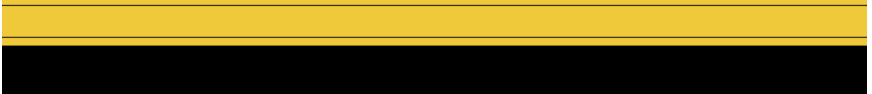

**Kazuwamgbani ka savu n
Tsikimba n abon a ɗa a
ɗangasai a kazuwamgbani
ka cau**

New Testament in Tsikimba

Contents

Matiyu	1
Marku	41
Luka	64
Yahaya	103
Asuki	133
Roma	171
1 Korintiya	190
2 Korintiya	208
Galatiya	220
Afisu	227
Filibi	234
Kolosi	239
1 Tasaloniya	244
2 Tasaloniya	248
1 Timoti	251
2 Timoti	257
Taitu	261
Filimo	264
Kagali ka Ibirahi	266
Yakubu	280
1 Bituru	285
2 Bituru	291
1 Yahaya	295
2 Yahaya	300
3 Yahaya	301
Yahuza	302
Kuwene	304

Kazuwambani ka savu n Tsikimba n a6on a da a dangasai a kazuwambani
ka cau
New Testament in Tsikimba (NI:kdl:Tsikimba)

copyright © 2010 Wycliffe Bible Translators, Inc.

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

Language: Tsikimba

Translation by: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Copyright Information

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Tsikimba

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2016-05-05

ISBN 978-1-5313-0322-8

PDF generated on 21 Sep 2016 from source files dated 21 Sep 2016

a4f6a28b-3d6d-50b4-a81b-06ae05a66010

This print-on-demand edition of Scripture is designed, produced, and provided at cost by the Digital Bible Society. This is made possible through partnerships with the Bible League of Canada, Open Doors International and other missions and translation agencies. We are deeply grateful for the sacrifices made in translating this edition of Scripture and the generosity of others in making this Bible available to you.

To order additional copies of this Bible or hundreds of translations like it or to learn more about our ministries and the mission of Scripture distribution in every language, we invite you to visit www.DBS.org (USA), www.BibleLeague.ca (Canada), and www.OpenDoors.org (Europe). May God bless your work in sharing and teaching these Scriptures, until, as it is written, the earth is *“filled with the knowledge of the glory of the LORD, as the waters cover the sea.”* (Habakkuk 2:14)

Kadyanshi ka Shinga ka Matiyu

Ukukpa u kadyanshi

Matiyu uza da korongi tagarada u na vi, wa ta a asuvu a asuki a Yesu. Uza u Yahuda u da, kpam u korongu ta tagarada vi tsara u wenike aza a Yahuda an Yesu da Kawauwi ka a ka vana vi.

Matiyu reve ta Yesu aya magono ma mayun mi, wa lya ta tsugono tsu likimba gba. U wenike ta mayun da an Yesu shadangi kadyanshi ka ili i'ya ya tuwa ka ntsumate n Kazuwamgbani ka Cau n yain kadyanshi a kaci ka Kawauwi ka ka woko magono ma pige. Matiyu wenishike ta tsugono tsi tsu likimba u na tsa wa, kpaci ucun tsugono tsu nala tsi tsa kotso ta. Tsugono tsu Yesu tsa shamgba ta hal ubana. U kana ta magono ma yain n ucira, tsara u wenike ucira u ne, Yesu lya ta kaci ka ukpa an u 'yangai a kasaun ka ne. Gba ili i na yi n i'ya i buwai i'a ta pini a tagarada u na vi.

Matiyu banga ta Atoni a gogo-na kpaci u todugbuso ta tyoku da Yesu shadangi afofi a Kashila a da wa tuko ama evu n eyi. An Adamu nusukai Kashila, ama a pecene ta n eyi. Udarakpusa u Kazuwamgbani ka Cau u takpa mbala n na mi wa. Matiyu wenike ta tyoku da Yesu wokoi udarakpa u da u asakai ama a woko evu n Kashila, kpam Yesu u nala vi aya wa lya tsugono tsu ili dem a likimba u tsunu ara.

Ili i'ya i'ari a tagarada u na vi

Nkoshi n cau n ilimaci i Yesu (1:1–2:23)

Akani a Yahaya kalyubugi (3:1–12)

Ulyubugu n ukondo u Yesu (3:13–4:11)

Manyan ma Yesu a Galili (4:12–18:35)

Yesu asakai Galili ubana a Urishelima (19:1–20:34)

A'ayan a shindere a makorishi a Yesu:

Ukondo n ukpa u ne. (21:1–27:66)

Yesu wa ta n uma. (28:1–20)

Nkoshi n cau n Yesu (Luka 3:23–38)

¹ Yesu† Kawauwi† u wuta ta a kuwa ku Dawuda† Magono, matsikaya ma Ibrahi.†

Makeci ma nkoshi n cau n ne ma na:

² Ibrahi da tata u Ishaku.†

Ishaku da tata u Yakubu.†

Yakubu da tata u Yahuza† na mmuku ma a'ali n roku.

³ Yahuza da tata u mpeshe n da a ka isa Farisa n Zera.

(Mma u le da Tama.)

Farisa da tata u Hesuruna.

Hesuruna da tata u Aram.

⁴ Aram da tata u Aminadabu.

Aminadabu da tata u Nashon.

Nashon da tata u Salumuna.

⁵ Salumuna da tata u Boza.

(Mma u ne kpam Raha.)†*

Boza da tata u Ubida.

(Mma u ne kpam Rutu.)†

Ubida da tata u Yesu.†

⁶ Yese da tata u Dawuda Magono.

Dawuda da tata u Solomo.

(Mma u ne kpam Beteshaba da uza da Dawuda bokoi ara Uriya.)†[‡]

⁷ Solomo da tata u Rihobuwam.

Rihobuwam kpam tata u Abija.

Abija da tata u Asa.

⁸ Asa da tata u Johoshafa.

Johoshafa kpam tata u Joram.

Joram da tata u Azariya.

⁹ Azariya da tata u Jotam.

Jotam da tata u Ahazu.

Ahazu da tata u Hazikaya.

¹⁰ Hazikaya da tata u Manase.

Manase da tata u Amo.

Amo da tata u Josaya.

¹¹ Josaya da tata u Jakoniya na mmuku ma a'ali n roku. (A'ayin yi a da a kana le ubana a uyamba u Babila.)†

¹² An a bidya le ubana a Babila:

Jakoniya da tata u Shayalatiya.

Shayalatiya da tata u Zerubabe.

¹³ Zerubabe da tata u Abihuda.

Abihuda da tata u Eliyakim.

Eliyakim da tata u Azuro.

¹⁴ Azuro da tata u Saduku.

Saduku da tata u Akimu.

Akimu da tata u Aliyuda.

¹⁵ Aliyuda da tata u Iliyazara.

Iliyazara da tata u Matan.

Matan da tata u Yakubu.

¹⁶ Yakubu da tata u Isuhu.†

* 1:5 Raha kashankala ka Awulawa ka. † 1:5 Rutu Kawulawa ka. ‡ 1:6 Dawuda vaku ta n Beteshaba eyi n u woli Uriya, aku u yain ili i roku tsara vali u ne Uriya u kuwa. A ka tsara ta alabari a na yi a tagarada u 2 Sama'ila 11:1–27.

Ishu da vali u Meri.†

Meri kpam aya mma u Yesu uza da ama a ka isa Kirisiti† Kawauwi.

¹⁷ Gba aza da a kecei nala vi, akaya a da a'ari pini a da; akaya kupa n a nishi ili i'ya i kana'i Ibrahi hal ubana a'ayin a Dawuda Magono, n akaya kupa n a nishi ili i'ya i kana'i a'ayin a Dawuda hal ubana a'ayin a da a pura le ubana a Babila tsugbashi. N akaya kupa n a nishi ili i'ya i kana'i a'ayin a da a pura le ubana a Babila tsugbashi utuwa a'ayin a Kawauwi.

Ilimaci i Yesu Kawauwi

¹⁸ Tyoku da ilimaci i Yesu Kawauwi i'ari da na: Mma u ne u da Meri uza da Ishu kenei tsumana. Shegai eyi a makere bawu u revei vali, aku u kana'i katsuma n Kulu Keri.† ¹⁹ Ishu kamana ka Meri, vuma da u tsu rongo uyan ili i'ya i'ari derere, wa ciga u nei Meri vi uwono a a'eshi a ama wa, aku u yawunsai u asaka yi usokongi.

²⁰ A'ayin a da wari pini uyawunsa ukuna vi, aku katsumate ka zuba† ka Magono ma Zuba ka wenikei kaci ka ne ara ne a asuvu a alavutanshi, u danai, "Ishu, matsikaya ma Dawuda, kotsu vu pana uwonvo u da va zuwa kamana ka vunu Meri wa, kpaci Kulu Keri ka ku zuwa yi u kana katsuma ki. ²¹ Wa matsa ta maku ma vali, aku vu neke yi kala Yesu,§ kpaci wa wauwa ta ama a asuvu a unyushi u cingi u le."

²² Ukuna u na vi u gita ta tsara kazuwamgbani ka Magono ma Zuba ka shadangu, tyoku da Ishaya† matsumate† u danai caupa,

²³ "Makere ma bawu ma revei vali ma yan ta katsuma, u matsa maku ma vali, aku a isa yi Imanuwe."

Kalen ka kala ki ka, "Kashila ka ta kabolo n atsu."

²⁴ A'ayin a da Ishu rikpanakai, aku u yain dere tyoku da katsumate ki ka tonuko yi. U tukoi Meri a kuwa u woko uka u ne. ²⁵ Shegai u vaku n eyi wa hal u matsai maku mi. Aku Ishu neke yi kala Yesu.

2

Arevi a tuwai a danasa Yesu

§ 1:21 Kalen ka kala ka "Yesu" ka "Iwauwi." * 2:1 Hiridu Magono aya Hiridu Uzapige. Maku ma ne Hiridu Antiba aya magono an Yesu kuwai. ◇ 2:6 Mik. 5:2. † 2:11 Ucanga u da arevi a tukoi Yesu vi, ili i magulani yi furankinsen da a tsu isa i'ya kpam cirakpa tsu madanga tsa.

¹ A matsa ta Yesu a ilyuci i Batalami a uyamba u Yahuda, a'ayin da Hiridu†* wari magono. Ama roku aza da a yain kaneshi u ukuna u atala, a wutai a kasana a tuwai a Urishelima† n a wecishiki, "Nte magono ma aza a Yahuda† ma a matsai vi? Tsu wene ta katala a kasana ka ka wenikei an a matsa yi, kpam tsu tuwai tsu lyaka yi kayala."

³ An Hiridu Magono u panai nala, u dambula ta cika, nala dem aza da a'ari a Urishelima a rongoi a kadambula. ⁴ Aku u isa'i adarakpa a pige† n awenishiki a Mele† u wece le, "Nte a ka matsa Kawauwi ki?"

⁵ Aku a wushunku yi, "A ilyuci i Batalami i'ya a Yahuda. Kpaci ili i'ya Mika matsumate u korongi i'ya:

" 'Avu, Batalami u uyamba u Yahuda, va ta n kalen pini a asuvu a ilyuci i pige i pige i Yahuda.

A ka matsa ta magono a asuvu a vunu, uza da wa woko yavu kaliniki ka ama a va, aza a Isara'ila†.' " ◇

⁷ Pini nala, magono mi ma isa'i amoci a da a wutai a kasana ki a ba a sheshei ukpawunsi, kpam a tonuko yi derere a'ayin a da katala ki ka wutai. ⁸ Aku u tonuko le, "Yangai i wala ubana a Batalami vi i boli maku mi mai. I wene yi baci, i gono i tuwa i tonuko mu, tsara mpa dem n ba n lyaka yi kayala."

⁹ Arevi yi an a panai ili i'ya magono mi ma danai, aku a lazai. Kpam katala ka a wenei a kasana ka lazai a kapala ka le hal ka ba ka shamgbai a asu u da maku mi mari. ¹⁰ An a wenei katala ki, a yan ta mazanga! ¹¹ A'ayin a da ama yi a uwai pini a kuwa ki, a wene ta maku mi n Meri mma u ne, a kudangi a lyaka yi kayala. A bidyai kune ku le ku zinariya, n ucanga u magulani, n mart a naka yi.† ¹² Shegai Kashila ka rono le atsuvu a asuvu a alavutanshi, u da a gono a asu u magono vi wa. Aku a gonoi a uyamba u le a ure u roku kau.

A sumai ubana a Masar

¹³ An arevi yi a lazai, katsumate ka Magono ma Zuba ka tuwai ara Ishu a asuvu a alavutanshi, u danai, "Yanga vu daraka vu bidya maku mi na mma u ne ubana a Masar!† Vu shamgba de she a'ayin

a da n tonuko vu vu gono, kpaci magono ma pini ma bolo maku mi tsara u wuna.”¹⁴ Aku u 'yangai u bidyai maku mi na mma u ne a lazi n kayin ubana a Masar,¹⁵ nte a rongoi de hal a'ayin da magono mi ma kuwai. Ili yi i gitā tā kotsu i wenike ili i'ya Magono ma Zuba ma danai a una u Hosiya matsumate, “N isa tā maku ma va ma wuta a Masar.”¹⁶ ◇

Hiridu wunusai mmuku ma a'ali

¹⁶ A'ayin da magono ma wenei arevi yi a'ene a da a vurusa yi a da, aku u panai upan. U zuwai a wunusa gba mmuku ma a'ali a Batalami, n ilyuci i kenu i kenu i'ya i'ari evu gba, aza a ayen a re ubana a iyamba. U reve tā a'ayin a da a matsai maku mi cinda arevi yi a danai.¹⁷ Nala ili i'ya Kashila ka danai a una u Irimiyat matsumate i wokoī mayun:

¹⁸ “A pana tā kalagatsu a Rama, uza roku wa sa adama a unamgbukatsuma. Rahila† da wa sa adama a mmuku n ne, u 'yuwain u asaka uza u ne yi kadyanshi, an u wokoī a kuwa de.” ◇

A gonoī a Nazara

¹⁹ An Magono mi ma kuwai, katsumate ka Magono ma Zuba ka tuwai ara Isuhu a asuvu a alavutanshi a'ayin da wari pini a Masar vi.²⁰ Katsumate ki ka danai, “'Yanga vu bidya maku mi na mma u ne vu gono a uyamba u Isara'ila, kpaci aza da a ka ciga a wuna maku mi a kuwa de.”

²¹ Aku Isuhu 'yangai u bidyai maku mi na mma u ne a gonoī a Isara'ila.²² Shegai an u revei magono ma savu mi maku ma Hiridu Magono ma; wata, Akilayu,† uwonvo u kana yi. Aku u lavutansai kpam, Kashila ka rono yi atsuvu u gono a uyamba u Galili.²³ Pini nala, a ba a dusuki a ilyuci i'ya a ka isa Nazara. Adama a nala a shadangu tā ili i'ya nsumate n danai: “A ka isa yi tā uza u Nazara.”

3

Yahaya Kalyubugi fobusoi ure

(Marku 1:1-8; Luka 3:1-18; Yahaya 1:19-28)

¹ An a yain ayen ushani, Yahaya† Kalyubugi gitai ku'ari a kakamba ka Yahuda.² U da, “Kpatalai† i asaka tsicingi tsu de, i gono a asu u Kashila, kpaci tsugono tsu

zuba tsu yan de evu n uyan.”³ Ishaya matsumate u yan tā kadyanshi a kaci ka Yahaya, u da,

“Uza roku wa salasa a kakamba, 'Lapulai ure adama a Asheku,

shamkpai u da mai tsara u wala!’ ” ◇

⁴ Yahaya uka tā aminya a da a cai n tsileme tsu karakuma. U sirai kagbawatsu ka ukpan a cuku tsu ne, kpam ilikulya i ne i'ya abaruma n ishigi.⁵ Ama ushani a wuta tā a Urishelima n Yahuda n iyamba i'ya i'ari ubongu u Agata a Urudu a tuwai tsara a panaka yi.⁶ An a dansai unyushi u cingi u le, aku u lyubugu le pini a Agata a Urudu yi.

⁷ Afarishi† n aza a Sadusi ushani a tuwa tā dem a asu u da Yahaya wa lyubugusu ama yi tsara a lyubugu le. An Yahaya wene le, u danai, “Eda a'eku a da! Ya rono da atsuvu i suma mavura ma Kashila ka tuko n maloko?

⁸ Yanyi ili i'ya ya wenike an i asakai unyushi u de.⁹ Kotsu i dana ya wura mavura mi an i'ari mmuku n tsikaya mi Ibrahi wa. N tonuko da, Kashila ka fuda tā ka bidya atali a na u gonuko a da mmuku n tsikaya mi Ibrahi! ¹⁰ Gogo-na naha gban, kagovu ka tā ufobusi ka kapa ndanga hal a asuvu a alu a le. Madanga ma baci dem bawu ma matsai ilimaci i shinga, a ka kapa tā ma a varangu a asuvu a akina.

¹¹ “N mini ma ma lyubugusu da tsara u wenike an i asakai tsicingi tsu de, shegai uza da wa tuwa a kucina ku va, wa lyubugu da tā n Kulu Keri n akina. U la mu tā ucira cika, hal gban n ratsa n bana akpata a ne wa.¹² Wa tuwa tā n kasasu ka uwelinkpe ka ne adama a kuwelikpu. U wutukpa ilya kau a asuvu a kopo. Aku u tsungu ilya i shinga yi a asuvu a mapon ma ne, kopo kpam u runukpa ka n akina a da bawu a ka cimba.”

Yahaya lyubugi Yesu

¹³ A'ayin a nala yi a da Yesu asakai Galili u banai a Agata a Urudu tsara Yahaya lyubugu yi.¹⁴ Yahaya wari wa ciga tā u 'yuwan, u danai, “Ada u gain vu lyubugu mu. Nda ya zuwai vu tuwai ara va tsara n lyubugu vu?”

¹⁵ Yesu wushuki, “N gogo-na nala u gain u woko, kpaci u kana tā tsu yain gba ili i'ya Kashila ka ciga tsu tsu yain.” Aku Yahaya wushuki.

◇ 2:15 Hos. 1:1. ◇ 2:18 Iri. 31:15. † 2:22 Hiridu Akilayu magono ma cingi ma aku a loko a karatsu ka tsugono.

Pini nala, utoku u ne Hiridu Antiba wokoī magono. ◇ 3:3 Isha. 40:3.

¹⁶ An a lyubugi Yesu, u wuta de la vi pini a mini mi, aku zubaƙu ku kukpai, u wenei Kulu Keri ku Kashila ku cipa yi yavu kadya. ¹⁷ A panai kalagatsu a zuba, ka danai, “Maku ma va ma na vi, uza da ma ciga, kpam ma pana ta kayanyan ka ne cika.”

4

*Yesu n Kalapansi**(Marku 1:12-13; Luka 4:1-13)*

¹ Kulu Keri ku tonoi n Yesu ubana a kakamba, kotsu Kalapansiƙa kondo yi. ² A'ayin amangare kaara n kayin Yesu lya ilikulya wa. An a kotsoi, aku u panai kambulu. ³ Pini nala, Kalapansi ka tuwai ka tonuko yi, “Avu Maku ma Kashilaƙa ma baci, gonuko atali a na a woko iburodi.”

⁴ Yesu wushunku yi, “A korongu ta a Tagarada u Kashila,ƙa
“N burodi da koshi vuma wa yan uma wa, she gba n kadyanshi ka ka wuta a una u Kashila.” ” ◇

⁵ Aku Kalapansi ka banka yi a Urishe-
lima ilyuci i uwulukpi,ƙa u zuwa yi a bili-
bili u Kuwa ku Kashila.ƙa ⁶ Aku u danai,
“Avu Maku ma Kashila ma baci, radugu a
ubana a iyamba, kpaci ukorongi u da wari
a Tagarada u Kashila:

“Kashila ka yanka ta atsumate a ne
kadyanshi adama a vunu,
kpam a ka kibatsa vu ta a akere a le,
tsara vu ghasha kune ku vunu a katali wa.’
” ◇

⁷ Yesu wushunku yi, “Tagarada u Kashila
u dana ta dem, ‘Va kondo Magono ma Zuba
Kashila ka vunu wa.’ ” ◇

⁸ Pini nala, Kalapansi ka bidya yi ubana a
zuba u masasa ma ugadi, u wenike yi gba
tsugono tsu likimba kau-kau n tsupige tsu
le. ⁹ Aku u danai, “Va lyaka mu baci kayala,
ma naka vu ta i'ya gba.”

¹⁰ Yesu wushunku yi, “Wala vu ne mu ure
Kanangasi,ƙa* Tagarada u Kashila u dana ta,
“Lyaka Magono ma Zuba kayala, kpam aya
koshi va ghashika.’ ” ◇

¹¹ Aku Kalapansi ka lazai ka asaka yi, pini
nala, atsumate a zuba a tuwai a kiranai n
eyi.

*Yesu gitai manyan ma ne**(Marku 1:14-15; Luka 4:14-15)*

¹² An Yesu panai alabari a da a ukai Ya-
haya Kalyubugi a kuwa ku a'ali, aku u gonoi
a uyamba u Galili. ¹³ Shegai da wa rongo a
ilyuci i Nazara, aku u ba u rongoi a Kafar-
nahum a ikengi i Kushiva ku Galili a kabon
ka Zebulun n Nafutali. ¹⁴ Nala gita ta tsara ili
i'ya Ishaya matsumate u danai i shadangu:
¹⁵ “A kabon ka Zebulun n Nafutali,
a ure ubana a kushiva, a kapashi ka Agata a
Urudu, a Galili,

a asu u da kakuma ka Awulawaƙa kari.

¹⁶ Ama da a ka rongo a karimbi,

a ka wene ta katyashi ka pige.

A'ari a ka rongo ta a una u ukpa,

shagai katyashi ka wantukpa ta ara le.” ◇

¹⁷ Pini nala, Yesu gitai kuƙari, u danai,
“Kpatalai i asaka unyushi u cingi u de, i
gono a asu u Kashila, kpaci tsugono tsu
zuba tsu yan de evu.”

*Yesu isa akani a adan ama a nishi**(Marku 1:16-20; Luka 5:1-11)*

¹⁸ Kain ka te, tyoku da Yesu wari nwalu a
ikengi i Kushiva ku Galili, aku u wenei ama
a re uza n vangu. Uza u te aya Simo, uza
da dem a tsu isa Bituru, n Andurawu. Gba
le akani a adan a da, a ka vutalasa ibilili i le
a kushiva ki. ¹⁹ Aku Yesu tonuko le, “Tono
numu! Ma wenike da ta tyoku da ya tukuso
ama, shegai adan kpam wa.” ²⁰ Kute-kute a
asaka ibilili i le, a tono yi.

²¹ An a walai kenu, aku a wenei ama a re,
uza n vangu u ne, Yakubu n Yahaya mmuku
n Zabidi. Ele pini a kpatu n tata u le n a
lapulusi ibilili, aku Yesu isa le. ²² Kute-kute
a asaka kpatu ki n tata u le a tono yi.

*Yesu yankai ama aganda**(Luka 6:17-19)*

²³ Yesu kyawain uyamba u Galili gba n u
wenishiki a agata a Kashila, n u yansi kuƙari
ku Kadyanshi ka Shingaƙa ta tsugono tsu
zuba, n u tanasi aza a mbala. ²⁴ Alabari a
ne a kyawain gba uyamba u Galili, aku a
tukusoi aza a mbala, hal gbam n ama da
a'ari a uyamba u Suriya, n aza da a ka pana
ikyamba tsara a tanasa le. Aza roku a asuvu
a le a'a ta n ityoni i cingi,ƙa aza roku ipori,
hal gbam n awunu. Shegai Yesu tanasa le
gba. ²⁵ Kakuma ka ama ka ka wuta a Galili,

◇ 4:4 U.Ml. 8:3. ◇ 4:6 Ishp. 91:11-12. ◇ 4:7 U.Ml. 6:16. * 4:10 Kanangasi; wata, “Shetan” kala ka dem ka Kalapansi. ◇ 4:10 U.Ml. 6:13. ◇ 4:16 Isha. 9:1-2.

n Dikafoli, n Urishelima, n gbā uyamba u Yahuda hal n aza da a'ari a Agatā a Urudu a kasana ka tono yi.

5

Yesu wenishikei a masasa

¹ An Yesu wenei kakuma ka ama, aku u ba u yuwai a masasa u dusuki. Atoni a ne a kyawan yi, ² aku u gitā le uwenishike:

*Mazanga ma maci
(Luka 6:20-23)*

³ "Kashilā ka zuwuka tā aza da a revei a ka ciga ubanga ara ne unā u shinga, kpaci tsugono tsu zuba tsu le tsa!

⁴ Kashilā ka zuwuka tā aza da a'ari n unamgbukatsuma unā u shinga, kpaci wa tansa tā atakasuvu a le.

⁵ Kashilā ka zuwuka tā aza da a vakunki kaci ka le unā u shinga,

kpaci likimba wa woko tā u le.

⁶ Kashilā ka zuwuka tā aza da a'ari n maluwa ma uyan ili i maci unā u shinga, kpaci wa naka le tā ili i'ya a ka ciga vi.

⁷ Kashilā ka zuwuka tā aza a asuvayali unā u shinga,

kpaci wa pana tā dem asuvayali a le.

⁸ Kashilā ka zuwuka tā aza da atakasuvu a le a'ari sarara unā u shinga,

kpaci a ka rongo tā kabolo n eyi.

⁹ Kashilā ka zuwuka tā aza da a ka ciga a tuko ndishi n shinga unā u shinga,

kpaci wa isa le tā mmuku n ne.

¹⁰ Kashilā ka zuwuka tā aza da a ka yan mavura an a ka yansa ili i'ya Kashilā ka ciga unā u shinga,

kpaci tsugono tsu zuba tsu le tsa.

¹¹ Kashilā ka zuwuka da tā unā u shinga, a'ayin a da baci ama a wisha da. Kashilā ka zuwuka da tā unā u shinga, a'ayin a da baci ama a ka yan da mavura. Kashilā ka zuwuka da tā unā u shinga, a'ayin a da baci ama a takpa da ukuna u cingi adama a va.

¹² Ama a ka yanka da tā ili i cingi tyoku da a yankai ntsumate n cau. Yanyi mazanga n ipeli, kpaci katsupi ka de ka pige ka vana da tā a zuba."

*Mkpadī n katyashi
(Marku 9:50; Luka 14:34-35)*

◇ 5:21 Uwt. 20:13; U.Ml. 5:17. * 5:22 Asheshi, alya nkoshi n pige m aza a Yahuda. Shegai kalen ka pige ka ne pini na ka, uza da baci u yain upan wa bana tā a asu u afada a Kashilā a asu u da Kashilā n kaci ka ne wa yanka yi afada n ucira.

¹³ Yesu lyai kapala n kadyanshi, "Eda mkpadi n likimba. Shegai nte kalen ka mkpadi mā baci n kayanyan wa? Nida uza wa yankpusa kpm n da? Shegai a wotsongu n da a kpatsasa yavu ili i gbani.

¹⁴ "Eda katyashi ka likimba. Ilyuci i'ya a mai a zuba u masasa a ka fuda a ka sokongu i'ya wa. ¹⁵ A tsu sapa macikalū a kimba ma n kakotsu wa. Shegai a zuwa ma a kashampatsu ka ne, tsara katyashi ki ka wakana aza da a'ari a pini kuwa ki. ¹⁶ Nala kpm dem, i woko katyashi a asu u ama, tsara a wene manyan ma shinga ma de a cikpala Tata u de u da wari a zuba."

Uwenishike u Yesu a kaci ka Mele

¹⁷ Yesu doki u danai, "Kotsu i wene yavu tuwa da n tuwai tsara n wacinsa Mele ma Musa† ko kpm uwenishike u ntsumate wa. N tuwa n wacinsa i'ya wa, shegai n tuwa tā tsara ili i'ya a danai vi i shadangu. ¹⁸ Mayun da ma tonuko da, ili i'a la ya puwan a Mele mi wa, she a'ayin a da zuba n likimba a kotsoi. Ko udyani u kenu ko u kenukulu wa la wa puwan wa, she ili i na yi i shadangu.

¹⁹ Adama a nala, gbā uza da baci u goroi mele ma kenukulu a asuvu a Mele hal u wenishikei ama a yain dem nala, a ka gonuko yi tā dem uza u kenukulu a tsugono tsu zuba. Shegai uza da baci u tonoi Mele mi mai, u wenishikei ma kpm, wa tsara tā asu u shinga a tsugono tsu zuba. ²⁰ U kana tā utono u Mele ma Kashilā u de u lai tyoku da Afarishi n awenishiki a Mele a tsu yan. U la baci nala wa, n tonuko da ya uwa a tsugono tsi wa, ko kenu."

*Uwenishike u Yesu a kaci ka upan
(Luka 12:58-59)*

²¹ Yesu doki u danai, "I pana tā ili i'ya Mele ma Musa ma danai, 'Kotsu i wuna uma u vuma gbani wa,' kpm 'U kana tā a kidaga uza da baci dem u wunai uma u vuma gbani ugana.' ◇ ²² Shegai n tonuko da, va yan baci upan n uza u vunu, a ka kidaga vu tā ugana. Vu isa baci uza u vunu "Katengeshi," a ka banka vu tā a asu u Asheshi a Pige.† Vu tonuko baci uza u vunu "Vari n kalen wa," vu yan tā evu n u da a ka banka vu a akina† a da bawu a'ari n utyoku.*

²³ “Va baci kushani a kapala ka a asudarakpa† a Kuwa ku Kashila va naka Kashila kune, kute-kute aku vu cibai an uza roku wari n ukuna a kaci ka vunu, ²⁴ asaka ve kune ki a asudarakpa vi, vu ba vu foli uza u nide vi, aku vu gonu vu yain kune ku vunu.

²⁵ “Va baci n ukuna n uza roku hal wa banka vu a asu u afada, daraka vu sheshi n eyi tun i'ari a ure kahu i rawa a kuwa ku afada ki. Kawa i rawa baci de, a ka nakangu vu ta a asu u uza u afada. Eyi kpm u naka adagari a ne a banka vu a kuwa ku a'ali. ²⁶ Magari n tonuko vu, va wuta pini a asu vi wa, she a'ayin a da vu tsupai ili i'ya a ka tona vu gba.”

Uwenishike u Yesu a kaci ka tsishankala

²⁷ Yesu lyai kapala n kadyanshi, “I pana ta Mele ma Musa ma danai, ‘Kotsu vu vaku n uka u uza wa.’ ²⁸ N tonuko vu, vu wene baci uka, aku vu bankai uma u vunu n ukuna u gbani, vu yan de la vi tsishankala n eyi a katakasuvu ka vunu. ²⁹ Keshi ka ulyaki ka vunu ka zuwa vu baci vu yain unyushi u cingi, fodo ka vu varangu. Wa laka vu ta tsulobo vu namba kapashi ka ikyamba i vunu, n u da a ka varangu ikyamba i vunu gba a asuvu a akina. ³⁰ Kukere ku ulyaki ku zuwa vu baci vu yain unyushi u cingi,† kida ka vu varangu! Wa laka vu ta tsulobo vu namba kapashi ka ikyamba i vunu, n u da ikyamba i vunu gba ya uwa a asuvu a akina.”

Uwenishike u Yesu a kaci ka upece u iyolo (Marku 10:11-12; Luka 16:18)

³¹ Yesu doki u danai, “I pana ta Mele ma Musa ma danai, ‘Uza da baci dem wa pece iyolo n uka u ne, u kana ta u naka yi tagarada u upece u iyolo.’ ³² Shegai n tonuko da, kotsu vu pecene n uka u vunu wa, shegai u vaku baci n vali roku. Vu asaka yi baci, va zuwa yi ta u woko kashankala, nala kpm ko ya baci u zuwa yi, wa ta n unyushi u da u biyai uka u uza roku.”

Yesu wenishikei a kaci ka utsina

³³ Yesu doki u danai, “I pana ta kpm ili i'ya Mele ma Musa ma danai, ‘Kotsu vu kpa da uhadangu kazuwamgbani ka vunu wa. U kana ta vu shadangu kazuwamgbani ka vu yain n Magono ma Zuba.’ ³⁴ N tonuko da, kotsu vu tsina n ili i roku a'ayin a da baci ya yan kazuwamgbani wa! Zuba a

asu u da Kashila kari ndishi u da. Adama a nala, kotsu vu tsina n zuba wa. ³⁵ Likimba asu u da a'ene a ne a tsu wunvuga da. Adama a nala, kotsu vu tsina n likimba wa. Urishelima ilyuci i Magono ma Pige i'ya, adama a nala kotsu vu tsina n i'ya wa. ³⁶ Kotsu vu tsina n kaci ka vunu wa, kpaci va fuda va gonuko kenji ka te ka vunu pun ko dan wa. ³⁷ A'ayin a da baci ya yan kazuwamgbani, ili i'ya i gain vu dana i'ya na koshi, ‘Nala wari,’ ko tani ‘Nala wa.’ Vu dana baci i'ya i lai la, a asu u uza u cingi vi da i wutai.”

Yesu wenishikei a kaci ka utsupa tsicingi (Luka 6:29-30)

³⁸ Yesu doki u lyai kapala n kadyanshi, “I pana ta ili i'ya Mele ma Musa ma danai, ‘Uza u fodo baci utoku u ne a keshi, ko u takpa yi kanga, eyi dem a ka fodo yi ta keshi ka ne ko takpa kanga ka ne.’ ³⁹ Shegai n tonuko da, kotsu i tsupa ukuna u cingi u da uza roku u yanka da n ukuna u cingi wa. Uza u basa vu baci a kagbaguzu ka ulyaki, kpatalaka yi ka ire ki dem. ⁴⁰ Gaawan uza roku u dana ta vu nusuka yi, aku u tonukoi uza u afada u wushika yi matogo ma vunu, kotsu vu asanka yi dem kunya. ⁴¹ Kasoje ka matsa vu baci vu canka yi ucanga ubana mel u te, canka yi mel u re. ⁴² Uza u folo vu baci ili i roku, vu naka yi. Uza roku u bolo baci akopi ara vunu, vu naka yi.”

Ciga atokulalu

(Luka 6:27-28, 32-36)

⁴³ Yesu doki u danai, “I pana ta ili i'ya ama a danai, ‘Ciga uza u karen u vunu, aku vu kovi utokulalu u vunu.’ ⁴⁴ Shegai n tonuko da i cigi atokulalu a de, i yanka uza da baci dem wa yan da mavura gbani-gbani kavasuu. ⁴⁵ I yan baci nala, ya woko ta mmuku n maci† n Tata u de da wari a zuba. U tsu zuwa ta kaara ka wuta adama a aza a cingi n aza a maci. U tsu ro ta mini a asu u aza da a ka yan ili i shinga n aza da a ka yan ili i cingi. ⁴⁶ Nida ya ciga Kashila ka naka da katsupi ka malen ma manyan ma de, i ciga baci aza da a ka ciga da koshi? Ko aza a uwusha u utafa dem nala a tsu yansa! ⁴⁷ Aje a de a da baci ya yansa ili i shinga koshi, i lamgbana n ama da a buwai wa. Ko aza da bawu a revei Kashila a tsu yan ta dem ili i shinga a asu u

aje a le. ⁴⁸ Adama a nala, u *kaṅa* t̄a i woko ushadangi, tyoku da Tata u de u zuba wari ushadangi.”

6

Uwenishike u Yesu a kaci ka kune

¹ Yesu lyai kapala n u wenishiki atoni a ne, “Kiranai a'ayin a da ya yan ili i shinga, kotsu i yain i'ya adama a da ama a ka wene i'ya a cikpala da wa. I yan baci nala, ya tsara katsupi ka malen ma manyan ma de a asu u Tata u de uza da wari a zuba wa.

² “Va ne baci aza a unambi kune, kotsu vu fula ukakaci tsara ama a pana a reve i'ya va yan wa, tyoku da aza a maci a kaḅan a tsu yansa a agata a Kashila n ire tsara ama a naka le karinga.” Mayun n tonuko da, aza a maci a kaḅan a nala yi a tsara de katsupi ka malen ma manyan ma le. ³ A'ayin a da baci va ne aza a unambi kune, vu yain ka usokongi, tsara kukere ku ugula ku reve ili i'ya kukere ku ulyaki ka yan wa. ⁴ Naka kune ku vunu usokongi, Tata u vunu, uza da u reve ili i'ya i'ari usokongi, wa naka vu ta katsupi ka malen ma manyan ma vunu.”

*Uwenishike u Yesu a kaci ka kavasu
(Luka 11:2-4)*

⁵ Yesu doki u danai, “A'ayin a da baci ya yan kavasu, i woko tyoku u aza a maci a kaḅan wa! A tsu ciga ta a shamgba a agata a Kashila n ire a yain kavasu tsara ama a wene le. Mayun n tonuko da, a tsara de katsupi ka malen ma manyan ma le. ⁶ A'ayin a da baci va yan kavasu, uwa a asuvu a kunu ku vunu vu gidaku utsutsu. Vu yain kavasu ubana a asu u Kashila Tata u vunu uza da wari a asu u usokongi u nala vi. Tata u vunu uza da wa wene ili i'ya va yan usokongi, wa naka vu ta katsupi ka malen ma manyan ma vunu.

⁷ Va yan baci kavasu, kotsu vu woko tyoku u ama da bawu a revei Kashila wa. A la ta uyan kadyanshi ka bawu kari n kalen. N a dani Kashila ka panaka le adama a kakuma ka kadyanshi. ⁸ Kotsu i woko tyoku u le wa. Tata u de u reve ta ili i'ya ya ciga kahu gbam i weci yi.

⁹ “Ya yan baci kavasu, i vasi naha:

“Tata u tsunu uza da wari a zuba.

A kirana n kala ka vunu n uwulukpi.

¹⁰ Tsugono tsu vunu tsu tuwa.

* ^{6:13} Akorongi a cau a roku aza da a purai a tagarada u Matiyo a korongu ta idani i “Kpaci tsugono n ucira n tsupige tsu vunu tsa ubana. Ami.”

Asaka a yain ili i'ya va ciga a yain a likimba,

tyoku da a ka yansa i'ya a zuba.

¹¹ Ne tsu ilikulya i ara.

¹² Vu cimbusuka tsu unyushi u tsunu, tyoku da tsu tsu cimbusuka aza da a tsu nusuka tsu.

[¹³ Kotsu vu asaka tsu tsu rukpa a ukondo wa, shegai vu wauwa tsu a asu u uza u cingi vi.]*

¹⁴ “Mayun da, vu cimbusuka baci ama unyushi u cingi u le, Tata u vunu u da wari a zuba wa cimbusuka vu ta dem. ¹⁵ Shegai vu cimbusuka baci ama wa, Tata dem wa cimbusuka vu unyushi u cingi u vunu wa.”

Uwenishike u Yesu a kaci ka kakuli

¹⁶ Yesu doki u danai, “Ya yan baci kakuli, kotsu i wenike kadambula tyoku da aza a maci a kaḅan a tsu yan wa. A tsu gacuwunsa ta a'eshi a le tsara ya dem reve an a ka yan kakuli. Mayun n tonuko da, aza a maci a kaḅan a nala yi a tsara de katsupi ka malen ma manyan ma le. ¹⁷ Shegai va yan baci kakuli, vu zadi kenji ka vunu aku vu sawa a'eshi. ¹⁸ Adama a nala, uza wa la wa reve an va yan kakuli wa, she Tata koshi, uza da bawu tsa wene. U reve ta gba ili i'ya i'ari usokongi, aya kpm wa naka vu katsupi ka malen ma manyan ma vunu.”

*Utsari a zuba
(Luka 12:33-34)*

¹⁹ Yesu doki u danai, “Zuwukai kaci ka de utsari a likimba wa. Kpaci karan n urumgba wa nangasa ta u da, kpm aboki a ka tsa ta a uwa a yain uboki. ²⁰ Shegai zuwukai kaci ka de utsari a zuba, a asu u da bawu wa rumgba ko tani karan ka nangasa, kpm aboki a ka fuda a ka yan uboki wa. ²¹ Asu u da baci utsari u de wari, nte dem katakasuvu ka de ka rongo de.

Macikalum ma ikyamba

²² “A'eshi a'a ta tyoku u macikalum ma ikyamba. A'eshi a vunu a lobono baci, ikyamba i vunu dem ya shadangu ta n katyashi. ²³ Shegai a'eshi a vunu a lobono baci wa, ikyamba i vunu ya shadangu ta n karimbi. Katyashi ka kari a asuvu a vunu ka karimbi ka baci, va ta a asuvu a karimbi ka pige.

Kashilā n utsari
(Luka 16:13)

²⁴“Vuma wā la wa gbashika azakuwa a re wa. Kpaci wa kovo tā uza u te, aku u cigi uza u te. Ko tani u toni ukuna u uza u te, aku u goro u uza u te. Va fudā va gbashika Kashilā kabolo n utsari wa.”

Kotsu i dambula wa
(Luka 12:22-31)

²⁵Yesu doki u danai, “N tonuko dā, kotsu i yain kadambula adama a ilikulya n ili i'ya ya so kotsu i rongo n uma wa. Kotsu i yain kadambula adama a ili i'ya ya uka a ikyamba i dē wa. Uma u la tā ilikulya, ikyamba kpam i la tā aminya. ²⁶Webelei ve nnu n zuba! A tsu ce wa a tsu kapa tani wa. A'ā nā mpon ko kuzuwate ku ucanga wa. Gbā n nala, Tata u zuba u tsu lyatangu le tā. I reve i lai nnu kalen cika wa? ²⁷Ya wa fudā wa doku kaci ka ne uma a ulapa u uwule u te adama a kadambula?

²⁸“Ndyā i zuwai i'ari kadambula adama a aminya? Webelei tyoku dā apālu a mete a tsu gbonguro. A tsu yan manyan wa, a tsu jilākā kaci ka le aminya wa. ²⁹Shegai n tonuko dā, ko Solomo n tsupige tsu ne gba u uka aminya a ikali a dā a lobonoi tyoku u a le wa. ³⁰Kashilā ka fudā baci ka gūba apālu a mete a dā a'ari n uma ara, nakpan a vutālā le a akina. Ya fudā tā ya wushuku an Kashilā ka gūba dā. Kotsu i rongo n upityanangu u kenu wa.

³¹“Kotsu i dambula i dana, 'Ndyā tsa lya?' ko 'Ndyā tsa so?' ko 'Ndyā tsa uka?' ³²Ama dā bawu a revei Kashilā alyā a tsu dambula n ili i nala yi koshi. Tata u dē u zuba u reve tā ya ciga ili i nala yi gbā. ³³Ili i'ya i gain i gita i zami i'ya tsugono tsu Kashilā† n ili i'ya wa ciga. Aku ili i'ya i buwai dem a ka nākā dā tā. ³⁴Kotsu i dambula adama a nakpan wa, kpaci nakpan wā tā n kadambula ka kaci ka ne. Kain dem kā tā n kadambula ka ne.”

7

I yanka uza afada wa
(Luka 6:37-38, 41-42)

¹Yesu lyai kapala n u wenihsiki atoni a ne, “Kotsu i yanka uza u afada wa, adama a dā Kashilā ka yanka dā dem. ²Kakundatsu ka i yankai aza a dē afada, ka dem a ka yanka manyan tyoku dā edā dem i yain.

³“Ndyā i zuwai vu wenei macuku ma kenukulu ma mārī a keshi ka utoku u vunū,

aku bawu vu wenei kagbukulu ka kārī a keshi ka vunū? ⁴Nidā va fudā va tonuko yi, 'Utoku u va, asakā n takpa vu macuku ma mārī a keshi ka vunū,' avu tani vu wene kagbukulu ka kārī a keshi ka vunū wa? ⁵Avu uza u maci u kaban, gitā ve vu takpa kagbukulu ka kārī a keshi ka vunū. Aku vu fudā vu wene kpam vu takpa macuku ma mārī a keshi ka utoku u vunū.

⁶“Kotsu i nākā nshe ili i'ya i'ari i Kashilā wa. A ka fudā tā a yiralākpa a lumusa dā. Kotsu i vutālā igbegu i ikebe a kapala ka mburusunu wa, kpaci a ka kpatsa tā i'ya.”

Folusoi, bolusoi, kudusai utsutsu
(Luka 11:9-13)

⁷Yesu doki u danai, “Rongoi ufolo, a ka ne dā tā i'ya i foloi vi. Rongoi ubolo ili i'ya ya ciga, ya tsarā tā. Kudusai utsutsu, Kashilā ka zuwa tā a giduwukā dā utsutsu vi. ⁸Adama a nala, gbā uza dā baci dem u foloi, a ka ne yi tā. Uza dā baci kpam u boloi, wa tsarā tā. Kpam ama a lya baci kapala n ukudusa utsutsu, Kashilā ka giduwukā le tā.

⁹“Uza wā la a asuvu a dē maku ma ne ma folo yi burodi, aku u nākā yi katali? ¹⁰Ko tani u foli yi kadan, aku u nākā yi kali? ¹¹Edā aza a unyushi u cingi, i tsu nākā baci mmuku n dē ili i shinga, bele Tata u dē uza dā wārī a zuba uza u shinga, wa nākā tā ili i shinga a asu u uza dā baci dem u folo yi. ¹²Yankai ama tyoku dā dem ya ciga a yanka dā. Kalen ka Mele ma Musa n uwenishike u ntsumate u dā gai la vi.”

Utsutsu u kenu
(Luka 13:24)

¹³Yesu danai, “Uwai a tsugono tsu Kashilā a utsutsu u kenu. Kpaci utsutsu n ure u dā u tsu banka a akina wā tā n upeti cika, kpam u lobono tā nwalu. Ama ushani a dā a tsu wala pini. ¹⁴Shegai utsutsu u utsarā walu u kenu u dā, ure vi kpam u wuyana tā nwalu. Ama dā a ka wala pini a'ā ushani wa.”

Madanga n ilimaci i ne
(Luka 6:43-45)

¹⁵Yesu lyai kapala n kadyanshi, “Kiranai nā ntsumate n kaban. Aza dā a tsu tuwā ara dē yavu ncon, shegai a asuvu a le a'ā tā n tsicingi yavu nleweni. ¹⁶Ya fudā tā ya reve le a icun i manyan ma le, tyoku dā i tsu reve madanga a ilimaci i ne. A tsu ta ilimaci i kapopi a kawana wa, ko kpam cinwi a kaworo wa. ¹⁷Madanga ma shinga ma

tsu matsa t̄a ilimaci i shinga, madanga ma cingi kpm̄ ma tsu matsa t̄a ilimaci i cingi.

¹⁸Madanga ma shinga ma tsu matsa ilimaci i cingi wa, nala kpm̄ madanga ma cingi ma tsu matsa ilimaci i shinga wa. ¹⁹Ama a tsu kapa t̄a madanga ma ma kpaḍai unaka ilimaci i shinga a varangu ma a asuvu a akina. ²⁰Nala kpm̄ dem ya fuda ya reve ama a icun i manyan i le.”

“N reve ḍa wa ko kenu!”

(Luka 13:25-27)

²¹Yesu doki u danai, “Gba aza ḍa a ka isaṣa mu Asheku, Asheku ḍa a ka uwa a tsugono tsu zuba wa. Ama ḍa koshi a ka uwa a tsugono tsi alya aza ḍa a ka yansa ili i'ya Tata u va u zuba wa ciga. ²²Kain ka afada, ama a ka isa mu t̄a Asheku a le, a dana, ‘Tsu yan t̄a kubari a asuvu a kala ka vunū, kpm̄ tsu wutukpusa t̄a ityoni i cingi n kala ka vunū, tsu yansai kpm̄ ikunesavu ushani.’ ²³Aku n wushunku le, ‘N reve ḍa wa ko kenu, banka numu dan, eḍa aza a uyansa ukuna u cingii!’ ”

Amai a a'uwa ama a re

(Luka 6:47-49)

²⁴Yesu danai, “Uza ḍa baci dem u panai kadyanshi ka va wa yan manyan n ka, wa t̄a tyoku u kamai ka kari n ugboji, uza ḍa u tadangi kuma ku ne a katali ka upeti. ²⁵An a roi mini ma pige, agata a shadangusi, uwule kpm̄ u lapai kuwa ki, shegai ka ku rukpa wa, kpaci u ma t̄a ka a katali ka upeti.

²⁶“Shegai uza ḍa baci dem u panai kadyanshi ka va, aku u 'yuwain ka uyanka manyan, wa t̄a tyoku katengeshi ka ka mai kuwa ku ne a kayala. ²⁷A'ayin a ḍa a roi, agata a shadangusi, uwule kpm̄ u lapai kuwa ki, aku ku wasai.”

Ucira u Yesu

(Marku 1:22; Luka 4:32)

²⁸A'ayin a ḍa Yesu kotsoi kadyanshi ki gba, aku kakuma ka ama ki kari uyan majiyan ma uwenishike mi. ²⁹Wa tyoku u awenishiki a Mele wa, shegai u wenishike t̄a yavu uza ḍa wari n ucira.

8

Yesu tanasai makutu

(Marku 1:40-45; Luka 5:12-16)

¹A'ayin a ḍa Yesu cipai a masasa mi, aku kakuma ka ama ka tono yi. ²Kute-kute vuma roku uza ḍa wari makutu u tuwai u

kudangi a kapala ka ne, u danai, “Asheku, vu wushuku baci, tanasa mu.”

³Yesu barakpai kukere ku ne u sawa yi, u danai, ‘N wushuku t̄a, tana.’ Kute-kute tsukutu tsi tsu asaka yi. ⁴Yesu rono yi atsuvu, “Kotsu vu tonuko uza wa, shegai wala vu bana a asu u kadarakpiḥ u wene vu, aku vu naka kune ku Mele ma Musa ma danai ama ḍa baci a tana. Nala wa weneke t̄a ama an n tanasa vu.”

Yesu tanasai kagbashi ka katigi

(Luka 7:1-10)

⁵Aku Yesu banai a Kafarnahum. An u uwai a ilyuci yi, katigiḥ ka asoje a Romaḥ ka roku ka cina yi u folo yi u banga yi. ⁶Katigi ki ka danai, “Asheku, ma t̄a n kagbashi ka ka pana ikyamba, wa t̄a ḍe a kuwa nvain bawu wa fuda wa wala. Mabalal mi ma ma foro yi wa wa.”

⁷Yesu danai, “Ma bana t̄a n tanasa yi.”

⁸Katigi ki ka wushuki, “Asheku, mpa n rawa vu tuwa a kuwa ku va wa, shegai yan kadyanshi koshi tsara kagbashi ki ka tana. ⁹Azapige a asoje a ḍa pini aza ḍa a tsu tonuko mu ili i'ya ma yan, mpa kpm̄ ma t̄a n asoje a ḍa n tsu tonuko ili i'ya a ka yan. N tsu tonuko t̄a uza u na, ‘Wala,’ aku u wala. N tonuko kpm̄ uza u nide, ‘Tuwa,’ aku u tuwa. N tonuko kpm̄ kagbashi, ‘Yan naha,’ aku tani u yain. N reve t̄a udani u vunū wa t̄a dem n ucira.”

¹⁰An Yesu panai nala, aku u yain majiyan. U tonukoi aza ḍa a ka tono yi vi, “Mayun n tonuko ḍa, upityanangu u na vi u la t̄a gba upityanangu u ḍa n wenei a uyamba u Isara'ila. ¹¹Ama ushani a ka wuta t̄a a kasana n kalivi a dusuku a lyai kabolo n Ibirahi, n Ishaku, n Yakubu a tsugono tsu zuba. ¹²Shegai aza ḍa a'ari a gain a yain pini a tsugono tsi, a ka vutala le t̄a a asuvu a karimbi. Pini ḍa a ka sa n ulumusa u a'anga.”

¹³Aku Yesu tonukoi katigi ki, “Wala vu bana a kuwa, kagbashi ka vunū ka tana t̄a tyoku ḍa vu pityanangi vi.” Pini a asuvu a ulapa u uwule u nala vi u ḍa kagbashi ki ka tana.

Yesu tanasai ama ushani

(Marku 1:29-34; Luka 4:38-41)

¹⁴Pini nala, Yesu banai a kuwa ku Bituru, aku u wenei mma u uka u Bituru vi nvain n usudugbi u ikyamba. ¹⁵Aku u sawa yi

kukere, pini nala, mabala mi ma asaka yi, u 'yangai u gita yi ufobusuko ilikulya.

¹⁶ An kuvuli ku yain, ama a tukusoi Yesu aza a ityoni i cingi. N udani u da koshi u tsu wutukpa ityoni i cingi yi aku i asaka le. U tansaai dem gba aza a mbala. ¹⁷ U yansa ta ili i na yi tsara a shadangu udani u Ishaya matsumate u da u danai, "U takpai mbala n tsunu, kпам u takpa tsu upana u ikyamba u tsunu." ◇

*Ama a ka ciga a toni Yesu
(Luka 9:57-62)*

¹⁸ An Yesu wenei kakuma ka ama ka kyawan yi, aku u tonukoi atoni a ne a wala a pasangbana kushiva ki a gono a upashi u nide. ¹⁹ Kawenishiki ka Mele ka tuwai ara ne, u danai, "Kawenishiki, ma tono vu ta a asu u da dem wa bana."

²⁰ Yesu tonuko yi, "Iryanji i'a ta n a'ele a le, nnu kпам a'a ta n ikinda i le. Shegai Mpa Maku ma Vuma ma n kuwa ku kaci ku va wa, kпам ma gbam n a asu u uwunvugusa wa."

²¹ Aku uza roku a asuvu a atoni a Yesu, u tonuko yi, "Asheku, asaka ve n ba n cidangu tata u va."

²² Shegai Yesu tonuko yi, "Tono mu, asaka akushe a cidangu atoku a le akushe."

*Yesu vakunki abali
(Marku 4:35-41; Luka 8:22-25)*

²³ Yesu uwai a kpatu kabolo n atoni a ne a ka pasa kushiva. ²⁴ Aku uwule u pige u 'yangai pini a kushiva ki, abali kпам a ka gbadasa kpatu ki hal ka ciga ushumbu. Shegai Yesu pini nvain wa lavuta. ²⁵ Aku atoni yi a banai ara ne a 'yangasa yi n a salasi, "Asheku, wauwa tsu! Tsa shumbu de!"

²⁶ U wushunku le, "Ndy a zuwai i panai uwonvo naha? Eda aza da upityanangu u de u gusai." U 'yangai u baranai uwule n abali yi, aku asu vi padai kuwin.

²⁷ Atoni yi a gitai majiyan n a wecemg-beni, "Ucun u vuma u eni u da na vi, hal uwule n abali dem a ka panaka yi?"

*Yesu tansaai ama a re aza a ityoni i cingi
(Marku 5:1-20; Luka 8:26-39)*

²⁸ An Yesu rawai a upashi u kushiva a kabon ka uyamba u aza a Garasa, ama roku ama a re aza da a'ari n ityoni i cingi a tuwai ara ne. Ama a na yi a asu u asaun a da a tsu ronguso, kпам uza u tsu fuda u wala pini a

ure vi wa adama a tsicingi tsu le. ²⁹ Aku a gita yi usalasa n a dansi, "Ndy a zuwai va damgbarasa tsu, avu Maku ma Kashila? Vu rawa vu zuwa tsu tsu pana ikyamba bawu a'ayin a da Kashila ka danai a yain wa."

³⁰ Evu n asu vi, ushiga u mburusunu u da pini wa lina. ³¹ Ityoni i cingi yi a foloi Yesu, a danai, "Vu wutukpa tsu baci a asuvu a ama a na yi, vu asaka tsu tsu uwa a asuvu a mburusunu n nala mi."

³² Aku u tonuko le, "Walai!" Ityoni i cingi yi a asakai ama yi a ba a uwai a asuvu a mburusunu mi. Pini nala, mburusunu mi gba a sumai a uwai a kushiva a kuwai pini. ³³ Aliniki yi a sumai a banai a ilyuci a tonukoi ama ili i'ya i gitai, kabolo n ili i'ya i gitai n ama a re aza a ityoni i cingi yi. ³⁴ Aku ama a ilyuci yi gba a wutai a ba a cinai Yesu, an a wene yi, a folo yi u asanka le uyamba u le.

9

*Yesu tansaai kawunu
(Marku 2:1-12; Luka 5:17-26)*

¹ Yesu uwai a kpatu, aku u gonoi a ilyuci i ne. ² An u rawai pini, ama roku a tuko yi kawunu nvain a kajiba. An u wenei upityanangu u ama da a canga yi vi, aku u tonukoi kawunu ki, "Maku, gbama asuvu, a cimbusuka vu de unyushi u cingi u vunu."

³ Aku awenishiki a Mele a roku a ka dansa utyoku u le, a danai, "Vuma na wa yan kadyanshi yavu aya Kashila!"

⁴ Yesu tani u reve ta ili i'ya a ka yawunsa, aku u wece le, "Nida ya yan uyawunsa u tsicingi a asuvu a atakasuvu a de? ⁵ Ndy a i lai shana da a ka dana, 'A cimbusuka vu de unyushi u cingi u vunu,' ko 'Yang a vu wala? ⁶ Shegai ma wenike da ta an Mpa Maku ma Vuma mar i n ucira a likimba u da ma cimbusa unyushi u cingi.'" U tonukoi kawunu ki, "Yang a vu bidya kajiba ka vunu vu wala a kuwa." ⁷ Aku vuma vi u 'yangai u lazai a kuwa. ⁸ An ama yi a wenei nala, aku a ka yan majiyan kпам a cikpai Kashila an u nakai uza roku ucun u ucira u na.

*Yesu isai Matiyu
(Marku 2:13-17; Luka 5:27-32)*

⁹ An Yesu asakai asu vi, aku u wenei vuma roku uza u kala Matiyu ndishi a kakinda ka uwusha u utafa. Aku u tonuko yi, "Tono mu." U 'yangai u tono yi.

¹⁰ Pini nala, Yesu n atoni a ne a tuwaj a ka lya ilikulya a kuwa ku Matiyu. Awushi a utafaƒ n aza a unyushi a tuwaj a bolomg-bonoi pini a asu vi ushani. ¹¹ An Afarishi a wenei nala, aku a wecei atoni a ne, “Ndy a i zuwai kawenishiki ka de ka lya kabolo n icun i ama a na?”

¹² An Yesu panaka le, aku u wushunku le, “Aza da a'ari n alafiya a ka ciga uza u aguma wa, she aza a mbala. ¹³ Walai i ba i rotsongusu kalen ka Tagarada u Kashila u da u danai, 'N u da ya yanka mu udarakpa, n la ta uciga i woko aza a asuvayali a asu u atoku a de.' N tuwa adama a da ma isa aza a maci a tono mu wa, shegai aza a unyushi u cingi.” ◇

Keci a kaci ka kakuli
(Marku 2:18-22; Luka 5:33-39)

¹⁴ Kain ka te, atoni a Yahaya Kalyubugi a tuwaj ara Yesu a wece yi, “Nida atsu n Afarishi tsa yansa kakuli, shegai atoni a vunu a ka yansa wa?”

¹⁵ U wushunku le, “Aje a valisavu a ka namgba katsuma a'ayin a da wari kabolo n ele wa. Shegai a'ayin a'a ta utuwa a da a ka bidya valisavu vi a mere ma le, a'ayin a nala a da a ka yan kakuli.

¹⁶ “Vuma wa padara kunya ku cau n kakashi ka savu wa. U yan baci nala, kakashi ka savu ki ka pada ta ka zuwa kunya ku cau ki ku doku ku kara. Hal gbam u lai ukara u cau vi. ¹⁷ Vuma wa tsungu mini ma cinwi ma savu a kadele ka ukpan ka cau wa. Kpaci ma shita baci ma tasa ta kadele ki, aku mini ma cinwi mi ma wotsongu. Shegai a tsungu mini ma cinwi ma savu a kadele ka savu. Pini nala, gba kadele ki n mini ma cinwi mi a ka lobono ta.”

Makele ma ma kuwai n uka uza u mbala
(Marku 5:21-43; Luka 8:40-56)

¹⁸ An Yesu wari a kadyanshi, aku uza-pige u kaagata ka Kashila u tuwaj ara ne, u kudangi a kapala ka ne u danai, “Maku ma va makele ma kuwa de gogo-na. Vu tuwa baci vu tadanku yi kukere wa 'yanga ta.”

¹⁹ Aku Yesu n atoni a ne a 'yangai a tono yi.

²⁰ Uka da wa lala mpasa hal ayen kupa n a re u tuwaj a kucina ku Yesu, aku u sawai kaletsu ka kunya ku ne. ²¹ Kpaci u yawunsa ta a katakasuvu ka ne, u danai, “Ko kunya ku ne ka baci n sawai koshi, ma tana ta.”

◇ 9:13 Hos. 6:6.

²² An Yesu kpatalai u wene yi, aku u danai, “Uka, gbama asuvu, upityanangu u vunu u tanaa vu de.” Kute-kute aku uka vi u tana.

²³ An Yesu rawai a kuwa ku uzapige ki, aku u wenei a ka fulusa ugbali u ukpa n ama ushani a ka sa. ²⁴ Aku u tonuko le, “Ya dem wuta. Makele mi ma kuwa wa, alavu a da yi!” Shegai ama yi a ka dosuso yi idyoshi i magori. ²⁵ An a wutukpai ama yi, aku Yesu banai a asu u da makele mi mari nvain. U kana kukere ku ne, aku u makele mi ma 'yangai. ²⁶ Pini nala, alabari a ne a tamburai ko nte wa a asuvu a uyamba vi.

Yesu tanasai arumba ama a re

²⁷ An Yesu asakai asu vi, eyi pini n u wali, aku arumba ama a re a gita yi utono n a salasi, “Maku ma Dawuda, pana asuvayali a tsunu!”

²⁸ An u uwai a kuwa, aku arumba yi a tuwaj ara ne. U wece le, “I wushuku ma fuda ma zuwa da i fuda i wene?”

A wushuki, “Eye, Asheku.”

²⁹ Aku u sawai a'eshi a le, u danai, “Adama a upityanangu u de, nala wa woko.”

³⁰ Kute-kute a'eshi a le a kukpai a wenei asu. Shegai u rono le atsuvi cika u danai, “I tonuko uza ukuna u na vi wa.” ³¹ Shegai a tamburai uyamba vi gba n a yanyi alabari a ne.

Yesu tanasai kabele

³² Ama a re yi n a lazi, aku ama roku a doku a tukoi Yesu kabele, uza da ityoni i cingi i kana i bishinka yi kadyanshi. ³³ An u wutukpai ityoni i cingi yi, aku vuma vi u yain kadyanshi. Aku kakuma ka ama ki ka yan majiyan, a danai, “Kotsu tsu wene ukuna a Isara'ila naha wa.”

³⁴ Shegai Afarishi a danai, “Magono ma ityoni i cingi ma ma naka yi ucira u uwutukpa le.”

Yesu panai asuvayali a ama
(Marku 1:39; Luka 4:44)

³⁵ Yesu kyawunsa ta gba ilyuci n une n u wenishiki a agata a Kashila n u yanyi kuari ku tsugono tsu Kashila. U tanaa ta dem aza a mbala icun kau-kau n aza da a ka pana ikyamba. ³⁶ An u wenei kakuma ka ama kari udoku n ka doki, aku katakasuvu ka ne ka shadangi n asuvayali, kpaci a dambula ta cika kpam ubanga wa la wa. Tyoku u ncon n da bawu mari n kaliniki da a'ari. ³⁷ Aku u tonukoi atoni a ne, “Manyan ma ukapa ma

tā ushani, shegai ayain a manyan yi kenu da a'ari. ³⁸ Adama a nala, foloi Magono ma Zuba uza u manyan ma ukapa mi u tuko aza a ukapa, a yanka yi manyan ma ukapa mi.”

10

Yesu dangasai atoni kupa n ama a re
(Marku 3:13-19; Luka 6:12-16)

¹ Yesu isaɓi atoni a ne kupa n ama a re, u naƙa le ucira u da a ka wutukpa itiyoni i cingi a tanaɓa kpaɓa aza a mbaɓa.

² Uza u kagita aya Simo uza da dem a tsu isa Bituru, n Andurawu utoku u ne eyi dem kasuki† ka. Nala dem Yakubu maku ma Zabidi n utoku u ne Yahaya. ³ N Filibu, n Batalamawu, n Toma, n Matiyu kawushi ka utafa, n Yakubu maku ma Halfa, n Tadawu ele dem asuki a da. ⁴ Aza da a buwai vi alya Simo Ziloti,* n Yahuza Isikariyoti uza da u tuwai u neke yi.

Yesu suki Kupanamere vi
(Marku 6:7-13; Luka 9:1-6)

⁵ An Yesu suki Kupanamere† vi, u tonuko le ta ili i na yi, “Kotsu i bana a asu u Awulawa ko tani i uwa a ilyuci i Samariya† wa. ⁶ A asu u aza a Isara'ila koshi da ya bana, kpaci tyoku u ushiga u nlala n da n puwaiɓi da a'ari. ⁷ A'ayin a nwalu yi, i tonusuko le tsugono tsu zuba tsu yan de evu. ⁸ I tanaɓa aza a mbaɓa, i 'yangaɓa akushe, i tanaɓa aza da a'ari n tsukutu, kpaɓa i wutukpa itiyoni i cingi. Gbani da i wushai, nala kpaɓa dem ya naƙa bawu a tsupa da. ⁹ Kotsu i bidya ikebe ko zinariya, ko azurufa ko tani urim u shili wa. ¹⁰ Kotsu i bidya katsan ko matogo ma ire, ko akpata, ko kalangu wa. Ama da ya banga vi a ka naƙa da ta ili i'ya ya ciga.

¹¹ “A ilyuci i'ya baci dem i uwai, i zami vuma u maci i rongo pini a kuwa ku ne hal ubana a'ayin a da ya laza. ¹² A'ayin a da baci ya uwa a kuwa, i dana, ‘Azakuwa, ndishi n shinga n rongo n aƙa.’ ¹³ Ama yi a wusha da baci, asaƙai ndishi n shinga n de n rongo pini. Shegai a wusha da baci wa, asaƙa ndishi n shinga mi n gono da. ¹⁴ Kpaɓa kuwa ko tani ilyuci i'ya baci i uwai aku a 'yuwan da uryabusa ko a 'yuwan da upanaka, kapatsai kabuta ka a'ene a de i asaƙa asu vi. ¹⁵ Mayun n tonuko da, kain ka afada, Kashila ka pana ta ama a Sodom† n

Gomora† asuvayali cika hal a lai tyoku da wa pana ama a ilyuci i nala yi!”

Upana u ikyamba u da wa tuwa
(Marku 13:9-13; Luka 21:12-17)

¹⁶ Yesu lyai kapala n kadyanshi, “Mpa na ma suku da tyoku u ncon a mere ma nleweni. I woko aza a ugboji tyoku u kali, kpaɓa i woko aza da a'ari yuwu tyoku u a'adya. ¹⁷ She i kirana, kpaci a ka kana da ta a banka da a asu u Asheshi a Pige, a bawan da a asuvu a agata a Kashila. ¹⁸ A rono da ubana a kapala ka igomuna na ngono, kpaci eda atoni a va a da. Nala wa woko ta ure u da ya yanka le kadyanshi ka va kpaɓa hal likimba u reve n ka. ¹⁹ Shegai a'ayin a da baci a kana da vi, kotsu i dambula a ili i'ya ya dana ko tani tyoku da ya dana i'ya wa. A'ayin a nala yi Kashila ka naƙa da ta ili i'ya ya dana. ²⁰ Shegai kadyanshi ka ya dansa vi ka de ka wa, Kulu ku Tata u de ka ka dansa a asuvu a de.

²¹ “Ama a ka neke ta atoku a le a wuna le. Nala dem isheku ya yanka mmuku n le. Mmuku kpaɓa n 'yangaɓa isheku i le hal a zuwa a wuna le. ²² Ama gba a ka 'yuwan da ta adama a kala ka va. Shegai gba ama da baci dem a pityanangi hal ubana a makorishi, a ka wauwa le ta. ²³ Ilyuci i'ya baci dem ama a 'yuwan da, i daraka i bana a ilyuci i roku. Mayun n tonuko da, kahu i kyawan ilyuci ilyuci i Isara'ila gba, Maku ma Vuma ma tuwa ta.

²⁴ “Karotsongishi ka tsu la kawenishiki ka ne wa, ko tani kagbashi ka lai uzakuwa u ne wa. ²⁵ U rawa ta da karotsongishi ka woko tyoku u kawenishiki ka ne, kagbashi kpaɓa ka woko tyoku u uzakuwa u ne. A isa baci Mpa uza da mari uzakuwa, ‘Magono ma itiyoni i cingi;’ wata, Ba'alzabu,† eda aza a kuwa a va tani ndya a ka isa da?”

Uza da u gain a pana uwonvo
(Luka 12:2-7)

²⁶ Yesu danai, “Panai uwonvo u ama a nala yi wa, kpaci ili i'ya baci dem i'ari usokongi gogo-na ama a ka tuwa ta a ka reve i'ya. ²⁷ N tonuko da ta ukuna u na vi a karimbi, shegai ma ciga ta i tonuko le i'ya a katyashi. Ili i'ya baci ya pana ma dansa n tsubini a atsuvu a de, i dana i'ya cika a zuba u kukpa ama a pana.

* 10:4 Kalen ka kala ka Ziloti ka uza da wari n maluwa ma uyan ili cika.

²⁸ “Kotsu i pana uwonvo u aza da a ka wuna da wa. Ikyamba i de i'ya koshi a ka wuna, shegai a ka sawa uma u de wa. Kashila ka koshi ya pana uwonvo, kpaci aya uza da wa fuda wa nangasa gba uma n ikyamba a akina. ²⁹ Mberikele n re n da a tsu denge kanini ka te,† shegai gba n nala, ma te ma la ma kuwa bawu Tata u de u revei n ma wa. ³⁰ Kashila ka reve ta gba ko kenji ka yain ka kari a kaci ka vunuu. ³¹ Adama a nala kotsu i pana uwonvo wa, kpaci tsupige tsu de tsu la ta tsu mberikele ushani.

Tonuko ama ukuna u Kawauwi
(Luka 12:8-9)

³² “Uza da baci dem u tonukoi aza roku eyi uza u va u da a kapala ka ama, mpa dem ma tonuko ta Tata u va u zuba uza nala vi katonit ka va ka. ³³ Shegai vu 'yuwan mu baci, mpa kpm ma tonuko ta Tata u va u zuba avu uza u va da wa.”

Ndishi n shinga n da n tukoi wa
(Luka 12:51-53; Luka 14:26-27)

³⁴ Yesu lyai kapala n kadyanshi, “Kotsu i bidya a asuvu a atakasuvu a de i dana ndishi n shinga n da n tukoi a likimba wa. N tuwa tsara n tuko ndishi n shinga wa, shegai kushulu. ³⁵ N tuwa ta n 'zuwa uza u yain tsilala n asheku a ne, makere ma yain tsilala na mma u ne, kajene kpm ka yain tsilala n anuku a le. ³⁶ Atokulalu a ka yan ta pini a asuvu a kumaci ku del' ◇

³⁷ “Gba aza da baci a lai uciga asheku n anuku a le kapala na mpa, a ratsa a woko atoni a va wa. Gba aza da baci a ka ciga mmuku n le kapala na mpa, a ratsa a woko atoni a va wa. ³⁸ Vu canga baci mawandamgbani† ma vunuu vu tono mu wa, vu ratsa vu woko katonni ka va wa. ³⁹ Gba uza da baci wa kirana n uma u ne, wa namba ta u da. Uza da tani u nambai uma u ne adama a va, wa wauwa ta u da.”

Katsupi ka malen ma manyan ma
(Marku 9:41)

⁴⁰ Yesu danai, “Uza da baci dem u wusha da, mpa u wushai. Uza da baci kpm u wusha mu, u wusha ta uza da u suku mu. ⁴¹ Uza da u wushai matsumate adama a da matsumate mi ma yanka yi kadyanshi ka Kashila, Kashila ka naka yi ta katsupi ka

malen ma manyan ma ne dere n matsumate mi. Uza da baci kpm u wushai vuma u maci adama a da vuma u nala vi wari uza u maci, a ka naka yi ta katsupi ka malen ma manyan ma ne dere n vuma u maci nala vi. ⁴² Uza da baci u nei katonni ka kenu ka va mako ma mini adama a da wari katonni ka va, mayun n tonuko da, vuma u nala vi wa tsara ta katsupi ka malen ma manyan ma ne.”

11

Yesu n Yahaya Kalyubugi
(Luka 7:18-35)

¹ An Yesu kotsi utonuko Kupanamere yi ukuna u na vi, aku u asakai a asu vi u banai a ilyuci a asuvu a Galili tsara u wenishike u yain kpm kubari.

² Yahaya Kalyubugi wa ta a asuvu a kuwa ku a'ali. An u panai ili i'ya Kirisiti wa yansa, aku u suki atoni a ne a roku ama a re. ³ A ba a wece yi, “Ada uza da wa tuwa vi, ko tsu vana uza roku?”

⁴ U wushunku le, “Walai i tonuko Yahaya ili i'ya i wenei n ili i'ya i panai. ⁵ Arumba a wene ta, awunu kpm a wala ta, nkutu n tana ta, agulani a pana ta, akushe kpm a 'yangai a gonoi n uma. A yanka ta aza a unambi kubari ku Kadyanshi ka Shinga. ⁶ Kashila ka zuwuka ta uza da bawu u 'yuwan mu adama a ili i'ya n yain unu a shinga.”

⁷ An atoni a Yahaya a laza, aku Yesu gitai uyanka ama yi kadyanshi ka Yahaya, u danai, “An i banai a kakamba ki, ucun u vuma u eni u da i banai uwene? Wa tyoku u asomini a da uwule u tsu purusa a asu u da baci dem u lapanai? ⁸ Ucuu u vuma u eni u da i banai uwene? Vuma da u ukai aminya a ikali? Aza da a tsu uka aminya a ikali a a'e'bile a ngono a da a'ari. ⁹ Ya i banai uwene? Matsumate ma? Eye. N tonuko da u la ta matsumate. ¹⁰ Tagarada u Kashila u yan ta kadyanshi a kaci ka ne, “Ma suku ta katsumate ka va a kapala ka vunuu,

uza da wa lapuluka vu ure.' ◇

¹¹ “Mayun n tonuko da, Yahaya Kalyubugi u la ta gba uza da baci wari n uma. Shegai uza u kenukulu gba a asuvu a tsugono tsu zuba u la yi ta. ¹² Ili i'ya i bidyai a'ayin a da Yahaya Kalyubugi tuwai hal utuwa

† 10:29 Kondo “Anini” a kaci ka idani ka “Ikebe” a idani u Ubanga. ◇ 10:36 Mik. 7:6. ◇ 11:10 Mal. 3:1. * 11:12 Ure u roku u da va reve udani u aza a Heline vi u da: “kpm aza a cingi a ka shilakanaka tsa tsara a wushi tsa n ucira.”

gogo-na, tsugono tsu zuba tsā tā udoku ucira, kpam ya dem wa modono tā tsarā u uwa tsa.* ¹³ Gbā ntsumate n Mele ma Musa a dana tā ukuna u tsugono tsu Kashilā hal utuwā a'ayin a Yahaya. ¹⁴ I wushuku baci n ele, Yahaya vi aya Iliya† matsumate ma ya vana vi. ¹⁵ I'a baci n atsvu, panai!

¹⁶ “Nidā ma dansa ukuna u ama a gogo-na? Ndyā a rotsoi? A'a tā tyoku u mmuku n dā mari ndishi a kuden, n a ikāmbani,

¹⁷ “Tsu fulākā dā tā ugballi, shegai i 'yuwain kujel!

Tsu shipuka dā ushipa u ukpā, shegai i sā wa!

¹⁸ “An Yahaya tuwāi, u laḅa ulya ilikulya wa, u so tani mini ma cinwi wa, aku i danai, ‘Wā tā n ityoni i cingil!’ ¹⁹ Shegai an Mpa Maku ma Vuma ma lya nā n soyi, aku i danai, ‘Kalyai ka n kasoi, kpam kaje ka aza a uwusha u utafa n aza a unyushi u cingi ka.’ Ugboji u tsu wenike tā kaci ka ne a asu u manyan ma maci ma u tsu yansa.”

*Yesu bongoi ama
(Luka 10:13-15)*

²⁰ A ilyuci i'ya Yesu yansai ikunesavu i ne cika, ama yi a 'yuwan tā ukpatala a gono a asu u Kashilā. U gitā le uḅongo, ²¹ “Ter de, aza a Korasinul! Ter de, aza a Besaida! A da baci ikunesavu i'ya n yain a asuva a de i'ya n yain a Taya n Sida, an a'ari a kpatala de caupa. A uka tā akashi a rongoi a upoluso kakomo, tsarā a wenike an a kpatalai a asakāi unyushi u cingi u le! ²² N tonuko dā, kain ka afada, Kashilā ka laka tā uyanka ama a Taya n Sida ajebigi kapala n adā! ²³ Edā kpam aza a Kafarnahum, 'yangasā dā wā a ka 'yangasā dā a zuba? A ka vutalā dā tā a asuvu a akina! A da baci ikunesavu i'ya a yain ara de i'ya a yain a Sodom, an wari wa buwa tā pini hal n gogo-na. ²⁴ N tonuko dā, kain ka afada, Kashilā ka pana tā iyali i Sodom kapala n adā!”

*Yesu nakāi ama uwunvuga
(Luka 10:21-22)*

²⁵ A'ayin a nala yi, Yesu danai, “Tata, Magono ma zuba n likimba, n cikpa vu tā, kpaci vu sokongu tā ukuna u na vi a asu u aza a ugboji n arevi, shegai vu wenikei u dā a asu u aza dā bawu a revei ili. ²⁶ Tata, nala vu wenēi u gain vu yain!

²⁷ “Tata u wā u nakā mu tā ili yi gba. Uza wā la u revei Maku mi wa, she Tata vi. Kpam uza wā la u revei Tata vi wa, she Maku mi n uza dā Maku mi ma dangasai u tonuko.

²⁸ “Tuwāi ara vā, gbā de aza dā a wowoi n ucanga wa araji, ma nakā dā tā uwunvuga. ²⁹ Panāka numu, tsarā i woko ama a vā. Tuwāi i rotsongusu ara vā, kpaci mpa mā tā n uvakunku kaci kpam ya tsarā tā uwunvuga. ³⁰ Uwenishike u dā n danai i wushuku n u dā vi, wā tā shana, kpam ucanga u wā u razugbā wa.”

12

*Yesu dā Asheku a kain ka Ashibi
(Marku 2:23-28; Luka 6:1-5)*

¹ Kain ka te n kain ka Ashibi,† Yesu n atoni a ne a ka wala a mere ma ashina a ilya. Atoni a ne a ka pana kambulu, aku a gitāi ukodusu aratu a ilya n a yuruwi n a takumi. ² An Afarishi a wenei nala, aku a tonukoi Yesu, “U gan atoni a vunu a yain nala wa! Mele ma kain ka Ashibi ma bishinka tā uyan manyan n kain ka Ashibi.”

³ Yesu wushuki, “Ma wundya i yan kaneshi u ili i'ya Dawuda n aje a nwalu a ne a yain an a ka pana kambulu vi? ⁴ U uwai a Kuwa ku Kashilā u takumai iburodi i uwulukupi, ko an u wokoi Mele ma bishinka tā a takuma i'ya. Adarakpi a dā koshi a wushunki a takuma u dā. ⁵ Ma wundya i yan kaneshi u Mele ma Musa ma ma danai adarakpi a dā koshi a ka yan manyan a Kuwa ku Kashilā n kain ka Ashibi ki? Shegai ko uza wā la u danai a nusuka mele ma Ashibi wa. ⁶ N tonuko dā, uza dā u lai Kuwa ku Kashilā aya pini naha. ⁷ A da baci i revei kalen ka Tagarāda u Kashilā u na vi, 'N la tā uciga i woko aza a asuvayali a asu u atoku a de, n u dā ya yanka mu udarakpa,† ⁸ i'ari ya kidaga ama a na yi aza dā bawu a'ari n unyushi ugana wa. ⁹ Adama a nala, mpa Maku ma Vuma Asheku a dā, hal n a kain ka Ashibi dem.”

*Yesu tanqasai vuma dā ili i soi kukere
(Marku 3:1-6; Luka 6:6-11)*

⁹ An Yesu asakāi a asu vi, aku u ba u uwai a kagata ka Kashilā ka kari evu. ¹⁰ U cina tā pini vuma dā ili i soi kukere. Afarishi a zuwuka yi a'eshi tsarā a tsarā ili i'ya a ka

sapula yi n i'ya, aku a wece yi, “Wa dere a tanasa vuma n kain ka Ashibi?”

¹¹U wushunku le, “I'a baci n macon' aku ma rukpai a ilyukoi n kain ka Ashibi, ya wutukpa ma wa? Mayun tani ya wutukpa ta ma. ¹²Ama a la ta ncon kalen, adama a nala, dere da a yain ili i shinga n kain ka Ashibi.”

¹³Yesu tonukoi vuma vi, “Barakpa kukere ku vunu.” An u barakpai kukere ki, aku ku gono mai tyoku ku ire ki. ¹⁴Pini nala, Afarishi yi a wutai a ka sheshe tyoku da a ka wuna Yesu.

Kagbashi ka Kashiḷa ka dangasai

¹⁵Yesu reve ta ili i'ya Afarishi a ka yawunsa, aku u asakai asu vi. Ama ushani a tono yi, kpm u tanasa ta gba aza a mbala.

¹⁶Shegai u rono'i ama yi atsuwu kotsu a tonuko uza ko eyi yayi wa. ¹⁷U yan ta ili i na yi tsara a shadangu ili i'ya Kashiḷa ka danai a una u Ishaya matsumate:

¹⁸“Kagbashi ka va ka na, uza da n dangasai. Ma ciga yi ta, kpm u zuwa mu ta n panai kayanyan cika.

Ma naka yi ta Kulu ku va, kpm wa tonuko ta gba iyamba an ukuna u va wari dere.

¹⁹Wa nanamgbana ko tani u salasa wa, ko kpm u yain kubari n isali a ire wa.

²⁰Wa koduso asomini a da a katalsai wa, wa cimbusa tani macikalu ma ma ciga ucimba wa.

Nala wa rongo uyansa hal she ukuna u da wari dere u lya kaci ka ukuna u cingi.

²¹Iyamba gba a ka zuwa ta uma u le ara ne.”

◇

Yesu n Ba'alzabu

(Marku 3:20-30; Luka 11:14-23)

²²Aku ama roku a tukoi Yesu karumba kpm kabebe ka, adama a ityoni i cingi. Aku Yesu tanasai vuma vi, kute-kute u gitai kadyanshi kpm u wenei asu. ²³Gba ama yi a yain majiyan, a danai, “Gaawan vuma u na vi Maku ma Dawuda ma, Kirisiti Kawauwi!”

²⁴An Afarishi a panai nala, a wushunku le, “U wutukpa ta ityoni i cingi kpaci magono ma le Ba'alzabu u naka yi ta ucira u da wa yan nala.”

²⁵Yesu reve ta ili i'ya a ka yawunsa, aku u tonuko le, “Uyamba u da baci u pecei kaci ka ne n u shilakani, u da wa barakpa

wa. Kpm ilyuci ko kuwa ka baci ku pecei n ku shilakani, ka rukpa ta! ²⁶Kanangasi ka wutukpa baci Kanangasi,* nala u wenike ta tsugono tsu ne tsu pece ta abon abon, kpm tsa barakpa wa aku tsu rukpa. ²⁷I da n wutukpa ta ityoni i cingi adama a da Ba'alzabu naka mu ucira u da ma yan nala. Nala baci, ya nakai atoni a de ucira u da a ka wutukpa le dem? Ili i'ya atoni a de a tsu yan i wenike ta an kadyanshi ka i tsu yansa a kaci ka va ka dere wa. ²⁸Shegai mpa ma wutukpusa baci ityoni i cingi n Kulu Keri ku Kashiḷa, tsugono tsu Kashiḷa tsa tsu tuwa de la vi a asuvu a de.

²⁹“Uza wa ciga baci u uwa a kuwa ku uza u ucira u yain uboki, she u matsa u sira ve uza u ucira vi, aku u fuda u yain uboki a kuwa ki.

³⁰“Uza da baci bawu wari a asu u va, tsilala tsa wa yan na mpa, uza da kpm bawu wa banga mu ucirangusu, wacinsa da wa wacinsa. ³¹N tonuko da, Kashiḷa ka cimbusuka ta uza da u nusukai aza roku, hal n uza da wa yan kadyanshi ka cingi' a ukuna u Kashiḷa. Shegai Kashiḷa ka cimbusuka uza da wa yanka Kulu Keri kadyanshi ka cingi wa. ³²Kashiḷa ka cimbusuka ta uza da baci dem u nusukai Mpa Maku ma Vuma n kadyanshi. Shegai Kashiḷa ka cimbusuka uza da wa yanka Kulu Keri kadyanshi ka cingi wa, ili i'ya i bidyai gogo-na hal ubana a'ayin a da a ka tuwa.”

Madanga n ilimaci i ne

(Luka 6:43-45)

³³Yesu lyai kapala n kadyanshi, “I tsu reve ta madanga a ilimaci i ne. Madanga ma shinga ma tsu matsa ta ilimaci i shinga, madanga ma cingi kpm ma tsu matsa ta ilimaci i cingi. ³⁴Eda a'eku! Eda ama a cingi a da, nida ya dana ili i shinga? Una u tsu dana ta ili i'ya i'ari a katakasuvu. ³⁵Ama a maci a'a ta n ili i shinga a atakasuvu a le, kpm i'ya a tsu dana. Ama a cingi kpm a'a ta n ili i cingi a atakasuvu a le, ele dem i'ya a tsu dana. ³⁶N tonuko da, kain ka afada ya wenike ta gba kadyanshi ka gbani ka i dansai caupa vi. ³⁷I shinga i'ya baci i dansai, Kashiḷa ka dana ta eda aza a unyushi a da wa. Shegai i cingi i'ya baci i dansai, wa dana ta eda aza a unyushi a da.”

◇ 12:21 Isha. 42:1-4.

* 12:26 Kanangasi; wata, “Shetan” kala ka dem ka Kalapansi.

Ama a wecikei iryoci

(Marku 8:11-12; Luka 11:29-32)

³⁸Pini nala, awenishiki a Mele n Afarishi a tuwai ara Yesu, a danai, “Kawenishiki, tsa ciga ta tsu wene iryoci tsara tsu reve an a asu u Kashila da vu wutai.”

³⁹U wushunku le, “I ciga ta iryoci kpaci eda aza a cingi a da, kpam ya wushuku wa. Shegai iryoci i Inusa matsumate i'ya ya tsara koshi. ⁴⁰Inusa rongo ta a asuvu a katsuma ka kadan ka pige hal gba a'ayin a tatsu. Nala kpam wa woko, Mpa Maku ma Vuma ma rongo ta a kasaun hal gba a'ayin a tatsu. ⁴¹Kain ka afada ama a Niniba a ka 'yanga ta a wenike ama unyushi u de. A kpatala ta a asu u Kashila an Inusa yanka le kubari. Gogo-na uza da u lai Inusa aya pini na. ⁴²Magono ma Sheba uka, wa 'yanga ta u wenike ama unyushi u de. U yan ta nwalu ma mbari tsara u tuwai u pana ukuna u ugboji u Solomo n kaci ka ne. Gogo-na uza da u lai Solomo aya pini na.”

Ugono u ityoni i cingi

(Luka 11:24-26)

⁴³Yesu lyai kapala n kadyanshi, “A'ayin a da baci ityoni i cingi i te i wutai a asuvu a vuma, i tsu bana ta a asu u ekpi ubolo asu u da wa wunvuga, shegai wa tsara wa. ⁴⁴Aku u dana, ‘Ma gono ta a kuwa ka n asakai vi!’ An u gonoi, aku u cinai uza wa pini a kuwa ki wa. A wujuma ka de sarara a kalai ka. ⁴⁵Aku ityoni yi i lazai i ba i tukoi ityoni i cingi i shindere i roku aza da a la yi tsicingi, aku a rongo pini. Vuma u nala vi wa kotso ta ndishi n ne n upana u ikyamba u da u lai u caupa vi. Ili i'ya ya gita n ama a cingi a gogo-na da la vi.”

Mma n a'angu a Yesu

(Marku 3:31-35; Luka 8:19-21)

⁴⁶Yesu pini a kadyanshi n ama, aku mma u ne n a'angu a ne a rawai. A shamgbai a uwotsu a da a tonuko yi a ka ciga a wene yi.

⁴⁷Aku uza roku u tonuko yi, “Mma u vunu n a'angu a vunu alyu pini a uwotsu a ka ciga a wene vu.”

⁴⁸U wushunku yi, “Ya mma u va? An ya a'angu a va?” ⁴⁹Aku u sapunki atoni a ne kukere, u danai, “Mma n a'angu a va a da na. ⁵⁰Uza da baci wa panaka Tata u va u zuba, aya mma u va, n vangu u va, n utaku u va.”

13

Agisani a uza da u wacangusi icun

(Marku 4:1-9; Luka 8:4-8)

¹Kain ka nala ki, Yesu wutai a kuwa ki u banai a ikengi i kushiva u dusuki wa wenishike. ²Kakuma ka ama ka kyawan yi cika hal ka zuwa yi u uwai a kpatu u dusuki, ama yi kpam a shamgbai a kagida.

³U wenishike le ili ushani n agisani, u danai, “A yan ta vuma roku uza da u banai uwacangusi icun a kashina ka ne.” ⁴A'ayin a da wari a uwacangusi icun yi, aku i roku i rukpai a ure, nnu n kadasai i'ya. ⁵I roku kpam i rukpai a iyamba i atai a asu u da bawu kayala kari pini ushani. Iacun yi i lazai i binyai, kpaci kayala ka maci ka pini wa. ⁶An kaara ka yain, aku ka runukpai i'ya, kpaci alu a le a gbonguro cika wa, aku i lazai i ekpei. ⁷Icun i roku i rukpai a asu u awana, an i gbonguroi, aku awana yi a sapusai i'ya. ⁸Icun i roku kpam i rukpai a iyamba i shinga, i wutai i matsai mmuku. Gba icun i'ya kacimbi ki ka wacangusi vi, i roku i naka ta mmuku amangatawun-amangatawun, i roku tani amangatawun-amangatawun, i roku kpam kamankupa-kamankupa. ⁹Uza da baci wari n atsuva u upana, u pana.”

Ili i'ya i zuwai Yesu tsu dansa n agisani

(Marku 4:10-12; Luka 8:9-10)

¹⁰Aku atoni a ne a wece yi, “Nda yi zuwai vu tsu dansa n ama n agisani?”

¹¹U wushunku le, “A dangasa da ta i reve ili i tsugono tsu zuba i'ya i'ari usokongi, shegai aza roku a ka reve ili i'ya i'ari usokongi vi wa. ¹²Kashila ka doku ta ka naka uza da wari n ili cika, shegai ama da a bawu a'ari n ili, a ka namba ta hal gban i kenu i'ya a'ari n i'ya vi. ¹³Ili i'ya i zuwai n tsu dansa n ele n agisani i'ya:

“A ka webele ta, shegai a ka wene wa, a ka pana ta, shegai a ka reve wa.

¹⁴Kazuwamgbani ka Kashila ka woko de mayun, tyoku da Ishaya matsumate u danai:

“Ya panasa ta kadyanshi ka va, shegai ya reve wa.

Ya wenishe ta ili i'ya ma yansa, shegai ya reve kalen ka ne wa.

¹⁵Kpaci atakasuvu a le a gbama de, atsuva a le kpam a ka pana wa.

* 13:3 Iacun i'ya a ka dansaka pini na vi, aza a Yahuda a tsu ce i'ya n kushe wa, shegai a wacangusi i'ya.

A kimba de a'eshi a le tsara a wene wa, kpm tsara atsuvu a le a pana wa. Kpm atakasuvu a le a ka reve wa, bele a kpatala ara va n tanasa le.' $\diamond$

¹⁶ "Shegai Kashila ka zuwuka da de una u shinga, kpaci a'eshi a de a ka wene ta, atsuvu a de kpm a ka pana ta! ¹⁷ Mayun n tonuko da, ntsumate ushani n ama a maci a ciga ta a vana a wene ili i'ya i wenei, a pana kpm ili i'ya i panai, shegai a wene wa, a pana tani wa.

Yesu wutukpai kalen ka agisani ki
(Marku 4:13-20; Luka 8:11-15)

¹⁸ "Panai mai kalen ka agisani ka icun i'ya a wacangusi vi. ¹⁹ Iacun i'ya i rukpai a ure vi, alya ama da a panai ukuna u tsugono tsu zuba, shegai a reve u da wa. Aku uza u cingi vi u tuwai u fulai u da a atakasuvu a le. ²⁰ Iacun i'ya i rukpai a iyamba i atali tani, alya ama da a panai ukuna vi n mazanga, kpm a wushai u da mai. ²¹ Shegai alu a le a uwa a iyamba cika wa. A barakpa n uwusha ukuna vi wa, an a'ayin a ukondo a rawai adama a ukuna u tsugono vi, aku a rukpai. ²² Iacun i'ya i rukpai a asuvu a awana, alya ama da a panai ukuna vi, shegai adama a kadambula ka ili i'ya uma u nambai, n uciga u utsari u lapana le. Pini nala, kadambula ki ka gbagbala le hal a kpadai unaka ilimaci. ²³ Iacun i'ya kpm i rukpai a iyamba i shinga, alya ama da a panai ukuna u tsugono vi a revei u da mai. A gbonguro ta hal a matsai mmuku ushani, aza roku amangatawun-amangatawun, aza roku amangatatsu-amangatatsu, aza roku kpm kamankupa-kamankupa."

Agisani a i'ya n akan

²⁴ Yesu doki u yanka le agisani a roku, "Tsugono tsu zuba tsa woko ta tyoku u agisani a naha: Vuma roku u da u cei i'ya a kashina ka ne. ²⁵ Kain ka te n kayin cina ya dem lavuta de, aku utokulalu u ne u tuwai u wacangusi akan pini a asu u i'ya vi, aku u laza. ²⁶ An i'ya yi i wutai i gitai ugbonguro ya matsa, aku akan yi dem a gbonguroi. ²⁷ Pini nala, agbashi a vuma yi a tuwai ara ne, a danai, 'Vu ce ta i'ya i shinga a kashina ka vunu, shegai nte akan a naha a wutai?'

²⁸ "Vuma vi u wushuki, 'Utokulalu u va da u cei a da.'

"Aku a wece yi, 'Va ciga tsu kapusa a da?'

²⁹ "U danai, 'Asakai a da pini, kpaci i da baci ya kapusa a da, ya kapusa ta dem i'ya yi. ³⁰ Asakai a da n i'ya yi a gbonguro kabolo hal ubana a'ayin a ukapa, aku n tonuko ayain a manyan yi: Gitai ve i bolomgbono akan yi i sira a da a asu u te, tsara a tuwa a daba a da. I'ya yi kpm i bolomgbono i'ya i tuko i'ya a mapon ma va.' "

Agisani a icun i musta

(Marku 4:30-32; Luka 13:18-19)

³¹ Yesu doki u tonuko le agisani a roku, "Tsugono tsu zuba tsa woko ta tyoku u agisani a naha: Vuma roku da u bidyai ucun u musta u cei a kashina ka ne. ³² Ucun u kenu u da gba gba a asuvu a icun, shegai an u gbonguroi, aku u wokoi u pige a asuvu a nwurete gba. U wokoi mawurete ma hal nnu n cai pini ikinda a nsabu n ne."

Agisani a yisti

(Luka 13:20-21)

³³ Yesu doki kpm u yanka le agisani a roku, "Tsugono tsu zuba tsa woko ta tyoku u agisani a naha: Uka roku da bidyai yisti, t'aku u vurai u da a akundatsu a pige a tatsu a kira a mabara u vurai mai hal ku shitai cika."

Yesu tsu dansa ta n agisani

(Marku 4:33-34)

³⁴ Yesu tsu dansa ta n kakuma ka ama n agisani, u tsu tonuko le ili bawu u bolomgbonuko le n agisani wa. ³⁵ Yan da u tsu yan nala tsara u shadangu udani u da Ishaya matsumate u danai:

"Ma dansa ta n ada n agisani, n tonuko da ili i'ya i'ari usokongi tun a'ayin a da Kashila ka yain likimba." $\diamond$

Yesu wutukpai kalen ka agisani a i'ya yi

³⁶ An Yesu asakai kakuma ka ama ki, u uwai a kuwa. Atoni a ne a tuwai ara ne, a danai, "Tonuko tsu kalen ka agisani a akan a kashina yi."

³⁷ U wushunku le, "Uza da u cei icun i shinga yi Maku ma Vuma ma. ³⁸ Kashina ki likimba da, icun i shinga yi kpm alya ama da a'ari a tsugono. Iacun i akan yi kpm alya aza da a'ari a asu u uza u cingi vi. ³⁹ Utokulalu uza da u wacangusi icun i akan yi aya Kalapansi. A'ayin a ukapa yi a da a'ayin a makorishi ma likimba. Ayain

a manyan aza da a ka bolomgbono ilya yi, alya atsumate a zuba.

⁴⁰ “Akan a da a ka bolomgbono a dafa. Nala wa woko a a'ayin a makorishi. ⁴¹ Mpa Maku ma Vuma ma suku ta atsumate a va, kpam a ka wutukpa ta gba ili i'ya ya tuko unyushi u cingi hal n aza da a ka yan tsicingi dem a tsugono tsu va. ⁴² Atsumate yi a ka vutala le ta a asuvu a kudyuku ku akina a asu u da a ka rongo kushen hal n ulumusa u a'anga. ⁴³ Shegai ama a shinga a ka lada ta yavu kaara a tsugono tsu Tata u le. Uza da baci wari n atsuva u upana, u pana!

Agisani a kuzuwate ku ucanga ka kari usokongi

⁴⁴ “Tsugono tsu zuba tsa woko ta tyoku u agisani a naha: Vuma roku da u tsarai kuzuwate ku ucanga ka uza roku u sokongi a kashina. U lapulai u sokongi ka, wa yan ipeli u ba u dengei gba ili i'ya wari n i'ya, aku u gonoi u tsilai kashina ki.

Agisani a igbegu i ikebe

⁴⁵ “Tsugono tsu zuba tsa woko ta tyoku u agisani a naha: Uza u tsilaga u roku da wa bolo igbegu i ikebe i shinga. ⁴⁶ An u tsarai u te u tsulobo cika, u ba u dengei ili i'ya wari n i'ya gba, aku u ba u tsilai u da n ikebe yi.”

Agisani a ibilili

⁴⁷ Yesu doki u yanka le agisani a roku u danai, “Tsugono tsu zuba tsa woko ta tyoku u agisani a naha: Akani a adan a roku a da a vutalaji ibilili i le a kushiva, aku a kanasai icun i adan kau-kau. ⁴⁸ An ibilili yi i shadangi, a wutukpai i'ya a ikengi a dusuki a ka pecene adan yi. A zuwai a shinga yi a asuvu a mabana, aku a wotsongi a da bawu a gain. ⁴⁹ Nala wa woko a a'ayin a makorishi. Atsumate a zuba a ka tuwa ta a pecene ama a cingi a asuvu a ama a maci. ⁵⁰ Atsumate yi a ka vutala ta ama a cingi yi a asuvu a kudyuku ku akina, nte a ka rongo pini kushen n ulumusa u a'anga.”

Kuzuwate ku ucanga ku savu n ku cau

⁵¹ Yesu wece le, “I reve kalen ka ili i nala yi gba?”

A wushuki, “Tsu reve ta.”

⁵² Aku u tonuko le, “Gba kawenishiki ka Mele ka ka wokoi karotsongishi a tsugono tsu zuba, wa ta tyoku u uza u kuwa da u wutukpai kuzuwate ku ucanga ku savu n ku cau a kunu ku kuzuwate ku ucanga.”

Aza a Nazara a 'yuwain Yesu

(Marku 6:1-6; Luka 4:16-30)

⁵³ An Yesu kotsoi udansa agisani yi, aku u laza i u asakai asu vi ⁵⁴ u gonoi a Nazara, a ilyuci i ne. An u wenishikei pini a kagata ka Kashila, ya dem u gitai majiyan n a dansi, “Nte da u tsarai kakiri ka ne n uyansa ikunesavu naha? ⁵⁵ Maku ma kashei ma na vi wa? Tsa wundya mma u ne u da Meri vi? A'angu a ne kpam alya an Yakubu, Isuhu, n Simo n Yahuza? ⁵⁶ Ataku a ne kpam a'a ta na kabolo n atsu. Nida wa yansa ili i na yi gba?”

⁵⁷ Adama a nala ama yi a 'yuwan yi uwusha. Shegai Yesu tonuko le, “Matsumate ma tsu yan n tsupige a ilyuci i ne n kuwa ku ne wa, she a kateshe.”

⁵⁸ Adama a nala, u yansa ikunesavu ushani wa, kpaci a'a n upityanangu wa.

14

Ukpa u Yahaya Kalyubugi

(Marku 6:14-29; Luka 9:7-9)

¹ A'ayin a nala yi, Hiridu Antiba magono ma Galili u pana ta ukuna u Yesu. ² Aku u tonukoi agbashi a ne, “Yesu vi Yahaya Kalyubugi da, uza da u 'yangai a ukpa, da gai i zuwai wa yansa ikunesavu yi.”

³ A'ayin a da a wurai nide, Hiridu kana ta Yahaya, u sira yi u zuwa yi a kuwa ka a'ali. U yan ta nala adama a Hiridiya, uka u vangu u ne Filibu u da u bokoi u wokoi uka u ne. ⁴ Yahaya Kalyubugi tonusuko yi ta, “Wa dere vu zuwa Hiridiya wa!” ⁵ Hiridu wa ciga u wuna Yahaya, shegai wa pana ta uwonvo u ama, kpaci a wushuku ta Yahaya matsumate ma.

⁶ Kain ka te an a ka yan abiki a ucibusu n kain ka ilimaci i Hiridu, maku ma makere ma Hiridiya ma u matsakai Filibu u gitai kuje a kapala ka Hiridu n amoci a ne, aku u panai kayanyan. ⁷ Aku u tsina i da wa naka yi ta gba ili i'ya baci dem wa ciga. ⁸ Aku mma u makere vi u tonuko yi u ba u dana, “Ma ciga ta kaci ka Yahaya Kalyubugi a mabaluwa gogo-na!” ⁹ Magono mi ma pana kayanyan n ili i'ya u foloi vi wa. Shegai an u wokoi bawu wa ciga u kpada ushadangu kazuwamgbani ka u yain a kapala ka amoci a ne yi, aku u tonukoi asoje a ne, ¹⁰ a bana a kuwa ku a'ali a kida kaci ka Yahaya Kalyubugi. ¹¹ A tukoi ka a mabaluwa a nakai makere mi. Aku u bidyai ka u tukoi mma u ne. ¹² Pini nala, atoni a Yahaya a tuwai a

bidyai ikyamba i ne a ba a cidāngi. Aku a ba a tonukoi Yesu.

Yesu lyatangi ama azu a tawun

(Marku 6:30-44; Luka 9:10-17; Yahaya 6:1-14)

¹³ An Yesu panai alabari a Yahaya, aku u 'yangai u uwai a kpatsu wa bana a kakamba utyoku u ne. Shegai an kakumā ka ama ka revei, aku a tono yi n a wali a ikengi i kushiva. ¹⁴ An u rawai kakamba ki, u cinai kakumā ka ama cika ka vana yi. U panai asuvayali a le, u tanasāi kpam aza dā a'ari nā mbāla.

¹⁵ An kaara ka yain evu n urukpa, atoni a ne a tuwai ara ne a danai, "Kuvuli ku yan dē, kpam a kakamba ka tsari. Asaka ama yi a laza a bana a une une a tsilaka kaci ka le ilikulya."

¹⁶ Shegai Yesu wushunku le, "U kana she ama yi a laza wa. Edā nakā le ili i roku a lyai."

¹⁷ Aku a danai, "Iburodi i tawun n adan a re a dā tsu koshi."

¹⁸ U danai, "Tuko numu iburodi n adan yi." ¹⁹ Aku u tonukoi ama yi a dusukusu a mete mi. U bidyai iburodi i tawun n adan a re yi, u gadigbai kaci ka ne a zuba u cikpai Kashilā adama a ilikulya yi. U jibamgbanasāi i'ya, u nakai atoni a ne a pecike ama yi. ²⁰ Gbā ama yi a takuma tā hal a cuwusai. Aku atoni a ne a bolomgbonoi abuwī a dā buwai vi hal a shadangi mbana kupa nā n re. ²¹ A'ali a dā a'ari pini a asu vi a raḥansa tā ama azu a tawun (5,000), bamu gbam n aka nā mmuku.

Yesu walai a zuba u mini

(Marku 6:45-52; Yahaya 6:15-21)

²² Kute-kute, Yesu tonukoi atoni a ne a uwa a kpatsu a pasamgbana kushiva. Eyi wa shamgba tā ve u asaka ama yi a laza ugono a kuwa. ²³ An u asaka le a lazai, aku u banai a masasa utyoku u ne wa yan kvasu. Cina kayin ka yan dē kpam aya wari pini utyoku u ne. ²⁴ A'ayin a nala yi, kpatsu ku atoni a ne ka kā tā a mere ma kushiva, aku uwule u pige u 'yangai, a'ari umodono n abali a pige.

²⁵ N kpasani ku de, Yesu tuwai ara le n u wali a zuba u mini. ²⁶ An a wene yi, aku uwonvo u kana le. Aku a salai, a danai, "Kafofu ka!"

²⁷ Shegai Yesu yanka le kadyanshi, "U ratsa tā, mpa! Panai uwonvo wa."

²⁸ Bituru danai, "Asheku, adā baci mayun, tonuko mu n tuwā a mini mi."

²⁹ U tonuko yi, "Tuwā."

Bituru wutai a kpatsu ki u walai a zuba u mini ubana ara ne. ³⁰ Shegai an u wenei uwule n abali, aku uwonvo u kana yi, u gitai uliḥa. Aku u salai, "Asheku, wauwa mu!"

³¹ Kute-kute, Yesu barakpai kukere ku ne u kana yi. U danai, "Upityanangu u vunu u gusa tā. Ndya i zuwai va yan malala?"

³² An a uwai a kpatsu, uwule vi kpam u vaki. ³³ Aku aza dā a'ari pini a kpatsu ki a lyakai Yesu kayala, a danai, "Mayun dā, avu Maku ma Kashilā ma!"

Yesu tanasāi aza a mbāla a Janisara

(Marku 6:53-56)

³⁴ An a pasamgbana kushiva, aku a rawai a uyamba u Janisara. ³⁵ An ama yi a revei Yesu, aku a tonukoi ama a asu yi gba, "Yesu tuwā tā." Aku ama yi a tukusoi aza a mbāla ara ne. ³⁶ A folo yi u asaka aza a mbāla yi a sawa kaletsu ka kunya ku ne. Gbā aza dā a sawa yi vi a tana tā.

15

Gorimukoi Mele ma Kashilā

(Marku 7:1-13)

¹ Afarishi n awenishiki a Mele a roku a asakai Urishelima a tuwai ara Yesu, a wece yi, ² "Ndya i zuwai atoni a vunu bawu a ka gorimuko ili i'ya nkoshi n cau n tsunu n wenishikei? Kpaci a tsu sawa akere a le kahu a lyai ilikulya wa."

³ Yesu wushunku le, "Ndya i zuwai bawu ya gorimuko kadyanshi ka Kashilā aku ya tono uwenishike u kaci u dē? ⁴ Kashilā ka dana tā, 'Nakā tata u vunu nā mma u vunu tsupige,' kpam 'Vu wisha baci tata ko mma u vunu, a ka wuna vu tā.' ⁵ Shegai ya wenishike n i dansi ama a'ā baci n ili i'ya a ka banga tata ko mma u le, aku a danai, 'Ili i na yi i Kashilā i'ya,' ⁶ adama a nala u kana a nakā asheku a le wa. I 'yuwan tā udani u Kashilā adama a agadu a dē. ⁷ Edā ama a maci a kaḥan! Ishaya matsumate u korongu tā dere ili i'ya Kashilā ka danai:

⁸ "Ama a na yi n unā u dā a ka nakā mu tsupige koshi,

shegai a atakasuvu a le a yan dē mbari nā mpa.

⁹ Ugbashika u dā a ka gbashika mu vi u gbani u dā.

Ili i'ya kparam a ka wenishike udani u vuma u da.' ” ◇

*Ili i'ya i tsu nangasa vuma
(Marku 7:14-23)*

¹⁰ Yesu isai kakuma ka ama ki, u tonuko le, “Panai kparam i reve ili i'ya ma tonuko da. ¹¹ Ili i'ya ama a ka lyuku a una u le i'ya ya nangasa le wa, she ili i'ya ya wuta a asuvu a una u le i'ya i tsu nangasa le.”

¹² Aku atoni a ne a tuwai a danai, “Vu reve gbam an vu nangasai Afarishi katsuma n ili i'ya vu danai nala vi?”

¹³ U wushunku le, “Gba madanga ma baci bawu Tata u va u zuba u shigbai, wa mudā tā ma n alu a ne dem. ¹⁴ Kiranai n Afarishi a nala yi! A'a tā tyoku u arumba a da a ka rono atoku a le arumba, kparam gba le a ka rukpa tā a kadaka.”

¹⁵ Aku Bituru wushuki, “Ndyā kalen ka kadyanshi ka vu yain a ukuna u ili i'ya ya nangasa ama yi?”

¹⁶ Yesu danai, “Hal n gogo-na kotsu i reve wa? ¹⁷ Mayun i reve tā gai ilikulya i'ya i uwai a una ya bana tā a katsuma aku i wuta.”

¹⁸ Shegai kadyanshi ka cingi ka wuta a una ka wuta tā a katakasuvu, kparam ili i'ya ya nangasa da i'ya gai la vi. ¹⁹ A katakasuvu ka uyawunsa u cingi n uwuna uma u vuma gbani u tsu wuta. Nvain n uka u uza roku n tsishankala a katakasuvu ka dem a tsu wuta. Nala kparam dem uboki, n kaban, n kadyanshi ka cingi a kaci ka atoku. ²⁰ Ili i'ya ya nangasa da i'ya la vi. Ulya ilikulya bawu usawa u akere u tsu nangasa da wa.”

*Yesu bangai uka da wari Kawulawa
(Marku 7:24-30)*

²¹ Yesu asakai asu nala vi, u lazai ubana a ilyuci i Taya n Sida. ²² An u rawai, uka u aza a Ka'ana† roku uza da wari pini na ndishi u tuwai ara ne n u salasi, “Asheku, Maku ma Dawuda, pana asuvayali a va! Ityoni i cingi i shadangu de makere ma va.”

²³ Shegai Yesu dana uka vi ili wa. Aku atoni a ne a tuwai a folo yi, “Tonuko uka vi u laza a asu u na vi. Aya pini wa tono tsu n u salasi.”

²⁴ Yesu danai, “Adama a aza a Isara'ila da koshi a suku mu. A'a tā tyoku u ushiga u ncon n da n puwain.”

²⁵ Aku uka vi tuwai ara ne u kudangi a kapala ka ne, u danai, “Asheku, banga mu!”

◇

15:9 Isha. 29:13.

²⁶ U wushunku yi, “Dere da vuma u bidya ilikulya i mmuku u naka nshe wa.”

²⁷ Uka vi danai, “Nala wari Asheku, shegai nshe n tsu lya ta agashi a ilikulya i'ya i tsu rukpusa.”

²⁸ U wushunki uka vi, “Uka, va ta n up-ityanangu u pige, ma yanka vu ta ili i'ya vu danai n yanka vu.” Dere u ulapa u uwule u nala vi u da makere ma ne ma tana.

Yesu tanasai ama ushani

(Marku 7:31-37)

²⁹ Pini nala, Yesu asakai asu vi u lazai ubana a ikengi i Kushiva ku Galili, u yuwai a kagidali ka masasa u dusuki. ³⁰ Kakuma ka ama ka tuwai a tuko yi awunu ushani n aza da ikyamba i le i soi. A tukoi dem abebe, n arumba, n aza a mbala icun kau-kau. A zuwa le a kapala ka ne, aku u tansa le gba.

³¹ Ya dem wari a majiyan ma ili i'ya u wenei n i'ya u panai. Abebe a fudai a dansai. Aza da ikyamba i le i soi, a tana. Awunu a ka wala. Arumba kparam a ka fuda a ka wene. Pini nala, ya dem wari ucikpalasa Kashila ka aza a Isara'ila.

Yesu lyatangi ama azu a nishi

(Marku 8:1-10)

³² Yesu isai atoni a ne a asu u te, u tonuko le, “Ma pana ta asuvayali i ama a na yi. A'a ta kabolo na mpa ara kain tatsu da pa vi, bawu ili i ulya. Ma ciga n asaka le a laza n kambulu wa, kotsu a rukpa a ure a'ayin a da a ka gono a kuwa wa.”

³³ Atoni a ne a wushuki, “Asu u na vi kakamba ka. Nte tsa tsara ilikulya i'ya tsa lyatangu kakuma ka ama ka na ki?”

³⁴ Yesu wece le, “Iburodi i yain i'ya i'ari n i'ya?”

A wushuki, “I shindere i'ya n adan a shawu kenu.”

³⁵ Yesu tonukoi ama yi a dusuku a iyamba.

³⁶ Pini nala, u bidyai iburodi i shindere n adan yi, u cikpai Kashila. U jibambanasai i'ya u naki atoni a ne, aku a peikei ama yi. ³⁷ Ya dem takuma ta hal u cuwai. Aku atoni yi a cirangi abuwu a da a buwai vi hal a shadangi mbana n pige n shindere. ³⁸ A'ali azu a nishi (4,000) a da a takumai iburodi yi, bamu gbam n aka na mmuku. ³⁹ An Yesu asakai ama yi a lazai, aku u uwai a kpatsu u pasamgbana i kushiva. U tuwai u cipai a iyamba i'ya i'ari evu n ilyuci i Magadan.

16

*Azapige a wecikei ukunosavu
(Marku 8:11-13; Luka 12:54-56)*

¹ Afarishi n aza a Sadusi a tuwāi ara Yesu a ka ciga a wanda yi n keci, a tonuko yi u yanka le iryoci i roku, tsarā u wenike le an Kashilā ka wushuki n eyi.

² Shegai Yesu wushunki le, “A'ayin a dā i wenei kaara ka rukpa, i tsu dana tā ‘Usana wa lobono tā, kpaci i wene tā zuba u shilamgbanai.’ ³ N usana kpam i wene baci zuba u shilamgbanai aku u tuwāi u limānāi, i tsu dana tā, “Ara wa ro tā.” I wenei iryoci i na a zuba i fudai i revei kalen ka le. Nala dem i wenei ili i'ya ma yansa gogo-na, shegai i fudai i reve kalen ka le wa. ⁴ Ama a cingi n aza a ukpaḍa u upityanangu u a'ayin a na a wecike tā iryoci, shegai a ka naka iryoci wa, she iryoci i Inusa matsumate koshi.” Aku Yesu asakā le u lazi.

*Kiranai n uwenishike u dā bawu wari dere
(Marku 8:14-21)*

⁵ An atoni a Yesu a pasamgbanai upashi u kushiva, a asansai a bidya burodi wa. ⁶ Yesu tonuko le, “Kiranai, i yain ugboji n yisti u Afarishi n u aza a Sadusi.”†

⁷ Atoni yi a ka dansa utyoku u le, “U kana tā u dana nala kpaci tsu tuko burodi wa.”

⁸ An Yesu revei ili i'ya a ka tono, aku u wece le, “Nɗya i zuwai ya dansa utyoku u dē a ukuna u dā bawu i'ari n burodi? Upityanangu u dē u gusa tā. ⁹ Hal n gogo-na kotsu i reve wa? Cibai n iburodi i tawun i'ya n lyatangi ama azu a tawun (5,000), kpam cibai hal i cirangi abuwi a dā a buwai mbana u shani. ¹⁰ Nida ukuna u iburodi i shindere i'ya n lyatangi ama azu a nishi (4,000)? Mbana n yain n dā i shadangi n abuwi a dā a buwai? ¹¹ Mpa kadyanshi ka burodi ka ma yanka dā wa. Nɗya i zuwai i kpaḍai ureve? Tonuko dā ma tonuko dā i yain ugboji n yisti u Afarishi n u aza a Sadusi.” ¹² A makorishi a tuwāi a revei an kadyanshi ka yisti n burodi ka wa yan wa, shegai ukuna u uwenishike u kaḅan u Afarishi n aza a Sadusi.

*Bituru danai Yesu dā Kawauwi
(Marku 8:27-30; Luka 9:18-21)*

¹³ Yesu n atoni a ne a ka walaka, an a rawai a kaḅon ka kari evu n ilyuci i Kasariya Filibi, u wece le, “Ya ama a ka dansa Maku ma Vuma mari?”

¹⁴ Aku a wushuki, “Aza roku a danai avu Yahaya Kalyubugi dā. Aza roku a danai avu Iliya dā, aza roku a danai avu Irimiya dā, aza roku kpam a danai avu uza u te dā a asuvu a ntsumate n cau.”

¹⁵ Aku u wece le, “Eḍā tani, ya ya dansa mari?”

¹⁶ Simo Bituru wushuki, “Avu Kawauwi ka, Maku ma Kashilā Uza u Uma.”

¹⁷ Yesu danai, “Avu uza u unā u shinga u dā vari, Simo maku ma Inusa, kpaci ko uza u wenishike vu i'ya wa. Tata u vā u zuba u dā u wenike vu uza dā mari. ¹⁸ Adama a nala, ma isa vu tā Bituru; wata, ‘Katali.’ A katali ka nala ka ma ma kunu ku atoni a vā, kpam ucira u ukpa wa varangu ka wa. ¹⁹ Ma naka vu tā nkukupunki n tsugono tsu zuba. Ili i'ya bawu wa asakā uza roku u yain a likimba, Kashilā dem a zuba wa asakā a yain i'ya wa. Ili i'ya va asakā uza roku u yain a likimba, Kashilā dem a zuba wa asakā tā a yain i'ya.”

²⁰ Aku Yesu rono atsuva a atoni a ne kotsu a tonuko uza a dana aya Kawauwi ki wa.

Yesu danai tyoku dā wa kuwā

(Marku 8:31-9:1; Luka 9:22-27)

²¹ Pini nala, Yesu gitai utonosuko atoni a ne ili i'ya ya tuwa ya gita n eyi. U danai, “U kana tā n bana a Urishelima a asu u nkoshi, n adarakpi a pige, n awenishiki a Mele. A ka zuwa mu tā n pana ikyamba cika, kpam a wuna mu, shegai a kain ka tatsu aku n 'yanga n uma.”

²² Bituru rono yi a ikengi, u tonuko yi, “Asakā icun kadyanshi ka nala ki, Asheku, Kashilā ka asakā ili i nala yi i gita n avu wa.”

²³ Aku Yesu webele yi, u danai, “Kanan-gasi,* baṭsa dan nā mpa! Va kangu mu tā uyan ili i'ya Kashilā ka ciga mu n yain, kpaci uyawunsa u vunu tyoku u vuma dā wari, tyoku u Kashilā dā wa.”

²⁴ Aku Yesu tonuko atoni a ne, “Uza dā baci wa ciga u woko katoni ka va, u kana tā u nani kaci ka ne. U kana tā kpam u canga mawandamgbani ma ne kain dem u tono mu. ²⁵ Kpaci uza dā baci wa ciga u wauwa uma u ne, wa namba tā u dā. Uza dā baci u nambai uma u ne adama a va, wa tsarā tā u dā. ²⁶ Nte kalen ka vuma wa tsarā likimba u na gba, aku u namba uma u ne? Nɗya kpam vuma wa fudai wa tsupa tsarā u wauwa uma u ne? ²⁷ Kpaci Maku ma Vuma ma tuwā tā n tsupige tsu Tata u ne, n atsumate a zuba a

* 16:23 Kanangasi; wata, “Shetan” kala ka dem ka Kalapansi.

ne, u tsupa ya dem a ili i'ya u yain. ²⁸ Mayun n tonuko dā, aza roku a dā pini a asuvu a dē n gogo-na naha, a ka kuwā wa, she a wene mu utuwā n tsugono tsu vā mpa Maku ma Vuma.”

17

*Uyansaka u Yesu**(Marku 9:2-13; Luka 9:28-36)*

¹ An a'ayin a teli a wurai, Yesu bidyai Bituru kabolo n Yakubu n vangu u ne Yahaya. A yuwāi a zuba u masasa ma ugadi a rongoi dē utyoku u le. ² Ele pini, aku a wenei u yansakai pini a kapala ka le, upetiwa'eshi u ne wa lada yavu kaara, aminya a ne kpam a waramai pun yavu katyashi. ³ Kute-kute, Musa n Iliya a wenikei kaci ka le ara Yesu a gitai kadyanshi n eyi.

⁴ Aku Bituru danai, “Asheku, u lobono ta an tsari pini na! Asaka tsu yain atani a tatsu, ka te ka vunuu, ka te ka Musa, ka te kpam ka Iliya.”

⁵ Tyoku da wari a kadyanshi, aku kalishi ka katyashi ka kimba le. A panai kalagatsu pini a asuvu a kalishi ki, ka danai, “Maku ma va ma na vi, uza da ma ciga cika, kpam ma pana ta kayanyan n eyi. Pana ka ni!”

⁶ An atoni a ne a panai kalagatsu ki, aku uwonvo u kana le hal a rukpai a varai upetiwa'eshi u le a iyamba. ⁷ Aku Yesu tuwai u sawa le, u danai, “Yangai, kotsu i pana uwonvo wa!” ⁸ An a gadigbai a'aci a le, a wene uza wa, she Yesu koshi.

⁹ Ele n a cipi a masasa mi, aku Yesu tonuko le, “Kotsu i tonuko uza ili i'ya i wenei na vi wa, she a'ayin a da mpa, Maku ma Vuma, n yanga a ukpa.”

¹⁰ Aku atoni yi a wece yi, “Ndy a zuwai awenishiki a Mele a danai u kana ta Iliya tuwa kahu Kawauwi?”

¹¹ Aku u tonuko le, “Mayun da, Iliya wa tuwa ta u fobuso ili gba. ¹² N tonuko da, eyi u tuwa dē, shegai ama a reve yi wa. A yanka yi tyoku da u gan le. Nala dem a ka zuwa Maku ma Vuma ma pana iyamba.” ¹³ Pini nala, da atoni yi a revei an Yesu ukuna u Yahaya Kalyubugi u da wa dansa n ele.

*Yesu tanasai maku uza u ityoni i cingi**(Marku 9:14-29; Luka 9:37-43a)*

¹⁴ An Yesu n atoni a ne a rawai a kami ka masasa mi, kakuma ka ama kari le uvana pini. Vuma roku u tuwai u kudangi a kapala ka ne, ¹⁵ u danai, “Asheku, pana asuvayali a maku ma va! Wa ta n ityoni i cingi i ipori i ucira, kpam a'ayin a roku i tsu varangu yi ta a asuvu a akina ko a mini. ¹⁶ N tuko yi a asu u atoni a vunuu tsara a tanasa yi, shegai uza wa la u fudai u tanasa yi wa.”

¹⁷ Yesu tonuko le, “Eda i ryagbaja ta, kpam i'a n upityanangu wa. Hal ubana nwere da ma rongo n ada? Kpam hal ubana nwere da ma fuda ma kawunku n ada?” U tonukoi vuma vi, “Tuko maku mi na.” ¹⁸ Aku Yesu baranai ityoni yi, aku i asakai maku mi. Kute-kute, maku mi ma tanai.

¹⁹ An Yesu wari utyoku u ne, aku atoni a ne a tuwai ara ne a wece yi, “Ndy a zuwai atsu tsu kpa dai uwutukpa ityoni yi?”

²⁰ U wushunku le, “Upityanangu u dē u gusa ta. Mayun n tonuko da, a da baci i'ari n upityanangu ko kenukulu tyoku u ucun u musta, ya fuda ta i tonuko masasa ma na, 'Muda pini na vu gono nide,' kpam she ma muda. Ili i'a la ya kpa da uyan wa. [²¹ Icu n i ili i na yi ya wuta wa she n kvasu n kakuli koshi.]* ”

*Yesu doki u danai ukuna u ukpa u ne**(Marku 9:30-32; Luka 9:43b-45)*

²² Kain ka te an a gonoi a Galili, Yesu tonuko le, “Uza roku wa neke ta Maku ma Vuma a akere a ama. ²³ A ka wuna yi ta, shegai kain ka tatsu wa yanga ta a ukpa.” Aku atoni yi a shadangi n unamgbukatsuma cika.

Yesu dansai ukuna u utsupa utafa

²⁴ An Yesu n atoni a ne a rawai a Kafar-nahum, aza roku aza da a ka wushika Kuwa ku Kashila utafa u ikebe i azurufa i re i re† a tuwai ara Bituru, a wece yi, “Kawenishiki ka dē ka tsu tsupa utafa a Kuwa ku Kashila?”

²⁵ Bituru wushunku le, “U tsu tsupa ta.”

An u gonoi a kuwa, kahu gbam u kukpa unā u dana ukuna, Yesu tonuko yi, “An ya ngono n tsu kidaga utafa, ama a le ko gai amoci?”

²⁶ Aku Bituru danai, “Amoci a da.”

Yesu tonuko yi, “U kana la vi ama a le a tsupa utafa wa. ²⁷ Shegai tsa ciga tsu nangasa le atakasuvu wa, adama a nala wala

* 17:21 Akorongi a cau ushani aza da a purai a tagarada u Matiyo a kalatsa ta makpanda ma 21.

† 17:24 Kondo “ikebe i azurufa” a kaci ka idani ka “ikebe” a idani u obanga.

vu bana a kushiva vu yain kafula. Kadan ka baci dem vu gitai ukana, ka va bidya. Vu kukpa baci unu u ne, va wene ta ukebe u azurufa u pige u te[‡] pini a asuvu u da u rawai u tsupa utafa u va n u vunu. Aku vu bidya u da vu banka le.”

18

Uzapige a tsugono tsu zuba

(Marku 9:33-37; Luka 9:46-48)

¹A'ayin a nala yi, atoni yi a tuwai ara Yesu a wece yi, “Ya wa laka tsupige a tsugono tsu zuba?”

²Yesu isai maku ma kenu ma tuwai ma shamgbai a kapala ka le. ³U danai, “Mayun n tonuko da, u kana ta i savafa i woko tyoku u mmuku n kenu, tsara i uwa a tsugono tsu zuba. ⁴Adama a nala, uza da baci dem u vakunki kaci ka ne tyoku u maku ma kenu ma na, aya uzapige a tsugono tsu zuba.

⁵“Kpam uza da baci dem u wushai maku ma kenu tyoku u naha n kala ka va, mpa u wushai.”

Pana uwonvo u uyan unyushi

(Marku 9:42-48; Luka 17:1-2)

⁶Yesu lyai kapala n kadyanshi, “Uza da baci u zuwai uza u kenu gba a asuvu a atoni a va a na u nusai, vuma u nala vi wa laka yi ta tsulobo a varangu yi a asuvu a kushiva n katali ka kira ka araji usiri a udyoku u ne.

⁷“Wa wuyana tani n ni n ama a likimba n ukuna u da wa zuwa le a yain unyushi u cingi. Ukuna u nala wa gitai ta, shegai ter n uza da wa zuwa u gitai vi. ⁸Kukere ku vunu ko kune ku vunu ku zuwa vu baci unyushi, kidamgbana ka vu varangu. Wa laka vu ta shana vu namba kapashi ka ikyamba ka vunu ka te tsara vu barakpa, n u da va yan n akere a re ko a'ene a re, aku a varangu vu a kuwa ku akina a da bawu a ka kotso. ⁹Keshi ka vunu ka zuwa vu baci unyushi, fodo ka vu varangu. Wa laka vu ta shana vu barakpa n keshi ka te, n u da va yan n a'eshi a re aku a varangu vu a kuwa ku akina a da bawu a ka kotso.”

Agisani a macon ma ma puwain

(Luka 15:3-7)

¹⁰Yesu doku ta u danai, “Kiranai, kotsu vu goro ko maku ma te a asuvu a mmuku n na

mi wa. N tonuko da, a'la ta n atsumate a zuba a da a ka rongo n Tata u va u zuba.” [¹¹Kpam mpa Maku ma Vuma n tuwa ta n wauwa i'ya i puwain.]*

¹²“A dana kaliniki ka na ncon aman-gatawun, aku ma te ma karai kakamba ma puwain, ndya wa yan? Wa asaka ta aman-ganishinkupa n kuci n da n buwai vi na n lini a kagidali ka masasa u bana ubolo ma te ma ma puwain vi. ¹³U wene baci ma, n tonuko da, wa la ta upana kayanyan a kaci ka ma te ma nala mi kapala n amangan-ishinkupa n kuci n da bawu n puwain vi. ¹⁴Nala dem wari n Tata u de uza da wari a zuba, wa ciga uza u te a asuvu a mmuku n kenu n na mi u puwan wa.”

Uza roku u nusuka vu baci

(Luka 17:3)

¹⁵Yesu lyai kapala n kadyanshi, “Utoku u vunu u nusuka vu baci, bana ara ne vu tonuko yi i'ya u yanka vu vi. Shegai i yain kadyanshi ki utyoku u de ama a re. U wushuku baci, vu gonuko yi de la vi a ure. ¹⁶Shegai u 'yuwan baci uwushuku, doku vu bana ara ne n uza roku ko ama a re. Vu yan baci nala vu shadangu ta udani u da Tagarada u Kashila u danai, ama a re ko ama a tatsu a da a gain a reve n ukuna kahu a bidya uza uza u unyushi. ¹⁷U 'yuwan le baci upanaka, aku vu tonuko atoku a Atoni. U 'yuwan baci upanaka Atoni yi, aku i bidya yi yavu uza da bawu u wushuki n Kashila, ko kpam yavu kawushi ka utafa.”

Ubishinka ko kpam u'asaka uyan

¹⁸Yesu doki u danai, “Mayun n tonuko da, ili i'ya bawu va asaka uza roku u yain a likimba, Kashila dem a zuba wa asaka a yain i'ya wa. Ili i'ya va asaka a yain a likimba, Kashila dem a zuba wa asaka ta i'ya.

¹⁹“Kpam i'ya baci ama a re a de a wushuki n i'ya a likimba hal i yankai i'ya kavasu, Tata u va uza da wari a zuba wa yanka da ta i'ya. ²⁰Kpaci asu u da baci ama a re ko ama a tatsu a bolongi a asuvu a kala ka va, ma ta pini n ele.”

Kagbashi ka ka 'yuwain ucimbusuka

²¹Pini nala, Bituru tuwai ara Yesu u wece yi, “Asheku, utoku u va u lya baci kelime n

[‡] 17:27 Kondo “Ikebe i azurufa i pige” a kaci ka idani ka “Ikebe” a Idani i U⁶anga. * 18:11 Akorongi a cau ushani aza da a purai a tagarada u Matiyu a kalatsa ta makpanda ma 11. [◇] 18:16 U.Ml. 19:15.

uyansa ka mu unyushi, ku yain ka u gain n cimbusuka yi, hal ubana kushindere?"

²² U wushuki, "Kushindere ka wa, shegai kushindere kadofo amangatsunkupa.

²³ "Tsugono tsu zuba tsa woko ta tyoku u agisani a naha: A yan ta magono ma roku uza da u yawunsai u wushi ikebe i'ya wa tonu agbashi a ne. ²⁴ Tyoku da wari pini a uwusha ikebe yi, aku a tuko yi kagbashi ka roku uza da magono mi ma tonu ikebe i zinariya i pige i pige azu kupa (10,000).†

²⁵ Kagbashi ki ka n ikebe i'ya wa fuda wa tsupa kutan ku ne ki wa. Pini nala, magono ma danai gba ili i'ya kagbashi kari n i'ya a denge i'ya, hal n kagbashi ki n uka u ne na mmuku n ne dem. Tsara a bidya ikebe yi a tsupa magono mi kutan ku ne.

²⁶ "Shegai kagbashi ki ka kudangi ka folo yi, 'Yanka mu ahankuri, ma tsupa vu ta gba i'ya wa tonu mu.' ²⁷ Pini nala, magono mi ma panai vuma vi asuvayali. U asakai vuma vi u lazai, kpm u tonuko yi u asaka kotsu u tsupa kpm ikebe yi wa.

²⁸ "Tyoku da kagbashi ki kari a nwalu, aku u gawunsai n kagbashi ka roku uza da wa tonu ikebe i azurufa amangatawun (100).‡ Pini nala, u gaga yi udyoku, n u tonusuko yi, 'Tsupa mu i'ya ma tonu vu!'

²⁹ "Aku kagbashi ki ka kudangi ka folo yi, 'Yanka mu ahankuri, ma tsupa vu ta i'ya wa tonu mu vi.'

³⁰ "Shegai kagbashi ka kagita ki ka 'yuwan yi upana iyali, u zuwai a banka yi a kuwa ku a'ali hal a'ayin a da u tsupai kutan ki. ³¹ An agbashi a da a buwai vi a panai i'ya i gitai, asuvu a le a namgba ta cika. Pini nala, a banai a asu u magono a tonuko yi i'ya i gitai.

³² "Aku magono ma isai kagbashi ka kagita ki u tonuko yi, 'Avu kagbashi ka gbani, an vu folo mu n asansa n i'ya ma tonu vu, aku n tonuko vu vu asaka she vu tsupa wa vi. ³³ She wari vu pana dem utoku u vunu kagbashi ki iyali, tyoku da n pana vu iyali.'

³⁴ Magono mi ma yan ta upan cika hal u zuwai a banka yi a kuwa ku a'ali tsara a yanka yi mavura cika, hal she a'ayin a da u fudai u tsupai i'ya magono mi ma tonu yi.

³⁵ "Magono ma nala mi ma yan ta i'ya Tata u va uza da wari a zuba wa yanka da i

'yuwan baci ucimbusuka atoku a de a asuvu a atakasuvu a de."

19

Uwenishike u Yesu a kaci ka upece u iyolo (Marku 10:1-12; Luka 16:18)

¹ An Yesu kotsoi udansa ili i nala yi, aku u lazai u asakai Galili u banai a ubongu u Yahuda a upashi u Agata a Urudu. ² Kakuma ka ama u shani ka tonu yi, u tanasai aza a mbala a le.

³ Afarishi a roku a tuwai a ka ciga a wanda yi n keci, a da, "Mele ma wushunku vuma u asaka uka u ne a ukuna u da baci dem u wenei u yanyi?"

⁴ Yesu wushuki, "I yan ta kaneshi a Tagarada u Kashila an Kashila ka yain likimba, 'U yan le ta vali n uka. ⁵ Ili i'ya i zuwai vali wa asaka tata u ne na mma u ne u padara n uka u ne i'ya gai la vi. Ama a re a le a ka woko ta uza u te.' ⁶ A ka yan kpm ama a re wa, shegai uza u te. Adama a nala, ili i'ya baci Kashila ka gawain, kotsu uza u peci i'ya wa."

⁷ Afarishi yi a wece yi, "Nda i zuwai Musa nakai Mele u da uza u naka uka u ne tagarada u upece iyolo aku u asaka yi u wala?"

⁸ U wushuki, "Asaka da Musa asaka da i peci n aka a de adama a da i ryagbajai i kpadai upana uwenishike u Kashila, shegai a kagita Kashila ka wushuku n ukuna u nala wa. ⁹ Kpm n tonuko da, uza da baci dem u pecei n uka u ne adama a tsishankala a da baci wa, aku u zuwai u roku, tsishankala tsa vuma u nala vi wa yan n eyi."

¹⁰ Atoni a ne a tonuko yi, "Nala baci wari a mere ma vali n uka u ne, wa laka ta la vi uza u rongu bawu u zuwai uka."

¹¹ U wushuki, "Uwenishike u na u kana uza dem wa, shegai aza da Kashila ka nakai u da. ¹² Ukuna u da pini u da wa zuwa aza roku a kpada uzuwa aka. Aza roku a matsa le ta a ka fuda a ka matsa wa. Aza roku cina a matsa le de, aku aza roku a yanka le. Aza roku kpm a bidiga ta kaci ka le a ka zuwa aka wa adama a tsugono tsu zuba. Shegai uza da baci dem uwenishike vi u kana, she u wushuku n u da."

Yesu na mmuku n kenu (Marku 10:13-16; Luka 18:15-17)

† 18:24 Kondo "Ikebe i zinariya i pige i pige" a kaci ka idani ka "Ikebe" a Idani i Ubuganga. ‡ 18:28 Kondo "Ikebe i azurufa" a kaci ka idani ka "Ikebe" a Idani i Ubuganga. ◇ 19:5 Kag. 1:27; Kag. 5:2; Kag. 2:24.

¹³ Ama roku a tukoi mmuku n le ara Yesu tsarā u tadanku le akere u yanka le kavasu, aku atoni a ne a baranai ama yi a asākā yi udamgarāsa.

¹⁴ Shegai u danai, “Asākai mmuku n kenu n tuwā ara vā, kotsu i bishinka le wa. Ama dā a'ari icun i mmuku n na mi alya aza a tsugono tsu zuba.” ¹⁵ An u tadanki mmuku mi akere, aku u lazai.

Kalobo ka utsari

(Marku 10:17-31; Luka 18:18-30)

¹⁶ An nala u wurai, aku kalobo ka roku ka tuwā ara Yesu u wece yi, “Kawenishiki, icun i ili i shinga i eni i'ya ma yan aku n tsarā uma u dā bawu wa kotso?”

¹⁷ Yesu tonuko yi, “Ndyā i zuwai va wece mu a kaci ka ili i shinga? Kashilā ka koshi uza u shinga. Va ciga baci vu tsarā uma u dā bawu wa kotso, u kṅāṅā tṅā vu nṅāṅā mele ma ne tsupige.”

¹⁸ Kalobo ki ka wecikei, “Ucun u mele ma eni?”

U wushuki, “‘Kotsu vu wuna uma u vuma gbani wa. Kotsu vu vaku n uka u dā bawu wari u vunu wa. Kotsu vu boko wa. Kotsu vu siraka kaban kabetsu wa. ¹⁹ Nākā mma n tata u vunu karinga.’ Ciga uza u karen u vunu tyoku dā va ciga kaci ka vunu.’ ” ◇

²⁰ Kalobo ki ka danai, “Ma yansa tṅā ili i nala yi gba. Ndyā kpam i buwai i'ya i gain n yain?”

²¹ U wushuki, “Va ciga baci vu woko uza maci, wala vu ba vu denge gba i'ya wari n i'ya, vu bāngā aza a unambi n ikebe yi, va yan tṅā n utsari a zuba. Pini nala, vu tuwā vu woko katonni ka vā.”

²² An kalobo ki ka panai nala, aku u lazai n unamgbukatsumā cika. Kpaci wṅā tṅā n utsari cika.

²³ Yesu tonukoi atoni a ne, “Mayun n tonuko dā, wa wuyana tṅā uza u utsari u uwa a tsugono tsu zuba. ²⁴ N tonuko dā, wa laka tṅā shana karakuma ka wura a kpele ka kujulu, n u dā uza u utsari wa uwa a tsugono tsu Kashilā.”

²⁵ An atoni a ne a panai nala, a yain majiyan cika hal a wecikei, “Ya wṅā uza dā wa tsarā iwauwi?”†

²⁶ U kondono le u danai, “Ili i'ya bawu vuma wa fudā wa yan i'ya la vi, shegai Kashilā ka fudā tṅā ka yan ko ndyā wa.”

²⁷ Bituru tonuko yi, “Tsu asākā de gbā ili i'ya tsari n i'ya tsarā tsu tono vu, ndyā wa tsa tsarā?”

²⁸ U tonuko le, “Mayun n tonuko dā, mpa Maku ma Vuma n dusuku baci a karatsu ka pige ka tsugono a a'ayin a savu, edā aza dā i tono mu, ya dusuku tṅā dem a aratsu kupa n a re, i yanka agali kupa n a re a Isara'ila afada. ²⁹ Gbā uza dā baci u asākai i'ya wari n i'ya adama a vā; (wata, a'uwa, ko tata ko mma, ko atoku aka n a'ali, ko mmuku, ko ashina), a ka tsupa yi tṅā i'ya hal kadoḅo amangatawun (100). Wa tsarā tṅā kpam uma u dā bawu wa kotso. ³⁰ Shegai n gogo-na ama ushani aza dā a'ari aza a kagitā a ka woko tṅā aza a makorishi, ama kpam ushani aza dā a'ari a makorishi a ka woko tṅā aza a kagitā.”

20

Azamaninga a kashina ka cinwi

¹ An Yesu wari a utono tyoku dā tsugono tsu zuba tsari, u da, “A yan tṅā vuma roku uza dā wari n kashina ka cinwi.† Kain ka te n kpasani, u wutai tsarā u boli azamaninga aza dā a ka yanka yi manyan a kashina ka ne. ² U wushuku tṅā wa tsupa le ikebe i uliva; wata, ukebe u azurufa u te.* Aku u tutsuku le a ba a yanka yi manyan a kashina ka ne.

³ “An kaara ka gadigba, aku wa wura a mere ma kuden, pini nala, u wenei ama roku kushani bawu a ka yan ko ili. ⁴ Aku u bidya le u tonuko le wa tsupa le tṅā ili i'ya i gain u tsupa le kaara ka kotso baci. ⁵ A lazai a ba a yain manyan a kashina ka ne.

“An kaara ka rawai a kaci, n ulapa u uwule u tatsu kpam, u doku tṅā dem u yain nala.

⁶ An ulapa u uwule u te u manyan u wokoi, eyi pini a asuvu a ilyuci yi, aku u wenei ama roku kushani. U wece le, ‘Ndyā i zuwai ara ya livā bawu manyan?’

⁷ “A wushuki, ‘Tsu tsarā uza dā u bidya tsu manyan wa.’

“Vuma vi u tonuko le, ‘Walai i ba i yain manyan a kashina ka vā.’

⁸ “An kaara ka kotsoi, aku u tonukoi uza-pige u azamaninga vi, ‘Isā azamaninga yi vu tsupa le. Gitā vu tsupa aza dā n korusoi ubidya ubana a asu u aza a kagitā.’

⁹ “An azamaninga aza dā a yain manyan ma ulapa u uwule u te koshi a tuwā uwusha ikebe i le, ya dem u wushai ukebe u azurufa

◇ 19:19 Uwt. 20. * 20:2 Kondo “Ikebe i azurufa” a kaci ka idani ka “Ikebe” a Idani i Ubāngā.

u te. ¹⁰ An aza da a gitai manyan ili i kpasani a tuwai uwusha i le, ya dem zuwa ta uma u da wa tsara i'ya i lai i aza a nide. Shegai gba le a naka le dere tyoku u aza a kagita. ¹¹ An a naka ya dem i ne, aku a tonukoi uza u kashina vi, ¹² 'Aza da a korusoi utuwa manyan ma ulapa u uwule u te u da koshi a yain. Shegai vu tsupa le dere n'atsu. Kpam tsu livā ta a manyan a kaara ka shen.'

¹³ "Uza u kashina vi u wushunki uza u te u le, 'Uza u va, n ryafa da wa. N tsupa da ta dere tyoku da tsu zuwamgbana. ¹⁴ Bidya ukebe u vunu vu wala! Ma ciga ta n tsupa aza da n korusoi ubidya dere tyoku da n tsupa da. ¹⁵ Ma yan ta ili i'ya ma ciga n ikebe i va. Malyon ma ya yan an n yankai ama a nala yi ili i shinga?"

¹⁶ Aku Yesu danai, "Nala wari. Uza u kagi-ta wa woko ta a makorishi, uza u makorishi kpam u woko uza u kagita."

*Yesu doki u danai tyoku da wa kuwa
(Marku 10:32-34; Luka 18:31-34)*

¹⁷ An Yesu wari nwalu ubana a Urishelima, aku u isai Kupanamere vi paki, u tonuko le, ¹⁸ "Tsu bana baci a Urishelima, a ka neke ta Maku ma Vuma a akere a adaraki a pige n awenishiki a Mele. A ka kidaga yi ta ugana u ukpa. ¹⁹ Aku a nakanu yi a akere a Awulawa a yan yi mavura, a bawin yi, aku kpam a wandamgbana yi a mawandamgbani. Shegai wa 'yanga ta a kain ka tatsu."

*Ufolu u mma u Yakubu n Yahaya
(Marku 10:35-45)*

²⁰ Aku mma u mmuku n Zabidi u tuwai ara Yesu na mmuku n ne n re, Yakubu n Yahaya. Aku u kudangi wa folo yi u yanka yi ili i shinga.

²¹ Yesu wece yi, "Nda va ciga n yanka vu?"

U danai, "Vu uwa baci a tsugono tsu vunu, va asaka mmuku n re n va n dusuku evu n avu, uza u te a ulyaki uza u te kpam a ugula u vunu?"

²² Shegai Yesu wushunki le, "I reve kalen ka ili i'ya ya wece vi wa. Ya fuda ya so mako ma upana u ikyamba ma ma so?"

Alobo yi a wushuki, "Tsa fuda ta."

²³ Yesu wushunki le, "Mayun da ya so mako ma upana u ikyamba ma ma so. Shegai ma fuda ma dangasa uza da wa dusuku

a ulyaki u va ko a ugula u va wa. Asu u nala vi u ama da Tata u va u fobusukoi u da."

²⁴ An atoni kupa a da a buwai vi a panai nala, aku a ka pana upan u ama a re a nala yi. ²⁵ Yesu isai atoni yi gba a asu u te, u tonuko le, "I reve ta ngono ma Awulawa a tsu wenike ta ama ucira. Kpam azapige a le a tsu yan ta manyan n tsupige tsu le a kaci ka ama. ²⁶ Shegai ugan nala gita n ada wa. Uza da baci dem wa ciga u woko uzapige a mere ma de, u kana ta u woko kagbashi ka de. ²⁷ Ko ya baci wa ciga u woko a kapala ka de, u kana ta u gbashika da. ²⁸ Ko mpa gbam Maku ma Vuma n tuwa adama a da ama a ka gbashika mu wa, shegai n gbashika ama, kpam n naka uma u da wa wauwa ama ushani a unyushi u cingi u le."

*Yesu tanqasi arumba ama a re
(Marku 10:46-52; Luka 18:35-43)*

²⁹ An Yesu n atoni a ne a ka wuta a Jeriko, kakuma ka ama ushani ka tono le. ³⁰ Arumba ama a re a da a'ari ndishi a ikengi i ure a panai a da Yesu da wa wura, aku a gitai isali, n a dansi, "Asheku, Maku ma Dawuda! Pana asuvayali a tsunu!"

³¹ Aku kakuma ki ka tonuko le a pada, shegai a doku a salai cika, "Asheku, Maku ma Dawuda! Pana asuvayali a tsunu!"

³² An Yesu panaka le, aku u shamgbai, u wece le, "Nda ya ciga mu n yanka da?"

³³ A wushuki, "Asheku, tsa ciga ta tsu wene asu!"

³⁴ Aku Yesu pana le asuvayali, u sawai a'eshi a le. Kute-kute a wenei asu, aku a tono yi.

21

*Yesu uwai a Urishelima
(Marku 11:1-11; Luka 19:28-40; Yahaya 12:12-19)*

¹ An Yesu n atoni a ne a ka rawa evu n Urishelima, aku a uwai a ilyuci i Betafaji a Masasa ma Zayitum. f Aku u tutsuki ama a re a wala a kapala ka le. ² U tonuko le, "Walai i bana a une u da wari a kapala. I rawa baci de, ya cina ta maku ma makparyagi na mma u ne. I tatsukpa n da i tuko. ³ Uza roku u wece da baci ili i'ya i zuwai ya tatsukpa n da, i tonuko yi, 'Asheku a da a ka ciga n da.' Kute-kute wa asaka da ta i laza na n da."

⁴ Nala u gita ta tsara a shadangu ili i'ya Zakariya matsumate u danai:

* 21:5 Sihiyona kala ka dem ka Urishelima.

⁵“Tonukoi aza a Sihiyona:†”

‘Magono ma de ma la ma tuwa!

Uza u uvakunku kaci da, wa walaka mak-paryagi.

Wari a utuwa a zuba u maku ma mak-paryagi.’” ◇

⁶Aku atoni yi a lazai a ba a yain ili i'ya Yesu tonuko le a yain. ⁷A tukoi maku ma makparyagi mi na mma u ne dem, aku a poloi aminya a le a zuba u le, u yuwai. ⁸Ama ushani a polusoi aminya a le a ure, aza roku kparam a kodusoi avuku a ndanga a polusoi a ure. ⁹Aza roku a walai a kapala ka Yesu, aza roku kparam a tono yi a kucina n a salasi,

“Hosana,† cikpalai Maku ma Dawuda!”

“Kashila ka zuwuka yi unu a shinga, eyi uza da wari a utuwa n kala ka Magono ma Zuba!”

“Hosana, cikpalai Kashila!”

¹⁰An Yesu uwai a Urishelima, gba ama a shadangi n ipeli. A wecekei, “Ya kumbu vuma u na vi?”

¹¹Aku kakuma ka ama ki ka danai, “Vuma u na vi aya Yesu, matsumate uza u ilyuci i Nazara u uyamba u Galili.”

Yesu lokoi aza a tsilaga a Kuwa ku Kashila

(Marku 11:15-19; Luka 19:45-48; Yahaya 2:13-22)

¹²Yesu uwai a asuvu a Kuwa ku Kashila, aku u lokoi gba aza da a ka yan pini tsilaga. Aku u kpatalai u wacinsai gba iteburu i ama da a ka savadasa icun i ikebe kau-kau. U wacinsai kparam ikirika i aza da a ka dengishe ntambara. ¹³U tonuko le, “A korongu ta a Tagarada u Kashila a da, ‘A ka isa ta kuwa ku va kuwa ku kvasu.’ Shegai i gonukoi ka kaburu ka aza a magalaka.”

¹⁴Arumba n awunu a tuwai ara ne pini a Kuwa ku Kashila ki, aku u tanasa le.

¹⁵Adarakpi a pige n awenishiki a Mele a wene yi wari uyansa ili i majiyan, a wenei kparam mmuku ma cikpalasa yi pini a Kuwa ku Kashila ki, n a dansi, “Hosana, cikpalai Maku ma Dawuda.” Gba ili i nala yi i zuwai adarakpi a pige n awenishiki a Mele yi a panai upan cika.

¹⁶Aku a wecei Yesu, “Vu pana gbam ili i'ya mmuku n naha mi mari udansa?”

U wushunku le, “N pana ta. Kotsu i taba ukaneshi a Tagarada u Kashila wa, a asu u da u danai, ‘Kashila, vu wenishike ta

mmuku n shawu na mmuku n shili a shipi ishpa i icikpali?” ◇

¹⁷Aku u lazai u asakai ilyuci yi ubana a Batani, nte u wansai de.

Yesu yankai madanga ma kapopi unu

(Marku 11:12-14, 20-24)

¹⁸N kpasani ku de an Yesu wa gono a ilyuci, aku kambulu ka kana yi cika. ¹⁹U wenei madanga ma kapopi a ikengi i ure, u banai pini, shegai u cina pini ilimaci wa, she avuku koshi. Pini nala, u tonukoi madanga mi, “Va doku va matsa ilimaci kparam wa!” Kute-kute madanga mi ma ekpei.

²⁰An atoni a ne a wenei nala, a yain majiyan. A wecekei, “Nida madanga mi ma ekpei gogo?”

²¹U wushunku le, “Mayun n tonuko da, i'a baci n upityanangu bawu i yain malala, ya fuda ta dem ya yan ili i'ya n yankai madanga ma na mi hal gbam i'ya i lai la. Ya fuda ta i tonuko masasa ma na, ‘Wala ba vu rukpa a mala.’ I'a baci n upityanangu, nala wa woko. ²²I wushuku baci, ya tsara ta gba ili i'ya i wecekei a'ayin a da baci i yain kvasu.”

A yain malala ma ucira u Yesu

(Marku 11:27-33; Luka 20:1-8)

²³Yesu gonoi a Kuwa ku Kashila u gitai uwenishike. Aku adarakpi a pige na nkoshi a tuwai ara ne, a wece yi, “Ucira u eni u da va yansa ka ili i na yi? Kparam ya naka vu u da?”

²⁴U wushunku le, “Ma ta n keci ku te ka ma ciga n yan da. I fuda baci i wushuki ka, ma tonuko da ta tyoku da n tsara ucira u da ma yansa ka ili i na yi. ²⁵Ya nakai Yahaya ucira u ulyubugusu?† Kashila ka zuba ka ka naka yi u da, ko gai a asu u ama da u wutai?”

Aku a dansai utyoku u le, a danai, “Tsu dana baci, ‘A zuba u da u wutai,’ wa dana ta, ‘Nda i zuwai bawu i wushuki n eyi?’” ²⁶Tsu dana baci, ‘A asu u ama da u wutai,’ tsa pana ta uwonvo u ili i'ya ama yi a ka yanka tsu, kpaci a bidya ta Yahaya matsumate ma.”

²⁷Aku a wushunku yi, “Tsu reve wa.”

U danai, “Mpa dem ma tonuko da uza da u naka mu ucira u da ma yansa ili i na yi wa.”

Agisani a mmuku m aloba ama a re

◇ 21:5 Zak. 9:9. † 21:9 “Hosana” idyani i'ya ama a tsu danasa uzapige i'ya tsara a naka yi tsupige. Kalen ka ne ka, “Kashila ka wauwa yi!” ko kparam “A cikpala yi.” ◇ 21:16 Ishp. 8:2.

²⁸ Yesu danai, “Ma yanka *dā* *tā* alabari a vuma roku uza *da* *wari* *nā* mmuku n re, aku i tonuko mu ili i'ya i yawunsa. Tata u le u banai ara maku ma ne ma pige, u danai, ‘Wala ba vu yain manyan a kashina ka cinwi ara!’

²⁹ “Maku mi ma wushuki, ‘Ma bana wa.’ Shegai u gonoi u banai.

³⁰ “Aku tata u le vi u banai a asu u maku ma ire mi, u tonuko yi, ‘Wala ba vu yain manyan a kashina ka cinwi ara.’

Aku maku mi ma wushuki, ‘Ma bana *tā*,’ shegai u bana wa.

³¹ “A asu u mmuku n re n na mi, ya *nākai* tata vi karinga?”

Aku adarakpi *nā* nkoshi n pige mi a wushuki, “Maku ma kagita ma.”

Yesu tonuko le, “Mayun n tonuko *dā*, awushi a utafa n ashankala a ka uwa *tā* a tsugono tsu Kashila kahu e*dā* i uwa.

³² Yahaya Kalyubugi tuwa *tā* tsara i wenike *dā* ure u *da* ya tsara uma. Shegai i 'yuwain uwushuku n eyi, aku awushi a utafa n ashankala a wushuku *tā*. Ko an i wenei ukuna u na vi, i kpa*dai* ukpatala i asaka ure u *de* kpam i wushuku n eyi wa.”

Agisani a azamaninga a cingi
(Marku 12:1-12; Luka 20:9-19)

³³ Yesu danai, “Panai alabari a na yi: A yan *tā* vuma roku uza *da* *wari* n kashina ka cinwi. U kanzai ka n kasaga, aku u gawai kadaka ka ukpokuso ilimaci i cinwi yi. U mai kpam kunukuzuba ka uza u uwundya kashina ki. Aku u *nākai* acimbi a roku haya, eyi kpam u lazai nwalu. ³⁴ An a'ayin a uta ilimaci yi a yain, aku u suki agbashi a ne a ba a wushika yi kapashi ka ne ka ilimaci yi.

³⁵ “Shegai acimbi yi a *kanai* agbashi yi. Aku a lapai uza u te, a wunai uza u ire, uza u tatsu kpam a varasa yi n atali hal u kuwai.

³⁶ Aku uza u kashina vi u suki agbashi a roku ushani a ba a wushika yi ilimaci yi. Pini nala, a yanka le dere tyoku *da* a yankai aza a kagita yi. ³⁷ Uza u kashina vi u korosoi u suki maku ma ne ubana a asu u ama vi, kpaci u yawunsa *tā* ko a ka wene karinga ka ne.

³⁸ “Shegai an ama yi a wenei maku mi, a dansai utyoku u le, ‘Maku ma na ma lya *tā* agadu a kashina yi. Tsu wuna yi baci, ka woko *tā* ka tsunul!’ ³⁹ Aku a *kanai* yi, a rono yi uwuta a kashina ka cinwi ki a wuna yi.”

⁴⁰ Yesu wecei adarakpi a pige n Afarishi yi, “Uza u kashina u nala vi u tuwa baci, ndya i wenei wa yanka ama a nala yi?”

⁴¹ Aku a wushuki, “Wa wuna le *tā*, aku u *naka* aza roku kashina ki, aza *da* a ka *naka* yi kapashi ka ilimaci i kashina i ne a a'ayin a *da* a gain.”

⁴² Yesu tonuko le, “Nala *wari*, i yan *tā* *kaneshi* u ukuna u na vi a Tagarada u Kashila, u *da* u danai:

“ ‘Katali ka aza a kuma a 'yuwain, ka ka lakai kalen cika a asu u kuma. Magono ma Zuba ma ma yain ili i na yi, kpam ili i majiyan i'ya ara tsunu.’ [†]

⁴³ “N tonuko *dā* ukuna u mayun, a ka bidya *tā* tsugono tsu Kashila ara *de* a naka aza *da* a ka yan ili i'ya Kashila ka ciga a tsugono tsu ne. ⁴⁴ Vuma *da* u rukpai a katali ka na wa koduso *tā*, kpam uza *da* katali ki ka varai, vuma u nala vi wa yuruwa *tā* yuku-yuku.”[‡]

⁴⁵ An adarakpi a pige n Afarishi a panai alabari a *da* u yansaka le, aku a revei an n ele *da* wa yan. ⁴⁶ A ka ciga a *kanai* yi, shegai a ka pana *tā* uwonvo u ama yi, kpaci ama yi a wushuku *tā* Yesu matsumate ma.

22

Agisani a abiki a iyolo
(Luka 14:15-24)

¹ Yesu doki u yain manyan n alabari *tsara* u wenishike ama, ² “Tsugono tsu zuba tsa woko *tā* tyoku u agisani a naha: A yan *tā* magono ma roku uza *da* u fobusukoi maku ma ne abiki a iyolo. ³ U libanai ama roku a asu u abiki vi. An a ka gita abiki yi, aku u suki agbashi a ne a isa ama yi, shegai a 'yuwain utuwa.

⁴ “Aku u doki u suki agbashi a roku, u danai, ‘Tonukoi ama *da* n libanai vi a fobuso *de* abiki yi. A kida *tā* anaka a shinga a *da* n lakai uciga a fobusoi inyama yi. Tuwai a asu u abiki vi.’

⁵ “Shegai aza *da* u libanai vi a tuwa wa. Aza roku a lazai ubana a ashina, aza roku kpam ubana a kuden. ⁶ Aza roku kpam a *kanai* agbashi yi a lapa le, a wunai. ⁷ Pini nala, u yain upan cika, u suki asoje a wuna aza a magalaka yi kpam a runukpa ilyuci i le.

† 21:42 Ishp. 118:22-23. ‡ 21:44 Akorongi a cau a roku aza *da* a purai a tagarada u Matiyo a kalatsa *tā* makpanda ma 44.

⁸ “Aku magono mi ma tonukoi agbashi yi, ‘A kotso de afobi a abiki a iyolo yi. N libana ta ama, shegai a ratsa a tuwa wa. ⁹ Adama a nala, walai a ire i ilyuci yi, uza da baci dem i wenei i libana yi u tuwa a asu u abiki vi.’ ¹⁰ Pini nala, agbashi yi a lazai a ba a bolomgbonoi gba aza da a wenei, aza a shinga n aza a cingi. Aku a asu u abiki vi u shadangi n amoci.

¹¹ “An magono mi ma tuwai tsara u wene amoci yi, aku u wenei vuma roku uza da bawu u ukai aminya a shinga. ¹² U wece yi, ‘Avu, nida bawu vu ukai aminya a shinga utuwa a asu u abiki vi?’ Vuma vi u fuda u dana ko ili wa.

¹³ “U tonukoi agbashi a roku, ‘Sira niyi akere n a'ene, i vutala yi a asuvu a karimbi, nte ama a ka sa pini n ulumusa u a'anga adama a mbala.’

¹⁴ “Mayun da, a libana ta ama ushani, shegai kenu da a dangasai.”

*Keci a kaci ka utsupa u utafa
(Marku 12:13-17; Luka 20:20-26)*

¹⁵ Aku Afarishi a bolomgbonoi kaci tsara a wandi Yesu u dana ili i roku kotsu a tsara ili i'ya a ka kana yi n i'ya. ¹⁶ Aku a sukunku yi atoni a le a roku n atoni a Hiridu. A danai, “Kawenishiki, tsu reve ta avu vuma u maci u da, kpam va wenishike ta ili i shinga i ure u Kashila. Vu bidya ta ya dem una u te, ko ya tani baci wari. ¹⁷ Tonuko tsu uyawunsa u vunu. U gan tsu tsupa utafa ara Kaisa magono ko tsu kpada utsupa?”

¹⁸ U reve ta uyawunsa u cingi i le, aku u tonuko le, “Eda aza a maci a kaban! Ndy a zuwai ya ciga i wanda mu? ¹⁹ Wenike numu ukebe u azurufa* u da i tsu tsupa utafa n i'ya.” Aku ama yi a wenike yi ukebe vi. ²⁰ U wece le, “Kulu n kala ka yai ka kari pini?”

²¹ Aku ama a wushuki, “Ka Kaisa Magono ka.”

U tonuko le, “Nakai Kaisa ili i'ya i'ari i ne, Kashila kpam i naka yi ili i'ya i'ari i Kashila.”

²² An a panai nala, a yain majiyan. Aku a lazai a asaka yi.

*Keci a kaci ka u'yangga u ukpa
(Marku 12:18-27; Luka 20:27-40)*

²³ Aza a Sadusi a wushuku an ama a ka 'yangga a ukpa a kuwa baci wa. Kain ka ka nala ki, aza a Sadusi a roku a tuwai ara

Yesu a wece yi, ²⁴ “Kawenishiki, Musa dana ta, ‘Vuma u kuwa baci bawu mmuku, u kana ta utoku u ne u sotoku uka vi tsara u matsaka yi mmuku.’ ²⁵ A yan ta ama a roku ama a shindere uza n utoku aza da a rongoi pini na. Uza u kagita u zuwai uka, shegai u kuwai bawu maku, aku uza u ire u sotuki marana mi. ²⁶ Eyi dem u kuwai bawu mmuku, aku uza u tatsu u sotuki dem marana mi. Nala a rongoi uyansa hal u bansa le iyolo gba. ²⁷ A makorishi, uka vi dem u kuwai. ²⁸ Kashila ka 'yangasa baci akushe, uka u yai u da wa woko? Kpaci u wolo ta ama a shindere a le gba.”

²⁹ U wushunku le, “Eda i reve wa, kpaci i reve ili i'ya Tagarada u Kashila u danai wa, kpam i reve n ucira u Kashila wa. ³⁰ A'ayin a da baci akushe a 'yangai, a ka yan iyolo ko kpam a wutukpa iyolo wa. A ka woko ta tyoku u atsumate a zuba. ³¹ Mayun da i yan ta kaneshi u ili i'ya Kashila ka danai a ukuna u u'yangga u ukpa. ³² Kashila ka dana ta, 'Mpa Kashila ka Ibirahi, n Kashila ka Ishaku, n Kashila ka Yakubu.’ ³³ Kashila aya Kashila ka aza a uma, shegai ka akushe wa.” ³³ An kakuma ka ama ka panai nala, aku a yain majiyan ma uwenishike u ne.

*Mele ma ma lai ugbonguro
(Marku 12:28-34; Luka 10:25-28)*

³⁴ An Afarishi a panai a da aza a Sadusi a fuda a wushuku wa, aku a bolomgbonoi. ³⁵ Uza u te a asuvu a le, kawenishiki ka Mele ka, u matsai wa ciga u wandi Yesu n keci ku na:

³⁶ “Kawenishiki, mele ma eni ma ma lai ugbonguro a asuvu a Mele ma Musa?”

³⁷ U wushuki, “ ‘Ciga Magono ma Zuba Kashila ka vunu n katakasuvu ka vunu gba. Vu cigi yi n uma u vunu n kakiri ka vunu gba.’ ³⁸ Mele ma kagita ma la vi ma kpam ma lai ugbonguro. ³⁹ Mele ma ire dem una u te da mari: ‘Ciga uza u karen u vunu tyoku da va ciga kaci ka vunu.’ ⁴⁰ A kaci ka Mele ma re ma na ma uwenishike u Musa n u ntsumate wari.”

*Kawauwi ki Maku ma yai ma?
(Marku 12:35-37; Luka 20:41-44)*

* 22:19 Kondo “Ikebe i azurufa” a kaci ka idani ka “Ikebe” a Idani u Ubanga. ^{22:24} U.Ml. 25:5-6. ^{22:32} Uwt. 3:6. ^{22:37} U.Ml. 6:5. ^{22:39} Adkp. 19:18.

⁴¹ Afarishi yi pini a asu u te, aku Yesu wece le, ⁴² “Uyawunsa u eni u da i'ari uyan a kaci ka Kawauwi? Maku ma tsikaya ma yai ma?”

A wushuki, “Ma Dawuda ma.”

⁴³ Aku u tonuko le, “Niɗa Dawuda isa yi ‘Asheku’? Kulu Keri ku zuwa ta Dawuda danai,

⁴⁴ “Magono ma Zuba ma tonuko ta Asheku a va:

Dusuku a ulyaki u va

hal n zuwa atokulalu a vunū a kere ka adeshikpetsu a vunū.” [◇]

⁴⁵ “An u wokoɗi Dawuda isa yi Asheku, niɗa kpm wa woko maku ma ne?” ⁴⁶ Ko uza u fuda u wushunku yi wa, kpm ko uza u wuta karara bawu uwonvo u wece yi keci ku roku wa.

23

Yesu naƙai azapige a roku unyushi

(Marku 12:38-39; Luka 11:43, 46; Luka 20:45-46)

¹ Yesu tonukoi kakuma ka ama ki kaɓolo n atoni a ne, ² “Awenishiki a Mele n Afarishi a'a ta n ucira u da a ka tonuko da ili i'ya Mele ma Musa ma danai. ³ Adama a nala, i toni i'ya a wenishike da, shegai kotsu i yain tyoku da ele a ka yansa wa. Kpaci i'ya a tsu dansa kau da n i'ya a tsu yansa. ⁴ A tsu tadanku ta ama ucanga u araji u da bawu a ka fuda a ka canga. Kpm a tsu dambula gbam a dana asaka a banka majubu a banga le ucanga wa.

⁵ “A tsu yan ta ili i shinga tsara ama a wene le. Kpm ya dem u tsu sira ta alawu a da a'ari n Kadyanshi ka Kashila, shegai alawu a Afarishi a la ta ugbonguro. Ikali i'ya i'ari a ikengi i aminya a le i la ta dem ugbonguro.

⁶ A la ta uciga a asu u ndishi u shinga a asu u abiki n asu u ndishi u kapala a agata a Kashila. ⁷ Kpm a'la baci a kuden, a tsu la ta uciga ama a danasa le n kala ka karinga; wata, ‘Kawenishiki.’

⁸ “Shegai eda she i asaka uza u isa da ‘Kawenishiki’ wa, kpaci Kawenishiki ka te ka i'ari n ka, kpm atoku a da i'ari. ⁹ Kpm kotsu i isa uza n kala ka karinga ‘Tata’ a likimba wa, kpaci Tata u te u da i'ari n u da uza da wari a zuba. ¹⁰ Kotsu i asaka uza u isa da ‘Uzakuwa’ wa, kpaci Uzakuwa u te da; wata, Kawauwi. ¹¹ Uza da baci wari uzapige, she u woko kagbashi ka atoku. ¹² Uza da baci

u bidyai kaci ka ne uzapige, a ka gonuko yi ta kenu. Uza da kpm u bidyai kaci ka ne kenu, a ka gonuko yi ta uzapige.

¹³ “Ter de awenishiki a Mele n Afarishi, eda aza a maci a kaɓan! Kpaci i kangi ama utsutsu u u'uwa a tsugono tsu zuba. Eda i uwa a tsugono tsi wa, i asaka tani aza da a ka ciga uwa a uwa wa. [¹⁴ Ter de awenishiki a Mele n Afarishi, eda aza a maci a kaɓan! Eda aza da i tsu lya ucanga u mraɗa n a'uwa a le, i yain kpm kavasuu ka ugadi tsara ama a wene da. A ka yan da ta mavura cika ma ma lai ma aza da a buwai.]*

¹⁵ “Ter de awenishiki a Mele n Afarishi, eda aza a maci a kaɓan! Kpaci i tsu pasamgbana ta mala i bana a iyamba i mbari tsara i zuwa uza u te u woko katon. A'ayin a da baci i tsara yi aku i gono i zuwa yi u woko uza u akina hal u la da cika.

¹⁶ “Ter de eda aza da ya tono n ama, dana arumba a da i'ari! I da,

‘Ama a tsina baci n Kuwa ku Kashila a'ayin a da a ka ya kazuwamgbani, wa n ukuna wa. Shegai a tsina baci n zinariya u da wari a Kuwa ku Kashila ki, u kana ta a shamkpa kazuwamgbani ki mai.’

¹⁷ “Eda arumba a gbani, atengeshi. Ndy a wa ve i lakai kalen: zinariya vi ko gai Kuwa ku Kashila ka ku zuwai zinariya vi wa rongo uwulukpi? ¹⁸ Kpm i danai, ‘Ama a tsina baci n asudaraka, wa n ukuna wa. Shegai a tsina baci n kune ku kari a asudaraka vi, u kana ta a shamkpa kazuwamgbani ki.’

¹⁹ “Icun i urumba u eni u da wa! Ndy a wa ve i lakai kalen: kune ki ko gai a asudaraka u da u zuwai kune ki kari uwulukpi? ²⁰ Adama a nala, uza wa tsina baci n asudaraka, tsina da la vi wa tsina n u da n kune ku kari pini a zuba u ne. ²¹ Nala dem uza wa tsina baci n Kuwa ku Kashila, tsina da wa tsina n ka hal n Kashila ka ka rongo pini vi. ²² Uza u tsina baci kpm n zuba, u tsina ta dem n karatsu ka tsugono tsu Kashila n uza da u dusuki pini.

²³ “Ter de awenishiki a Mele n Afarishi, eda aza a maci a kaɓan! I tsu naka ta Kashila ili i te a asuvu a kupa a ili i'ya i tsara, hal gbam n icanga i awanli i kusan i'ya i lakai kenukulu, n icun i kenukulu gba. Shegai i varangi iwenishike i Mele i pige; wata,

[◇] 22:44 Ishp. 110:1.

* 23:14 Akorongi a cau ushani aza da a purai a tagarada u Matiyu a kalatsa ta makpanda ma 14.

uyanka ama ili i'ya i'ari dere, n upana iyali, n ushamkpa ukuna u Kashilā mai. I'ya gai i gain i yain i'ya la vi kaḅolo n i nide yi. ²⁴Edā arumbā a dā ya tono n ama, i'ā tā tyoku u vuma dā u sherei mini ma uso ma ne tsarā u takpa maku ma kagushi, aku u gonoi u sodugi karakuma!†

²⁵“Ter de awenishiki a Mele n Afarishi, edā aza a maci a kaḅan! I tsu za tā kucina ku nko n de n apara a de, shegai asuvu a le a'ā tā ushadangi n ili i'ya i tsarai a asu u uryafusa ama n i'ya ya zuwa dā i pana kayanyan koshi. ²⁶Edā Afarishi arumbā a dā! Gitai ve i zai asuvu a nko yi n apara yi, kateshe ki kḅam ka yan tā sarara!

²⁷Ter de awenishiki a Mele n Afarishi, edā aza a maci a kaḅan! Tyoku u asaun a dā a kalai pun dā i'ari. A tsu yan tā n tsulobo a kateshe, shegai asuvu a le a'ā tā ushadangi n atele a akushe n ili i'ya i shamusai. ²⁸Nala dem i'ari, i lobono tā uwundya a kateshe, shegai asuvu a de a'ā tā ushadangi n ikuna i maci i kaḅan n tsicingi.

²⁹“Ter de awenishiki a Mele n Afarishi, edā aza a maci a kaḅan! I tsu yanka tā ntsumate a asu u kacida ka shinga, kḅam i tsu kala tā asaun a aza a maci. ³⁰I da, 'A da baci tsari tsu rongoi a'ayin a nkoshi n cau n tsunu, tsarā tsa ḅanga le uwuna ntsumate wa.’

³¹“Adama a nala i varangu tā kaci ka de an i danai edā mmuku n tsikaya† ma aza dā a wunai ntsumate n dā i'ari. ³²Lyayi kelime i koruso ili i'ya nkoshi n cau n de n gitai vi!

³³“Edā a'eku nā mmuku ma a'eku! Niḅa ya yan i dana ya wura a uvarangu dā a akina? ³⁴Adama a nala, ntsumate, arevi n awenishiki a dā la ma sukunku dā. Ya wuna tā aza roku a le, ya vara tā aza roku ikusa a mawandambani. Aza roku tani ya bawan le tā a agata a Kashilā hal i tono le ubana ilyuci ilyuci n i yanki le mavura. ³⁵Adama a nala, Kashilā ka yanka dā tā mavura adama mḅasa m aza dā i wunai bawu unyushi. Edā aza a Yahuda i gitā tā i wunai Habila† vuma u maci, aku i lyai kelime n uwunusa ama hal ubana a'ayin a Zakariya maku ma Barikiya uza dā i wunai a mere ma Asu u Uwulukpi u Kuwa ku Kashilā n asudarākpa. ³⁶Mayun n tonuko dā, ukuna u nala vi wa gitā tā dem n aza dā i'ari n uma gogo-na.”

† 23:24 Yesu dana dā u danai, “I dambulai a kaci ka ukuna u kenu, shegai ya yansa inyushi icingi i pige i pige.”

Yesu ciga tā Urishelima

(Luka 13:34-35)

³⁷Yesu lyai kapala n kadyanshi, “Edā aza a Urishelima! Ama a de a wuna tā ntsumate kḅam a varasai atsumate a dā a sukunku dā. N tsu ciga tā n bolongu dā tyoku dā matoku ma tsu bolongu mmuku n ne a ashan a ne, aku i 'yuwain. ³⁸Nala Kashilā ka asaka Kuwa ku Kashilā ku de, kḅam ka woko tā bawu uza pini. ³⁹N tonuko dā, ya doku ya wene mu wa, she a'ayin a dā ya dana, 'Kashilā ka zuwuka uza dā wa tuwā n kala ka Magono ma Zuba unā u shinga.’”

24

A ka wacinsa tā Kuwa ku Kashilā

(Marku 13:1-2; Luka 21:5-6)

¹Yesu asakai Kuwa ku Kashilā ki u kanai ure u lazai, aku atoni a ne a tuwai ara ne a wenike yi kuma ku Kuwa ku Kashila. ²Shegai n tonuko le, “I wene kuma ku na ki? Mayun n tonuko dā, ko katali ka te a ka asaka ka a zuba u utoku u ne wa. Katali dem a ka wasa tā ka.”

Kuḅari a kaci ka upana u ikyamba

(Marku 13:3-13; Luka 21:7-19)

³A'ari pini, Yesu ndishi a Masasa ma Zayitum, aku atoni a ne a cina yi utyoku u ne, a danai, “Tonuko tsu, nwere dā ukuna u nala vi wa gitā? Kḅam ndya ya woko iryoci i'ya ya wenike an a'ayin a utuwā u wunu n ukotso u a'ayin a dā a rawai?”

⁴U tonuko le, “Kiranai kotsu i asaka uza u puwunsa dā wa. ⁵Ama ushani a ka tuwā tā n kala ka va, a dana alya Kawauwi, kḅam a ka puwunsa tā ama ushani. ⁶Ya pana tā ukuna u kuvon n alabari a kuvon a dā a ka tuwā, shegai kotsu i pana uwonvo wa. Gḅa ili i nala yi i kana tā i gitā kahu makorishi ma tuwā. ⁷Kaletsu ka ama ka 'yangasaka tā aletsu, tsugono kḅam tsa 'yangasaka tā tsugono. A ka yan tā a'ayin a kambulu kuten gḅam wa. Iyamba ya gḅada tā a asu kau-kau. ⁸Gḅa mḅala ma ili i na yi mā tā tyoku u mḅala ma kagita ka ilimaci i maku.

⁹“Ama a ka kana dā tā, a ka neke dā tā tsarā a yanka dā mavura, kḅam a ka wuna dā tā. Gḅa ama a ka kovo dā tā an u wokoi i wushuki nā mpa. ¹⁰Kḅam ama ushani a ka asaka mu tā utono. A ka kpatalaka tā atoku a le kḅam a 'yuwan atoku a le. ¹¹Ntsumate

n kaɓan ma tuwa ta ushani n lapanasā ama ushani. ¹² Tsicingi tsa tambura ta tsu zuwa ama a 'yuwan uciga atoku a le. ¹³ Shegai aza da a kawunki hal ubana a makorishi, Kashila ka wauwa le ta. ¹⁴ A'ayin a da baci Kadyanshi ka Shinga ka kyawain gba likimba n iyamba, a tonusukoi kpam gba aletsu, aku makorishi ma tuwa.

Upana u ikyamba u pige

(Marku 13:14-23; Luka 21:20-24)

¹⁵ "A'ayin a ka tuwa ta a da ya wene ili i'ya Daniyan matsumate u danai: 'Ili i icadi i'ya bawu i gain i'ya i nangasai

Asu u Uwulukpi u Kuwa ku Kashila.' ◇ (Eda aza da ya yan kaneshi i reve ta kalen ka ili i na yi.) ¹⁶ A a'ayin a nala yi, u kana ta aza a Yahuda a suma ubana a nsasa tsara a lai. ¹⁷ Uza da wari a uwotsu u kuwa, kotsu u uwa a asuvu upura ucanga wa. ¹⁸ Uza da wari a kashina, kotsu u gono a kuwa uzama u kunya wa. ¹⁹ A a'ayin a nala yi, ter de aka a da a'ari n atsuma, ko kpam aza da a'ari na mmuku n shili!

²⁰ "Yanyi kavasau a asu u Kashila, kotsu i suma n ilyushi ko tani a kain ka Ashibi wa! ²¹ Nala wa woko ta a'ayin a upana u ikyamba u pige. Tun an a yain likimba, kpam a ka doku a ka yan upana u ikyamba tyoku u nala wa. ²² Shegai Kashila ka jebe de kakuma ka a'ayin ki; a da baci wari u yain nala wa, uza wa la wa yan uma wa. Shegai Kashila ka jebe de a'ayin yi adama ama a ne a da u dangasai. ²³ A a'ayin a nala yi, uza roku wa tonuko da ta, "Wundyai, Kawauwi ka la! Ko kpam uza roku wa dana ta, 'Aya na!' Kotsu i tono le wa. ²⁴ Awauwi a kaɓan na ntsumate n kaɓan a ka tuwa ta a yain iryoci kpam n ikunesavu. A ka zuwa ta ama a tono le, hal gban n ama da Kashila ka dangasai, hal gai wa yan baci nala. ²⁵ Panai, n rono da ta atsuvu gampa kahu ukuna vi u gita.

²⁶ "Uza roku u tonuko da baci, 'Wundyai, Kawauwi ka nide a kakamba,' kotsu i bana i kondo wa. Ko kpam, 'Wundyai, aya la ukpawin,' kotsu i wushuku wa! ²⁷ Maku ma Vuma ma tuwa baci, ya dem wa wene yi ta, tyoku da ulada u tsu wuta a kasana ubana a kalivi. ²⁸ Asu u da baci kakushe kari, nte asakali a tsu bolomgbono pini. Ili i na iryoci

i'ya ya wenike an makorishi ma yan de evu i'ya."

Utuga u Maku ma Vuma

(Marku 13:24-27; Luka 21:25-28)

²⁹ "A'ayin a da baci upana u ikyamba u nala u kotsoi, kute-kute
" 'Kaara ka kimba ta,
kpam uwoto wa doku wa naka katyashi wa. Atala a ka rukpusa ta,
a ka gada ta kpam ili i pige i pige i'ya i'ari u zuba.' ◇

³⁰ "A a'ayin a nala yi, iryoci i Maku ma Vuma ya wuta ta a kalishi. Gba ama a likimba a ka sa ta adama a uwonvo. A ka wene ta Maku ma Vuma utuga a zuba a asuvu a kalishi n ucira u pige n tsupige. ³¹ Wa tutsuku ta atsumate a zuba a ne a kapala n mawura ma pige ma ukakaci, a ka bolomgbono ta aza da u dangasai ili i'ya i kana a kasana ubana a kalivi n gadi ubana a daka; wata, ili i'ya i bidyai a mbari n likimba n naha ubana a n nide.

Udani a kaci ka madanga ma kapopi

(Marku 13:28-31; Luka 21:29-33)

³² "Gogo-na rotsongusi a iryoci i madanga ma kapopi: A'ayin a da baci i wenei atyangi a ne a limana, aku a ka topo avuku, ya reve ta an ilyushi i yain evu. ³³ I wene baci gba ili i na yi ya gitasa, kotsu i reve an a'ayin a yan de evu n utuga. ³⁴ N tonuko da, gba ili i na yi ya gita ta kahu ama da a'ari n ama gogo-na a kuwusa. ³⁵ Zuba n likimba wa cimba ta, shegai kadyanshi ka va ka yan ta pini bawu utyoku.

Uza reve kain ka ugono u Yesu wa

(Marku 13:32-37; Luka 17:26-30, 34-36)

³⁶ "Uza wa la u revei kain ka nala ki ko kpam ulapa u uwule vi wa. Ko atsumate a zuba, hal dem n Maku mi dem u reve wa, she Tata vi utyoku u ne. ³⁷ A'ayin a da baci Maku ma Vuma ma gono, ili gba ya woko ta tyoku da i'ari a a'ayin a Nuhu. ³⁸ A'ayin a nala yi kahu mini ma pige ma tuwa, ama a rongo ta ulya n a soyi kpam n a yansi iyolo hal ubana kain ka Nuhu uwai a kpatsu. ³⁹ A 'yanga ureve ili i'ya ya gita wa, she na mini ma pige ma tuwa ma wunai ama gba. Nala wa woko a'ayin a da Maku ma Vuma ma gono. ⁴⁰ A'ali ama a re a ka yan manyan a kashina. A ka bidya ta uza u te, a asaka uza

◇ 24:15 Dan. 9:27; Dan. 11:31; Dan. 12:11.

◇ 24:29 Isha. 13:10.

* 24:32 A iyamba i aza a Isara'ila, ndanga n

tsu topo ta kahu usudugbi u yain.

u te. ⁴¹ Aka ama a re a ka wurya kira a kutali. A ka bidya tã uza u te, aku a asaka uza u te.

⁴² “Adama a nala, she i rongo ufobusi, kpaci i reve a'ayin a da Asheku a de a ka tuwa wa. ⁴³ A da baci uza u kuwa u revei a'ayin a da kaboki ka tuwa, wari wa rongo tã ufobusi, wa asaka kaboki ki ka uwa yi a kuwa wa. ⁴⁴ Eda dem u kana tã i rongo ufobusi kain dem. Kpaci Maku ma Vuma ma gono tã a'ayin a da bawu i zuwai uma.

Kagbashi ka shinga

(Luka 12:41-48)

⁴⁵ “Kagbashi ka eni ka a wushuki n eyi kparam kari n ugboji? Aya uza da uzakuwa u ne u zuwa yi u woko uzapige u agbashi a ne u nakasa le ilikulya a'ayin dem. ⁴⁶ Uzakuwa u ne u gono baci u cina yi u yain manyan ma maci, wa tsara tã katsupi ka pige ka malen ma manyan ma ne. ⁴⁷ Mayun n tonuko da, uzakuwa u nala vi wa zuwa yi tã u kirana n utsari u ne gba. ⁴⁸ Shegai kagbashi ka cingi ka baci, wa tonuko tã kaci ka ne uzakuwa u va wa gono gogo wa. ⁴⁹ Aku u gita ulapusa atoku a ne agbashi, n u lyayi n u soyi hal u gutukpa kabolo n atoku a ne asoi. ⁵⁰ Uzakuwa vi wa tuwa tã a a'ayin a da bawu u zuwai uma wa tuwa. ⁵¹ Aku uzakuwa vi u tasasa yi ikyamba n kaburu, u wutukpa yi kabolo n aza a maci a kaban, nte ama a ka sa pini n ulumusa u a'anga adama a upana u ikyamba.”

25

Agisani a nkere kupa

¹ Yesu lai kapala n kadyanshi, u da, “Tsugono tsu zuba tsa woko tã tyoku u agisani a naha: A yan tã nkere n roku ama kupa aza da a bidyai ncikalun le tsara a bana a kangu valisavu. ² Ama a tawun a asuvu a le atengeshi a da, shegai ama a tawun a da a buwai vi a'a tã n ugboji. ³ Aza da a'ari atengeshi yi a bidyai ncikalun le, shegai a bana manivi ma roku wa. ⁴ Aza da kparam a'ari n ugboji vi a bidyai ncikalun manivi a adele a le. ⁵ An valisavu vi u barakpai bawu u rawai go, aku a gita agbadigi hal a lavutai. ⁶ “N kayin ka pige, aku a panai isali, ‘Valisavu u da la utuwa! Tuwai tsu kangu yi!’

⁷ “Nkere mi gba a 'yangai a fobusoi ncikalun le. ⁸ Aku aza da a'ari atengeshi yi

a tonuko aza a ugboji yi, ‘Ne tsu manivi ma de kenu, kpaci ncikalun n tsunu ma cimba de.’

⁹ “Shegai a wushunku le, ‘Tsara n ma ma rawa tsu gba tsunu wa. Walai a bana a asu u aza da a ka dengishe i tsilaka kaci ka de.’

¹⁰ “A'ayin a da nkere n tawun mi a lazai a ba a tsila manivi mi, aku valisavu vi u rawai. Nkere n da mari ufobusi vi a uwai a asu u abiki a iyolo yi kabolo n valisavu vi. Aku a gidaki utsutsu.

¹¹ “A'ari pini, aku nkere n nide mi n rawai, n salai, ‘Uzakuwa! Uzakuwa! Kukupunka tsu utsutsu!’

¹² “Shegai valisavu vi u wushuki, ‘Mayun n tonuko da, n reve da wa.’ ”

¹³ Aku u danai, “Rongoi ufobusi, kpaci i reve kain ko kparam a'ayin a da ukuna u na vi wa gita wa.”

Agisani a agbashi a tatsu

(Luka 19:11-27)

¹⁴ Aku Yesu tonuko le agisani a na yi, u da, “Tsugono tsu zuba tsa woko tã tyoku u agisani a naha: Vuma roku u da pini uza da u fobusoi nwalu ubana a ilyuci i roku. Kahu u laza, aku u isa agbashi a ne u tonuko le, ‘Kotsu i gufuka mu ucanga u va, n laza baci.’ ¹⁵ Vuma vi u reve tã ili i'ya kagbashi dem ka yan. Aku u nakai uza u kagita ikebe i zinariya i pige i pige i tawun,* uza u ire kparam u nakai yi i re, uza u tatsu kparam u nakai yi i te. Aku u 'yangai u lazai. ¹⁶ An vuma vi u lazai, kagbashi ka u nakai ikebe i tawun yi u yain tsilaga n i'ya, u tsarai i tawun i roku. ¹⁷ Uza da kparam u nakai i re yi u yain nala, eyi dem u tsarai i re i roku. ¹⁸ Shegai kagbashi ka u nakai ukebe u te vi, u gavai kpele u sokongi u da pini.

¹⁹ “An a barakpai, aku uzakuwa vi u gonoi, u wecei agbashi yi ili i'ya ya dem yankai ikebe yi. ²⁰ Kagbashi ka u nakai ikebe i tawun yi u tukoi i ne n i'ya u tsarai vi dem. U danai, ‘Uzakuwa, vu nakai mu tã ikebe i zinariya i pige i pige i tawun, kparam n doku tã n tsarai ikebe i tawun n i'ya.’

²¹ “Uzakuwa vi u wushuki, ‘Vu yan tã mai. Avu kagbashi ka shinga ka, uza da n wushuki n avu. Adama a da vu yain naha n ili i kenu i va, ma asaka vu tã vu kirana n ili i pige. Tuwa vu pana kayanyan na mpa.’

* 25:15 Kondo “ikebe i zinariya i pige i pige” a kaci ka idani ka “ikebe” a idani i ubanga.

²² “Aku kagbashi ka u nakai i re yi u tuwai u danai, ‘Uzakuwa, vu naka mu ta ikebe i zinariya i pige i pige i re, kpm n doku ta n tsarai i re n i'ya.’

²³ “Uzakuwa vi u wushuki, ‘Vu yan ta mai. Avu kagbashi ka shinga ka, uza da n wushuki n avu. Adama a da vu yain naha n ili i kenu i va, ma asaka vu ta vu kirana n ili i pige. Tuwa vu pana kayanyan na mpa.’

²⁴ “Kagbashi ka u nakai u te vi u tuwai, u danai, ‘Uzakuwa, n reve ta va yuwu wa. Vu tsu zuwa ta uma vu kapi ili i'ya vuma roku u cei. ²⁵ Adama a nala, n pana ta uwonvo aku n bidyai ukebe u zinariya vi n gavai kpele n sokongi u da pini. Ukebe u vunu u da na.’

²⁶ “Aku uzakuwa vi u wushuki, ‘Avu kagbashi ka cingi ka, kpm kawonvoli. Vu da vu reve ta n tsu kapa a kashina ka uza roku u cei. ²⁷ Wari u gan ta gbam vu zuwa ikebe yi a kuwa ku ikebe tsara n tsara ili i'ya i uwa mu pini.’

²⁸ “Aku uzakuwa vi u tonukoi agbashi a da a buwai vi, ‘Wusha niyi ukebe vi i naka kagbashi ka kari n ikebe kupa vi. ²⁹ Uza u yan baci ili i maci n i'ya wari n i'ya, Kashila ka doku ta ka naka yi, kpm wa tsara ta i'ya ushani. Shegai uza da bawu wari n ili, Kashila ka wusha ta i kenukulu i'ya wari n i'ya vi. ³⁰ Gogo-na vutalai kagbashi ka gbani ka nala ki a asuvu a karimbi a asu u da ama a ka sa n ulumusa u a'anga adama a upana u ikyamba.’ ”

Magono ma yanka ta ama gba afada

³¹ Yesu lyai kapala n uwenishike, “Maku ma Vuma ma tuwa ta a asuvu a tsupige tsu ucira tsu ne, n atsumate a zuba a ne gba. Wa woko ta Magono aku u dusuku a karatsu ka pige ka tsugono tsu ne. ³² Gba aletsu a likimba a ka bolomgbono ta a kapala ka ne, kpm wa pece le ta abolo a re tyoku da kaliniki ka tsu pece ncon na nryadiga. ³³ U zuwa ncon a ulyaki u ne, nryadiga kpm a ugula u ne.

³⁴ “Aku magono mi ma tonuko ama da a'ari a ulyaki u ne, ‘Tuwai, Tata u va u zuwuka da de unu a shinga u ne. Wushai tsugono tsa Kashila ka fobusuko da tun a'ayin a da u yain likimba. ³⁵ A'ayin a da ma pana kambulu, i ne mu ta ilikulya n lyai. An ma pana kakuli, i ne mu ta mini n soi. An ma yan tsumoci, i wusha mu ta. ³⁶ An mari kataba, i naka mu ta aminya n ukai. An mari

a mabala, i kirana ta na mpa, kpm an mari a kuwa ka a'ali, i konduso mu ta.’

³⁷ “Ama a maci yi a ka wushuku ta, ‘Asheku, nwere da tsu wene vu n kambulu, aku tsu ne vu ilikulya? Ko kpm va pana kakuli, aku tsu ne vu mini? ³⁸ Nwere da tsu wene vu a tsumoci, aku tsu uka vu a a'uwa a tsunu? Nwere da tsu wene vu kataba, aku tsu naka vu aminya? ³⁹ Nwere da tsu wene vu a mabala ko kpm a kuwa ka a'ali, aku tsu kiranai n avu?’

⁴⁰ “Magono mi ma wushuku ta, ‘N tonuko da, a'ayin a da baci i yankai ama a va, ko aza da a lakai kenukulu, mpa i yankai.’

⁴¹ “Aku Magono mi ma tonuko aza da a'ari a ugula u ne, ‘Batsai dan na mpa, eda ama da Kashila ka yankai unu a cingi. Walai i ba i uwa a akina a da bawu a ka kotso a da a fobusuko Kalapansi n atsumate a ne! ⁴² An ma pana kambulu, i ne mu ilikulya n lyai wa. An ma pana kakuli, i ne mu mini n soi wa. ⁴³ An ma yan tsumoci, i wusha mu wa. Kpm an mari kataba, i naka mu aminya n uka wa. An mari a mabala, kpm mari a kuwa ku a'ali, i kirana na mpa wa.’

⁴⁴ “Ama a nala yi a ka wushuku ta, ‘Asheku, nwere da tsu kpada vu ubanga a'ayin a da va pana kambulu, ko kakuli, ko va yan tsumoci, ko vari kataba, ko kpm vari a kuwa ku a'ali bawu tsu banga vu?’

⁴⁵ “Magono mi ma wushuku ta, ‘N tonuko da, a'ayin a da baci i kpada ubanga ama a va, ko nida tani baci a'ari kenukulu, mpa i kpada ubanga.’

⁴⁶ “Ama a nala yi a ka uwa ta a asuvu a mavura ma bawu mari n utyoku, shegai ama a maci yi a ka yan ta uma bawu utyoku.”

26

*A sheshei tsara a wuna Yesu
(Marku 14:1-2; Luka 22:1-2; Yahaya 11:45-53)*

¹ An Yesu kotsoi udansa ili i na yi, aku u tonukoi atoni a ne, ² “I reve ta gai a'ayin a re a da a buwai kotsu a yain Abiki a Upasamgbana,† kpm a ka neke ta mpa Maku ma Vuma a wandamgbana mu.”

³ A'ayin a nala yi, adarakpi a pige na nkoshi a ba a gawunsai a kuwa ku Magono ma Adarakpi, uza da a ka isa Kayafa. ⁴ A sheshei tyoku da a ka kana Yesu tsara a wuna yi usokongi. ⁵ Shegai a danai, “U gan

tsu yain ukuna u na vi a'ayin a Abiki a na wa, kawa ama a ka 'yāngasaka tsu ta."

A tsunki Yesu manivi ma magulani
(Marku 14:3-9; Yahaya 12:1-8)

⁶ Ele n a fobusi nala, cina Yesu pini a Batani a kuwa ku Simo uza da caupa wari makutu. ⁷ Eyi pini a kuwa ki n u lyayi ilikulya, aku uka roku u tuwai n majuju ushadangi n manivi ma magulani ma ikebe cika. U tsunki Yesu a kaci.

⁸ An atoni a ne a wenei nala, a panai upan cika, a danai, "Icun i koli ka ikebe ka eni ka naha! ⁹ Wari u gan ta u denge ma n ikebe cika, aku u naka aza a unambi ikebe yi."

¹⁰ Yesu kpam reve ta gba i'ya a ka tono, aku u tonuko le, "Nda i zuwai ya damg-barasa uka u na vi? Ili i shinga n i tsulobo i'ya u yanka mu. ¹¹ Ya rongo ta kabolo n aza a unambi kain dem, shegai mpa ma rongo n ada a'ayin ushani wa. ¹² Tsunku da u tsunku mu ma, tsara u fobuso ikyamba i va adama a kacida. ¹³ Mayun n tonuko da, asu u da baci dem a yain Kadyanshi ka Shinga a asuvu a likimba, a ka dana ta ili i'ya uka u na vi u yain, kpam ama a ka ciba ta n eyi."

Yahuza wushuki u neke Yesu
(Marku 14:10-11; Luka 22:3-6)

¹⁴ Aku uza u te a asuvu a Kupanamere yi, uza da a ka isa Yahuza Isikariyoti u ba u dansai n adarakpi a pige, ¹⁵ "Nda ya naka mu n naka da baci Yesu?" Aku a naka yi ikebe i azurufa kamankupa. ¹⁶ Pini nala, u gitai uzama tyoku da wa neke yi ara le.

Yesu lyai ilikulya i Abiki a Upasamgbana
(Marku 14:12-21; Luka 22:7-13, 21-23; Yahaya 13:21-30)

¹⁷ Kain ka kagita ka Abiki a Ilikulya i'ya i Nambai Yisti, Kupanamere yi a tuwai ara Yesu a wece yi, "Nte wa ciga tsu ba tsu fobuso ulya u Ilikulya i Abiki a Upasamgbana?"

¹⁸ U wushuki, "Walai i bana a asuvu a ilyuci a asu u vuma roku i tonuko yi, 'Kawenishiki ka danai: A'ayin a da a dangasaka ma a yan de evu n urawa. Ma ciga ta n lyai ilikulya yi n Kupanamere a kuwa ku vunu.' " ¹⁹ Aku a yain dere tyoku da u tonuko le, a ba a fobuso ilikulya yi pini.

²⁰ An kaara ka kotsoi, Yesu n Kupanamere yi a dusuki ulya u ilikulya. ²¹ Ele pini n a

lyayi, aku u tonuko le, "Mayun n tonuko da, uza u te a asuvu a de wa neke mu ta."

²² A namgba ta katsuma cika, aku a gitai yi keci maten-maten, "Mpa ma neke vu vi, Asheku?"

²³ U wushuki, "Vuma da u dabai kusan unu u te na mpa a kabelu, aya gai wa neke mu vi. ²⁴ U kana ta Mpa Maku ma Vuma n kuwa, tyoku da a korongi a kaci ka va a'ayin ushani a da a wurai. Shegai ter n uza da wa neke mu vi. A'ari a matsa yi baci wa, wari wa laka yi ta tsulobo."

²⁵ Yahuza uza da wa neke yi vi u danai, "Kawenishiki, ko mpa ma neke vu vi?" U wushunku yi, "Nala wari, ada."

Ulya u Ilikulya i Asheku

(Marku 14:22-26; Luka 22:14-20)

²⁶ Ele pini n a lyayi ilikulya yi, aku Yesu bidyai burodi. U cikpai Kashila aku u jibamgbanasai u da, u nakai atoni a ne u danai, "Wushai burodi na vi i takuma, kpaci ikyamba i va i'ya."

²⁷ Aku u bidyai kpam mako, u cikpai Kashila u nakai atoni a ne, u danai, "Ya dem u soi. ²⁸ Kpaci mpasa n va n da, iryoci i kazuwamgbani ka Kashila ka yain n ama a ne, n da a wotsongi adama a da Kashila ka cimbusa unyushi u le. ²⁹ N tonuko da, ma doku ma so mini ma cinwi wa, she kain ka ma doku ma so ma savu n ada a tsugono tsu Tata u va."

³⁰ Aku a shipai ushipa u icikpali, pini nala, a lazai ubana a Masasa ma Zayitum.

Bituru wa nana ta Yesu

(Marku 14:27-31; Luka 22:31-34; Yahaya 13:36-38)

³¹ Yesu tonukoi atoni a ne, "Ara n kayin ka na gba de ya suma ta i asaka mu utyoku u va, tyoku da Zakariya matsumate u korongi, 'Kashila ka gala ta kaliniki ki, ncon mi kpam ma wacuwa ta.' ◇

³² "Shegai a'ayin a da baci n 'yanga a ukpa, ma laza ta ubana a Galili n lasa da urawa."

³³ Bituru danai, "Ko ama gba a 'yuwan vu baci, mpa ma 'yuwan vu wa!"

³⁴ U tonuko yi, "Mayun n tonuko vu, ara gbam kahu kapen ka sala, va nana mu ta vu dana vu reve mu wa hal kutatsu."

³⁵ Shegai Bituru danai, "Ma nana vu wa! Ma kuwa ta gbam kabolo n avu!" Nala dem atoni a da a buwai vi a danai.

* 26:15 Kondo "Ikebe i azurufa" a kaci ka idani ka "Ikebe" a Idani i Uɓanga. ◇ 26:31 Zak. 13:7.

Yesu yain kavasua a Getisimani
(Marku 14:32-42; Luka 22:39-46)

³⁶ Yesu n atoni a ne a banai a asu u roku u da a ka isa Getisimani, u tonuko le, “Dusuki pini na, ma bana ta nide n yain kavasua.”

³⁷ U bidyai Bituru na mmuku n Zabidi n re a banai kabolo. U namgba ta katsuma kpm u dambula ta cika. ³⁸ U tonuko le, “Uma u va wa pana ta ikyamba cika yavu ma kuwa. Shambai pini na i rongo uma na mpa.”

³⁹ U lazai ubana a kapala kenu, aku u kudangi u varai kaci ka ne a iyamba u vasai, “Tata u va, wari wa yan baci, takpa mu mako ma upana u ikyamba ma na mi. Shegai u la ta tsulobo vu yain ili i'ya va ciga, shegai bamu n i'ya mpa ma ciga.”

⁴⁰ Aku u gonoi a asu u atoni a tatsu yi u cina le a ka lavuta. U tonukoi Bituru, “Ndyai i zuwai ama a tatsu a de gba bawu i fudai i rongoi uma a uwundya ko u ulapa uwule u te da baci? ⁴¹ Kotsu i lavuta wa, yanyi kavasua kotsu i tsara ucira u da ya shambai a ukonduso. Kulu ku ciga ta ku yain ili i'ya i gain, shegai ikyamba i'a n ucira wa.”

⁴² Aku u asaka le u vasai, “Tata u va! Va takpa mu baci mako ma na mi wa, she a'ayin a da n soi ma, ma yan ta ili i'ya va ciga.”

⁴³ U gonoi u cina le a ka lavuta, a kukpa gban a'eshi a le wa. ⁴⁴ Aku Yesu asaka le u'asaka utatsu, u ba u yain kavasua tyoku u kavasua ka kagita.

⁴⁵ U gonoi a asu u atoni yi u tonuko le, “Nida i'ari alavu n i wunvugusi hal n gogo-na? A'ayin a yan de gogo-na. Mpa Maku ma Vuma ma a ka neke a akere a aza a unyushi u cingi. ⁴⁶ Yangai tsu walai. Kondonoi, vuma da u neke mu vi, aya wa tuwa la.”

A kangi Yesu
(Marku 14:43-50; Luka 22:47-53; Yahaya 18:3-12)

⁴⁷ Yesu pini a kadyanshi, aku Yahuza, uza u te a asuvu a Kupanamere yi, u rawai kabolo n kakuma ka ama n iburundu na mkpaukpau. Adaraki a pige na nkoshi alya a suki ama a na yi. ⁴⁸ Yahuza tonuko le ta kahu a tuwa, “Ya reve ta vuma vi a'ayin a da baci n ba n danasa yi n uwambatsa, i

kanai yi.” ⁴⁹ An a rawai, aku Yahuza banai karara she ara Yesu, u danasa yi, u danai, “Uzapige!” Pini nala, u wambatsa yi.

⁵⁰ Yesu wushunku yi, “Kaje ka va, yan ili i'ya vu tuwai uyan.” Aku ama yi a tuwai a kanai Yesu.

⁵¹ Uza u te a asuvu a atoni a Yesu u talai burundu, u kapamgbana kutsuvu ku kagbashi ka Magono ma Adaraki. ⁵² Shegai Yesu tonuko yi, “Gonuko burundu u wunu a ivin i ne. Uza da baci dem u shilakanai n burundu, n burundu da dem a ka wuna yi. ⁵³ Mayun i reve ta gai ma fuda ma wece Tata u va, u naka mu abolo a atsumate a zuba kupa n a re a da a ka yanka mu kuvon ma ciga baci.” ⁵⁴ Shegai u kana ta u woko naha, tsara a shadangu ili i'ya i'ari ukorongi.”

⁵⁵ U tonukoi kakuma ka ama ki, “I tuwa mu ukana n iburundu na mkpaukpau yavu uza u magalaka da mar! Kain dem n tsu dusuku ta a Kuwa ku Kashi la uwenishike, kpm i kana mu wa. ⁵⁶ Shegai gba ili i na yi i gita ta, tsara ikorongi i nsumate i shadangu.” Aku atoni a ne gba a sumai a asaka yi.

Yesu a kapala ka Asheshi a Pige
(Marku 14:53-65; Luka 22:54-55, 63-71; Yahaya 18:13-14, 19-24)

⁵⁷ Aza da a kanai Yesu vi a banka yi a kuwa ku Kayafa Magono ma Adaraki, a asu u da awenishiki a Mele na nkoshi a bolomgbonoi. ⁵⁸ Bituru tono le a kucina a mbari she pini a kuwa ku Magono ma Adaraki mi. Aku u dusuki evu n awundi a kuwa yi tsara u wene ili i'ya a ka yan n Yesu.

⁵⁹ Adaraki a pige yi n Asheshi a Pige[‡] a da a buwai vi gba a ka ciga a wuna Yesu. Aku a zamai ama roku aza da a ka dansa kadyanshi ka kaban a kaci ka ne pini a kuwa ku asheshi ki. ⁶⁰ Ama ushani a tuwai a dansai kadyanshi ka kaban a kaci ka ne, shegai Asheshi a Pige yi a tsara yi n unyushi u da u rawai a wuna yi wa.

Aku ama a re a tuwai a danai, ⁶¹ “Vuma u na vi dana ta 'Ma wasa ta Kuwa ku Kashi la aku n gono n mai kpm ka a asuvu a a'ayin a tatsu.”

† 26:53 kabolo dem ka ta n asoje azu a teli (6,000); Yesu danai wa fuda ta u isa atsumate a zuba azu amangatatsunkupa n azu a re (72,000) a iyamba a banga yi u dangasa baci u yain nala. ‡ 26:59 Roku a tsu isa ta Asheshi a Pige yi Sanhidiren.

⁶² Magono ma Adarākpi mi ma 'yangai u tonukoi Yesu, “Va n ili i'ya va dana a ukuna u na vi?” ⁶³ Shegai u dana ko ili wa.

Aku Magono ma Adarākpi mi ma doku ma tonuko yi, “A asuvu a kala ka Kashila Uza u Uma n zuwa ta vu tsina: Tonuko tsu ko ada Kawauwi, Maku ma Kashila.”

⁶⁴ Yesu wushunku yi, “Nala wari tyoku da vu danai vi. Shegai n tonuko da gba de: ili i'ya i bidyai gogo-na ubana, ya wene ta Maku ma Vuma ndishi a ulyaki u Kashila Uza u Ucirā Gba utuwa a asuvu a kalishi a zuba!”

⁶⁵ An Magono ma Adarākpi ma panai nala, aku u karamgbantai aminya a ne adama a unamgbi u asuvu, u danai, “Vuma u na u yanka ta Kashila kadyanshi ka cingi! Tsa ciga kpam aza da a ka dana ukuna u roku a kaci ka ne wa: eda dem i pana ta ili i'ya u danai. ⁶⁶ Nda i wenei a ka yan n eyi?”

Aku a wushuki, “U yan ta ili i'ya i ratsai a wuna yi.”

⁶⁷ Aku a cikpunka yi atatsa a upetiwa'eshi, a sugbusa yi. Aza roku kpam a basasa yi. ⁶⁸ A danai, “Tonuko tsu ili i'ya ya gita, cinda a da Kawauwi! Ya sugba vu?”

Bituru nanai Yesu

(Marku 14:66-72; Luka 22:56-62; Yahaya 18:15-18, 25-27)

⁶⁹ A'ayin a nala yi, Bituru pini ndishi a kuwa ki a ulanga, aku kagbashi ka kari makere ka tuwai ka danai, “Avu dem va ta kabolo n Yesu uza u Galili.”

⁷⁰ Pini a kapala ka ama, Bituru danai, “Nala wa! N reve gbam ili i'ya va tono wa!”

⁷¹ U wutai a utsutsu u ba u shamgbai a uwotsu, makere ma roku ma wene yi, aku u tonukoi ama da a'ari pini vi, “Vuma u na vi wa ta dem n Yesu uza u Nazara.”

⁷² Bituru doku u nanai, “N tsina ta, mpa n reve vuma u na vi wa!”

⁷³ An a tsarai a barakpai kenu, aza da a'ari pini kushani, a banai ara Bituru a danai, “Mayun da, va ta kabolo n ama da a ka tono Yesu. Kpaci tyoku da va dansa da u wenikei ko ya vari.”

⁷⁴ Bituru danai, “N tsina ta, ukuna u mayun u da ma dansa! Asaka Kashila ka yan mu mavura n yanka da baci kaban! N reve vuma u na vi wa!”

Kute-kute, aku kapen ka salai. ⁷⁵ Bituru cibai n ili i'ya Yesu tonuko yi: “Kahu kapen

◇ 27:10 Iri. 32:6-9.

ka sala, va nana mu ta vu dana vu reve mu wa hal kutatsu.” Pini nala, u wutai u sai cika n unamgbukatsuma.

27

A bankai Yesu ara Bilatu

(Marku 15:1; Luka 23:1-2; Yahaya 18:28-32)

¹ Kain n ka wansi n kpasani, aku gba adarākpi a pige na nkoshi a sheshei a kaci ka Yesu tsara a wuna yi. ² Aku a sira yi a lazai n eyi ubana ara Bilatu gomuna.

Ukpa u Yahuza

(Asuki 1:18-19)

³ An Yahuza uza da u nekei Yesu a asu u atokulalu a ne u wenei a kidagai Yesu ugana u ukpa, aku ukuna vi u gonoi u bala yi cika. U bidyai ikebe i azurufa kamankupa vi u gonukoi i'ya a asu u adarākpi a pige na nkoshi mi. ⁴ U danai, “Unyushi u da n yain u da na: N naka da vuma da bawu wari n unyushi u cingi tsara i wuna yi.”

Aku a wushuki, “Nda i birika tsu? Ukuna u vunu u da nala vi.”

⁵ Yahuza wacangi ikebe yi pini a Kuwa ku Kashila ki, aku u lazai u ba u vuruki kaci ka ne a madanga hal u kuwai.

⁶ Adarākpi a pige yi a tsai ikebe yi a danai, “U wusha ta ikebe i na yi adama a mpa n vuma. Mele ma dana ta tsa bolomgbono i'ya n ikebe i Kuwa ku Kashila wa.” ⁷ Aku a ba a tsilai uyamba u roku kamai ka mgbodo tsara a cidangusu amoci a da a ka kuwusa a Urishelima. ⁸ Ili i'ya i zuwai a ka isa asu vi “Uyamba u Mpa” da gai la vi hal utuwa a'ayin a tagarada na vi. ⁹ Ili i'ya Irimiya matsumate u danai vi i shadangu ta: “A bidyai ikebe i azurufa kamankupa, ikebe i'ya aza a Isara'ila a wushuki a ka tsupa yi i'ya gai la vi.

¹⁰ A tsilai uyamba u kamai ka mgbodo n ikebe yi,

tyoku da Magono ma Zuba ma tonuko mu.”

◇

Yesu a kapala ka Bilatu

(Marku 15:2-5; Luka 23:3-5; Yahaya 18:33-38)

¹¹ A a'ayin a nala yi, Yesu shamgbai a kapala ka Bilatu gomuna, aku gomuna vi u wece yi, “Ada magono ma aza a Yahuda mi?”

Yesu wushunku yi, “Nala wari tyoku da vu danai vi.”

¹²Shegai an adarakpi a pige na nkoshi aza da a ka zama yi n unyushi vi a ka dansa n eyi, u padai bini. ¹³Gomuna vi u tonuko yi, “Avu pana ili i'ya a ka dansa a kaci ka vunu ki wa?” ¹⁴Shegai Yesu dana ili wa, aku gomuna vi u yain majiyan cika.

A kidagai Yesu ugana u ukpa

(Marku 15:6-15; Luka 23:13-25; Yahaya 18:39-19:16)

¹⁵Kayen dem a a'ayin a Abiki a Upasamgbana, gomuna vi u tsu asaka ta vuma u te a asuvu a kuwa ku a'ali, uza da ama yi a dangasai. ¹⁶A'ayin a nala yi, vuma roku u da pini a kuwa ku a'ali ki uza da a ka isa Baraba. Ya dem u reve ta vuma vi vuma u cingi u da. ¹⁷An kakuma ka ama ki ka bolomgbonoi, aku gomuna vi u wece le, “Vuma u eni u da ya ciga a asanka da a asuvu a kuwa ku a'ali? Ya ciga a asanka da Baraba da, ko gai Yesu uza da a ka isa Kawauwi.” ¹⁸Gomuna vi u reve ta ama yi a tuko ta Yesu ara ne adama a malyon.

¹⁹Gomuna vi pini ndishi a asu u afada, aku uka u ne sukunku yi akani, u danai: “Kotsu vu yanka vuma u nala yi ili wa, kpaci u yan ili i roku i cingi wa. N yan ta alavutanshi a kaci ka ne ara, kpam a da a foro mu ta cika.”

²⁰Shegai adarakpi a pige na nkoshi a leshei kakuma ka ama ki a da a dana u asanka le Baraba aku a dana a wuna Yesu.

²¹Gomuna vi u doku u wecei kakuma ki, “A asuvu a ama a re a na yi, ya ya ciga n asanka da?”

A wushuki, “Baraba.”

²²U wece le kpam, “Nida ma yan n Yesu, uza da a ka isa Kawauwi ki?”

A wushuki, “A wandamgbana yi.”

²³U wecikei, “Nda ya zuwai? Ili i cingi i eni i'ya u yain?”

A worukpoi cika, “Wandamgbana ni.”

²⁴An u wenei ili i'a la i'ya wa yan kpam wa, kpam ama a ka ciga de a gita u'yangasa atakasuvu a ama. Pini nala, u bidyai mini u sawai akere a ne a kapala ka le u danai, “Kabirika mu n uwuna vuma u na wa, eda ya yan u da.”

²⁵Ya dem u wushuki, “Atsa na mmuku n tsunu a ka kana n unyushi u ukpa u ne.”

²⁶Aku Bilatu asanka le Baraba. U zuwai asoje a bawin Yesu, aku u naka le n eyi a ba a wandamgbana.

Asoje a yankai Yesu majari

(Marku 15:16-20; Yahaya 19:2-3)

²⁷Pini nala, asoje a gomuna yi a bankai Yesu a asuvu a kefile ku tsugono ku gomuna vi, aku a kyawan yi gba le. ²⁸A mondo yi aminya a ne a uka yi kunya ku san kpayaya. ²⁹A yain funi u awana a ukunka yi a kaci. A zuwuka yi kalangu ka tsugono a kukere ku ulyaki ku ne. A kudangi a kapala ka ne a ka yanka yi majari n dansi, “Tsu naka vu ta tsupige Magono ma aza a Yahuda.” ³⁰Pini nala, a cikpuka yi atatsa. A bidyai kalangu ki a lapusa yi n ka a kaci. ³¹An a wowo yi uyanka majari, aku a takpa yi kunya ku san ka a uka yi vi a gonoi a uka yi aminya a ne. Pini nala, a wutukpa yi a laza n eyi ubana a asu u da a ka wandamgbana yi.

A wandamgbana i Yesu

(Marku 15:22-32; Luka 23:27-43; Yahaya 19:17-27)

³²Ele n a wuti, aku a gawunsai n vuma u Sirani roku uza u kala Simo. Asoje a matsa yi u canga mawandamgbani ma Yesu. ³³Gba le a rawai a asu u da a ka isa Golugota;† (wata, Asu u Mako ma Kaci). ³⁴Asoje yi a naka yi mini ma cinwi ma a satarai n aguma a akoni.* An u pedei ma, aku u 'yuwain ma uso. ³⁵A'ayin a da a kotso yi uwandamgbana, aku asoje yi a yankai aminya a ne uruta. ³⁶Asoje a dusuki pini a asu vi a rongo yi a uwundya. ³⁷Zuba n kaci ka ne, a zuwa ta iryoci i ili i'ya i zuwai a wandamgbana yi. Ili i'ya a korongi i'ya na: “YESU DA NA VI, MAGONO MA AZA A YAHUDA.”

³⁸Asoje yi a wandamgbana ta dem aza a magalaka a roku ama a re, uza u te a kukere ku ulyaki ku ne uza u te tani a ku ugula ku ne. ³⁹Ama da a ka wura pini a asu vi a rongo yi ucirakpusa adama a magori. ⁴⁰A rongoi udansa, “Vu da va wasa Kuwa ku Kashila, aku vu doku vu mai ka a asuvu a a'ayin a tatsu. Adama a nala, wauwa kaci ka vunul! Avu Maku ma Kashila ma baci, cipa pini a mawandamgbani mi!”

* 27:34 Aguma a akoni a da a ka dansa pini na vi, n avuku a da a tsu yan a da tsara u jebe mballa ma ikyamba.

⁴¹ Adarākpi a pige n awenishiki a Mele nā nkoshi a yanka yi t̄a dem majari. ⁴² A da, “U wauwai aza roku, shegai u fuda u wauwa kaci ka ne wa! U da aya magono ma aza a Isara'ila! Aya baci magono mi, u cipa pini a mawandamgbani mi wā wa, tsarā tsu pityanangu n eyi. ⁴³ U pityanangu t̄a n Kashilā, adama a nala aṣakā Kashilā ka wauwa yi, wa ciga yi baci. U dana t̄a dem, ‘Mpa Maku ma Kashilā ma.’ ” ⁴⁴ Aza a magalāka a dā a wandamgbani kabolo n eyi vi ele dem a yanka yi t̄a kadyanshi ka gbani.

Ukpa u Yesu

(Marku 15:33-41; Luka 23:44-49; Yahaya 19:28-30)

⁴⁵ An kaara ka rawai a kaci, aku uyamba vi gbā u likpamgbani n karimbi hal ubana ulapa uwule u tatsu. ⁴⁶ Pini nala, Yesu salai, “Eloyi, Eloyi, lama sabakatani?” Wata, “Kashilā ka vā, Kashilā ka vā, ndya i zuwai vu varangu mu?”

⁴⁷ Aza dā a'ari pini a asu vi kushani a panāka yi, aku a danai, “Iliya dā wa isā!”

⁴⁸ Kute-kute, uza u te u le u sumai u ba u bidyai kashaku, u ukai ka a asuvu a mini ma kalam, aku u sirai ka a kalangu u nākai Yesu tsarā u soi. ⁴⁹ Shegai aza dā a buwai vi a danai, “Shamgba ve tsu wene ko Iliya vi wa tuwā u wauwa yi!”

⁵⁰ Pini nala, u salai, aku uma u ne u wutai.

⁵¹ Kute-kute, kunya ka a bārākpai a asuvu a Kuwa ku Kashilā ku karamgbani kure, ili i'ya i bidyai a zuba utuwā a iyamba.† Aku likimba u gbādai, atali a bātsasai. ⁵² Asaun kpam a kukpusai, ama a Kashilā ushani aza dā a kuwasai a 'yangasai. ⁵³ A wutai a asaun yi. An Yesu 'yangai a ukpa, a banai a Urishelima ilyuci i uwulupki, a wenikei kaci ka le a asu u ama ushani.

⁵⁴ An katigi ka asoje n asoje a dā a'ari kabolo n eyi a wenei iyamba i gbādai n ili i'ya i gitasai, aku a panai uwonvo, a danai, “Mayun dā, Vuma u na Maku ma Kashilā ma!”

⁵⁵ Aka ushani aza dā a wutai a Galili a tonoi Yesu tsarā a bāngai yi a shamgbusai mbari a ka wundya mawandamgbani mi.

⁵⁶ Asuvu a le alya Meri Magadaliya, n Meri (mma u Yakubu n Isuhu), nā mma u Yakubu n Yahaya mmuku n Zabidi.

† 27:51 Kunya ku na ki pece dā ku pecei Asu u Uwulupki n Asu u dā u Lai Uwulupki a Kuwa ku Kashilā.

Kaciḍa ka Yesu

(Marku 15:42-47; Luka 23:50-56; Yahaya 19:38-42)

⁵⁷ Vuma roku u dā pini uza dā wari n utsari cika uza u kala Isuhu u Arimatiya. Eyi katoni ka Yesu ka. N kuvuli ku nala ki ka u tuwai a Urishelima. ⁵⁸ U banai ara Bilatu u foloi a naka yi ikyamba i Yesu. Bilatu tonukoi asoje a ne a naka yi. ⁵⁹ U cangai ikyamba yi u katalai i'ya n kunya ku shinga. ⁶⁰ U ukai ikyamba yi a kasaun ka savu ka ne ka a sadarai a katali. U gindalākpai katali ka pige u kimbai utsutsu u kasaun vi, aku u lazai. ⁶¹ Meri Magadaliya n Meri ire vi a dusuki evu n kasaun ki a'ari uwundya.

Asoje aza a uwundya a kasaun

⁶² An kain ka wansai; wata, kain ka Ashibi ka la vi, adarākpi a pige n Afarishi a banai ara Bilatu. ⁶³ A danai, “Uzapige, tsu ciba t̄a a'ayin a dā uza u kaban u nala vi wari n uma u dana t̄a, ‘A yan baci a'ayin a tatsu, ma 'yanga t̄a a ukpa.’ ” ⁶⁴ Tonuko aza a uwundya kasaun yi a wundi ka mai hal a'ayin a tatsu. A yan baci nala wa, atoni a ne a ka tuwā t̄a a boko ikyamba yi, aku a tonuko ama u 'yanga dē. Kaban ka nala ki tani ka la t̄a ka kagitā ugbonguro.”

⁶⁵ Bilatu danai, “Bidyai asoje ubana a asu u kasaun vi tyoku dā ya fuda i zuwa a wundi ka mai.” ⁶⁶ Aku a lazai a ba a kpadai kasaun ki, a padarai pini cirākpaf̄ tsu iryoci i magono a katali ki, kpam a zuwai asoje yi a wundi ka.

28

U'yanga u Yesu a ukpa

(Marku 16:1-10; Luka 24:1-12; Yahaya 20:1-10)

¹ Kain ka kagitā ka a'ayin a shindere; wata, kain ka Aladi n kpasani, Meri Magadaliya n Meri ire vi a banai a kasaun ki tsarā a wene ka.

² A'ayin a nala yi, iyamba i gbādai n ucira. Pini nala, katsumate ka Magono ma Zuba ka wutai a zuba, ka banai pini a kasaun ki ka gindalākpai katali ka kari a utsutsu u kasaun vi. U dusuki a zuba u katali vi. ³ Wa laḍa yavu ulada u zuba, aminya a ne kpam pun cika. ⁴ Asoje a dā a ka wundya kasaun ki a giruwā t̄a cika hal a ka jeke ikyamba

adama a uwonvo u katsumate ka zuba ki, hal a wokoi yavu akushe.

⁵ Katsumate ki ka tonukoi aka yi, “Kotsu i pana uwonvo wa. N reve t̄a Yesu d̄a a wandamgbanaɪ d̄a ya bolo. ⁶ W̄a pini na wa, u 'yanga d̄e tyoku d̄a u tonuko d̄a. Tuw̄ai i wene asu u d̄a a'ari a zuwai ikyamba i ne. ⁷ Walai gogo i ba i tonuko atoni a ne, 'Yesu 'yanga d̄e a kukpa. U laza d̄e ubana a Galili kpam wa lasa d̄a t̄a urawa d̄e, nte ya wene yi d̄e.' Ili i'ya gai n tuw̄ai n tonuko d̄a i'ya la vi.”

⁸ Pini nala, aka yi a asak̄ai kasaun ki n uwonvo gogo, kpam n a yanyi ipeli cika. A sumai tsara a ba a tonuko atoni yi ili i'ya i gitai. ⁹ Kute-kute, Yesu gawunsai n ele aku u danasa le. A rafai evu n eyi, a wambatsa yi a a'ene a lyaka yi kayala. ¹⁰ Aku u danai, “Kotsu i pana uwonvo wa, tonukoi atoni a va a bana a Galili, nte a ka wene mu d̄e.”

Awundi a kasaun yi a yain kaban

¹¹ A'ayin a d̄a aka yi a lazai, aku a asoje a roku aza d̄a a ka wundya kasaun ki a gonoi a ilyuci a tonukoi adarakpi a pige gb̄a ili i'ya i gitai. ¹² Adarakpi a pige a ba a cinai nkoshi a sheshei tyoku d̄a a ka yan. Pini nala, a nak̄ai asoje yi ikebe ushani. ¹³ A tonuko le, “Tonukoi ama i dana atoni a Yesu a d̄a a tuw̄ai a bokoi ikyamba i ne yi n kayin cina ed̄a alavu. ¹⁴ Gomuna u pana baci ukuna vi, tsa dansa t̄a n eyi, tsu wauwa d̄a a upana u ikyamba.” ¹⁵ Asoje yi a wushai ikebe yi, aku a yain tyoku d̄a a tonuko le a yain. Kadyanshi ka kyawan t̄a gb̄a uyamba u Yahuda, kpam hal n gogo-na a ka a tonusuko t̄a ama alabari a na yi.

Yesu dansai n atoni a ne

(Marku 16:14-18; Luka 24:36-49; Yahaya 20:19-23; Asuki 1:6-8)

¹⁶ An atoni kupa n uza u te vi a lazai, a bana t̄a karara she a masasa a Galili a asu u d̄a Yesu tonuko le a bana. ¹⁷ An a rawai a wene yi, aku a lyaka yi kayala, shegai aza roku a le a yan t̄a malala. ¹⁸ Pini nala, u banai a asu u d̄a a'ari, u danai, “Kashila ka naka mu d̄e gb̄a ucira u d̄a wari a zuba n likimba. ¹⁹ Adama a nala walai i ba i tonuko gb̄a ama a likimba kadyanshi ka va tsara a woko Atoni a va. I llyubugu le a asuvu a kala ka Tata, n ka Maku, n ka Kulu Keri. ²⁰ I wenishi ke le a yain gb̄a i'ya n tonuko d̄a. Ma rongo t̄a n ad̄a kain dem hal ubana a makorishi ma likimba.”

Kadyanshi ka Shinga ka Marku

Ukukpa u kadyanshi

Marku, uza da u korongi tagarada u na vi, u reve ta asuki. U rongo ta evu n Bituru cika, a'ayin a ukpa n u'yanga u Yesu. Marku yansa ta nwalu asu asu n Baranaba, uza roku uza da u tsu tono n ama a asuvu a Atoni. A yansa ta manyan kabola a 'yan-gasai a'uwa a atoni a asu u da dem a rongoi.

Marku dana ta alabari a Yesu n u ucira. Yesu kotsu baci uyan ukunosavu u tsu laza ta ubana a asu u roku u ba u yain kpm u roku de. Marku wenike ta an Yesu yansai ili ushani tsara u banga ama. U wenike tsu ta tyoku da Yesu wari kagbashi. A'ayin a nala yi, ama a rongo ta a uvana uza da wari magono ma ucira a likimba uza da a ka isa Kawauwi. Shegai an Yesu tuwai a wene yi tyoku da a zuwai uma a ka wene Kawauwi wa, kpaci Yesu lya ta tsugono tsu ne n ucira u zuba. Ama roku a kovo ta Yesu, aku a fobusoi tsara a wuna yi. Marku wenike ta tyoku da na vi wari a kapashi ka manyan ma Yesu, nala u yain manyan ma ne ma uwauwa ama.

Tagarada u na wa tonuko ta Atoni a gogo-na u da tsu woko agbashi a atoku; wata, tsu bangamgbana. U wenike ta kpm Yesu pana ta ikyamba adama a da nala Kashila ka ciga yi u gbashika ama. Nala Kashila ka panai kayanyan n ili i'ya Yesu yain, kpm gogo-na wa ta a asu u tsupige a kukere ku ulyaki ku Kashila. Tsu pana baci ikyamba gogo-na adama a uyan ili i shinga an tsa tono Kashila, Kashila ka pana ta dem kayanyan ka tsunu.

Ili i'ya i'ari a tagarada u na vi

Akani a Yahaya kalyubugi (1:1-8)

Ulyubugu n ukondo u Yesu (1:9-13)

Yesu a Galili (1:14-9:50)

Yesu banai a Galili n Urishelima (10:1-52)

A'ayin a shindere a makorishi a Yesu:

Ukondo n ukpa u ne (11:1-15:47)

Yesu wa ta n uma (16:1-8)

Yesu wenikei kaci ka ne a asu u atoni a ne (16:9-20)

Kubari ku Yahaya Kalyubugi

(Matiyu 3:1-12; Luka 3:1-18; Yahaya 1:19-28)

¹Ukuna u Kadyanshi ka Shinga ka Yesu Kirisiti Kawauwi Maku ma Kashila u da na.

²U gita ta tyoku da wari ukorongu a tagarada u Ishaya matsumate,

“Kashila ka danai, ‘Ma suku ta katsumate ka va a kapala ka vunu, kotsu u lapuluka vu ure.’” [◇]

³Uza roku wa salasa a kakamba, ‘Lapulai ure adama a Asheku, i shamkpa ure vi mai tsara u wala.’” [◇]

⁴Katsumate ki Yahaya Kalyubugi da uza da wa lyubugusu ama n mini. Wa rongo a kakamba n u yanyi kubari, “Kpatalai i gono a asu u Kashila, i asaka tsicingi tsu de. A lyubugu da, kotsu Kashila ka cimbusa unyushi u de.” ⁵Kakuma ka ama ushani ka uyamba u Yahuda n aza a Urishelima a wutai a banai ara Yahaya a dansai unyushi u le, aku u lyubugusu le a mini ma Agata a Urudu.

⁶Yahaya u ukai aminya a tsileme tsu karakuma, u sirai kagbawatsu ka ukpan a cuku tsu ne. Kpm ilikulya i ne i'ya abaruma n ishigi. ⁷U tonusukoi ama u danai, “Vuma da wa tuwa a kucina ku va u la mu ta cika. Mpa n ratsa n bana n kudangu n surukpa isirikatsu i akpata i a a'ene a ne wa. ⁸Mpa n mini ma n lyubugusu da, shegai eyi n Kulu Keri ka wa lyubugu da.”

Ulyubugu n ukondo u Yesu

(Matiyu 3:13-17; Luka 3:21-22)

⁹A'ayin a nala yi, Yesu wutai a Nazara u uyamba u Galili u tuwai ara Yahaya. An u rawai a Agata a Urudu, aku Yahaya lyubugu yi. ¹⁰Yesu n u wuti a asuvu a mini mi, kute-kute u wenei zuba u kukpai, aku Kulu Keri ku cipai ara ne yavu kadya. ¹¹Aku a panai kalagatsu a zuba, ka danai, “Ada Maku ma va ma n lai uciga, n avu da ma pana kayanyan cika.”

¹²Kute-kute Kulu Keri ku tonoi n eyi ubana a kakamba, ¹³asu u da u rongoi a'ayin a amangare, Kanangasi* n ka kondusi yi. Nnama n mete n da dem pini asu vi, shegai atsumate a zuba a bana ta n a yanki yi agenda.

Yesu gitai u'isa atoni a kagita

(Matiyu 4:12-22; Luka 4:14-15; Luka 5:1-11)

[◇] 1:2 Mal. 3:1. [◇] 1:3 Isha. 40:3.

* 1:13 Kanangasi; wata, “Shetan” kala ka dem ka Kalapansi.

¹⁴ An nala wurai, a *kanai* Yahaya a ukai a kuwa ku a'ali.[†] Pini nala, Yesu tuwai a Galili wa dansa Kadyanshi ka Shinga ka Kashila. ¹⁵ U danai, "A'ayin yi a shadangu de, kpm tsugono tsu Kashila tsu yan de evu. Kpatalai i *asakai* unyushi u de, aku i wushuku n kadyanshi ka Kashila."

¹⁶ Yesu n u wali a ikengi i Kushiva ku Galili, aku u wenei akani a adan ama a re, Simo n Andurawu uza n uvangu, n a *kanasi* adan n ibilili. ¹⁷ Yesu tonuko le, "Tono numu, ma wenike da ta tyoku da ya tukuso ama."¹⁸ Kute-kute a *asakai* ibilili i le, a tono yi.

¹⁹ An u walai kenu, u wenei uza n u vangu; wata, Yakubu n Yahaya mmuku n Zabidi a kpatsu n a lapulusi ibilili i le. ²⁰ Kute-kute u isa le, aku a *asakai* tata u le n azamaninga, a tono yi.

Uza u ityoni i cingi

(*Matiyu 7:28-29; Luka 4:31-37*)

²¹ Yesu n atoni a ne a banai a ilyuci i Kafarnahum. Kain ka Ashibi, u uwai a kagata ka Kashila, aku u gitai uwenishike.

²² Ama a yan ta majiyan, kpaci tyoku u uza u ucira u da wa wenishike le, kpm tyoku u awenishiki a Mele da wari wa.

²³ A'ari pini asuvu a kagata ka Kashila ka le ki, aku uza u ityoni i cingi u tuwai wa salasa n ucira, ²⁴ "Ndya va ciga n atsu, Yesu uza u Nazara? Tuwa da vu tuwai vu wacinsa tsu? N reve ta ko ya wari, Uza u Uwulupki u Kashila u da."

²⁵ Yesu banai ityoni i cingi yi, u danai, "Padal Vu wuta asuvu a ne."²⁶ Ityoni i cingi yi i gba da yi n ucira, aku i wurangi yi n ucira i wutai asuvu a vuma vi. ²⁷ Gba ama a yan ta majiyan, hal a *kanai* uwecemgbenishe, "Ndya naha? Uwenishike u savu u da? U ucira? Hal u tsu barana ityoni i cingi kpm i panaka yi!" ²⁸ Kute-kute kadyanshi ka ne ka tamburai gba uyamba u Galili.

Yesu tanasai ama ushani

(*Matiyu 8:14-17; Luka 4:38-41*)

²⁹ Yesu kabolo n Yakubu n Yahaya n atoni a da a buwai, a *asakai* kagata ka Kashila ki a lazai karara she a kuwa ku an Simo n Andurawu. ³⁰ Mma u uka u Simo wari nvain n usudugbi u ikyamba, an Yesu rawai, kute-kute a laza a tonuko yi ukuna u ne. ³¹ U banai ara ne u *kanai* yi kukere u 'yangasa

yi, aku mbala mi n *asaka* yi. U gitai le upecishike ilikulya.

³² N kuvuli, an kaara ka rukpai, ama a tukoi Yesu gba aza a mbala n aza a ityoni i cingi. ³³ Gba ama a ilyuci yi a bolomgbonoi a utsutsu u kuwa vi. ³⁴ Yesu tanasai aza a mbala icun kau-kau ushani, kpm u lokoi ityoni i cingi ushani. U *asaka* ityoni i cingi yi i dana ukuna wa, an a revei uza da wari.

Yesu yain ku'ari a Galili

(*Luka 4:42-44*)

³⁵ N kpasani, Yesu 'yangai u *asakai* kuwa ki u wutai a ilyuci yi u banai asu u da bawu ama a'ari, u yain pini kavasu. ³⁶ Simo n aza da a'ari n eyi a wuta yi ubolo. ³⁷ An a wene yi a tonuko yi, "Gba ama da pini a ka bolo vu."

³⁸ U wushuki, "Asaka tsu banai ilyuci ilyuci i roku i'ya i'ari evu evu, kotsu dem n yanka le ku'ari ki, kpaci ili i'ya i zuwai n tuwai i'ya la vi."³⁹ U tambai a Galili gba n u yanki le ku'ari a agata a Kashila a le n u wutukpusi ityoni i cingi.

Yesu tanasai makutu

(*Matiyu 8:1-4; Luka 5:12-16*)

⁴⁰ Makutu ma roku ma tuwai ara Yesu. U kudangi u folo yi, u danai, "Vu wushuku baci, va fuda ta vu tanasa mu."⁴¹ U pana yi asuvayali, aku u barakpai kukere ku ne u sawa yi. U danai, "N wushuku ta. Tana!"

⁴² Kute-kute tsukutu tsi tsu *asaka* yi, aku u tanai.

⁴³⁻⁴⁴ Yesu rono yi atsuvu cika, "Kotsu vu tonuko uza wa, shegai wala ba vu wenike kaci ka vunu a asu u kdarakpi. Vu naka kune ku Musa danai a naka adama a da vu tanai, kpm kotsu a reve n u da." $\diamond$ Aku u *asaka* yi u laza. ⁴⁵ Shegai vuma vi u gitai uyan kadyanshi ki, hal u rawai asu u da Yesu kpadai u uwa asuvu a ilyuci a kateshe. U ba wa rongo a asu u da bawu uza wari, shegai ko n nala ama a ka wutusa ta a asu kau-kau n a bansi ara ne.

2

Yesu tanasai kawunu

(*Matiyu 9:1-8; Luka 5:17-26*)

¹ An a yain a'ayin a kenu, Yesu doku u gonoi a Kafarnahum. Ama a tsarai alabari a da wari a kuwa. ² A bolomgbonoi cika hal a

[†] 1:14 Hiridu Antiba aya magono ma aza a Yahuda a'ayin a da a *kanai* Yahaya a uka yi a kuwa ku a'ali. Aya u zuwai a *kanai* yi. $\diamond$ 1:43-44 Adkp. 14:1-32.

nambai kabala a kunu hal kapala ka utsutsu dem. Aku u yanka le kadyanshi. ³ Ama roku, ama a nishi, a cangai kawunu a tuko yi ara ne. (Uza da bawu wa fuda wa wala ko u gbaɗa a'ene a ne.) ⁴ An a nambai ure u da a ka banka yi ara Yesu adama a kakuma ka ama, a ɗapai kukpa derere a asu u da wari. Aku a zuralakpai kajiba ka kawunu kari nvain mi. ⁵ An Yesu wenei tyoku da a pityanangi n eyi, u tonukoi kawunu ki, "Maku ma va, a cimbusuka vu de unyushi u cingi u vunu."

⁶ Awenishiki a Mele a da a'ari pini ndishi asu vi, a ka yawunsa a atakasuvu a le. ⁷ "Nɗya i zuwai vuma u na u danai nala? U nusuka ta Kashila. Ya wari n ucira u da wa cimbusa unyushi u cingi bamu n Kashila?"

⁸ Kute-kute katakasuvu ka ne ka wenike yi ili i'ya a ka yawunsa a atakasuvu a le i'ya na. U tonuko le, "Nɗya i zuwai ya yawunsa nala?" ⁹ Nɗya i lai shana: Va tonuko kawunu, 'A cimbusa de unyushi u cingi u vunu.' Ko gai a dana, "Yanga vu shamgba, bidya kajiba ka vunu, vu wala.?" ¹⁰ Adama i reve an Maku ma Vumaɗ mari n ucira a likimba u da wa cimbusa unyushi u cingi." U tonukoi kawunu ki, ¹¹ "N tonuko vu, 'yanga vu shamgba, bidya kajiba ka vunu, vu wala a kuwa."

¹² U 'yangai u bidyai kajiba ka ne u wutai u lazai a'eshi a le gba. Ya dem yan ta majiyan, aku a cikpalai Kashila, a danai, "Tsu taba uwene ukuna naha wa!"

Yesu isaɗi Levi

(*Matiyu 9:9-13; Luka 5:27-32*)

¹³ U doku u wutai u banai unu a kushiva. Kakuma ka ama ka banai ara ne. Aku u gita le uwenishike. ¹⁴ Eyi n u wali, u wenei Levi maku ma Halfa ndishi a kakinda ka uwusha u utafa. Yesu tonuko yi, "Tono mu." Aku u 'yangai u tonu yi.

¹⁵ Pini nala, Yesu tuwai wa lya ilikulya i kuvuli a kuwa ku Levi.ɗ Awushi a utafaɗ ushani n aza a unyushi u cingi, a ka lya kabolo n eyi, n atoni a ne. Kpaci ama da pini ushani aza da a tonu yi. ¹⁶ An awenishiki a Mele n Afarishi a wene yi n u lyayi n aza a unyushi u cingi n awushi a utafa, a wecei atoni a ne, "Nɗya i zuwai wa lya n awushi a utafa n aza a unyushi u cingi?"

¹⁷ An Yesu panai nala, u tonuko le, "Aza da a'ari n alafiya a ka ciga uza u aguma wa, she

aza a mɗala. N tuwa adama a da ma isa aza a maci wa, she aza a unyushi u cingi."

Keci a kaci ka kakuli

(*Matiyu 9:14-17; Luka 5:33-39*)

¹⁸ Atoni a Yahaya gba n a Afarishi a ka yan kakuli. Ama roku a tuwai a wecei Yesu, "Niɗa atoni a Yahaya n atoni a Afarishi a ka yan kakuli, shegai atoni a vunu a ka yan wa?" ¹⁹ U wushuki, "Ya ciga amoci a asu u iyolo a rongo bawu ilikulya? A'a. Wa yan wa! Valisavu wa baci gai n ele a ka yan nala wa. ²⁰ Kain ka a ka bidya yi a mere ma le ka ta a utuwa, kain ka nala ki ka a ka yan kakuli.

²¹ "Vuma wa padara kunya ku cau n kakashi ka savu wa. U yan baci nala, kakashi ka savu ki, ka padu ta ka zuwa kunya ku cau ki ku doku ku kara cika. ²² Kpam vuma wa tsungu mini ma cinwiɗ ma savu a kadele ka ukpan ka cau wa. Kpaci ma shita baci ma tasa ta kadele ki, gba kadele ki n mini ma cinwi mi a ka namba le ta. Shegai a tsungu mini ma cinwi ma savu a kadele ka savu."

Yesu da Asheku a kain ka Ashibi

(*Matiyu 12:1-8; Luka 6:1-5*)

²³ Kain ka te n kain ka Ashibi, Yesu wa wala a mere ma ashina a ilya. Tyoku da atoni a ne a ka wala n eyi a gitai ukodusu aratu a ilya yi n a yuruwi n a takumi. ²⁴ Afarishi a roku a tonuko yi, "Webele, ndya i zuwai a ka yan ili i'ya i nangasai mele ma tsunu ma Ashibi?"

²⁵ U wushuki, "I yan kaneshi u ili i'ya Dawuda yain, an eyi n aje a nwalu a ne a nambai, kpam a ka pana kambulu wa? ²⁶ A'ayin a Abiyata Magono ma Adarakpi, Dawuda uwai a Kuwa ku Kashila,ɗ u taku-mai iburodi i uwulupki i'ya a nakai Kashila. Ili i'ya Magono ma Adarakpi ma koshi a wushunki u takuma. Kpam u nakai aje a nwalu a ne i roku." ◊

²⁷ Aku u tonuko le, "Kashila ka yan ta Ashibi adama a vuma, shegai vuma adama a Ashibi wa. ²⁸ Adama a nala, Maku ma Vuma Asheku a da, hal a kain ka Ashibi dem."

3

Yesu tanasai uza da ili i soi kukere

(*Matiyu 12:9-14; Luka 6:6-11*)

¹ Yesu gonoi a kagata ka Kashila, kpam vuma da ili i soi kukere aya pini a asuvu.

²Aza roku a da pini aza da a ka ciga a tsara ili i'ya a ka sapula yi. A zuwuka yi a'eshi a wene ko wa tansa vuma vi n kain ka Ashibi. ³Yesu tonuko vuma vi, "Yanga vu wuta na a kateshe."

⁴Aku u wece le, "Ndya i'ari dere a kain ka Ashibi? Uza u yain ili i shinga ko i cingi? U wauwa uma ko u wuna?" Shegai a padai bini. ⁵U lingana le na asuvu a upan, u namgbai asuvu adama a ugbami u asuvu u le. U tonuko vuma vi, "Radagba kukere ku vunu." An u radagbai ka, aku ku tana. ⁶Pini nala, Afarishi a wutai n ama a Hiridu a ka sheshe tyoku da a ka wuna Yesu.

Kakuma a unu u Kushiva ku Galili

⁷Yesu kabolo n atoni a ne a asakai ilyuci yi a banai a unu u Kushiva ku Galili. Aku kakuma ka pige ka wutai a kabon ka Galili, n uyamba u Yahuda ka tono yi, ⁸n Idumiya n ilyuci i Urishelima, n upashi u Urudu hal n ama a kabon ka Taya n Sida. Kakuma ka pige ka tuwai ara ne an a panai ili i'ya wa yansa. ⁹Adama a kakuma ki u zuwai atoni a ne a lapuluka yi kpatsu ku kenu, kotsu kakuma ki ka gbaaryangu yi wa. ¹⁰Kpaci u tansa ta ama ushani, aku aza a mballa a ka raba evu n eyi, kotsu a tsara a sawa yi. ¹¹A'ayin a da baci ityoni i cingi i wene yi she i rukpa iyamba, a kapala ka ne, i sala, "Avu Maku ma Kashila ma." ¹²Shegai she u barana le kotsu a tonuko uza ko ya wari wa.

Yesu dangasai atoni kupa n ama a re (Matiyu 10:1-4; Luka 6:12-16)

¹³Yesu yuwai a zuba u kagalala, u dangasai aza da eyi wa ciga, a tuwai ara ne. ¹⁴U dangasai ama kupa n ama a re, u zuwa le a rongo n eyi, kotsu u suku le a wenshike, ¹⁵kpam a tsara ucira u da a ka wutukpa ityoni i cingi. ¹⁶Atoni a da u dangasai vi a da: Simo (uza da u nakai kala Bituru), ¹⁷Yakubu maku ma Zabidi n utoku u ne Yahaya (aza da u nakai kala Buwanaji; wata, mmuku m makpankashila). ¹⁸U dangasai kpam Andurawu, n Filibu, n Balamawu, n Matiyyu, n Toma. U dangasa ta dem Yakubu maku ma Halfa, n Tadawu n Simo Ziloti, ¹⁹n Yahaza Isikariyoti, uza da u tuwai u neke yi.

Yesu n Ba'alzabu

(Matiyu 12:22-32; Luka 11:14-23; Luka 12:10)

²⁰Yesu uwai a kuwa, kakuma ka doki ka bolomgbonoi, hal eyi n atoni a ne a kpadai

ulya ilikulya. ²¹An aza a kuwa a ne a panai nala a banai kotsu a kana yi, an a danai aya pini wa gitai ufulukpa.

²²Aku awenishiki a Mele a da a wutai a Urishelima a danai, "Wa ta n Ba'alzabu magono mi ityoni i cingi, kpam n ucira u ne u da wa wutukpusa ityoni i cingi."

²³Yesu isa le u yain kadyanshi n ele n agisani, "Nida Kanangasi ka loko Kanangasi?"

²⁴Tsugono tsa baci tsu pecei n tsu shilakani, tsa tsa fuda tsa shamgba wa. ²⁵Kuwa ka baci ku pecei n ku shilakani, kuwa ku nala ka shamgba wa. ²⁶Kanangasi ka kovo baci kaci ka ne, aku u pecei kure, wa fuda wa shamgba wa, makorishi ma ne ma la vi. ²⁷Uza wa la wa fuda u bana a kuwa ku uza u ucira u pura yi ucanga wa, she u gitai u sira yi ve, aku u pura yi ucanga vi.

²⁸"Mayun n tonuko da, gba unyushi u cingi, n unyushi u cingi u pige u da ama a ka yansa, a ka cimbusuka le ta u da. ²⁹Shegai uza da baci dem u nusukai Kulu Keri a ka taba yi ucimbusuka wa, u yan de la vi unyushi u da bawu wari n utyoku."

³⁰Dana da u danai nala, an a ka dansa, "Wa ta n ityoni i cingi."

Mma n a'angu a Yesu

(Matiyu 12:46-50; Luka 8:19-21)

³¹Mma n a'angu a Yesu a rawai. A shamgbai a uwotsu, a suki uza roku a asuvu u isa yi. ³²Kakuma ka ama ka dusuki ka kyawan yi, aku a tonuko yi, "Mma u vunu n a'angu a vunu a da de a kateshe a ka bolo vu." ³³U wecikei, "An ya mma u va n a'angu a va?"

³⁴Aku u webelele aza da a dusuki a kyawan yi vi, u danai, "Mma u va n a'angu a va a da na." ³⁵Uza da baci dem wa yan ili i'ya Kashila ka ciga aya utoku u va; vangu n utaku na mma u va.

4

Agisani a uza da u wacangusi icun

(Matiyu 13:1-9; Luka 8:4-8)

¹Yesu doku u gitai uwenishike a kabon ka kushiva. Kakuma ka ka bolomgbonoi ka ka kyawan yi ka ka wa wa, hal ka zuwai u uwai a kpatsu u dusuki. Kpatsu ki a ikengi i mini i'ya kari, ama yi tani a shamgbai a kagida.

²U wenshike le ili ushani n agisani, u danai,

³"Panai. Vuma roku da u banai uwacangusu u icun. ⁴Tyoku da wari uwacangusu icun

* 3:23 Kanangasi; wata, "Shetan" kala ka dem ka Kalapansi.

yi, aku i roku i rukpai a ure. Nnu n wutai n kadasai i'ya. ⁵I roku tani i rukpai a iyamba i atali bawu kayala ka maci. I lazai i binyai adama a unambi u kayala ushani. ⁶An kaara ka yain, ka runukpai i'ya, aku i lazai i ekpei adama a ukpaḍa u'uwa u alu a iyamba. ⁷I roku i rukpai a asu u awana, an i gbonguroi, aku awana yi a sapusai i'ya hal i kpaḍai ilimaci. ⁸I roku tani i rukpai a iyamba i shinga i wutai, i gbonguroi, i matsai cika. I roku i'a ta n kamankupa-kamankupa, i roku amangatsa-amangatsa, i roku tani amangatawun-amangatawun.”

⁹Yesu korosoi, “Uza da baci wari n atsuwu a upana, u pana.”

Kalen ka agisani ki

(Matiyu 13:10-17; Luka 8:9-10)

¹⁰An u woko utyoku u ne, ama roku a da a'ari pini a asu vi kaḅolo n atoni a ne Kupanamere,† a wece yi u wutumkpa le agisani yi a kateshe. ¹¹U tonuko le, “Ili i'ya a sokongi i tsugono tsu Kashila a wenike da i'ya de. Shegai aza da bawu a'ari a asuwa a de n agisani a da a ka pana ko ndya wa, ¹²adama

‘A uwene n a'eshi a ka wene ta, shegai a ka reve ili i'ya a wenei wa. A upana kpam a ka pana ta, shegai a ka reve wa, ka wa a ka yiralakpa ta Kashila ka cimbusuka le unyushi u le.’” ◇

Yesu wutumkpa kalen ka agisani ki

(Matiyu 13:18-23; Luka 8:11-15)

¹³Yesu wece le, “I reve agisani a naha yi wa, nida ya yansa i reve agisani a roku?”

¹⁴Kacimbi ka nala ki ukuna u Kashila u da u wacangusi. ¹⁵Ama roku tyoku u icun i'ya i'ari a ure a asu u da a cei ukuna vi da a'ari. N upana u le, aku Kanangasi* ka bidyai ukuna u da a cei a asuwa a le yi. ¹⁶Aza roku tyoku u icun i'ya i rukpai a asu u atali da a'ari. N upana ukuna vi a wushai u da n ipeli. ¹⁷Shegai u uwa asuwa a le wa, kpam a garakpa wa. An a'ayin a upana u ikyamba n a mavura adama a ukuna vi a rawai, a laza a rukpai. ¹⁸Ama roku tani tyoku u icun i'ya a wacangusi asu u awana da a'ari. Ama a na yi aly aza da a panai ukuna vi. ¹⁹Shegai kadambula ka uma n uciga u udukuyan n maluwa ma ili i'ya i buwai ma gbagbalai ukuna vi a kpaḍai unaka mmuku. ²⁰Aza da

a buwai tyoku u icun i'ya a wacangusi a iyamba i shinga da a'ari. A panai ukuna vi, a wushai u da, aku a nakai mmuku. Aza roku a nakai kamankupa kamankupa, aza roku kpam amangatsa amangatsa, aza roku tani amangatawun amangatawun.”

Macikalu ukimbi n kabelu

(Luka 8:16-18)

²¹Yesu lyai kapala, u wece le, “Vuma wa la u tabai u sapa macikalu, aku u kimbai ma n kabelu ko u ukai a kere ka ivamkatsu? A kashamkatsu ka ne ka wa zuwa ma wa?”

²²Ko ndya baci a sokongi a ka wutumkpa ta i'ya a kateshe, kpam ko ndya baci a kimbai a ka kukpa ta i'ya. ²³Adama a nala uza da baci wari n atsuwu a upana, u pana.”

²⁴U tonuko le kpam, “Kiranai n ili i'ya i panai. Cibai, kakundatsu ka i kundunki ama ili, ka dem Kashila ka kundunku da ili, hal she u pasaka. ²⁵Aza da baci a'ari n ili, aly a ka naka. Aza da baci bawu a'ari n ili, i kenu i'ya a'ari n i'ya vi, a ka wusa le ta i'ya.”

Agisani a icun i'ya ya gbonguro

²⁶Yesu lyai kapala u danai, “Naha da tsugono tsu Kashila tsari. Vuma roku da u cei icun a kashina. ²⁷U vaki u 'yangai kaara n kayin, gba n nala icun yi i'ari uwuta n i gbonguroi, u reve tyoku da ya gbonguro wa.

²⁸Iyamba yi n kaci ka ne i zuwai ilya yi i gbonguroi, aku i nakai mmuku. I gitai n asungu, aku aratu aku mmuku pini aratu yi.

²⁹An ilya yi i kuwai u kapai i'ya, kpaci a'ayin a ukapa a rawa de.”

Agisani a ucun u musta

(Matiyu 13:31-34; Luka 13:18-19)

³⁰Yesu wece le, “Nida tsa dana tsugono tsu Kashila tsari? Agisani a eni a da tsa yan tsu ratsanaka tyoku da tsari?” ³¹Tyoku ucun u musta da tsari, ucun u kenu gbende u da a tsu ce a iyamba. ³²A ce baci u da u tsu gbonguro ta u lai gba iceshi. U yain nsaḅu n pige n pige a asu u da nnu n tsu rukpa pini a kulu ku ne.”

³³N agisani ushani icun i na da Yesu tsu tonusuko ama akani a ne tyoku da a ka reve. ³⁴U tsu dansa n ele u bawu agisani wa, shegai u woko baci n atoni a ne koshi, aku u wutumkpa le a da a kateshe.

Yesu vakunki abali

(Matiyu 8:23-27; Luka 8:22-25)

◇ 4:12 Isha. 6:9-10. * 4:15 Kanangasi; wata, “Shetan” kala ka dem ka Kalapansi.

³⁵ Kain ki n kuvuli, Yesu n atoni a ne pini a ikengi i Kushivā ku Galili ki, u tonuko le, “Tsu pasamgbanaī tsu gonoi upashi u nide.” ³⁶ Atoni a ne a uwai a kpatsu ku wari, a asakāi kakumā ka ama, a lazai n eyi. A'atsu a roku a tono le. ³⁷ A barakpa wa, uwule u ucira u lapanai, aku abali a ka gbaḍa kpatsu ki, hal ka ciga ushumbugu. ³⁸ Yesu wari a kucina ku kpatsu nvain n kaci ka ne a ili i utadanku kaci wa lavuta. Atoni a ne a 'yangasa yi, a danai, “Kawenishiki, tsa shumbugu de, vu dambula wa?”

³⁹ Yesu 'yangai u baranai uwule vi, “Shamgba!” U tonukoī kpam abali yi, “Shamgba shiriri!” Uwule vi u vaki, aku a asu vi u wokoi shiriri.

⁴⁰ Aku u tonukoī atoni a ne yi, “Ndyā i zuwai i giruwai? Hal n ara i pityanangu wa?”

⁴¹ Uwonvo u kana le cika, aku a gitai uwecembene, “Ucun u vuma u eni u da u na vi? Hal uwule n abali dem a ka panaka yi.”

5

Yesu tanasai uza u ityoni i cingi
(Matiyu 8:28-34; Luka 8:26-39)

¹ Yesu n atoni a ne a rawai a upashi u Kushivā ku Galili u uyamba u Garasa. ² An Yesu wutai a kpatsu, vuma u ityoni i cingi u wutai a asu u asaun kotsu u cina yi. ³ Asu u asaun u da u tsu rongoso. Kpam ko uza wa fuda wa sira yi wa, ko n ikani. ⁴ Kpaci a so yi ta usirasa akere n a'ene, shegai u kidasai ikani yi u kodusoi irim i'ya i'ari a'ene a ne, kpam ko uza wa u ucira u da wa goso yi wa. ⁵ Kaara n kayin nte wa genge pini a asu u asaun vi n kagalala, aku u rongo isali n u kaarasi ikyamba i ne n atali.

⁶ Eyi a mbari, an u wenei Yesu u sumai u ba u kudangi a kapala ka ne. ⁷⁻⁸ Aku Yesu tonuko yi, “Wutai pini a asu u vuma vi, ityoni i cingi.” Vuma vi u salai cika, “Yesu, Maku ma Kashila ka pige, ndya va ciga na mpa? Tsina n Kashila an va kpadā mu uyan mavura.”

⁹ Pini nala, Yesu wece yi, “Ndyā kala ka vunu?” U danai, “Kala ka va ka Katam, kpaci tsa ta ushani.” ¹⁰ U foloi Yesu cika kotsu u loko le pini a uyamba vi wa.

¹¹ Ushiga u mburusunu u da pini wa lina a kagalala ka masasa ma mari evu n a asu vi.

¹² Ityoni i cingi yi i foloi Yesu, “Asaka tsu tsu

bana a asu u mburusunu, kpam vu asaka tsu tsu uwa le.” ¹³ U wushunku le, aku a wutai a ba a uwai a asuvu a mburusunu. Ushiga vi, evu na mburusunu azu a re (2,000) da. A wuranai she a kushiva a uwai pini a shumbugi.

¹⁴ Aza da a ka linaka mburusunu mi a sumai a ba danai a ilyuci n une. Aku ama a wutai a wenei ili i'ya i gitai. ¹⁵ An a tuwai ara Yesu a wenei vuma da wari n katam ka ityoni i cingi, ndishi n aminya kpam n ugboji u ne, aku uwonvo u kana le. ¹⁶ Aza da a wenei ukuna vi, a tonukoī ama ili i'ya i gitai n vuma da wari n ityoni i cingi na mburusunu mi dem. ¹⁷ Aku a foloi Yesu u asaka uyamba vi.

¹⁸ An Yesu wa uwa a kpatsu uza da wari n ityoni i cingi caupa vi u foloi kotsu u toni yi. ¹⁹ Yesu asaka yi u toni yi wa, shegai u tonuko yi, “Bana a kuwa asu u ama a vunu vu tonuko le tyoku da Asheku a yanka vu, n tyoku da u pana vu asuvayali.” ²⁰ Vuma vi u kyawunsai gba uyamba u Dikafoli, n u tonusuko le ili i'ya Yesu yanka yi. Aza da a panai vi gba a yan ta majiyan.

Jayiru banai ara Yesu

(Matiyu 9:18-26; Luka 8:40-56)

²¹ An Yesu doki u pasamgbanaī a kushiva ki a kpatsu u gonoi upashi u nide, kakuma ka ama ka bolomgbonoi ka kyawan yi eyi pini a asu u kushiva vi. ²² Uza u te a asuvu a azapige a kagata ka Kashila uza u kala Jayiru u tuwai pini. N u wenei Yesu, u kudangi a kapala ka ne. ²³ U folo yi cika u da, “Maku ma va makere ma pini a unā u ukpa, kana asuvu vu tuwa vu sawa yi kotsu u tana u yain uma.”

²⁴ Yesu tono yi, kakuma ka ama ushani ka tono yi n ka gbaaryangusu yi.

Uka u da u sawai Yesu kunya

²⁵ Uka da pini uza da wa pana ikyamba cika a asu u ulala u mpasa hal ayen kupa n a re. ²⁶ U pana ta ikyamba cika a kukere ku aza a aguma kpam u wunai gba ili i'ya wari n i'ya. Da wa yan yi shana, mabala mi she kapala ka mari ulya. ²⁷ An u panai ukuna u Yesu, u banai a kucina ku ne a asuvu a kakuma ki, aku u sawa yi kunya.

²⁸ Kpaci u yawunsa ta a katakasuvu ka ne, “N sawa baci kunya ku ne koshi ma tana ta.”

²⁹ Kute-kute ulala u mpasa u ne u shamgbai

kpam u panai a asuvu a ikyamba i ne u tanai, da u wunvugai n upana u ikyamba.

³⁰ Aku Yesu lazai u revei an ucira u wutaɪ a asuvu a ikyamba i ne. U kpatalai a asuvu a kakuma ki, u danai, “Ya sawai kunya ku va?” ³¹ Atoni a ne a wushuki, a danai, “Vu wenei dem kakuma ka gbaɓaryangu vu, aku vu dana ya sawa vu?”

³² Shegai Yesu lyai kapala n uwebelishe ko wa wene uza da u yain nala vi. ³³ Uka vi an u revei ili i'ya i gitai n eyi, u wutaɪ u kudangi a kapala ka ne, n uwonvo n u jeki ikyamba. Aku u tonuko yi gba ili i'ya i gitai.

³⁴ U tonuko yi, “Maku ma va, upityanangu u vunu u tanasa vu de. Wala ili vunu, kpam upana u ikyamba n nala vi u pecembene n avu.”

Yesu 'yangasai maku ma Jayiru a ukpa

³⁵ An Yesu wari a kadyanshi, ama roku a wutaɪ a kuwa ku Jayiru, uzapige u kagata ka Kashila. A danai, “Maku ma vunu ma kuwa de. Ugan kpam vu damgbarasa kawenishiki ki wa?”

³⁶ Yesu dambula gbam n ili i'ya a ka tono wa, u tonuko uzapige vi, “Pana uwonvo wa, avu gai pityanangu.”

³⁷ U asaka ko uza u toni yi wa, she Bituru, n Yakubu n utoku u ne Yahaya. ³⁸ An a rawai a kuwa ku uzapige ki, Yesu panai ama a'ari kakan, a'ari kushen n isali cika. ³⁹ U uwai a asuvu, u wece le, “Nda yi tukoi kakan n isali naha? Makere mi ma kuwa wa, alavu a da yi.” ⁴⁰ Shegai a doso yi idyoshi i magari.

Pini nala, u wutukpa le gba le, u bidyai tata na mma makere vi n atoni a ne a da a'ari n eyi, a uwai ubana a asu u da makere mi mari. ⁴¹ U kanaɪ kukere ku makere ki u tonuko yi n kaletsu ka ne, “Talita kumi.” (“Maku ma makere, n da vu 'yanga.”) ⁴² Kute-kute makere mi ma 'yangai ma gitai nwalu, kpaci ayen a ne kupa n a re da. N uwene naha aku a yain majiyan cika. ⁴³ U barana le, kotsu uza u reve ukuna vi wa, aku u tonuko le a nei makere mi ilikulya u lyai.

6

Unamba u tsupige u matsumate

(Matiyu 13:53-58; Luka 4:16-30)

¹ Yesu n atoni a ne a asakai a asu vi a lazai ubana a ilyuci i ne Nazara. ² An Ashibi a

yain u gitai uwenishike a kagata ka Kashila. Ama ushani a panaka yi aku a yain majiyan. A danai, “Nte vuma u naha tsarai ili i na gba? Ucu n kakiri ka eni ka a naka yi naha? Webelele ukunosavu u da a'ari a uyansa a akere a ne! ³ Kashei ka nala ka naha vi wa, maku ma Meri. Atoku a ne kpam alyan Yakubu, n Isuhu, n Yahuza, n Simo wa? Ataku a ne a da naha kabolo n atsu vi wa?” Adama a nala a 'yuwan yi.

⁴ U tonuko le, “Matsumate ma tsu namba tsupige wa, she a ilyuci i ne, n asu u ama a ne, n asuvu a kuwa ku ne.” ⁵ U fuda u yan ukunosavu wa, shegai u tsarai u sawusai aza a mbala kenu u tanasa le. ⁶ U yain majiyan cika, adama a ukpada u upityanangu u le.

Yesu suki Kupanamere

(Matiyu 10:5-15; Luka 9:1-6)

Yesu kyawain une, n u wenishiki ama. ⁷ U isai asuki Kupanamere* vi u suku le ama a re ama a re, u naka le ucira a kaci ka ityoni i cingi.

⁸ U tonuko le, “Kotsu i bidya ili adama a nwalu mi wa, she kalangu koshi. Kotsu i bidya ilikulya, ko kasan, ko kpam ikebe a ijubu i de wa. ⁹ I uka akpata a a'ene, shegai kotsu i uka ntogo n re wa. ¹⁰ Kuwa ka baci dem i uwai, rongoi pini she kain ka ya asaka ilyuci yi. ¹¹ Gba ko nte baci a 'yuwan da ko a kpada da upanaka, ya wuta baci, i kapatsa kabuta ka a'ene a de, adama a iryoci a mere ma le an i wutaɪ uwule u le.”

¹² A wutaɪ a ba a yankai ama kuɓari ki, a kpatala a gono a asu u Kashila a asaka tsicingi tsu le. ¹³ A wutukpusai ityoni i cingi ushani, a sugburukai aza a mbala ushani manivi kpam a tanasa le.

Ukpa u Yahaya Kalyubugi

(Matiyu 14:1-12; Luka 9:7-9)

¹⁴ Hiridu magono u panai kadyanshi ka Yesu, kpaci kala ka ne ka tambura ta ko nte wa. Aza roku a ka dansa Yahaya kalyubugi aya u 'yangai a ukpa, ili i'ya i zuwai wa yansa ukunosavu da la vi.

¹⁵ Aza roku a danai, “Iliya da.” Aza roku tani a danai, “Matsumate ma yavu ntsu-mate n cau.”

¹⁶ Shegai an Hiridu panai nala, u danai, “Yahaya vuma da n kidai kaci u 'yanga de a ukpa!” ¹⁷ Kpaci aya u zuwai a kana yi, aku

* 6:7 A asuvu a atoni a ne gba, aza roku a da pini kupa n ama a re aza da a'ari evu n eyi cika, alyan dem u isai “asuki.”

u zuwai a sira yi, a uka yi a kuwa ku a'ali. Yan da u yain nala adama a Hiridiya uka u vangu u ne Filibu, u da u zuwai. ¹⁸ An Yahaya tonuko yi, “U gan vu zuwa uka u vangu u vunu wa.”

¹⁹ Hiridiya tani u kanai Yahaya a katsuma, hal wa ciga u wuna yi, shegai u reve tyoku da wa yan wa. ²⁰ Hiridu wa pana ta uwonvo u Yahaya, an u revei vuma u maci da kpm uza u uwulukpi, da i zuwai wa kirana n eyi. U tsu dambula ta cika wa pana ka baci Yahaya, shegai ko n nala u tsu ciga ta u pana ka yi.

²¹ A makorishi, Hiridiya tuwai u gawunkai. An kain ka ilimaci ka Hiridu ka kyawain, u libanai ngonon m iyamba, n azapige a asoje, n azapige a Galili abiki yi.

²² An makere ma Hiridiya ma uwai ma jei, Hiridu n amoci a ne a panai kayanyan. Pini nala, magono ma tonukoi makere mi, “Folo mu gba ili i'ya va ciga, ma naka vu ta i'ya.”

²³ U tsinai u danai, “Ko ndya baci vu weceki ma naka vu ta, ko kaƙon ka tsugono tsu va tsa baci.”

²⁴ U wutai u ba u wecei mma u ne, “Ndy a ma folo?”

Mma u ne danai, “Kaci ka Yahaya kalyubugi.”

²⁵ Kute-kute u uwai asu u magono n maloko u danai, “Ma ciga ta vu naka mu gogo-na-na kaci ka Yahaya kalyubugi a mabaluwa.”

²⁶ Asuvu a magono a namgbai cika, shegai adama a utsina u da u tsinai a kapala ka amoci a da a'ari pini vi, wa ciga u bishinka yi wa. ²⁷ Kute-kute u zuwai kazoli ka ne ka bana a kuwa ku a'ali u ba u kida kaci ka Yahaya ki. Vuma vi u ba u kida yi kaci ki.

²⁸ U tukoi ka a mabaluwa u nakai makere mi, makere mi ma bankai mma u ne.

²⁹ An atoni a Yahaya a panai nala, a ba bidyai ikyamba yi a cidangi.

Yesu lyatangi ama azu a tawun
(*Matiyu 14:13-21; Luka 9:10-17; Yahaya 6:1-14*)

³⁰ Asuki a Yesu yi a gonoi ara ne, a tonuko yi gba ili i'ya a yain n i'ya a wenishikei.

³¹ An u wokoi ama a yan le ushani, hal Yesu n asuki a ne a tsara kabala ka a ka lya ilikulya wa. Pini nala, u tonuko le, “Tuwai tsu banai a asu u da bawu uza wari tsara

i wunvugusa.” ³² Aku a lazai utyoku u le a asuvu a kpatsu ubana a asu u da bawu uza wari.

³³ Ama da a wene le n a lazi vi a reve le, aku a wutai gba a ilyuci a walai n ilyadi a lasa le urawa. ³⁴ N ucipa u Yesu a kpatsu u wenei kakuma ka ama, a yanka yi iyali, kpaci tyoku u ncon n da bawu mari n kaliniki da a'ari. U gita le uwenishike ili ushani.

³⁵ An kaara ka yain evu n urukpa, atoni a ne a banai ara ne, a tonuko yi, “Asu u na da na wa n uza wa, kpm kaara ka na ka yan de evu n urukpa. ³⁶ Tutsuku le ubana ashina n une une i'ya i'ari evu evu a ba a tsilaka kaci ka le ilikulya.”

³⁷ U wushunku le, “Eda ne le ilikulya a lyai wawa.”

Aku a tonuko yi, “Ciga da va ciga tsu ba tsu bidya ikebe i manyan ma uwoto kull† tsu tsilaka ilikulya tsu naka le a lyai?”

³⁸ U wece le, “Iburodi i yain i'ya i'ari n i'ya? Walai i ba i kondo.”

An a ba a kondoi, a danai, “I tawun i'ya n adan a re.”

³⁹ Aku u tonuko le a zuwa ama yi dusukusu abolo abolo a zuba u mete ma taku. ⁴⁰ Ama yi a dusuki n a tonomgboni, aza roku amangatawun-amangatawun, aza roku amangarenkupa-amangarenkupa. ⁴¹ An u bidyai iburodi i tawun n adan a re yi, u gadigbai kaci ka ne a zuba, u cikpai Kashila. Pini nala, u jibamgbanasai i'ya n u naki atoni a ne a nakasa ama, kpm u pecike le dem adan yi. ⁴² Gba le a lyai hal a cuwai. ⁴³ Aku atoni yi a cirangi abuwi a iburodi n adan yi hal mbana kupa na n re. ⁴⁴ Asuvu a ama da a takumai iburodi yi, a'ali ama azu a tawun (5,000) a da.

Yesu walai a zuba u mini
(*Matiyu 14:22-33; Yahaya 6:15-21*)

⁴⁵ A barakpa wa, aku Yesu tonukoi atoni a ne a uwa a kpatsu a lasa yi upasamgbana ubana a Besaida, hal n u wacinsi kakuma ki.

⁴⁶ An u wacinsa le, u banai a masasa kotsu u yain kvasu.

⁴⁷ An kuvuli ku yain, kpatsu kari a mere ma kushiva, Yesu wari a kagida utyoku u ne.

⁴⁸ An u wene le a'ari umodono n uwantika kpatsu, kpaci uwule u yangasaka le. N kpasani cika, u tuwai ara le wa wala a zuba u mini ma kushiva. U yain yavu wa wura le.

† 6:37 Akorongi a cau a cau a kagita a korongu ta “ikebe i azurufa 200.” Kondo “ikebe i azurufa” a kaci ka idani ka “ikebe” a Idani i Ubanga.

⁴⁹Shegai an a wene yi wa tuwā a zuba u mini, a bidyai ko kafofu ka, a salai. ⁵⁰Gbā uwonvo u kṅā le an a wene yi vi.

Kute-kute, u yanka le kadyanshi, u danai, “Gbamaɪ asuvu, ko ili i'ā la wa, mpa. Panai uwonvo wa.” ⁵¹Aku u uwai a kṅatsu ku a'ari vi, pini nala, uwule vi u vaki. Atoni yi a yan tā majiyan, ⁵²kpaci a reve kalen ka burodi ki wa, an atakasuvu a le a gbamaɪ.

*Yesu tṅasai ama a Janisara
(Matiyu 14:34-36)*

⁵³An a pasamgbanaɪ a rawai a Janisara, a sirai kṅatsu ki a unā u mini. ⁵⁴N uwutā u le a kṅatsu ama a laza a reve yi. ⁵⁵A kotsoi gbā kaḅon ki n ilyadi, a cangasai gbā aza a mḅalā nvain a ajiba a le ubana a asu u da baci dem a panai wari.

⁵⁶Gbā ko nte baci u banai ilyuci ko a une, she a vakunku aza a mḅalā a kuden, aku a folo yi u asaka a sawa ko unā u kunya ku ne. Aza da a sawa yi a tana tā.

7

*Agadu a nkoshi n cau
(Matiyu 15:1-9)*

¹Afarishi n awenishiki a Mele a roku a da a wutai a Urishelima, a ḅolomgbonoi ara Yesu. ²A wenei atoni a ne a roku a ka lya ilikulya bawu a sawai akere a le tyoku da u gain.

³(Kpaci Afarishi n aza a Yahuda a tsu lya ilikulya bawu a sawai akere a le wa, adama a utono u agadu a nkoshi n cau n le. ⁴A wuta baci a kuden, a tsu lya ilikulya wa, she a ḅacangusu ve kaci ka le. Agadu a roku a da pini ushani a da a ka kirana n a da, tyoku u uza u nko, na njuju, n adele a irim.)

⁵Afarishi n awenishiki a Mele a wece yi, “Nɔya i zuwai bawu atoni a vunu a ka tono agadu a nkoshi n cau, aku a tsu rongu ulya ilikulya bawu a sawai akere a le tyoku da u gain?”

⁶U wushunku le, “Dere da Ishaya matsumate u danai a kaci ka de, ‘Eda aza a maci a kaḅan!’ Tyoku da wari ukorongi, ‘Ama na yi n unā u da a ka naka mu tsupige koshi,

shagai a atakasuvu a yan de mbari na mpa. ⁷Ugbashika u da a ka gbashika mu vi u gbani u da,

kpaci mele ma a ka wenishike udani u vuma u da.’” ◇

⁸Yesu danai, “I varangi udani u Kashila, aku ya tono uwenishike u ama.”

⁹Aku u tonuko le, “Mayun, i reve ta uvarangu udani u Kashila adama i toni agadu a de! ¹⁰Kpaci Musa dana ta, ‘Naka tata na mma u vunu tsupige; kpam uza da baci dem u wishai tata u ne ko mma u ne, a ka wuna yi ta.’ ◇ ¹¹Shegai i tsu wenishike ta ama a de naha, vuma wa fuda ta u bidya ikebe i'ya i gain u banga tata u ne na mma u ne, aku u tonuko le ikebe i na yi Korba* da; (wata, kune ubana asu u Kashila). ¹²I buwa yi kpam u'asaka u naka tata u ne ko mma u ne ili i roku wa. ¹³N ucun u uwenishike u na vi u da i tsu wuna udani u Kashila. Kpam ili i'ya pini icun i na yi ushani i'ya i tsu yansa.”

*Ili i'ya i tsu nangasa vuma
(Matiyu 15:10-20)*

¹⁴U doku u isaɪ ama, u tonuko le, “Panaka numu gbā de kpam i reve. ¹⁵Ili i'ā la a kateshe i'ya ya uwa a asuvu a ikymba i vuma i nangasa yi wa, she ili i'ya ya wuta a asuvu a ne i'ya ya nangasa yi. ¹⁶[Uza da baci wari n atsuvu a upana, u pana.]”†

¹⁷An u pecenei n kaḅolo ki, u uwai a kuwa. Atoni a ne a wece yi kalen ka agisani ki. ¹⁸U tonuko le, “I'ā n ubidya u ukuna wa? Ili i'ā la a kateshe ya uwa vuma i nangasa yi wa vi. ¹⁹Kpaci i bana a asuvu a katakasuvu ka ne wa, shegai a katsuma ka i banai, aku i wuta yi.” Nala Yesu gonukoi gbā ilikulya i woko ili i ulya.

²⁰U danai kpam, “Ili i'ya i tsu wuta a katakasuvu ka uza i'ya i tsu nangasa yi.

²¹Kpaci a katakasuvu ka ukuna u cingi u tsu wuta, tyoku uyawunsa u cingi, n tsishankala, n uboki. Ka tsu tuko ta dem ukuna u mawunuka, na nvain n aka kabarikete. ²²Kurura n tsicingi dem nte a tsu wuta pini. Katakasuvu ka tsu zuwa ta dem ulapanaɪ a ukuna u cingi. Malyon dem n kunangasu,

◇ 7:7 Isha. 29:13. ◇ 7:10 Uwt. 20:12; U.Ml. 5:16; Uwt. 21:17; Adkp. 20:9. * 7:11 Korba agadu a da a da ama a tsu wenike ikebe i le i ushani tyoku u kune adama a manyan ma Kashila. Nala zuwa le ta a wokoi faa a asu u manyan ma le ma uyanka ikebe i le manyan a kirana na nkoshi n le; shegai a unā u da a ka naka i'ya Kashila, aku a gonoi a zuwai i'ya adama a manyan ma kaci ma le. † 7:16 Akorongi a cau ushani aza da a purai a tagarada u Marku a kalatsa ta makpanda ma 16.

n arāđi n utengeshi a tsu wuta dem pini.
²³ Gba ili i cingi i na yi asuvu a da i tsu wuta,
 kpam i tsu nangasa ta vuma.”

*Upityanangu u uka da wari Kawulawa
 (Matiyu 15:21-28)*

²⁴ Pini nala, Yesu 'yangai u banai evu
 n Taya n Sida. U uwai a kuwa ku roku,
 kpam wa ciga ko uza u reve wa, shegai
 wari ukpawan wa. ²⁵ Kute-kute uka roku,
 uza da makere ma ne mari n ityoni i cingi,
 u panai ukuna u ne, u tuwai u kudangi a
 kapala ka ne. ²⁶ Uka vi Kawulawa† ka, kagali
 ka ne kpam Kasurofiniki ka. U foloi Yesu
 wutukpa maku ma ne mi ityoni yi. ²⁷ Yesu
 tonuko yi, “Asaka ve mmuku n cuwa. Kpaci
 ugan a varanku nshe ilikulya yi mmuku
 wa.”

²⁸ Shegai u wushunki yi, “Eye nala
 Asheku, shegai nshe n tsu lya ta agashi a
 mmuku.”

²⁹ Aku u tonuko yi, “Adama a kadyanshi
 ka vunu, gono a kuwa. Ityoni yi i pecemg-
 bene de n maku ma vunu.”

³⁰ U gonoi a kuwa u cinai maku mi nvain.
 Ityoni yi i wuta de a asuvu a ne mayun.

Yesu tanasai kabebe

³¹ Yesu asakai kabon ka Taya, u tonoi a
 ilyuci i Sida u banai a Kushiva ku Galili ku
 uyamba u Dikafoli. ³² Ama roku a tuko yi
 kabebe kpam kagulani ka dem, aku a folo
 yi u tadanku yi akere. ³³ U bidya yi a banai
 kapashi ka te dangi n kakuma ki, aku u ukai
 ajubu a ne a atsuvu a vuma yi, u cikpai
 atatsa, aku u sawai kpam kaletsu ka vuma
 ki. ³⁴ U gadigbai kaci ka ne a zuba, u tsukpai
 kuvi ku pige, aku u tonukoi vuma vi, “Ifata!”
 (Wata, “Kukpa!”)

³⁵ Kute-kute atsuvu a ne a kukpai, a su-
 rukpa yi ili i'ya i sira yi kaletsu u kanai
 kadyanshi mai. ³⁶ Aku Yesu barana le kotsu
 a tonuko uza ukuna vi wa, shegai ubarana
 vi u wokoi yavu kakana da u kakana le a ba
 a dansa kadyanshi ki. ³⁷ Gba aza da a panai
 nala, a yain majiyan cika. A danai, “Ko
 ndya wa u yan ta i'ya mai! Hal n kagulani
 ka u zuwai ka panai, kabebe kpam ka yain
 kadyanshi.”

8

*Yesu lyatangi ama azu a nishi
 (Matiyu 15:32-39)*

¹ A'ayin a nala yi, an kakuma ka doki ka
 bolomgbonoi, a'a tani n ilikulya wa. Aku
 Yesu isai atoni a ne, u tonuko le, ² “Ma pana
 ta asuvayali i kakuma ka na ki, kpaci a'ayin
 a le a tatsu a da pa vi kabolo na mpa bawu
 ilikulya. ³ N wacinsa le baci a gono a kuwa n
 kambulu, a ka kpadag ta a ure, aza roku tani
 a mbari n da a wutai.”

⁴ Aku atoni a ne a danai, “Nte vuma wa
 tsara ilikulya i'ya wa lyatangu ama a na a
 kakamba ka na?”

⁵ U wece le, “Iburodi i yain i'ya i'ari n
 i'ya?”

A danai, “I shindere i'ya.”

⁶ Aku u zuwai kakuma ki ka dusuki a
 iyamba. An u bidyai iburodi yi, u cikpai
 Kashila, u jibamgbanasai n u nakasi atoni
 a ne a bansaka le, a bansaka le tani. ⁷ A'a
 ta tani n adan a shawu kenu. An u cikpai
 Kashila, u zuwai a bansaka le a da dem. ⁸ A
 lyai, a cuwai hal atoni yi a purai abuwi a
 iburodi yi mbana n shindere. ⁹ Ama yi tani a
 ka rawa ta evu n azu a nishi. Aku u wacinsa
 le. ¹⁰ Kute-kute u uwai a kpatsu n atoni a ne
 a banai uyamba u Dalmanuta.

Afarishi a weikei iryoci

(Matiyu 16:1-4; Luka 12:54-56)

¹¹ Afarishi a tuwai a gitai uwecishe Yesu
 kotsu a kondo yi, a da u wenike le iryoci
 i zuba. ¹² U tsukpai kuvi ku pige, u danai,
 “Ndya i zuwai ama a gogo-na a lai uciga
 uwene iryoci? N tonuko da, iryoci i'a la a
 ka wenike ama a gogo-na wa.”

¹³ Pini nala, u doku u uwai a kpatsu u pasai
 upashi u nide u asaka le.

Kiranai n yisti u Afarishi

(Matiyu 16:5-12)

¹⁴ Atoni a Yesu a ciba a bidya burodi wa,
 she u te u da a'ari n u da a kpatsu ki. ¹⁵ U
 rono le atsuvu u danai, “I kirana n yisti u
 Afarishi n u Hiridu.”

¹⁶ A yamgbanai kadyanshi utyoku u le,
 “An bawu tsari n burodi da u zuwai u danai
 nala.”

¹⁷ An Yesu revei nala aku u tonuko le,
 “Ndya i zuwai i'ari a kadyanshi i'ari n
 burodi wa? Dana hal n ara i wene wa, kpam
 i reve wa? Atakasuvu a de ugbami u de da
 a'ari? ¹⁸ Eda la n a'eshi, ya wene wa da? I'a
 ta n atsuvu, ya pana wa da? Kpam i tsu ciba
 wa da? ¹⁹ An n jibamgbanasakai ama azu a
 tawun iburodi i tawun, mbana n yain n da i
 cirangi tipi tipi n abuwi a iburodi?”

A danai, “Kupa na n re.”

²⁰ “Iburodi i shindere i'ya tani n jibamg-banaŋakai ama azu a nishi tani, mbana tipi tipi n yain n da i tsaŋi n abuwai a iburodi?”

A danai, “N shindere.”

²¹ Aku u wece le, “Hal n gogo-na i reve wa da?”

Utanaŋa u karumba a Besaida

²² A rawai a ilyuci i Besaida. Ama roku a tukoi Yesu karumba, a folo yi u sawa yi.

²³ U kaŋai kukere ku karumba ki, u banka yi a uroto u ilyuci. U cikpai atatsa a a'eshi a karumba yi, u taɗanki yi akere, aku u wece yi, “Fuɗa vu wene ili?”

²⁴ Karumba ki ka gaɗigbai kaci u danai, “Ma wundaya ta ama, shegai tyoku u ndanga u da ma wundaya le a ka tamba.”

²⁵ Aku u doki u taɗanki yi akere a a'eshi a ne. A'eshi yi a kukpai u taŋai, u wenei ko ndya wa mai. ²⁶ Yesu tonuko yi, “Wala vu gono a kuwa, kotsu vu uwa a une wa.”

Kadyanshi ka Bituru a kaci ka Yesu

(Matiyu 16:13-20; Luka 9:18-21)

²⁷ Yesu n atoni a ne a 'yangai a uwusai a une une u ilyuci i Kasariya Filibi. A ure u wece atoni a ne, “Ya ama a ka dansa mari?”

²⁸ A tonuko yi, “Aza roku a danai ada Yahaya Kalyubugi, aza roku tani Iliya, aza roku tani, uza roku asuvu ntsumate.”

²⁹ Aku u wece le, “Eɗa tani ya ya dansa mari?”

Bituru wushunki yi, “Avu Kawauwi ka.”

³⁰ Aku u rono le atsuvu kotsu a tonuko uza ukuna u ne wa.

Yesu danai tyoku da wa kuwa

(Matiyu 16:21-28; Luka 9:22-27)

³¹ Yesu gita le uwenishike, “U kaŋa ta Maku ma Vuma ma pana ikyamba cika. Nkoshi n aɗaraŋki piga n awenishiki a Mele a 'yuwan yi, hal a wuna yi. A'ayin a tatsu a wura baci, aku u 'yanga n uma.”

³² U danai kadyanshi ka nala tani a kateshe. Aku Bituru rono yi a ikengi, u gita yi uɓara.

³³ Shegai an Yesu kondono i wenei atoni a ne, u gita uɓara Bituru, “Yan mɓari na mpa, Kanangasi!* Vu yan ukuna u Kashila wa, she u ama.”

³⁴ U isaɗi kakuma ki kaɓolo n atoni a ne, u danai, “Gba uza da baci wa ciga u tono mu

she u 'yuwan kaci ka ne, u canga mawan-damgbani ma ne u tono mu. ³⁵ Gba uza da baci dem wa kirana n uma u ne, wa namba ta u da. Uza da tani baci u nambai uma u ne adama a Kadyanshi ka Shinga ka va, wa wauwa ta u da. ³⁶ Nte kalen ka vuma wa tsara likimba gba, aku u namba uma u ne? ³⁷ Nɗya kpam vuma wa fuɗa wa naka a una u uma u ne? ³⁸ Ama a gogo-na aza a unyushi u cingi a da aza da kpatalakai Kashila kucina. Adama a nala, uza da baci dem wa pana uwono u da wa yan kadyanshi ka va a'ayin a na, Maku ma Vuma ma pana ta uwono u ne a'ayin a da baci ma tuwa n tsupige tsu Tata n tsu atsumate a eri.”

9

¹ Aku u tonuko le, “Mayun n tonuko da, aza roku a da pini kushani asu naha vi, a ka kuwa wa, she a wene utuwa u tsugono tsu Kashila n ucira.”

Uyansaka u Yesu

(Matiyu 17:1-13; Luka 9:28-36)

² An a'ayin a teli a wurai, Yesu bidyai Bituru, n Yakubu, n Yahaya, kaɓolo n eyi a banai a masasa ma roku ma ugadi, utyoku u le. Aku u yansakai a kapala ka le. ³ Aminya a ne a waramai pun a ka laɗa, kazai ka la a likimba ka ka fuɗa ka zuwa a woko nala wa. ⁴ Aku atoni a ne ama a tatsu yi a wenei Musa n Iliya a tuwai ara Yesu a ka yanka yi kadyanshi. ⁵ Bituru kukpai una u tonukoi Yesu, “Kawenishiki, u lobono ta tsari pini na. Asaka tsu yain atani a tatsu, ka te ka vunu, ka te ka Musa ka te kpam ka Iliya.” ⁶ Uwonvo u da u kaŋa le cika, da u nambai ili i'ya wa dana.

⁷ Aku kalishi ka roku ka wutai ka kimba le. A panai kpam kalagatsu ka wutai pini a kalishi ki ka danai, “Maku ma va ma na vi, uza da ma ciga cika, panaka ni.” ⁸ Kute-kute a weɓelei n maloko, a doku a wene kpam uza wa, Yesu da a wenei koshi kaɓolo n ele.

⁹ A'ari ugidaɗa a masasa mi, aku Yesu rono le atsuvu u danai, “Kotsu i tonuko uza ili i'ya i wenei vi wa, she a'ayin a da mpa Maku ma Vuma n 'yangai a ukpa.”

¹⁰ A asakai ukuna vi a atakasuvu a le, a ka wecemgbene kalen ka u'yanga a ukpa. ¹¹ A wece yi, “Nɗya i zuwai awenishiki a Mele a danai Iliya da wa gita utuwa?”

* 8:33 Kanangasi; wata, “Shetan” kala ka dem ka Kalapansi.

¹² Aku u tonuko le, “Mayun da Iliya wa gitā utuwā u lapula ili. Ko n nala ndya i zuwai kadyanshi ka Kashilā ka danai, Maku ma Vuma ma pana ta ikymba cika, aku a 'yuwan yi? ¹³ N tonuko da, Iliya tuwā de, kpam a yanka yi de gbā ili i'ya i yan le tyoku da u luwa le, tyoku da wari ukorongi a tagarada u Kashilā.”

A tanasai maku uza u ityoni i cingi i tsubebe

(Matiyu 17:14-21; Luka 9:37-43)

¹⁴ An a gonoi a asu u Yesu a da buwai vi, a wenei kakumā ka pige ka kyawan le. Awenishiki a Mele a'ari kananamgbani n ele. ¹⁵ N uwene Yesu, kakumā ki gbā ka yain majiyan cika, a bosoi n ilyadi she ara ne, a danasa yi. ¹⁶ U wece le, “Kananamgbani ka iyen ka i'ari a uyan n ele?”

¹⁷ Aku vuma roku a asuvu a kakumā ki u wushunki yi, “Kawenishiki, maku ma va ma n tuko vu, kpaci wa ta n ityoni i cingi i tsubebe. ¹⁸ A'ayin a da baci dem i yuwā yi she i varangi yi a iyamba, unā u ne u rongo kapufu, n u gbori a'anga a ne. Kpam she ugbama ko nte wa. N foloi atoni a vunu a wutukpa yi i'ya, shegai a kpadai.”

¹⁹ U wushunku le, “Edā nida ukpada u upityanangu u de wari! Hal ubana nwere da ma dusuku n adā kahu i wushuku? Kpam hal ubana nwere da ma fuda n kawunku n adā? Tuko numu n eyi.” ²⁰ A tuko yi maku mi.

An ityoni i cingi yi i wene yi, kute-kute i gbashangi maku mi, ikymba i ne n i jeyi, u rukpai u rongoi uganda, unā u ne wari kapufu. ²¹ Yesu wecei tata u maku vi, “A'ayin a eni a da ili yi i gitā yi?”

U danai, “Tun eyi kenu. ²² I so yi ta uvarangusu a asuvu akina n mini kotsu i wuna yi. Shegai va fuda baci, pana asuvay-ali a tsunu vu banga tsu.”

²³ Yesu tonuko yi, “Vu da ma fuda baci? Uza da baci dem u wushuki, a ka yanka yi ta ko ndya wa.”

²⁴ Kute-kute tata u maku vi u 'yangasai kalagatsu, u danai, “N wushuku ta. Banga mu n ukpada u uwushuku u va.”

²⁵ An Yesu wenei kakumā ki kari utuwā n ilyadi a asu vi, u baranai ityoni i cingi yi u tonuko yi, “Avu ityoni i cingi i tsubebe, n tonuko vu pecembene n eyi, kotsu vu doku vu uwa yi wa.”

²⁶ Aku ityoni yi i salai, i gbashangi maku mi cika, ikymba i ne ya je, pini nala i pecembene n eyi. Maku mi ma wokoi yavu kakushe, hal gbam ama ushani a danai, “U kuwā de.” ²⁷ Shegai Yesu kanai kukere ku ne u 'yangasa yi, u 'yangai tani n kushani.

²⁸ An Yesu tuwā u uwai a kuwa, atoni a ne a wece yi ukpawunsi, “Ndyā i zuwai atsu tsu kpadai i'ya uwutukpa?”

²⁹ Aku u tonuko le, “Ucun u nala u tsu wuta wa, she n kavasu.”

Yesu doku u danai ukuna u ukpa u ne

(Matiyu 17:22-23; Luka 9:43-45)

³⁰ Pini nala, Yesu n atoni a ne a 'yangai a batsamgbana i a uyamba u Galili, wa ciga tani uza u reve wa. ³¹ Kpaci atoni a ne a da wa wenishike, wa tonusuko le, “A ka neke ta Maku ma Vuma akere a ama a wuna yi. A wuna yi baci, a'ayin a tatsu a wurai, wa 'yanga ta.”

³² Shegai a reve ili i'ya kadyanshi ki ka tono wa, kpam a panai uwonvo u da a ka wece yi.

Ya lai tsupige?

(Matiyu 18:1-5; Luka 9:46-48)

³³ A tuwā i Kafarnahum. An u uwai a kuwa, u wece le, “Kananamgbani ka iyen ka i'ari uyan a ure?”

³⁴ A padai bini, kpaci a ure vi a nanamgbana ta ko ya uzapige u le. ³⁵ Aku u dusuki u isa i Kupanamere vi, u tonuko le, “Uza da baci dem wa ciga u woko uza u kapala, u kana ta she u woko uza u makorishi a asuvu a ama gbā. Kpam u gbashika ko ya wa.”

³⁶ Aku u bidyai maku ma kenu u zuwa yi a mere ma le, u wofo yi u tonuko le, ³⁷ “Uza da baci dem u wushai maku ma kenu ucun u na adama a kala ka va, mpa u wushai. Uza da kpam u wusha mu, mpa koshi u wushai wa, hal n uza da suku mu da u wushai.”

Ukpada u tsilala n Yesu

(Luka 9:49-50)

³⁸ Aku Yahaya tonuko yi, “Kawenishiki, tsu wene ta vuma roku wa wutukpasa ityoni i cingi n kala ka vunu, aku tsu bishinka yi kpaci wa a asuvu a tsunu wa.”

³⁹ Shegai Yesu danai, “Bishinka ni wa. Vuma wa la wa yan ukunosavu n kala ka va, aku u laza kute-kute u dana ukuna u gbani kaci ka va wa.”

⁴⁰ “Gbā uza dā baci dem bawu wa yan tsilala n aṣṣu, uza u tsunu u dā. ⁴¹ Uza dā baci dem u ne dā mini ma uso a mako adama a dā i'ari aza a Kawauwi, n tonoko dā, maken mā la wa, wa kpāḍa utsarā katsupi ka malen ma manyan ma ne wa.

Panai uwonvo u uyan unyushi
(*Matiyu 18:6-9; Luka 17:1-2*)

⁴² Yesu lyai kapala n kadyanshi, “Da vuma roku wa zuwa maku ma te a asuvu a mmuku n kenu n na aza dā a pityanangi nā mpa u nusa, wa laka t̄a a sirāka yi katali ka kira ka pige a udyoku u ne, a varangi yi a asuvu a kushiva. ⁴³ Kukere ku vunu ka zuwusa vu baci unyushi, kida ka. Wa laka vu t̄a shana vu tsarā uma n kukere ku te, n u dā va uwa akina n akere a re, akina a dā bawu a'ari ucimbā. ⁴⁴ [Asu u azun a dā a ka takuma a dā bawu a ka kuwā, kpm a ka cimbusā akina yi wa.] ⁴⁵ Kune ku vunu ka zuwusa vu baci unyushi, kida ka. Wa laka vu t̄a shana vu tsarā uma n kune ku te, n u dā a ka varangu vu akina n a'ene a vunu a re. ⁴⁶ [Asu u azun a dā a ka takuma a dā bawu a ka kuwā, kpm a ka cimbusā akina yi wa.] ⁴⁷ Keshi ka vunu ka zuwusa vu baci unyushi, foḍo ka. Wa laka vu t̄a vu uwa a tsugono tsu Kashilā n keshi ka te, n u dā a ka varangu vu akina n a'eshi a re. ⁴⁸ Asu u azun a dā a ka takuma a dā bawu a ka kuwā, kpm a ka cimbusā akina yi wa.

⁴⁹ “N akina a dā a ka wulukpe ya dem, tyoku dā a tsu wulukpe udarākpa nā mkpaḍi.

⁵⁰ “Mkpaḍi ili i'ya i shinga, shegai n namgba baci bawu n yankpai kpm, n iyen i'ya a ka yankpusa n dā?”

“I rongo tyoku u mkpaḍi a asuvu a dē, i dusuku ndishi n shinga n atoku a dē.”

10

Uwenishike u Yesu a kaci ka upece u iyolo
(*Matiyu 19:1-12; Luka 16:18*)

¹ Yesu 'yangai pini a asu vi, u banai a ubongu u Yahuda a upashi u Agatā a Urudu. Aku kakumā ka ama ka doki ka bolomg-bonoi a asu u ne, u wenishike le tyoku dā u cuwanakai.

² Afarishi a roku a tuwai ara ne a ka ciga a wandi yi, a wece yi, “U gan vuma u asakā uka u ne?”

³ U wushunku le, “Ndyā Musa tonuko dā i yain?”

⁴ A danai, “Musa wushuku t̄a vali wa fudā t̄a u korongu tagarāda u upece iyolo u asakā uka u ne.” ◇

⁵ Yesu wushunku le, “Adama a uryagbaji u dē dā i zuwai Musa koronku dā mele ma nala mi. ⁶ Shegai a kagitā Kashilā ka yan le t̄a vali n uka. ◇ ⁷ Adama a nala, vali u asakā tata u ne nā mma u ne, u padara n uka u ne. ⁸ Kpm ama a re a le gbā a woko ikymba i te. A buwa kpm ama a re wa, shegai uza u te. ◇ ⁹ Adama a nala ili i'ya baci Kashilā ka gawain, kotsu vuma u peci i'ya wa.”

¹⁰ An a gonoi a kuwa, atoni a ne a doku a wece yi ukuna u nala vi. ¹¹ U wushunku le, “Uza dā baci dem u asakā uka u ne u zuwai u roku, tsishankala tsa wa yan n eyi. ¹² Uka u asakā baci tani vali u ne, aku u banai uza roku iyolo, tsishankala tsa dem wa yan.”

Yesu nā mmuku n kenu
(*Matiyu 19:13-15; Luka 18:15-17*)

¹³ Ama a ka tukuso mmuku n kenu ara Yesu kotsu u sawa le, aku atoni a ne a barana le. ¹⁴ An Yesu wenei nala, u panai upan. U tonuko le, “Asakāi mmuku n kenu-kenu n tuwā ara va, bishinka le wa, kpaci tsugono tsu Kashilā tsu icun i le tsa. ¹⁵ Mayun n tonuko dā, uza dā baci dem bawu u wushai tsugono tsu Kashilā tyoku dā maku ma kenu ma tsu yan, wa u'uwa tsa wa.” ¹⁶ Aku u wobuso le u tadanku le akere, u zuwusuka le unā u shinga.

Kalobo ka utsari
(*Matiyu 19:16-30; Luka 18:18-30*)

¹⁷ Gitā dā u gitai nwalu, aku vuma roku u wuranai n ilyadi, u kudangi a kapala ka ne u danai, “Kawenishiki ka shinga, ndya ma yan n tsarā uma u dā bawu wari n utyoku?”

¹⁸ Yesu wece yi, “Ndyā i zuwai vu isā mu uza u shinga? Uza u shinga wā la wa, she Kashilā koshi. ¹⁹ Vu reve t̄a gai mele mi. Kotsu vu wuna uma u vuma gbani wa. Kotsu vu vaku n uka dā bawu wari u vunu wa. Kotsu vu boko wa. Kotsu vu sirāka kaḅan kabetsu wa. Kotsu vu ryafa uza wa. Vu naka tata nā mma u vunu tsupige.” ◇

²⁰ U danai, “Kawenishiki, tun mpa kenu dā ma tonu ili i nala yi.”

◇ 10:4 U.Ml. 24:1-4. ◇ 10:6 Kag. 1:27; Kag. 5:2; Kag. 12:36; Ishp. 110:1. ◇ 10:8 Kag. 2:24. ◇ 10:19 Uwt. 20:12-16; U.Ml. 5:16-20.

²¹ Yesu webelele yi n a'eshi a uciga, u danai, "Ili i te i'ya i buwa vu koshi, ba vu denge gba ili i'ya vari n i'ya, vu banga aza a unambi, tsara vu yain n utsari a zuba. Aku vu tuwa vu tono mu." ²² N upana kadyanshi ka nala ki, katakasuvu ka ne ka rukpai, aku u lazai n unamgbi u asuvu, kpaci wa ta n utsari cika.

²³ Yesu webelele atoni a ne, u tonuko le, "U wuyana tani n ni, uza u utsari u uwa tsugono tsu Kashila?"

²⁴ Atoni a ne yi a yain majiyan ma kadyanshi ka ne. Aku Yesu doku u tonuko le, "Mmuku n va, u wuyana tani n ni uza u utsari u uwa tsugono tsu Kashila?" ²⁵ Wa la ta shana karakuma ka wura a kpele ka kujulu n u da uza u utsari wa uwa a tsugono tsu Kashila."

²⁶ Atoni yi a lapulai a yain majiyan cika, aku a ka wecemgbene, "Nala baci ya wa la vi wa tsara iwauwi?"

²⁷ U wundyana le, u danai, "A asu u ama ili i uyan i'ya wa, shegai a asu u Kashila ili dem i uyan i'ya."

²⁸ Bituru tonuko yi, "Atsu wa tani na, aza da tsu asakai gba ili i tsunu tsu tono vu?"

²⁹⁻³⁰ U wushuki, "Mayun n tonuko da, uza da baci dem u asakai kuwa n kashina ka ne adama a va n kadyanshi ka va, wa wusha ta ili i'ya i lai i'ya u asakai vi kakuma a'ayin a gogo-na. Wa tsar ta a'uwa amangatawun (100), hal n ashina dem kabolo n mavura. Nala kpam dem uza da baci u asakai atoku n amaku na mma n tata na mmuku n ne adama a va, wa tsar ta amangatawun u atoku n amaku na mma n tata na mmuku kabolo n mavura. Kpam a'ayin a da a ka tuwa wa tsar ta uma u da bawu wari n utyoku. ³¹ Shegai aza da a'ari a kapala ushani a ka woko ta makorishi, aza a makorishi tani a kapala."

*Yesu doku u danai tyoku da wa kuwa
(Matiyu 20:17-19; Luka 18:31-34)*

³² Yesu n atoni a ne a lyai kelime na nwalu ubana a Urishelima, kpam aya a kapala. Atoni yi a yain majiyan, aza da a ka tono yi kpam a panai uwonvo. U doku u purai Kupanamere vi paki, u tonuko le ili i'ya ya ba i rukpa a kaci ka ne. ³³ U danai, "Atsa na tsa bana a Urishelima. A ka neke ta Maku ma Vuma a akere adarakpi a pige n awenishiki a Mele. A ka kidaga yi ta ugana u ukpa, aku a neke yi a akere a Awulawa. ³⁴ A ka yanka yi ta majari, a cikpunka yi atatsa,

a bawan yi, aku a wuna yi. A'ayin a tatsu a wura baci, aku u 'yanga."

*Ufolu u Yakubu n Yahaya
(Matiyu 20:20-28)*

³⁵ Aku Yakubu n Yahaya mmuku n Zabidi a tuwai ara Yesu, a danai, "Kawenishiki, tsa ciga ta vu yanka tsu ukuna u roku tsu folo vu baci."

³⁶ U wece le, "Ndy a ciga n yanka da?"

³⁷ A wushuki, "Kain ka va dusuku a tsugono tsu pige tsu vununu, asaka uza u te u tsunu u dusuku a ulyaki u vununu, uza u ire tani a ugula."

³⁸ U danai, "I reve ili i'ya ya folo vi wa. Ya fuda ya so mako ma upana ikyamba tyoku da mpa ma tuwa n soi ko a lyubugu da tyoku da a ka lyubugu mu?"

³⁹ A danai, "Tsa fuda ta."

U tonuko le, "Ya fuda ta ya so mako ma upana ikyamba tyoku da ma so, a lyubugu da tyoku da a ka lyubugu mu. ⁴⁰ Shegai ndishi a ulyaki ko a ugula u va, mpa ma naka wa. U aza da Kashila ka fobusukoi u da."

⁴¹ An atoni a ne kupa da a buwai a panai nala, a gitai upana upan u Yakubu n Yahaya.

⁴² Yesu isa le gba a asu u te, u danai, "Aza da a revei n tsugono tsu Awulawa, a tsu wenike le ta ucira, kpam ngono n pige n tsu wenike le ta ucira cika. ⁴³ Shegai ara de nala wa, uza da baci dem wa ciga u woko uzapige a mere ma de, u kana ta u woko kagbashi ka de. ⁴⁴ Kpam ko ya baci wa ciga u woko a kapala, u kana ta u woko kagbashi ka ama gba. ⁴⁵ Kpaci Maku ma Vuma ma tuwa adama a da a ka gbashika yi wa, shegai u gbashu, u naka kpam uma u ne katsupi adama a ama ushani."

*Batimawu karumba u wenei
(Matiyu 20:29-34; Luka 18:35-43)*

⁴⁶ Yesu n atoni a ne a rawai a ilyuci i Jeriko kabolo n kakuma ka ama ushani. An a ka wuta a ilyuci yi, karumba ka roku ndishi a ikengi i ure wa folo. Kala ka ne ka Batimawu maku ma Timawu. ⁴⁷ An u panai Yesu uza u Nazara da, u gitai isali, "Yesu, maku ma Dawuda, pana asuvayali a va!"

⁴⁸ Ama ushani a barana yi a tonuko yi u pada, shegai u lapulai u salai cika, "Maku ma Dawuda, pana asuvayali a va!"

⁴⁹ Yesu shamgbai, u danai, "Isa ni." Aku a ba a isa yi, a tonuko yi, "Pana kayanyan! 'Yanga! Wa isa vu."

⁵⁰ Aku u varangi kunya ku uwambana ku ne, u 'yangaṅai n ucira she ara Yesu.

⁵¹ Yesu wece yi, “Ndyā va ciga n yanka vu?”

U danai, “Kawenishiki, ma ciga n wene asu.”

⁵² Yesu danai, “Wala, upityanangu u vunū u taṅasa vu de.”

Kute-kute u lazai u wenei asu, aku u tonoi Yesu a lazai.

11

Aza Urishelima a ryabusai Yesu

(*Matiyu 21:1-11; Luka 19:28-40; Yahaya 12:12-19*)

¹ An Yesu n atoni a ne a yain evu n Urishelima, n Betafaji, n Batani a asu u Masasa ma Zayitum, u suki atoni a ne a re. ² U tonuko le, “Uwai a une u da wari a kapala ka de nala vi, n u'uwu u de ya wene ta maku ma makparyagi ma bawu a taḅai uyuwa usiri. I surukpa ma i tuko. ³ Uza da baci dem u wece da ili i'ya i zuwai ya tatsukpa ma, i tonuko yi, 'Asheku a da a ka ciga ma, kpam wa gonuko ta ma gogo-na.' ”

⁴ Aku a lazai a ba a cinai maku ma makparyagi mi usiri a uwotsu u kuwa evu n ure. An a ka surukpa ma, ⁵ ama da a'ari pini kushani a asu vi a wece le, “Ndyā i zuwai ya surukpa ma?” ⁶ A wushunku le tyoku da Yesu tonuko le, aku ama yi a asaḅa le a lazai.

⁷ An a tuko yi maku ma makparyagi mi, a polusoi aminya a upalaka a le a zuba u ne, aku u yuwai. ⁸ Ama ushani a polusoi aminya a upalaka a le a ure, aza roku tani a polusoi avuku a da a sataṅai a agbaji. ⁹ Aza a kapala n aza a kucina a rongoi isali n a dansi, “Hosana,* cikpalai Kashila! Kashila ka zuwuka uza da u tuwai n kala ka Magono ma Zuba unā u shinga! ◇ ¹⁰ Kashila ka zuwuka tsugono tsu tata u tsunu Dawuda tsa tsa tuwa na vi unā u shinga! Hosana, cikpalai Kashila!”

¹¹ Aku u uwai a Urishelima u uwai a Kuwa ku Kashila. An u webelishai ko ndya wa, u wenei kaara ka kotsoi, aku u wutaṅai u banai a Batani kaḅolo n Kupanamere vi.

Yesu yankai madanga ma kapopi unā
(*Matiyu 21:18-19*)

¹² An kain ka wansai, a asaḅai Batani, Yesu panai kambulu. ¹³ An u wenei madanga ma kapopi ma mari n avuku a mḅari, u ba u webelei ko ma matsa. An u rawai a asu vi, u wene ili wa she avuku, kpaci a'ayin a ilimaci a kapopi a da wa. ¹⁴ Aku u tonuko kapopi ki, “Uza wa doku wa lya kpam ilimaci i kapopi ara vunū wa.” Kpam atoni a ne a panaka yi ta u danai nala.

Yesu lokoi aza a tsilaga a Kuwa ku Kashila
(*Matiyu 21:12-17; Luka 19:45-48; Yahaya 2:13-22*)

¹⁵ N urawa a Urishelima, Yesu uwai a Kuwa ku Kashila, aku u gitai uloko aza da a ka tsila n a dengi pini. U mutsukpusai iteburu i aza a usavadaṅa ikebe n ikirika i adengi ntambara. ¹⁶ Kpam u asaḅa uza da u cangai ili i roku u wura pini a ulanga u Kuwa ku Kashila ki wa. ¹⁷ Aku u wenishike le u danai, “A korongu wa, a da 'A ka isa kuwa ku va kuwa ku kvasu ka ama a iyamba gba wa.’? ◇ Shegai eda i gonukoi ka kaaḅuru ka aza a magalaka.”

¹⁸ An adaraki a pige n awenishiki a Mele a panai, a gitai ubolo ure u da a ka wuna yi, kpaci a ka pana ta uwonvo u ne an ama gba a yain majiyan n uwenishike u ne.

¹⁹ An kuvuli ku yain, aku a asaḅai ilyuci yi.

Uwenishike a kaci ka u'ekpe u kapopi
(*Matiyu 21:20-22*)

²⁰ An a ka wura n usana, aku a wenei madanga mi ma ekpei hal n alu. ²¹ Bituru cibai, aku u tonuko Yesu, “Kawenishiki, webele, madanga ma vu yankai unā vi ma ekpe de.”

²² U wushunku le, “Pityanangi n Kashila. ²³ Mayun n tonuko da, vuma da baci dem u tonuko masasa ma na, 'Muda ba vu rukpa a kushiva,' kpam bawu u yain malaḅa a katakasuvu ka ne, shegai u pityanangi ili i'ya u danai, a ka yanka yi ta i'ya. ²⁴ Adama a nala n tonuko da, ili i'ya baci dem i foloi n kvasu, wushuki i tsara i'ya de, kpam ya woko ta i de. ²⁵ A'ayin a da baci dem i shamgbai uyan kvasu, i'ya baci n uza da ya pana upan, cimbusuka ni. Tata u de uza da wari a zuba wa cimbusuka da ta dem unyushi u cingi u de. ²⁶ [Shegai i cimbusuka baci ama wa, nala dem Tata u de uza da wari

* 11:9 “Hosana” idyani i'ya ama a tsu danasa uzapige i'ya tsara a naka yi tsupige. Kalen ka ne ka, “Kashila ka wauwa yi!” ko kpam “A cikpala yi.” ◇ 11:9 Ishp. 118:25-26. ◇ 11:17 Isha. 56:7; Iri. 7:11.

a zuba wa cimbusuka dā unyushi u cingi u de wa.]”

*Keci a kaci ka ucira u Yesu
(Matiyu 21:23-27; Luka 20:1-8)*

²⁷ A doki a gonoŋi a Urishelima, tyoku dā Yesu wari nwalu a asuvu a Kuwa ku Kashila, adarakpi a pige n awenishiki a Mele n nkoshi n pige a tuwai ara ne. ²⁸ A wece yi, “N ucira u eni u dā va yansa ili i naha gba? Kpam ya naka vu ucira u dā va yansa i'ya?”

²⁹ U wushunku le, “Ma yan dā tā dem keci. I wushunku mu baci, mpa dem ma tonuko dā tā ucira u dā ma yansa ili i na yi. ³⁰ Tonuko numu: Ucira u ulyubugusu u Yahaya a zuba dā u wutai ko a asu u ama?”

³¹ A dansai utyoku u le a danai, “Tsu dana baci a zuba dā u wutai, wa dana tā ndya i bishinka tsu uwushuku n eyi? ³² Kpam tsu dana baci a asu u ama dā u wutai, kakuma ka na ka pana tā upan u tsunu.” A panai uwonvo u kakuma ki, kpaci ya dem u bidya tā Yahaya matsumate ma. ³³ Aku a wushunki yi a danai, “Tsu reve wa.”

Aku u tonuko le, “Mpa dem ma tonuko dā ko ucira u eni u dā ma yansa ili i na yi wa.”

12

*Agisani a azamaninga a cingi
(Matiyu 21:33-46; Luka 20:9-19)*

¹ Yesu gita le uyanka kadyanshi n agisani u danai, “Vuma roku u dā u yain kashina ka cinwi, u kanzai ka u gavai kadaka ka ukpokuzo ilimaci i cinwi yi. U mai kpam kunukuzuba ku uza u uwundya kashina ki. Aku u nakai acimbi a roku haya u lazai nwalu. ² An a'ayin a uta a yain, u suki kagbashi ka ne ka te a asu u aza a haya yi u wushika yi a asuvu ucanga u kashina vi. ³ Acimbi yi a kana yi a lapai, aku a loko yi akere a de. ⁴ Aku u doku u sukunku le kagbashi ka roku, eyi kpam a gbasha yi a kaci, a yanka yi uwono. ⁵ U doki u suki kpam uza roku, eyi tani a wuna yi. Nala u sukusi ama ushani, a lapusai aza roku, aza roku tani a wunusa le. ⁶ U buwai n uza u te, maku ma ne ma wa ciga cika. A makorishi u suki yi, u danai, ‘A ka wene tā karinga ka maku ma va!’ ⁷ Shegai aza a haya yi a sheshei utyoku u le, ‘Maku ma kagita ma ne ma gai pa vi. Tuwai tsu wuna ni, tsara agadu yi a

woko a tsunu.’ ⁸ Aku a kana yi a wunai, a varangi yi a uroto u kashina vi.

⁹ “Ndy a uza u kashina vi wa yan? Wa tuwa tā u wuna aza a haya yi, u naka ka aza roku. ¹⁰ I taba uyan kaneshi a tagarada u Kashila naha wa?”

‘Katali ka aza a kuma a 'yuwain, ka ka lakai kalen cika a asu u kuma. ¹¹ Manyan ma Asheku ma la vi, ara tsunu tani ili i majiyan i'ya.’ ” ◇

¹² Azapige a aza a Yahuda yi a bolo tā kotsu a kana yi, kpaci a reve tā a kaci ka le ka u yain agisani yi. Shegai a ka pana tā uwonvo u ama, adama a nala a asaka yi u lazai.

*Utsupa u utafa ara Kaisa Magono
(Matiyu 22:15-22; Luka 20:20-26)*

¹³ An nala wurai, azapige a aza a Yahuda yi a sukunki Yesu Afarishi a roku n ama a Hiridu a wandi yi n keci. ¹⁴ An a rawai ara ne, a tonuko yi, “Kawenishiki, tsu reve tā vu tsu dansa tā ukuna u mayun, kpam ya dem unā u te dā vu bidya yi. A'ayin a dā dem va wenishike ukuna u Kashila, vu tsu dansa tā ukuna u mayun, vu tsu dambula n ukuna u dā azapige a tsu dansa a kaci ka wunu wa. Tonuko tsu, ugan tsu tsupa Kaisa magono utafa?” ¹⁵ Tsu tsupa ko tsu kpadā utsupa?

Eyi tani an u revei wanda dā a ka wanda yi, u tonuko le, “Ndy a zuwai ya kondo mu? Tuko numu ukebe u azurufa* n wene.”

¹⁶ A tuko yi. Aku u wece le, “Kulu n kala ka yai ka kari pini a ukebe vi?”

A danai, “Ku Kaisa ka.”

¹⁷ Aku u tonuko le, “Nakai Kaisa ili i'ya i'ari i Kaisa; Kashila kpam i naka yi ili i'ya i'ari i Kashila.”

A yain majiyan cika.

*Keci a kaci ka u'yanga u ukpa
(Matiyu 22:23-33; Luka 20:27-40)*

¹⁸ Aku aza a Sadusi (aza dā bawu a wushuki n u'yanga u ukpa) a tuwai ara Yesu, a wece yi, ¹⁹ “Kawenishiki, Musa koronku tsu tā a kaci ka tsirana. U da uza u kuwa baci u asaka uka bawu mmuku, u kana tā utoku u ne u sotuku uka vi u matsaka yi mmuku.

²⁰ A yan tā a'ali a roku ama a shindere, uza n utoku u ne. Uza u kagita u zuwai uka, u kuwai u asaka maku wa. ²¹ Uza u ire (uza dā u tono yi) u sotuki marana mi, eyi dem u kuwai u asaka maku wa. Nala dem n uza u

◇ 12:11 Ishp. 118:22-23. * 12:15 Kondo “Ikebe i azurufa” a kaci ka idani ka “Ikebe” a idani i Ubanga.

tatsu. ²² Gbà le gai uza wà la u asàkai maku wa. A makorishi uka vi dem u kuwà. ²³ Kain ka u'yangà a ukpa, uka u yai u dà wa woko, cinda gbà le a zuwusa yi?"

²⁴ Yesu wushuki, "An bawu i revei Tagaràda u Kashilà,† kpm i reve ucira u Kashilà wa, dà i zuwai i puwain. ²⁵ Kpaci a 'yangà baci a ukpa a ka yan iyolo wa, kpm a ka wutukpa iyolo wa. Shegai tyoku u atsumate a zuba a dà a ka woko. ²⁶ A ukuna u u'yangà u akushe, i taà ukàneshi a tagaràda Musa a asu u alabari a maku ma madanga ma ma tasa akina wa, an Kashilà ka danai, 'Mpa Kashilà ka Ibirahi, Kashilà ka Ishaku, n Kashilà ka Yakubu?" ²⁷ Eyi Kashilà ka akushe ka wa, shegai ka aza a uma. Mayun dà i puwain."

Mele ma ma lai ugbonguro
(Matiyu 22:34-40; Luka 10:25-28)

²⁸ Aku kawenishiki ka Mele ka roku ka tuwai ka panàka le a'ari kananamgbani. An u wenei Yesu wushunku le mai, aku u wece yi, "Gbà a asuvu a mele, ma eni ma ma lai ugbonguro?"

²⁹ U wushunku yi, "Ma ma lai ugbonguro ma, 'Panai, aza a Isara'ila! Magono ma Zuba Kashilà ka tsunu, aya koshi Magono ma Zuba. ³⁰ Ciga Magono ma Zuba Kashilà ka vunu n katakasuvu ka vunu n uma u vunu gbà. Vu cigi yi kpm n kakiri ka vunu n ucira u vunu gbà." ³¹ Ma ma tono yi tani ma, 'Ciga uza u karen u vunu tyoku dà va ciga kaci ka vunu.' ³² Mele ma roku mā la ma ma lai ma nala mi wa."

³² Aku kawenishiki ka Mele ka danai, "Mayun dà vu, Kashilà ka te ka, uza roku wà tani la wa, she eyi. ³³ A cigi yi gbà n katakasuvu, gbà n kakiri, gbà n ucira. Kpm vu cigi uza u karen u vunu tyoku dà va ciga kaci ka vunu, ili i na yi i la tã udaràkpa u urunukpa n ukidàsa a mbari." ³⁴

³⁴ An Yesu wenei u wushunki yi mai, u tonoko yi, "Và mbari n tsugono tsu Kashilà wa."

Pini nala, uza u doku kawan kpm u wece yi wa.

Keci a kaci ka maku ma Dawuda
(Matiyu 22:41-46; Luka 20:41-44)

³⁵ An Yesu wa wenishike a Kuwa ku Kashilà, u wecikei, "Nida awenishiki a Mele a ka dana Kirisiti Kawauwi maku ma Dawuda magono ma? ³⁶ Kulu Keri ku zuwai Dawuda danai, 'Magono ma Zuba ma tonukoi Asheku a va, dusuku a ulyaki u va, hal she n tadangu vu a zuba u atokulalu a vunu.' ³⁷

³⁷ "Dawuda n kaci ka ne u isà baci Kawauwi Asheku, nida wa yansa u woko maku ma Dawuda?" Kakumà ka panàka yi n ipeli.

Yesu todugboi awenishiki a Mele
(Matiyu 23:1-36; Luka 20:45-47)

³⁸ Tyoku dà wa wenishike le, u danai, "Kiranai n awenishiki a Mele aza dà a ka ciga kutambu n aminya a pige. A tsu la tã uciga a danàsa le a kuden n tsupige. ³⁹ Kpm a lai n uciga a asu u ndishi u dà u lai tsulobo a agata a Kashilà, n a asu u shinga a asu u abiki. ⁴⁰ Shegai a tsu lyasa tã ucanga u nrana, a rongo kpm uyansa kavasu ka ugadi adama a ukimbusà u a'eshi. Iacun i ama a nala a ka yan le tã mavura cika."

Kune ku maraṅa
(Luka 21:1-4)

⁴¹ Yesu dusuki evu a asu u uzuwusa u ikebe u Kuwa ku Kashilà, wa wundya tyoku dà ama a ka zuwusa ikebe a asu u uzuwusa u ikebe vi. Aza a utsari ushani a tsungi pini ikebe ushani. ⁴² Aku maraṅa ma roku uza u unambi u tuwà u zuwai irim i re i kenu.† ⁴³ Aku u isai atoni a ne u tonuko le, "Mayun n tonuko dà, maraṅa ma nala ma la tã gbà aza dà a zuwai ikebe i le a asu u uzuwusa u ikebe u nala vi. ⁴⁴ Kpaci ele a asuvu a utsari u le u dà a zuwusai, shegai eyi asuvu a unambi u ne u dà u bidyai gbà, u zuwai ikebe i ulyaka ilikulya i ne."

13

Kadyanshi ka uwasa u Kuwa ku Kashilà
(Matiyu 24:1-2; Luka 21:5-6)

¹ N uwatà u Yesu a Kuwa ku Kashilà, katonika ne ka te ka tonoko yi, "Kawenishiki, kondo ve icun i atali a nala yi! N icun i kuma ku nala ki!"

² Yesu wushunki yi, "Vu wene kuma ku pige ku nala? Katali kà la ka a ka asàka

† 12:26 Uwt. 3:6. † 12:30 U.M.I. 6:4-5. † 12:31 Adkp. 19:18. † 12:32 U.M.I. 4:35. † 12:33 Hos. 6:6.

† 12:36 Ishp. 110:1. † 12:42 Kondo "Irim i kenu" a kaci ka idani ka "Ikebe" a Idani i Uḅanga.

utadangi a zuba u utoku u ne bawu a wasgai ka wa.”

*Kagitā ka upana u ikyamba
(Matiyu 24:3-14; Luka 21:7-19)*

³Tyoku da Yesu wari ndishi a Masasa ma Zayitum ma ma wundyamgbana n Kuwa ku Kashila, Bituru n Yakubu n Yahaya n Andurawu a wece yi a ikengi, ⁴“Tonuko tsu, nwere da a ka yan ili i nala yi? Kpam icun i iryoci i eni i'ya a ka wene ya ciga baci i gitā?”

⁵U tonuko le, “Kiranai kotsu uza roku u puwunsa da wa. ⁶Ama ushani a ka tuwa ta n kala ka va, a dana alya Kirisiti Kawauwi, hal a puwunsa ama ushani. ⁷I pana baci ukuna u kuvon n alabari a kuvon, kotsu asuvu a de a 'yanga wa. U kana ta u gitā nala, shegai makorishi ma kotsu wa. ⁸Kaletsu ka ama ka 'yangasaka ta kaletsu ka ama roku. Tsugono kpam tsu 'yangasaka tsugono. Iyamba ya gbadā ta a asu kau-kau, kpam a ka yan ta kambulu. Shegai gba nala vi kagitā ka upana u ikyamba ka ve.

⁹“Shegai eda she i kirana. A ka kana da ta a banka a asu u Asheshi a Pige, a bawan da a asuvu a agata a Kashila. A neke da akere a aza a tsugono na ngono adama a kala ka va, an i tonuko le ukuna u va. ¹⁰Shegai kahu makorishi ma tuwa, she a yanka aletsu a ama gba Kadyanshi ka Shinga ka va. ¹¹A'ayin a da baci dem a banka da a asu u afada a neke da, kotsu i dambula a ili i'ya ya dana wa. Shegai gba ili i'ya baci dem a naka da i'ya ya dana. Kpaci eda ya dansa wa, Kulu Keri ka. ¹²Vuma wa neke ta utoku u ne a wuna yi, tata kpam dem nala wa yanka maku ma ne. Mmuku kpam n 'yangasaka isheku i le hal a zuwa a wuna le. ¹³Ama gba a ka 'yuwan da ta adama a kala ka va. Shegai gba uza da baci dem u kawunki hal ubana a makorishi, a ka wauwa yi ta.

*Upana u ikyamba u pige
(Matiyu 24:15-28; Luka 21:20-24)*

¹⁴“A'ayin a'a ta a utuwa, ada ya wene ili i icadi i shamgba a asu u da bawu i gain i shamgba.” (Uza da wa yan kaneshi, u reve ili i'ya asu u na wa tonu!) “Aza da a'ari a uyamba u Yahuda she a bana a nsasa. ¹⁵Uza da baci dem wari a zuba u kukpa ku kunu ku ne, kotsu u cipa u uwa a kuwa u bidya ili i roku wa. ¹⁶Uza da wari a kashina, kotsu u gono a ilyuci u bidya kunya ku upalaka

ku ne wa. ¹⁷Ter de aka a atsuma n aza a mmuku n shili a a'ayin a nala yi! ¹⁸Yanyi kavasuu kotsu ukuna u nala vi u gitā n ilyushi wa. ¹⁹A'ayin a nala yi a ka yan ta upana u ikyamba u pige, u da bawu a tabai uyan tun a'ayin a da Kashila ka yain likimba hal utuwa ara. A ka doku a ka yan a da kpam wa hal ubana a makorishi. ²⁰U woko baci Magono ma Zuba ma jebeli a'ayin yi wa, uma wa la wari wa la wa. Shegai adama a aza da a dangasai vi da i zuwai u jebeli a'ayin yi.

²¹“A'ayin a nala yi ko ya baci tonuko da webelele Kawauwi ka na, ko webelele aya de! Kotsu i wushuku wa. ²²Kpaci awauwi a kaban na ntsumate n kaban a ka tuwa ta a yain iryoci n ikunesavu kotsu a puwunsa aza da a dangasai, wa yan baci. ²³Kiranai, kpaci n tonuko da ta ko ndya wa gampa.

*Utuga u Maku ma Vuma
(Matiyu 24:29-31; Luka 21:25-28)*

²⁴“Shegai a'ayin a upana u ikyamba a nala a wuru baci, kaara ka limana ta, uwoto tani wa naka katyashi wa.

²⁵Atala a ka rukpusa ta, kpam a gbadā ili i pige i pige i'ya i'ari a zuba.

²⁶A'ayin a nala a da a ka wene Maku ma Vuma ma tuwa a asuvu a alishi, n ucira u pige u tsugono. ²⁷Aku u suku atsumate a zuba a bolomgbono aza da a dangasai a abon a nishi a likimba; wata, ili i'ya i bidyai a mbari n likimba n naha ubana a utyoku u zuba u nide.

*Udani a kaci ka madanga ma kapopi
(Matiyu 24:32-35; Luka 21:29-33)*

²⁸“Rotsongusi a iryoci i madanga ma kapopi. A'ayin a da baci i wenei atyangi a ne a limana, aku a gitai utopo avuku, i reve ta an ilyushi i yain evu. ²⁹Nala kpam dem a'ayin a da baci dem i wenei ili i nala yi ya gitasa, ya reve ta an a'ayin a yain evu n uyan. ³⁰Mayun n tonuko da, ama a gogo-na a ka kotso wa, she a shadangu ili i na yi gba. ³¹Zuba n likimba wa cimba ta, shegai kadyanshi ka va ka cimba wa.

*Kain ka ugono u Kawauwi
(Matiyu 24:36-44; Luka 17:26-30, 6)*

³²“Shegai ukuna u kain ka nala ki ko ulapa u uwule vi, uza wa la u revei ka wa. Atsumate a zuba ko Maku, a reve ka wa. Tata da koshi u revei ka. ³³Kiranai i rongo

n afobi n i yanyi kavasu. Kpaci i reve a'ayin a da ulapa u uwule vi wa yan wa.

³⁴ “Utuwā u Maku ma Vuma wā tā tyoku u vuma da u yain nwalu, u asankai agbashi a ne manyan ma ya dem wa yan, aku u tonukoi uza u uwundya u utsutsu u rongo n afobi. ³⁵ Rongoi n afobi, kpaci i reve kain ka uza u kuwa wa gono wa, wa fuda tā u gono n kuvuli, ko a mere ma kayin, ko n kpasani, ko n usana. ³⁶ Kotsu u tuwā u danda da n i lavuti wa. ³⁷ Ili i'ya n tonuko da kpmam ma tonuko ya dem i'ya, i rongo n afobi.”

14

A boloi ure u da a ka wuna Yesu
(Matiyu 26:1-5; Luka 22:1-2; Yahaya 11:45-53)

¹ A'ayin a re a da a wokoi, a yain Abiki a Upasamgbana n Abiki a Ilikulya i'ya i Nambai Yisti. Aku adarakpi a pige n awenishiki a Mele a boloi ure u da a ka kana Yesu usokongi kotsu a wuna. ² A danai, “Shegai tsa kawan tsa yan u da a a'ayin a abiki a na wa, kawa ama a ka 'yangasaka tsu ta.”

A tsunki Yesu manivi ma magulani
(Matiyu 26:6-13; Yahaya 12:1-8)

³ A'ari pini Yesu wari a Batani a kuwa ku Simo uza da caupa wari makutu. Eyi pini n u lyayi ilikulya, uka roku u tuwai n majuju ma manivi. Manivi mi ma magulani* ma kpmam ta n ikebe cika. U kukpai unā u majuju mi, u tsalai manivi mi gba a kaci ka Yesu. ⁴ Ama roku a da a'ari pini a asu vi a panai upan. A yamgbana kadyanshi, “Ndya kalen ka koli ka manivi naha? ⁵ Ma ratsa ta a denge ma ikebe i'ya i lai i'ya uza wa yan manyan ma uwoto kupa n u re,† aku a pecike aza a unambi.” A kana yi uyanka tsali n asuvu a shen.

⁶ Shegai Yesu danai, “Asaka ni shiriri! Ndya i zuwai ya damgbarasa yi? Ili i shinga i pige i'ya u yanka mu. ⁷ Kain dem i'a ta kabolo n aza a unambi, kain ka baci dem, ya ciga ya fuda ta i yanka le ili i shinga. Shegai mpa ma kabolo n ada kain dem wa. ⁸ Eyi gban u daraka ta hal u tsunki ikyamba i va n manivi kahu kacida ka va. ⁹ Mayun n tonuko da, gba ko nte baci a ka yan Kadyanshi ka Shinga a likimba, she a yan kadyanshi ka ili

i shinga i'ya uka u naha vi u yain, kpmam a ka rongo yi ta ucibusu.”

Yahuza Isikariyoti u wushuki u neke Yesu
(Matiyu 26:14-16; Luka 22:3-6)

¹⁰ Yahuza Isikariyoti uza u te a asuvu Kupanamere yi, u banai a asu u adarakpi a pige kotsu u neke Yesu ara le. ¹¹ An a panai nala a yain mazanga hal a zuwamgbana a ka naka yi ikebe. Eyi tani u gitai uzama tyoku da wa yan u neke yi.

Yesu lyai ilikulya i Abiki a Upasamgbana
(Matiyu 26:17-25; Luka 22:7-14; Luka 22:21-23; Yahaya 13:21-30)

¹² Kain ka kagita ka Abiki a Ilikulya i'ya i Nambai Yisti, kain ka a cuwanakai ukidasa mmuku ma a'ondom, kain ka Abiki a Upasamgbana ka la vi. Atoni a ne a wece yi, “Nte va ciga tsu ba tsu fobusuko vu a asu u da va lya ilikulya i Abiki a Upasamgbana?”

¹³ Aku u suki atoni a ne a re. U tonuko le, “Uwai a ilyuci, ya bana ta i gawunsa n vuma roku u cangai malanda ma mini, i toni yi, ¹⁴ kuwa ka baci dem u uwai, i tonuko uzakuwa vi, kawenishiki ka danai, nte kunu ka wa lya ilikulya i Abiki a Upasamgbana n atoni a ne kari? ¹⁵ Wa wenike da ta kunukuzuba ka a fobusoi ucanga, nte ya fobusuko tsu pini.”

¹⁶ Atoni yi a yangai a uwai a ilyuci. A cinai tani tyoku da u tonuko le. Aku a fobusoi Abiki a Upasamgbana.

¹⁷ An kuvuli ku yain, aku u tuwai kabolo n Kupanamere vi. ¹⁸ A'ari ulya ilikulya, Yesu danai, “Mayun n tonuko da, vuma u te a asuvu a de wa neke mu ta, kpmam uza da tsa lya kabolo n eyi.”

¹⁹ A namgba ta katsuma cika, aku a gitai yi uwecishe maten-maten, “Mpa wa?”

²⁰ U wushunku le, “Uza u te da gai a asuvu a Kupanamere, uza da tsa lya kabolo a kapara ka te. ²¹ Maku ma Vuma ma kuwa ta tyoku da a korongi ukuna u ne. Ter! Vuma da wa neke Maku ma Vuma mi, a'ari a matsa yi baci wa, wari u laka yi ta.”

Yesu n atoni a ne a lyai ilikulya
(Matiyu 26:26-30; Luka 22:14-20; 1 Korintiyi 11:23-25)

* 14:3 A yan ta majuju mi n katali ka a ka isa alabasta. Manivi mi kpmam a yan ta ma n ili i'ya a ka isa naradi. † 14:5 Akorongi a cau a cau a kagita a korongu ta “ikebe i azurufa 300.” Kondo “ikebe i azurufa” a kaci ka idani ka “ikebe” a idani u obanga.

²² A'ari pini ulya ilikulya yi, Yesu bidyai burodi u cikpai Kashila, aku u jibamgba-
nşai u da. U naka atoni a ne u danai,
“Wushai na vi ikyamba i va i'ya.”

²³ U bidyai mako ma mini ma cinwi u
cikpai Kashila. U naka le a soi. ²⁴ Aku u
danai, “Naha vi mpasa n va n da n da a
wotsongi a adama a ama ushani. Kashila
ka yan ta manyan na mpasa n na mi tsara
u yain kazuwambani ka savu n ama a ne.
²⁵ Mayun da an bawu ma doku ma so mini
ma cinwi she kain ka ma so ma savu a
tsugono tsu Kashila.”

²⁶ An a kotsoi ulya ilikulya yi, a shipai
ushipa a cikpalai Kashila. Pini nala, a lazai
ubana a Masasa ma Zayitum.

Bituru wa nana ta Yesu
(*Matiyu 26:31-35; Luka 22:31-34; Yahaya*
13:36-38)

²⁷ Yesu tonuko le, “Gba de ya suma ta
i asaka mu, kpaci nala wari ukorongi a
tagarada u Kashila,
‘Ma gala ta kaliniki ki, ncon mi kpm ma
wacuwa ta.’” ²⁸ Shegai a 'yangasa
mu baci, ma lasa da ta ubana a asuvu
a Galili.”

²⁹ Bituru tonuko yi, “Ko atoku a va a suma
baci gba le, mpa ma suma wa.”

³⁰ U danai, “Mayun n tonuko vu, n kayin
ka na kahu kapen ka sala isali i ire, va nana
mu ta vu dana vu reve mu wa hal kutatsu.”

³¹ Shegai Bituru lapulai u wushuki n ucira,
“Ko wuna da baci a ka wuna mu kabolo n
avu, ma nana an n reve vu wa.” Gba le dem
nala a dansai.

Yesu yain kavasu a Getisimani
(*Matiyu 26:36-46; Luka 22:39-46*)

³² A rawai a asu u da wari na ndanga n
zayitum asu u da a ka isa Getisimani. Yesu
tonukoi atoni a ne, “Dusuki ve pini na hal
n ba n yain kavasu.” ³³ Aku u bidyai Bituru
n Yakubu n Yahaya. Kpm u gita de upana
ikyamba cika n kadambula ushani. ³⁴ Aku u
tonuko le, “Uma u va wa pana ta ikyamba
cika, yavu ma kuwa. Rongoi na n afofi.”

³⁵ An u lyai kapala kenu, aku u kudangi u
varai kaci a iyamba u yain kavasu, ko wa yan
a takpa yi ulapa u uwule vi. ³⁶ Aku u danai,
“Tata, ili dem i uyan i'ya ara vunu. Takpa
mu mako ma mbala mi. Ko n nala ukuna u
va u da a ka tono wa, she u vunu.”

◊ 14:27 Zak. 13:7.

³⁷ Aku u gonoi a asu u atoni a ne yi u
cina le n a lavuti. U tonukoi Bituru,
“Bituru alavu a da vari? Va fuda va rongo n vu
wundi ulapa u uwule u te wa?” ³⁸ Rongoi n
afofi n kavasu, kotsu i tuwa i rukpa a asuvu
a ukondo wa. Kulu ku de ku ciga ta ku yain
ili i'ya i gain, shegai ikyamba i'a n ucira wa.”

³⁹ Aku u doku u gonoi uyan kavasu, u ron-
goi utonusuko kadyanshi ka baci ki. ⁴⁰ An u
gonoi u doku u cina le alavu, kpaci alavu a
shadangu le de a'eshi cika, ele tani a nambai
ili i'ya a ka tonuko yi.

⁴¹ An u gonoi u tatsu, u wece le, “Hal n
gogo-na alavu a da i buwai n i wunvugusi?
U ratsa ta nala ulapa u uwule u yan de. A
neke de Maku ma Vuma a akere a aza a
unyushi u cingi. ⁴² Yangai tsu walai. Kaneki
ka va ka la ka tuwa.”

A kangi Yesu
(*Matiyu 26:47-56; Luka 22:47-53; Yahaya*
18:3-12)

⁴³ U kimba gbam unā wa, aku a wenei
Yahuza uza u te a asuvu a Kupanamere yi, n
kakuma ka ama, n iburundu na mkpaukpau
a akere a le. Adarakpi a pige n awenishiki a
Mele na nkoshi a lya a tutsuku le. ⁴⁴ Kaneki
ki ka sheshike le ta kahu a tuwa, u danai,
“Uza da baci n wambatsai, aya, i kana yi, i
laza n eyi.”

⁴⁵ N urawa u ne, u banai ara Yesu u danai,
“Kawenishiki.” Aku u wofo yi. ⁴⁶ Ele tani
a kana yi. ⁴⁷ Shegai uza u te a asuvu aza
da a'ari kushani ki, u talai burundu u ne,
aku u kapamgbana kutsuvu ku kagbashi ka
Magono ma Adarakpi u takpamgbana ka.

⁴⁸ Yesu wece le, “Tuwa da i tuwai n ibu-
rundu na mkpaukpau i kana mu, yavu uza
u magalaka?” ⁴⁹ Kain dem ma ta kabolo n ada
a Kuwa ku Kashila na n wenishiki, kpm i
kana mu wa. Shegai yan da a yain nala tsara
a shadangu udani u tagarada u Kashila.”

⁵⁰ Pini nala, atoni a ne a sumai a asaka
yi. ⁵¹ Kalobo ka roku kpm n kunya ku
uwambana ku ne koshi, u tono yi. An a zarai
kotsu a kana yi, ⁵² u asanka le kunya ki, u
sumai katafa.

Yesu a kapala ka Asheshi a Pige
(*Matiyu 26:57-68; Luka 22:54-71; Yahaya*
18:13-24)

⁵³ Pini nala, a bankai Yesu a asu u Magono
ma Adarakpi. Gba adarakpi a pige na nkoshi

n awenishiki a Mele a bolomgbonoi ara ne. ⁵⁴ Bituru tani wa tono yi m̄b̄ari m̄b̄ari, hal she a ulanga u kuwa ku Magono ma Adar̄akpi mi. U dusuki a asuvu adagari a Kuwa ku Kashil̄a ki, wa lyashuku akina.

⁵⁵ Adar̄akpi a pige gb̄a n Asheshi a Pige a boloi unyushi a kaci ka Yesu, kotsu a wuna yi. Shegai a ts̄ara wa. ⁵⁶ Ama ushani a shamkpai kadyanshi ka kaḅan a kaci ka ne, shegai un̄a u le u tuw̄a u te wa.

⁵⁷ Aza roku kpm̄a a 'yangai a shamkpai kadyanshi ka kaḅan a danai, ⁵⁸ "Tsu panaka yi t̄a u danai wa was̄a t̄a Kuwa ku Kashil̄a ka ama a mai, aku u mai ku roku a asuvu a a'ayin a tatsu. Kpm̄a kuma ku uza ka wa." ⁵⁹ Gb̄a n nala ushamkpa u kaḅan u le u tonomgbono wa.

⁶⁰ Magono ma Adar̄akpi ma shangbai a mere ma le, u wece yi, "V̄a n ili i'ya va wushuku a kaci ka kadyanshi ka ama a ka tukuso a kaci ka vunu wa? Pada da va pada bini?"

⁶¹ Shegai u padai ili i ne, u wushuku ko i te wa. Aku Magono ma Adar̄akpi ma doku ma wece yi, "Ada Kirisiti Maku ma Kashil̄a Uza u Tsupige vi?"

⁶² U wushuki u danai, "Mpa. Ya wene t̄a Maku ma Vuma ndishi a ulyaki u Kashil̄a Uza u Ucira Gb̄a, kpm̄a i wene yi utuw̄a a asuvu a alishi."

⁶³ Aku Magono ma Adar̄akpi ma kar̄asai aminya a ne, u danai, "Tryoci i eni i'ya kpm̄a tsa bolo?" ⁶⁴ I pana t̄a gai u yankai Kashil̄a kadyanshi ka cingi. Ndȳa i wenei?"

Gb̄a le a wushuki, "U nusa t̄a, a wuna yi."

⁶⁵ Aza roku gb̄am a laza a gita yi ucikpusuk̄a at̄ats̄a. A sira yi a'eshi a sugbusa yi n a tonusuki yi, "Tonuko tsu ili i'ya ya gita. Ya sugba vu." Adagari a Kuwa ku Kashil̄a tani a rongo yi ubasasa.

Bituru nanai an u revei Yesu
(Matiyu 26:69-75; Luka 22:56-62; Yahaya 18:15-27)

⁶⁶ Bituru wari a iyamba a ulanga u kuwa vi, kagbashi ka kari makere ka Magono ma Adar̄akpi ka tuwai. ⁶⁷ An u wenei Bituru wa lyashuku a akina aku u vara yi a'eshi, u danai, "Avu dem kabolo ka vari n Yesu uza u Nazara nala vi!"

⁶⁸ U nanai u danai, "Mpa n reve gb̄am i'ya va tono wa." Aku u wut̄ai a kebile ki, kute-kute kapen ka salai.

⁶⁹ An kagbashi ka kari makere mi u wene yi pini, aku u tonukoi aza da a'ari pini a asu vi kushani, "Eyi na dem uza u le u da." ⁷⁰ Aku u doku u nanai kpm̄a.

An a barakpai kenu, aza da a'ari kushani a tonukoi Bituru, "Malala ma la wa, avu dem uza u te u da a asuvu a le, kpaci avu uza u Galili u da."

⁷¹ Aku u kanai uyansaka kaci ka ne un̄a n u tsinasi n u dansi, "N reve ve gb̄am vuma da ya dansaka vi wa."

⁷² Kute-kute, kapen ka salai isali i ire. Aku Bituru cibai kadyanshi ka Yesu tonuko yi, "Kahu kapen ka sala isali i ire, va nana mu t̄a vu dana vu reve mu wa hal kutatsu." An u cibai nala, aku u ts̄asi n kushen.

15

A bankai Yesu ara Bilatu
(Matiyu 27:1-2, 4; Luka 23:1-5; Yahaya 18:28-38)

¹ Kain n ka wansi n kpasani ku de, adar̄akpi a pige na nkoshi n awenishiki a Mele n Asheshi a Pige gb̄a a sheshei, aku a sirai Yesu a lazai n eyi ubana ara Bilatu gomuna. ² An a rawai, Bilatu wece yi, "Avu magono ma aza a Yahuda ma?"

U wushunki yi u danai, "Nala wari tyoku da vu danai vi."

³ Adar̄akpi a pige a lyai kapala n utonusuko Bilatu ukuna u Yesu. ⁴ U doku u wece yi, "V̄a n ili i uwushuku wa, vu pana gb̄am ili i'ya ama a na a'ari utono a kaci ka vunu?"

⁵ Shegai Yesu doku u dana ili wa. Bilatu wenei nala, hal u yain majiyan.

A kidagai Yesu ugana u ukpa
(Matiyu 27:15-26; Luka 23:13-25; Yahaya 18:39-19:16)

⁶ Kayen dem a a'ayin a Abiki a Upasamgbana, Bilatu cuwanaka t̄a u asank̄a le vuma u te u da ama a foloi u asank̄a le a asuvu ama da a ukai a kuwa ku a'ali. ⁷ Vuma roku da pini uza u kala Baraba. Wa t̄a usiri adama a u'yangasasa atakasuvu a ama kabolo n atoku a ne aza da a wunai ama, a kain ka a 'yangasai atakasuvu a ama. ⁸ Ama a banai ara Bilatu a folo yi u yanka le ili i'ya u cuwanakai.

⁹ U wushunku le u danai, "Gogo-na ciga da ya ciga n asank̄a da magono ma aza a Yahuda mi?" ¹⁰ Kpaci u reve t̄a adama a malyon a da adar̄akpi a pige a bankai Yesu ara ne.

¹¹ Adarākpi a pige a maṭṣai ama a dana a wutumkpā le Baraba. ¹² Aku Bilatu danai, “Nɗya ma yan n uza ḁa ya isa magono ma aza a Yahuda mi?”

¹³ Ama a worukpoi a danai, “A wandamgbana yi.”

¹⁴ U wece le, “Adama a iyen, ili i cingi i eni i'ya u yain?”

Shegai ama yi a lapulai a worukpoi, a danai, “A wandamgbana yi.”

¹⁵ An Bilatu wa ciga ama a pana kayanyan ka ne, aku u wutumkpā le Baraba. U zuwai a bawain Yesu, aku u naḁa le a ba a wandamgbana yi.

Asoje a yankai Yesu majari

(Matiyu 27:27-31; Yahaya 19:2-3)

¹⁶ Asoje a banai n Yesu a asuvu a kefile ku tsugono, aku a bolomgbonoi gbā kakuma ka asoje. ¹⁷ A ukunka yi aminya a ngono a mini ma galura. Aku a yain funi u awana, a zuwuka yi u ḁa a kaci. ¹⁸ A gita yi idyani, “Uzapige, uzapige, magono ma aza a Yahuda.” ¹⁹ A rongo yi ukudusa a kaci n kalangu, n a cikpusuki yi atatsa. Aku a kudangi a ḁa a ka naḁa yi tsupige. ²⁰ An a kotso yi uyanka majari, a mondo yi aminya a ngono yi. A uka yi aminya a ne. Pini nala, a wutumkpā yi a kateshe, kotsu a wandamgbana yi.

A wandamgbanaɗi Yesu

(Matiyu 27:32-44; Luka 23:26-43; Yahaya 19:17-27)

²¹ Vuma roku ḁa pini uza u kala Simo uza u Sirani, tata u Alizanda n Rafu, u wutaɗi a une wa wura. Asoje a shamkpa yi a maṭṣa yi u canga mawandamgbani ma Yesu. ²² A bankai Yesu a asu u ḁa a ka isa Golugota;ṫ (wata, Asu u Mako ma Kaci). ²³ A naḁa yi mini ma cinwi kaḁolo n aguma a ḁa a ka isa mar, shegai u 'yuwain ma uso.

²⁴ Aku a wandamgbana yi. A pecishei aminya a ne utyoku u le. A varangi uruta, tsara a wene ili i'ya ya dem wa tsara. ²⁵ N ulapa uwule u kuci u usana u ḁa a wandamgbana yi.

²⁶ Uza ḁa baci a wandamgbanaɗi, a tsu korongu ta unyushi u ne zuba n kaci ka ne. Ili i'ya a koronki Yesu i'ya na: MAGONO MA AZA A YAHUDA. ²⁷ A wandamgbanaɗi kpm dem aza a magalaka ama a re. Uza u te a

ulyaki u ne, uza u te tani a ugula. [²⁸ Nala a shadangi udani u ḁa u danai, “A kece yi a asuvu a aza a unyushi.”]* ²⁹ Aza ḁa a ka wurusa, a rongo yi uyansaḁa kadyanshi ka gbani, n a gbaḁi a'aci a le. “Mhm! Avu uza ḁa vu ḁa va wasa Kuwa ku Kashila, aku vu mai ka a asuvu a'ayin a tatsu. ³⁰ Cipa wawa! Vu wauwa kaci ka vunu.”

³¹ Nala tani kpm dem adarākpi a pige n awenishiki a Mele a rongo yi uyanka majari. A danai, “U wauwai aza roku, shegai u fuda u wauwa kaci ka ne wa. ³² Kawauwi ka na ki, magono ma aza a Isara'ila, u cipa pini a mawandamgbani mi tsu wene wawa tsara tsu pityanangu n eyi.”

Hal n aza a magalaka a ḁa a wandamgbanaɗi kaḁolo n eyi dem a yanka yi kadyanshi ka gbani.

Ukpā u Yesu

(Matiyu 27:45-56; Luka 23:44-49; Yahaya 19:28-30)

³³ N kaara a kaci, aku uyamba vi gbā u likpamgbanaɗi n karimbi hal ubana ulapa uwule u tatsu. ³⁴ N ulapa uwule u tatsu vi, Yesu salai, “Eloyi, Eloyi, lama sabakātani.” (Wata, “Kashila ka va, Kashila ka va, ndya i zuwai vu varangu mu?”)

³⁵ An ama ḁa a'ari pini kushani a panai nala, a danai, “Panai, wa isa Iliya.” ³⁶ Aku vuma u te u sumai u ba u reki kashaku n mini ma kalam, u sapai ka a kalangu, u sakunki yi kotsu u soi. Aku u danai, “Asakaɗi tsu wene ko Iliya wa tuwa u cipuka yi.”

³⁷ Yesu salai cika, aku u uma u ne u wutaɗi.

³⁸ Kute-kute kunya ka a baraḁpai a asuvu a Kuwa ku Kashila ki ku pecemgbenei kure. Ili i'ya i kanaɗi a zuba hal ubana a iyamba. ³⁹ An katigi ka ka shamgbai ka wundya Yesu, u wenei tyoku ḁa u kuwai. U danai, “Mayun vuma u naha vi, Maku ma Kashila ma.”

⁴⁰ Aka a roku a ḁa pini a shamgbai a ka yan akaɗu a mɗari. A asuvu a le alya Meri Magadaliya, n Solomi, n Meri (mma u Yakubu u kenu n Isuhu). ⁴¹ Alya a tono yi, tun a Galili n a yanki yi manyan. N aka a ḁa a tuwai kaḁolo n eyi a Urishelima alya dem pini.

Kaciḁa ka Yesu

(Matiyu 27:57-61; Luka 23:50-56; Yahaya 19:38-42)

* 15:28 Akorongi a cau ushani aza ḁa a purai a tagarada u Marku a kalatsa ta makpanda ma 28.

⁴² Gb̄a ukuna u na vi u git̄a t̄a a Kain ka Afobi; wata, kain ka wansa baci aku Ashibi. An kuvuli ka yan, ⁴³ aku Isuhu u Arimatiya u gbamai asuvu u banai ara Bilatu, u folo yi u naḱa yi ikyamba i Yesu u cid̄angu. (Isuhu vuma da uza da a ka pana n eyi a asuvu a Asheshi a Pige yi, uza da wa vana utuw̄a u tsugono tsu Kashil̄a tsu rawa.) ⁴⁴ Bilatu yan t̄a majiyan an u panai a da Yesu kuwa de. U isai katigi ka ka wundya Yesu vi. Aku u wece yi ko u b̄arakp̄a de n ukp̄a. ⁴⁵ An katigi ki ka tonuko yi u kuwa de, aku u naḱai Isuhu ikyamba yi. ⁴⁶ Pini nala, u ba u tsilai kunya, aku u kat̄al̄ai pini ikyamba yi, u ba u ukai i'ya a kasaun ka a sad̄arai a katali. An u kotsoi, aku u gindal̄akpai katali ka pige u kimb̄ai utsutsu u kasaun vi. ⁴⁷ Meri Magadaliya n Meri mma u Isuhu a wene t̄a a asu u da a cid̄angi ikyamba i Yesu yi.

16

U'yanḡa u Yesu a ukp̄a
(*Matiyu 28:1-8; Luka 24:1-12; Yahaya 20:1-10*)

¹ An Ashibi a wurai, Meri Magadaliya, n Meri mma u Yakubu, n Solomi a tsilai ucanga u magulan̄i, kotsu a ba a tsunku ikyamba i Yesu. ²⁻³ N kpasani ku kain ka kagit̄a ka a a'ayin a shindere a kan̄ai ure. Ele a nwalu a ka yawunsa uza da wa ba u gin-dal̄akpuka le katali ka a kimb̄ugai utsutsu u kasaun vi. Kaara n ka b̄atsi ele n a rawi pini a utsutsu u kasaun vi. ⁴ A webelei na a wenei katali ki a gindal̄akpa ka de, ka la a ikengi ka pige ka tani. ⁵ An a uwai a wenei kalobo ka roku n aminya a eri ndishi a ulyaki, aku uwonvo u kan̄a le.

⁶ Pini nala, kalobo ki ka tonuko le, "Panai uwonvo wa. N reve t̄a Yesu uza u Nazara, uza da a wandamgbana vi aya ya bolo. Webelei asu u da a'ari a zuwai ikyamba i ne da na, wa kpam pini wa, u 'yanḡa de. ⁷ Walai i ba i tonuko Bituru n atoni a ne a da a buwai, i tonuko le wa lasa da t̄a ubana a uyamba u Galili. Nte ya ba i wene yi de tyoku da u tonuko da a'ayin a da wari n ad̄a."

⁸ Aku a wut̄ai a wuranai n ilyadi ikyamba n i jeyi, kpam alya la ul̄apani a dana uza ukuna wa adama a uwonvo.

Meri Magadaliya wenei Yesu

⁹ [N kpasani ku kain ka kagit̄a ka a'ayin a shindere ka Yesu 'yanḡai. Vuma da u git̄a yi uwene, Meri Magadaliya da, uka da u wutukp̄ai ityoni i cingi i shindere ara ne. ¹⁰ U ba u tonukoi atoni a Yesu, u cina le atsuma unamgbi n a sayi. ¹¹ Shegai an u tonuko le Yesu 'yanḡa de, hal gbam u wene yi t̄a, a 'yuwain uwushuku.

Yesu wenikei kaci ka a asu u atoni a re
(*Luka 24:13-35*)

¹² Yesu yansakai tyoku u roku, aku u asak̄ai atoni a ne ama a re aza da a ka bana a ilyuci a wene yi. ¹³ Aku a gonoi a ba a tonukoi atoku a le. Atoku yi a 'yuwain uwushuku n ili a danai.

Yesu asak̄ai kupa n uza u te vi a wene yi
(*Matiyu 28:16-20; Luka 24:36-49; Yahaya 20:19-23; Asuki 1:6-8*)

¹⁴ Pini nala, u asak̄ai atoni a ne kupa n uza u te vi a wene yi, a'ayin a da a ka lya ilikulya. Aku u bongo le adama a ugbama u asuvu a le n ukp̄ada u uwushuku n ili i'ya ama da a wene yi a tonuko le.

¹⁵ Aku u tonuko le, "Walai i bana a asuvu a likimba i yanka ama Kadyanshi ka Shinga ka va. ¹⁶ Gb̄a uza da baci dem u wushuki n kadyanshi ki hal a lyubuḱi a, a ka wauwa yi t̄a. Kpam uza da baci u 'yuwain ka, a ka varangu yi t̄a. ¹⁷ Iryoci i na ya tonu t̄a aza da a wushuki: asuvu a kala ka va a ka wutukp̄a t̄a ityoni i cingi a asuvu a ama. A ka yan t̄a dem kadyanshi n aletsu a roku. ¹⁸ A ka bidya t̄a a'ali n akere a le, kpam a ka yanka le ili wa. Uza u so baci tsukonu, tsa tsa yan yi ili wa ko kenu. Kpam a ka sawa t̄a aza a mb̄ala a tanasa le."

A cangai Yesu ubana a zuba
(*Luka 24:50-53; Asuki 1:9-11*)

¹⁹ An Yesu kotso le uyanka kadyanshi, aku a canga yi ubana a zuba. U ba u dusuki a kukere ku ulyaki ku Kashila. ²⁰ Atoni a ne tani a lazai, a rongoi uyan kuḱari ku Kadyanshi ka Shinga ka Kashila, ko nte wa a asuvu a likimba. Asheku n a b̄anga le asu u da u asak̄a le a ka yansa ikunesavu n i weniki kadyanshi ki mayun da.]

Kadyanshi ka Shinga ka Luka

Ukukpa u kadyanshi

Luka, uza da u korongi tagarada u na vi, kana ki ka aguma ka kahu u woko katoni ka Yesu. Adama a nala, u korongu ta n kakiri kpm u naka ta ikuna i maci a kaci ka Yesu. Aya kpm dem u korongi Tagarada u Asuki. Itagarada i nala yi i walamgbana ta tsara i dansa alabari a Yesu n atoni a ne.

A tagarada u na vi iwenishike i'ya pini i pige: Uwenishike u pige u kagita u da uciga u Kashila a asu u ya dem. Uwenishike u pige u ire u da Yesu tuwa ta a likimba u woko Kawauwi ka ama gba. Luka korongu ta iwenishike i roku i'ya ama roku bawu a korongusi. Iryoci i te i'ya alabari a uza u Samariya u shinga. Luka wenike ta kpm kvasu ka ta n kalen ara Yesu. U korongu ta idani i Yesu an u vasai. U wenike ta kpm tyoku da Kulu Keri ku yain manyan a asuvu a ama a a'ayin a da Yesu wari pini naha a likimba. Adama a da wari kana ki ka aguma, a yinsa yi a a'ayin a ukpa a Kawauwi wa hal dem n u'yanga u ne a ukpa. U tonuko tsu Yesu takuma ta kadan a'ayin a da u 'yangai a ukpa. Nala u wenike ta an mayun da Kashila ka 'yangasai Yesu a ukpa.

Tagarada u na u naka ta Atoni a gogo-na iryoci i shinga i'ya a ka tono, iryoci i Yesu tyoku da u rongoi n ama. U wenike ta tyoku da tsa banga aza a unambi, n tyoku da tsa yan kvasu. Kpm dem u zuwa ta upityanangu u tsunu u gbama kpaci Luka wushuku ta n eyi u wene ta gba ili i'ya Yesu yansai, kpm u wenike tsu ta an Yesu 'yangai a ukpa.

Ili i'ya i'ari a tagarada u na vi

Ili i'ya i zuwai Luka korongi tagarada u na vi (1:1-4)

Ilimaci i Yahaya kalyubugi n Yesu (1:5-2:52)

Akani a Yahaya kalyubugi (3:1-20)

Ulyubugu n ukondo u Yesu (3:21-4:13)

Manyan ma Yesu a Galili (4:14-9:50)
Yesu bansai a Galili ubana a Urishelima (9:51-19:27)

Ukana n ukpa u Yesu (19:28-23:56)

Yesu wa ta n uma (24:1-12)

Yesu wenikei kaci ka ne n tyoku da kpm a canga yi ubana a zuba (24:13-53)

Ikorongi i alabari a Yesu

¹Uzapige Tiyofilu: Ama ushani a bidya ta a korongu ukuna u da u gitai a mere ma tsunu. ²Ama yi a korongu ta dere tyoku u aza da a yain ukuna vi a a'eshi a le, alya ayain a manyan ma udani mi, kpm a tonuko tsu. ³Adama a nala, an u wokoi mpa n kaci ka va n vecei ukuna vi a kagita ben, n wenei u lobono ta n koronku vu ukuna vi tyoku da u tonomgbonoi. ⁴Tsara vu reve ukuna u da a wenishike vu vi mayun da u gitai.

Ilimaci i Yahaya

⁵A'ayin a Hiridu† Magono ma Yahuda, a yan ta kadarakpi† ka roku, uza u kala Zakariya, uza da wari a kabon ka kafole ka adarakpi ka Abija. Uka u ne Alisabatu uza u kagali ka Haruna† kadarakpi ka. ⁶Ama a re le a ka wala ta dere a a'eshi a Kashila, kpm a ka kirana n udani a Kashila. ⁷Shegai a'ari n maku wa, kpaci Alisabatu madari ma, kpm gba le a kutsa de.

⁸Kain ka kabon ka adarakpi ka Zakariya kari a manyan a Kuwa ku Kashila,* wari a uyan tsudaraki a kapala ka Kashila. ⁹Uruta u rukpai a kaci ka ne tyoku u agadu a adarakpi, u woko uza da wa uwa a asuvu a Asu u Uwulukpi, u runukpa ili i magulani. ¹⁰An a'ayin a urunukpa a ili i magulani† a yain, kakuma ka ama ka ka lya kayala kari a ulanga a uyan kvasu.

¹¹Aku katsumate ka zuba ka Kashila ka wenikei kaci ka ne ara Zakariya a ulyaki u asudaraka u ili i magulani vi. ¹²An u wenei nala, u giruwai, uwonvo u kana yi cika.

¹³Aku katsumate ki ka tonuko yi, "Zakariya, pana uwonvo wa, kpaci a pana de kvasu ka vunu. Uka u vunu Alisabatu wa matsaka vu ta maku ma vali. Vu neke yi kala Yahaya.

¹⁴Wa woko ta ili i ipeli n i kayanyan ara vunu. Ama ushani a ka pele ta adama a ilimaci i ne. ¹⁵Kpaci wa woko ta uzapige a kapala ka Magono ma Zuba. Wa tuwa u soi mini ma cinwi ko ili i'ya ya zuwa umaka wa. Kpm a ka shadangu yi ta n Kulu Keri, eyi pini a katsuma ka mma u ne. ¹⁶Wa gonuko ta aza a Isara'ila ushani a asu u Magono

* 1:8 Kondo kulu ku Kuwa ku Kashila a makupki ma XX.

ma Zuba Kashilā ka le. ¹⁷ Kpam wa lasa t̄a Asheku, n kulu n ucira tyoku u Iliya. U yiraḷakpa atakasuvu a asheku ubana a asu u mmuku n le, n uyawunsa u aryagbaji uwoko tyoku u uyawunsa u ama a maci. U fobuso atakasuvu a ama adama a utuwā u Asheku.”

¹⁸ Zakariya wece yi, “Nida ma wushuku n ukuna u na vi? Mpa na n yan de makoshi, kpam uka u va dem u yan de mamic.”

¹⁹ Katsumate ki ka wushunku yi, “Mpa Jibura'ilu, uza da wari kushani a kapala ka Kashilā. Suku da a suku mu n tuwa n danasa vu, kpam n tonuko vu ukuna u shinga u na vi. ²⁰ Gogo-na, adama a ukpada u upityanangu u vunū, va woko t̄a kabebe. Va doku kpam va dana ukuna wa, she a'ayin a da a shadangi ukuna u na vi, a kain ka a zuwai u da. Kpam nala wa woko.”

²¹ Ama a'ari a ulanga a uvana Zakariya, a'ari uyan majiyan ma ili i'ya i zuwai u barakpai a asuvu a Asu u Uwulukpi vi. ²² An u wutaɪ, u fuda u dana ukuna wa. Ama a revei u wene t̄a pini kuwene. U rongo le u wenishike iryoci n u radagbusi akere.

²³ An a'ayin a manyan a ne a shadangi, u lazai u gonoi a kuwa. ²⁴ An a'ayin a nala a wurai, Alisabatu uka u ne u yain katsuma, u kanaɪ uronguso a kuwa bawu u wutaɪ hal uwoto u tawun. ²⁵ U danai, “Webelei ili i'ya Magono ma Zuba ma yanka mu. A a'ayin a da a yan yi, da u takpa mu uwono a a'eshi a ama.”

A danai ukuna u ilimaci i Yesu

²⁶ A uwoto u teli u katsuma ka Alisabatu, Kashilā ka suki katsumate ka zuba ka ne Jibura'ilu a Nazara, ilyuci i'ya i'ari a uyamba u Galili. ²⁷ U bana a asu u makere ma roku ma bawu ma revei vali. Uza da vuma roku uza u kala Isuhu, uza u kagali ka Dawuda magono, u kenei tsumana. Kala ka makere mi ka Meri. ²⁸ Katsumate ka banai ara ne, u danai, “A danasa vu Meri, macigi ma Kashilā. Magono ma Zuba ma t̄a n avu.”

²⁹ Shegai Meri dambula t̄a cika, wa yawunsa icun i idyani i eni i'ya nala. ³⁰ Katsumate ka tonuko yi, “Pana uwonvo wa, Meri, kpaci Kashilā ka bidya t̄a ka zuwuka vu unā u shinga. ³¹ Va yan t̄a katsuma, vu matsa maku ma vali, kpam vu neke yi kala Yesu. ³² Wa woko t̄a uzapige. A isa yi kpam Maku ma Kashilā ka Zuba. Magono ma Zuba Kashilā wa naka yi t̄a tsugono tsu akaya a ne Dawuda. ³³ Wa lya

t̄a tsugono tsu kagali ka Yakubu hal ubana. Tsugono tsu ne tani t̄a t̄a pini hal ubana bawu utyoku.”

³⁴ Meri wece yi, “Nida ukuna u na wa gita, an u wokoɪ mpa n reve vali wa?”

³⁵ Katsumate ka wushunku yi, “Kulu Keri ka cipa t̄a ara vunū, ucira u Kashilā ka Zuba wa palasa vu t̄a. Adama a nala uza u uwulukpi u da va matsa vi, a ka isa yi t̄a Maku ma Kashilā. ³⁶ Alisabatu dem, kumaci ku vunū wa t̄a n katsuma n tsumici tsu ne! Uwoto u teli u da yi pa vi. Eyi uza da a danai madari ma. ³⁷ Ili i'la la i'ya Kashilā ka kpada uyan wa.”

³⁸ Meri danai, “Mpa kagbashi ka Magono ma Zuba ka. U woko mu tyoku da vu danai.” Aku katsumate ki ka lazai ka asaka yi.

Meri ba u kondoi Alisabatu

³⁹ A'ayin a nala yi, Meri yain maloko u fobusoɪ u banai a uyamba u Yahuda, a ilyuci i roku, a kabon ka nsasa. ⁴⁰ U uwai a kuwa ku Zakariya u danasai Alisabatu. ⁴¹ An u panai idyani i ne, aku maku ma mari a katsuma ka ne ma gbadai n ucira. Pini nala, a shadangi Alisabatu n Kulu Keri. ⁴² U lyangasai kalagatsu ka ne n ucira, u danai, “Avu uza u unā u shinga u da a asuvu a aka gba. Maku ma kpam va matsa vi, uza u unā u shinga u da. ⁴³ Nida ukuna u shinga u na u tsara mu, hal anuku a Asheku a va u wutaɪ ara va? ⁴⁴ An n panai kalagatsu ka idyani i vunū, aku maku ma mari a katsuma ka va ma gbadai n ucira adama a ipeli. ⁴⁵ Uza u unā u shinga u da wari Meri, avu uza da vu wushuki n ili i'ya Magono ma Zuba ma tonuko vu ya shadangu.”

Ushipa u Meri

⁴⁶ Aku Meri danai, “Katakasuvu ka va ka naka t̄a Magono ma Zuba tsupige. ⁴⁷ N Kashilā Kawauwi ka va ka uma u va wari a ipeli. ⁴⁸ Kpaci u webelei uvakunku u kaci u kagbashi ka ne. U da na gba ama a ka tuwa a ka isa mu uza u unā u shinga. ⁴⁹ Kpaci Uza u Ucira Gba u yanka mu t̄a ili i pige. Uwulukpi u da kala ka ne kari. ⁵⁰ Upasamgbanasa u da upana u iyali u ne u tsu pasamgbanasa a agali a da a ka pana uwonvo u Kashilā ubana. ⁵¹ U yain manyan ma pige n akere a ne, u wacinsai aza a aradi n uyawunsa u atakasuvu a le. ⁵² U takpai ngono a tsugono tsu le, aku u nakaɪ aza da a vakunki kaci ka le tsupige. ⁵³ U cuwatangi aza a kambulu n ili i shinga, aza a utsari tani u tutsuku le akere

a de. ⁵⁴ U Ɔangai kagbashi ka ne Isara'ila, kpaci wa cibusa ta n asuvayali a ne. ⁵⁵ Tyoku da u zuwamgbani wa pana iyali i isheku i tsunu, Ibirahi n kagali ka ne ubana.”

⁵⁶ Meri dusuki n Alisabatu evu n uwoto u tatsu, aku u gonoi a kuwa.

Ilimaci i Yahaya Kalyubugi

⁵⁷ An a'ayin a ilimaci a Alisabatu a yain, u matsai maku ma vali. ⁵⁸ Aza a karen n amaci a ne, a panai tyoku da Magono ma Zuba ma panai iyali i ne, hal a Ɔanga yi ipeli.

⁵⁹ Kain ka kulla, a tuwai kotsu a kida maku mi kacombi.† A'ari a ka ciga a neke yi kala ka asheku a ne Zakariya. ⁶⁰ Shegai mma u ne u danai, “Nala wa, kala ka ne ka Yahaya.”

⁶¹ Aku a danai, “Iyen! A kumaci ku vunu uza roku wa la n kala ka nala wa.”

⁶² A yankai asheku a ne kadyanshi n kukere u tonuko le kala ka wa ciga a isa maku mi. ⁶³ U zamai a tuko yi kagbagala ka ikorongi, aku u korongi, “Kala ka ne ka Yahaya.” Gba le a yain majiyan. ⁶⁴ Kute-kute, una u ne u kukpai, kaletsu ka ne kpam ka tatsukpai. Aku u gitai kadyanshi u rongoi ucikpala Kashila. ⁶⁵ Uwonvo u kana'i aza a karen yi gba. A rongoi utambura kadyanshi ka ukuna vi gba a kaƆon ka nsasa ka uyamba u Yahuda. ⁶⁶ Gba aza da a panai ukuna vi a kana'i u da a atakasuvu a le, a ka tono, “Ndyu maku ma na ma tuwa ma woko?” Kpaci ucira u Magono ma Zuba ma ta n eyi.

Ushipa u Zakariya

⁶⁷ Aku a shaƆangi asheku a ne Zakariya n Kulu Keri, u yain kadyanshi ka ukuna n Kashila, u da, ⁶⁸ “A cikpala Magono ma Zuba, Kashila ka Isara'ila, kpaci u tuwa ta a asu u ama a ne u wutukpa le. ⁶⁹ U 'yangasaka tsu Kawauwi ka ucira, a asuvu a kagali ka kagbashi ka ne Dawuda. ⁷⁰ (Tyoku da caupa u danai a una u ntsumate n ne n da a wulukpei.) ⁷¹ U wauwa tsu a akere a atokulalu a tsunu, hal gba n aza da a 'yuwan tsu. ⁷² Tsara u wenike asuvayali a ne a asu u nkoshi n cau n tsunu. U ciba kpam kazuwamgbani ka uwulukpi ka ne. ⁷³ Kazuwamgbani ka u tsinakai asheku a tsunu Ibirahi ka la vi. ⁷⁴ Kpaci u wauwa tsu ta a asu u atokulalu a tsunu, tsu gbashika yi bawu upana uwonvo. ⁷⁵ Tsu gbashika yi n uwulukpi n ukuna u maci a kapala ka ne, gba a'ayin a tsunu. ⁷⁶ Avu kpam maku ma va, a ka isa vu ta matsumate ma Kashila Uza u Ucira Gba, kpaci va lasa ta Asheku,

tsara vu fobusuko yi ure. ⁷⁷ Vu tonuko ama a ne ukuna u iwauwi i utsara ucimbusa u unyushi u le. ⁷⁸ Adama a asuvayali a maci a Kashila ka tsunu, a zuba da katyashi ka kpasani ka wuta tsu. ⁷⁹ Tsara u wakana aza da a'ari ndishi a karimbi, n aza da a ka tuwa a kuwa. U toni n aitsu a ure u ndishi n shinga.”

⁸⁰ Aku maku ma gbonguroi a ikyamba n kulu cika. U dusuki a kakamba hal kain ka u wenikei kaci ka ne a asu u Isara'ila.

2

Ilimaci i Yesu

(Matiyu 1:18-25)

¹ A'ayin a nala, Kaisa Agusta magono ma pige ma Roma, u zuwai a keci gba ama da a'ari a uyamba† vi. ² (Makeci ma a gitai uyan ma la vi, a'ayin a tsugono tsu Kiriniyu uza u karatsu ka pige u Suriya.) ³ Ya dem gonoi a ilyuci i ne tsara a korongu yi.

⁴ Isuhu dem 'yangai a ilyuci i Nazara, a uyamba u Galili, u banai a uyamba u Yahuda. U banai a ilyuci i Dawuda i'ya a ka isa Batalami, kpaci eyi uza u kagali ka Dawuda da. ⁵ Tsara a korongu yi n Meri kamana ka ne, uza da kpam wari n katsuma. ⁶ Ele pini de, a'ayin a ilimaci a Meri a yain. ⁷ Aku u matsai maku ma vali ma kapala ma ne, u palasa yi n kunya, aku u vakunku yi a asu u uneshe kuzuwate ilikulya. Kpaci a tsara kunu ku amoci pini a kuwa ki wa.

Aliniki n atsumate a zuba

⁸ N kayin ka nala ki, aliniki a roku a da pini a uroto u ilyuci vi, a ka wundya ishiga i nlala n le. ⁹ Aku katsumate ka zuba ka Magono ma Zuba ka wenikei kaci ka ne ara le. Aku tsupige tsu Magono ma Zuba tsu kyawan le n katyashi, hal uwonvo u kana le. ¹⁰ Shegai katsumate ki ka tonuko le, “Panai uwonvo wa, ukuna u shinga u ipeli u da n tuko da, u da wa woko u ama gba. ¹¹ Ara na a matsaka da ta Kawauwi a Batalami, ilyuci i Dawuda, aya Kirisiti Asheku. ¹² Iryoci i'ya ya wene i'ya na: Ya cina ta a vakunki maku a asu u uneshe kuzuwate ilikulya, upalasi n kunya.”

¹³ Kute-kute, kaƆolo ka aza a kuvon a zuba a bolomgonoi n katsumate ki, a ka cikpala Kashila n a dansi, ¹⁴ “Unaka u tsupige ubana a asu u Kashila u shamgba ta a asuvu a zuba a asu u da u lai tsupige. A likimba tani

ndishi n shinga n shamgba t̄a a asu u ama da wa pana kayanyan ka le cika.”

¹⁵ An atsumate yi a gonoi a zuba, aliniki yi a tonukoi kaci ka le, “Tsu banai a Bata-lami tsu wene ili i'ya Magono ma Zuba ma tonuko tsu i gitai vi.”

¹⁶ A banai n maloko, a ba a cinai Isuhu, n Meri, n maku mi dem nvain a asu u uneshe kuzuwate ilikulya. ¹⁷ Aku aliniki a tonukoi ya dem ili i'ya i gitai n i'ya katsumate ka zuba ka tonuko le a kaci ka maku ma na mi. ¹⁸ Gb̄a ama da a panai ukuna u na vi, a rongoi uyan majiyan ma ukuna u da aliniki yi a tonuko le. ¹⁹ Shegai Meri kan̄ai ukuna vi n kabini a katsum̄a ka ne, aku u rongoi u cibusa u da. ²⁰ Aliniki yi a gonoi, a rongoi un̄aka Kashil̄a tsupige n a cikpali yi, adama a ili i'ya katsumate ki ka tonuko le. Kpam n adama a da a wenei maku mi tyoku da katsumate ki ka tonuko le.

A bankai Yesu a Kuwa ku Kashil̄a

²¹ An kain ka kull̄a ka kyawain, kain ka a ka kida yi kacombi, a neke yi kala Yesu. Kala ka katsumate ka zuba ka nak̄a yi, kahu a yain katsum̄a ka ne.

²² An a'ayin a uwulukpe a le a yain, tyoku da u wari a Mele ma Musa, a matsa baci maku. Aku Isuhu n Meri a bankai Yesu a Urishelima, a nak̄a yi a asu u Magono ma Zuba. ²³ (Tyoku da wari ukorongi, Mele ma Kashil̄a ma danai, “Maku ma uka u gitai u matsa kalobo ka baci, u kan̄a t̄a a nak̄a yi a asu u Magono ma Zuba.”) ²⁴ A yain udarakpa tyoku da Mele ma Kashil̄a ma danai, “A'ad̄ya a re ko tani mmuku ma ntambara n re.” ◇

²⁵ Vuma roku u da pini a Urishelima a ka isa Saminu, vuma u maci kpam uza da wa gbashika Kashil̄a. Wa t̄a n Kulu Keri, kpam u barakpai wa vana utuwa u Kirisiti Kawauwi u tuwa u wauwa aza a Isara'ila. ²⁶ Kulu Keri ku wenike yi wa kuwa wa, she a'ayin a da u wenei Kirisiti u Magono ma Zuba. ²⁷ Kain ki, Kulu Keri ku zuwai u uwai a Kuwa ku Kashil̄a. Meri n Isuhu a tuwai, kotsu a nak̄a Yesu a asu u Magono ma Zuba, tyoku da Mele ma da a yain. ²⁸ Aku Saminu wobo yi, u cikpai Kashil̄a, u danai, ²⁹ “Gogo-nu, Ashekapige, she vu asaka kagbashi ka vunu ka laza bawu ukuna u roku, tyoku da vu danai. ³⁰ Kpaci n wene

de iwauwi i vunu ³¹ i'ya vu fobusoi a kapala ka ama gb̄a. ³² Aya katyashi ka ka wenike Awulawa† ure u vunu, aya kpam tsupige tsu ama a vunu Isara'ila.”

³³ Tata na mma u ne a yain majiyan a ili i'ya a danai a kaci ka ne. ³⁴ Aku Saminu zuwuka le un̄a u shinga. Aku u tonukoi mma u ne vi, “Vu wene maku ma na mi? Aya a zuwai u woko ure u urukpa u aza roku n u u'yanḡa u aza roku ushani a asuvu a Isara'ila. Kpam Kashil̄a ka suku yi t̄a u woko iryoci, shegai aza roku a ka 'yuwan yi ta. ³⁵ Kotsu a wutukpa uyawunsa u atakasuvu ushani a kateshe. Avu tani burundu wa batsamgbana t̄a katakasuvu ka vunu.”

³⁶ Matsumate ma mari uka, uza u kala Hanatu, wa t̄a dem pini a Kuwa ku Kashil̄a ki, ukere u Fanuyila u da, uza u kagali ka Ashiru. Marana ma, kpam u kutsa t̄a cika. Iyolo i ayen a shindere a da u yain n vali u ne an u bidya yi n tsikere. ³⁷ Gb̄a ayen a ne hal n a da a tsiran̄a tsu ne dem a da yi amanganishi n a nishi.* U asaka Kuwa ku Kashil̄a wa, shegai ulya kayala kaara n kayin, n u yanyi kakuli n kavas. ³⁸ Tyoku da Saminu wari a kadyanshi n Isuhu n Meri, eyi dem u tuwai evu n ele, u cikpai Kashil̄a. U kan̄ai kadyanshi ka maku mi a kapala ka ama da a ka vana uwutukpa u Urishelima.

³⁹ An a kotsoi gb̄a ili i'ya Mele ma Kashil̄a ma danai, a gonoi a ilyuci i Nazara u uyamba u Galili. ⁴⁰ Nte maku mi ma gbonguroi u tukoi ucira pini. A shadangu yi n ugboji u da u wurai a'ayin a ne. Kpam Kashil̄a ka zuwuka yi un̄a u shinga.

Yesu uwai a Kuwa ku Kashil̄a

⁴¹ Kayen dem, isheku i Yesu i tsu bana t̄a a Urishelima a'ayin a Abiki a Upasamgbana.

⁴² An u yain ayen kupa n a re, a banai Abiki yi tyoku da a cuwanakai. ⁴³ An a kotsoi Abiki yi, isheku i ne i kan̄ai ure u ugoni. Yesu shamgbai a Urishelima, bawu a revei. ⁴⁴ A yain nwalu ma uliva, a ka wundya ko wa pini a asuvu a kabolo ki, shegai a wene yi wa. Aku a kan̄a yi uzama a asu a amacif n aje a le.

⁴⁵ An a kpad̄a yi uwene, a gonoi a Urishelima ubolo u ne. ⁴⁶ An a'ayin a tatsu a wurai, a cina yi ndishi a asuvu a Kuwa ku Kashil̄a a mere ma awenishiki. Wa panaka le n u

◇ 2:24 Adkp. 12:6-8; Uwt. 13:2-12. * 2:37 Kalen ka roku ka: ayen amanganishi n a nishi a da a wurai, an vali u ne u kuwai.

yansi le keci. ⁴⁷ Gbā ama dā a panāka yi a yain majiyan n ureve u ne, n tyoku dā wa wushukusu. ⁴⁸ An isheku i ne i wene yi, a yain majiyan, aku mma u ne danai, “Maku ma vā, ndya i zuwai vu yanka tsu naha? Mpa n asheku a vunū tsari vu uzama n katsumā unamgbi.”

⁴⁹ Aku u wece le, “Ndyā i zuwai ya zama mu? I reve u kani n rongo a asu u Tata u vā wa?” ⁵⁰ Shegai a reve ili i'ya u tonuko le wa.

⁵¹ Aku u gonoi a Nazara kabolo n ele, u rongo le unakā tsupige. Mma u ne tani u kani ukuna u nala vi a katakasuvu ka ne. ⁵² Yesu gbonguroi a ikyamba n kakiri, kpam Kashilā n ama dā a reve yi a ciga yi.

3

Kubari ku Yahaya Kalyubugi

(Matiyu 3:1-12; Marku 1:1-8; Yahaya 1:19-28)

¹ A kayen ka kupa n u tawun ka tsugono tsu Kaisa Tibariya magono ma pige ma Roma, a yan tā ngono n nishi aza dā a lyai tsugono tsu iyamba i Isara'ila a kere ka ne, alya: Bontu Bilatu wari gomuna u Yahuda, Hiridu Antiba wari magono ma Galili, vangu u ne Filibu wari magono ma Ituriya n Tarakunita, Lisaniya wari magono ma Abiliya. ² A'ayin a Hanana n Kayafa ngono m adarakpi, kadyanshi ka Kashilā ka tuwai ara Yahaya maku ma Zakariya a kakamba. ³ U banai gbā a iyamba i'ya i'ari ubongu u Agaṭa u Urudu n u yanyi kubari: ama a kpatala ubana a asu u Kashilā a asaka tsicingi tsu le, aku a lyubugu le tsara u wenike an a cimbusukā le. ⁴ Tyoku dā wari ukorongi a Tagarada u Ishaya matsumate a ukuna u Yahaya Kalyubugi: “Kalagatsu ka uza roku ka salasa a kakamba, ‘Lapulukai Asheku Kawauwi ure, i shamkpa u da mai tsara u wala. ⁵ A ka shadangu tā gbā arara, kpam a betelikpe gbā nsasa n agalala. A shamkpa ire i'ya i kotolusoi, aku a gbandala i'ya i'ari n adaka. ⁶ Kpam ama gbā a ka wene tā iwauwi i Kashilā.’” ◇

⁷ Yahaya tonukoi kakumā ka ama ka katuwasa tsara u lyubugusu le vi, “Edā a'eku! Ya barana dā i suma unamgbukatsuma u Kashilā u dā wa tuwa? ⁸ Yanyi ili i'ya ya wenike ukpatala u de. Kotsu i bidya a asuvu

a atakasuvu a de Ibrahi dā asheku a de wa, nala wa banga dā wa. N tonuko dā, Kashilā ka fuda tā ka 'yangasaka Ibrahi mmuku a asuvu a atali a na yi. ⁹ N gogo-na naha a tadangu de kagovu a ami a ndanga. Madanga ma baci dem ma kpaḍai u naka ilimaci i maci, a ka kapa tā ma, a varangu a asuvu a akina.”

¹⁰ Kakumā ka ama ka wece yi, “Ndyā wa tsa yan gogo-na?”

¹¹ U wushuki, “Uza u ntogo n re, u peci n uza dā bawu wari n ma. Uza u ilikulya kpam dem u yain nala.”

¹² Awushi a utafa a roku a tuwai tsara a lyubugu le, a wece yi, “Kawenishiki, ndya tsa yan?”

¹³ U tonuko le, “Kotsu i pasaka a ili i'ya a dā i wushi wa.”

¹⁴ Aku asoje a roku a wece yi, “Atsu tani, ndya tsa yan?”

U tonuko le, “Kotsu i wusa uza ikebe wa. Ko i dana uza u nusa tā, kpam u nusa wa. I kawunku gai n katsupi ka de.”

¹⁵ Ama gbā a'ari a ka vana tā utuwa u Kirisiti Kawauwi, aku a'ari a uyawunsa a atakasuvu a le, ko Yahaya dā Kawauwi ki.

¹⁶ Yahaya wushunku le gbā, u danai, “Mpa gai n mini ma ma lyubugusu dā, shegai uza dā u la mu wa tuwa tā. Uza dā mpa n ratsa n surukpa isirikatsu i akpata i a'ene a ne wa. Aya wa lyubugu dā n Kulu Keri n akina. ¹⁷ Kasasu ka uwelikpe ka ne ka tā a kukere ku ne, wa wujumā tā asu u ulapa ilya vi, aku u cirangu ilya yi u tsungu i'ya a mapon. Shegai wa runukpa tā kopo ki n akinaṭ a dā bawu a ka cimba.” ¹⁸ N icun i kubari ku na ki ushani, ka Yahaya yankai ama Kadyanshi ka Shinga ka Kashilā.

¹⁹ Shegai Yahaya baranai Hiridu Antiba magono a kaci ka Hiridiya, uka u vangu u ne u dā u zuwai, n ukuna u cingi u roku u dā u yain. ²⁰ Adama a nala u gbagiryai Yahaya a kuwa ku a'ali, u dokunki kaci ka ne unyushi u cingi u na vi.

A lyubugi Yesu

(Matiyu 3:13-17; Marku 1:9-11)

²¹ An a lyubugusi ama gbā, a lyubugi dem Yesu. Tyoku dā Yesu wari a kavasū, zuba u kukpai. ²² Pini nala, Kulu Keri ku cipai ara ne yavu kadya. A panai kalagatsu ka wutai a zuba, ka danai, “Adā Maku ma vā ma ma ciga. Ma pana tā kayanyan n avu cika.”

Nkoshi n cau n Yesu
(*Matiyu 1:1-17*)

²³ A'ayin a da Yesu gitai manyan ma ne, wa ta n ayen evu n kamankupa. Tyoku da kpam ama a bidyai Yesu maku ma Isuhu ma. Isuhu maku ma Heli ma.

²⁴ Heli maku ma Matat ma. Matat maku ma Levi ma. Levi maku ma Malaki ma. Malaki maku ma Yana ma. Yana maku Isuhu ma.

²⁵ Isuhu maku ma Matiya ma. Matiya maku ma Emos ma. Emos maku ma Nahum ma. Nahum maku ma Hasali ma. Hasali maku ma Najaya ma.

²⁶ Najaya maku ma Ma'ata ma. Ma'ata maku ma Matiya ma. Matiya maku ma Shimeya ma. Shimeya maku ma Isuhu ma. Isuhu maku ma Yahuda ma.

²⁷ Yahuda maku ma Yowana ma. Yowana maku ma Risa ma. Risa maku ma Zerubabe ma. Zerubabe maku ma Shayalatiya ma. Shayalatiya maku ma Niri ma.

²⁸ Niri maku ma Malaki ma. Malaki maku ma Adi ma. Adi maku ma Kosuma ma. Kosuma maku ma Alumadama ma. Alumadama maku ma Iri ma.

²⁹ Iri maku ma Yosi ma. Yosi maku ma Eliyaza ma. Eliyaza maku ma Yorima ma. Yorima maku ma Matat ma. Matat maku ma Levi ma.

³⁰ Levi maku ma Saminu ma. Saminu maku ma Yahuza ma. Yahuza maku ma Isuhu ma. Isuhu maku ma Yunam ma. Yunam maku ma Eliyakim ma.

³¹ Eliyakim maku ma Malaya ma. Malaya maku ma Mainana ma. Mainana maku ma Matata ma. Matata maku ma Natan ma. Natan maku ma Dawuda ma.

³² Dawuda maku ma Yese ma. Yese maku ma Ubida ma. Ubida maku ma Boza ma. Boza maku ma Salumuna ma. Salumuna maku ma Nashon ma.

³³ Nashon maku ma Aminadabu ma. Aminadabu maku ma Aram ma. Aram maku ma Hesuruna ma.

Hesuruna maku ma Farisa ma. Farisa maku ma Yahuza ma. Yahuza maku ma Yakubu ma. Yakubu maku ma Ishaku ma. Ishaku maku ma Ibirahi ma. Ibirahi maku ma Tera ma. Tera maku ma Naho ma. Naho maku ma Seru ma. Seru maku ma Reyu ma. Reyu maku ma Fele ma. Fele maku ma Eba ma. Eba maku ma Shela ma.

³⁶ Shela maku ma Kenan ma. Kenan maku ma Afakasha ma. Afakasha maku ma Shem ma. Shem maku ma Nuhu ma. Nuhu maku ma Lame ma.

³⁷ Lame maku ma Metusela ma. Metusela maku ma Anuhu ma. Anuhu maku ma Jare ma. Jare maku ma Mahalalel ma. Mahalalel maku ma Kenan ma.

³⁸ Kenan maku ma Enos ma. Enos maku ma Shitu ma. Shitu maku ma Adamu ma. Adamu kpam uza da u wutai a asu u Kashila da.

4

Ukondo u Yesu
(*Matiyu 4:1-11; Marku 1:12-13*)

¹ Pini nala, Yesu asakai Agata a Urudu ushadangi n Kulu Keri, aku Kulu Keri ku tonoi n eyi ubana a kakamba. ² U yan ta a'ayin a amangare, Kalapansi kari yi ukonduso. A asuvu a a'ayin a nala yi u lya ko ili wa, an a'ayin yi a kotsoi, aku u panai kambulu.

³ Pini nala, Kalapansi ka tonuko yi, "Avu Maku ma Kashila ma baci, yanka katali ka na kadyanshi ka gono burodi."

⁴ Yesu wushunku yi, "Ukorongi u da wari a Tagarada u Kashila, 'N burodi da koshi vuma wa yan uma wa.'" ⁵

⁵ Kalapansi ki ka banka yi a zuba a asu u roku, u wenishike yi gba tsugono tsu likimba, kahu a yain a'eshi rapu. ⁶ U tonukoi Yesu, "Ma naka vu ta gba tsupige n ucira u le, kpaci mpa a nakai. Ma ta n ucira u da ma naka uza da ma ciga. ⁷ Va lyaka mu baci kayala, ya woko ta i vunu gba."

⁸ Yesu wushunku yi, "Ukorongi u da wari a Tagarada u Kashila, 'Lyaka Magono ma

Zuba Kashilā ka vunū kayala, aya koshi va gbashika.’ ” ◇

⁹ Aku Kalapānsi ka banka yi a Urishelima, u zuwa yi u shamgbai a zuba u Kuwa ku Kashilā ku ugadi bilibili. U tonuko yi, “Avu Maku ma Kashilā ma baci, radugu a utuwa a iyamba. ¹⁰ Kpaci ukorongi u da wari a Tagarada u Kashilā, ‘Wa yanka ta atsumate a zuba a ne kadyanshi adama a vunū, a kirana n avu. ¹¹ Kpam a ka kebe vu ta a akere a le, adama a da va gbasha kune a katali.’* ”

¹² Yesu wushunku yi, “A korongu ta dem, ‘Va kondo Magono ma Zuba Kashilā ka vunū wa.’ ◇ ”

¹³ An Kalapānsi ka kotsoi ukonduso u ne gba, aku u asaka yi ve.

*Yesu gitai manyan a Galili
(Matiyu 4:12-17; Marku 1:14-15)*

¹⁴ Pini nala, Yesu gonoi a uyamba u Galili, ucira u Kulu Keri wa ta kabolo n eyi. Ukuna u ne u kyawain gba a uyamba vi. ¹⁵ U rongoi a uwenishike a agata a Kashilā a le, gba ama n a naki yi tsupige.

*A 'yuwain Yesu a Nazara
(Matiyu 13:53-58; Marku 6:1-6)*

¹⁶ An Yesu tuwai a Nazara (asu u da a wo yi), aku u uwai a kagata ka Kashilā kain ka Ashibi, tyoku da u cuwanakai. U 'yangai kushani, kotsu u yain kaneshi. ¹⁷ A naka yi tagarada u Ishaya matsumate, u barakpai tagarada vi, u cinai a asu u da a korongi: ¹⁸ “Kulu ku Magono ma Zuba ka ta kabolo na mpa, u dangasa mu n yanka aza a unambi Kadyanshi ka Shinga ka Kashilā. U suku mu n tuwa n yain kadyanshi ka utatsukpa a asu u aza da a sirai, n kukpa a'eshi a arumba, n wauwa aza da a 'yanki, ¹⁹ n yain kadyanshi ka kayen ka Magono ma Zuba ma yan ili i shinga.” ◇

²⁰ U katalai tagarada vi u gonukoi a asu u uza u manyan, aku u dusuki tsara u wenishike. Gba aza da a'ari pini a kagata ka Kashilā ki a gita yi akalu. ²¹ Aku u gita le utonusuko, “Ara, udani naha u shadangu de a atsuvu a de.”

* ^{4:11} Wanda da Kalapānsi ka ciga ka wanda Yesu a asu u na vi. Ishipa 91:11-12 u danai Kashilā ka suku ta atsumate a zuba a ne a kebe vu kotsu vu tadatsa wa. Nala wa zuwa a kana vu wa, vu yan baci utengeshi vu radugi asu u bilibili. ◇ ^{4:12} U.M.I. 6:16. ◇ ^{4:19} Isha.

61:1-2. ◇ 4:26 1 Ngo. 17:1-16. ◇ 4:27 2 Ngo. 5:1-14.

²² Gba le a cikpala yi, a yain majiyan ma kadyanshi ka shinga ka u yain, hal a danai, “Eyi na maku ma Isuhu ma wa?”

²³ U tonuko le, “Ya yanka mu ta tsizagadi tsu na tsi, ‘Kana ki ka aguma, tanasa kaci ka vunū.’ Wata, ‘Gba ikunesavu i'ya tsu panai vu yansai a Kafarnahum, yan i'ya dem pini na a ilyuci i vunū.’ ²⁴ Mayun da n tonuko da, matsumate ma la ma a wushuki n eyi a ilyuci i ne wa.

²⁵ “Shegai mayun n tonuko da, a'ayin a Iliya, nra na n da pini ushani a Isara'ila. A'ayin a da a shamkpai mini ma zuba hal ayen a tatsu n uwoto u teli, a'ayin a da kambulu ka pige ka kimbai gba uyamba vi. ²⁶ Gba n nala, a suku Iliya a asu ko uza a asuvu a le wa, she a asu u marana ma mari a Zarafatu a uyamba u Sida. ◇ ²⁷ A'ayin a Elisha matsumate, a yan ta nkutu ushani a uyamba u Isara'ila. Uza wa tani la uza da a tanasai wa, she Na'aman† koshi, vuma u uyamba u Suriya.” ◇

²⁸ Ama da a'ari pini a kagata ka Kashilā ki a panai upan, an a panai nala vi. ²⁹ Aku a 'yangai a wutukpa yi a uroto u ilyuci. A banka yi a zuba u masasa ma mari evu n ilyuci yi, kotsu a varangu yi a iyamba. ³⁰ Shegai u wurai a mere ma le, u yain nwalu n ne.

*Yesu wutukpai ityoni i cingi
(Matiyu 7:28-29; Marku 1:21-28)*

³¹ Pini nala, Yesu banai a Kafarnahum, ilyuci i roku a uyamba u Galili, wari le a uwenishike kain ka Ashibi. ³² A yain majiyan n uwenishike u ne, kpaci kadyanshi ka ne n ucira u da kari.

³³ A kagata ka Kashilā ki tani, uza u ityoni i cingi u da pini. Aku u 'yangasai kalagatsu ka ne n ucira, u salai, ³⁴ “Wayai! Nda i birika vu n atsu, Yesu uza u Nazara? Tuwa da vu tuwai vu wuna tsu? N reve ta uza da vari. Uza u uwulukpi u nala vi u da u Kashilā.”

³⁵ Aku Yesu barana yi, u da, “Paɗa bini! Pecembene n eyi!” Aku ityoni i cingi yi i varangu yi a iyamba a mere ma le, i pecembenei n eyi. U yanka yi tani ukuna u cingi wa.

³⁶ A yain majiyan gb̄a le, a ka dansa utyoku u le, “Icun i kadyanshi i eni i'ya na vi? Ka na n ucira n tsupige, hal u tsu barana ityoni i cingi, aku a wuta?” ³⁷ Ukuna u ne tani u tamburai ko nte wa a uyamba vi.

Yesu tanasai koku u Bituru
(*Matiyu 8:14-17; Marku 1:29-34*)

³⁸ Aku Yesu asakai kagata ka Kashila ki, u uwai a kuwa ku Bituru. Mma u uka u Bituru tani wa ta n usudugbi u ikyamba, aku a folo yi u tanasa yi. ³⁹ U shamgbai evu n kaci ka ne, u baranai mabala mi, aku ma asaka yi. Kute-kute, u yangai u gita le uyanka manyan.

⁴⁰ An kaara ka rukpai, gb̄a aza da a'ari n aza a mbala icun kau-kau, a tuwusuka le a asu u ne. Aku u tadangusuku le akere a a'aci a le, u tanasa le. ⁴¹ Ityoni i cingi kpan i wutai a asu u ama ushani, a'ari iyoroli n a dansi, “Avu Maku ma Kashila ma!”

Shegai u barana le, u bishinka le kadyanshi, kpaci a reve ta eyi Kirisiti Kawauwi da.

Yesu yain kuɓari a Galili
(*Marku 1:35-39*)

⁴² An kain ka wansai, Yesu wutai u banai a asu u da bawu uza wari pini. Aku kakuma ka ama kari yi uzama, a banai a asu u da wari. Uciga u le u da a shamkpa yi, kotsu u asaka le wa. ⁴³ Shegai u tonuko le, “U kana ta n yain kadyanshi ka tsugono tsu Kashila a ilyuci i'ya i buwai, kpaci adama a nala a da a suku mu.” ⁴⁴ Aku u lyai kapala n u yanyi kuɓari a agata a Kashila a uyamba u Yahuda.†

5

Yesu isai atoni a kagita
(*Matiyu 4:18-22; Marku 1:16-20*)

¹ Kain ka te, Yesu wari kushani a ikengi i Kushiva ku Galili,* kakuma ka ama ka gbaɓaryangu yi, a'ari upana kadyanshi ka Kashila. ² U wenei a'atsu a re a da akani a adan asakai ikengi i kushiva yi. A'ari ubacangusu ibilili i le. ³ Aku u ba u uwai a asuvu a kpatsu ku Simo. An u uwai a asuvu, u tonukoi Simo jebe u vinga kpatsu ki kenu u asaka ikengi i kushiva yi. Aku u dusuki u kanai uwenishike ama, eyi pini a asuvu a kpatsu ki.

⁴ An u kotsoi kadyanshi, u tonukoi Simo, “Uka kpatsu ki a asu u da wari n kadaka, kotsu i vutala ibilili i de i kana adan.”

⁵ Simo wushunku yi, “Uzakuwa, nte kain ka wansa tsu pini na tsari uyan manyan, kpan ko i te tsu kana wa. Shegai an u wokoi vu danai nala, ma vutala ta ibilili yi.”

⁶ An a yain nala, a kanai adan ushani, hal ibilili i le i kanai ukidasa. ⁷ Adama a nala, a isai atoku a le a da a'ari a kpatsu ku ire ki a tuwa a banga le. A tuwai a shafangusi a'atsu yi a re gb̄a n adan, hal a'atsu yi a yain yavu a ka shumbugu.

⁸ Pini nala, an Simo uza da a ka isa Bituru wenei nala, u kudangi a kapala ka Yesu, u danai, “Asheku, batsa pini dan na mpa, kpaci mpa uza u unyushi u cingi u da.” ⁹ Ili i'ya i zuwai tani, eyi n atoku a ne a yan ta majiyan, an a kanai adan nala. ¹⁰ Nala tani kpan dem Yakubu n Yahaya, mmuku n Zabidi, atoku a manyan a Simo.

Yesu tonukoi Simo, “Pana uwonvo wa. Ili i'ya i bidyai gogo-na naha ubana a kapala, ma gonuko vu ta uza da wa tukuso ama.” ¹¹ A wutukpai a'atsu a le a kagida, aku a asakai gb̄a ili i'ya a'ari n i'ya, a tono yi.

Yesu tanasai makutu
(*Matiyu 8:1-4; Marku 1:40-45*)

¹² Kain ka te, Yesu wari a ilyuci i roku a uyamba u nala vi, aku vuma roku, uza u mbala n tsukutu, u tuwai ara ne. An u wenei Yesu, u kudangi a kapala ka ne, u folo yi u da, “Asheku, vu wushuku baci, wa ta n ucira u da wa tanasa mu.”

¹³ Yesu barakpai kukere, u sawa yi, u da, “N wushuku ta, tana.” Kute-kute, tsukutu tsi tsu asaka yi.

¹⁴ U ronoɓi vuma vi atsuvu, u da, “Kotsu vu tonuko uza wa, shegai wala vu ba vu wenike kaci ka vunu a asu u kadarakpi. Kpan vu naka kune tyoku da Musa danai a yain, adama a da vu tanai, tsara ama a reve n u da.” ◇

¹⁵ Shegai gb̄a n nala, kadyanshi ka Yesu kari a utambura, hal kakuma ka ama ushani ka tuwasai ka panaka yi, tsara a tanasa mbala n le. ¹⁶ Shegai u tsu bana ta a asu u da bawu ama a'ari, n u yanyi kavasu.

Yesu tanasai kawunu
(*Matiyu 9:1-8; Marku 2:1-12*)

† 4:44 Akorongi a cau a roku aza da a purai a tagarada u Luka a korongu ta “Galili.” * 5:1 N Tsiheline, a korongu ta “Kushiva ku Janisara” a tsu isa ta dem ka “Kushiva ku Galili.” ◇ 5:14 Adkp. 14:1-32.

¹⁷ Kain ka te, an Yesu wari a uwenishike, Afarishi n awenishiki a Mele a roku a'ā tā pini ndishi. Aza da a wutai gba a ilyuci i uyamba u Galili n aza a Yahuda n Urishe-lima. Kpam ucira u Magono ma Zuba u utanasa u mbala wa ta n eyi. ¹⁸ Ama roku a tuwai n kawunu, a canga yi a kajiba. A ka ciga a uka yi a kunu, tsara a zuwa yi a kapala ka Yesu. ¹⁹ An a kpadai utsara ure u da a ka uka yi, adama a kakuma ka ama, a yuwai a zuba u kukpa. A dpai kukpa ki, aku a zuralakpai vuma vi a mere ma kakuma ki, pini a kapala ka Yesu.

²⁰ An Yesu wenei upityanangu u le, u da, "Uza u va, a cimbusuka vu de unyushi u cingi u vunu."

²¹ Aku awenishiki a Mele n Afarishi yi a gitai uyawunsa a atakasuvu a le, "Ucun u vuma u eni u da na n uyansa ka Kashila kadyanshi ka cingi naha? Ya wa fuda u cim-busa unyushi u cingi? She Kashila koshi."

²² Shegai an Yesu revei tyoku da a ka yawunsa, u wece le, "Nda i zuwai ya yawunsa naha a atakasuvu a de? ²³ Nda i lai shana u da a ka dana, 'A cimbusa de unyushi u cingi u vunu,' ko, 'Yangar vu wala?' ²⁴ Kondoi na, kotsu i reve an mpa Maku ma Vuma mari n ucira u da ma cim-busa unyushi u cingi a likimba." U tonukoi kawunu ki, "N tonuko vu, 'yangar vu bidya kajiba ka vunu vu wala kuwa." ²⁵ Kute-kute a kapala ka le, u 'yangar u bidyai kajiba ka ne. U lazai a kuwa n u cikpali Kashila. ²⁶ A yain majiyan cika, gba kakuma ki ka rongoi ucikpalasa Kashila, uwonvo kpam u kana le, a danai, "Ara tsu wene ta ukuna u savu."

U'isa u Levi

(Matiyu 9:9-13; Marku 2:13-17)

²⁷ An nala u wurai, aku Yesu wutai. Pini nala, u wenei kawushi ka utafa ka roku uza u kala Levi. U cina yi ndishi a kakinda ka uwusha u utafa ka ne. Aku u tonuko yi, "Tono mu." ²⁸ U asakai ko ndya wa, u 'yangar u tono yi.

²⁹ Levi fobusuko yi abiki a pige a kuwa ku ne. Kpam awushi a utafa a roku a da dem pini ushani n ama roku a ka lya kabolo n ele. ³⁰ Aku Afarishi n awenishiki a Mele a ka yanka atoni a ne tsali, a danai, "Nda i zuwai ya lya kabolo n awushi a utafa n aza a unyushi u cingi?"

◇ 6:4 1 Sam. 21:6.

³¹ Yesu wushunku le, "Aza da a'ari n alafiya a ka ciga uza u aguma wa, she aza a mbala. ³² N tuwa adama a da ma isa aza a maci wa, shegai adama a aza a unyushi u cingi, tsara a kpatala."

Keci a kaci ka kakuli

(Matiyu 9:14-17; Marku 2:18-22)

³³ A tonukoi Yesu, "Atoni a Yahaya a tsu yansa ta kakuli n kavasu, nala dem atoni a Afarishi, shegai ndya i zuwai atoni a vunu a ka lya n a soyi?"

³⁴ U wece le, "Amoci a asu u abiki a iyolo a tsu yan kakuli, a ka yan baci abiki kabolo n valisavu vi? ³⁵ A'ayin a'la ta a utuwa a da a ka bidya valisavu vi a mere ma le, a'ayin a nala a da a ka yan kakuli."

³⁶ U tonuko le kpam agisani a na yi, u danai, "Uza wa kara kakashi a kunya ku savu, aku u padara ka a kunya ku cau wa. U yan baci nala, wa nangasa ta ku savu ki. Kpam kakashi ka savu ka a padarai a kunya ku cau ki ka rotsu ka wa.

³⁷ "Vuma wa tsungu mini ma cinwi ma savu a kadele ka ukpan ka cau wa. U yan baci nala, ma asa ta kadele ki ma wotsongu. Kadele ki tani ka namgba. ³⁸ Shegai a tsungu mini ma cinwi ma savu a kadele ka ukpan ka savu. ³⁹ Kpam uza wa la wa so mini ma cinwi ma cau, aku u dana wa ciga ma savu wa. Kpaci wa dana ta, 'Ma cau mi ma la ta ma savu mi tsulobo.'"

6

Yesu da Asheku a kain ka Ashibi

(Matiyu 12:1-8; Marku 2:23-28)

¹ Kain ka te n kain ka Ashibi, Yesu wa wura ashina a ilya kabolo n atoni a ne, pini nala, atoni yi a gitai ukoduso aratu a ilya n a yuruwi n a takumi. ² Afarishi a roku a danai, "Nda i zuwai ya yan ili i'ya i nangasai mele ma Ashibi?"

³ Yesu wushunku le, "Eda kotsu i yan kaneshi u ili i'ya Dawuda yain, a'ayin a da u panai kambulu, eyi n aje a nwalu a ne wa? ⁴ An u uwai a Kuwa ku Kashila, u bidyai iburodi i uwulukpi u takumai. Ili i'ya adarakpi a da koshi a wushunki a takuma. Kpam u nakai aje nwalu n ne i roku." ◇ ⁵ Pini nala, u tonuko le, "Maku ma Vuma ma Asheku a kain ka Ashibi."

Uza da ili i soi kukere
(Matiyu 12:9-14; Marku 3:1-6)

⁶ Kain ka Ashibi ka roku, Yesu uwai a kagata ka Kashila wari a uwenishike. Pini a asuvu yi, uza roku u da pini uza da ili i soi kukere ku ulyaki ku ne. ⁷ Aku awenishiki a Mele n Afarishi a ka putsa yi ko wa tanasa yi n kain ka Ashibi ki, kotsu a tsara unyushi u da a ka ba a sapula yi. ⁸ Eyi tani u revei uyawunsa u le, aku u tonukoi vuma vi, "Yanga vu shamgba a mere." Aku u 'yangai u shamgbai.

⁹ U tonuko le, "Ma wece da, ndya i'ari dere kain ka Ashibi? A yain ili i shinga, ko a yain i cingi? A wauwa uma, ko a wuna u da?"

¹⁰ Aku u lingana le gba le, u tonukoi vuma vi, "Barakpa kukere ku vunu." U barakpai kukere ki, aku ku tanai. ¹¹ A panai upan cika, a gitai usheshe tyoku da a ka yan n Yesu.

Yesu dangasai atoni kupa n ama a re
(Matiyu 10:1-4; Marku 3:13-19)

¹² A'ayin a nala yi, Yesu wutai u yuwai masasa tsara u yain kvasu. U rongoi uyan kvasu ubana a asu u Kashila hal kain ka wansai. ¹³ An kain ka wansai, u isai atoni a ne, aku u dangasai kupa n ama a re a asuvu a le, u isa le asuki. ¹⁴ Alya Simo (uza da u isai Bituru) n utoku u ne Andurawu n Yakubu, n Yahaya, n Filibu, n Batalamawu. ¹⁵ U dangasa ta dem Matiyyu, n Toma n Yakubu maku ma Halfa, n Simo uza da a ka isa Ziloti. ¹⁶ U dangasai kpm Yahuza maku ma Yakubu, n Yahuza Isikariyoti uza da u tuwai u neke yi.

Yesu yanka ta ama ushani manyan
(Matiyu 4:23-25)

¹⁷ Aku u gidalai kabolo n ele, u shamgbai a asu u da wari kateshe. Kakuma ka atoni a ne, n kakuma ka ama ushani a tuwai a panaka yi, tsara a tanasa le. A wutusa a uyamba u Yahuda n Urishelima, n aza da a'ari a Taya n Sida u una u kushiva. ¹⁸ N aza da ityoni i cingi ya yan mavura dem, a tanasa le. ¹⁹ Gba ama yi a ka ciga a sawusa yi, kpaci ucira wa wutusa ta a asuvu a ne, u tanasa le gba le.

Una u shinga n u cingi
(Matiyu 5:1-12)

²⁰ Aku Yesu gadigbai kaci ka ne, u webelei atoni a ne, u danai: "Eda aza a una u shinga a da, eda aza a unambi, kpaci tsugono tsu

Kashila tsu de tsa. ²¹ Eda aza a una u shinga a da, eda aza da ya yan kambulu gogo-na, kpaci a ka cuwatangu da ta. Eda aza a una u shinga a da, eda aza da ya sa gogo-na, kpaci ya dosuso ta. ²² Eda aza a una u shinga da, a'ayin a da ama a 'yuwan da, a wutukpa da a asuvu a le, a wisha da, a panai icadi i de adama a va Maku ma Vuma.

²³ "Pelei a kain ki, i radugusu n mazanga, kpaci katsupi ka malen ma manyan ma de ka ta ushani a zuba. Nala dem akaya a le a yankai ntsumate.

²⁴ "Shegai ter de eda aza a utsari, kpaci i wusha de upana u kayanyan u de. ²⁵ Ter de, eda aza da i'ari n ucuwi gogo-na, kpaci ya tuwa ta i yain kambulu. Ter de, eda aza da ya dosuso gogo-na, kpaci ya namgba ta katsuma, kpm i sai. ²⁶ Ter de, eda aza da ama a ka cikpalasa, kpaci nala dem akaya a le a cikpalasai ntsumate n kaban."

Ciga atokulalu a vunu
(Matiyu 5:38-48; Matiyyu 7:12)

²⁷ Yesu doki u danai, "Shegai n tonuko da, eda aza da ya panaka mu, i cigi atokulalu a de, i yanka aza da a 'yuwan da ukuna u shinga. ²⁸ I zuwuka aza da a ka wishisa da una u shinga. Aza da a ka kovo da kpm i yanka le kvasu. ²⁹ Uza da u basa vu a kagbaguzu ka te, kpatalaka yi ka ire ki. Uza da u wusa vu kunya, kotsu vu bishinka yi matogo ma vunu wa. ³⁰ Gba uza da baci u folo vu ili, vu naka yi. Uza da baci kpm u wusa vu ucanga, kotsu vu boli i'ya wa. ³¹ Yankai ama tyoku da ya ciga a yanka da.

³² "Aza da a ka ciga da alya baci ya ciga koshi, katsupi ka malen ma manyan ka eni ka ya tsara? Ko aza a unyushi u cingi dem a ka ciga ta aza da a ka ciga le. ³³ Aza da baci a ka yansaka da ukuna u shinga a da baci ya yanka ukuna u shinga koshi, katsupi ka malen ma manyan ka eni ka i'ari n ka? Ko aza a unyushi u cingi dem nala a ka yansa. ³⁴ Kpm aza da baci i wenei a ka tuwa a tsupa da a da baci ya naka akopi, katsupi ka malen ma manyan ka eni ka i'ari n ka? Ko aza a unyushi u cingi dem, a tsu naka ta aza a unyushi u cingi akopi, tsara a tsupa le dere. ³⁵ Shegai i cigi atokulalu a de, i yanka le ukuna u shinga. Naka akopi, kotsu i zuwa a'eshi a tsupa da wa. Katsupi ka malen ma manyan ma de kpm ka yan ta ushani. Ya woko ta kpm mmuku n Kashila ka Zuba,

kpaci eyi uza u ukuna u shinga u da a asu u aza da bawu a tsu cikpa n aza a cingi. ³⁶ I woko aza a asuvayali, tyoku da Tata u de wari uza u asuvayali.”

Kotsu i taɗanku ko uza u unyushi wa (Matiyu 7:1-5)

³⁷ Yesu doki u danai, “Kotsu i taɗanku uza unyushi wa, adama a da a ka taɗanku da dem. I kiɗaga uza ugana wa, adama a da a ka kiɗaga da dem. I cimbusa unyushi u da a yanka da, kotsu a cimbusuka da dem. ³⁸ Naƙai, kotsu a naƙa da dem: kakundatsu ka shinga ka a shadangi, a sovono, a colukpoi hal ka wotsongusu. Aku a tsunku da a matogo. Kakundatsu ka i kundunki ka a ka kundunku da.”

³⁹ U yanka le agisani a roku u danai, “Karumba ka fuda ka rono utoku u ne karumba? Ama a re a le gba she a rukpa a kaɗaka wa? ⁴⁰ Karotsongishi ka tsu la kawenishiki ka ne wa. Shegai uza da baci a wenishikei mai, she u woko tyoku u kawenishiki ka ne.

⁴¹ “Nɗya i zuwai va wundya macuku ma kenukulu ma mari a keshi ka utoku u vunu, aku vu kpaɗai ukirana n kagbukulu ka kari a keshi ka vunu? ⁴² Nida va fuda vu tonuko utoku vunu, ‘Utoku u va, asaka n takpa vu macuku ma mari a keshi ka vunu,’ avu tani vu wene kagbukulu ka kari a keshi ka vunu wa? Avu uza maci u kaɓan, gitɗa ve vu takpa kagbukulu ka kari a keshi ka vunu, aku vu wene mai tyoku da va takpa macuku ma mari a keshi ka utoku u vunu.”

Maɗanga n ilimaci i ne (Matiyu 7:16-20; Matiyu 12:33-35)

⁴³ Yesu doki u danai, “Maɗanga ma shinga ma la ma ma matsa ilimaci i cingi wa, maɗanga ma cingi ma tani la ma ma matsa ilimaci i shinga wa. ⁴⁴ Kpaci maɗanga dem, a ilimaci i ne i'ya a tsu reve ma. A tsu ta ilimaci i kapopi a kawana wa, ko kpam cinwi a kaworo wa. ⁴⁵ Vuma u maci u tsu wutukpa ta ili i'ya i'ari i shinga a katakasuvu ka shinga ka ne. Vuma u cingi tani a asuvu a katakasuvu ka ne ka u tsu wutukpa ili i cingi. Kpaci ili i ushani i'ya i'ari a katakasuvu ka vuma, i'ya u tsu dansa.”

Amai a a'uwa ama a re (Matiyu 7:24-27)

⁴⁶ Yesu doki u danai, “Adama a iyen a da ya isa mu ‘Asheku, Asheku,’ kpam ya yan

tani ili i'ya n tonuko da i yain wa? ⁴⁷ Gba uza da baci u tuwai ara va, wa panaka mu, aku wa tono udani u va, ma wenike da ta ucun u ne. ⁴⁸ Wa ta tyoku u uza da wa ma kuwa, u gawai lyungu-lyungu, aku u zuwai cuku tsi a katali ka upeti. An agata a wayai, mini ma agata ma lapai ubana a kuwa ki. Shegai ma gbaɗa ka wa, kpaci a ma ta ka mai. ⁴⁹ Shegai uza da u panai kadyanshi ka va u 'yuwain ka uyanka manyan, wa ta tyoku u uza da u mai kuwa a kayala, bawu u zuwai cuku tsu maci. A'ayin a da mini ma agata ma lapai ka, kute-kute aku ku rukpai ku yuruwai yukyuku.”

7

Upityanangu u katigi (Matiyu 8:5-13)

¹ An Yesu kotsoi udansa ukuna u da wa ciga u dana a kapala ka ama ki, u uwai a Kafarnahum. ² A ilyuci yi, katigi ka aza a Roma ka roku ka pini, uza da kagbashi ka ne kari a unɗa u ukpa, kpam wa ciga yi wa wa. ³ An u panai ukuna u Yesu, u sukunku yi nkoshi n Yahuda n roku, wa folo yi u tuwa u tanasaka yi kagbashi ka ne. ⁴ A'ayin a da a rawai ara ne, a folo yi cika, a da, “Vuma u na u rawa ta vu yanka yi ili i na yi. ⁵ Kpaci wa ciga ta ukuna u tsunu, hal u maka tsu kagata ka Kashiɗa.” ⁶ An u panai nala, u lazai kaɓolo n ele.

Shegai an a yain evu n kuwa ki, aku katigi ki ka suki aje a ne a ba a tonuko yi, “Asheku, dambula kaci ka vunu vu tuwa a kuwa ku va wa. Kpaci n rawa wa uwa a kuwa ku va wa. ⁷ Nala kpam n wenei n raɗsa n tuwa a asu u da wari wa. Shegai dana ukuna koshi, kagbashi ka va ka tana ta. ⁸ N reve ta nala kpaci mpa vuma da wari a kere ka ucira ka, kpam ma ta n asoje a kere ka va. N tsu tonuko ta uza u na, ‘Wala,’ aku tani u wala. N tonuko uza u nide, ‘Tuwa,’ aku tani u tuwa. N tonuko kagbashi ka va, ‘Yan naha,’ aku tani u yain.”

⁹ An Yesu panai nala, u yain majiyan a kaci ka ne. Aku u yiraɗakpai u kondoi kakuma ka ama ka ka tono yi vi, aku u tonuko le, “Mayun n tonuko da, ko a asuvu a Isara'ila n wene ucun u upityanangu u pige naha wa.” ¹⁰ An aza da a suki vi a gonoi a kuwa, a cinai kagbashi ki ka tana de.

Yesu 'yangasai maku ma marana

¹¹ An a tsarai a barakpai kenu, u banai a ilyuci i roku i'ya a ka isa Nayim. Aku atoni a ne n kakuma ka ama ka banai kabolo n eyi. ¹² An u yain evu n utsutsu u ilyuci vi, u wenei a cangai kalobo ka roku kakushe, aya tani utyoku u ne a asu u mma u ne. Mma u ne kpam marana ma. Ama a ilyuci yi ushani a'a ta kabolo n marana mi. ¹³ An Asheku a wene yi, asuvayali a kana yi, u tonuko yi, "Sa wa."

¹⁴ Aku u rabai u sawai ili i'ya a cankai kakushe ki, aku aza da a cangai i'ya vi a shamgbai a asu u te. Aku u danai, "Kalobo, n da vu 'yanga.'" ¹⁵ Kakushe ki ka 'yangai ka dusuki ka kana kadyanshi. Aku Yesu naka yi mma u ne.

¹⁶ Gba le a panai uwonvo, aku a cikpalai Kashila a ka dansa, "Matsumate ma pige ma wuta de a asuvu a tsunu. Kpam Kashila ka tuwa de ka banga ama a ne." ¹⁷ Ama a rongoi kadyanshi ka ili i'ya Yesu yain na vi gba uyamba u Yahuda n iyamba i'ya i kyawain u da.

*Yesu n Yahaya Kalyubugi
(Matiyu 11:2-19)*

¹⁸ A'ari pini, atoni a Yahaya a tonuko yi gba ukuna u Yesu. ¹⁹ Aku Yahaya isa atoni a ne ama a re, u suku le a asu u Asheku, a wece yi, "Ada uza da wa tuwa vi, ko tsu vana uza roku?"

²⁰ An ama yi a tuwai ara Yesu, a tonuko yi, "Yahaya Kalyubugi da u suku tsu ara vunuu, u da, 'Ada va tuwa vi, ko tsu vana uza roku?'"

²¹ A'ayin a nala yi tani, Yesu tansa ta ama ushani aza a mballa icun kau-kau n aza a ityoni i cingi. Kpam arumba ushani a wene ta asu. ²² Yesu wushunku le, "Walai i ba i tonuko Yahaya ili i'ya i wenei, n i'ya i panai. Arumba a wene ta asu, awunu a wala ta, nkutu n tana ta, agulani a pana ta, akushe a 'yanga ta n uma. A yanka ta aza a unambi kubari ku Kadyanshi ka Shinga. ²³ I tonuko yi kpam, 'Uza da baci bawu u tafatsai adama a va, uza u una u shinga u da.'" "

²⁴ An atsumate a Yahaya yi a laza, Yesu kana uyanka ama kadyanshi ka Yahaya, "An i banai a kakamba ki, ndya ya ciga i wene? Asomini a da uwule u tsu purusa a asu u da baci dem u lapanai, ko iyen?"

²⁵ Ko vuma da u ukai aminya a ikebe, aya

ya ciga i wene? A'a. A a'ebile a ngono a da aza da a ka ukusa aminya a shinga, n a pani kayanyan a'ari, shegai a kakamba wa. ²⁶ Matsumate ma ya bolo uwene? Eye, kpam u la ta matsumate. ²⁷ Yahaya da gai Tagarada u Kashila wa dansaka vi, an a danai, "Ma suku ta katsumate ka va a kapala ka vunuu, uza da wa lapuluka vu ure." ²⁸ N tonuko da gba a asuvu a ama da aka a matsai, uza wa la u la yi wa. Shegai gba n nala, uza u kenukulu gba a asuvu a tsugono tsu Kashila u la yi ta."

²⁹ (An ama, hal gbam n awushi a utafa a da a'ari pini a panai nala, a wushuki an uyan u ukuna u Kashila u da ili i maci. An u wokoi a wushuki Yahaya lyubugusu le. ³⁰ Shegai Afarishi n arevi a Mele a 'yuwain ili i'ya Kashila ka ciga le n i'ya; an a 'yuwain u lyubugusu le.)

³¹ Yesu danai, "N iyen i'ya ma ratsanaka ama a gogo-na? Nda wa a rotsoi? ³² Iacun yi mmuku n da mari a kuden ndishi, n a ikambani da a'ari. N a dani, 'Tsu fulaka da ta ugbai u mazanga, shegai i 'yuwain kuje. Tsu shipai ushipa u ukpa, shegai i sa wa.'

³³ "Kpaci Yahaya Kalyubugi tuwai u laba ulya ilikulya wa, u so tani mini ma cinwi wa, aku i danai, 'Wa ta n ityoni i cingi.' ³⁴ An mpa Maku ma Vuma ma lya na n soyi, aku i danai, 'Kalyai ka n kasoi, kpam kaje ka aza a uwusha utafa n aza a unyushi u cingi ka.' ³⁵ Shegai ama a ka wene ta tyoku da ugboji u Kashila wari mai a asu u aza da a ka tonu yi."

Yesu a kuwa ku Simo Kafarishi

³⁶ Kafarishi ka roku uza u kala Simo, u libanai Yesu ulya ilikulya. Aku u banai a dusuki ulya u ilikulya vi. ³⁷ Uka roku, uza u unyushi a ilyuci yi, u panai a da aya pini de wa lya ilikulya a kuwa ku Kafarishi ki. Aku u tuko majuju ma shinga ma a shadangi n manivi ma magulani ma ikebe cika. ³⁸ U kudangi a a'ene a Yesu wa sa, aku u rekpishei a'ene yi n meshi, u yansasai ma n kenji ka ne. U rongoi a uwobuso a'ene yi, aku u tsunki a da manivi mi.

³⁹ Pini nala, an Kafarishi ka ka libanai Yesu ulya u ilikulya vi u wenei nala, u danai a katakasuvu ka ne, "A da baci vuma u na matsumate ma, wari wa reve ta ko ucun u

uka u eni u da wa sawusa yi vi; kpaci uza u unyushi u cingi u da.”

⁴⁰ Yesu wushunku yi, “Simo, ma ta n ili i'ya ma tonuko vu.”

U wushuki, “Kawenishiki, tonuko mu.”

⁴¹ Yesu danai, “Vuma roku u da u kopuki ama roku ama a re ikebe, uza u te ikebe i'ya uza wa yan manyan ma uwoto* kamanga, uza u te tani amangarenkupa. ⁴² Ama a re a le gba a tsara ikebe i utsupuka wa. Adama a nala u tonuko le a asansa n i'ya. Asuvu a le ya wa laka uciga vuma vi?”

⁴³ U wushuki, “A uwene u va, uza da kutan ku ne ku lai ushani.”

Yesu danai, “Vu wushuku ta mai.”

⁴⁴ U yiralakpai a asu u uka vi, aku u tonukoi Simo, “Vu wene ili i'ya uka u na vi wa yanka mu? An n uwai a kuwa ku vunu, vu ne mu mini ma ma bacangusu a'ene a va wa, shegai eyi bacangusu mu a da de n meshi ma ne. U yansasai a da kpam n kenji ka ne. ⁴⁵ Vu ryabusa mu n uwambatsa wa, shegai uka u na an n uwai a kuwa ku vunu, u asaka uwobuso a'ene a va wa. ⁴⁶ Vu tsunku kaci ka va manivi wa, shegai eyi tani manivi ma magulani ma u tsunki a'ene a va. ⁴⁷ Adama a nala, n tonuko vu, a cimbusuka yi de unyushi u cingi u ushani u ne, kpaci u wenike ta uciga u pige. Uza da baci a cimbusuka kenu, uciga u kenu u da u wenikei.”

⁴⁸ Aku Yesu tonukoi uka vi, “A cimbusuka vu de unyushi u cingi u vunu.”

⁴⁹ Aza da a'ari pini a asu u ulya ilikulya kabolo n eyi vi, a gitai udansa a atakasuvu a le, “Ucun u vuma u eni u da naha, hal wa cimbusuka uza unyushi u cingi?”

⁵⁰ U tonukoi uka vi, “Upityanangu u vunu, u wauwa vu de. Wala ili i vunu.”

8

Aka a roku a da a tonoi Yesu

¹ A barakpa wa, Yesu kyawunsai ilyuci n une n u yanyi ku'bari. Wa yan kadyanshi ka tsugono tsu Kashila. Kupanamere† vi a'a ta kabolo n eyi, ² n aka a roku aza da a pecei n ityoni i cingi na m'ala n le kpam. Asuvu a le alya Meri, uza da a ka isa Magadaliya, uza da a wutukpai ityoni i cingi i shindere a asuvu a ne. ³ Yuwana uka u Kuza (uza da wari kabangi ka Hiridu), n Suzana dem a

* 7:41 Korongi a cau a cau a kagita a korongu ta “ikebe i azurufa 500.” Kondo “ikebe i azurufa” a kaci ka idani ka “ikebe” a Idani i Ubanga. † 8:10 Isha. 6:9.

tono yi ta, kabolo pini n aka a roku ushani. Gba aka a na yi a banga le ta n ili i kukere i le.

Agisani a uza da u wacangusi icun

(Matiyu 13:1-9; Marku 4:1-9)

⁴ An kakuma ka ama ka bolongi, ama a'ari u tuwusa ara Yesu ilyuci ilyuci. Aku u tonuko le agisani, ⁵ “Kacimbi ka ka banai uce. A'ayin a da wari a wacangusu icun yi, aku i roku i rukpusai a ure. A kpatsai i'ya, nnu kpam n kadasai. ⁶ I roku kpam i rukpai a atali. An i wutai aku i ekpei, kpaci kutanu ka pini wa. ⁷ I roku kpam i rukpai a awana. An a gbonguroi kabolo, awana yi a sapusai i'ya. ⁸ I roku kpam i rukpai a iyamba i shinga, i gbonguroi, i yain mmuku amangatawun-amangatawun hal i lai tyoku da a cei.”

An u danai nala, aku u 'yangasai kalagatsu, u danai, “Gba uza da wari n atsuvu a upana, u pana.”

Kalen ka agisani ki

(Matiyu 13:10-17; Marku 4:10-12)

⁹ Atoni a Yesu a wece yi kalen ka agisani ki. ¹⁰ Aku u danai, “Eda a wushunku da ta i reve ukuna u da wari a asuvu a tsugono tsu Kashila. Shegai aza da a buwai, she n agisani. Kpaci tyoku da wari ukorongi, ¹¹ ‘A uwene a ka wene ta, shegai a ka reve ili i'ya a wenei vi wa; a upana kpam a ka pana ta, shegai a ka reve ili i'ya a panai vi wa.’

Yesu wutukpai kalen ka agisani ki

(Matiyu 13:18-23; Marku 4:13-20)

¹¹ “Kalen ka agisani ki ka na: icun yi ukuna u tsugono tsu Kashila u da. ¹² Iacun i'ya i rukpai a ure, alya aza da a panai ukuna u tsugono tsu Kashila vi. Aku Kalapansi ka wusai u da a atakasuvu a le, tsara a pityanangu n Kashila a tsara iwauwi wa. ¹³ I atali yi tani, alya aza da a pana baci ukuna vi, aku a wushi u da n ipeli, shegai a'a n alu wa. A barakpa n uwushuku wa, an a'ayin a ukondo a tuwai, aku a lazai a rukpai. ¹⁴ I'ya i rukpai a asuvu a awana tani, alya aza da a panai ukuna u tsugono tsu Kashila vi. An a yain a'ayin kenu, aku kadambula ka likimba, n utsari, n upana kayanyan ka likimba ka gbagbala le, hal a kpadai uyan ili i maci. ¹⁵ I'ya a cei a uyamba u shinga, alya

ama a maci, aza da a panai ukuna u tsugono tsu Kashila vi. A kana i u da gbam-gbam a atakasuvu a le, a kawunki n u da pini, a gbonguroi, a naka mmuku.”

*Macikalu ukimbi n kabelu
(Marku 4:21-25)*

¹⁶ Yesu doki u danai, “Uza wa la wa sapa macikalu aku u kimba ma n kabelu wa, ko kpam u zuwa ma a kere ka ivamkpatsu wa. Shegai u zuwa ma a kashamkpatsu ka ne, adama a aza da a ka uwa a wene kathyashi. ¹⁷ I'ya baci dem i'ari usokongi, a ka kpa da i'ya uwutukpa wa. Ukuna wa kpam la u da wa kpa da u wuta a kateshe wa. ¹⁸ Kiranai n i'ya ya pana. Uza da wari n ili, aya a tsu doku. Uza da bawu wari n ili, maku ma ili ma wa wundaya wari n ma vi, a ka wusa yi ta i'ya.”

*Mma n a'angu Yesu
(Matiyu 12:46-50; Marku 3:31-35)*

¹⁹ Mma n a'angu Yesu a tuwai a asu u ne, shegai a fuda a rawa a asu u ne wa, adama a kakuma. ²⁰ Aku a tonuko yi, “Mma u wunu n a'angu a wunu alya de kushani a uwotsu, a ka ciga a wene vu.”

²¹ U wushunku le, “Aza da a tsu pana kadyanshi ka Kashila a kirana n ka, alya mma u va n a'angu a va.”

*Yesu vakunki abali
(Matiyu 8:23-27; Marku 4:35-41)*

²² Kain ka te, Yesu uwai a kpatsu n atoni a ne. U tonuko le, “Tsu pasamgbana i upashi u nide.” Aku a uwai a kpatsu ki a laza. ²³ A'ari a asuvu a nwalu, aku alavu a pura yi. Uwule n abali a 'yangai a kushiva ki. Kpatsu ku le ku gitai ushadangu n mini, hal ka shumbugu.

²⁴ A banai a ba a 'yangasa yi a danai, “Uzakuwa, uzakuwa, tsa shumbugu de!”

U 'yangai, u baranai uwule vi n abali yi. Aku a vaki, asu vi u wokoi shiriri. ²⁵ Pini nala, u wece le, “Nte upityanangu u de?”

A panai uwonvo a yain majiyan, aku a dansai utyoku u le, “Ya kumbu na vi, hal u tsu barana uwule n abali, hal a pana ka yi?”

*Yesu tansaqi uza u ityoni i cingi
(Matiyu 8:28-34; Marku 5:1-20)*

²⁶ Pini nala, Yesu n atoni a ne a rawai a uyamba u Garasa u da wari a upashi u Kushiva ku Galili. ²⁷ N uwuta u Yesu a kpatsu ki, uza u ityoni i cingi u roku, uza u ilyuci vi, u tuwai u gawunsai n eyi. U barakpa ta u

uka aminya wa kpam u tsu dusuku a kuwa wa, shegai a asu u asaun. ²⁸ An u wenei Yesu, u rukpai a kapala ka ne, aku u 'yangasai kalagatsu u danai, “Nda i birika vu na mpa, Yesu Maku ma Kashila ka Zuba? Ma folo vu kotsu vu yan mu mavura wa.” ²⁹ Dana da u danai nala, kpaci an a ka gawunsa vi, Yesu barana ta ityoni i cingi yi i wuta a asuvu a vuma vi. I tsu varangusu yi ta a'ayin ushani. A tsu kana yi ta a sira n ikani n irim, aku u kidasa i'ya. Ityoni i cingi yi i zuwa yi u laza she a mete.

³⁰ Yesu wece yi, “Nda kala ka wunu?”

U danai, “Katam,” kpaci ityoni i cingi i'a ta ushani a asuvu a ne. ³¹ Aku a rongo yi ufolo, kotsu u tonuko le a uwa a kadaka ka bawu kari n utyoku wa.

³² A asu vi tani, ushiga u pige u mburusunu u da pini wa lina a kagalala ka masasa. Aku a folo yi u asaka le a uwa a asuvu a le, aku u asaka le tani a uwa. ³³ Ityoni i cingi yi i wutai a asu u vuma vi, a uwai a ushiga u mburusunu vi. Ushiga vi tani u gidala i n ilyadi she a kushiva, a kuwai pini a mini mi.

³⁴ An aliniki a mburusunu a wenei ili i'ya i gitai, a sumai a ba a dansai ukuna vi a ilyuci n une. ³⁵ Ama ushani a tuwai a wene ukuna u da u gitai. An a tuwai a asu u Yesu, aku a cinai uza da ityoni i cingi i wutai ara ne vi ndishi a kapala ka ne. Uza vi u uka ta aminya, kpam n ugboji u ne. Aku a panai uwonvo. ³⁶ Aza da a wenei ukuna vi, a tonuko le tyoku da a tansai uza u ityoni i cingi vi. ³⁷ Gba aza a ubongu u uyamba u Garasa a folo Yesu u asanka le a asu vi. Kpaci uwonvo u kana le ta cika.

An u uwai a kpatsu ki wa laza, ³⁸ uza da ityoni i cingi i wuta yi vi, u folo yi u asaka yi u toni yi. Shegai u tonuko yi u wala, u danai, ³⁹ “Gono a kuwa, vu ba vu dana ukuna u pige u da Kashila ka yanka vu.” Aku u banai a asuvu a ilyuci u danai manyan ma pige ma Yesu yanka yi.

*Utansaqi u makere ma Jayiru n uka u mpasa
(Matiyu 9:18-26; Marku 5:21-43)*

⁴⁰ An Yesu kpatalai u gonoi a upashi u kushiva vi, ama ushani a ryabusa yi, kpaci aya a'ari a uvana. ⁴¹ Aku vuma roku u rawai, uza u kala Jayiru, uzapige u kagata ka Kashila. U kufangi a kapala ka ne, u folo yi u bana a kuwa ku ne, ⁴² adama a maku ma makere ma ne ma mari a una u ukpa. Aya

utyoku u ne a asu u asheku a ne, wa ta n ayen evu n kupa n a re.

An Yesu wari a nwalu, shegai kakuma ka ama kari yi a umatsa. ⁴³ Aku uka roku, uza da u yain ayen kupa n a re n maɓala ma ulala u mpasa. [U wunai gba i'ya wari n i'ya a asu u aguma.]^{*} Shegai ko uza u fuda u tanasa yi wa. ⁴⁴ U rabai a kucina ku ne, u sawai kaletsu ka kunya ku ne. Kute-kute, mpasa mi n asakai ulala.

⁴⁵ Aku Yesu danai, “Ya sawa mu?”

An ama yi gba a nanai, Bituru danai, “Uzakuwa, kakuma ka ama ka ka yain ushani ka gebishe vu.”

⁴⁶ Shegai u danai, “A sawa mu ta. Kpaci n pana ta ucira u wutai a asuvu a va.”

⁴⁷ An uka vi u wenei wari n tyoku da wa kpawan wa, aku u rabai evu, n u jeki ikyamba. U kudangi a kapala ka ne, u danai a kapala ka ama gba ili i'ya i zuwai u sawa yi, n tyoku da kpam u tana kute-kute. ⁴⁸ Yesu tonuko yi, “Maku ma va, upityanangu u vunu u tanasa vu de, wala ili i vunu mai.”

⁴⁹ Eyi pini a kadyanshi, aku uza roku u wutai a kuwa ku uzapige u kagata ka Kashila ki, u rawai u danai, “Makere mi ma kuwa de, kotsu vu damgbarasa kawenishiki ki kpam wa.”

⁵⁰ An Yesu panai nala, u wushunki Jayiru vi, “Kotsu vu pana uwonvo wa. Avu gai pityanangu, wa tana ta.”

⁵¹ An u rawai a kuwa ki, u wushuku uza u uwa pini kabolo n eyi wa, she Bituru, n Yahaya, n Yakubu, n tata u maku mi na mma u ne. ⁵² Shegai gba a'ari a kushen, hal n a lapi akamba adama a ukpa u makere mi. Yesu danai, “Asakai kushen, kuwa da u kuwai wa, alavu a da yi.”

⁵³ Aku a ka dosuso yi idyoshi i magori, an a revei u kuwa de. ⁵⁴ U kana'i kukere ku makere ki, u 'yangasai kalagatsu, u danai, “Makere, 'yanga.” ⁵⁵ Uma u ne u gonoi, kute-kute u 'yangai. Aku u danai a ne yi ilikulya. ⁵⁶ Tata u ne na mma u ne a yain majiyan. Shegai u barana le, kotsu a tonuko uza ili i'ya i gitai wa.

9

*Yesu suki Kupanamere vi
(Matiyu 10:5-15; Marku 6:7-13)*

* 8:43 Akorongi a cau ushani aza da a purai a tagarada u Luka a kalatsa ta udani u “U wunai gba i'ya wari n i'ya a asu u aguma.” * 9:5 Kapatsa da a kapatsai kabuta ka a'ene a le, kotsu a wenike an a 'yuwain gba ili i asu yi, hal n kabuta ki dem.

¹ Kain ka te, Yesu isa'i Kupanamere vi, aku u naka le gba ucira u da a ka fuda a wutukpa ityoni i cingi, a tanasa kpam mɓala icun kau-kau. ² Aku u suku le a ba a yain kuɓari ku tsugono tsu Kashila, a tanasa kpam aza a mɓala. ³ U tonuko le kpam, “I bidya ili adama a nwalu n de wa, ko kalangu, ko katsan, ko ilikulya wa. Kpam i bidya ikebe ko ntogo n re wa. ⁴ Kuwa ka baci dem i uwai, rongoi pini she a'ayin a da ya asaka ilyuci yi. ⁵ Ama yi a wusha da baci wa, a'ayin a da baci ya wuta a ilyuci yi i kapatsa kabuta ka a'ene a de, * kotsu u woko iryoci i'ya i wutai uwule u le.” ⁶ A 'yangai a uwai a ilyuci i pige n une n a yanyi kuɓari n a tanasi ama ko nte wa.

Ukpa u Yahaya Kalyubugi

(Matiyu 14:1-12; Marku 6:14-29)

⁷ A'ayin a nala yi, Hiridu Antiba magono ma Galili u panai ukuna u ili i'ya a ka yansa, u dambulai cika. Aza roku a danai Yahaya da 'yangai a ukpa. ⁸ Aza roku a danai Iliya da gonoi. Aza roku a danai matsumate ma cau ma ma 'yangai a ukpa. ⁹ Hiridu danai, “N kida ta kaci ka Yahaya. Ya kumbu mari a upana ukuna u ne vi?” U zama yi uwene.

Yesu lyatangi ama azu a tawun

(Matiyu 14:13-21; Marku 6:30-44; Yahaya 6:1-14)

¹⁰ An asuki yi a gonoi, a tonukoi Yesu gba ili i'ya a yain. Aku u bidya le a laza'i ubana a ilyuci i roku i'ya a ka isa Besaida. ¹¹ Shegai an kakuma ka ama ki ka revei a asu u da wa bana, a tono yi. U wusha le u yanka le kadyanshi ka tsugono tsu Kashila, u tanasai aza a mɓala.

¹² An kaara ka ciga urukpa, aku Kupanamere vi a tuwai ara ne a danai, “Tut-suku kakuma ka ama ki a une n ashina a na, a zamuka kaci ka le ilikulya n asu u nvain, kpaci a asu u da tsari vi uza wa pini wa.”

¹³ U tonuko le, “Eda naka le ili i'ya a ka lya.”

Aku a wushuki, “Ili i'ya tsari n i'ya i la iburodi i tawun n adan a re wa. Shegai tsa uwa baci a ilyuci tsu tsilaka le ilikulya.”

¹⁴ (Kpaci ama evu n azu a tawun a da a'ari a asu vi a'ali.)

U tonukoi atoni a ne yi, “Tonuko le a dusukusu abolo abolo, kabolo dem evu n ama amangarenkupa.”¹⁵ A yain tani nala, a zuwai ama yi gba a dusukusi. ¹⁶Pini nala, u bidyai iburodi i tawun n adan a re yi, aku u gadigbai kaci ka ne a zuba, u cikpai Kashila. Pini nala, u jibamgbanasai i'ya u nakai atoni a ne a pecike kakuma ka ama ki. ¹⁷Gba le a cuwusai, aku a cirangi abuwu a iburodi yi hal mbana kupa na n re.

*Kadyanshi ka Bituru a kaci ka Yesu
(Matiyu 16:13-19; Marku 8:27-29)*

¹⁸Kain ka te, an Yesu wa yan kvasu utyoku u ne, atoni a ne a'ari evu n eyi, aku u wece le, “Ya ama a ka dansa mari?”

¹⁹A wushuki, “Aza roku a danai avu Yahaya Kalyubugi da, aza roku tani Iliya. Aza roku a danai matsumate ma cau ma ma 'yangai a ukpa.”

²⁰U wece le, “Eda tani ya ya dansa mari?”

Aku Bituru wushuki, “Ayu Kawauwi ka, uza da Kashila ka suki.” ²¹U rono le atsuvu kotsu a tonuko uza ukuna u na vi wa.

*Yesu danai tyoku da wa kuwa
(Matiyu 16:21-28; Marku 8:31; 9:1)*

²²Pini nala, Yesu lyai kapala n kadyanshi, “U kana ta Maku ma Vuma ma pana ikyamba. Nkoshi n pige, n adarakpi a pige, n awenishiki a Mele a 'yuwan yi hal a wuna yi. Kain ka tatsu kpm u 'yanga a ukpa.”

²³U tonuko le gba, “Uza da baci wa ciga u tono mu, u kana ta u 'yuwan kaci ka ne, u canga mawandamgbani ma ne kain dem u tono mu. ²⁴Uza da baci wa kirana n uma u ne, wa namba ta u da. Shegai uza da baci u nakai uma u ne adama a va, wa wauwa ta u da. ²⁵Nte kalen ka vuma wa tsara likimba gba, aku u namba uma u ne? ²⁶Gba uza da baci u panai uwono u va n kadyanshi ka va, mpa Maku ma Vuma ma pana ta uwono u ne, n gono baci n tsupige tsu va n tsupige tsu Tata n tsu atsumate a eri a zuba.” ²⁷Aku u tonuko le, “Mayun n tonuko da, aza roku a da pini na vi kushani aza da bawu a ka kuwa, she a wene tsugono tsu Kashila.”

Uyansaka u Yesu

(Matiyu 17:1-8; Marku 9:2-8)

²⁸Evu n a'ayin kulla a wurai, an Yesu yain kadyanshi ka nala ki, u banai a masasa kabolo n Bituru n Yahaya n Yakubu, kotsu u yain kvasu. ²⁹Wari a uyan kvasu, aku upetiwa'eshi u ne u yansakai. Aminya a ne

a waramai pun a ka lafa. ³⁰Pini nala, ama a re, Musa n Iliya a wenikei kaci ka le ara ne a ka dansa n eyi. ³¹Ama a re a na a wenikei kaci ka le n tsupige, aku a ka yan kadyanshi ka ukpa u ne a Urishelima. Kpaci ili i'ya i zuwai Kashila ka suku yi i'ya la vi. ³²Bituru n aza da a'ari kabolo n eyi, alavu a pura le. An a rikpanakai a wenei tsupige tsu ne, n ama a re a da a'ari kabolo n eyi vi. ³³An ama yi a ka laza a asaka yi, aku Bituru tonuko yi, “Uzakuwa, u lobono ta tsari pini na. Asaka tsu yain atani a kvasu a tatsu, ka te ka vunu, ka te ka Musa, ka te kpm ka Iliya.” U reve tani ili i'ya wa tono wa.

³⁴Tyoku da wari a kadyanshi, kalishi ka kimba le, aku uwonvo u kana le cika. ³⁵Kalagatsu ka wutai pini a kalishi ki ka danai, “Maku ma va ma n dangasai ma na vi, panaka ni.” ³⁶An kalagatsu ki ka kotsoi kadyanshi, aku a wenei Yesu utyoku u ne. A'ayin a da a wenei ukuna u nala vi, a pada ta bini, a tonuko uza ili i'ya a wenei vi wa.

*Yesu tanasai maku uza u ityoni i cingi
(Matiyu 17:14-18; Marku 9:14-27)*

³⁷An kain ka wansai, cina a cipa de a masasa mi, kakuma ka ama ka cina yi. ³⁸Uza roku u isa yi pini a kakuma ki, u danai, “Kawenishiki, n folo vu, kondo maku ma va n a'eshi a iyali, kpaci aya mu koshi. ³⁹Ityoni i cingi i tsu kumba yi ta, aku u sala bawu kagita. I tsu zuwa ta ikyamba i ne i rongo uje hal unu u ne u rongo kapufu. I tsu asaka yi wa, she a'ayin a da i kparasa yi cika. ⁴⁰N foloi atoni a vunu a wutukpa i'ya, shegai a kpadai.”

⁴¹Yesu wushuki, “Eda ama a a'ayin a na, aza a ukpada u upityanangu n aryagbaji; hal ubana nwere da ma rongo n ada na n kawunki n ada?” U tonukoi vuma vi, “Tuko maku mi na.”

⁴²An a ka tuko maku mi, aku ityoni i cingi yi i gbashangu yi a iyamba cika, i zuwai ikyamba i ne ya je. Shegai Yesu banai ityoni i cingi yi, aku u tanasai maku mi. U gonuko yi a asu u tata u ne. ⁴³Gba le a yain majiyan, an a wenei ucira u pige u Kashila.

*Yesu doku danai ukuna u ukpa u ne
(Matiyu 17:22-23; Marku 9:30-32)*

An ama a'ari a uyan majiyan ma ili i'ya Yesu wa yansa, u tonukoi atoni a ne, ⁴⁴“Panai mai ili i'ya ma ciga n tonuko da: a ka neke ta Maku ma Vuma a akere a ama a

cingi.”⁴⁵ Shegai a reve kaci ka ukuna ki wa. Kpam a sokonku le u da, tsara a reve wa. Ele tani a panai uwonvo u da a ka wece yi ukuna vi.

Ya wa woko uzapige?

(Matiyu 18:1-5; Marku 9:33-40)

⁴⁶Kananambani ka uwai a mere ma le a kaci ka uza da wa woko uzapige a mere ma le. ⁴⁷Shegai an Yesu revei ili i'ya a ka yawunsa, aku u bidyai maku ma kenu u zuwa yi a kaƙon ka ne. ⁴⁸U tonuko le, “Gba uza da baci u wushai maku ma kenu ma na adama a kala ka va, mpa u wushai. Kpam uza da baci dem u wusha mu, uza da u suku mu aya u wushai. Kpaci uza u kenukulu a asuvu a de gba, aya uzapige.”

⁴⁹Yahaya danai, “Uzapige, tsu wene ta uza roku wa wutukpusa itiyoni i cingi n kala ka vunu, atsu tani tsu bishinka yi, kpaci wa a asuvu a tsunu wa.”

⁵⁰Shegai Yesu tonuko yi, “Bishinka ni wa. Gba uza da baci bawu wa yan tsilala n a da, uza u de u da.”

Ama a Samariya a 'yuwain Yesu

⁵¹An a'ayin a da a ka canga Yesu ubana a zuba a yain evu, u zuwai a katakasuvu ka ne u bana a Urishelima. ⁵²U suki atsumate a re a kapala ka ne, aza da a lazai a ba a uwai a une u aza a Samariya, tsara a fobuso urawa u ne. ⁵³Shegai aza a Samariya a wushuku n eyi wa, an u wokoi a danai a Urishelima da wa bana vi. ⁵⁴An atoni a ne aza da a ka isa Yakubu n Yahaya a panai nala, aku a wece yi, “Asheku, va ciga tsu zuwa akina a zuba a tuwa a lya le?” ⁵⁵Shegai u yiralakpai u barana le. ⁵⁶Aku a lyai kapala a banai a une u roku.

Aza da a ka ciga a toni Yesu

(Matiyu 8:19-22)

⁵⁷Tyoku da a'ari a nwalu, aku vuma roku u tonukoi Yesu, “Ma tono vu ta a asu u da dem va bana.”

⁵⁸U tonuko yi, “Iryanji i'a ta n a'ele a le, nnu kpam ma ta n ikinda i le. Shegai mpa Maku ma Vuma ma n asu u nvain wa.”

⁵⁹U tonukoi vuma roku, “Tono mu.”

Vuma vi u tonuko yi, “Asheku, asaka ve n ba n cidangu tata u va.”

⁶⁰Yesu tonuko yi, “Asaka akushe a cidangu atoku a le akushe. Avu wala vu ba vu yain kadyanshi ka tsugono tsu Kashila.”

⁶¹Uza roku kpam u tonuko yi, “Asheku, ma tono vu ta, shegai asaka ve n ba n tonuko aza a kuwa a va.”

⁶²Yesu tonuko yi, “Uza da baci dem u kana maberu ma anaka, aku u webelei kucina, u ratsa u yain manyan a tsugono tsu Kashila wa.”

10

Yesu suki ama amangatatsunkupa n ama a re

¹An nala u wurai, Yesu dangasai ama a amangatatsunkupa n ama a re u suku le ama a re ama a re.* A lasa yi urawa a asu u da dem wa ciga u bana. ²U tonuko le, “Manyan ma ukapa ma ta ushani, shegai ayain a manyan yi kenu da a'ari. Adama a nala, foloi Magono ma Zuba ma ukapa u suku ayain a manyan a kapuka yi. ³Walai, n suku da ta tyoku u mmuku ma ncon a mere ma nleweni. ⁴Kotsu i bidya makpakata ma ikebe wa, ko katsan, ko akpata a roku wa. Kpam kotsu i shamgba idyani i bululu n uza a ure wa.

⁵“Kuwa ka baci dem i uwai i gita i dana, 'Ndishi n shinga n rongo a kuwa ku na ki.’

⁶Uza u ndishi n shinga wa baci pini a kuwa ki, wa wusha ta n da. Wa tani baci pini wa, ma gono ta ara de. ⁷I dusuku pini a kuwa ki, i lyai i soi icun i ilikulya i'ya baci dem a naka da, kpaci kayain ka manyan ka gan ta ka wushi katsupi ka ne. Kotsu i rongo a usavadasa a'uwa wa.

⁸“Ilyuci i'ya baci dem i uwai a wusha da, i lyai i soi i'ya a naka da. ⁹I tanasa aza a mbala a da a'ari pini. I tonuko le, ‘Tsugono tsu Kashila ta ta evu n a da.’ ¹⁰Shegai ilyuci i'ya baci dem i uwai i'ya bawu a wusha da, i kyawan a ure dem n i dansi, ¹¹‘Ko kabuta ka ilyuci i de ka ka padarai a a'ene a tsunu, tsu kapatsaka da ka de. Shegai gba n nala, i reve tsugono tsu Kashila tsu yan de evu.’

¹²N tonuko da, kain ka nala ki, ilyuci i cingi i Sodom gbam ya yan ta shana n ilyuci i nala yi.”

Ilyuci i'ya i 'yuwain uwusha kadyanshi ki
(Matiyu 11:20-24)

¹³Yesu doki u danai, “Ter de aza a Koras-inu, ter de aza a Besaida. A'ari a da baci ukunosavu u da a yain a asuvu a de u da a yain a Taya n Sida, an a'ari a kpatala de

* 10:1 Akorongi a cau a roku aza da a purai a tagarada u Luka a korongu ta “70.”

caupa. A rongo tã n akashi u'uki n a polusi kakomo, adama a katsuma ka lima. ¹⁴Shegai kain ka afada, Taya n Sida a ka laka tã utsara ajebigi kapala n ađã. ¹⁵Ađã kpm aza a Kafarnahum 'yangasa đã a ka 'yangasa đã hal ubana a zuba? Nala wa, shegai a gonuko đã hal ubana a asu u ukpa u ama a cingi.

¹⁶“Uza đã panaka đã, mpa u panakai. Uza đã kpm u 'yuwan đã, mpa u 'yuwain. Uza đã u 'yuwan mu, mpa u 'yuwain wa. Uza đã u suku mu, aya u 'yuwain.”

Pini nala, aku a lazai.

Ugono u ama amangatatsunkupa n ama a re

(Matiyu 11:25-27; Matiye 13:16-17)

¹⁷Aku ama amangatatsunkupa n ama a re vi a gonoi n ipeli, a danai, “Asheku, hal ityoni i cingi dem i panaka tsu, adama a kala ka vunuu.”

¹⁸U tonuko le, “N wene tã Kanangasi† ka wutai a zuba ka rukpai tyoku u ulada. ¹⁹U đã na n naka đã ucira u udeshe a'ali n adađu, kpm i lyai ucira u utokulalu vi. Ili i'ã la i'ya ya ne đã usan wa. ²⁰Gba n nala, kotsu i yain ipeli an ityoni i cingi i panaka đã wa, shegai i yain ipeli an a korongi a'ala a đe a zuba.”

²¹A'ayin a nala yi, Yesu yan tã ipeli cika n Kulu Keri, u danai, “N cikpa vu tã, Tata Magono ma Zuba n likimba, kpaci vu sokongu tã ukuna u na vi a asu u arevi n aza đã a rotsongusi. Vu todugboi u đã a asu u aza đã bawu a revei ili. Kpaci nala u yan vu, vu yain ili i shinga.

²²“Gba ili, Tata u va naka mu i'ya đe. Uza wa tani la u revei Maku mi wa, she Tata vi. Uza wa kpm la u revei Tata vi wa, she Maku mi, she kpm aza đã Maku mi ma cigai u wenike.”

²³Aku u kpatalai u webelei atoni a ne u tonuko le usokongi, “Aza a unã u shinga a đã a'eshi a đã a wenei ili i shinga i'ya i wenei. ²⁴N tonuko đã, nsumate nã ngonon ushani aza đã a cigai a wene ili i'ya i wenei, shegai a wene wa. A pana kpm ili i'ya i panai, shegai a pana wa.”

Uza u Samariya u yain ili i shinga

²⁵Aku uza u te a asuvu a arevi a Mele u 'yangai kushani wa ciga u kondo Yesu, u danai, “Kawenishiki, ndya ma yan kotsu n tsara uma u đã bawu wari n utyoku?”

²⁶Yesu tonuko yi, “Ndyã i'ari a asuvu a Mele? Nida vu tsu yan i'ya Kaneshi?”

²⁷Aku u danai, “Vu cigi Magono ma Zuba Kasilã ka vunuu n katakasuvu ka vunuu, n uma u vunuu gba. Vu cigi yi n ucira u vunuu n kakiri ka vunuu gba. Vu cigi kpm uza u karen u vunuu tyoku đã va ciga kaci ka vunuu.” ◇

²⁸Yesu tonuko yi, “Vu wushuku tã mai. Yansa nala, va tsara tã uma.” ◇

²⁹Shegai vuma vi an wa ciga u gonuko kaci ka ne dere, u wecei Yesu, “Ya uza u karen u va?”

³⁰Yesu wushunku yi n agisani, “Vuma roku u đã u 'yangai a Urishelima wa bana a Jeriko. Aku aza a magalaka a kangu yi, a mondušo yi aminya, a lapa yi cika. Aku a lazai a asaka yi a unã u ukpa. ³¹Pini nala, kadarakpi ka roku ka tono pini a ure u nala vi. An u wene yi, aku u katsai a ikengi u lazai ili i ne. ³²Nala kpm uza u Levi u roku, an u rawai pini a asu vi u wene yi, eyi dem u katsai ikengi u lazai u asaka yi.

³³A'ari pini uza u Samariya u roku u wutai nwalu u rawai pini a asu u đã wari vi, an u wene yi, aku asuvayali a kana yi. ³⁴U banai pini a asu u vuma vi, u sirasa yi a asu u đã u tsarasai usan vi, u tsungusu yi manivi n mini ma aguma. Aku u tadangu yi a zuba u makparyagi ma ne, u banka yi a kuwa ku amoci, u kirana i n eyi. ³⁵An kain ka wansai, u bidyai ikebe i azurufa i re,† u nakai uza u kuwa vi. U danai, ‘Vu kirana n eyi, gba i'ya baci vu wunai bamu n i na yi, n gono baci ma tsupa vu tã.’

³⁶“A asuvu a ama a tatsu a na yi, ya vu wenei wari uza u karen u vuma đã aza a magalaka a lapai vi?”

³⁷Aku u danai, “Uza đã u yanka yi ili i shinga.”

Yesu tonuko yi, “Bana dem vu yansa nala.”

Yesu a kuwa ku Meri n Marta

³⁸An Yesu n atoni a ne a'ari a nwalu, aku a uwai a une u roku. Uka roku uza u kala Marta u cipuka yi a kuwa ku ne. ³⁹Wa tã n utaku, uza u kala Meri uza đã u dusuki a kapala ka Asheku wa pana kadyanshi ka ne.

⁴⁰Shegai Marta afofi a pura yi ugboji, aku u banai ara ne u danai, “Asheku, avu wene

† 10:18 Kanangasi; wata, “Shetan” kala ka dem ka Kalapansi. ◇ 10:27 U.M.I. 6:5; Adk. 19:18. ◇ 10:28 Adk. 18:5. ‡ 10:35 Kondo “Ikebe i azurufa” a kaci ka idani ka “Ikebe” a Idani i Uంగా.

utaku u va u asaka mu ma yan manyan utyoku u va wa? Tonuko yi u tuwa u banga mu wawa.”

⁴¹Shegai Asheku a wushunku yi, “Marta, Marta, vu dambula ta, kpmam va dambula a kaci ka ili ushani. ⁴²Shegai ili i te i'ya a ka ciga, Meri dangasa ta ili i shinga. A ka wusa yi tani i'ya wa.”

11

Uwenishike u Yesu a kaci ka kvasu (Matiyu 6:9-13; Matiyo 7:7-11)

¹Kain ka te, Yesu wa yan kvasu a asu u roku. An u kotsi, ktoni ka ne ka te ka tonuko yi, “Asheku, wenishike tsu kvasu tyoku da Yahaya wenishikei atoni a ne.”

²U tonuko le, “Ya yan baci kvasu, i dana, ‘Tata, a naka kala ka vunu tsupige, tsugono tsu vunu tsu tuwa.’ ³Ne tsu kain dem ilikulya. ⁴Cimbusuka tsu unyushi u cingi u tsunu, kpaci atsu n kaci ka tsunu tsu tsu cimbusuka ta aza da a nusuka tsu. Kpmam kotsu vu banka tsu a asu u ukondo wa.’”*

⁵U doki u tonuko le, “A dana uza u te de wa n kaje, aku u banai ara ne n kayin ka pige, u tonuko yi, ‘Kaje ka va, kopuku mu iburodi i tatsu. ⁶Kaje ka va ka cipai nwalu gogo-na, kpmam ma n ili i'ya ma naka yi u lyai wa.’”

⁷“Aku u wushuku eyi pini de a asuvu, u dana, ‘Kotsu vu dambarasa mu wa, n gbagirya de utsutsu u kuwa vi. Mpa na mmuku n va tsu vaku de, ma fuda ma 'yanga ma naka vu ili wa.’ ⁸Asaka n tonuko da, ko wa 'yanga baci wa naka yi ili an wari kaje ka ne wa, wa 'yanga ta wa naka yi gba ili i'ya wa ciga, adama a umatsa u da u matsai.

⁹“Kpmam n tonuko da, rongoi ufolo, a ka ne da ta. Rongoi ubolo, ya tsara ta. Kudusai utsutsu, a ka giduwunka da ta. ¹⁰Uza da baci dem u folo, a ka ne yi ta. Kpmam uza da baci dem u boloi, u tsu tsara ta. A tsu giduwunka ta uza da baci dem u kudai utsutsu.

¹¹“Tata u eni u da a asuvu a de maku ma ne ma [folo yi burodi aku u naka yi katali?][†] Ko kpmam u foli yi kadan, aku u bidya kali u naka yi? ¹²Ko kpmam u foli yi kako, aku u bidya kuda u naka yi? ¹³Eda ili i'ya a cingi i reve baci unaka mmuku n de ili i shinga,

nala dem Tata u de uza da wari a zuba wa naka aza da a folo yi Kulu Keri.”

Yesu n Ba'alzabu

(Matiyu 12:22-30; Marku 3:20-27)

¹⁴Kain ka te, Yesu wa wutukpa ityoni i cingi i tsubebe. An ityoni i cingi yi i wutai, aku kabebe ki ka danai ukuna, ama kpmam a yain majiyan. ¹⁵Shegai ama roku a danai, “N ucira u Ba'alzabu magono ma ityoni i cingi u da wa wutukpasa ityoni i cingi.”

¹⁶Kpmam aza roku a ka konduso yi, aku a boloi u wenike le iyoci i roku i zuba.

¹⁷Yesu reve ta ili i'ya a ka yawunsa, aku u tonuko le, “Tsugono tsa baci dem tsu pecei kaci ka ne kure n tsu shilakani, tsugono tsu nala tsa wacuwa ta. Nala dem kuwa ka baci ku pecei kaci ka ne kure n ku shilakani, ka wacuwa ta. ¹⁸Kanangasi[‡] ka pece baci kaci ka ne kure n u shilakani, nida tsugono tsu ne tsa yan tsu shamgba? N dana ta nala an i danai n ucira u Ba'alzabu u da ma wutukpasa ityoni i cingi. ¹⁹N ucira u Ba'alzabu u da baci ma wutukpasa ityoni i cingi, n ucira u eni u da wa kpmam atoni a de a ka wutukpasa le? Adama a nala a ka woko ta aza a afada a de. ²⁰N ucira u Kashila u da baci ma wutukpasa ityoni i cingi, tsugono tsu Kashila tsu tuwa ta la vi ara de.

²¹“Uza u ucira u bidya baci iwunukatsu wa wundya kuwa ku ne, ko i te ya tsara udukuyan u ne wa. ²²Shegai uza roku uza da u la yi ucira u 'yangasaka yi baci, hal u fudai u wusha yi iwunukatsu i'ya u pityanangi n i'ya vi, aku u pecike udukuyan u ne.

²³“Uza da baci dem bawu wari kabolo na mpa, tsilala tsa wa yan na mpa. Uza da baci bawu u banga mu ucirangusu, uwacinsa u da yi.

Ugono u ityoni i cingi

(Matiyu 12:43-45)

²⁴“Ityoni i cingi i wutai baci a asu u uza, i tsu tono ta a asu u da bawu mini mari ubolo u asu uwunvuga. I tsara baci wa, aku i dana, ‘Ma gono ta a asu u da n wutai.’ ²⁵I gono baci i cinai kuwa ki uwujumi sarara kpmam a kalai ka, ²⁶aku i ba i bidya ityoni i cingi i shindere i roku i'ya i la yi tsicingi, a uwa a dusuku pini. Vuma u nala makorishi ma ndishi n ne ma la ta n kagita unamgba.”

* 11:4 Kvasu ka tagarada u Matiyo ka la ta uga di. † 11:11 Akorongi a cau a ushani aza da a purai a tagarada u Luka a korongu ta, “U folo yi burodi, aku u naka yi katali?” ‡ 11:18 Kanangasi; wata, “Shetan” kala ka dem ka Kalapansi.

²⁷ Tyoku da wari a kadyanshi, aku uka roku a asuvu a kabolo ki u 'yangasai kala-gatsu u danai, "Uza da u matsa vu kpm u comuko vu uza u unā u shinga da."

²⁸ U danai, "Unā u shinga u la tā uwoko a asu u aza da a panai kadyanshi ka Kashilā a yankai ka manyan."

Iryoci i Inusa

(Matiyu 12:38-42; Marku 8:11-12)

²⁹ An kakuma kari a udoku n ka doki, aku Yesu danai, "Ama a a'ayin a na ama a cingi a da. A ka bolo tā iryoci, shegai iryoci i'ā la a ka wenike wa, she iryoci i Inusa. ³⁰ Wata, tyoku da Inusa wokoi iryoci i aza a Niniba, nala dem Maku ma Vuma ma woko a a'ayin a na yi. ³¹ Magono ma Sheba ma mari uka ma 'yanga tā kain ka afada ma sapunku unyushi u ama a a'ayin a na yi. Kpaci a mbari n likimba n da u wutai u panakai ugboji u Solomo. Shegai uza da u lai Solomo aya naha. ³² Ama a Niniba a ka 'yanga tā kain ka afada n a sapunki unyushi u ama a a'ayin a na yi, kpaci a kpatalai adama a kubari ku Inusa. Gogo-na uza da u lai Inusa aya naha.

Macikalum ma ikyamba

(Matiyu 5:15; Matiyo 6:22-23)

³³ "Uza wa sapa macikalum u sokongu ma a asu u da a tsu sokongu ili wa, ko u kimba ma n kabelu wa, shegai u zuwa ma a zuba u kashampatsu ka ne, tsara ama da a ka uwa a wene katyashi. ³⁴ A'eshi a da macikalum ma ikyamba i vunum. A'eshi a vunum a lobono baci, ikyamba i vunum ya shadangu tā n katyashi. Shegai a namgba baci, ikyamba i vunum ya shadangu tā n karimbi. ³⁵ Webele ko katyashi ka vari n ka vi karimbi ka. ³⁶ Adama a nala, ikyamba i vunum ya shadangu baci n katyashi gba, bawu ka6on ka ka kari n karimbi. Gba ya woko tā katyashi, tyoku da macikalum ma tsu naka vu katyashi."

Unā u cingi u teli

(Matiyu 23:1-36; Marku 12:38-40)

³⁷ An Yesu kotsoi kadyanshi, aku Kafarishi ka roku ka libana yi ulya ilikulya. An u uwai, aku u dusuki a asu u ulya ilikulya. ³⁸ An Kafarishi ka wenei Yesu dusuki ulya ilikulya bawu u sawai akere, u yain majiyan.

³⁹ Asheku kpm a tonuko yi, "Edā Afarishi i tsu za tā kucina ku mako n ku kapara, shegai a asuvu a de i shadangu tā n kurura

n tsicingi. ⁴⁰ Edā atengeshi! Uza da u yain kucina ki, aya dem u yain asuvu yi wa?

⁴¹ Adama a nala, zayi asuvu yi a asu u uneshe aza a unambi ili i'ya i'ari n i'ya, kotsu a wulukpe da gba.

⁴² "Ter de Afarishi, kpaci i tsu naka tā Kashilā u te a asuvu a kupa u icun i kashaun, n tsulu, n icun i ishuan kau-kau, shegai i kpaɗai uyanka ama ili i'ya i'ari dere, kpm i ciga Kashilā wa. U laka tā i'ari i yain u makorishi vi n u kagita vi dem.

⁴³ "Ter de Afarishi, kpaci i la tā uciga u asu u ndishi u shinga a agata a Kashilā. Kpm ya ciga ama a rongo da udanasa a asuvu a kuden.

⁴⁴ "Ter de Afarishi, kpaci tyoku u asaun a da a yain bawu uza wa wene a da i'ari, a da ama a ka kpatsa bawu a revei."

⁴⁵ Karevi ka Mele ka roku ka wushunku yi, "Kawenishiki, ili i'ya vu danai nala vi, inyashi i'ya vu taka tsu i'ya."

⁴⁶ Yesu wushuki, "Ter de arevi a Mele, kpaci i tsu tadangusuku tā ama ucanga u araji, kpm i tsu zuwa ko majubu i dana ya banga le wa.

⁴⁷ "Ter de, kpaci asaun a nsumate n da isheku i de i wunusai a da ya masa ka ikali.

⁴⁸ U woko la vi de an i wushuki n manyan ma isheku i de. Kpaci alya a wunusa le, edā kpm ya masa ikali a asaun a le. ⁴⁹ Ili i'ya i zuwai Kashilā a asuvu a ugboji u ne, u danai, 'Ma sukunku le tā nsumate n asuki. A ka wuna tā aza roku, aza roku tani a yan le mavura.' ⁵⁰ Adama a nala a ka wecike tā mpasa ma nsumate n da a wotsongi a likimba. Ili i'ya i bidyai a kagita ka uyan likimba a kaci ka ama a a'ayin a na. ⁵¹ Ili i'ya i kana i mpasa n Habila hal ubana a mpasa n Zakariya uza da a wunai a mere ma asudarakpa n Asu u Uwulukpi. ⁵² Mayun n tonuko da, a ka kece tā n da a kaci ka ama a a'ayin a na.

⁵² "Ter de arevi a Mele, kpaci i bidyai makukupki ma ureve. Edā i uwa wa, kpm i bishinkai aza da a ka ciga u'uwa a uwa."

⁵³ An u wutai pini a asu vi, awenishiki a Mele n Afarishi a gita yi uraga, tsara u dansa ili ushani. ⁵⁴ Kpm a ka ciga a kana yi n unyushi a asuvu a kadyanshi ka ne.

12

Kubari a kaci ka aza a maci a kaƙan
(Matiyu 10:26-27)

¹Pini nala, an kakuma ka ama ka bolomg-
bonoi ushani* hal ka deshene. Yesu gitai u
kpatalai a asu u atoni a ne, u ɓarana le u
danai, “Kiranai n yisti u Afarishi, wa ta n
kusokongi ku gbani. ²Ili i'a la a kimbai i'ya a
ka kpaɗa ukupɗa wa, ili i'a la i'ya a sokonki
i'ya a ka kpaɗa utodugbo wa. ³Adama a nala
i'ya baci i danai a karimbi a ka pana ta i'ya a
katyashi. Kpam ili i'ya baci i danai n kabini
a kunu ku asuvu, a ka dansa ta dem i'ya a
kateshe.

Uza da u gain a pana uwonvo
(Matiyu 10:28-31)

⁴“Eɗa aje a va, n tonuko da ta, kotsu i
pana uwonvo u ama da a ka wuna ikyamba
wa. A wuna baci a'a n ili i'ya a ka yan kpam
wa. ⁵Shegai ma wenike da ta uza da u gain
i pana uwonvo. I pana uwonvo u uza da
u wuna baci, wa fuda wa vutala a asuvu a
kadaka ka akina. Mayun n tonuko da, i pana
yi uwonvo. ⁶Ma wundya mberikele n tawun
n da a tsu denge anini a re† vi? Ko n nala,
Kashila ka asansa ko n ma te wa. ⁷Gba kenji
ka kaci ka de, ka ta a ukece, adama a nala,
panai uwonvo wa. Tsupige tsu de ubana a
asu u Kashila tsu la ta tsu mberikele ushani.

Udana u ukuna u maci a kaci ka Yesu
(Matiyu 10:32-33; Matiyo 12:32; Matiyo
10:19-20)

⁸“N tonuko da, gba uza da baci dem u
tonukoi aza roku eyi uza u va u da a kapala
ka ama, mpa Maku ma Vuma ma dana ta
dem a kapala ka atsumate a zuba a Kashila
eyi na katonni ka va ka. ⁹Shegai uza da baci
u 'yuwan mu a kapala ka ama, a ka 'yuwan
yi ta a kapala ka atsumate a zuba a Kashila.
¹⁰Ko n nala, uza u nusuka baci Maku ma
Vuma, a ka cimbusuka yi ta. Shegai uza da
baci dem u wishai Kulu Keri a ka cimbusuka
yi unyushi u ne wa.

¹¹“Kpam a banka da baci a agata a Kashila,
ko a asu u ngonon, ko asu u ukida u ugana,
she i dambula a ili i'ya ya dana kotsu i
banga kaci ka de wa. ¹²Kpaci Kulu Keri ka
wenishike da ta ili i'ya ya dana pini a asu
vi.”

* 12:1 Udana “kakuma ka ama ka wura ta azu a re (2,000)” u da Luka yankai manyan. † 12:6 Kondo “Anini”
a kaci ka idani ka “ikebe” a idani u Ubanga.

Uza u utsari u da bawu wari n ugboji

¹³Vuma roku a asuvu a kakuma ka ama ki
u tonukoi Yesu, “Kawenishiki, zuwa utoku u
va u peci ucanga u da tata u tsunu u kuwai
u asakai vi na mpa.”

¹⁴Yesu wushunku yi, “Uza va, ya naka mu
ucira u da ma woko da uza u afada?” ¹⁵Aku u
tonuko le, “Kiranai, i pecemgbene n kurura
ku gbani, kpaci kakuma ka ucanga ka uma
wa.”

¹⁶U yanka le agisani a na yi, u danai,
“Kashina ka uza u utsari u roku ka matsai
cika. ¹⁷U danai a katakasuvu ka ne, ‘Ndya
ma yan? Mpa na ma n asu u da ma zuwa
ucanga u kashina u va wa. ¹⁸Ili i'ya ma yan
i'ya, she n tasa mpon n va n mai n pige n
pige, aku n tsungu pini ucanga u kashina
u va n utsari u va pini gba. ¹⁹Pini nala, n
tonuko kaci ka va, ‘Uma u va, va ta n utsari
ushani uzuwi u da wa rawa vu ayen ushani.
Wunvuga ili i vunuu, vu lyai, vu soi, vu pana
kayanyan.’”

²⁰“Shegai Kashila ka tonuko yi,
‘Katengeshi, n kayin ka na a ka ciga ta uma
u vunuu. Ucanga u da vu tsarai vi, u yai u da
wa woko?’

²¹“Nala wa woko n uza da u ciranki kaci ka
ne udukuyan, shegai wa n udukuyan a asu
u Kashila wa.”

Dambulai wa
(Matiyu 6:25-34)

²²Yesu tonukoi atoni a ne, “N tonuko da,
yanyi kadambula ka uma u de a ili i'ya ya
lya ko kpam ya uka a ikyamba wa. ²³Kpaci
uma u la ta ilikulya, ikyamba kpam i la ta
aminya. ²⁴Webelei agawun: a tsu ce wa,
a tsu kapa tani wa, a'a kpam na mpon n
kuzuwate ku ucanga wa. Gba n nala Kashila
ka tsu lyatangu le ta. Eɗa i la ta nnu cika
tani. ²⁵A asuvu a de, ya wa fuda wa doku
kaci ka ne uma ulapa u uwule u te adama a
kadambula? ²⁶Cinda bawu ya fuda ya yan ili
i kenu i na, ndya i banka da kadambula ka
ili i'ya i buwai?

²⁷“Webelei tyoku da apalu a tsu
gbonguro, a tsu yan manyan ko a jilaka kaci
ka le aminya wa. Ko Solomo n tsupige tsu
ne gba u uka aminya a ikali a da a lobonoi
tyoku u a le wa. ²⁸Kashila ka guɓa baci apalu
a mete a da a'ari n uma ara, nakpan a vutala
le a akina. Aminya a da Kashila ka naka da

a ka la a naha wa? Edā aza dā upityanangu u dē u gusai. ²⁹Dambulai a ili i'ya ya lya ko ya so wa, kpm kotsu i asāka atakasuvu a dē a 'yanga wa. ³⁰Uyawunsa u ama a likimba nte wari pini a icun i nala yi, shegai edā Tata u reve tā ya ciga i'ya. ³¹I gita i zami ve tsugono tsu Kashila, a ka doku dā tā ili i nala yi.

*Kuzuwate ku ucanga a zuba
(Matiyu 6:19-21)*

³²“Edā ushiga u kenu, panai uwonvo wa, kpaci Tata u dē wa pana tā kayanyan ka wa naka dā tsugono tsu ne. ³³Dengei utsari u dē, aku i banga aza a unambi. I zamuka kaci ka dē atsan a ikebe a dā bawu a ka kutsa; wata, utsari u dā bawu wa kotsa a zuba, a asu u dā bawu aboki a ka raba evu. Ko karan ka la ka ka nangasa u dā wa. ³⁴Kpaci a asu u dā utsari u vunū wari, nte dem katakasuvu ka vunū ka yan pini dē.”

Fobusoi adama a utuwā u Asheku

³⁵Yesu doki u danai, “Wampuki aminya a dē adama a manyan, kpm i asāka ncikalū n dē usapi. ³⁶I rongo tyoku u ama dā a ka vana uzakuwa u le u gono a asu u abiki, kotsu a giduwunka yi utsutsu n ukudā u utsutsu u ne. ³⁷Agbashi a dā baci uzakuwa u le u cinai n a vani yi a ka pana tā kayanyan. Mayun n tonuko dā, wa sira tā kunya a cuku u zuwa le a dusuku a asu u ulya u ilikulya, aku u pecike le ilikulya yi. ³⁸Agbashi a dā baci uzakuwa u le wa gono n kayin ka pige ko kpm ubana kpasani u cina le ufofusi, a ka pana tā kayanyan. ³⁹Ma ciga tā i reve, a dā baci uza u kuwa u revei a'ayin a dā kaboki ka tuwā, wari wa asāka kaboki ka uwa yi a kuwa wa. ⁴⁰Edā dem i gan tā i rongo n afobi a dā ya wusha Maku ma Vuma, kpaci wa tuwā tā a'ayin a dā bawu i zuwai uma wa tuwā.”

*Kagbashi ka shinga
(Matiyu 24:45-51)*

⁴¹Aku Bituru wece yi, “Asheku, atsa wa yanka agisani a na yi, ko gai ya dem dā?”

⁴²Asheku a wushunku yi, “Ya kagbashi ka maci kpm uza u ugboji? Uza dā uzakuwa u ne u naka yi u kirana n kuwa ku ne u naka sa le ilikulya. ⁴³Uzakuwa u ne u gono baci u cina yi n u yanyi nala, wa pana tā kayanyan. ⁴⁴Mayun n tonuko dā, uzakuwa vi wa zuwa

yi tā u kirana n utsari u ne gba. ⁴⁵Shegai kagbashi ki ka yawunsa baci a katakasuvu ka ne u danai, ‘Uzakuwa u vā dā na u gono gogo wa,’ aku u gitai ulapusa agbashi yi aka n a'ali, n u lyayi n u soyi hal u gutukpa. ⁴⁶Uzakuwa u kagbashi u nala wa gono tā a kain n ulapa u uwule u dā bawu a zuwai uma wa tuwā. Kpm wa yanyi tā mavura cika, aku u varangu yi a asu u ama dā a 'yuwain uwushuku.

⁴⁷“Kagbashi ka baci dem ka revei ili i'ya uzakuwa u ne wa ciga, aku u 'yuwain i'ya uyan, wa so tā malapa cika. ⁴⁸Shegai uza dā baci bawu u revei, aku u yain ili i malapa, a ka lapa yi tā kenu. Uza dā baci a naka ili ushani, ili ushani i'ya a ka ciga ara ne. Uza dā kpm a naka ugana u ili ushani, ili ushani i'ya a ka ciga ara ne.”

*Yesu tuko i upecene
(Matiyu 10:34-36)*

⁴⁹Yesu doki u danai, “Tuwā dā n tuwai n tsungu akina a likimba, uciga u vā u dā, a dana naha dem a ka tasa dē. ⁵⁰Shegai mā tā n ulyubugu u dā a ka lyubugu mu, katakasuvu ka vā ka dusuku wa, she a'ayin a dā a kotsoi. ⁵¹Ya wundya tuwā dā n tuwai n tuko ndishi n shinga a likimba? Nala wa, upecene u dā n tuko dā. ⁵²Ubana a kapala, kuwa ku ama a tawun ka pece tā kure: ama a tatsu a yain tsilala n ama a re, ama a re kpm a yain tsilala n ama a tatsu. ⁵³Nala a ka pecene. Tata u yain tsilala n maku ma ne, maku kpm ma yain tsilala n tata u ne. Mma u yain tsilala n makere ma ne, makere kpm ma yain tsilala nā mma u ne. Kajene ka yain tsilala n anuku a ne, anuku kpm a yain tsilala n kajene ka ne.”

Ureve u iryoci i a'ayin

(Matiyu 16:2-3; Marku 8:11-13)

⁵⁴Aku Yesu tonuko kakumā ka ama ki, “I wene baci alishi a 'yangai a kalivi, † kute-kute she i dana, ‘A ka ro tā,’ nala tani u tsu woko. ⁵⁵I wene baci uwule u 'yangai a daka, she i dana, ‘Wa sudugba tā,’ kpm nala. ⁵⁶Aza a maci a kaban, wa fuda tā ya reve iryoci i'ya iyamba n kubain ku zuba a ka wenike, shegai ndya i bishinka dā i reve iryoci i a'ayin a naha?”

† 12:54 A uyamba u dā Yesu rongoi, a kalivi ka alishi n uwule u ucira kabolo nā mkpanshila n mini a tsu 'yanga.

Sheshei kananamgbani ka de
(*Matiyu 5:25-26*)

⁵⁷“Ndyā i bishinka dā ya bidiga kaci ka de ili i shinga? ⁵⁸Ya bana baci a asu u afada n uza dā u banka vu, daraka vu sheshi n eyi a ure, kawa u banka vu baci a asu u uza u ukida u ugana. Uza u ukida u ugana vi wa nakangu vu t̄a a kukere ku katigi, katigi ki tani ka zuwa vu t̄a a kuwa ku a’ali. ⁵⁹N tonuko vu wa wuta wa, she vu tsupa gbā ili i’ya a ka tono vu.”

13

Aṣakāi tsicingi tsu de ko a wuna dā

¹Pini nala, aza dā a’ari pini a asu vi a yankai Yesu alabari a aza a Galili aza dā Bilatu wunai a Kuwa ku Kashilā, hal mpasa n le n bolomgbonoi nā n dā ma ufarakpa u dā a yain. ²Yesu wushunku le, “Ya wundya aza a Galili a nala yi a la aza a Galili a dā a buwai vi unyushi u cingi dā, an a panai ikyamba i nala yi? ³N tonuko dā, nala wa. I aṣakā baci tsicingi tsu de wa, gbā de dem nala ya kuwā. ⁴Ko kpm ya wundya ama kupa n kullā aza dā a kuwāi an kasaga ka ugadi ka Silawamu ka rukpai ka vara le vi, a la aza a Urishelima unyushi u cingi dā? ⁵N tonuko dā, nala wa. I aṣakā baci tsicingi tsu de wa, ya kuwā t̄a gbā de tyoku u le.”

⁶U tonuko le agisani a nā yi, “Vuma roku u dā u wari n madanga ma kapopi a kashina ka ne, aku u tuwai n u boli ilimaci i ne, shegai u tsarā wa. ⁷Aku u tonukoi uza dā wa guḃa kashina ki, ‘Ayen a tatsu a dā pa vi ma tuwā nā n boli ilimaci i kapopi i na yi, n tsarā tani wa. Kapa ma, nida ma kangu asu gbani?”

⁸“U wushunku yi, ‘Uzakuwa, aṣakā ve ma ma kyawan kayen ka lala, n zaḃagbā kami ki, n tsunku ma kayala ka tsishinda. ⁹Ma matsa baci ilimaci kayen ka ugono, aku a aṣakā ma. Ma matsa tani baci wa, aku a kapa ma.’”

A tanasāi uka u ukeliki kain ka Ashibi

¹⁰Kain ka te kain ka Ashibi, Yesu wa wenishike a kagata ka Kashilā ka roku. ¹¹Aku uka roku u dā wari n ityon i cingi i maḃala ma ukeliki hal ayen kupa n kullā, uza dā u kelikei gbā wa fudā wa gadigba kpm wa.

¹²An Yesu wene yi, u isa yi u tonuko yi, “Uka, a pecembene vu de n maḃala ma vunu.”

¹³U tadanku yi kukere, kute-kute u gadigbai u cikpai Kashilā.

¹⁴Shegai uzapige u kagata ka Kashilā vi u panai upan, an Yesu tanasā yi n kain ka Ashibi. U tonukoi ama yi, “A’ayin a dā pini ushani hal a teli a dā a gain a yain manyan, tuwai a tanasā dā, shegai bamu n kain ka Ashibi.”

¹⁵Asheku a wushunku yi, “Edā aza a maci a kaḃan, uza u kanaka ko makparyagi u tsu tatsukpa ma n kain ka Ashibi u ba u ne yi mini wa? ¹⁶U gan uka u naha, kumaci ku Ibirahi, uza dā Kanangasi* ka sirai ara ayen kupa n kullā a tatsukpa yi n kain ka Ashibi wa?”

¹⁷An u danai nala, atokulalu a ne a panai uwono, gbā kakumā ka ama ka rongoi ipeli adama a ili i shinga i’ya Yesu wa yansa.

Agisani a ucun u musta n yisti
(*Matiyu 13:31-33; Marku 4:30-32*)

¹⁸Yesu danai, “Nida tsugono tsu Kashilā tsari? Ndyā ma ratsanaka tsa n i’ya?

¹⁹Tyoku u ucun u musta dā tsari, u dā vuma roku u ba u cei a kashina ka ne. U gbonguroi u wokoi mawurete ma hal nnu n cai pini ikinda a nsabu n ne.”

²⁰U doki u danai, “N iyen i’ya ma ratsanaka tsugono tsu Kashilā? ²¹Tyoku u yisti u dā tsari, u dā uka u roku u bidyai u vurai u dā a akundatsu a pige a tatsu a kira hal ku vurai n yisti vi gbā.”

Utsutsu u kenu
(*Matiyu 7:13-23*)

²²Yesu kanḡi nwalu n u wenishike a ilyuci n une i’ya u wurusai, hal wa rawa a Urishe-lima. ²³Uza roku u wece yi, “Asheku, ama a dā a ka tsarā iwauwiḡ a’ā gbam ushani?”

U tonuko le, ²⁴“Modonoi i uwa a utsutsu u kenu. Kpaci n tonuko dā, ama ushani a ka zama t̄a a uwa, shegai a ka fudā wa. ²⁵Uza u kuwa u ‘yangā baci u gidaki utsutsu vi, i gita de la vi kushani a uwotsu n i kudusi utsutsu, n i dansi, ‘Uza u kuwa, giduwukā tsu.’

“Eyi kpm u wushuku, ‘N reve a asu u dā i wutai wa.’

²⁶“Aku i dana, ‘Tsu lya t̄a tsu soi kpm n avu, hal vu wenishikei a ire i tsunu.’

²⁷“Eyi kpm u dana, ‘N tonuko dā n reve a asu u dā i wutai wa. Banka numu dan aza a unyushi u cingi.’

* 13:16 Kanangasi; wata, “Shetan” kala ka dem ka Kalapansi.

²⁸ “A'ayin a nala yi ya wene tã Ibrahi n Ishaku n Yakubu na ntsumate a tsugono tsu Kashilã, edã kpm she a loko dã, nte ya sã pini hal n i lumusi a'anga. ²⁹ Ama a ka tuwã tã a kasana n kalivi n gadĩ n daka, a dusuku a asu u le a tsugono tsu Kashilã. ³⁰ Gogo-na aza a kucina a ka woko tã aza a kapala, aza a kapala kpm a woko aza a kucina.”

Yesu panai iyali i Urishelima
(Matiyu 23:37-39)

³¹ Pini nala, Afarishi a roku a tuwã i tonuko yi, “‘Yanga vu wutã pini na vi, kpaci Hiridu Antiba magono wa ciga tã u wuna vu.’”

³² U tonuko le, “Walai i ba i tonuko mashe ma mete ma nala mi, ‘Ara ma wutukpã tã itiyoni i cingi, n tanãsa kpm ama. Nakpan kpm nala. Kain ka tatsu, aku n kotso manyan ma va.’ ³³ Gbã n nala ma lya tã kapala na nwalu n va, ara n nakpan n nakpan kuten. Kpaci u gan a wuna matsumate a asu u roku wa, she a Urishelima.

³⁴ “Edã aza a Urishelima, aza a Urishe-
lima, awuni a ntsumate, aza a uvarãsa aza dã a suki ara de. N tsu ciga tã n bolongu dã tyoku dã matoku ma tsu bolongu mmuku n ne a ashan a ne, aku i ‘yuwain. ³⁵ Wundyai, kuwa ku de ka la a asãnkã dã uvarangi. N tonuko dã ya doku ya wene mu wa, she kain ka ya tuwã ya dana, ‘Kashilã ka zuwuka uza dã wa tuwã a asuvu a kala ka Magono ma Zuba unã u shinga.’”

14

Yesu a kuwa ku Kafarishi

¹ Kain ka te n Ashibi, Yesu uwai a kuwa ku uzapige u Afarishi u roku ulya ilikulya, ama kpm a zuwuka yi a'eshi. ² A kapala ka ne tani vuma roku u dã pini uza dã akere a ne n a'ene a ne a shitãsi. ³ Yesu wecei Afarishi n arevi a Mele, “U gan a tanãsa maãala n kain ka Ashibi, ko u gan wa?” ⁴ Shegai a padai bini bini. Aku u kanãi vuma vi u tanãsa yi, u tonuko yi u wala.

⁵ U wece le, “A asuvu a de, ya maku* ma ne ko kanaka ka ne ka rukpã a ilyukoi kain ka Ashibi, aku u kpada ka uwutukpã n maloko?” ⁶ A fuda a wushuku keci ku ne wa.

⁷ An u wenei tyoku dã aza dã a libanai vi a dangasai asu u ndishi u shinga u shinga,

u wenishike le uwenishike u na vi: ⁸ “Kain ka baci uza roku u libana vu abiki a iyolo, kotsu vu yain maloko vu dusuku a karatsu ka shinga wa, gaawan a libana tã uza dã u la vu tsupige. ⁹ Nala baci uza dã u libana dã ama a re a de yi, wa tuwã tã u tonuko vu, ‘Nakã vuma u na a asu u ndishi u vunu.’ Aku vu woko n uwono, vu gono a karatsu ka kenu. ¹⁰ Shegai a libana vu baci abiki, dusuku a karatsu ka kenu, tsarã uza dã u libana vu vi, u tuwã baci u tonuko vu, ‘Kaje ka va, ‘yanga vu gono a asu u shinga.’ She vu tsarã tsupige a asu u a'eshi a atoku a vunu amoci. ¹¹ Gbã uza dã baci u radãgbai kaci ka ne, a ka vakunku yi tã. Uza dã kpm u vakunki kaci ka ne, a ka radãgbã yi tã.”

¹² Yesu tonukoi uza dã u libana yi vi, “‘Va libana baci uza abiki a ulya ilikulya n kaara ko kayin, kotsu vu libana aje a vunu, ko atoku a vunu, ko aza a kuwa a vunu, ko aza a karen a vunu aza a utsari wa. Kawa ele dem a ka libana vu tã, a tsupa vu. ¹³ Shegai va libana baci ama abiki a ulya ilikulya, vu libana aza dã bawu a'ari n ili, n aza a mbala ma ukeliki, n awunu, n arumba. ¹⁴ Kpm a ka zuwuka vu tã unã u shinga, kpaci a ka tsupa vu wa. Shegai va tsarã tã katsupi ka malen ma manyan ma vunu kain ka aza a maci a ka ‘yanga a ukpã.’”

Agisani a abiki a pige
(Matiyu 22:1-10)

¹⁵ An uza u te a asuvu a aza dã a ka lya kaãolo, u panai nala, u tonukoi Yesu, “Uza dã wa lya ilikulya i abiki a tsugono tsu Kashilã uza u unã u shinga u dã.”

¹⁶ Yesu wushunku yi, “Vuma roku u dã u fobusoi abiki a ulya ilikulya a pige, aku u libanai ama ushani. ¹⁷ An a'ayin a ulya ilikulya a yain, u suki kagbashi ka ne ka ba ka tonuko amoci a dã u libanai vi, ‘Tuwã, kpaci a fobuso de ko ndya wa.’

¹⁸ “Shegai gbã le a gitãi utukuso kadambula. Uza u kagitã u danai, ‘N tsila tã kashina, kpm u kanã tã n ba n wene ka. Ma folo vu, vu yanka mu ahankuri.’

¹⁹ “Uza roku kpm u danai, ‘N tsila tã anaka a kulima kupa, gogo-na kpm ma ciga tã n ba n kondo a dã. Ma folo vu, vu yanka mu ahankuri.’

* 14:5 Akorongi a cau a roku aza dã a purãi a tagarãda u Luka a korongu tã “makparyagi” kpaci n Tsiheline “makparyagi” n “maku” u'isã u le u rotsono tã.

²⁰ “Uza roku kpam u danai, ‘Gogo-na-na da n yain iyolo, adama a nala ma fuda ma bana wa.’

²¹ “Kagbashi ki ka gonoi ka tonukoi uza-kuwa vi. Katsuma ka namgbai uzakuwa vi, aku u tonukoi kagbashi ki, ‘Wuta gogo a ire na mbakuru ma ilyuci mi vu tuko aza a unambi, n aza a mballa ma ukeliki, n arumba, n awunu.’

²² “Kagbashi ka danai, ‘N yan de i'ya vu danai n yain vi, shegai hal n gogo-na asu u da pini u buwai.’

²³ “Aku u uzakuwa vi u tonukoi kagbashi ki, ‘Wala a kateshe ka ilyuci, vu bana a ire i pige n i kenu, vu zuwa ama da a'ari pini a tuwa a uwa a kuwa ku va, tsara ku shadangu.’ ²⁴ N tonuko da, uza wa la a asuvu a aza da n libanai n kagita, wa pede ilikulya i abiki a va wa.’ ”

*Upana u ikyamba u utono u Yesu
(Matiyu 10:37-38)*

²⁵ Pini nala, kakuma ka ama ka tonoi Yesu, aku u kpatalai u tonuko le, ²⁶ “Uza da baci wa ciga u tuwa ara va, u kana ta she u ciga mu kapala n tata u ne, na mma u ne, n uka u ne. U cigi mu kpam kapala na mmuku n ne, n atoku a ne aka n a'ali. U kana ta dem u cigi mu kapala n uma u ne, kawa u ratsa u woko katonni ka va wa. ²⁷ Vu ratsa vu woko katonni ka va wa, vu canga baci mawandamgbani ma vunu vu tono mu wa.

²⁸ “A asuvu a de, ya wa gitā kuma ku pige bawu dusuki u kecei i'ya wa wuna, u wene ko wa n ikebe i'ya wa kotso kuma ki? ²⁹ Kawa u gitā baci aku u kpaɗai ka usalākpa, gba uza da baci dem u wenei wa dosuso yi ta. ³⁰ A dana, ‘Vuma u na u gitai kuma, shegai u kpaɗai ka usalākpa.’

³¹ “Ko kpam magono ma eni ma ma bana kuvon n magono ma roku, aku u kpaɗa u dusuku u yawunsa u wene ko eyi uza u asoje azu kupa wa fuda wa yan kuvon n magono uza u asoje azu kamanga? ³² U wene baci ufuda wa, she u suku atsumate a ba a cina uza niɗe vi a folo yi ndishi n shinga, cina u buwai ve a mbari. ³³ Nala dem gba de, uza da baci bawu u fudai u asakai gba ili i'ya wari n i'ya, u ratsa u woko katonni ka va wa.

*Mkpaɗi n da n namgbai
(Matiyu 5:13; Marku 9:50)*

³⁴ “Mkpaɗi ili i shinga i'ya, shegai n namgba baci bawu n yankpai kpam, n iyen i'ya a ka yankpusa n da? ³⁵ N da ma n kalen a iyamba wa, ma tani n kalen a ili i tsishinda wa. Wotsongu da a ka wotsongu n da.

“Uza u atsuvu a upana, u pana.”

15

*Agisani a macon ma ma puwain
(Matiyu 18:12-14)*

¹ Aku awushi a utafa n aza a unyushi u cingi a ka rabusa evu n Yesu tsara a panaka yi. ² Adama a nala, Afarishi n awenishiki a Mele a'ari uyan tsali a ka dansa, “Vuma u na wa wusha aza a unyushi u cingi, hal wa lya kabolo n ele.”

³ U tonuko le agisani a na yi, ⁴ “Ya asuvu a de wa yan na ncon amangatawun, aku ma te ma karai kakamba ma puwain bawu wa asaka amanganishinkupa n kuci n da n buwai vi a asu u kalina u bana ubolo ma te ma ma puwain vi hal she u wene ma? ⁵ U wene baci ma, wa canga ta ma a kutanga n u peli. ⁶ U rawa baci a kuwa, wa bolongu ta aje a ne n aza a karen a ne. U tonuko le, “Banga numu ipeli, n wene de macon ma ma puwan mu vi.” ⁷ N tonuko da, nala dem a ka yan ipeli a zuba a kaci ka uza u unyushi u cingi u te da baci u asakai tsicingi tsu ne. Hal i lai i aza a maci a amanganishinkupa n kuci da bawu a'ari n unyushi u cingi.

Agisani a ukebe u da u puwain

⁸ Yesu lyai kapala n kadyanshi, “A dana uka roku wa n ikebe i azurufa kupa.* Aku u te u puwan yi. Nda wa yan? She u sapa macikalu, u wujuma kuwa ki, u zami u da sawu hal u ba u wene u da. ⁹ U wene baci u da, she u bolongu aje a ne n aza a karen a ne u dana, “Banga numu ipeli, n wene de ukebe u da u puwan mu vi.” ¹⁰ N tonuko da, ili i ipeli i'ya a asu u atsumate a zuba a Kashila a kaci ka uza u unyushi u da baci dem u asakai unyushi u cingi u ne.”

Agisani a maku ma ma puwain

¹¹ Yesu doki u danai, “A yan ta vuma roku uza u mmuku ma a'ali n re. ¹² Aku uza u kenu vi u tonukoi tata u ne, ‘Tata, naka mu ucanga u agadu u va.’ Aku tata u le, u pecike le ucanga u ne vi.

* 15:8 Kondo “Ikebe i azurufa” a kaci ka idani ka “Ikebe” a Idani i Ubanga.

¹³ “An a yain a'ayin kenu, aku uza u kenu vi u purai utsari u ne vi gba u kana'i ure ubana a uyamba u roku u mbari. Pini nala, ucanga u ne u kotsoi a asu u ure u gbani, aku u rongoi ndishi n gbani. ¹⁴ An ucanga u ne u kotsoi gba, aku kambulu ka uwai a uyamba vi, u uwai dem kambulu. ¹⁵ U ba u bolomgbonoi kaci n uza roku uza u uyamba vi, eyi tani u zuwa yi u woko kaliniki ka mburusunu. ¹⁶ U tsu ciga ta u lyai ilikulya i'ya mburusunu n tsu lyasa, shegai ko uza wa naka yi ili wa.

¹⁷ “U tuwai u yawunsai, u danai, 'Agbashi a tata u va a da de a'la ta n ilikulya i'ya i rawa le hal i buwai, mpa tani na mari a ukuwa n kambulu. ¹⁸ Asaka n 'yanga n bana a asu u tata u va n dana, “Tata, n nusuka ta Kashila kpm n nusuka vu ta. ¹⁹ U gan gban a doku a isa mu maku ma vunu wa. Gonuko mu tyoku u uza u te a asuwa a agbashi a vunu.” ²⁰ Aku u 'yangai u banai a asu u tata u ne.

“Eyi ubuwi a mbari, tata u ne wene yi, aku asuvayali a kana yi, u sumai u wambatsa yi wari yi a upapurusa.

²¹ “Aku maku mi ma tonuko yi, ‘Tata, n yanka ta Kashila unyushi, kpm n nusuka vu ta. U gan gban a doku a isa mu maku ma vunu wa.’

²² “Shegai tata vi u tonukoi agbashi a ne, ‘Yanyi maloko i tuko yi matogo ma ma lakai tsulobo, i uka yi. I uka yi makawani n akpata. ²³ Tuko madyondyom ma pige ma nala mi i kida ma, tsu takumai, tsu yain ipeli. ²⁴ Kpaci maku ma na mari ma kuwa ta, shegai gogo-na u gono de n uma. Wari u puwan ta, shegai gogo-na a wene yi de.’ Pini nala, a gitai uyan mazanga.

²⁵ “A'ayin a nala yi, maku ma pige ma ne ma bana ta a kashina. Eyi n u goni, an u yain evu n kuwa, aku u panai a ka keme n a jeyi. ²⁶ U isai kagbashi ka roku ka kuwa ki u wece yi ili i'ya i tukoi ukuna u nala vi. ²⁷ U tonuko yi, ‘Vangu u vunu u da u gonoi. Tata u de kpm u kidai madyondyom ma pige ma nala mi adama a da u tsara yi bawu usan u roku.’

²⁸ Aku uza u pige vi u yain upan, u 'yuwain u'uwa a kuwa ki. Tata u ne u wutai u rongoi yi uleshe. ²⁹ U wushunki tata u ne u danai, 'Wundya ve ayen a ushani a da n gbashika

vu, n kpacda tani ugorimuko udani u vunu wa. Gba n nala, kain ka la ka vu naka mu maku ma malala ma ma yan mazanga n aje a va wa. ³⁰ Shegai an maku ma vunu ma tuwai uza da u puwunsai utsari u vunu a asu u ashankala, aku vu kidaga yi madyondyom ma pige ma nala mi.’

³¹ Aku tata u ne u tonuko yi, ‘Maku ma va, kain dem va ta kabolo na mpa, kpm i'ya baci dem i'ari i va, i vunu i'ya dem. ³² Dere da a yain mazanga n ipeli adama a vangu u vunu da wari u kuwai, shegai gogo-na u gonoi n uma. Wari u puwain, a wene yi kpm.’”

16

Agisani a kagbashi ka ugboji

¹ Yesu doku u tonukoi atoni a ne, “A yan ta uza u utsari u roku uza da wari n uza da wa gubuga yi utsari u ne. A tonukoi uza u utsari vi, uza da wa gubuga yi utsari vi wa nangasa yi ta u da. ² Pini nala, u isa yi u danai, ‘Ndy a panai na a kaci ka vunu? Naka mu tyoku da va tono n utsari u va, kpaci va lya kapala n ukirana n utsari u va wa.’

³ “Uza da wa guba utsari vi u tonukoi kaci ka ne, ‘Uzakuwa u va u da na wa loko mu a asu u manyan ma va. Ndy a ma yan? Ma n ucira u da ma cimba wa, kpm ma pana ta uwono u ufolu. ⁴ N reve ta ili i'ya ma yan gogo-na kotsu n tsara ama da ka wusha mu a a'uwa a le, manyan ma va ma kotso baci.’

⁵ “Adama a nala u isai gba ama da uza-kuwa u ne wa tono atan. Aku u wecei uza u kagita, ‘I yain i'ya uzakuwa u va wa tono vu?’

⁶ “U wushuki, ‘Adele a pige a manivi a amangatawun.’*

“U tonuko yi, ‘Tagarada u vunu u da na, dusuku vu shadangu amangarenkupa.’

⁷ “U wecei kpm uza roku, ‘Avu tani i yain i'ya a ka tono vu?’

“U wushuki u da, ‘Akpakpa a ilya aman-gatawun.’†

“Uza da wa guba utsari vi u tonuko yi, ‘Tagarada u vunu u da na korongu aman-ganishi.’

⁸ “Adama a nala uzakuwa u uza da wa guba utsari vi, u cikpala yi adama a ugboji

* 16:6 Yesu yankai kakundatsu ka asu ki manyan, kpm ka wenike ta kakuma ka manivi ki derere da kari n adele amangatawunkulla (800). † 16:7 Kakuma ka ilya ki a denge baci i'ya, ikebe ya rawa ta i'ya kayain ka manyan ka tsara a kayen.

u ne. Kpaci ama a likimba a gawunsa baci n ama a likimba u le, a la tã ama a katyashi ugboji cika.”

⁹Yesu lyai kapala u danai, “Adama a nala n tonuko dã, yankai utsari u likimba u de manyan i banga aza roku n u da tsara i yain aje, pini nala, a'ayin a da baci utsari vi u kotsoi, a wushi dã a a'uwa a da bawu a ka kotso.

¹⁰“Uza da baci wari n ukuna u maci a ukuna u kenu, wa yan ta n ukuna u maci a ukuna u pige. Uza da baci bawu wari n ukuna u maci a ukuna u kenu, wa yan n ukuna u maci a ukuna u pige wa. ¹¹I yan baci ukuna u maci a asu u ubana u icanga i likimba wa, nida a ka yan a naka da icanga i maci i zuba? ¹²Kpam i yan baci ukuna u maci n icanga i aza roku wa, ya wa naka da ili i'ya i'ari i de?

¹³“Kagbashi ka la ka gbashika aza a a'uwa a re wa. Ucu n u kagbashi u nala wa kovo ta uza u te, aku u cigi uza u te. Ko tani u toni ukuna u uza u te, aku u goro u uza u te. Va fuda va gbashika Kashila kabolo n utsari wa.”

Yesu doki u wenishikei

(*Matiyu 11:12-13; Matiyyu 5:31-32; Marku 10:11-12*)

¹⁴An Afarishi a panai nala, ele tani a wokoi acigi a ikebe a da, aku a cirakpa yi.

¹⁵U tonuko le, “Eda i tsu gonuko ta kaci ka de ama a da a'ari dere a a'eshi a ama. Shegai Kashila ka reve ta atakasuvu a de. Ili i'ya ama a bidyai n tsupige cika, ili i icadi i'ya a kapala ka Kashila.”

¹⁶Yesu doki u danai, “Mele ma Musa n itagarada i Ntsumate, i'ya awenishiki a de hal ubana a a'ayin a Yahaya. A'ayin a Yahaya a da a gitai uyan ku'ari ku tsugono tsu Kashila, kpam ya dem wa modono tsara u uwa pini. ¹⁷Gba n nala, wa laka ta shana zuba n iyamba a cimba, n u da udyani u te u kenu u tagarada u Mele wa gusa.

¹⁸“Uza da baci u asakai uka u ne, u zuwai uza roku, tsishankala tsa wa yan n eyi. Uza da kpam u zuwai uka u da uza roku u asakai, tsishankala tsa wa yan.”

Uza u utsari n Li'azaru

¹⁹Yesu doki u danai, “A yan ta uza u utsari u roku, uza da u tsu ukusa aminya a mini ma galura n a da a ka lafa a pun a shinga, aku u rongo a upana kayanyan ka ne kain dem.

²⁰A utsutsu u kuwa u ne, kafoloni ka roku ka

pini a zuwai uza u kala Li'azaru. Ikyamba i ne gba a'utsu a da. ²¹U tsu ciga ta u lyai ilikulya i'ya i tsu rukpusa vuma vi wa lyai baci ilikulya. Hal gban nshe n tsu tuwusa ta na n pedishi yi a'utsu yi.

²²“Kain ka te kafoloni ki ka kuwai, aku atsumate a zuba a canga yi ubana a asu u Ibrahi. Uza u utsari vi dem u tuwai u kuwai, aku cidangu yi. ²³Eyi a asuvu a akina a tsukonu wari a upana ikyamba, u gadigbai kaci ka ne u wenei Ibrahi mbari n Li'azaru a asu u ne. ²⁴U isa yi u danai, ‘Tata Ibrahi, pana asuvayali a va. Suku Li'azaru u uka kaci ka majubu ma ne a mini u tuwa u dakanku mu a kaletsu ka va. Kpaci ikyamba i'ya ma pana a asuvu a akina a na yi.’

²⁵“Shegai Ibrahi danai, ‘Maku ma va, ciba ndishi n vunu a likimba, vu soi kayanyan ka utsari u vunu. Li'azaru tani u panai ikyamba, shegai gogo-na kayanyan ka a ka neshe yi. Avu tani va pana ikyamba. ²⁶Bamu n u nala, a mere ma tsunu n ada, kadaka ka pini ka pige ka ka bishinka aza da a'ari a asu u de utuwa ara tsunu. Nala kpam aza da a'ari ara tsunu a ka pasamgbana utuwa ara de wa.’

²⁷“Uza u utsari vi u danai, ‘Tata, ma folo vu, vu suku yi a kuwa ku tata u va, ²⁸kpaci ma ta n atoku a'ali ama a tawun. U ba u rono le atsuvi, kotsu ele dem a tuwa a asu u upana u ikyamba u na vi wa.’

²⁹“Shegai Ibrahi tonuko yi, ‘A'a ta n itagarada i Musa na i Ntsumate, asaka a panaka le.’

³⁰“Aku u danai, ‘Nala wa, tata Ibrahi, uza roku a asuvu a akushe u bana le baci, a ka kpatala ta a asaka tsicingi tsu le.’

³¹“Ibrahi tonuko yi, ‘A panaka baci itagarada i Musa na i Ntsumate wa, ko uza roku u 'yanga baci a asuvu a akushe wa fuda wa zuwa le a asaka tsicingi tsu le wa.’”

17

Pana uwonvo u uyan unyushi

(*Matiyu 18:6-7; Matiyyu 18:21-22; Marku 9:42*)

¹Yesu tonukoi atoni a ne, “U kana ta ili i'ya ya zuwa uza u rukpa i tuwa, shegai ter n u uza da wa zuwa i tuwa. ²Wa laka ta shana a siraka yi katali ka kira a udyoku u ne a varangu yi a kushiva, n u da wa zuwa uza u te a asuvu a mmuku n kenu n na u nusa.

³Adama a nala, kiranai n kaci ka de.

“Utoku u vunu u nusuka vu baci, barana yi. U folo vu baci, vu cimbusukā yi unyushi u ne. ⁴ U nusuka vu baci kushindere a kain ka te, aku kpm u tuwai ara vunu kushindere u foloi, vu cimbusukā yi.”

⁵ Atoni a ne a tonuko yi, “Doku upityanangu u tsunu!”

⁶ U tonuko le, “A da baci i'ari n upityanangu kenukulu tyoku u ucun u musta, she i tonuko makuli ma na mi, ‘Mudā vu ba vu shigba kaci ka vunu a kushiva.’ She tani u toni udani u de.

⁷ “A dana a asuvu a de, uza roku wā n kagbashi ka ka limusuka yi ko kpm wa linasaka yi ncon. U wutā baci a kakamba u rawai, uzakuwa wa laza wa tonuko yi, ‘Tuwa vu dusuku vu lyai ilikulya.’? Wa yan nala wa. ⁸ Shegai wa tonuko tā kagbashi ki, ‘Fobusuko mu ilikulya, aku vu fobuso kaci ka vunu tsara vu tuko mu ilikulya. N kotsso baci ulya n uso, aku avu lyai.’ ⁹ Wa cikpa kagbashi ki an u yain ili i'ya u tonuko yi u yain? Ko kenu. ¹⁰ Edā dem nala, i yan baci i'ya a da i yain, she i dana, ‘Atsu agbashi a da gai gbani, kpaci i'ya i gain tsu yain i'ya tsu yain koshi.’”

Utanasā u nkutu kupa

¹¹ Kain ka te, Yesu wa bana a Urishe-
lima, wa wala a karen ka Samariya n Galili.

¹² Tyoku da wa uwa a une u roku, nkutu n roku ama kupa a shamgbai a mbari, ¹³ aku 'yangasai alagatsu a le tsara a shamkpa yi, a danai, “Yesu Asheku, pana asuvayali a tsunu.”

¹⁴ An u wene le, u tonuko le, “Walai i ba i wenike kaci ka de a asu u adarakpi.” Tyoku da a'ari a nwalu, aku a tana.

¹⁵ An uza u te a asuvu a le u wenei a tanasa yi, aku u kpatalai u gonoi n u cikpali Kashila n ucira. ¹⁶ U kudangi a kapala ka Yesu wari a ucikpa. Vuma vi tani uza u Samariya u da.

¹⁷ Yesu wece yi, “Ma wunya eda ama kupa aza da a tanasai vi, ama kuci vi alya te? ¹⁸ A tsara uza da wa gono u cikpala Kashila wa, she kamoci ka na koshi.” ¹⁹ Yesu tonuko yi, “'Yanga vu yain nwalu n vunu, upityanangu u vunu u tanasa vu de.”

Utuwa u tsugono tsu Kashila

(Matiyu 24:23-41; Marku 13:32-37)

²⁰ Pini nala, Afarishi a wece yi kain ka tsugono tsu Kashila tsa tuwa. U wushunku le, “Utuwa u tsugono tsu Kashila n a'eshi a da a ka wene tsa wa. ²¹ Kpm a ka dana, ‘Tsa naha,’ ko ‘Tsa nide,’ wa. Kpaci a asuvu a de a da tsugono tsu Kashila tsari.”

²² U tonukoi atoni a ne, “A'ayin a'a tā a utuwa a da ya bolo uwene kain ka te a asuvu a a'ayin a Maku ma Vuma, shegai ya wene wa. ²³ Ama a ka tonuko da tā, ‘Aya de,’ ko ‘Aya na.’ Kotsu i bana wa, kpm i tono le wa. ²⁴ Kpaci tyoku da ulada u tsu wuta walu a zuba aku u ladai a kabon ka na ubana a ka nide, nala Maku ma Vuma ma woko a kain ka ne. ²⁵ Shegai u kana tā u pana ve ikyamba icun kau-kau, ama a a'ayin a na kpm a 'yuwan yi.

²⁶ “Tyoku da wari a a'ayin a Nuhu, ◇ nala dem wa woko a a'ayin a Maku ma Vuma. ²⁷ A rongoi a ulya n a soyi, a rongoi uyansa iyolo n a wutukpi iyolo, hal kain ka Nuhu uwai a kpatsu. Aku mini ma pige ma tuwai ma kaduwan le gba.

²⁸ “Nala dem a yain a a'ayin a Lutu.† A rongoi a ulya n a soyi, a rongoi a utsilasa n a dengi, a rongoi a iceshi n a masi. ²⁹ Shegai kain ka Lutu wutai pini a Sodom vi, a roi akina n kanga ka akina a eri. A kaduwan le gba. ◇

³⁰ “Nala dem wa woko a kain ka utuwa u Maku ma Vuma. ³¹ Kain ka nala ki, uza da baci wari a asu u uwunvugusa, * aku ucanga u ne a asuvu a kuwa, she u dana wa ba wa bidya u da wa. Nala dem uza da wari a kashina, u gono a kuwa wa. ³² Cibai n uka u Lutu! ◇ ³³ Uza da baci dem wa ciga u wauwa uma u ne, wa namba tā u da. Shegai uza da baci dem u nekei uma u ne, wa wauwa tā u da. ³⁴ N tonuko da, n kayin ka nala ki, ama a re a ka vaku tā a ivamkpatsu i te, a ka a bidya tā uza u te a asaka uza u te. ³⁵ Aka a re a ka wurya tā a katali ka kira ka te, a ka bidya tā uza u te, a asaka uza u te. [³⁶ Ama a re a ka bana tā a kashina ka te, a bidya uza u te a asaka uza u te.]†

³⁷ A wece yi, “Asheku, nte wā la vi?”

U wushunku le, “A asu u da kakushe kari, nte asakali a tsu bolomgbono pini.”

◇ 17:26 Kag. 6:5-8. ◇ 17:29 Kag. 18:20-19:25. * 17:31 Luka korongi, “ama a zuba ukukpa.” Asu u da Yesu rongoi, ma da a tsu ma tyoku da uza wa kumba a zuba u kukpa u rongo ko u wunvugusa pini. ◇ 17:32 Kag. 19:26. † 17:36 Akorongi a cau ushani aza da a purai a tagarada u Luka a kalatsa tā makpanda ma 36.

18

Agisani a maraṅa n uza u afada

¹A'ari pini, Yesu yankai atoni a ne agisani tsara u wenike an u gain a rongo a uyansa kavasu bawu ubula. ²U danai, "A ilyuci i roku a yan ta uza u afada u roku uza da bawu wa pana uwonvo u Kashila, kpam u wula uza wa. ³A ilyuci yi tani, maraṅa ma roku ma pini uza da u rongoi ubansa ara ne n u foli u yanka le afada a da a'ari dere a mere ma ne n utokulalu u ne.

⁴"Wari u lyuwan ta, shegai u tuwai u danai a katakasuvu ka ne, 'Ko u wokoi bawu ma pana uwonvo u Kashila, kpam ko bawu n wulai uza, ⁵tyoku da maraṅa ma na ma damgbarasa mu ma yanka le ta afada a da a'ari dere. Kute wa, wa togboluso mu ta n utuwusa kure kure.' "

⁶Aku Asheku a danai, "Panai ili i'ya uza u afada u cingi u na vi u danai. ⁷Ya wundya Kashila ka yanka adangi a ne a da a ka saka yi kaara n kayin ukuna u da wari dere wa? Wa barakpa a asu u uwushunku le da? ⁸N tonuko da, wa yanka le ta ukuna u da wari dere gogo. Shegai, a'ayin a da baci mpa Maku ma Vuma n tuwai, ma cina gbam ama ushani n upityanangu a likimba?"

Agisani a Kafarishi n kawushi ka utafa

⁹Yesu yanka le agisani a aza roku aza da a bidyai kaci ka le ama a maci a da, aku a goroi aza da a buwai. U da, ¹⁰"Ama a roku ama a re, a uwai a Kuwa n Kashila uyan kavasu. Uza u te Kafarishi ka, uza u ire tani kawushi ka utafa. ¹¹Kafarishi ki ka 'yangai ka shamgbai ka yanka kaci ka ne kavasu ka na ki, u da, 'Kashila, n cikpa vu ta an u wokoi mpa ma tyoku u ama da a buwai wa. Wata, aza a magalaka, aza da bawu a ka yan dere, ashankala, ko kpam tyoku u kawushi ka utafa ka na ki. ¹²N tsu yan ta kakuli kure a asuvu a a'ayin a shindere. Kpam n tsu wutukpa ta u te a asuvu a kupa a ili i'ya baci dem n tsarai.'

¹³"Kawushi ka utafa ki tani kari kushani dan. U wushuku gbam u gadigba kaci ka ne a zuba wa, shegai u shamgbai wa lapa makamba ma ne adama a katsuma ka lima, n u dansi, 'Kashila, pana asuvayali a va, mpa uza u unyushi u cingi u da.'

¹⁴"N tonuko da, kawushi ka utafa ka na ka gono ta a kuwa n katakasuvu ka ne dere

a kapala ka Kashila. Tyoku uza nife u da wa. Kpaci uza da baci u bidyai kaci ka ne ili i roku, a ka vakunku yi ta. Uza da baci kpam u vakunki kaci ka ne, a ka 'yangasa yi ta."

Yesu na mmuku n kenu

(Matiyu 19:13-15; Marku 10:13-16)

¹⁵A'ari pini, ama a ka tukuso Yesu mmuku n kenu n kenu kotsu u sawa le. An atoni a ne a wenei nala, a barana le. ¹⁶Shegai u isai mmuku ara ne u danai, "Asakai mmuku n tuwa ara va, bishinka le wa. Kpaci tsugono tsu Kashila tsu icun i le tsa. ¹⁷Mayun n tonuko da, gba uza da baci bawu u wushai tsugono tsu Kashila tyoku u maku ma kenu, wa uwa tsa wa."

Uzapige uza u utsari

(Matiyu 19:16-30; Marku 10:17-31)

¹⁸Uzapige u roku u wecei Yesu, "Kawenishiki ka shinga, ndya ma yan n tsara uma u da bawu wari n utyoku?"

¹⁹U wushunku yi, "Nda yi zuwai vu isa mu uza u shinga? Uza u shinga wa la wa, she Kashila koshi. ²⁰Vu reve ta gai Mele ma na mi: 'Kotsu vu vaku n uka da bawu wari u vunu wa. Kotsu vu wuna uma u vuma gbani wa. Kotsu vu boko wa. Kotsu vu siraka kaban kabetsu wa. Vu naka tata na mma u vunu tsupige.' " ◇

²¹Aku uzapige vi u danai, "Tun mpa kenu da mari a utono ili i na yi."

²²An Yesu panai nala, u tonuko yi, "Hal n gogo-na ili i te i'ya pini i gusa vu. Denge gba ili i'ya vari n i'ya, vu pecike aza a unambi. Va yan ta n utsari a zuba. Aku vu tuwa vu tono mu."

²³An u panai nala, ukuna u bala yi cika, kpaci uza u utsari u da cika. ²⁴Yesu wundyanan yi u danai, "U wuyana tani n ni uza u utsari u uwa a tsugono tsu Kashila! ²⁵U la ta shana karakuma ka wura a kpele ka kujulu, n u da uza u utsari wa uwa a tsugono tsu Kashila."

²⁶Aza da a panai kadyanshi ki a danai, "Nala baci, ya wa la vi wa tsara iwauwi?"

²⁷Shegai Yesu danai, "Ili i'ya baci bawu vuma wa fuda wa yan, Kashila ka fuda ta ka yan i'ya."

²⁸Bituru danai, "Atsa na tsu asaka de gba i'ya tsari n i'ya, tsu tono vu."

²⁹Yesu tonuko le, "Mayun n tonuko da, uza u fuda baci u asakai kuwa ku ne, u asakai

uka u ne, u asakai atoku a ne, u asakai kparam isheku i ne, wa ta n katsupi. Uza u fuda baci dem u asakai mmuku n ne gba adama a tsugono tsu Kashila,³⁰ wa wusha ta ili i'ya i lai i'ya u asakai a'ayin a gogo-na. Kparam a'ayin a da a ka tuwa, wa wusha ta uma u da bawu wari n utyoku.”

*Yesu doki u danai tyoku da wa kuwa
(Matiyu 20:17-19; Marku 10:32-34)*

³¹ Yesu isa Kupanamere yi paki, u tonuko le, “Atsa na tsa bana a Urishelima. Gba ili i'ya i'ari ukorongi a kaci ka Maku ma Vuma a akere a ntsumate ya shadangu ta. ³² Kpaci a ka neke yi ta a akere a Awulawa, a yanka yi majari, a goruso yi, a cikpunka yi atatsa. ³³ A ka bawan yi ta, a wuna yi, aku u 'yanga a kain ka tatsu.”

³⁴ Shegai ko ukuna u te a fuda a reve a asuvu a ili i'ya u tonoi vi wa. Kpaci sokongu da a sokongi u da, a reve ili i'ya u danai wa.

*A kukpai a'eshi a karumba
(Matiyu 20:29-34; Marku 10:46-52)*

³⁵ An Yesu yain evu n Jeriko, karumba ka roku kari a ikengi i ure wa folo. ³⁶ An u panai kakuma ka ama a ka wura, aku u wecikei ko ndya a ka yan. ³⁷ A tonuko yi, “Yesu uza u Nazara da wa wura.”

³⁸ U 'yangasai kalagatsu u danai, “Yesu Maku ma Dawuda, pana asuvayali a va!”

³⁹ Aku aza da a'ari a kapala a barana yi u pada. Shegai u lapulai u salai cika, “Maku ma Dawuda, pana asuvayali a va!”

⁴⁰ Aku Yesu shamgbai, u zuwai a tuko yi ara ne. An u rafai evu n eyi, u wece yi, ⁴¹ “Ndya va ciga n yanka vu?”

U danai, “Asheku, ma ciga n wene asu.”

⁴² Yesu tonuko yi, “Wene asu, upityanangu u vunu u tanasa vu de.”

⁴³ Kute-kute u wenei asu. U tonoi Yesu n u cikpalasi Kashila. An ama a wenei nala, ele dem a cikpalai Kashila.

19

Zaka kawushi ka utafa

¹ Kain ka te, Yesu uwai a Jeriko, wa wura pini. ² Aku uza roku uza u kala Zaka, uzapige u da a asuvu a aza da a ka wusha utafa, kparam uza u utsari da. ³ Wa ciga u wene Yesu, shegai u fuda u wene yi wa, adama a kakuma ka ama, kpaci eyi magbidi ma. ⁴ Aku

u sumai u yuwai makuli, kotsu u wene yi kpaci nte wa tonon pini.

⁵ An Yesu rawai pini a asu vi, u gadigbai kaci u tonuko yi, “Zaka, cipa gogo! Ara a kuwa ku vunu ka ma cipa.” ⁶ U yain maloko u cipai, u wusha yi n ipeli.

⁷ An a wenei nala, gba le a gitai tsali, a danai, “A kuwa ku uza u unyushi u cingi u da u cipai.”

⁸ Zaka 'yangai kushani, u tonukoi Asheku, “Asheku, ma pece ta utsari u va kure, ma naka ta aza a unambi kapashi ka te. Uza da baci dem n wusai ili, ma gonuko yi ta i'ya n wusa yi i'ya vi hal kunishi.”

⁹ Yesu tonuko yi, “Ara iwauwi i tuwa ta a kuwa ku na ki, kpaci vuma u na dem maku ma Ibrahi ma. ¹⁰ Mpa Maku ma Vuma n tuwa ta n zami i'ya i puwain, n wauwa kparam i'ya.”

*Agisani a ikebe i irim kupa
(Matiyu 25:14-30)*

¹¹ Ele n a pani nala, Yesu lyai kapala n u tonusoko le agisani, kpaci wa ta evu n Urishelima. Kparam a ka wundya yavu tsugono tsu Kashila tsa tuwa kute-kute. ¹² U danai, “Vuma roku u da uza u tsugono, u banai a ilyuci i roku i mbari, u wushi tsugono aku u gono. ¹³ U isa agbashi a ne kupa u naka le ikebe i zinariya i te i te. * U tonuko le, ‘Yankai i'ya tsilaga hal na n goni.’

¹⁴ “Shegai ama a ilyuci i ne a 'yuwan yi, hal a sukunku yi azapige a danai ele a ka ciga u lyai tsugono a kaci ka le wa.

¹⁵ “Gba n nala, an u tsarai tsugono tsi, aku u gonoi. U zuwai a isaka yi agbashi a da u nakai ikebe yi u wene ili i'ya a tsarai a asu u tsilaga tsu le.

¹⁶ “Pini nala, uza u kagita u tuwai ara ne u danai, ‘Ukebe u te u vunu u tuko ta ikebe kupa.’

¹⁷ “U tonuko yi, ‘A danasa vu kagbashi ka shinga! An u wokoi a cina vu uza u maci a kaci ka ili i kenu. Wusha tsugono tsu ilyuci kupa i woko katsupi ka malen ma manyan ma vunu.’

¹⁸ “Uza ire u tuwai u tonuko yi, ‘Ukebe u te u vunu u tuko ta ikebe i tawun.’

¹⁹ “Eyi dem u tonuko yi, ‘A naka vu ta tsugono tsu ilyuci i tawun.’

²⁰ “Uza roku kparam u tuwai u danai, ‘Uzapige, ukebe u te u vunu u da na, a makashi

* 19:13 Kondo “Ikebe i zinariya” a kaci ka idani ka “Ikebe” a idani i Ubanga.

ma n sirai u dā n sokongi. ²¹ Kpaci ma pana t̄a uwonvo u vunū, adama a dā bawu wari yuwu. Vu tsu bidya t̄a ili i'ya bawu vu zuwai. Vu cai kpm ili i'ya bawu vu cei.'

²² "U tonuko yi, 'Kagbashi ka cingi, ma kidāga vu t̄a ugana a kaci ka ili i'ya vu danai n unā u vunū. Dana vu reve t̄a bawu mari yuwu? Uza dā n tsu bidya ili i'ya bawu n zuwai? N cai kpm ili i'ya bawu n cei?' ²³ Ndya i zuwai bawu vu bankai ukebe vi a kuwa ku ikebe, tsarā n gono baci n wushi i'ya hal n apashani?"

²⁴ "U tonuko aza dā a'ari pini a asu vi, 'Wushai ukebe vi a kukere ku ne, i nāka uza dā wari n ikebe kupa vi.'

²⁵ "A tonuko yi, 'Asheku, wā t̄a tani n ikebe kupa.'

²⁶ "U da, 'N tonuko dā, uza dā yankai ili i'ya a nāka yi manyan mai, aya a ka doku. Uza dā kpm bawu u yain ili, i kenu i'ya wari n i'ya vi, she a wusa yi i'ya. ²⁷ Atokulalu a vā a nala yi aza dā bawu a ka ciga n lyai tsugono a kaci ka le ki, tuko le na a kapala ka vā a wuna le.' "

Aza a Urishelima a ryabusai Yesu

(Matiyu 21:1-11; Marku 11:1-11; Yahaya 12:12-19)

²⁸ An Yesu danai nala, aku u lazai n atoni a ne, wa bana a Urishelima. ²⁹ An u yain evu n Betafaji n Batani a asu u masasa ma a ka isā Masasa ma Zayitum, u suki atoni a ne ama a re. ³⁰ U tonuko le, "Uwai a une u dā wari nala a kapala ka dē ki. N u'uwa u dē, ya wene t̄a maku ma makparyagi usiri ma bawu kotsu uza u yuwai. I surukpa ma i tuko. ³¹ Uza dā baci dem u wece dā 'Ndya i zuwai ya surukpa ma?' I tonuko yi, 'Asheku a dā a ka ciga ma.' "

³² Aku aza dā a suki vi a lazai a ba a cinai tyoku dā u tonuko le vi. ³³ A'ari pini a usurukpa makparyagi mi, aku aza a ili yi a tonuko le, "Adama a iyen a dā ya surukpa makparyagi mi?"

³⁴ A danai, "Asheku a dā a ka ciga ma."

³⁵ Aku a tukoi ma a asu u Yesu. A polusoi aminya a le a zuba u makparyagi mi. A tadangi Yesu pini a zuba. ³⁶ Wari a asuvu a nwalu, aku ama a polusoi aminya a le a ure.

³⁷ An u rawai evu n kagidali ka Masasa ma Zayitum, gbā kakumā ka atoni a ne a gitai mazanga a ka cikpala Kashilā n kalagatsu ka

ucira adama a ukunosavu u dā a wenei. ³⁸ A danai, "Uza u unā u shinga dā Magono ma ma tuwā a asuvu a kala ka Magono ma Zuba! Ndishi n shinga a zuba, tsupige kpm a asu u Kashilā!" ◇

³⁹ Afarishi a roku a asuvu a kakumā ki a tonuko yi, "Kawenishiki, barana atoni a vunū!"

⁴⁰ Aku u danai, "N tonuko dā, ko ama a pada baci bini, she atali a gitā isali i mazanga."

⁴¹ An u rawai evu n Urishelima u wenei ilyuci yi, aku u sakai i'ya. ⁴² U danai, "A'ari a dana vu reve ili i'ya ya tuko ndishi n shinga, shegai gogo-na i'a t̄a usokongi ara vunū. ⁴³ A'ayin a ka tuwā t̄a a dā atokulalu a vunū a ka maka vu agalala a kasaga ka vunū ukyawan, a kpada vu ko nte wa. ⁴⁴ A ka wāsa vu t̄a hal she a iyamba avu n ama a vunū gba. A ka asakā katali a zuba u utoku u ne a asuvu a vunū wa, an bawu vu wushai kune ku Kashilā a'ayin a dā ku tuwā dā."

Yesu lokoi aza a tsilaga a Kuwa ku Kashilā

(Matiyu 21:12-17; Marku 11:15-19; Yahaya 2:13-22)

⁴⁵ Aku Yesu uwai a Kuwa ku Kashilā u gitai uloko aza a tsilaga. ⁴⁶ U tonuko le, "Ukorongi u dā wari, a danai, 'Kuwa ku vā ka woko t̄a kuwa ku kavasu,' shegai i gonukoi ka 'kaburu ka aza a magalaka.' " ◇

⁴⁷ Kain dem, u tsu wenishike t̄a a Kuwa ku Kashilā, shegai adarakpi a pige, n awenishiki a Mele, n azapige a ama a zamai a wuna yi. ⁴⁸ A nambai tyoku dā a ka yan n eyi, kpaci kadyanshi ka ne ka purā t̄a ama atakasuvu.

20

Keci a kaci ka ucira u Yesu

(Matiyu 21:23-27; Marku 11:27-33)

¹ Kain ka te, tyoku dā Yesu wari a uwenishike ama a Kuwa ku Kashilā, n u yanyi Kadyanshi ka Shinga ka Kashilā. Pini nala, adarakpi a pige n awenishiki a Mele kabolo nā nkoshi n pige, a tuwai ara ne. ² A danai, "Tonuko tsu, n ucira u eni u dā wa yansa ili i na yi, kpm ya nāka vu u dā?"

³ U wushunku le, "Mpa dem ma yan dā t̄a keci. Tonuko numu, ⁴ulyubugu u Yahaya, a zuba dā u wutai ko a asu u ama?"

⁵ A dansai utyoku u le, a danai, “Tsu dana baci, ‘A zuba da,’ wa dana ta, ndya i zuwai tsu kpaḍai uwushuku n eyi? ⁶ Tsu dana baci, ‘A asu u ama,’ ama yi a ka varasa tsu ta, kpac i a bidya ta Yahaya matsumate ma.”

⁷ Aku a wushuki, “Tsu reve a asu u da u wuta wa.”

⁸ Yesu tonuko le, “Nala kpm mpa dem ma tonuko da ko ucira u eni u da ma yansa ka ili i na yi wa.”

Agisani a azamaninga a cingi
(Matiyu 21:33-46; Marku 12:1-12)

⁹ Yesu gitai uyanka ama agisani a na yi, u danai, “Vuma roku u da u yain kashina ka cinwi, aku u naka acimbi a roku haya. U lazai a uyamba u roku u ba u barakpai. ¹⁰ An a'ayin a uta a yain, u suki kagbashi ka ne ka roku a asu u aza a haya yi, tsara a naka yi a asuvu a ucanga u kashina vi. Shegai acimbi yi a lapa yi, a loko yi akere a de. ¹¹ U suki kpm kagbashi ka roku, eyi dem a lapa yi, a yanka yi uwono, a loko yi akere a de. ¹² U doki u suki uza u tatsu, eyi tani a zumgbusa yi, aku a loko yi.

¹³ “Uza kashina vi u danai, ‘Ndy a ma yan? Ma suku ta maku ma va ma ma ciga. Gaawan a ka wene ta karinga ka ne.’

¹⁴ “Shegai an acimbi yi a wene yi, a tonukoi kaci ka le, ‘Maku ma kagita ma ne ma na vi. Tsu wuna ni tsara agadu yi a woko a tsunu. ¹⁵ Aku a wutukpa yi a uroto u kashina vi a wuna yi.’

“Ndy a wa uza u kashina vi wa yan? ¹⁶ Wa tuwa ta u wuna acimbi yi, u naka aza roku kashina ki.”

An ama yi a panai nala, a danai, “Kashila ka jebige!”

¹⁷ Shegai Yesu webele le, u danai, “Ndy a kalen ka ili i'ya i'ari ukorongi a tagarada u Kashila? ¹⁸ ‘Katali ka aza a kuma a ‘yuwain, ka ka lakai kalen cika a asu u kuma.’ ¹⁸ Uza da baci dem u rukpai a zuba u katali ka nala ki, wa kofuso ta. Shegai ka rukpa baci ka varai uza, ka yuruwa yi ta.”

Utsupa u utafa ara Kaisa Magono
(Matiyu 22:15-22; Marku 12:13-17)

¹⁹ Aku awenishiki a Mele n adarakpa i pige a zamai ure u da a ka kana Yesu pini a a'ayin a nala yi, kpaci a reve ta a kaci ka le ka u yain agisani yi. Shegai a panai uwonvo u ama.

²⁰ A gita yi uwandasa, a suki aza a akalu, ele tani a yain yavu aza a mayun a da. A ka ciga a kana yi n kadyanshi ka ne, tsara a banka yi a asu u uza u tsugono a yan yi mavura. ²¹ A wece yi, “Kawenishiki, tsu reve ta kadyanshi ka wunu n uwenishike u wunu u maci u da. Ya dem una u te u da vu bidya yi, kpm ure u Kashila u da va wenishike mai. ²² U gan tsu tsupa utafa ara Kaisa magono, ko tsu kpaḍa utsupa?”

²³ Eyi tani u revei wanda da a ka wanda yi, aku u tonuko le, ²⁴ “Wenike numu ukebe u azurufa. * Kulu n kala ka yai ka kari pini a ukebe vi?”

A danai, “Ku Kaisa ka.”

²⁵ Aku u tonuko le, “Naka Kaisa ili i'ya i'ari i Kaisa, Kashila kpm i naka yi ili i'ya i'ari i Kashila.”

²⁶ A fuda a kana yi n kadyanshi ka u yain a kapala ka ama wa. Adama a majiyan ma uwushuku u ne, a padai bini.

Keci a kaci ka u'yang a ukpa
(Matiyu 22:23-33; Marku 12:18-27)

²⁷ Ama a roku a da pini aza a Sadusi,† a tuwai ara Yesu. Ama a na yi alya aza da a danai u'yang a u ukpa wa la wa. ²⁸ A wece yi, “Kawenishiki, Musa koronku tsu ta, u danai, ‘Uza u kuwa baci u asakai uka bawu mmuku, u kana ta utoku u ne u sotuku uka vi, u matsaka yi mmuku.’ ²⁹ A yan ta ama roku ama a shindere, uza n utoku. Uza u kapala u zuwai uka, u kuwai u asaka maku wa. ³⁰ Uza u ire u sotuki marana mi, eyi dem u kuwai bawu maku. ³¹ Uza u tatsu kpm u sotuki marana mi, eyi dem u kuwai. Nala gba ama a shindere yi a zuwusai uka vi, hal a kuwusai gba le, uza wa la u asakai maku wa. ³² A makorishi, uka vi dem u kuwai. ³³ An u wokoi gba ama a shindere a le a zuwusa yi vi, uka u yai u da wa woko a a'ayin a u'yang a u ukpa?”

³⁴ Yesu wushuki, “Ama a gogo-na a ka yansa ta iyolo n a wutukpi iyolo. ³⁵ Shegai aza da baci a wenei a gain a uwa a'ayin a da a ka tuwa, kpm n u'yang a u ukpa vi, a ka yan iyolo ko a wutukpa iyolo wa. ³⁶ A ka doku a ka kuwa wa, kpaci dere da a'ari n atsumate a zuba, kpm mmuku n Kashila n da an a wokoi mmuku ma u'yang a u ukpa n da. ³⁷ Ukuna u akushe n u u'yang a u ukpa tani, Musa dem dana ta a ukuna u maku

† 20:17 Ishp. 118:22.

* 20:24 Kondo “Ikebe i azurufa” a kaci ka idani ka “Ikebe” a Idani u ubanga.

ma maḍanga ma ma tasa akina a asu u ḍa u isaḍ Magono ma Zuba ‘Kashilā ka Ibrahi, n Kashilā ka Ishaku, n Kashilā ka Yakubu.’
 ◇ ³⁸ Eyi Kashilā ka akushe ka wa, shegai ka aza a uma ka, kpaci ara ne ya dem wā tā n uma.”

³⁹ Aku aza roku a asuvu a awenishiki a Mele yi a danai, “Kawenishiki, vu wushuku tā dere.” ⁴⁰ Pini nala, uza u doku u kawan u wece yi ukuna wa.

Kawauwi ki Maku ma yai ma?

(Matiyu 22:41-46; Marku 12:35-37)

⁴¹ Aku Yesu wece le, “Nida a ka a dana Kawauwi Maku ma Dawuda ma? ⁴² Dawuda n kaci ka ne u danai a Tagarāda u Ishipa,† ‘Magono ma Zuba ma tonukoi Asheku a va, dusuku a ulyaki u va, ⁴³ hal she n taḍangu vu a zuba u atokulalu a vunū.’ ◇ ⁴⁴ Dawuda isaḍ yi baci ‘Asheku’, nida wa yansa u gono u woko maku ma ne?”

Yesu baranai ama a kaci ka awenishiki a Mele

(Matiyu 23:1-36; Marku 12:38-40)

⁴⁵ Yesu tonukoi atoni a ne a kapala ka ama gba, ⁴⁶ “Kiranai n awenishiki a Mele aza ḍa a ka ciga kutambu n aminya a pige, a ka ciga a danasa le a kuden n tsupige. Kpam a lai uciga u asu u ndishi u ḍa u lai tsulobo a agata a Kashilā, n asu u shinga u asu u abiki. ⁴⁷ Alya a lyai ucanga u nraḇa, n a yanyi kavasa ka ugadi adama a ukimbusa u a’eshi. Iacun i ama a nala yi, a ka yan le tā mavura cika.”

21

Kune ku marāna

(Marku 12:41-44)

¹ Kain ka te, Yesu wari a Kuwa ku Kashilā, aku u gadigbai kaci ka ne u wenei tyoku ḍa aza a utsari a ka zuwusa ikebe i le a asu u uzuwusa ikebe. ² U wenei kpam marāna ma roku uza u unambi, ma zuwai pini irim i re i kenu* a asuvu. ³ Pini nala, u da, “Mayun n tonuko ḍa, ili i’ya marāna uza u unambi u nala u zuwai, i la tā gba ili i’ya ele a zuwusai. ⁴ Kpaci gba le a asuvu a utsari u le u ḍa a kenei a zuwusai. Shegai eyi a asuvu a unambi u ne u ḍa u bidyai gba ikebe i ulyaka ilikulya i ne.”

Iryoci i a’ayin a makorishi

(Matiyu 24:1-2; Marku 13:1-2)

⁵ Aza roku a asuvu a atoni a ne, a’ari a kadyanshi tyoku ḍa a kalai Kuwa ku Kashilā n atali a shinga, n kune ku a naḇai Kashilā. Shegai Yesu danai, ⁶ “Gba ili i’ya i wenei pini na, a’ayin a’ a tā a utuwā a ḍa ko katali ka te a ka asaḇa utadangi a zuba u utoku u ne, bawu a wasai ka wa.”

Upana u ikyamba u pige u ḍa wa tuwā

(Matiyu 24:3-14; Marku 13:3-13)

⁷ Pini nala, a wece yi, “Kawenishiki, nwere ḍa ukuna u nala vi wa gita? Iacun i iryoci i eni i’ya a ka weneke ya ciga baci ugita?”

⁸ U tonuko le, “Kiranai kotsu uza roku u puwunsa ḍa wa. Ama ushani a ka tuwā tā n kala ka va a dana alyā Kirisiti Kawauwi. Kpam a dana, ‘A’ayin a yan de evu.’ Kotsu i toni le wa. ⁹ A’ayin a ḍa baci i panai ukuna u kuvon n ibili, kotsu i giruwā wa. U kana tā ukuna u nala u gita, shegai makorishi ma kotsu wa.”

¹⁰ U tonuko le kpam, “Kaletsu ka ama ka ‘yangasaka tā kaletsu ka ama, tsugono kpam tsu ‘yangasaka tsugono. ¹¹ Iyamba ya gbaḍa tā a asu kau-kau, n kambulu n usara a asu kau-kau. A ka yan tā ili i uwonvo n ikunesavu i pige i pige a zuba.

¹² “Shegai kahu ukuna u nala u gita, a ka kana ḍa tā a yan ḍa mavura. A banka ḍa a agata a Kashilā n a’uwa a a’ali. A banka ḍa a asu u azapige na ngono adama a kala ka va. ¹³ Nala wa woko ḍa tā ure u ḍa ya yanka le kadyanshi ka va. ¹⁴ Shegai i vakunku atakasuvu a de, i dambula n tyoku ḍa ya gonuko kadyanshi wa. ¹⁵ Kpaci mpa ma naka ḍa tā ucira n ugboji u ḍa bawu atokulalu a de a ka fuda a nanamgbana, ko a nani u ḍa wa. ¹⁶ Hal n isheku i de n atoku a de n kumaci ku de, n aje a de a ka neke ḍa tā, hal a wuna gbaḇa aza roku a asuvu a de. ¹⁷ Ya dem wa ‘yuwan ḍa tā adama a kala ka va. ¹⁸ Shegai ko kenji ka kaci ka de ka te ka la ka namgba wa. ¹⁹ Akawunki a de a ḍa a ka wauwa ḍa.”

Uwacinsa u Urishelima

(Matiyu 24:15-21; Marku 13:14-19)

²⁰ Yesu lyai kapala n kadyanshi, “A’ayin a ḍa baci i wenei asoje a kyawain Urishelima, u gan tā i reve an a yain evu n uwacinsa

◇ 20:37 Uwt. 3:6. ◇ 20:43 Ishp. 110:1.

* 21:2 Kondo “Irim i kenu” a kaci ka idani ka “ikebe” a Idani i Uḇanga.

u da. ²¹ Adama a nala, asaka aza da a'ari a uyamba u Yahuda a suma a bana a nsasa. Aza da a'ari a ilyuci a wuta a suma, kpm aza da a'ari a une kotsu a uwa a asuvu a ilyuci wa. ²² Kpaci a'ayin a katsupi ka upana u ikyamba a da, tsara a shadangu i'ya i'ari ukorongi. $\diamond$ ²³ Ter de aka a atsuma n aza a mmuku n shili a a'ayin a nala yi! Kpaci a ka yan ta upana u ikyamba u pige a uyamba vi, aku upan u Kashila u rukpa a kaci ka ama ki. ²⁴ A ka wuna ta aza roku n iburundu, a kanasa kpm aza roku a bansaka le a asu u tsugbashi a iyamba i likimba. Awulawa kpm a ka kpatsa ta Urishelima hal a'ayin a Awulawa a shadangu.

Utuga u Maku ma Vuma
(Matiyu 24:29-31; Marku 13:24-27)

²⁵ Yesu doku u danai, "A ka wene ta iryoci a kaara n uwoto n atala. A likimba kpm, aletsu a ama a ka dambula ta cika. A dambula cika adama a mawura ma kushiva n abali. ²⁶ Ama a ka limusa ta adama a uwonvo, n a pani uwonvo u ili i'ya ya gitasa a likimba. Kpaci a ka gada ta ili i pige i pige i'ya i'ari a zuba. ²⁷ A'ayin a nala a da a ka wene Maku ma Vuma utuga a asuvu a alishi n ucira n tsupige tsu pige. ²⁸ A'ayin a da baci ukuna u nala wa gitasa, i gadigba a'aci a de i kondo zuba kpaci uwutukpa u de wa yan de evu."

Uwenishike a kaci ka kapopi
(Matiyu 24:32-35; Marku 13:28-31)

²⁹ Aku Yesu yanka le agisani a na yi u da, "Wefelei madanga ma kapopi na ndanga n da n buwai. ³⁰ N gita baci utopo avuku, ya wene ta n kaci ka de kpm i reve an ilyushi i yain evu. ³¹ Nala dem, a'ayin a da baci i wenei ukuna u nala wa gitasa, i reve ta an tsugono tsu Kashila tsu yain evu.

³² "Mayun n tonuko da, ama a gogo-na a ka kotso wa, she a shadangu ili i na yi. ³³ Zuba n likimba wa cimba ta. Shegai kadyanshi ka va ka cimba wa."

Uwenishike a kaci ka afofi

³⁴ Pini nala, Yesu danai, "Kiranai n kaci ka de, kotsu uma u de u laka a asu u kulya ku gbani, n kuso ku umaka wa, n kadambula ka likimba, hal kain ka nala ka danda da tyoku u utyangi wa. ³⁵ Kpaci nala wa woko a kaci ka ama a likimba gba. ³⁶ Kain dem i rongo

n afofi, n i yanyi kavasu, tsara i tsara i lai a asuvu a ukuna u da wa ciga u gita vi. Kpm tsara i fuda i shamgba a kapala ka Maku ma Vuma."

³⁷ Kain dem, u tsu wenishike ta a Kuwa ku Kashila. Kaara ka kotso baci aku u wuta u ba u wansa a masasa ma a ka isa Masasa ma Zayitum. ³⁸ Kpm ama a tsu tuwusa ta a Kuwa ku Kashila n usana u de, tsara a panaka yi.

22

Yahuza Isikariyoti wushuki u neke Yesu
(Matiyu 26:1-5; Marku 14:1-2; Yahaya 11:45-53)

¹ A'ayin a Abiki a Ulya u Ilikulya i'ya i Nambai Yisti a da dem a ka isa Abiki a Upasamgbana a yain evu. ² Aku adarakpi a pige n awenishiki a Mele a ka zama tyoku da a ka wuna Yesu, shegai a ka pana ta uwonvo u ama. ³ Kanangasi* ka uwai Yahuza, uza da a ka isa Isikariyoti, uza u te a asuvu a Kupanamere yi. ⁴ U ba u dansai n adarakpi a pige n azapige aza a uwundya Kuwa ku Kashila tyoku da wa neke yi ara le. ⁵ A yain mazanga hal a zuwamgbana i ka tsupa yi n ikebe. ⁶ Eyi kpm u wushuki u gitai uzama tyoku da wa neke yi ara le, lakuma ka ama ka wacuwa baci.

Yesu lyai ilikulya i Abiki a Upasamgbana
(Matiyu 26:17-30; Marku 14:12-26; Yahaya 13:21-30; 1 Korintiya 11:23-25)

⁷ Kain ka Abiki a Ulya Ilikulya i'ya i Nambai Yisti ka rawai; wata, kain ka ukidasa mmuku ma a'ondom ma Abiki a Upasamgbana. ⁸ Aku Yesu suki Bituru n Yahaya, u tonuko le, "Walai i ba i fobusuko tsu Abiki a Upasamgbana yi, tsara tsu lyai."

⁹ A wece yi, "Nte da va ciga tsu fobuso?"

¹⁰ U tonuko le, "N u'uwa u de a ilyuci yi, ya gawunsa ta n vuma roku u cangai malanda ma mini. I toni yi hal a kuwa ka wa uwa. ¹¹ I tonuko uza u kuwa vi, 'Kawenishiki ka danai: Nte da a asu u da ma lya ilikulya i Abiki a Upasamgbana yi n atoni a va?' ¹² Wa wenike da ta kunukuzuba ku pige ka ucanga u ne wari ufobusi. Nte ya fobusuko tsu pini."

¹³ Aku a laza i ba a cinai tyoku da u tonuko le vi. Pini nala, a fobusoi ilikulya i Abiki a Upasamgbana yi pini.

$\diamond$ 21:22 Hos. 9:7. * 22:3 Kanangasi; wata, "Shetan" kala ka dem ka Kalapansi.

¹⁴ An a'ayin a yain, Yesu dusuki ulya ilikulya n asuki yi. ¹⁵ U tonuko le, "Māri ma ciga t̄a gb̄am n lyai ilikulya i Abiki a Upasamgbana i na yi n aḍa, kahu n pana ikyamba. ¹⁶ Kpaci n tonuko ḍa, ma doku ma lya i'ya wa, she a'ayin a ḍa a shadangi u ḍa a tsugono tsu Kashila."

¹⁷ U bidyai mako ma mini ma cinwi, u cikpai Kashila aku u danai, "Wushai na i soi. ¹⁸ N tonuko ḍa, ili i'ya i bidyai n gogo-na ma doku ma so mini ma cinwi wa, she a'ayin a ḍa a tsugono tsu Kashila tsu tuwai."

¹⁹ U bidyai burodi u cikpai Kashila, u jibamgbanasai u ḍa, u naka le. U danai, "Ikyamba i va i'ya na vi i'ya a neke adama a de. Rongoi uyansa nala tsara i cibusa na mpa."

²⁰ An a kotsoi ulya u ilikulya vi, u bidyai mako mi, u danai, "Mako ma na mi, kazuwamgbani ka savu ka a asuvu a mpa sa n va n ḍa a ka neke adama a de. ²¹ Shegai uza ḍa wa neke mu vi, aya pini na wa lya kaḅolo na mpa. ²² Mayun ḍa mpa Maku ma Vuma ma laza tyoku ḍa a zuwai, shegai ter n uza ḍa wa neke mu vi." ²³ A gitai uwecembene ko ya wa neke yi a asuvu a le yi.

Kananamgbani adama a tsupige

²⁴ Kananamgbani ka uwai a mere ma le, ko ya wa woko uzapige u le. ²⁵ U tonuko le, "Ngono ma Awulawa a tsu ciga t̄a a wenike le ucira. Akidi a ugana a le kpam a tsu zama t̄a a isa le Aḅangi a Ama. ²⁶ Shegai ara de nala wa. Uza ḍa wari uzapige a asuvu a de, u woko tyoku u uza u kenu. Uza ḍa wa tono n aḍa, u woko tyoku u kagbashi. ²⁷ Ya lai tsupige, uza ḍa u dusuki wa lya ilikulya ko gai kagbashi? Uza ḍa u dusuki wa lya ilikulya ḍa wa? Mpa tyoku u kagbashi ḍa mari a asuvu a de. ²⁸ Eḍa i shamgbai ara va a ukonduso u ḍa n soi. ²⁹ Tyoku ḍa Tata u va u naka mu tsugono, nala mpa dem ma naka ḍa ucira, ³⁰ tsara i lyai i soi na mpa a tsugono tsu va. I dusuku kpam a aratsu a tsugono, n i lyayi tsugono tsu agali kupa n a re a Isara'ila.

Yesu danai Bituru wa nana yi t̄a

(Matiyu 26:31-35; Marku 14:27-31; Yahaya 13:36-38)

³¹ Ele pini n a lyayi, aku u danai, "Simo, Simo, Kanangasi† ka folo t̄a u welikpe ḍa

tyoku u ilya. ³² Shegai ma yanka vu t̄a kavasu, tsara upityanangu u vunu u gusa wa. Avu kpam a'ayin a ḍa vu gonoi, vu gbamatangu aza a vunu."

³³ Bituru wushunku yi, "Asheku, ufobusi u ḍa mari n bana n avu a kuwa ku a'ali, ko a ukpa."

³⁴ Yesu danai, "N tonuko vu Bituru, ara gbam kahu kapen ka sala, va nana mu t̄a vu dana vu reve mu wa hal kutatsu."

³⁵ Yesu wece le, "A'ayin a ḍa n suku ḍa bawu makpakata, bawu katsan, bawu akpata, ili i'a la i'ya i nambai?"

A danai, "Ko i te tsu namba wa."

³⁶ U da, "Gogo-na uza ḍa baci wari n makpakata u bidya, nala kpam uza ḍa wari n katsan. Uza ḍa bawu wari n burundu, u denge kunya ku ne u tsila. ³⁷ N tonuko ḍa, mayun ḍa ukuna u ḍa a korongi a kaci ka va u kana t̄a u shadangu, 'A kece yi t̄a a asuvu a aza ḍa a 'yangasakai tsugono.' ³⁸ Kpaci ili i'ya a danai a kaci ka va, ushadangu u ne u rawa de."

³⁸ Aku a tonuko yi, "Asheku, iburundu i'ya na i re."

U tonuko le, "U rawa t̄a."

Yesu yain kavasu a Masasa ma Zayitum (Matiyu 26:36-46; Marku 14:32-42)

³⁹ Yesu wutai u banai a Masasa ma Zayitum tyoku ḍa u cuwanakai, atoni a ne dem a tono yi. ⁴⁰ An u rawai a asu vi, u tonuko le, "Yanyi kavasu kotsu i rukpa a ukondo wa." ⁴¹ U asaka le kenu, tyoku u mbari ma uvutala katali, u kudangi u yain kavasu. ⁴² U danai, "Tata, vu wushuku baci, takpa mu mako ma upana u ikyamba ma na mi, shegai udani u va u ḍa a ka tono wa, she u vunu." ⁴³ [Aku katsumate ka zuba ka wenikei kaci ka ne ara ne, wari yi a ugbamatangu asuvu. ⁴⁴ Kpaci wa pana t̄a ikyamba cika. U matsai kavasu cika, hal malen ma ne ma ḍaka yavu mpa.]

⁴⁵ An u 'yangai a asu u kavasu vi, u gonoi a asu u atoni a ne. U cina le n a lavuti adama a uwowi u unamgbukatsuma. ⁴⁶ U wece le, "Ndyi i zuwai ya lavuta? 'Yangai i yain kavasu, kotsu i rukpa a ukondo wa."

A kanai Yesu

(Matiyu 26:47-56; Marku 14:43-50; Yahaya 18:3-11)

† 22:31 Kanangasi; wata, "Shetan" kala ka dem ka Kalapani. ◇ 22:37 Isha. 53:12.

⁴⁷ Yesu pini a kadyanshi, aku u wenei kakuma ka ama ka tuwa yi. Uza da a ka isa Yahuza Isikariyoti, uza u te a asuvu a Kupanamere yi, wa tono n ele kapala. U rabai evu n Yesu kotsu u wambatsa yi. ⁴⁸ Aku Yesu wece yi, "Yahuza, n uwambatsa u da va neke Maku ma Vuma?"

⁴⁹ Aza da a'ari evu n eyi, an a wenei ili i'ya ya gita, a wece yi, "Asheku, tsu kapusa n iburundu da?" ⁵⁰ Aku uza u te u le u k-pamngbanai kutsuvu ku ulyaki ku kagbashi ka Magono ma Adarakpi.

⁵¹ Yesu danai, "Kotsu i doku wa." U sawai kutsuvu ku kagbashi ki, u tanasa yi.

⁵² U tonukoi aza da a 'yangasaka yi vi; wata, adarakpi a pige, n azapige a awundi a Kuwa ku Kashila, na nkoshi, "I tuwai n iburundu na mkpaukpau yavu aza a ukana aza a magalaka?" ⁵³ A'ayin a da mari n ada kain dem a asuvu a Kuwa ku Kashila, i barakpa akere a de i dana ya kana mu wa. Shegai a'ayin a de a da na vi, n a'ayin a ucira u karimbi."

Bituru nanai an u revei Yesu
(Matiyu 26:57-75; Marku 14:53-72; Yahaya 18:12-27)

⁵⁴ Pini nala, a kana Yesu a lazi n eyi, a banka yi a kuwa ku Magono ma Adarakpi. Bituru wari le a utono mbari mbari. ⁵⁵ A tasuki akina a mere ma kuwa mi a dusuki. Bituru dem dusuki kabolo n ele. ⁵⁶ Aku kagbashi ka kari makere ka wene yi a'ayin a da katyashi ka akina ka wakanai, pini nala, kagbashi ki ka danai, "Vuma u na dem kabolo n eyi da wari."

⁵⁷ Shegai u nanai u danai, "Mpa n reve yi wa."

⁵⁸ An a barakpai kenu, aku uza roku u wene yi u danai, "Avu dem uza u te u le u da."

Bituru danai, "Uza u va, mpa n reve yi wa."

⁵⁹ A doki a barakpai hal ulapa u uwule u te, uza roku u matsa yi, u danai, "Malala ma la wa, vuma u na kabolo ka a'ari, kpaci uza u Galili u da."

⁶⁰ Bituru danai, "Uza u va, n reve gbam i'ya va tono wa." Kute-kute kahu u kimba unu u ne, kapen ka salai. ⁶¹ Asheku a kpatalai a kondono Bituru. Aku u cibai n kadyanshi ka Asheku, u da, "Ara gbam kahu kapen ka sala, va nana mu ta vu dana vu reve mu wa hal kutatsu." ⁶² Aku u wutai a ulanga u sai cika.

Asoje a yankai Yesu majari

(Matiyu 26:67-68; Marku 14:65)

⁶³ Ama da a ka wundya Yesu vi a rongo yi uyanka majari n a lapusi yi. ⁶⁴ A sira yi a'eshi, aku a danai, "Tonuko tsu ili i'ya ya gita. Ya lapa vu?" ⁶⁵ A rongo yi a uyanaka kadyanshi ka gbani ka gbani ushani n a wishisi yi.

A bankai Yesu a asu u Asheshi a Pige

(Matiyu 26:59-66; Marku 14:55-64; Yahaya 18:19-24)

⁶⁶ An kain ka wansai, aku Asheshi a Pige,† (asuvu a adarakpi a pige, n awenishiki a Mele) a bolomgbonoi a asu u te. A bankai Yesu a asu u Asheshi a Pige a le, a tonuko yi, ⁶⁷ "Avu Kirisiti Kawauwi da baci, tonuko tsu."

U danai, "Ko n tonuko da baci, ya wushuku wa. ⁶⁸ N yan da baci kpam keci, ya wushunku mu wa. ⁶⁹ Shegai ili i'ya i bidyai gogo-na ubana a kapala, Maku ma Vuma ma dusuku ta a ulyaki u Kashila Uza u Ucira."

⁷⁰ Gba le a danai, "Dana, avu Maku ma Kashila ma?"

U tonuko le, "I dana ta dere, mpa."

⁷¹ Aku a danai, "Iryoci i eni i'ya kpam tsa bolo? Tsu pana ta n kaci ka tsunu a unu u ne."

23

A bankai Yesu ara Bilatu

(Matiyu 27:11-14; Marku 15:1-5; Yahaya 18:28-38)

¹ Pini nala, gba kabolo ka Asheshi a Pige yi a 'yangai a bankai Yesu ara Bilatu gomuna u Yahuda. ² A sapula yi, a danai, "Tsu cina ta vuma u na vi wa puwunsa a ama a tsunu. Kpam n u bishinki ama a tsupa utafa ara Kaisa. N u dansi kpam aya Kirisiti Kawauwi Magono."

³ Bilatu wece yi, "Avu magono ma aza a Yahuda ma?"

Aku u wushunku yi, "Nala wari tyoku da vu danai vi."

⁴ Bilatu tonukoi adarakpi a pige yi n kaku-ma ka ama ki, "N tsara vuma u na vi n unyushi wa."

⁵ A doki a matsa yi n a dansi, "Wa 'yangasasa ta atakasuvu a ama n uwenishike u ne a uyamba u Yahuda. U gitai ukuna u nala vi a Galili hal utuwa na."

A bankai Yesu ara Hiridu

⁶ An Bilatu panai nala, u wecikei ko vuma yi uza u Galili u da. ⁷ An u revei Yesu a kaḅon ka tsugono tsu Hiridu Antiba tsa u wutai, u geḅengu yi ara Hiridu uza da wari dem a Urishelima a'ayin a nala yi.

⁸ An Hiridu wenei Yesu, u yain mazanga cika kpaci wa ciga ta u wene yi caupa. An u panai ukuna u ne, kpam wa ciga ta u wene ukunosavu u da Yesu wa yansa. ⁹ U rongo yi a uyansa keci, shegai u wushunku yi ili wa. ¹⁰ Adaraki pi a pige n awenishiki a Mele a da pini kushani a rongo yi usapulusa ushani. ¹¹ Hiridu n asoje a ne a yanka yi magori, a yanka yi kpam majari. A uka yi aminya a tsugono, aku a gonuko yi ara Bilatu. ¹² Kain ka nala ka tsije tsu Hiridu n Bilatu tsu gitai. Kpaci caupa atokulalu a da.

A kidagai Yesu ugana u ukpa
(Matiyu 27:15-26; Marku 15:6-15; Yahaya 18:39-19:16)

¹³ Bilatu bolomgbonoi adaraki pi a pige, n aza a tsugono, n ama. ¹⁴ U tonuko le, "I tuko ta vuma u na i da wa puwunsa ta ama. Kpam an n vece yi a kapala ka de, n tsara yi n unyushi ko u te a asuvu a ikuna i'ya i danai vi wa. ¹⁵ Nala dem Hiridu u tsara yi n unyushi wa, kpaci aya u gonuko yi ara tsunu. U yan ili i'ya i ratsai a ka wuna yi wa. ¹⁶ Adama a nala, ma bawan yi ta n asaka yi." [¹⁷ U tsu asanka le ta vuma u te a asuvu a ama da a'ari a kuwa ku a'ali a a'ayin a abiki.] ¹⁸ Gba ama a 'yangasai alagatsu a le, a danai, "Rawuka vuma u na vi! Asanka tsu Baraba!" ¹⁹ (Baraba aya uza da a zuwai a kuwa ku a'ali adama a u'yangasa u atakasuvu a ama u da a yain n mawunuka a ilyuci yi.)

²⁰ Aku Bilatu doku u yanka le kadyanshi, kpaci wa ciga ta u asaka Yesu. ²¹ Shegai a worukpoi n a dansi, "Wandambana yi! Wandambana yi!"

²² U doki u tonuko le u tatsu, "Nda yi zuwai? Ili i cingi i eni i'ya u yain? N tsara yi n ili i'ya i ratsai a ka wuna yi wa. Adama a nala ma bawan yi ta n asaka yi."

²³ Shegai a rongo yi a umatsa, a 'yangasai alagatsu a le a danai a wandambana yi, hal isali i le i fudai Bilatu. ²⁴ Aku Bilatu kidaga yi ugana, tsara a yanka le i'ya a ka ciga. ²⁵ U asanka le uza da a foloi vi; wata, uza da a

zuwai a kuwa ku a'ali, adama a u'yangasa atakasuvu a ama n mawunuka. U naka le Yesu tyoku da a ka ciga.

A wandambanai Yesu
(Matiyu 27:32-44; Marku 15:21-32; Yahaya 19:17-27)

²⁶ A'ari pini a nwalu n eyi, aku a kanai vuma roku uza u kala Simo uza u Sirani, u wutai a une. A tadanku yi mawandambani mi u canga u toni Yesu. ²⁷ Kakuma ka ama ushani ka tono yi hal n aka a roku aza da a rongoi kushen n a pani mcala ma ulaza u ne. ²⁸ Yesu kpatalai ara le u danai, "Aka a Urishelima, asakai kushen adama a va. Shegai, i saka kaci ka de na mmuku n de. ²⁹ A'ayin a'a ta a utuwa a da a ya dana, 'Aza a una u shinga a da ndari, n atsuma a da bawu a matsai mmuku, kpam n mani ma bawu ma comukoi maku.' ³⁰ A'ayin a nala a da a ka gitaf ufolo nsasa n pige n pige, 'Rukpai a kaci ka tsunu.' A foli kpam agalala a dana, 'Cidangu tsu.' ³¹ A yanka baci madanga ma taku ukuna u naha, ndya ya gitaf ma ekpe baci?"*

³² A banka ta dem ama roku ama a re aza a magalaka, tsara a wuna le kabolo n eyi. ³³ An a rawai a asu u da a ka isa Mako ma Kaci, nte a wandambana yi pini n aza a unyushi u cingi a nala yi uza te a ulyaki, uza te a ugula. ³⁴ Yesu danai, "Tata, cimbusuka le, kpaci a reve ili i'ya a ka yan wa." A varangi uruta a pecishei aminya a ne.

³⁵ Ama a shamgbai a'ari a akalu. Azapige tani a ka yanka yi majari a danai, "U wauwai aza roku, u wauwa kaci ka ne wawa, aya baci uza da Kashila ka dangasai u woko Kirisiti Kawauwi u Kashila."

³⁶ Asoje dem a yansa ka yi ta majari. A banai ara ne a naka yi mini ma kalam. ³⁷ A danai, "Ada baci magono ma aza a Yahuda, wauwa kaci ka wunu."

³⁸ Ikorongi i'ya pini zuba n kaci ka ne, EYI NA MAGONO MA AZA A YAHUDA MA.

³⁹ Uza u te a asuvu a aza da a wandambanai kabolo n eyi vi, u yanka yi kadyanshi ka gbani, u danai, "Ma wundya a da Kawauwi ki. Wauwa kaci ka wunu n atsu."

⁴⁰ Shegai uza u te vi u barana yi u da, "Avu ko uwonwo n Kashila va pana an gba tsunu a kidaga tsu ugana u ukpa wa? ⁴¹ Atsu tani dere da tsa wusha katsupi ka manyan ma

◇ 23:30 Hos. 10:8.

* 23:31 Kalen ka tsizagadi tsu Yesu tsa, "A yanka mu baci ili i na gogo-na, nida wa la vi n adaf?"

tsunu, shegai vuma u na ko ili i cingi i te u yan wa.”

⁴² U danai, “Yesu, kotsu vu cifa na mpa a'ayin a da baci vu uwai a tsugono tsu vunu.”

⁴³ Yesu tonuko yi, “N tonuko vu, ko ara va ta kabolo na mpa a asu u uwunvugusa a zuba.”

Ukpa u Yesu

(*Matiyu 27:45-56; Marku 15:33-41; Yahaya 19:28-30*)

⁴⁴ An kaara ka rawai a kaci, aku uyamba vi gba u likpamgbana n karimbi hal ubana ulapa u uwule u tatsu. ⁴⁵ Kaara ka naka kpm katyashi wa. Aku kunya ka a barakpai a Kuwa ku Kashila ku pecemgbenei kure.

⁴⁶ Yesu 'yangasai kalagatsu n ucira u danai, “Tata, a akere a vunu a da ma naka kulu ku va.” An u danai nala, aku u uma u ne u wutai.

⁴⁷ An katigi ka wenei ili i'ya i gitai u cikpalai Kashila, u da, “Vuma u na, mayun ili i birika yi wa.” ⁴⁸ Kakuma ka ama ka ka banai akalu a wenei ili i'ya i gitai, a lazai n a lapi akamba a le adama a unamgbi u asuvu. ⁴⁹ Shegai gba ama da a reve yi, kabolo n aka a da a gita yi utono tun a Galili, a shamgbai a mbari a'ari a uwundya ukuna u nala vi.

Kacida ka Yesu

(*Matiyu 27:57-61; Marku 15:42-47; Yahaya 19:38-42*)

⁵⁰ Vuma roku uza da wari a asuvu a Asheshi a Pige, kala ka ne ka Isuhu vuma u Arimatiya u uyamba u Yahuda, vuma u maci da. ⁵¹ U wushuku n tyoku da a sheshei n i'ya a yain wa. Shegai utuwa u tsugono tsu Kashila u da wa vana. ⁵² Pini nala, u banai ara Bilatu u foloi a naka yi ikyamba i Yesu. ⁵³ U cipuka yi u palasa yi n aminya a pun u zuwa yi a kasaun ka a shei a katali, a asu u da bawu kotsu a vakunki uza. ⁵⁴ Kain ka nala ki Kain ka Afofi ka, kpaci Ashibi a yan de evu n uyan.

⁵⁵ Aka a da a wutai a Galili kabolo n Yesu, a tonoi Isuhu kucina. A wenei kasaun ki n tyoku da a zuwai ikyamba i ne. ⁵⁶ Aku a gonoi a kuwa a ba a fobusoi ucanga u awanli n u magulani n manivi. Aku a wunvugai kain ka Ashibi ki tyoku da Mele ma danai a yain.

* ^{24:13} Mbari m mel u shindere da a ka dansaka pini na dere da u wari n kilomita kupa n u te.

24

U'yang a u Yesu a ukpa

(*Matiyu 28:1-10; Marku 16:1-8; Yahaya 20:1-10*)

¹ Kain ka kagita ka a'ayin a shindere; wata, kain ka Aladi n kpasani, aka a banai a asu u kasaun vi n ucanga u magulani u da a fobusoi. ² A cinai a gindalakpa de katali ka kasaun ki, ³ shegai an a uwai a wene ikyamba i Yesu Asheku wa. ⁴ A'ari a uyan majiyan ma ukuna mi, kute-kute ama a re u'uki n aminya a da ka lada a shamgbai evu n ele. ⁵ Adama a uwonvo, aka yi a varai a'aci a le, shegai ama yi a tonuko le, “Nda i zuwai ya bolo uza u uma a asuvu a akushe?” ⁶ Wa pini na wa; u 'yang da de! Cibai ili i'ya u tonuko da, a'ayin a da wari kabolo n ada a Galili. ⁷ U kana ta a neke Maku ma Vuma a akere a aza a unyushi u cingi, a wandamgbana yi, aku u 'yang a kain ka tatsu.” ⁸ Aku a cibai n kadyanshi ka ne.

⁹ An a wutai a kasaun ki a gonoi a kuwa, a tonukoi atoni kupa n u te n ama da a buwai gba ukuna vi. ¹⁰ (Meri Magadaliya n Yuwana n Meri mma u Yakubu n aka a roku a da a'ari kabolo n ele, alya a tonukoi atoni yi ukuna u na vi.) ¹¹ Shegai a wushuku n ukuna vi wa, a gonukoi u da yavu ukuna u gbani u da. ¹² Bituru 'yangai u sumai ubana a kasaun ki, u kelikei u webele, aku u wenei kunya ka a palaka yi vi koshi. Aku u gonoi a kuwa wari uyan majiyan ma ukuna vi.

Ama a re a ure u Imawu

(*Marku 16:12-13*)

¹³ Kain ka nala ki, ama a re a asuvu a atoni a Yesu, a ka bana a une u roku u da a ka isa Imawu. Mbari n ne n ubana a Urishelima, evu na nwalu m ulapa u uwule u re n da.* ¹⁴ A'ari a kadyanshi ka ili i'ya i gitai vi. ¹⁵ Ele pini a kadyanshi ki n a yawunsi utyoku u le, tyoku da ukuna vi u gitai, aku Yesu n kaci ka ne u raba le, a lazai kabolo. ¹⁶ Shegai a'eshi a le a kukpa a ka reve yi wa.

¹⁷ Yesu wece le, “Ukuna u iyen u da i'ari a udansa an ya wala vi?”

A shamgbusai, n a bali asuvu n katsumu ka lima. ¹⁸ Uza da a ka isa Kiliyoba wushunku yi, “Avu kamoci ka a Urishe-lima? Va ciga vu dana vu reve i'ya i gitai a asuvu a a'ayin a na yi wa?”

¹⁹ U wece le, “Ukuna u eni u da la vi?”

A tonuko yi, “Ukuna u Yesu uza u Nazara, matsumate ma tani ma ucira a asuvu a manyan ma ne n kadyanshi a kapala ka Kashila n ama. ²⁰ Adarakpi a pige na ngono a neke yi, a kidaga yi ugana u ukpa a wandamgbana yi. ²¹ Tsara tsu zuwuka yi tani ta a'eshi tsu da aya wa wutukpa Isara'ila. Ara kain tatsu da pa vi an ukuna u na vi u gitai. ²² Ara aka a roku a asuvu a tsunu a yanka tsu ta ukuna u majiyan, a banai pini a kasaun ki n usana u de. ²³ An bawu a cinai ikyamba i ne, a gonoi a tonuko tsu a wene ta kuwene ku atsumate a zuba aza da a tonuko le wa ta n uma. ²⁴ Aza roku a tsunu a banai pini a kasaun ki, a ba a cinai tyoku da aka yi a danai yi nala. Shegai eyi kaci ka ne a wene yi wa.”

²⁵ Yesu tonuko le, “Eda aza da bawu i'ari n ugboji. Aza da atakasuvu a de a razugbai bawu i wushuki gba n ikorongi i ntsumate. ²⁶ U kana Kirisiti Kawauwi u pana ikyamba, aku u tsara tsupige tsu ne wa?” ²⁷ U gitai n tagarada u Musa hal ubana a itagarada i Ntsumate, wa wutumkpusuka le ukuna u da wari a kaci ka ne a asuvu a itagarada yi.

²⁸ A yain evu n une u da a ka bana vi. U yain yavu wa wura le. ²⁹ A matsa yi a danai, “Tuwa vu cipa ara tsunu, kpaci kaara ka kotso de, kayin kpam ka yan de.” U wushuki u cipai ara le.

³⁰ An wari a ulya ilikulya kabolo n ele, u bidyai burodi u cikpai Kashila, u jibai u naka le. ³¹ A'eshi a le a kukpai aku a reve yi. Pini nala, u puwunka le. ³² A dansai utyoku u le, “Ipeli i tuwa ta a atakasuvu a tsunu a'ayin a da wa dansa n atsu a ure vi, wa wutumkpusuka tsu itagarada.”

³³ Kute-kute a 'yangai a gonoi a Urishelima a ba a cinai atoni kupa n u te vi a asu u te kabolo n aza da a'ari n ele. ³⁴ Atoni yi a danai, “Mayun da! Asheku a 'yanga ta, hal gbam u wenike ta kaci ka ne ara Bituru.”

Yesu wenikei kaci ka ne a asu u atoni
(Matiyu 28:16-20; Marku 16:14-18; Yahaya 20:19-23; Asuki 1:6-8)

³⁵ Ama a re yi dem a danai ili i'ya i gitai n ele a ure, hal n tyoku da a reve yi a asu u da u jibai burodi. ³⁶ An a'ari pini a udansa ukuna u nala vi, kute-kute Yesu tuwai u shamgbai a mere ma le u danasa le, “Ndishi n shinga ara de.” ³⁷ Shegai a giruwai cika a panai uwonvo. A ka wundya kafofu ka a wenei.

³⁸ U tonuko le, “Ndy a zuwai i giruwai? Ndy a zuwai ya yan malala a atakasuvu a de? ³⁹ Webelele akere a va n a'ene a va. Mpa n kaci ka va, sawa numu i pana. Kafofu ka n inyama ko atele tyoku da i wenei wari n i'ya wa.”

⁴⁰ An u danai nala, u wenike le akere n a'ene a ne. ⁴¹ Shegai adama a mazanga n majiyan, a fuda a wushuku gogo wa. U wece le, “I'a pini na n ilikulya?” ⁴² A naka yi kabirisa ka kadan ka a zungi. ⁴³ U wushai ka u takumai a kapala ka le.

⁴⁴ U doki u tonuko le, “Kadyanshi ka va ka pa vi ka n tonuko da a'ayin a da tsari kabolo, “U kana ta a shadangu ili i'ya i'ari ukorongi a kaci ka va a asuvu a itagarada i Mele ma Musa, n i'ya i Ntsumate hal n Tagarada u Ishipa.”

⁴⁵ Aku u kukpai atakasuvu a le tsara a reve itagarada yi. ⁴⁶ U tonuko le, “Nala wari ukorongi, u kana ta Kirisiti Kawauwi u pana ikyamba, kain ka tatsu aku u 'yanga a ukpa. ⁴⁷ Kpam a ka yan ta ku'ari ku ukpatala n ku ucimbusa u unyushi u cingi a asuvu a kala ka ne. A ka gita ta a Urishelima ubana a aletsu a da a buwai. ⁴⁸ Eda aza da i wenei ili i nala yi, kpam i dana i'ya. ⁴⁹ Ma sukunku da ta Kulu Keri ka Tata u va u yain kazuwamgbani n ada. Shegai i vana ve a Urishelima, hal n sukunku da ka kpam ku shadangu da n ucira u da wa wuta a zuba.”

A cangai Yesu ubana a zuba
(Marku 16:19-20; Asuki 1:9-11)

⁵⁰ U wutai n ele ubana a kateshe, hal ubana evu n Batani. U 'yangasai akere a ne u zuwuka le unu u shinga. ⁵¹ Eyi pini a uzuwusuka le unu u shinga vi, aku u pecenei n ele a canga yi ubana a zuba. ⁵² A lyaka yi kayala, a gonoi a Urishelima n katsuma ka eri cika. ⁵³ A rongoi a ubansa a Kuwa ku Kashila kain dem, n a cikpalasi Kashila.

Kadyanshi ka Shinga ka Yahaya

Ukukpa u kadyanshi

Yahaya, uza da korongi tagarada u na vi u rongo ta evu n Yesu a'ayin a da Yesu yain manyan ma ne pini na a likimba. An nala u wurai, Yahaya tuwa ta u wokoi uzapige a asuvu a atoni a Yesu. A tagarada u na vi, u yan ta kadyanshi ka ili i'ya i gitai an wari kabolo n Yesu.

A tagarada u na vi tsa wene ta ili i'ya Yesu dansai n i'ya u yansai an wari kabolo n ama. Tsa wene ta alabari a uka u aza a Samariya uza da u wushai mini ma unaka uma ma Yesu, uka da a kanai n unyushi u cingi, kaje ka ne Li'azaru uza da u 'yangasai a ukpa, n ili i roku ushani i'ya u yansai. Yesu isa ta kaci ka ne "Mpa" kala ka lakai uwulukpi ka Kashila a kaletsu ka aza a Yahuda. U wenike ta iryoci ushani i'ya ya wenike an eyi kaliniki ka shinga ka, kpam aya katiyaci ka mayun. Yahaya wenike ta ikunesavu i shindere i'ya Yesu yain i'ya i wenikei tyoku da Yesu wari. U te a asuvu a le u da, an Yesu tanasai kawunu, wa ta tyoku u tata u ne, uza da bawu wa asaka manyan ma ne.

Yahaya korongu ta ili i na yi tsara ama a pityanangu n Yesu, kpaci aya Kawauwi. A masala ma 3 makpanda ma 16, tsa wene ta kadyanshi ka ucira ka ka wenike tyoku da Kashila ka ciga ama a asuvu a likimba u na. Cinda Yahaya wenei ili i na yi n a'eshi a ne, u gan ta tsu wushuku n ili i'ya u danai vi mayun da.

Ili i'ya i'ari a tagarada u na vi

Ushipa adama a ucikpala udani vi (1:1-18)

Akani a Yahaya Kalyubugi (1:19-34)

Yesu dangasai atoni a ne a kagita (1:35-51)

Ikunesavu i shindere i Yesu (2:1-12:50)

A'ayin a shindere a makorishi a Yesu:

Okondo u ne n ukpa u ne (13:1-19:42)

Yesu wa ta n uma (20:1-10)

Yesu wenikei kaci ka ne a asu u atoni a ne (20:11-21:25)

Udani u da u tsu naka uma

¹Kahu a yain likimba, Udani* wa ta pini. Wa ta kabolo n Kashila, kpam dem Kashila ka. ²A kagita wa ta kabolo n Kashila.

³U yan ta ili i'ya i'ari pini gba, ili i'la la i'ya bawu u yain wa.

⁴Aya kami ka uma, kpam uma u nala vi u tuko ta ama katiyashi. ⁵Katiyashi ki ka wakana ta a asuvu a karimbi, kpam karimbi ki ka fuda ka cimbusa ka wa.

⁶Kashila ka suku ta vuma roku, uza da a ka isa Yahaya,† n kadyanshi. ⁷U tuwa ta u tonuko ama ukuna u mayun u katiyashi vi, tsara ya dem u pityanangu adama a ili i'ya u danai vi. ⁸Aya katiyashi ki wa, shegai u tuwa ta u tonuko ama ukuna u mayun u katiyashi vi. ⁹A'ayin a da baci katiyashi ka mayun ki ka tuwai a likimba, ka naka ta ama gba katiyashi.

¹⁰Udani vi wari ta a likimba, kpam Kashila ka yan ta manyan n eyi an u yain likimba, kpam gba n nala ama a likimba a reve yi wa.

¹¹U tuwa ta a uyamba u ne, shegai ama a ne a wusha yi wa. ¹²Ama roku a wusha yi ta, kpam a wushuki n eyi. Adama a nala u zuwa le a wokoi mmuku n Kashila. ¹³A'ayin a da isheku i le i matsa le a likimba, ilimaci i nala i zuwa le a woko mmuku n Kashila wa. Kashila ka ka zuwa le a wokoi mmuku n ne.

¹⁴Udani vi u woko ta vuma, kpam u rongoi n atsu. Wa ta ushadangi n ukuna n shinga n u mayun. Tsu wene ta tsupige tsu ne; wata, tsupige tsa u wushai vi, kpaci aya koshi Maku ma Tata.

¹⁵Yahaya dana ta ukuna u mayun a kaci ka Udani vi, kpam u tonukoi ama, "Uza da n yanka da kadyanshi a kaci ka ne aya gai na vi, 'Uza roku da pini wa tuwa a cucina ku va, u la mu ta tsupige, kpaci wa ta pini kahu mpa.'" ¹⁶Adama a nala, uciga u da wa ciga tsu cika da u tsu yansaka tsu ukuna u shinga,† kpam u tsu zuwusuka tsu ta unu u shinga maco. ¹⁷Musa da tukoi ama Mele, Yesu Kawauwi kpam u tukoi ama ukuna u shinga n u mayun. ¹⁸Kotsu uza wa la u wenei Kashila wa. Shegai Maku mi ma zuwa ta

* 1:1 Aza a Yahuda a bidya ta Udani vi Kashila ka, kpaci caupa de a tsu isa kala ka Kashila karara wa, shegai "Udani" ko "Tata." A makpanda n 10 n 14 n wenike tsu ta an Yahaya wa dansa a kaci ka Yesu an u yankai "Udani" manyan. † 1:6 Yahaya u makpanda ma na mi Yahaya Kalyubugi da, Yahaya kasuki uza da korongi tagarada u na vi u da wa.

ama a revei tyoku da Kashila kari, kpaci aya koshi Maku ma mari ili i te n Kashila ki, kparam wari evu n Tata.

Yahaya Kalyubugi danai ukuna u Yesu (Matiyu 3:1-12; Marku 1:1-8; Luka 3:1-18)

¹⁹ Azapige a aza a Yahuda a Urishelima a suki adarakpi n aza a Levi ubana ara Yahaya a weci yi ko ya wari.

²⁰ Yahaya kpaɗa le uwushunku wa, shegai u dansai n ele karara, “Mpa Kawauwi ki wa.”

²¹ Aku a wece yi, “Ada baci Kawauwi ki wa, ada yai? Ada Iliya[‡] vi?”

U wushunku le, “A'a, mpa wa.”

A doku a wece yi, “Avu Matsumate[§] ma a dangasai vi ma?”

U wushuki, “A'a, mpa wa.”

²² Aku a doku a wece yi, “Ada yai? Wushunku tsu tyoku da tsa ba tsa tonuko aza da a suku tsu. Ya vu bidyai kaci ka vunu?”

²³ Yahaya wushunku le n kadyanshi ka Ishaya matsumate:

“Mpa kalagatsu ka ka salasa a kakamba, n ka dansi,

‘Lapulai ure adama a Asheku a da a ka tuwa!’ ” ◊

²⁴ Afarishi a da a suki atsumate yi. ²⁵ A wece yi, “Ada baci Kawauwi, ko Iliya, ko Matsumate ma a dangasai vi wa, nida wa lyubugusu ama naha?”

²⁶ Yahaya wushunku le, “Mpa n mini ma ma lyubugusu, shegai n gogo-na naha uza roku da pini a asuvu a kakuma ka ama uza da bawu i revei. ²⁷ Aya uza da wa tuwa a kucina ku va. Mpa n rantsa n surukpa isirikatsu i akpata a ne wa.”

²⁸ Yahaya wa lyubugusu ama a ilyuci i Batani, kasana n Agata a Urudu nte ili i na yi i gitai pini gba.

Yesu da Maku ma Kondom ma Kashila

²⁹ An kain ka wansai, Yahaya wenei Yesu, an wa gawunsa n eyi, aku u tonukoi ama, “Maku ma Kondom ma Kashila[‡] ka yankai manyan tsara u cimbusuka ama a likimba unyushi u cingi u le ma na. ³⁰ Aya gai ma dansaka an n danai, ‘Uza roku da pini wa tuwa a kucina ku va, u la mu ta tsupige,

kpaci wa ta pini kahu mpa.’ ³¹ Mari n reve an aya wa, shegai mari ulyubugusu n mini tsara n zuwa aza a Yahuda a reve ko aya yai.”

³² Aku Yahaya danai, “N wene ta Kulu Keri ku wuta[‡] a zuba ku cipai ara ne yavu kadya ku woko yi pini. ³³ Mari n reve an aya wa, shegai an Kashila ka suku mu n lyubugu ama n mini, da u tonuko mu, ‘Vu wene baci Kulu Keri ku cipai ara uza roku aku ku woko yi pini, vuma u nala vi aya ya vana vi. Aya wa lyubugu ama n Kulu Keri.’ ³⁴ N wene ta ili i nala yi i gitai n Yesu. Adama a nala, n tonuko da ukuna u mayun, aya Maku ma Kashila mi.”

Atoni a Yesu a kagit

³⁵ An kain ka wansai, Yahaya pini n u lyubugusi ama kabolo n ama a re a asuvu a atoni a ne, ³⁶ aku u wenei Yesu wa wala, u danai, “Maku ma Kondom ma Kashila ma gai na vi!”

³⁷ An atoni a re yi a panai Yahaya danai nala, a tonoi Yesu. ³⁸ An Yesu kpatalai u wenei a ka tono yi, u wece le, “Ndaya ya bolo?”

Aku a wushuki, “Rabbi,[†] nte va rongo?” (“Rabbi;” wata, “Kawenishiki.”)

³⁹ U wushunku le, “Tuwa[‡] i wene.” (A'ayin a nala yi evu n ulapa u uwule u nishi u da u kaara.) Aku a laza[‡] n eyi a wenei asu vi, a rongoi pini hal kaara ka rukpai.

⁴⁰ Uza te a asuvu a atoni a re yi aya Andurawu utoku u Simo Bituru uza da a'ari tata u te. ⁴¹ Ili i'ya Andurawu gitai uyan i'ya u zamai utoku u ne vi u tonuko yi, “Tsu wene ta Kawauwi ka a yanka tsu kazuwamgbani ki!” (N Tsiyahuda a yanka ta manyan n “Kawauwi” kparam ili i'ya i te n udani u “Kirisiti” n Tsiheline.) ⁴² Aku Andurawu bidyai utoku u ne vi ubana ara Yesu.

Yesu kondono yi u danai, “Ada Simo, kala ka tata u vunu ka Yahaya. A ka isa[‡] wa ta Kefa.” (“Kefa” ili i te i'ya n “Bituru.”)*

Yesu dangasai Filibu n Nataniya

⁴³ An kain ka wansai, Yesu yawunsai u bana a Galili. Aku u ba u cinai Filibu, u tonuko yi, “Tono mu.”

[‡] 1:21 Adama a da Kashila ka bidyai Iliya ubana a zuba n uma u ne, da aza a Yahuda a'ari a uvana ugonu u ne. [§] 1:21 Musa yan ta kazuwamgbani n aza a Isara'ila u da Kashila ka sukunku le ta Matsumate tyoku u ne. Pini nala, aza a Yahuda a'ari a uvana Matsumate mi. ◊ 1:23 Isha. 40:3. * 1:42 Kalen ka a'ala a Kefa n Bituru ka “katali.”

⁴⁴ Besaida da ilyuci i Filibu, n ilyuci i Andurawu n Bituru. ⁴⁵ Filibu ba u boloi Nataniya, aku u tonuko yi, “Tsu wene ta vuma da Musa korongi ukuna u ne a Mele mi. Kpam dem ntsumate n korongu ta ukuna u ne. Aya Yesu maku ma Isuhu, kpam ilyuci i ne i'ya Nazara.”

⁴⁶ Shegai Nataniya wece yi, “Ili i shinga i'a la ya wuta a Nazara?”

Filibu wushunku yi, “Tuwa vu wene.”

⁴⁷ An Yesu wenei Nataniya wa raBa evu n eyi, aku u danai, “Eyi na matsikaya ma aza a Yahuda ma mayun ma. Uza maryafuka da wa.”

⁴⁸ Nataniya wece yi, “Nida vu yansai vu reve mu?”

U wushunku yi, “Kahu Filibu isa vu, n wene vu ta a kulu ku madanga ma kapopi.”

⁴⁹ Aku Nataniya tonuko yi, “Kawenishiki, avu Maku ma Kashila ma. Ada Magono ma aza a Yahuda.”

⁵⁰ Yesu danai, “Wushuku da vu wushuki na mpa an n tonuko vu n wene vu ta a kulu ku madanga ma kapopi? Va wene ta ili i'ya i lai i naha ugbonguro.”

⁵¹ U tonuko le kpam, “Mayun n tonuko da, Ya wene ta zuba u kupa kpam atsumate a zuba a Kashila n a yuwi n a cipi a zuba u Maku ma Vuma.”

2

Yesu zuwai mini ma wokoi mini ma cinwi

¹ Pini nala, a kain ka tatsu, a ka yan abiki a iyolo a ilyuci i Kanan u Galili. Mma u Yesu wa ta dem pini a asu vi. ² A libana ta dem Yesu n atoni a ne. ³ An mini ma cinwi mi ma kotsoi, aku mma u Yesu u tonuko yi, “Mini ma cinwi mi ma kotso de.”

⁴ Yesu wushunku yi, “Mma, ndya i zuwai va damgbarasa mu naha? Kotsu a'ayin a va a yan wa.”

⁵ Mma u ne u tonukoi agbashi yi, “Yanyi gba ili i'ya u tonuko da i yain.”

⁶ Caupa, Kashila ka naka ta aza a Yahuda mele tyoku da a ka yansa kuza. Adama a nala, aza a kuwa yi a'a ta na mmuru n mini n teli n da a shei a atali. Maru dem ma gbonguro ta hal ma fuda ta ma bidya evu na nlanda n mini n teli.

⁷ Yesu tonukoi agbashi yi, “Shadangi mmuru mi n mini.” Aku a shadangi n da tipi-tipi.

◇ 2:17 Ishp. 69:9.

⁸ U tonuko le, “Gogo-na kenei i banka uzapige u abiki vi.”

Aku a yain tyoku da u tonuko le a yain. ⁹ An uzapige vi u pedei, aku u wenei ma gono de mini ma cinwi. U reve tani asu u da mini ma cinwi mi ma wutai wa, shegai agbashi a da a tukoi ma vi a reve ta. Aku u isai valisavu vi, ¹⁰ u tonuko yi, “Mini ma cinwi ma shinga ma a tsu gita a tuko, a'ayin a da baci ama a sosoi, aku a tuko ma bawu ma cinai ma kagita kayanyan. Shegai avu vu sokongu ta mini ma cinwi ma shinga mi she gogo-na!”

¹¹ A Kanan u Galili da Yesu yain ukunosavu u kagita u ne. Nte da u wenikei pini tsupige tsu ne, kpam atoni a ne a wushuki n eyi.

¹² An nala wurai, aku u lazai ubana a ilyuci i Kafarnahum kabolo na mma u ne, n atoku a ne, n atoni a ne. A rongo ta pini a'ayin kenu.

Yesu lokoi aza a tsilaga a Kuwa ku Kashila
(Matiyu 21:12-13; Marku 11:15-17; Luka 19:45-46)

¹³ Yesu banai a Urishelima, kpaci a'ayin a Abiki a Upasamgbana a yan de evu. ¹⁴ An u uwai a Kuwa ku Kashila ki, aku u cinai aza a udengishe anaka, na nlala, na ntambara. U wenei aza da a tsu dusukusu a asu u iteburu i le n a savaDasi ikebe icun kau-kau. ¹⁵ U zamai a'awun u cai kaban u yain kajaBu. U lokoi ama yi pini a Kuwa ku Kashila ki, kabolo na nlala n le n anaka a le dem. U mutsukupasai iteburu i aza da a ka savaDasi ikebe u wacinsai ikebe yi. ¹⁶ U tonukoi aza da a ka dengishe ntambara, “Takpai ili i na yi pini na! Kotsu i gonuko kuwa ku Tata u va kuden wa!”

¹⁷ An nala gitai, aku atoni yi a cibai n ili i'ya a korongi caupa a asuvu a Tagarada u Kashila: “Adama a uciga u da ma ciga kuwa ku vunu cika, u da wa zuwa mu n kuwa.” ◇

¹⁸ Azapige a aza a Yahuda a wecei Yesu, “Ukunosavu u eni u da va yan tsara u wenike tsu tyoku da vu tsarai ucira u uyan ili i na yi?”

¹⁹ U wushunku le, “Wasai kuwa ku Kashila ku na ki, ma ma ta ka kpam a asuvu a a'ayin a tatsu.”

²⁰ A wushunku yi, “An a gitai kuma ku Kuwa ku Kashila ku na ki, a yan ta ayen amangare n a teli kahu a kotso ka! Nida

va fuda va ma ka a asuvu a a'ayin a tatsu?"
²¹ Shegai an Yesu danai "kuwa ku Kashila ki," ikyamba i ne i'ya wa dansaka. ²² A'ayin a da u tuwai u yangai a ukpa, da atoni yi a cibai u tonuko le ta ukuna vi. Aku a wushuki gba ili i'ya Yesu dansai n i'ya a korongusi a Tagarada u Kashila.

Yesu reve ta tyoku da ama a'ari

²³ An Yesu wari a Urishelima adama a Abiki a Upasamgbana yi, ama ushani a wushuku ta n eyi kpaci a wene ta ikunesavu i'ya u yansai. ²⁴ Yesu reve ta tyoku da atakasuvu a ama a'ari, adama a nala u wushuku u asanka le kaci wa. ²⁵ Adama a da u revei atakasuvu a ama gba, she kpm uza u tonuko yi ukuna u roku a kaci ka uza wa, kpaci eyi n kaci ka ne u reve ta ili i'ya i'ari a asuvu a vuma.

3

Nikodimu tuwai ara Yesu

¹ A asuvu a Asheshi a Pige yi, uza roku da pini uza da a ka isa Nikodimu, Kafarishi ka. ² Kain ka te n kayin, u banai ara Yesu, u danai, "Uzapige, tsu reve ta Kashila ka ka suku vu ara tsunu vu wenishike tsu. Kpaci ko uza wa fuda wa yan ikunesavu tyoku da va yansa wa, shegai Kashila ka baci n eyi."

³ Yesu wushuki, "Mayun n tonuko vu, uza wa la wa uwa a tsugono tsu Kashila wa, she a doku a matsa yi ilimaci i ire."

⁴ Nikodimu wece yi, "Vuma u kutsa baci, nida wa kpm a ka doku a matsa yi? Wa doku kpm wa uwa a katsuma ka mma u ne wa. Nida a ka yan a matsa vuma ilimaci i ire?"

⁵ Shegai u wushunku yi, "Mayun n tonuko vu, uza wa la wa uwa a tsugono tsu Kashila wa, she a matsa yi ilimaci i ire n mini n Kulu Keri. ⁶ Isheku i vuma alya a tsu zuwa ikyamba i vuma i tsara uma, shegai Kulu Keri ku Kashila ka ku tsu zuwa kulu ku vuma ku tsara uma. ⁷ Kotsu vu yain majiyan an n tonuko vu, 'She a doku a matsa da ilimaci i ire wa.' ⁸ Uwule u tsu lapana ta a asu u da dem wa ciga, kpm vu tsu pana ta mawura ma ne, shegai vu tsu reve asu u da u gitai ko kpm a asu u da wa bana wa. Nala dem wari Kulu Keri ku matsa baci vuma."

⁹ Nikodimu wece yi, "Nida wa yan u gitana?"

¹⁰ U wushunku yi, "Avu kawenishiki ka ka pige a asuvu a Isara'ila. Nida vu yansai

vu kpa dai ureve ukuna u na? ¹¹ Mayun n tonuko vu, ukuna u da tsu revei u da tsa dansa, kpm tsu yain kadyanshi ka ili i'ya tsu wenei. Shegai i wushuku n ili i'ya tsu tonuko da wa. ¹² N tonuko da ta ukuna u likimba naha, shegai i wushuku n kadyanshi ka va wa. Adama a nala, ya fuda ya wushuku na mpa n tonuko da baci ili i'ya i'ari a zuba wa. ¹³ Mpa Maku ma Vuma, mpa koshi n wutai a zuba n tuwai a likimba, kpm ma doku ma gono a zuba. ¹⁴ Tyoku da Musa saki kali ka urim u shili a kakamba, nala dem a ka saku Maku ma Vuma. ¹⁵ Adama a nala, uza da baci dem u wushuki n Maku ma Vuma, wa tsara ta uma u da bawu wa kotso.

¹⁶ "Tyoku da Kashila ka cigai ama a likimba cika u da na: u neke ta Maku ma te ma ne koshi tsara uza da baci dem u wushuki n eyi kotsu u kuwa wa, shegai u tsara uma u da bawu wari n utyoku. ¹⁷ Kashila ka suku Maku ma ne a likimba tsara u kidaga ama ugana u ukpa wa. Shegai u suku yi ta tsara u wauwa le. ¹⁸ A ka kidaga aza da a wushuki n Maku mi ugana wa. Shegai a kidaga de aza da bawu u wushuki vi ugana, kpaci a wushuku n Maku ma te ma Kashila mi wa. ¹⁹ Ili i'ya i zuwai a ka kidaga le ugana i'ya na: Katyashi ka tuwa ta a likimba. Shegai a ciga katyashi ki wa, aku a gonoi a ka ciga karimbi, kpaci manyan ma cingi ma a ka yansa. ²⁰ Aza da a ka yansa ukuna u cingi a tsu ciga katyashi wa, kpm a ka tuwa evu n ka wa, kpaci a ka ciga uza u wene manyan ma cingi ma a ka yansa wa. ²¹ Shegai aza da a ka tono ure u mayun a ka tono ta katyashi, ya dem wa wene ta a ka yansa ili i'ya Kashila ka ciga le a yain."

Yahaya Kalyubugi cikpalai Yesu

²² An a yain a'ayin kenu, Yesu n atoni a ne a banai ubongu u Yahuda, a tsa ta a barakpai pini kenu n a lyubugusi ama. ²³⁻²⁴ A'ayin a nala yi kotsu a banka Yahaya a kuwa ku a'ali wa. Yahaya rongo ta ulyubugusu ama a Ayino evu n Salima, kpaci asu yi mini ma pini ushani. Ama a rongo ta ubansa ara ne cika tsara u lyubugu le. ²⁵ Kananamgbani ka rukpa ta a mere ma atoni a Yahaya n uza u Yahuda u roku a kaci ka uwulukpe u ikyamba. ²⁶ Aku a banai ara Yahaya, a danai, "Kawenishiki, vuma da vu cinai a kashiki ka Agata a Urudu vi, uza da vu danai Kawauwi ka vi, aya dem pini wa lyubugusu

ama. Kpam ya dem nte wa bansa de, n u da a ka tuwa ara tsunu.”

²⁷ Aku Yahaya wushunku le, “Ili i'ya Kashila ka nakai vuma i'ya koshi wa tsara. ²⁸ I panaka mu ta an n danai, 'Mpa Kawauwi ki wa, shegai mpa Kashila ka suki n tuwa n lapula ure adama a ne.' ²⁹ Ukasavu u tsu bana ta a asu u da vali u ne wari. Kaje ka valisavu ka tsu pana ta kalagatsu ka valisavu ki, u yain kpam mazanga kabolo n eyi. Mpa kaje ka valisavu ka, kpam ma pana ta kayanyan cika an u lyai kaci ka ukuna. ³⁰ U kana ta u lyai kapala n uwoko n tsupige, mpa kpam n woko uza u kenu.”

Uza da u wutai a zuba

³¹ Yahaya doki u danai, “Uza da u wutai a zuba u la ta ama gba tsupige. Uza da u wutai a likimba uza u likimba u da, kpam ukuna u likimba u da koshi u tsu rongo udansa. Shegai uza da u wutai a zuba vi u la ta ya dem tsupige. ³² U tsu yan ta kadyanshi a kaci ka ili i'ya u wenei kpam u panai, shegai ko uza u tsu wushuku n i'ya wa tono wa. ³³ Uza da baci dem u wushuki n i'ya u danai, u wenike ta an u wushuku ta la vi n ili i'ya Kashila ka danai mayun da. ³⁴ Uza da Kashila ka suki vi, ukuna u Kashila u da u tsu dansa, kpaci Kashila ka naka yi ta ucira u Kulu Keri gbende. ³⁵ Tata vi u ciga ta Maku mi cika, adama a nala u naka yi ta ucira a kaci ka ili gba. ³⁶ Aza da a wushuki n Maku mi, a'a ta n uma u da bawu wa kotsu. Shegai aza da bawu a ka panaka Maku mi, a ka tsara uma wa. Asuvu u upan a Kashila a'a ta a kaci ka le maco.”

4

Yesu dansai n uka u aza a Samariya

¹ Afarishi a pana ta alabari an Yesu wa tsarasa atoni ushani hal a lai atoni a Yahaya kakuma, kpam n u lyubugusi le. ² (Ko an u woko'i aya n kaci ka ne wa lyubugusu ama yi wa, atoni a ne a da.) ³ An u revei Afarishi a pana ta ukuna vi, aku u lazi a asakai Yahuda ugono a Galili.

⁴ Ure vi u pasambana ta a uyamba u Samariya. ⁵ Eyi pini a nwalu a Samariya vi, aku u rawai a ilyuci i roku i'ya a ka isa Saika, asu vi u barakpa n kashina ka Yakubu nakai maku ma ne Isuhu wa. ⁶ Ilyukoi i Yakubu i'a ta pini. N kaara a kaci, an Yesu wowoi cika, kpaci u yan ta nwalu ma mbari, aku u dusuki a ikengi i ilyukoi yi.

⁷⁻⁸ A'ayin a da atoni a ne a banai a asuvu a ilyuci tsara a tsila ilikulya, aku uka u aza a Samariya u roku u tuwai ukene mini. Yesu folo yi, “Ne mu mini n soi.”

⁹ Uka vi u yan ta majiyan cika, kpaci aza a Yahuda a 'lyuwan ta ili i'ya ya gawan le n aza a Samariya. Aku u tonuko yi, “Avu uza u aza a Yahuda da, mpa kpam uka u aza a Samariya da mari. Ndya i zuwai va folo mu mini?”

¹⁰ U wushunku yi, “Vu reve ili i'ya Kashila ka ciga ka naka vu wa, kpam vu reve uza da wari vu a ufolo mini ma uso mi wa. A da baci wari vu revei, wari va folo mu ta mini ma ma naka uma.”

¹¹ Uka vi u danai, “Uzapige, va gbam n ili i ukenike mini wa, kpam ilyukoi yi i'a ta lyungu-lyungu. Nte va tsara mini ma ma naka uma vi? ¹² Akaya a tsunu Yakubu da gavuga tsu ilyukoi i na yi, eyi n aza a kuwa a ne na nnama n kuwa n le a soso ta pini mini. Avu la Yakubu tsupige da?”

¹³ U wushuki, “Uza da baci dem u soi mini ma na mi, wa doku ta wa pana kakuli. ¹⁴ Shegai aza da a ka so mini ma ma naka le vi, a ka doku a ka pana kakuli wa. Mini ma ma naka le vi ma woko ta tyoku u keshi ka mini a asuvu a le. Mini ma nala mi ma naka le ta uma u da bawu wa kotsu.”

¹⁵ Uka vi u tonuko yi, “Uzapige, ne mu mini ma nala mi n soi, tsara n doku n pana kakuli wa. Kotsu n doku n gono a asu u ilyukoi i na yi ukene u mini wa.”

¹⁶ U tonuko yi, “Wala ba vu isa vali u vunu i tuwa kabolo n eyi.”

¹⁷ Uka vi u wushuki, “Mari n vali wa.”

U wushunku yi, “Mayun da an vu danai wari n vali wa. ¹⁸ Vu bansa ta a'ali a tawun iyolo, kpam uza da wari kabolo n eyi gogo-na vi, vu yan iyolo n eyi wa. Ukuna u da vu tonuko mu vi mayun da.”

¹⁹ Uka vi u danai, “Uzapige, n reve ta avu matsumate ma. ²⁰ Isheku i va i gbashika ta Kashila a Masasa ma Gerizim, shegai eda aza a Yahuda i da Urishelima da koshi asu u ulya kayala.”

²¹ U tonuko yi, “Uka, wushuku na mpa, a'ayin a ka tuwa ta a da bawu ama a ka lyaka Tata kayala ko a masasa ko kpam a Urishelima. ²² Eda aza a Samariya kenu da i revei a kaci ka uza da ya lyaka kayala. Atsu kpam aza a Yahuda tsu reve ta ukuna ushani a uza da tsa lyaka kayala, kpaci Kashila ka

sukunku tã ama iwauwi a kukere ku aza a Yahuda. ²³A'ayin a ka tuwã tã, mayun gbãm a ða a rawa ðe, a ða Kulu Keri ka zuwa ama a lyaka Tata kayala tyoku ða wãri mayun. Tyoku ða Tata wa ciga ama a lyaka yi kayala ða la vi. ²⁴Kashilã kulu ka, kpam u kanã tã ama a lyaka yi kayala a asuvu a kulu ku le tsarã a lyaka yi kayala dere.”

²⁵Uka vi u danai, “N reve tã Kawauwi ka tuwã tã, aya a tsu isã Kirisiti. A'ayin a ða baci u tuwã, wa toɗugbusuko tsu tã ili dem.”

²⁶U wushunku yi, “Mpa uza ða gai ma dansa n avu na vi, mpa vuma u nala vi.”

Atoni a gonoi a asu u ilyukoi

²⁷Kute-kute, atoni a Yesu yi a gonoi. A yan tã majiyan cika an a cina yi wa dansa n uka. Shegai ko uza u wece uka vi, “Nɗya va ciga?” wa, ko kpam a weci Yesu, “Niɗa va dansa n eyi?” wa.

²⁸Uka vi u asãkai malanda ma mini ma ne, u lazai a ubana a ilyuci yi u tonukoi ama ukuna vi, u danai, ²⁹“Tuwã i wene vuma ða u tonuko mu gbã ili i'ya n yansai! Ko wa yan aya Kawauwi ki?” ³⁰Aku a wutã i ilyuci yi a ba a cinai Yesu.

³¹An a'ari pini uyan nala, aku atoni a ne a tonuko yi, “Kawenishiki, yan ahankuri tsã vu lyai ili i roku.”

³²Shegai u tonuko le, “Mã tã n ilikulya i'ya bawu i revei n i'ya.”

³³Aku atoni yi a ka wecemgbene n a dansi, “Uza roku u tuko yi ilikulya ða?”

³⁴U wushunku le, “Ilikulya i va i'ya n yain manyan ma uza ða u suku mu wa ciga mu n yain, kpam n kotso ma. ³⁵I'ã tã n tsizagadi tsa tsu danai, 'Iwoto i nishi i wura baci, ða ama a tsu kapa ilya.' Shegai n tonuko ðã webelei mai, ya wene tã ilya i gewe ðe ya ciga ukapa. ³⁶N gogo-na naha, uza ða wa kapa vi wa tsarãsa ðe katsupi ka ne, kpam wa cirãngusu ðe ili i'ya u kapai vi adama a uma u ða bawu wa kotso. Uza ða u cei n uza ða u kapai vi a ka zãnganã tã kabolo. ³⁷Tsizagadi tsu na tsi mayun ða, 'Uza u naha u cei, uza u nife kpam u kapai.' ³⁸N suku ðã tã i kapi ilya i'ya bawu i yain manyan ma le. Ama roku a ða a gitã manyan mi, aku eɗã kpam i korusu ma.”

Aza a Samariya ushani a wushuki

³⁹Aza a Samariya ushani a ilyuci yi a wushuku tã n Yesu adama a ukuna u na u ða uka vi u tonuko le: “U tonuko mu tã gbã ili

i'ya n yansai.” ⁴⁰An aza a Samariya a tuwã ara Yesu, a folo yi u cipã ara le, aku u doki u dusuki pini a'ayin a re. ⁴¹Pini nala, aza roku ushani a doku a wushuki adama a ili i'ya u danai.

⁴²A tonukoi uka vi, “A kagitã tsu wushuku tã n Yesu adama a ili i'ya vu tonuko tsu, shegai gogo-na tsu wushuku tã adama a ða tsu panãka yi n kaci ka tsunu. Tsu reve tã vuma u na vi aya Kawauwi ka likimba.”

Yesu tanãsai maku ma uzapige
(Matiyu 8:5-13; Luka 7:1-10)

⁴³An a'ayin a re a wurai, aku Yesu lazai ubana a kaɓon ka Galili. ⁴⁴(Wãri u dana tã caupa ama a tsu wushuku n matsumate a ilyuci i ne wa.) ⁴⁵An u rawai a Galili, ama yi a ryabusa yi. Adama a ða a wene tã gbã ili i'ya u yansai ðe a'ayin a Abiki a Upasãngbana a Urishelima, kpaci a'ã tã dem pini a asu vi.

⁴⁶Yesu pini a Galili, aku u gonoi a ilyuci i Kanan a asu u ða u gonukoi mini ma wokoi mini ma cinwi. A ilyuci i Kafarnahum, uzapige u roku ða pini uza ða maku ma ne mãri n maɓala. ⁴⁷An u panai a ða Yesu wutã tã a Yahuda u tuwã a Galili, aku u banai ara ne u folo yi u tuwã a Kafarnahum u tanãsa maku ma ne, kpaci maku mi mã tã a unã u ukpa.

⁴⁸Yesu wushunku yi, “Uza wã la a asuvu a ðe wa wushuku wa, she u wene iryoci n ikunesavu.”

⁴⁹Uzapige vi u danai, “Kawenishiki, tuwã a kuwa ku va kahu maku ma va ma kuwa.”

⁵⁰U wushuki, “Wala vu gono a kuwa. Maku ma vunu ma yan tã uma.”

Vuma vi u wushuki n ili i'ya Yesu tonuko yi, aku u lazai ugono a kuwa. ⁵¹Eyi pini a nwalu a ugono, aku u gawunsai n agbashi a ne a roku, a tonuko yi, “Maku ma vunu ma tanã ðe!” ⁵²U wece le a'ayin a ða maku mi ma tanã. A wushunku yi, “Maɓala mi ma asãka yi tã nayain dere u ulapa u uwule u iyan u kaara.”

⁵³Aku tata vi u revei derere u a'ayin a nala yi a ða Yesu danai, “Maku ma vunu ma yan tã uma.” Pini nala, vuma vi n ama ða a'ari a kuwa ku ne a wushuki n Yesu.

⁵⁴Ukunosavu u ire u ða la vi u ða Yesu yain an u asãkai Yahuda u rawai a Galili.

¹ An nala wurai, Yesu lazai ubana a Urishelima a asu u abiki a aza a Yahuda. ² A Urishelima vi, kaɗaka ka mini ka pini evu n Utsutsu u Ncon u da a ka isa Betesida n Tsi'arama. A kyawan ta ka n afalaka a tawun. ³ Aza a mɓala ushani a tsu vakusu ta pini evu n mini mi. Aza roku arumba a da, aza roku awunu, n aza da ili i soi. [A'ari a uvana mini mi ma vura, ⁴ kpaci gaawan katsumate ka zuba ka tuwa ta ka vura ma. Uza da baci u gitai pini u'uwa a'ayin a da mini mi ma vura vi wa tana ta.]* ⁵ Vuma roku u da pini nvain a asu vi, uza da u yain ayen kamankupa n kulla n mabala. ⁶ Yesu wene yi nvain, aku u revei vuma vi u barakpa ta nvain n mabala mi. Aku u wece yi, "Ya ciga vu tana?" ⁷ Vuma vi u wushuki, "Uzapige, ma n uza da wa banka mu a mini mi wa, a vura baci ma. A'ayin a da baci ma raba evu n mini mi, aku uza roku u lasa mu."

⁸ Yesu tonuko yi, "Yangar vu bidya kajiba ka vunu vu wala." ⁹ Kute-kute vuma vi u tanai. U bidyai kajiba ka ne u gitai nwalu.

N kain ka Ashibi ka ukuna vi u gitai. ¹⁰ An azapige a aza a Yahuda a wenei vuma vi u cangai kajiba ka ne, aku a tonuko yi, "Kain ka Ashibi ka! Mele ma bishinka ta a canga kajiba n kain ka Ashibi."

¹¹ U wushunku le, "Vuma da u tanasa mu vi aya u tonuko mu, 'Bidya kajiba ka vunu vu wala.'" ¹² A wece yi, "Ya uza da u tonuko vu vi yain nala vi?"

¹³ Shegai u fuda u reve uza da u tanasa yi vi wa, kpaci ama da pini ushani a asu vi kpam cina Yesu laza de n kabini.

¹⁴ A'ari pini, aku Yesu cina vuma vi a Kuwa ku Kashila, u tonuko yi, "Vu tana de gogo-na. Asaka uyansa unyushi u cingi kotsu ili i'ya i lai i na i gitai n avu wa." ¹⁵ Aku vuma vi u lazai u banai u tonuko azapige yi Yesu da tanasa yi.

¹⁶ Adama a nala, azapige a aza a Yahuda a gitai uraga Yesu adama a da u yain ili i nala n kain ka Ashibi. ¹⁷ Yesu tonuko le, "Manyan ma Tata u va u tsu rongo uyansa maco, nala dem mpa." ¹⁸ Adama a nala, azapige yi a matsai tsara a wuna yi adama a da u kpadai utono mele ma Ashibi. Hal gai an u korusoi u danai Kashila ka Tata u ne, u da u zuwa yi u wokoi unu u te n Kashila.

Tata nakai Maku mi ucira

¹⁹ Yesu danai, "Mayun n tonuko da, Maku mi ma yan ukuna utyoku u ne wa. Ili i'ya u wenei Tata u ne u yain i'ya koshi u tsu yan. Ili i'ya dem Tata vi u yain i'ya Maku mi dem ma tsu yan. ²⁰ Tata vi u ciga ta Maku mi, kpam u wenike yi ta gba ili i'ya u tsu yansa. U tsu wenike yi ta ili i pige i pige i'ya i lai i na tsara u yain majiyan gba de. ²¹ Maku mi ma tsu naka ta aza da u dangasai uma tyoku da Tata vi 'yangasa le a ukpa u naka le kpam uma.

²² Tata vi u tsu kidaga uza ugana wa, shegai u zuwai Maku ma ne ma woko uza da wa kidaga ya dem ugana. ²³ Tata vi u ciga ta ama a naka Maku mi tsupige tyoku da a tsu naka yi tsupige. Uza u 'yuwan baci unaka Maku mi tsupige, u 'yuwan dem de la vi unaka Tata da u suku yi vi tsupige.

²⁴ "Mayun n tonuko da, uza da baci dem u panai ili i'ya n danai, kpam u wushuki n uza da u suku mu, wa ta n uma u da bawu wa kotso. Vuma u nala vi a ka kidaga yi ugana wa, shegai u pasa de ukpa ubana uma u da bawu wa kotso. ²⁵ Mayun n tonuko da, a'ayin a ka tuwa ta hal gbam a da a rawa de a da akushe a ka pana kalagatsu ka va, mpa Maku ma Kashila, aza da a panai ka vi a ka tsara ta uma. ²⁶ Tata vi wa ta n ucira u da wa naka uma, kpam u naka ta dem Maku mi ucun u ucira u nala vi. ²⁷ U naka ta dem Maku mi ucira u kidaga ya dem ugana, kpaci aya Maku ma Vuma.

²⁸ "Kotsu i yain majiyan adama a ukuna u na vi wa: A'ayin a ka tuwa ta a da akushe a da a'ari a asaun a le gba a ka pana kalagatsu ka ne. ²⁹ Aku a wuta a asuvu a asaun a le. Aza da a yain ili i shinga a ka 'yanga ta a yain uma, aza da kpam a yain tsicingi a ka 'yanga ta aku a kidaga le ugana.

Yesu Maku ma Kashila ma

³⁰ "N tsu yan ili adama a kaci ka va wa. Tata u da u suku mu aya u tonuko mu tyoku da ma kida ugana. N tsu kida ta ugana derere, kpaci n tsu yan ta ili i'ya i tsu zuwa yi u pana kayanyan, n tsu yan ili i'ya ya zuwa mu n pana kayanyan wa.

³¹ "A da baci mpa koshi n tsu dansa ukuna u kaci u va, uza wari wa wushuku n kadyan-shi ka va wa. ³² Shegai uza roku u da pini uza da wa dansa ukuna u va, kpam n reve

* 5:4 Akorongi a cau ushani aza da a purai a tagarada u Yahaya a kalatsa ta mkpanda n 3a-4.

tā gba ili i'ya u dansai a kaci ka vā mayun da. ³³I suku tā atsumate ara Yahaya, kpm u tonuko le tā ukuna u mayun a kaci ka vā. ³⁴Shegai udani u vuma u dā n pityanangi n u da wa, ko an u wokoi n cibuga dā ukuna u kadyanshi ka Yahaya tsarā i tsarā iwauwi. ³⁵Yahaya rongo tā n katyashi tyoku u macikalu ma a sapai, kpm i pana tā kayanyan ka katyashi ka ne a a'ayin kenu.

³⁶“Shegai ili i roku i'ya pini i'ya i lai i Yahaya ugbonguro i'ya i wenikei ukuna u maci a kaci ka vā. Ili i'ya Tata u naka mu n yain i'ya ma dansaka! Ili i na yi i wenike tā an Tata u dā u suku mu. ³⁷Tata u dā u suku mu vi dem u yan tā kadyanshi a kaci ka vā, shegai i pana kalagatsu ka ne ko kpm i wene yi wa. ³⁸Udani u ne vi u dusuku a atakasuvu a de wa, kpaci i wushuku n uza dā u suki vi wa. ³⁹I tono tā Tagarada u Kashila mai kpaci ya wundya tā nte ya tsarā pini uma u da bawu wa kotso, kpm Tagarada u nala yi mpa wa dansaka! ⁴⁰Shegai i 'yuwan tā utuwā ara vā tsarā n naka dā uma u da bawu wa kotso vi.

⁴¹“Icikpali i ama i'ya ma ciga wa. ⁴²N reve dā tā, ko uza wā la wa ciga Kashila wa. ⁴³N tuwā tā a asuvu a kala ka Tata u vā, i wusha mu wa. Shegai i gonoi ya wusha ama dā a ka tuwusa adama a kaci ka le. ⁴⁴I tsu ciga tā icikpali a asu u atoku a de, shegai i tsu dambula i zami icikpali i Kashila wa. Nida ya wushuku nā mpa?”

⁴⁵“Kotsu i wundi yavu mpa ma sapula dā a asu u Tata wa, Musa dā wa sapula dā! Ko an u wokoi aya uza dā i zuwai uma wa banga dā. ⁴⁶Musa korongu tā ukuna u maci a kaci ka vā, i wushuku baci n Musa, u gan tā dem i wushuku nā mpa. ⁴⁷I wushuku baci n ili i'ya Musa korongi wa, nida ya fuda ya wushuku n ili i'ya n danai?”

6

Yesu lyatangi ama azu a tawun
(Matiyu 14:13-21; Marku 6:30-44; Luka 9:10-17)

¹An ukuna u nala u wurai, Yesu lazi ubana a upashi u Kushiva ku Galili (ka dem a ka isa Kushiva ku Tibariya.) ²Kakuma ka

ama ushani ka tono yi kpaci a wene yi tā wa yansa ikunesavu an wa tanasasa aza a mbala.

³⁻⁴Kpm a'ayin a Abiki a Upasamgbana a aza a Yahuda a yan de evu, aku Yesu banai a masasa n atoni a ne a dusuki. ⁵An Yesu wenei kakuma ka ama ka tuwā ara ne, aku u wecei Filibu, “Nte tsa tsarā iburodi i'ya tsa lyatangu ama a na yi?” ⁶(Wece dā u wece yi tsarā u kondo yi, kpaci u reve tā ili i'ya wa ciga u yain.)

⁷Filibu wushuki, “Ikebe i manyan ma uwoto kulla* ma fuda ma tsila iburodi i'ya ya dem wa tsarā kajibi pini na wa.”

⁸Katoni ka ne ka roku uza dā a ka isa Andurawu utoku u Simo Bituru, u danai, ⁹“Kaloba ka roku ka na ka kari n iburodi i kenu i kenu† i tawun n adan a re. Shegai a dā a ka rawa kakuma ka ama ka na ki wa.”

¹⁰Yesu danai, “Tonukoi ama yi a dusuku.” Asu vi kpm wā tā n mete ushani, kpm ama evu n azu a tawun (5,000) a'ali a dusuki pini. ¹¹U bidyai iburodi yi u cikpai Kashila. Aku u nakai aza dā a'ari pini ndishi evu n eyi. Nala kpm dem u yain n adan yi, hal ya dem cuwai.

¹²An ya dem takumai, aku u tonukoi atoni a ne, “Cirangi abuwi a dā a buwai vi. Tsa yanka a dā koli wa.” ¹³A cirangi abuwi a iburodi a dā a buwai vi hal mbana kupa nā n re. ¹⁴An ama yi a wenei ukunosavu u dā Yesu yain, aku a danai, “Maken mā la wa, aya gai Matsumate ma a dangasai ma tuwā a likimba vi.” ¹⁵Yesu reve tā ama a fobuso tā a tuwā a bidya yi n ucira a gonuko yi magono ma le, aku u lazi n kabini u banai a masasa utyoku u ne.

Yesu walai a zuba u mini
(Matiyu 14:22-33; Marku 6:45-52)

¹⁶An kaara ka rukpai, atoni a Yesu a banai a kushiva. ¹⁷A uwai a kpatsu a ka pasa kushiva ubana a Kafarnahum. An karimbi ka yain, Yesu tani kotsu u tuwā a asu u le wa. ¹⁸Kute-kute uwule u ucira wa lapana hal u 'yngasai abali a pige pini a kushiva ki. ¹⁹An atoni yi a walakai kpatsu ki ubana a mere ma kushiva,‡ aku a wenei Yesu utuwā a zuba u mini. U gitai uraba evu n kpatsu

* 6:7 Akorongi a cau a cau a kagita a korongu tā “ikebe i azurufa 200.” Kondo “Ikebe i azurufa” a kaci ka idani ka “Ikebe” a Idani i Ubanga. † 6:9 A'ayin a nala yi aza a unambi a tsu yan tā burodi n ilya i'ya i rotsoi itiyabi. ‡ 6:19 Tagarada dana tā “mel u tatsu ko u nishi” cinda Kushiva ku Galili ki upeti u ne mel u shindere dā ugadi kpm mel kupa n u re, atoni yi a mere ma Kushiva ma a'ari. Mel u tatsu ko u nishi, ili i'ya i te n kilomita u tawun ko u teli.

ki, aku a panai uwonvo cika. ²⁰ U tonuko le, “Mpa, kotsu i pana uwonvo wa.” ²¹ Pini nala, a wushuku a uka yi pini a kpatsu ki. Kute-kute kpatsu ki ku rawai a asu u da a ka ciga a bana.

²² An kain ka wansai, aza da a buwai a upashi u kushiva vi, a reve ta kpatsu ku te ki ka koshi ku buwai de. A reve ta kpm Yesu uwa ka u tono atoni a ne wa, atoni yi a da a lazai koshi bawu eyi. ²³ A'atsu ushani a wuta ta a ilyuci i Tibariya a rawai evu n asu u da Asheku a cikpai Kashila n iburodi i'ya ama yi a takumai vi. ²⁴ An kakuma ki ka wenei Yesu wa kpm pini a asu vi wa, atoni a ne dem a'a pini wa, aku a uwai a'atsu ubana a Kafarnahum tsara a boli le.

Yesu da ilikulya i'ya i tsu naka uma

²⁵ An a rawai a wene yi, aku a wece yi, “Kawenishiki, nwere da vu tuwai pini na?”

²⁶ Yesu wushunku le, “Mayun n tonuko da, i'a mu ta uzama adama a da i takumai burodi i cuwai, shegai adama a kalen ka ikunesavu i va i'ya i wenei wa. ²⁷ Kotsu i zuwa ucira adama a da ya tsara ilikulya i'ya ya namgba wa, shegai i zuwa ucira a ilikulya i'ya ya naka uma u da bawu wari n utyoku. Ilikulya i'ya Maku ma Vuma ma naka da i'ya gai na vi, kpaci aya Kashila Tata u wushunki u yain nala.

²⁸ Aku a wece yi, “Nda Kashila ka ciga tsu tsu yain?”

²⁹ U wushunku le, “Ili i'ya Kashila ka ciga da i yain i'ya na: Wushuki n uza da u suki.”

³⁰ Aku a danai, “U kana ta vu wenike tsu ukunosavu, va ciga baci tsu wushuku n avu. Nda ya yanka tsu? ³¹ Isheku i tsunu a takuma ta mana a kakamba. A korongu ta ukuna u na vi a Tagarada u Kashila: ‘Musa naka le ta ilikulya i'ya i wutai a zuba tsara a lyai.’”

³² U tonuko le, “Mayun n tonuko da, Musa da naka da ilikulya i'ya i wutai a zuba vi wa. Tata u va u da uza da wa naka da ilikulya i mayun a zuba. ³³ Kpm ilikulya i'ya Kashila ka tsu naka vi i'ya gai i wutai a zuba i nakai ama a likimba uma vi.”

³⁴ Ama yi a danai, “Uzapige, nakasa tsu ilikulya i na yi kain dem.”

³⁵ Aku u danai, “Mpa ilikulya i'ya i tsu naka uma. Uza da baci dem u tuwai ara va wa pana kambulu wa, uza da kpm u wushuki na mpa, wa pana kakuli wa. ³⁶ Mari

n tonuko da de, n da i wene mu ta, shegai i wushuku na mpa wa. ³⁷ Tata vi u tsu naka mu ta ama a va. Ya dem a asuvu a le wa tuwa ta ara va, mpa kpm ma loko yi wa, ko kenu. ³⁸ N wuta ta a zuba n tuwai tsara n yain ili i'ya Kashila ka ciga mu n yain, shegai adama a ili i'ya mpa ma ciga wa. ³⁹ Ili i'ya uza da u suku mu vi wa ciga n yain i'ya na: Kotsu ko uza u te a asuvu a aza da u naka mu vi u puwan wa, shegai n 'yangasa le gba kain ka makorishi. ⁴⁰ Aza da a wenei Maku mi kpm a wushuki n eyi, a ka tsara ta uma u da bawu wa kotso, kpm ma 'yangasa le ta kain ka makorishi. Ili i'ya Tata u va wa ciga i'ya gai la vi.”

⁴¹ Ama a gitai tsali a kaci ka ne, an u danai, “Mpa ilikulya i'ya i wutai a zuba.”

⁴² A danai, “Yesu da na vi maku ma Isuhu. Tsu reve ta tata na mma u ne. Nida wa dana, ‘A zuba u da n wutai?’”

⁴³ U wushunku le, “Asakai uyan tsali.

⁴⁴ Tata da u suku mu. Uza wa la wa tuwa ara va wa, she Tata vi u tuko yi, kpm ma 'yangasa ta vuma u nala vi kain ka makorishi. ⁴⁵ Nsumate n korongu ta, ‘Kashila ka wenishike le ta gba le.’” Gba uza da baci u panakai Tata kpm u rotsongusi ili i'ya wa wenishike, wa tuwa ta ara va. ⁴⁶ Uza wa la u wenei Tata vi wa, she mpa uza da Kashila ka suki, mpa koshi n wene yi. ⁴⁷ Mayun n tonuko da, uza da baci u wushuki na mpa wa ta n uma u da bawu wari n utyoku. ⁴⁸ Mpa ilikulya i'ya i tsu naka uma. ⁴⁹ Isheku i de i takuma ta mana a kakamba, gba n nala a kuwusa. ⁵⁰ Ilikulya i'ya i wutai a zuba i'ya na. Uza da baci dem u lyai ilikulya i na yi wa kuwa wa. ⁵¹ Mpa gai ilikulya i'ya i tsu naka uma vi, i'ya i wutai a zuba. Uza da baci dem u lyai i'ya, wa tsara ta uma u da bawu wari n utyoku. Ilikulya i'ya ma naka da vi ikyamba i va i'ya, i'ya ma naka ama a likimba a tsara uma.”

⁵² Aku aza a Yahuda a gitai kananamgbani utyoku u le, “Nida vuma u na wa naka tsu ikyamba i ne tsu takuma?”

⁵³ U tonuko le, “Mayun n tonuko da, i takuma baci ikyamba i Maku ma Vuma kpm i soi mpasa n ne wa, ya tsara uma vi wa. ⁵⁴ Uza da u takumai ikyamba i va kpm u soi mpasa n va, wa tsara ta uma u da bawu wari n utyoku, kpm ma 'yangasa yi ta kain ka makorishi. ⁵⁵ Ikyamba i va ilikulya i maci

i'ya, mpasa n va kpam ili i uso i maci i'ya. ⁵⁶Uza da u takumai ikyamba i va kpam u soi mpasa n va, wa ta kabolo na mpa, mpa kpam ma ta kabolo n eyi. ⁵⁷Tata uza u uma, aya u suku mu, kpam adama a ne a da mari n uma. Uza da baci dem u takumai ikyamba i va, wa tsara ta uma a adama a va. ⁵⁸Mpa ilikulya i'ya i wutai a zuba. Uza da baci dem u lyai i'ya, wa tsara ta uma bawu utyoku, kpam wa kuwa tyoku da isheku i de i kuwai wa, ko an u wokoi a takumai mana." ⁵⁹Yesu dansa ta ikuna i na yi eyi n u wenishiki a kagata ka Kashila a Kafarnahum.

Atoni ushani a asakai utono Yesu

⁶⁰An atoni a Yesu a panai nala, aku a danai, "Ukuna u na vi u wuyana ta ureve. Ya wa wushuku n u da?"

⁶¹Yesu reve ta atoni a ne a ka yan tsali, aku u wece le, "Ukuna u na vi u balā da da? ⁶²Nida ya yawunsa a'ayin a da baci i wenei mpa Maku ma Vuma ugono a zuba? ⁶³Kulu ka ku tsu naka uma u da bawu wari n utyoku. Ucira u vuma wa fuda wa yan ili wa. Kadyanshi ka n tonuko da ka zuwa da ta i tsarai Kulu Keri ku Kashila ka ku tsu naka uma. ⁶⁴Shegai aza roku a asuvu a de a wushuku wa." (Yesu wari u gita ta u revei aza da a ka 'yuwan uwushuku n uza da wa neke yi.) ⁶⁵U danai, "Adama a nala n tonuko da, "Tata u tuko baci uza ara va wa, wa fuda wa tuwa wa."

⁶⁶Adama a kadyanshi ka Yesu yain, atoni a ne ushani a kpatalaka yi ta kucina a asaka yi utono.

⁶⁷Aku u wecei Kupanamere, u danai, "Eda dem ya laza da?"

⁶⁸Simo Bituru wushuki, "Asheku, ara yai da tsa laza ubana? Va ta n kadyanshi ka ka naka uma u da bawu wari n utyoku. ⁶⁹Tsu wushuku ta kpam tsu reve ta ada Uza u Uwuluki n Kashila."

⁷⁰U danai, "N dangasa da ta Kupanamere. Shegai uza u te Kalapansi ka!" ⁷¹Yahuza maku ma Simo Isikariyoti da wa dansaka. Aya wa tuwa wa neke yi, ko an u wokoi eyi dem wa ta a asuvu a Kupanamere yi.

7

A'angu a Yesu a wushuku n ili i'ya u danai wa

¹An nala u wurai, Yesu kyawunsai gba kabon ka Galili. Wa ciga u wala a kabon ka

Yahuda wa, kpaci azapige a aza a Yahuda a da pini a ka ciga a wuna yi.

²Evu n a'ayin a Abiki a Atani a aza a Yahuda a da. ³Aku a'angu a Yesu a banai ara ne a danai, "Asaka asu u na vi vu bana a Yahuda tsara atoni a wuna a nide yi dem a wene ikunesavu i'ya va yansa. ⁴Uza da baci dem wa ciga u zuwa ama a reve yi, u tsu sokongu ili i'ya u tsu yansa wa. Ada baci va yansa ili i na yi, wenike kaci ka wuna a likimba." ⁵Ko a'angu a ne dem a wushuku n eyi wa.

⁶Yesu wushunku le, "A'ayin a da ma bana vi kotsu a yan wa, shegai eda ya fuda ta ya bana ko nwere da baci. ⁷Ama a likimba a na a ka kovo da wa, mpa a ka kovo, kpaci n tsu tonuko le ta ikuna i cingi i'ya a ka yansa. ⁸Walai ubana a asu u abiki vi. Mpa kotsu n fobuso ubana de wa, kpaci a'ayin a da ma bana de kotsu a yan wa." ⁹An u danai nala, aku u shamgbai pini a Galili.

Yesu wenishikei a Kuwa ku Kashila

¹⁰An a'angu a Yesu a lazai ubana a asu u abiki vi, aku Yesu banai dem, shegai ukpawunsi u da u banai. ¹¹Azapige a aza a Yahuda a ka ciga a wene yi pini a asu u abiki vi, a rongoi a uwecishike, "Nte wari?"

¹²Pini a asuvu a kakuma ki, ama ushani a ka dansa n tsubini a kaci ka Yesu, aza roku a danai, "Vuma maci da."

Aza roku kpam a ka dansa, "Kaban ka wa yansaka ama."

¹³Shegai ko uza u dansa n a pani wa, kpaci a ka pana ta uwonvo u azapige a aza a Yahuda.

¹⁴Kain ka nishi ka abiki yi,* Yesu banai a Kuwa ku Kashila ki u gitai uwenishike. ¹⁵Aza a Yahuda yi a yain majiyana, a danai, "Vuma u na u vi u dusuku a kukere ku kawenishiki wa, nida a yansai u revei ili ushani naha?"

¹⁶U wushunku le, "Ili i'ya ma wenishike ara va da i wutai wa, shegai Kashila uza da u suku mu, aya u naka mu i'ya. ¹⁷Ama a dangasa baci a yain ili i'ya Kashila ka ciga, a ka reve ta uwenishike vi a asu u Kashila da u wutai, ara va da wa. ¹⁸Aza da a tsa wenishike n ucira u kaci u le, icikpali i ama i'ya a tsu bolo. Shegai uza da u tsu ciga a cikpala uza da u suku yi, ukuna u mayun u da u tsu dansa. U tsu yan kaban wa. ¹⁹Musa

* 7:14 A'ayin kulla da a tsu yan Abiki a Katani ka Kavasuu.

naka da ta Mele, shegai ko uza u te u de u tonoma wa. Nida ya ciga i wuna mu?"

²⁰ Ama yi a wushuki, "Va ta n ityoni i cingi! An ya a ka ciga a wuna vu?"

²¹ U wushuki, "N yan ta ukunosavu u te, aku i yain majiyan. ²² Musa tonuko da ta i kida mmuku n de acombi. (Shegai isheku i cau i de i'ya i gitai n ukuna vi, Musa da wa.) I tsu kida ta maku kacombi hal n kain ka Ashibi dem.[†] ²³ Ya kida baci maku kacombi n kain ka Ashibi an Mele ma Musa ma wushunku da nala, nida ya pana mu upan an n tanasai uza u mabala gba gba n kain ka Ashibi? ²⁴ Asakai uyan afada adama a tyoku da i bidyai ukuna wari, shegai i yain afada n ukuna u maci."

Yesu da Kawauwi ki?

²⁵ Pini a a'ayin a nala yi, aza a Urishelima a roku a ka dansa utyoku u le, "Vuma da azapige a ka ciga a wuna da gai na vi. ²⁶ Shegai wa wenishike ta a asu u da ya dem wa wene kpm u panaka yi, kpm azapige yi a shamkpa yi wa. Gaawan a reve ta aya Kawauwi ki. ²⁷ Shegai tsu reve ta ilyuci i vuma u na vi. Kawauwi ka mayun ka tuwa baci, ko uza wa reve ilyuci i ne wa."

²⁸ Yesu n u wenishiki pini a Kuwa ku Kashila ki, aku u 'yangasai kalagatsu, "Eye, i reve mu ta, kpm i reve ta ilyuci i va. Mpa n suki kaci ka va wa, uza da u suku mu vi u dansa ta ukuna u mayun, shegai eda i reve yi wa. ²⁹ Mpa n reve yi ta, kpaci a asu u da wari u da n wutai, kpm aya u suku mu."

³⁰ An u danai nala, aku ama yi a ka ciga a kana yi, shegai uza wa la u fudai u sawa yi wa, kpaci kotsu a'ayin a rawa wa. ³¹ Ama ushani a wushuku ta n Yesu. A ka dansa, "Ko Kawauwi ka tuwa baci, wa la gban vuma u naha vi uyan ikunesavu ushani?"

A suki awundi a Kuwa ku Kashila a kana Yesu

³² An Afarishi a panai kakuma ka ama a ka dansa ikuna i na yi a kaci ka Yesu n tsubini, aku a bolomgbonoi kaci n adarakpi a pige a suki aza a uwundya u Kuwa ku Kashila a kana yi.

³³ Yesu danai, "Ma rongo ta kabolo n ada a'ayin kenu, aku n laza ubana a asu u uza da

u suku mu. ³⁴ A'ayin a nala yi ya zama mu ta, shegai ya wene mu wa. Kpm ya fuda ya tuwa a asu u da mari wa."

³⁵ Aku aza a Yahuda a gitai uwecishe kaci ka le, "Nte vuma na wa ciga u bana da bawu tsa fuda tsa wene yi? A ilyuci ilyuci i Nheline i'ya wa wa bana a asu u da ama a tsunu a'ari na ndishi, tsara u ba u wenishike le de? ³⁶ Ndy a kalen ka kadyanshi ka u yain an u danai, 'Ya zama mu ta uwene, shegai ya wene mu wa,' kpm 'Ya fuda ya tuwa a asu u da mari wa?'"

Mini ma ma tsu naka uma

³⁷ Kain ka makorishi ka abiki yi; wata, kain ka pige ka la vi, Yesu shamgbai a kapala ka ama ki, u 'yangasai kalagatsu u danai, "Gba uza da baci wa pana kakuli, u tuwa ara va u soi. ³⁸ Tagarada u Kashila u dana ta, 'Uza da baci dem u pityanangi na mpa, a asuvu a katakasuvu ka ne ka agata a mini ma ma tsu naka uma ma rongo uwutusa ushani.'[‡] "

³⁹ Ukuna u Kulu Keri u da wa dansaka. Kotsu Kashila ka naka Kulu ki wa, kpaci kotsu u radagba Yesu u naka yi tsupige wa. Shegai ubana a kapala, ama da a wushuki n Yesu vi a ka wusha ta Kulu Keri.

Ama yi a pecenei

⁴⁰ An ama yi a panakai Yesu, aku aza roku a danai, "Vuma u na vi Matsumate ma a dangasai vi ma mayun."

⁴¹ Aza roku a danai, "Kawauwi ka."

Shegai aza roku a danai, "Kawauwi ka wuta a asuvu a Galili wa. ⁴² Tagarada u Kashila u dana ta, Kawauwi ki a kumaci ku Dawuda Magono ka wa wuta, kpm a Batalami da a ka matsa yi, a ilyuci i'ya Dawuda rongoi." ⁴³ Aku ama yi a pecenei tyoku da a ka yawunsa a kaci ka ne. ⁴⁴ Aza roku a ka ciga a kana yi, shegai ko uza u sawa yi wa.

Azapige a 'yuwain uwushuku n Yesu

⁴⁵ Aku aza da a ka wundya Kuwa ku Kashila ki a gonoi a asu u adarakpi a pige n Afarishi yi, aku a wece le, "Ndy a zuwai i kpa dai utoko Yesu vi pini na?"

⁴⁶ Aza a uwundya Kuwa ki a wushuki, "Ko uza wa la u dansai tyoku da vuma u na vi u dansai wa."

[†] 7:22 Tun a a'ayin a Ibirahi, aza a Yahuda a tsu kida ta mmuku n le acombi a kain ka kulla. Kagita 17:12. [‡] 7:38 Izikel 47:1; Zakariya 14:8. Ire i re i'ya a ka fuda a ka yawunsa ko ara yai da mini ma wuta. 1) Aza da a pityanangi n 2) ara Yesu, kagita ka iwauwi. [◇] 7:42 2 Sam. 7:12; Mik. 5:2.

⁴⁷ Afarishi yi a danai, “Edā dem u puwun-
sā dā de! ⁴⁸ Uza wā la a asuvu a tsunu atsu
adarakpi a pige n Afarishi u wushuki n Yesu
wa. ⁴⁹ Shegai kakumā ka ama ka bawu
ka revei n Mele ma Musa mi, Kashilā ka
wacinsa le ta.”

⁵⁰ Nikodimu, uza u te a asuvu a Afarishi yi,
aya uza dā u banai tsarā u wene Yesu caupa.
U tonukoi atoku a ne, ⁵¹ “Mele ma tsunu ma
wushunku tsu tsu wuna uza bawu tsu panai
ili i'ya wa dana wa. U gan tsu kidāga le
ugana bawu tsu revei ili i'ya a yain wa.”

⁵² Aku a wushunku yi, “Avu dem uza u
Galili u dā? Tono Tagarāda u Kashilā mai, va
wene tā matsumate mā la ma wutā a kaḥon
ka Galili wa.”

[⁵³ Aku ndishi mi n kotsoi, ya dem lazai
ugono a kuwa.

8

A kaṇai kashankala

¹ Pini nala, Yesu lazai ubana a Masasa ma
Zayitum. ² An kain ka wansai n usana u de,
aku u lazai ubana a Kuwa ku Kashilā. Ama
yi a tuwāi a asu u ne, aku u dusuki n ele
u gitā le uwenishike. ³ Awenishiki a Mele
n Afarishi a tukoi uka roku uza dā a kaṇai
n tsishankala, aku a zuwa yi u shamgba
a kapala ka kakumā ka ama. ⁴ A danai,
“Kawenishiki, a kaṇā tā uka u na n u yanyi
tsishankala. ⁵ Mele ma Musa ma wenishike
tsu tā, uza dā baci dem a kaṇai n ucun u ili i
na yi a varāsa yi n atali a wuna yi. Ndya vu
danai?”

⁶ A dana tā ukuna u na vi tsarā a wandi
Yesu tsarā a tsarā ili i'ya a ka sapula yi.
Shegai Yesu kelikei a iyamba, u gitāi uyan
ikorongi n majubu ma ne. ⁷ A maṭsa yi n
keci a kaci ka uka ki. Aku u tuwāi u 'yangai
u danai, “Gbā uza dā bawu wari pini na n
unyushi, u gitā u fuluku katali u vara yi.”
⁸ Aku Yesu doki u kelikei u yain ikorongi.

⁹ An a panai nala, aku a lazasai
maten-maten. Nkoshi n dā a gitāi a lazasai,
aku a asaḳai Yesu n uka vi pini utyoku u le.
¹⁰ Yesu 'yangai u wece yi, “Nte ama yi? Uza
wā la u shamgbai u kidāga vu ugana wa?”

¹¹ U wushuki, “Uzapige, ko uza u buwa
wa.”

§ 7:48 Uza u Yahuda u isaḳ baci uza 'uza u Samariya' inyashi i'ya. A reve tā an Yesu wutāi a Galili, shegai a Samariya wa.

* 8:11 Akorongi a cau a roku aza dā a purai a tagarāda u Yahaya a kalatsa tā mkpandā n 7:53–8:11.

† 8:13 Udani u na vi ili i te i'ya n u dā wari a 8:17.

Aku Yesu tonuko yi, “Mpa dem ma kidāga
vu ugana wa. Wala ili i vunu, kotsu vu doku
vu yain unyushi u cingi wa.”*†

Yesu dā katyashi ka likimba

¹² Yesu doki u dansai n ele, “Mpa uza dā
u tsu naḳa ama a likimba katyashi. Uza dā
baci dem u tono mu, wa tsarā tā katyashi
ka ka tsu naḳa uma, kpm wa wala a asuvu
a karimbi wa.”

¹³ Afarishi yi a tonuko yi, “Ama a re a
dansa baci a kaci ka ukuna, tsa wushuku
tā.† Shegai a'ayin a dā baci va dansaḳa kaci
ka vunu, adā koshi vu tsu bidya kadyan-
shi ki mayun dā, adama a nala, atsu tsa
wushuku n ili i'ya vu danai wa.”

¹⁴ U wushunku le, “Mayun dā, a kaci ka vā
ka ma yan kadyanshi ka na ki, kpm mayun
dā kārī. N reve tā asu u dā n wutāi n asu
u dā ma bana. Shegai edā i reve asu u dā
n wutāi n asu u dā ma bana wa. ¹⁵ Edā aza
dā i tsu yan afada tyoku dā ama a tsu yansa.
Mpa ma yanka uza u afada wa. ¹⁶ Shegai ko
ma yan baci afada, a dā mpa ma yan a maci
a dā, kpaci mārī utyoku u vā wa. Tata u dā
u suku mu wā tā kabolo nā mpa. ¹⁷ Mele ma
dē ma dana tā, ama a re a dana baci ili i te a
kaci ka ukuna, u kaṇā tā i wushuku n ili i'ya
a danai. ¹⁸ Mā tā a asuvu a aza dā a ka yan
kadyanshi a kaci ka vā, Tata u dā u suku mu
vi, aya uza u ire vi.”

¹⁹ Aku a wece yi, “Nte tata u vunu vi?”

U wushunku le, “I reve mu wa, kpm i
reve Tata u vā wa. I reve mu baci, ya reve
tā dem Tata u vā.”

²⁰ U yan tā kadyanshi ka na ki a'ayin a dā
wari a uwenishike a Kuwa ku Kashilā, evu n
asu u dā a ka zuwusa ikebe. Shegai ko uza
u kaṇā yi wa, kpaci kotsu a'ayin a ne a yan
wa.

Ya fuda ya bana a asu u dā ma bana wa

²¹ Yesu doki u tonukoi ama yi, “Ma laza tā
n asaḳā dā, kpm ya zama mu tā, shegai i lya
baci kapala n unyushi u cingi u de, ya kuwā
tā. Ya fuda ya bana a asu u dā ma bana wa.”

²² Aku azapige a aza a Yahuda a danai, “U
dā tsa fuda tsa bana a asu u dā wa bana wa.
Wa ciga u dana wa wuna kaci ka ne dā?”

²³ U danai, “Edā aza a likimba u na dā a
iyamba, shegai mpa a zuba u dā n wutāi.

Edā aza a likimba u na dā, shegai mpa uza u likimba u dā wa. ²⁴Da gai i zuwai n danai ya kuwā tā kabolo n unyushi u cingi u dā ya yansa vi. I 'yuwan baci uwushuku an mpa uza dā n dā mārī vi, mayun ya kuwā tā a asuvu a unyushi u cingi u dē.”

²⁵Aku a wece yi, “Adā yai?”

U wushunku le, “Mpa gai uza dā n tsu tonusuko dā mārī vi. ²⁶Ili i'ya pini ushani i'ya ma dansa a kaci ka dē, kpam n kidāga dā ugana. Shegai uza dā u suku mu u tsu dansa tā ukuna u maci. Kpam n tonuko aza a likimba ili i'ya u tonuko mu koshi.”

²⁷Shegai ama yi a fudā a reve an ukuna u Tata u dā wārī le utonusuko wa. ²⁸U danai, “A'ayin a dā baci i radagbāi Maku ma Vuma a zuba a mawandambani, ya reve tā an mpa gai uza dā n tonuko dā mārī vi. Kpam ya reve tā an n tsu yan ili adama a kaci ka vā wa. Ili i'ya Tata u vā u wenishike mu i'ya n tsu dansa. ²⁹Uza dā u suku mu wā tā kabolo nā mpa, u asākā mu utyoku u vā wa, kpaci n tsu rongo tā uyansa ili i'ya u tsu pana kayanyan.”

³⁰Ama ushani aza dā a panākai Yesu n u dansi ikuna i na yi, a wushuku tā n eyi.

Ukuna u mayun wa tuko dā tā utsarā u kaci

³¹Yesu tonukoi aza dā a wushuki n eyi, “I'ya baci kapala n utono uwenishike u vā, edā atoni a vā a dā a mayun. ³²Kpam ya reve tā ukuna u mayun, u tuko dā kpam utsarā u kaci.”

³³Aku a wushuki, “Atsu mmuku n tsikaya ma Ibrahi n dā, kpam kotsu tsu gbashika uza roku wa. Nidā va dana a ka tuko tsu utsarā u kaci?”

³⁴U wushunku le, “Mayun n tonuko dā, gbā uza dā baci dem u yain unyushi u cingi, kagbashi ka unyushi u cingi ka. ³⁵Kagbashi ka tsu rongo a kuwa ku uzapige maco wa, shegai maku ma vuma mi ma tsu rongo tā a kuwa ku tata u ne maco. ³⁶Adama a nala, Maku mi ma tuko dā baci utsarā u kaci, ya tsarā tā utsarā u kaci u mayun. ³⁷N reve tā edā mmuku ma Ibrahi n dā, shegai ya ciga tā i wuna mu adama a dā bawu i wushuki n uwenishike u vā. ³⁸Ili i'ya Tata u vā u wenike mu i'ya ma tonuko dā, shegai ya yansa ili i'ya tata u dē u tonuko dā.”

³⁹A wushuki, “Ibrahi dā tata u tsunu.”

U tonuko le, “A dā baci edā mmuku ma Ibrahi n dā mayun, ya yansa tā ili i'ya

Ibrahi yain. ⁴⁰N tonuko dā tā ukuna u mayun u dā n panai a asu u Kashilā, aku ya ciga i wuna mu. Ibrahi wa yan ucun u ukuna nala wa. ⁴¹Shegai ya yan derere ili i'ya tata u dē wa yansa.”

Aku a wushuki, “Atsu ilimaci i kateshe i'ya wa! Kashilā n kaci ka ne aya Tata u tsunu u mayun.”

⁴²U tonuko le, “Kashilā ka baci kārī Tata u dē, i'ari ya ciga mu tā, kpaci a asu u Kashilā dā n wutāi n tuwāi ara dē. N tuwā adama a kaci ka vā wa, shegai aya u suku mu. ⁴³I reve ili i'ya n danai wa, kpaci ya wushuku n uwenishike u vā wa. ⁴⁴Kalāpansi ka tata u dē, kpam ili i'ya u tsu ciga i'ya i tsu yan derere. Eyi uza u nkunu dā n uza u kaban tun a kagitā. Ili i'ā la i mayun a kaci ka ne wa. Kaban ka u tsu rongo a uyansa, kpaci eyi uza u kaban dā. Uza u kaban dā gbām koshi wa, shegai tata u kaban u dā dem. ⁴⁵An u woko ma tonusuko dā ukuna u mayun dā i zuwai bawu i wushuki nā mpa. ⁴⁶A asuvu a dē ya wa fudā wa wutā karara u dana mpa uza u unyushi u cingi u dā? An u woko ma tonusuko dā ukuna u mayun, ndya i zuwai i kpadāi uwushuku nā mpa? ⁴⁷Maku ma Kashilā† dem ma tsu pana tā kadyanshi ka Kashilā. Shegai edā mmuku n Kashilā n dā wa, dā gai i zuwai bawu i panai vi.”

Yesu dā uzapige n Ibrahi

⁴⁸Aza a Yahuda a wushunki Yesu, “Dere dā tsu danai avu uza u Samariya u dā, kpam vā tā n ityoni i cingi!”

⁴⁹U danai, “Mā n ityoni i cingi a asuvu a vā wa. N nākā tā Tata u vā tsupige, shegai edā i 'yuwan mu unākā tsupige. ⁵⁰Kumodu ka mārī tsarā n tsarakā kaci ka vā tsupige wa, shegai uza roku u dā pini uza dā wa ciga mu n wushi tsupige. Aya kpam dem wa yan afada. ⁵¹Mayun n tonuko dā, uza dā baci dem u tonoi uwenishike u vā, wa kuwā wa.”

⁵²A danai, “Gogo-na tsu reve tā an wārī n ityoni i cingi a asuvu a vunu! Ko Ibrahi nā ntsumate a kuwusā tā. Shegai avu vu danai, ‘Gbā uza dā baci u tonoi uwenishike u vā, wa kuwā wa.’ ⁵³Vu la tata u tsunu Ibrahi tsupige dā? U kuwā tā, nala dem ntsumate. Ya vu bidyai kaci ka vunu?”

⁵⁴U wushunku le, “N nākā baci kaci ka vā tsupige, tsupige tsu vā tsa woko ili i roku wa. Uza dā u nākā mu tsupige aya Tata u vā, edā kpam i danai aya Kashilā ka dē. ⁵⁵Edā kotsu i reve yi wa, mpa tani n reve yi tā. N

da baci kotsu n reve yi wa, ma woko tã uza u kaŋan tyoku u de. Shegai n reve yi tã, kpam n tono tã ili i'ya u danai. ⁵⁶Tata u de Ibirahi zangana tã u wene utuwa u va, kpam u wene tã u yain kpam mazanga cika.”

⁵⁷Aku a danai, “Nida va dana vu wene Ibirahi, ada tani na kotsu vu rawa ayen amangarenkupa wa?”

⁵⁸Aku u tonuko le, “Mayun n tonuko da, kahu a matsa Ibirahi, Mpa† pini.”[†] ⁵⁹An Yesu danai nala, aku ama yi a bidisai atali tsara a wuna yi. Shegai u puwain, u lazai u asaka Kuwa ku Kashila ki.

9

Yesu tanasai karumba

¹An Yesu wari a nwalu, aku u wenei vuma roku uza da a matsai karumba. ²Aku atoni a ne a wece yi, “Kawenishiki, ndya i zuwai a matsai vuma u na karumba? Nusa da u nusa, ko gai isheku i ne i'ya i yain unyushi vi?”

³U wushunku le, “Vuma u na u rumbana adama a unyushi u ne, ko kpam u isheku i ne wa. Matsa da a matsa yi nala tsara Kashila ka wenike ucira u ne ara ne. ⁴U kana tã tsu yain manyan ma uza da u suku mu n kaara. Kayin ka yan tã da bawu uza wa yan manyan. ⁵A'ayin a da mari pini naha a likimba, mpa n tsu zuwa katyashi a asu u ama a likimba.”

⁶An u danai nala, aku u cikpai atatsa a iyamba, u vurai kalyon n a da, aku u gbarai kalyon ki a a'eshi a vuma yi. ⁷Aku u tonukoi vuma vi, “Wala ba vu sawa a'eshi a vunu a kadaka ka mini ka a ka isa Silawamu.” (Kalen ka “Silawamu” ka “Uza da a Suki.”) Aku vuma vi u banai u sawai a'eshi a ne. U gono tã n u weni.

⁸Ama a da a'ari a asu vi n aza da a revei karumba ki uza da wari u tsu folo vi, a weceki, “Vuma da u tsu dusukusu pini n u foli u da na vi wa?”

⁹Aza roku a danai, “Aya gai vi.”

Aza roku kpam a danai, “Aya wa, rotsono da gai a rotsonoi.”

Karumba ki ka rongoi gai udansa, “Mpa gai na vi!”

¹⁰Aku a wece yi, “Nida vu yansai va wene gogo-na?”

¹¹U wushunku le, “Vuma da a ka isa Yesu da u vurai kalyon, aku u gbaraka mu a'eshi.

Pini nala, u tonuko mu n bana a Kadaka ka Silawamu n sawa a'eshi yi. An n ba n sawai, aku n wenei.”

¹²Aku a wece yi, “Nte vuma vi?”

U danai, “N reve wa.”

Afarishi a matsai uvece tyoku da u tanai

¹³A bidyai vuma da wari karumba caupa vi, a banka yi a asu u Afarishi. ¹⁴Kain ka Yesu vurai kalyon u tanasai vuma vi, kain ka Ashibi ka. ¹⁵Pini nala, Afarishi yi a wecei vuma vi, “Nida a yain vu tsarai a'eshi a vunu?”

U wushunku le, “Aya u gbaraka mu kalyon a a'eshi, aku n sawai, pini nala, n wenei.”

¹⁶Afarishi a roku a danai, “Yesu na vi a asu u Kashila da u wutai wa, kpaci wa tono mele ma Ashibi wa.”

Shegai aza roku a danai, “Vuma da wari n unyushi u cingi wa fuda wa yan ikunesavu naha wa.” Aku ka kpada le utuwa ka te.

¹⁷A doku a wecei vuma vi, “Ndy a dana a kaci ka vuma da u tanasa vu a'eshi yi?”

U wushunku le, “Matsumate ma.”

¹⁸Azapige a aza a Yahuda a wushuku an vuma vi karumba ka caupa, kpam gogo-na wa fuda wa wene wa, aku a suki a isa isheku i ne. ¹⁹A wece le, “Maku ma de ma na vi? I da nala i matsa yi n urumba, nida a yain aku gogo-na wa wene?”

²⁰Aku a wushuki, “Tsu reve tã gai maku ma tsunu ma, kpam nala tsu matsa yi n urumba. ²¹Shegai tsu reve tyoku da a yain wa wene wa. Kpam dem tsu reve uza da u tanasa yi wa. Wece ni. U ratsa tã u wushunku da n kaci ka ne.” ²²A dana tã nala adama a da a ka pana uwonvo u azapige yi. Alya a danai gbã uza da baci dem a kanai u da Yesu Kawauwi ka, wa doku wa uwa a kagata ka Kashila kpam wa. ²³Da gai i zuwai isheku i ne a danai, “Wece ni, u ratsa tã u wushunku da n kaci ka ne.”

²⁴A doku a isai vuma da a matsai karumba ki, a tonuko yi, “Tsina n Kashila vu tonuko tsu ukuna u mayun! Tsu reve tã vuma da u tanasa vu na vi uza u unyushi u cingi da.”

²⁵U wushuki, “Ko wa n unyushi u cingi, ko wa n u da wa, mpa n reve wa. Ili i'ya gai n revei i'ya: Caupa mari tã n urumba, shegai gogo-na ma wene tã.”

²⁶A wece yi, “Ndy a yanka vu? Nida u tanasa vu?”

† 8:58 An Yesu danai “Mpa,” aza a Yahuda a nala yi a ciba tã an Kashila ka tonukoi Musa kala ka ne ka “Mpa.” Uwuta 3:14.

²⁷U wushunku le, “N tonuko da de, shegai i panaka mu wa. Nida ya ciga i doku i pana ukuna vi kpm? Ya ciga i woko atoni a ne a da dem?”

²⁸Aku a wisha yi a danai, “Ada gai katoni ka ne, atsu atoni a Musa a da. ²⁹Tsu reve ta Kashila ka dansa ta n Musa, shegai tsu reve gbam ilyuci i'ya vuma u na u wutai wa.”

³⁰Vuma vi u danai, “Ili i majiyan i'ya! U tanasa ta a'eshi a va, shegai nida i kpadai ureve a asu u da u wutai? ³¹Atsu gai tsu reve ta Kashila ka tsu panaka aza a unyushi u cingi wa, shegai u tsu panaka ta uza da baci dem wa lyaka yi kayala kpm wa yansa ili i'ya u danai. ³²Tun an Kashila ka yain likimba, uza wa la u tanasai a'eshi a vuma da a matsai karumba wa. ³³A da baci vuma u na Kashila ka ka suku yi wa, wa fuda wa yan ko i te wa.”

³⁴A tonuko yi, “Avu uza u unyushi u cingi u da mayun mayun tun kain ka a matsa vul! Va wundya va fuda va wenishike tsu ili i roku da?” Aku a loko yi pini a kagata ka Kashila ki.

Urumba u Afarishi

³⁵An Yesu panai ili i'ya i gitai, aku u boloi vuma vi u wece yi, “Vu wushuku wa n Maku ma Vuma?”

³⁶Vuma vi u wushuki, “Uzapige, tonuko mu ko eyi yayi, tsara n wushuku n eyi!”

³⁷U tonuko yi, “Vu wene yi de, kpm aya gai wa dansa n avu gogo-na vi.”

³⁸Vuma vi u danai, “Asheku, n wushuku ta!” Aku vuma vi u lyakai Yesu kayala.

³⁹Yesu tonuko yi, “N tuwa ta tsara n pecene ama a likimba. N tuwa ta n zuwa arumba a wene, aza da kpm a ka wundya ele a ka wene n wenike le ele arumba a da.”

⁴⁰An Afarishi a da a'ari pini vi a panaka yi u danai nala, aku a wece yi, “Va wundya atsu arumba a da?”

⁴¹U wushunku le, “A da baci eda arumba a da gman wa, i'ari ya yan n unyushi u cingi wa. Shegai an i danai eda ya wene ta, i'a ta pini n unyushi u cingi u de.”

10

Agisani a kaliniki

¹Yesu danai, “Mayun n tonuko da, aboki n aza a magalaka a da koshi a tsu radugu a yuwa kasaga a una u da a ka uwa a utsutsu u asu u da a tsu zuwa ncon. ²Uza da u tsu uwa a utsutsu aya kaliniki ka ncon ki. ³Uza da u

tsu wundya utsutsu vi, aya u tsu giduwuka yi u da. Kpm ncon n ne mi n tsu pana ta kalagatsu ka ne. U tsu isa ta n ne ya dem n kala ka ne, aku u wutukpa le. ⁴A'ayin a da baci u wutukpa le, aku u uwa a kapala ka le, ele n a toni kpaci a reve ta kalagatsu ka ne. ⁵A tsu tono vuma roku wa, shegai a suma yi, kpaci a reve kalagatsu ka ne wa.” ⁶Yesu tonuko le ta agisani a na yi, shegai a reve ili i'ya wa tono wa.

Yesu da kaliniki ka shinga

⁷Yesu doki u danai, “Mayun n tonuko da, Mpa utsutsu u asu u ncon vi. ⁸Gba aza da a lasa mu utuwa, aboki a da n aza a magalaka. Ncon mi a panaka le wa. ⁹Mpa utsutsu vi, kpm uza da u uwai a asu u va, wa tsara ta iwauwi, wa fuda ta wa uwa kpm u wuta u zami ijani i utakuma. ¹⁰Kaboki ka tsu tuwa ta uboki, u wuna, kpm u nangasa, shegai mpa n tuwa ta tsara n naka uma kpm a tsara u da ushani.

¹¹“Mpa kaliniki ka shinga. Kaliniki ka shinga ka tsu neke ta uma u ne tsara u kangu ncon n ne. ¹²Uza da a bidyai manyan ma kalina wa tyoku u kaliniki uza da wari na ncon mi wa. U wene baci maleweni a utuwa, wa suma ta u asaka ncon mi utyoku u le. Aku maleweni mi ma ba ma zara ncon mi ma wacinsa le. ¹³Vuma vi u suma ta kpaci bidya da a bidya yi manyan kpm u dambula a kaci ka ncon mi wa.

¹⁴⁻¹⁵“Mpa kaliniki ka shinga. N reve ta ncon n va, nala dem Tata u va u reve mu. Ncon n va dem a reve mu ta, tyoku da dem n revei Tata vi. N neke ta uma u va tsara n banga ncon mi. ¹⁶Ma ta na ncon n roku n da bawu mari a asuvu a ushiga u na vi, kpm u kana ta n tuko le dem. A ka pana ta kalagatsu ka va, kpm gba a ka woko ta ushiga u te n kaliniki ka te. ¹⁷Tata vi wa ciga mu ta kpaci ma ta ufobushi tsara n naka uma u va, kpm n tuwa n wushi u da. ¹⁸Uza wa fuda wa wusa uma u va ara va wa. N naka ta u da adama a uciga u kaci u va. Ma ta n ucira u da ma neke u da kpm n wushi u da, tyoku da Tata u va u tonuko mu n yain.”

¹⁹Aza a Yahuda a doku a wushuku wa, aku ka kpadai le kpm utuwa ka te. ²⁰Aza roku a le a danai, “Ityoni i cingi i'ya i uwa yi i'ya i zuwa yi ijan. Nda ya zuwai ya panaka yi?”

²¹Shegai aza roku a danai, “Uza da baci ityoni i cingi i uwai u tsu yan kadyanshi naha wa. Ityoni i cingi ya fuda ya kukpa a'eshi a karumba da?”

A 'yuwain Yesu

²² An a'ayin a uyolu a rawai, a'ayin yi a dā a tsu yan Abiki a Uciḅusa Unakā Kuwa ku Kashilā† a Urishelima. ²³ Kain ka te, Yesu wa wala pini a Kuwa ku Kashilā a asu u dā a tsu isa Kafalaka ka Solomo. ²⁴ Aku aza a Yahuda yi a bolomgbonoi a kyawan yi, a danai, “Hal ku yain ka va zuwa tsu uyan malalā ko avu ya vāri? Adā baci Kawauwi ki, tonuko tsu karara.”

²⁵ Yesu wushunku le, “N tonuko dā de caupa, shegai i kpaḁai uwushuku. Ikunesavu i'ya n yansai a asuvu a kala ka Tata u vā i wenike tā ko mpa yayi. ²⁶ Shegai i 'yuwain uwushuku, kpaci eḁā ncon n vā n dā wa. ²⁷ Ncon n vā n tsu pana tā kalagatsu ka va, n reve le tā, ele kpm dem a tsu tonu mu tā. ²⁸ N nakā le tā uma u dā bawu wa kotso, kpm a ka kuwā wa. Uza wā kpm la wa wusa le a kukere ku vā wa. ²⁹ Tata u vā u dā u nakā mu n ele, u la tā ili gba tsupige, kpm uza wa fudā wa wusa le a kukere ku Tata u vā wa. ³⁰ Tata vi nā mpa ili i te i'ya.”

³¹ Pini nala, a doki a bidisai atali tsara a wuna yi. ³² Shegai u tonuko le, “N wenike dā tā ili i shinga i shinga i'ya Tata u vā u suku mu n yain. N ukuna u eni u dā a asuvu a le ya ciga i varasa mu?”

³³ Aku a wushuki, “Adama a dā vu yain ili i shinga i'ya i zuwai tsa ciga tsu varasa vu wa, shegai adama a dā vu yankai Kashilā kadyanshi ka cingi dā. Avu vuma dā, shegai vu danai dere dā vāri n Kashilā!”

³⁴ U wushunku le, “A korongu tā a Mele ma dē ma Kashilā ka danai, 'N dā, eḁā ashilā a dā.’ ³⁵ Tsu reve tā ili i'ya Tagarāda u Kashilā u danai mayun dā wari hal ubana a makorishi. Kpm Kashilā ka isa tā ama a nala yi ashilā, aza dā u nakai udani u ne.* ³⁶ Mpa gai, Tata u dangasa mu tā kpm u suku mu a asuvu a likimba. Nidā ya dana n yanka Kashilā kadyanshi ka cingi an n danai, ‘Mpa Maku ma Kashilā ma?’ ³⁷ Manyan ma Tata u vā wa yansa ma baci ma yansa wa, kotsu i wushuku nā mpa wa. ³⁸ Shegai ili i'ya Tata u vā wa yansa i'ya baci ma yansa, u gan tā i wushuku adama a nala, ko i wushuku baci n kadyanshi ka vā wa. Aku i reve an Tata vi ili i te i'ya nā mpa, mpa kpm ili i te i'ya n Tata vi.” ³⁹ A doki a matsai tsara a kana yi, shegai u lai.

† 10:34 Ishp. 8:26. * 10:35 Aza dā a wushai akani a Kashilā a Masasa ma Sinai mi, a Iya Musa n aza a Isara'ila.

⁴⁰ Aku u ba u pasai Agata a Urudu ubana a asu u dā Yahaya gitai ulyubugusu, u rongoi dē. ⁴¹ Ama ushani a tuwai ara ne. A ka dansa utyoku u le, “Yahaya yan ukunosavu wa, shegai gba ili i'ya Yahaya danai a kaci ka vuma u na mayun dā.” ⁴² Pini nala, ama ushani a wushuki n Yesu.

11

Ukpa u Li'azaru

¹ Kain ka te, maḅala ma kana vuma roku uza dā a ka isa Li'azaru, uza dā wa rongoi a ilyuci i Batani n ataku a ne Meri n Marta. ² Meri na vi, uza dā vangu u ne wari n maḅala mi, aya uza dā u tuwai u tsungi manivi ma magulani a a'ene a Asheku, aku u yansai a dā n kenji ka ne. ³ Pini nala, Meri n Marta a suki uza roku u ba u tonuko Yesu, “Asheku, uza dā va ciga vi, maḅala ma kana yi dē.”

⁴ An Yesu panai nala, u danai, “Maḅala ma nala ma kotso a ukpa wa. Nala u gitā tā tsara a tuko tsupige a asu u Kashilā, nā mpa Maku ma Kashilā, n wushi tsupige adama a nala.” ⁵ Yesu wa ciga tā Marta n a'angu a ne. “Shegai an u panai a dā maḅala ma kana tā Li'azaru, aku u doki u shamgbai pini a asu u dā wari vi a'ayin a re.

⁷ Aku u tonukoi atoni a ne, “Tsu gonoi a Yahuda.”

⁸ Atoni yi a danai, “Kawenishiki, kotsu u barakpa an azapige a aza a Yahuda a ka ciga a varasa vu a wuna vu wa. Nɗya i zuwai va ciga vu doku vu gono dē?”

⁹ U wushuki, “Uliva dem wa tā n ulapa uwule kupa n ure. A'ayin a dā baci dem katyashi kari la, ama a ka wala tā kpm a ka taḁatsa wa. A ka wene tā kpaci a'ā tā n katyashi ka likimba u na. ¹⁰ Shegai a wala baci n karimbi, a ka taḁatsa ta, kpaci a'ā n katyashi wa.”

¹¹ Aku u tonuko le, “Kaje ka tsunu Li'azaru aya pini wa lavuta, nte ma bana dē tsara n 'yangasa yi.”

¹² Aku atoni yi a danai, “Asheku, alavu a dā yi baci, wa taḁa tā!” ¹³ Ele n a dani ko alavu a maci a dā Yesu tonuko le wa lavuta, shegai Yesu tonuko dā wa tonuko le Li'azaru kuwā dē.

¹⁴ Aku u wutumkpa le a kateshe, u danai, “Li'azaru kuwā dē. ¹⁵ Shegai n pana tā

kayanyan an bawu mari de. Adama a nala, ya rotsongusu ta i wushuku na mpa. Tuwai tsu banai ara ne gogo-na.”

¹⁶ Aku katonni ka roku Toma (uza da a ka isa “Mapeshe”) u tonukoi aza da a buwai, “Tsu soki kawenishiki ki gba tsunu, tsara tsu kuwa de kabolo n eyi!”

Yesu n Meri n Marta

¹⁷ An Yesu rawai evu, u cinai cina a cidangu de Li'azaru n a'ayin a nishi.

¹⁸ Batani n Urishelima a'a ta evu evu, evu n mel u re da. ¹⁹ Adama a nala, aza a Yahuda ushani a bansa ta idyani i ukpa ara Marta n Meri adama a ukpa u vangu u le. ²⁰ An Marta panai a da Yesu wa tuwa, aku u banai u gawunsai n eyi, shegai Meri shamgbai pini a kuwa. ²¹ Marta tonukoi Yesu, “Asheku, a da baci vari pini, vangu u va wari wa kuwa wa. ²² Shegai ko n gogo-na n reve ta Kashila ka naka vu ta ili i'ya baci dem vu folo yi.”

²³ U danai, “Vangu u vunu wa 'yanga ta u yain kpm uma.”

²⁴ Marta wushuki, “N reve ta an wa 'yanga kain ka makorishi, Kashila ka 'yangasa baci gba akushe.”

²⁵ U wushunku yi, “Mpa n tsu 'yangasa ukpa, mpa kpm uma. Aza da baci a wushuki na mpa, ko a kuwa baci a ka 'yanga ta. ²⁶ Uza da wari n uma kpm u wushuki na mpa, wa kuwa wa. Marta, vu wushuku wa?”

²⁷ U danai, “N wushuku ta, Asheku. Afa Kawauwi, Maku ma Kashila, uza da wa tuwa a likimba vi.”

Yesu sai

²⁸ An Marta danai nala, aku u gonoi u ba u tonukoi vangu u ne Meri koshi, u danai, “Kawenishiki ki ka rawa de, kpm ada wa wecike.” ²⁹ An Meri panai nala, aku u 'yangai gogo wa bana ara Yesu. ³⁰ Kotsu u rawa a ilyuci yi wa, nte u buwai ve de a asu u da Marta gawunsai n eyi.

³¹ Ama ushani a tuwa le ta uwene, shegai an a wenei Meri wutai a kuwa ki gogo, aku a yawunsai nte wa bana de a asu u kasaun vi tsara u sai. Aku a tonoyi.

³² Meri vi u banai a asu u da Yesu wari. An u wene yi, aku u kudangi a kapala ka ne u danai, “Asheku, a da baci vari pini na, vangu u va wari wa kuwa wa.”

³³ U wene yi wa sa, ama da a'ari kabolo n eyi dem a ka sa, aku u dambulai cika. ³⁴ U wece le, “Nte i cidangu yi?”

A wushunku yi, “Asheku, tuwa vu wene asu vi.”

³⁵ Aku Yesu dem u sai.

³⁶ Ama da a'ari kushani pini evu a danai, “I wene ta tyoku da wa ciga Li'azaru cika.”

³⁷ Shegai aza roku a le a danai, “U zuwa ta karumba ka wenei. Wari u gan ta u bishinka Li'azaru ukuwa.”

Yesu 'yangasai Li'azaru a ukpa

³⁸ Eyi pini a kadambula ki, aku u banai a asu u kasaun vi. Kasaun ki tani kaaburu ka, kpm a kimba ta ka n katali ka roku a utsutsu vi. ³⁹ Aku u tonuko le, “Gindalakpai katali ki a ikengi.”

Shegai Marta danai, “Asheku, vu reve ta Li'azaru kuwa de a'ayin a nishi, kawan ka yan ta pini.”

⁴⁰ Yesu tonuko yi, “Vu asansa an n tonuko vu, ‘Vu wushuku baci va wene ta tsupige tsu Kashila?’”

⁴¹ Aku a gindalakpai katali ki a ikengi. U webelele zuba u danai. “Tata, n cikpa vu ta an vu panaka mu. ⁴² N reve ta vu tsu panaka mu ta maco, shegai n dana ta nala adama a ama da a kyawan mu na vi. Ma ciga ta a wushuku an ada vu suku mu.”

⁴³ An u kotsoi kavasu, aku u salai, “Li'azaru, wuta!” ⁴⁴ Aku u wutai. Akere n a'ene a ne ucaci n aminya a eri, a cacai kpm upetiwa'eshi u ne n kunya.

Aku Yesu danai, “Surukpa ni i asaka yi u wala.”

A sheshei tsara a wuna Yesu

(Matiyu 26:1-5; Marku 14:1-2; Luka 22:1-2)

⁴⁵ Ama ushani a da a tuwai tsara a wene Meri vi a wenei ili i'ya Yesu yain, aku a wushuki n eyi. ⁴⁶ Aza roku a le a banai a asu u Afarishi a tonuko le ili i'ya Yesu yain. ⁴⁷ Aku adarakpai a pige n Afarishi a bolomgonoi Asheshi a Pige a asu u te, a danai, “Nda tsa yan? Vuma u na wa yansa ta ikunesavu ushani. ⁴⁸ Tsu asaka yi baci u lyai kapala n uyansa ili i na yi, ya dem wa wushuku ta n eyi. Aku asoje a aza a Roma a tuwa a wacinsa Kuwa ku Kashila ku tsunu n uyamba u tsunu.”

⁴⁹ Uza roku a asuvu a Asheshi a Pige yi; wata, Kayafa, uza da wari Magono ma Adarakpai a kayen ki, u danai, “Eda i reve ili i'ya i'ari pini wa! ⁵⁰ Nida ya asaka uyamba gba u kuwa? Wa la ta tsulobo uza u te u na vi u kuwa n u da a ama gba a ka kuwa.”

⁵¹ Uyawunsa u na vi a katakasuvu ka Kayafa ka u wuṭai wa. Shegai an wari Magono ma Adarakpi a kayen ka nala ki da i zuwai wa yan kadyanshi ka ili i'ya ya tuwa ya gita: Dana da wa dana Yesu wa kuwa ta adama a aza a Yahuda. ⁵² Adama a unyushi u aza a Yahuda a da koshi Yesu wa kuwa wa. Wa kuwa ta tsara u bolomgbono ama a Kashila a da a wacinsai a asuvu a likimba. ⁵³ Kain ka nala ki ka azapige a aza a Yahuda a gitai ufobuso tyoku da a ka wuna Yesu.

⁵⁴ Adama a nala, Yesu doku u wala a kateshe a Yahuda wa, aku u asaka Urishe-lima. U laza ubana a ilyuci i Ifuramu, i'ya i'ari a ikengi i kakamba, aku u dusuki de n atoni a ne.

⁵⁵ An a yain evu n Abiki a Upasamgbana, aku ama ushani aza da a'ari a ilyuci i kenu kenu a laza ubana a Urishelima kahu abiki yi, tsara a wulukpe kaci ka le tyoku da Mele ma danai a yansa. ⁵⁶ A ka ciga a wene Yesu, ele pini a Kuwa ku Kashila ki, aku a ka wecemgbene, "Ndya i wenei? Wa tuwa gbam a asu u abiki vi?" ⁵⁷ Adarakpi a pige n Afarishi yi a tonukoi ama, uza da baci dem u wenei Yesu, u tonuko le, kotsu a kana yi.

12

Meri tsunki Yesu manivi ma magulani

¹ An a'ayin a teli a wokoi kahu Abiki a Upasamgbana yi, Yesu banai a Batani u rawai a kuwa ku Li'azaru uza da u 'yangasai a ukpa. ² A fobusukoi Yesu ilikulya, Marta aya uza da wa pecike ilikulya, Li'azaru kpm wata pini ndishi kabolo n aza da a ka lya ilikulya n eyi. ³ Aku Meri bidyai kolubo u manivi ma mari n ikebe cika u pige, u tsunki Yesu a a'ene. U yansai ma n kenji ka ne. Magulani ma manivi mi ma shadangi kuwa ki.

⁴ Katoni ka a ka isa Yahuza Isikariyoti wata dem pini. Aya wa tuwa wa neke Yesu a asu u azapige. U danai, ⁵ "Manivi ma nala mi ma rawa ta ikebe i'ya uza wa yan manyan ma kayen ka te." Wari u gan ta a denge ma, aku a naka aza a unambi." ⁶ Shegai Yahuza vi u dambula gbam n aza a unambi yi wa. U dana ta nala kpaci kaboki ka. Aya uza da wa

ban makpakata ma ikebe kpm u tsu bidya ta i roku u yanka manyan ma kaci ma ne.

⁷ Shegai Yesu tonuko yi, "Kotsu vu damg-barasa yi wa. U yan ta nala tsara u fobuso ikyamba i va adama a kacida. ⁸ Ya rongo ta n aza a unambi maco, shegai ya rongo na mpa maco wa."

A ka ciga a wuna Li'azaru

⁹ A'ari pini, aku kakuma ka ama ka panai a da Yesu rawa de a Batani. Aku a banai an u wokoi Yesu wari de, kpm tsara a wene Li'azaru uza da Yesu 'yangasai a ukpa vi. ¹⁰ Adarakpi a pige yi a fobuso dem tsara a wuna Li'azaru. ¹¹ Adama a Li'azaru, ama ushani a asaka le utono, aku a ka wushukusu n Yesu.

Yesu uwai a Urishelima

(Matiyu 21:1-11; Marku 11:1-11; Luka 19:28-40)

¹² An kain ka wansai, aku kakuma ka ama ka ka tuwai uyan Abiki a Upasamgbana vi, a panai a da Yesu da pini utuwa a Urishelima. ¹³ Aku a bidisai akere a nshuwan tsara a ba a gawunsa n eyi, n a salasi,

"Hosana,† cikpalai Kashila!"

"Kashila ka zuwuka uza da wari a utuwa a asuvu a kala ka Magono ma Zuba unata shinga!

Kashila ka zuwuka Magono ma aza a Isara'ila unata shinga."

¹⁴ An Yesu tsara maku ma makparyagi ma roku, u yuwai ma. Tyoku da Tagarada u Kashila u danai u da la vi,

¹⁵ "Aza a Sihiyona,‡ kotsu i pana uwonvo wa! Magono ma de ma pini a utuwa, uyuwi a maku ma makparyagi." ◇

¹⁶ A a'ayin a nala yi, atoni a ne kotsu a reve n ukuna vi wa. Shegai a ubana a kapala, an a tuwai a 'yangasa yi ubana a tsupige, da a cibai an Tagarada u Kashila u danai ukuna vi a kaci ka ne, hal gbam a yanka yi u da de.

¹⁷ Ama da pini ushani kabolo n Yesu a'ayin a da u 'yangasai Li'azaru a ukpa, kpm u tonuko yi u wuta a kasaun ki. Gogo-na alya a ka tonusuko ama ili i'ya u yain. ¹⁸ Ama ushani a bana ta tsara a cina Yesu, kpaci a pana ta ukuna u ukunosavu vi. ¹⁹ Aku Afarishi yi a ka dansa utyoku u le, "Wundayi,

* 12:5 Akorongi a cau a cau a kagita a korongu ta "ikebe i azurufa 300." Kondo "Ikebe i azurufa" a kaci ka idani ka "Ikebe" a Idani i Ubanga. † 12:13 "Hosana" idyani i'ya ama a tsu danasa uzapige i'ya tsara a naka yi tsupige. Kalen ka ne ka, "Kashila ka wauwa yi!" ko kpm "A cikpala yi." ‡ 12:15 Sihiyona kala ka dem ka Urishelima. ◇ 12:15 Zak. 9:9.

tsu rukpa de gba gba! Likimba gba aya a ka tonol!"

Nheline n roku ma ciga n wene Yesu

²⁰Nheline n roku n bana ta a Urishelima ulya kayala a'ayin a Abiki a Upasamgbana. ²¹A banai ara Filibu (uza da u wutai a ilyuci i Besaida a Galili) a danai, "Uzapige, tsa ciga ta tsu wene Yesu." ²²Filibu banai u tonukoi Andurawu, aku a lazai ama a re a le a ba a tonukoi Yesu.

²³Aku u tonuko le, "A'ayin a yan de a da Maku ma Vuma ma wusha tsupige tsu ne. ²⁴Mayun n tonuko da, ucun u ulya u te u rukpa baci a iyamba u kuwai wa, wa la u te vi wa. A'ayin a da baci u kuwai, aku u woko ushani. ²⁵Uza da baci wa ciga uma u ne a likimba u naha, wa namba ta u da. Uza da baci u 'yuwain uma u ne a likimba u naha, wa tsara ta uma u da bawu wari n utyoku. ²⁶Uza da baci wa ciga u gbashika mu u kana ta u tono mu, tsara kagbashi ka va ka rongo a asu u da baci dem mari, kpam Tata u va wa naka ta uza da baci dem u gbashika mu tsupige."

Yesu dansai ukuna u ukpa u ne

²⁷Yesu lyai kapala n kadyanshi, "Gogo-na n dambula ta cika. Nda ya dana? N dana wa, 'Tata, wauwa mu a a'ayin a na yi?' Nala wa, n tuwa ta a'ayin a na adama a na, tsara n pana ikyamba. ²⁸Tata, wenike ama tsupige tsu vunul!"

Aku kalagatsu ka wutai a zuba ka danai, "N wenike ta tyoku da mari n tsupige kpam ma doku ta ma wenike."

²⁹Kakuma ka ama ka kari pini kushani vi a pana ta kalagatsu ki, aku aza roku asuvu a le a danai makpankashila ma. Shegai aza roku a danai, "Katsumate ka zuba ka ka dansai n eyi!"

³⁰Aku Yesu tonuko le, "Adama a de a da kalagatsu ki ka tuwai, adama a va a da wa.

³¹Gogo-na a'ayin a yan de a da Kashila ka yanka ama a likimba afada. Kpam dem a'ayin a da, a da wa loko uza da wa lya tsugono tsu likimba u na. ³²A 'yangasa mu baci a zuba u mawandamgbani, ma zuwa ta ya dem u tuwa ara va." ³³Yesu dana ta nala tsara u wenike tyoku da wa kuwa.

³⁴Kakuma ki ka danai, "Mele ma tsunu ma tonuko tsu ta Kawauwi ka rongo ta n uma hal ubana. Nida va dana a ka 'yangasa ta

Maku ma Vuma a zuba u mawandamgbani? Ya Maku ma Vuma mi?"

³⁵Yesu wushuki, "Ya tsara ta katyashi a'ayin kenu. Rongoi a nwalu a'ayin a da i'ari a bacyashi, tsara i tadatsa wa a'ayin a da baci karimbi ka danda da. Shegai ya wala baci a karimbi, ya fuda ya reve asu u da ya bana wa. ³⁶Wushuki n uza da u tsu zuwa katyashi ka tuwa tun wari kabolo n ada, tsara i woko aza da a a'ari a katyashi."

Aza roku a 'yuwain uwushuku n Yesu

An Yesu danai nala, aku u lazai u ba u kpawain tsara a wene yi wa. ³⁷Ko an u wokoi u yansai ikunesavu a kapala ka le, a wushuku n eyi wa. ³⁸Nala gita ta tsara ili i'ya Ishaya matsumate u danai i shadangu, "Magono ma Zuba, ya wushuki n ili i'ya tsu danai?"

Magono ma Zuba, ya vu wenikei ucira u vunu?"

³⁹Matsumate mi ma doku ta ma danai, ili i'ya i zuwai a kpada uwushuku i'ya na:

⁴⁰"Magono ma Zuba ma zuwa ta a'eshi a ama yi a rumbanai, kpam u zuwa le a ryagbajai.

Mpa Magono ma Zuba, n yan ta nala tsara a wene ko a reve wa, kpam kotsu a kpatala utuwa ara va, tsara n tanasa le wa."

⁴¹Matsumate mi ma dana ta nala kpaci u wene ta tsupige tsu Yesu, kpam u dansai ukuna u ne.

⁴²A'ayin a nala yi, azapige ushani a wushuku ta n eyi. Shegai an a ka pana uwonvo u Afarishi, a kawan a dansa u da a kateshe wa, kotsu a wutukpa le a asuvu a kagata ka Kashila wa. ⁴³A tsu la ta uciga icikpali i ama kapala n icikpali i Kashila.

Yesu tuwa ta u wauwa likimba

⁴⁴Yesu 'yangasai kalagatsu ka ne u danai, "Gba uza da baci dem u wushuki na mpa, na mpa da koshi u wushuku wa, hal dem n uza da u suku mu da u wushuki. ⁴⁵Uza da kpam u wene mu, u wene ta dem uza da u suku mu. ⁴⁶N tuwa ta a likimba n woko katyashi, tsara uza da baci dem u wushuki na mpa u rongo a asuvu a karimbi wa.

⁴⁷"Uza da u panai kadyanshi ka va aku u 'yuwain ka utono, mpa ma kidaga yi ugana wa. Kpaci n tuwa tsara n kidaga likimba ugana wa, shegai n wauwa u da. ⁴⁸Uza da

wa kidaga uza da u 'yuwan mu ugana aya pini; wata, kadyanshi ka n dansai, ka ka kidaga yi ugana kain ka makorishi. ⁴⁹Ili i'ya n wenishikei ara va da i wutai wa. Tata u da u suku mu aya u tonuko mu ili i'ya ma dana n i'ya ma wenishike. ⁵⁰N reve ta ili i'ya u danai ama a yain i zuwa ta ama a yain uma hal ubana. 'Da i zuwai n tonuko da dere ili i'ya Tata u tonuko mu."

13

Yesu bacangusi a'ene a atoni a ne

¹Cina u woko kain ka te kahu kain ka Abiki a Upasamgbana ka yain. Yesu reve ta a'ayin a yan de a da wa asaka likimba u na u gono a asu u Tata. Wa ciga ta ama a ne a da a'ari a likimba, kpam gogo-na pini na u wenike le ta uciga vi gba gba bawu utyoku.

²Yesu n atoni a ne a ka lya kabolo n kuvuli. Cina Kalapansi ka zuwa de Yahuza Isikariyoti maku ma Simo u yawunsa tsara u neke yi. ³Yesu reve ta Tata naka yi ta ucira u ili gba, u wuta ta a asu u Kashila, kpam nte wa gono de ara ne. ⁴An a'ari a ulya ilikulya, Yesu 'yangai u mondoi matogo ma pige ma ne, aku u sirai mayaga a cuku tsu ne. ⁵U tsungi mini a kabelu u gitai ubacangusa a'ene a atoni a ne, aku u yansai a da n mayaga ma u sirai a cuku tsu ne tsi.

⁶Yesu tuwai ara Simo Bituru, eyi kpam u tonuko yi, "Asheku, ada va ciga vu bacangusu mu a'ene?"

⁷Yesu wushunku yi, "Vu reve ili i'ya mari uyan wa, shegai va tuwa ta va reve."

⁸Bituru danai, "Nala wa, va bacangusu a'ene a va wa."

Yesu wushuki, "N bacangusu baci a'ene a vunu wa, avu uza u te da a asuvu a ama a va wa."

⁹Simo Bituru danai, "Asheku, bacangusu gbam a'ene a va koshi wa! Sawa mu dem akere n kaci."

¹⁰Yesu danai, "Vuma u sumba baci, ikyamba i ne gba i tsu takpa ta sarara. A'ene a ne a da koshi wa bacangusu. Eda ama i'a ta sarara, shegai gba de da wa." ¹¹Yesu reve ta uza da wa kpatalaka yi, da gai i zuwai u danai, "Gba de da i'ari sarara wa."

¹²An u kotsi ubacangusu a'ene a le gba, aku u ukai matogo ma ne u gonoi u dusuki. U wece le, "I reve ili i'ya n yanka da gogo-na vi? ¹³I tsu isa mu ta 'Kawenishiki' n 'Asheku'

kpam dere da wari, kpaci ili i'ya mari i'ya la vi. ¹⁴Mpa, Asheku n Kawenishiki, n bacangusu ta a'ene a de gogo-na. Eda dem i bacangusu a'ene a atoku a de. ¹⁵N yan ta nala tsara u woko da iryoci tsara i yain dem tyoku da n yanka da. ¹⁶Mayun n tonuko da, kagbashi ka tsu la uzakuwa u ne tsupige wa. Katsumate ka tsu la uza da u suku yi tsupige wa. ¹⁷I reve ta ili i na yi gba kpam Kashila ka zuwuka da ta una u shinga i tono baci i'ya.

¹⁸"Gba de da ma yanka kadyanshi wa. N reve ta aza da n dangasai. Shegai u kana ta ili i'ya Tagarada u Kashila u danai i woko mayun. Kpam a dana ta, 'Vuma da wa lya kabolo na mpa u kpatalaka mu ta kucina!'

¹⁹"Tonuko da ma tonuko da kahu ukuna vi u gita, tsara u gita baci kotsu i wushuku an mpa mari uza da wari pini maco. ²⁰Mayun n tonuko da, uza da baci u wushai katsumate ka va, mpa u wushai. Uza da baci kpam u wusha mu, u wusha ta uza da u suku mu."

Yesu danai ili i'ya ya gita n eyi

(Matiyu 26:20-25; Marku 14:17-21; Luka 22:21-23)

²¹An Yesu danai nala, u dambula ta cika. U tonuko le a kateshe, "Mayun n tonuko da, uza u te de wa neke mu ta."

²²A fuda a reve gbam kalen ka kadyanshi ka Yesu yain wa. Aku a ka wundyamgbana. ²³Uza u te a asuvu a atoni yi uza da Yesu wa uciga cika wa ta ndishi evu n eyi. ²⁴Simo Bituru yanka yi iryoci n kukere u danai, "Wece yi, ya wa dansaka?"

²⁵Katoni ki ka rabai evu n Yesu ka wece yi, "Asheku, ya va dansaka a asuvu a tsunu?"

²⁶Yesu wushuki, "Ma dafa ta kawon ka na a kusan. Uza da baci n nakai ka, aya gai wa kpatalaka mu vi." Aku u dabai kawon ki a kusan u nakai Yahuza maku ma Simo Isikariyoti. ²⁷An Yahuza wushai kawon ki, aku Kanangasi* ka uwa yi.

Yesu danai, "Yahuza, wala gogo vu ba vu yain ili i'ya va yan." ²⁸Uza wa la a asuvu a aza da a ka lya kabolo n Yesu u revei kalen ka ili i'ya i zuwai u tonuko yi nala wa. ²⁹Shegai adama a da wari kazuwi ka ikebe ka le, aku a yawunsai a da tonuko da Yesu tonuko yi u ba u tsupa ikebe i ilikulya ko kpam u ba u nei aza a unambi ikebe. ³⁰An u

* 13:27 Kanangasi; wata, "Shetan" kala ka dem ka Kalapansi.

lyuki kawon ka Yesu naka yi vi, aku u wutai n maloko, n kayin ka tani.

Mele ma savu

³¹ An Yahuza lazai, Yesu danai, "A'ayin a tuwa ta a da mpa Maku ma Vuma ma uwa a asuvu a tsupige tsu va, kpm Kashila ka wusha ta tsupige adama a ili i'ya ya gita na mpa. ³² Kashila ka wusha baci tsupige adama a va, Kashila n kaci ka ne wa wenike ta ama tyoku da tsupige tsu Maku ma Vuma tsi tsari gogo.

³³ "Mmuku n va, ma tsa ta n barakpa n ada kenu. Ya tuwa ta ya zama mu, shegai ya wene mu wa. N tonuko da tyoku da n tonkoi ama, 'Ya bana a asu u da ma bana wa.'

³⁴ "Shegai mele ma savu ma ma naka da. I cigi atoku a de dere tyoku da n ciga da.

³⁵ Ya cigamgbana baci, ya dem wa reve ta eda atoni a va a da."

Yesu danai Bituru wa nana yi ta

(Matiyu 26:31-35; Marku 14:27-31; Luka 22:31-34)

³⁶ Simo Bituru wecei Yesu, "Asheku, nte va bana?"

Yesu wushuki, "Asu u da ma bana ya fuda ya bana wa, shegai ya tuwa ta ya bana."

³⁷ Bituru wece yi, "Asheku, ndya i zuwai bawu ma tonu vu gogo-na? Ma ta ufobusi tsara n kuwa adama a vunu!"

³⁸ Yesu wece yi, "Vari ufobusi vu kuwa adama a va? Mayun n tonuko vu, kahu kapen ka sala, va nana mu ta hal kutatsu, vu dana vu reve mu wa."

14

Yesu da ure ubana a asu u Tata

¹ Yesu tonkoi atoni a ne, "Kotsu i dambula wa. Wushuki n Kashila, i wushuku kpm na mpa. ² A'unu a da pini ushani a kuwa ku Tata u va, kpm nte ma bana de tsara n fobusuko da asu. A da baci nala wari wa, mari ma tonuko da ta. ³ A'ayin a da baci n yain nala, aku n gono n bidya da ubana ara va, aku tsu rongoi de kabolo. ⁴ I reve ta ure u asu u da ma bana."

⁵ Toma tonuko yi, "Asheku, tsu reve asu u da va bana wa. Nida tsa reve ure u ubana de?"

⁶ U wushuki, "Mpa ure u da wa wenike ukuna u maci u Kashila, u naka kpm ama uma. Uza wa la wa bana a asu u Tata wa, she u tonu mu. ⁷ I reve mu baci, ya reve ta dem

Tata u va. Shegai gogo-na i reve yi ta, kpm i wene yi ta."

⁸ Filibu danai, "Asheku, wenike tsu Tata vi, kpaci ili i'ya tsa ciga i'ya la vi koshi."

⁹ Yesu wushuki, "Filibu, n rongo ta n ada a'ayin ushani. Nda i zuwai vu kpa dai ureve ko ya mpa mari? Uza da baci dem u wene mu, u wene ta dem Tata vi. Nida vu danai 'Wenike tsu Tata vi'? ¹⁰ Vu wushuku an mpa ili i te i'ya tsari n Tata vi, kpm Tata vi ili i te na mpa wa? Kadyanshi ka n yanka da ara va da ka wutai wa. Tata da wari a asuvu a va, aya u tsu yan ili i'ya wa ciga u yain. ¹¹ Wushuki na mpa an n danai Tata vi ili i te i'ya tsari, kpm mpa vi ili i te i'ya tsari n Tata vi. Ya wushuku baci adama a kadyanshi ka va wa, u gan ta i wushuku adama a ikunesavu i na yi. ¹² Mayun n tonuko da, uza da baci u wushuki na mpa, wa fuda ta wa yan dere ili i'ya n yansai. Mayun da, aza da a wushuki, a ka yan ta hal gbam ili i'ya i lai la, kpaci ma bana ta ma rongo de n Tata u va. ¹³ Kpm i folo baci ili a asuvu a kala ka va, ma yanka da ta i'ya, tsara Maku mi ma tuko tsupige a asu u Tata. ¹⁴ Ma yan ta ili i'ya baci dem i foloi a asuvu a kala ka va.

Kazuwamgbani ka utuwu u Kulu Keri

¹⁵ "Ya ciga mu baci, ya yan ta ili i'ya n danai i yain. ¹⁶ Ma folo ta Tata, eyi kpm wa naka da ta Kabangi ka roku, uza da wa rongo n ada hal ubana. ¹⁷ Aya Kulu Keri ka ku tsu wenike ukuna u maci u Kashila. Ama a likimba a wusha yi wa, kpaci a wene yi ko a reve yi wa. Shegai i reve yi ta, kpaci u rongo ta ara de kpm wa rongo ta a asuvu a de. ¹⁸ N laza baci, ma asaka da utyoku u de tyoku u mkpan wa, ma gono ta ara de. ¹⁹ A'ayin kenu ama a likimba a na a ka fuda a wene mu wa, shegai eda ya wene mu ta. Kpm adama a da mari n uma, eda dem ya yan ta uma. ²⁰ Kain ka nala ka tuwa baci, ya reve ta an ili i te i'ya mari n Tata vi. Ya reve ta eda dem ili i te i'ya i'ari na mpa, mpa kpm ili i te i'ya mari n ada. ²¹ Uza da baci dem wa ciga mu, wa yan ta ili i'ya n danai, kpm Tata u va wa ciga yi ta. Mpa dem ma ciga yi ta, kpm n wenike yi ko mpa yayi."

²² Aku Yahuza (shegai Yahuza Isikariyoti wa), u danai, "Asheku, ndya i zuwai vu fobusoi vu wenike kaci ka vunu ara tsunu, bawu va wenike kaci ka vunu a asu u ama a likimba a da a buwai?"

²³Yesu wushuki, “Ama a ciga mu baci, a ka yan ta ili i'ya n tonuko le a yain. Tata u va wa ciga le ta, aku tsu tuwa ara le tsu dusuku n ele. ²⁴Shegai uza da baci bawu wa ciga mu, u tsu yan ili i'ya n danai wa. Ili i'ya i panai n danai na vi, ara va da i wutai wa, shegai ara Tata da u suku mu.

²⁵“N tonuko da ta ili i na yi tun mari kabolo n ada. ²⁶Kabangi ki ka wenishike da ta ili dem, kpmam wa zuwa da ta i ciba gba ili i'ya n tonuko da. Kabangi ka nala ki aya Kulu Keri ka Tata wa suku n kala ka va. ²⁷N zuwa da ta i panai mazanga a atakasuvu a de. Iacun i mazanga ma mari a katakasuvu ka va ka ma zuwa da i tsara. N zuwa da i tsara ndishi n shinga n na mi dere tyoku da ama a likimba a zuwa da i tsarai wa. Adama a nala kotsu i namgba katsuma ko i pana uwonvo wa.

²⁸“I panaka mu ta an n danai ma laza ta kpmam ma bana ta ma gono ara de. Ya ciga mu baci mayun, u gan ta i yain mazanga ma ma gono ara Tata, kpaci u la mu ta tsupige. ²⁹N tonuko da ta ili i na yi gba gogo-na kahu i tuwa i gita, tsara i gita baci, i wushuku. ³⁰Ma barakpa n ada na n dansi wa, kpaci uza da wa lya tsugono tsu likimba u naha wa ta a utuwa. Shegai wa n ucira a kaci ka va wa. ³¹Ili i'ya Tata u va u tonuko mu n yain i'ya n tsu yan, tsara ya dem a likimba u reve ma ciga yi ta.

“Gogo-na tuwai tsu walai.”

15

Katyaci n atyangi

¹Yesu lyai kapala n kadyanshi n atoni a ne, “Mpa kami ka katyaci ka mayun. Tata u va u da kacimbi. ²Katyangi ka baci kari a asuvu a va bawu ka matsai, aku u kapa ka. U tsu gyara ta kpmam u lapula katyangi ka baci dem ka matsasa tsara ka doku ka matsa cika. ³Ili i'ya n tonuko da i zuwa ta i lapulai. ⁴Ya rongo baci kabolo na mpa, ma rongo ta dem kabolo n ada. Katyangi ka tsu matsa n kaci ka ne wa. Kafuda ta ka matsa ka baci kabolo n kami ka ne. Nala dem eda ya fuda ya yan ili wa, she i'a kabolo na mpa.

⁵“Mpa kami ka katyaci ki, eda atyangi. Uza da baci wa rongo kabolo na mpa, mpa kpmam ma rongo kabolo n eyi, wa matsa ta ilimaci cika. Shegai ya fuda ya yan ili wa, she n banga da. ⁶Uza da baci bawu wari kabolo na mpa, wa ta tyoku u katyangi ka

a varangi aku ka ekpei. Ama a tsu bidya ta atyangi a ekpi tsara a varangu a da a akina, a runukpa a da. ⁷I rongo baci kabolo na mpa kpmam i tonoi uwenishike u va, ya folo ta Tata ili i'ya baci dem ya ciga, eyi kpmam wa naka da ta i'ya. ⁸Ya matsasa baci ilimaci ushani, nala wa wenike ta ama eda atoni a va a da, kpmam ya wenike ta ama tsupige tsu Tata u va.

⁹“Ma ciga da ta tyoku da dem Tata wa ciga mu. Gogo-na rongoi a asuvu u ucigi u va. ¹⁰I yan baci ili i'ya n danai, ya rongo ta a asuvu a uciga u va. Tyoku da n yain ili i'ya Tata u va u tonuko mu n yain, kpmam ma rongo a asuvu a uciga u ne. ¹¹N tonuko da ta ili i nala yi tsara i tsara mazanga ma dem n tsarai, kotsu mazanga ma de ma namba ili wa. ¹²Ili i'ya ma tonuko da i yain i'ya na: Cigai atoku a de tyoku da dem mpa n ciga da. ¹³Vuma u kuwa baci adama a kaje ka ne, nala wenike ta an wari n uciga u pige u da u lai u ya dem.

¹⁴Eda aje a va a da, i tono baci ili i'ya n danai. ¹⁵N buwa da kpmam u isa agbashi wa, adama a da uzakuwa u tsu tonuko agbashi a ne ili gba wa. Shegai n isa da ta aje kpaci n tonuko da ta gba ili i'ya Tata u va u tonuko mu. ¹⁶I dangasa mu wa, mpa n dangasa da. Kpmam naka da manyan ma na i yain: walai i ba i matsa ilimaci, icun i ilimaci i'ya ya barakpa. Aku Tata u naka da gba ili i'ya baci dem i foloi n kala ka va. ¹⁷Ili i'ya n tonuko da i yain i'ya na: Cigai atoku a de.

Ama a likimba a kovo atoni

¹⁸“Ama a likimba a na a kovo da baci, cibai a gita ta a kovo mu. ¹⁹Eda aza a likimba a da baci, wa ciga da ta tyoku da u tsu ciga ama a ne. Shegai n dangasa da ta a asuvu a likimba, kotsu i woko ama a ne wa. Da i zuwai likimba u kovo da. ²⁰Cibai ili i'ya n tonuko da: Kagbashi ka tsu la uzakuwa u ne tsupige wa. Ama a yanka mu baci mavura, a ka yanka da ta dem. Kpmam a yan baci ili i'ya n wenishike le, a ka yan ta dem ili i'ya ya tonuko le. ²¹Shegai a ka yan da ta mavura adama a da i'ari ama a va. A ka yan ta nala kpaci a reve uza da u suku mu wa. ²²A da baci n tuwai n dansai n ele wa, a'ari a ka yan n unyushi u unyushi u cingi wa. Shegai gogo-na a'a n ure u uwuta a unyushi u cingi u le wa. ²³Uza da baci dem u kovo mu, u kovo ta dem Tata u va. ²⁴N yan ta ikunesavu cika i'ya bawu uza kotsu u yain. A da baci mari n yain manyan ma nala wa, a'ari a ka

yan n unyushi u unyushi u cingi wa. Shegai gogo-na a wene *tā* ili i'ya n yain, *gbā* n nala a kovo mu n Tata u *vā* dem. ²⁵Nala *gītā* *tā* *tsārā* ili i'ya i'ari ukorongi a Mele ma le i woko mayun: 'A kovo mu bawu *kagitā*.' ◇

²⁶"Ma sukunku *dā tā* uza *dā* a ka isa *Kābāngi*. Wa wuta *tā* a asu u Tata, aku u tuwa ara *dē*. Aya Kulu ku mayun. U tuwa baci, wa dansa *tā* ukuna u *vā*. ²⁷*Edā* dem u *kanā tā* i tonuko ama ukuna u *vā*, *kpaci* i rongo *tā* *kābōlo nā* mpa tun a'ayin a *dā* n *gītā* uwenishike."

16

¹Yesu lyai kapala n kadyanshi, "N tonuko *dā tā* ukuna u na kotsu i *asākā* uwushukusu *nā* mpa wa. ²A ka loko *dā tā* a *agata* a *Kashilā*. *Kpam* a'ayin a ka tuwa *tā* a *dā* ama a ka wunusa *dā*, a yan baci nala a ka wene *tā* yavu *Kashilā* ka a ka *gbashika*. ³A ka yansa *tā* ikuna i nala yi *kpaci* a reve *Tata* vi wa, *kpam* a reve mu wa. ⁴Shegai n tonuko *dā tā* ukuna u na vi *gāmpa*, *tsārā* a'ayin yi a rawa baci a *dā* a ka yan ikuna i nala yi, ya *cībā tā* ili i'ya n tonuko *dā*.

Manyan ma Kulu Keri

"A'ayin a *dā* n *gītā* uwenishike, n tonuko *dā* ili i na yi wa, adama a *dā* *māri* *kābōlo* n *adā*. ⁵Gogo-na ugono u *dā* mu a asu u *uza dā* u suku mu. Shegai ko *uza* a *asuvu* a *dē* wa la u wece mu, 'Nte va bana?' wa. ⁶Gogo-na an n tonuko *dā*, *atakasuvu* a *dē* a *shadangu* *dē* n unambbukatumā. ⁷Shegai ukuna u mayun u *dā* ma tonuko *dā*, wa laka *dā tā* *tsulobo* n laza. N laza baci, ma sukunku *dā tā* *Kābāngi* ki. Shegai n laza baci wa, *Kābāngi* ka nala ki ka tuwa wa. ⁸A'ayin a *dā* baci *Kābāngi* ki ka tuwai, wa wenike *tā* ama a likimba an a nusai a udani u *dā* a danai, 'Tsu reve *tā* n ukuna u unyushi u cingi, tsu reve *tā* *kpam* n ili i'ya i'ari dere, n tyoku *dā* *Kashilā* ka tsu yanka unyushi u cingi *afada*.' ⁹A nusa *tā* a ukuna u unyushi u cingi, adama a *dā* bawu a wushuki *nā* mpa. ¹⁰A nusa *tā* a ukuna u ili i'ya i'ari dere, *kpaci* a asu u *Tata* u *dā* ma bana *kpam* ya doku ya wene mu wa. ¹¹A nusa *tā* a ukuna u *afada*, *kpaci* *Kashilā* ka *kidāga* *dē* *uza dā* wa *lya* *tsugono* tsu likimba u na *ugana*.

¹²*Mā tā* n ili *ushani* i'ya ma ciga n tonuko *dā*, shegai gogo-na i la *tā* *ucira* u *dā* ya reve.

◇ 15:25 Ishp. 35:19; Ishp. 64:4.

¹³A'ayin a *dā* baci Kulu ka ku tsu wenike ukuna u mayun u *Kashilā* ku tuwai, ka zuwa *dā tā* i reve *gbā* ikuna i mayun i'ya i tsu wuta a asu u *Kashilā*. Wa dansa ili i'ya i wuta'i ara ne wa, shegai u dansa ili i'ya u panai koshi, *kpam* wa tonuko *dā tā* ili i'ya ya tuwa. ¹⁴Wa *nākā* mu *tā* *tsupige*, *kpaci* wa *bidya tā* ili i'ya n danai u tonuko *dā*. ¹⁵*Gbā* ili i'ya *Tata* *wāri* n i'ya, i *vā* i'ya dem. *Da* *gai* i zuwai n danai Kulu ka *bidya tā* ili i'ya n danai u tonuko *dā* vi.

Unambbukatumā wa woko tā mazānga

¹⁶"A'ayin kenu ya wene mu wa, a yan baci a'ayin kenu *kpam* aku i doku i wene mu."

¹⁷Aza roku a *asuvu* a *atoni* a ne a ka dansa *utyoku* u le, "Ndyā kalen ka kadyanshi ka Yesu danai vi, 'A'ayin kenu ya wene mu wa, a yan baci a'ayin kenu *kpam* aku i wene mu.' *Kpam* ndyā kalen ka u danai 'Adama a *dā* ma gono a asu u *Tata*?' ¹⁸A doki a *wecikei*, "Ndyā kalen ka 'a'ayin kenu yi?' Tsu reve ili i'ya wa tonu wa."

¹⁹Yesu reve *tā* *atoni* yi a ka ciga *tā* a yan yi keci a ukuna vi, aku u tonuko le, "Kaci ka *dē* ka ya *wecemgenishe* an n danai, 'A'ayin kenu ya wene mu wa, a yan baci a'ayin kenu *kpam* aku i wene mu?' ²⁰Mayun n tonuko *dā*, ya *sā tā* *kpam* i *namgba* *katsuma*, shegai likimba wa *pele tā*. Ya *namgba tā* *katsuma*, shegai *unambbukatumā* u *dē* wa woko *tā* *mazānga*. ²¹A'ayin a *dā* baci uka wa *matsa*, u tsu pana *tā* *mābālā*, *kpaci* a'ayin a *ilimaci* a ne a rawa *dē*. Shegai u kotsu baci *ilimaci* yi, aku u *asānsā nā* *mābālā* mi, adama a *dā* *wāri* *ipeli* an u *matsai* maku mi a likimba. ²²Nala dem *wāri* ara *dē*. Gogo-na i *namgba tā* *katsuma*, shegai ma doku *tā* ma wene *dā*, *kpam* i yain *mazānga* ma bawu ko *uza* wa *fudā* wa *shamkpa dā* ma. ²³A'ayin a nala a rawa baci, ya yan mu keci wa. Mayun n tonuko *dā*, *Tata* u *vā* wa *nākā dā tā* *gbā* ili i'ya baci i foloi n kala ka *vā*. ²⁴Kotsu i folo icun ili i na *caupa* wa. *Rongoi* *ufoluso*, *Kashilā* ka *nākā dā tā* i'ya, *tsārā* i *shadangu* n *ipeli*.

Kawauwi ka lya tā kaci ka likimba

²⁵"N yan *tā* kadyanshi ka na ki n agisani, shegai a'ayin a ka tuwa *tā* a *dā* bawu ma doku ma yan nala. Aku n tonuko *dā* *gbā* ikuna i *Tata* *karara*. ²⁶Ya folo *tā* *Tata* vi n kala ka *vā*, shegai u *kanā* mpa n foluko *dā*

Tata vi wa. ²⁷ Kashilā Tata u ciga dā tā adama a da ya ciga mu, kpam i wushuki an ara ne da n wutai. ²⁸ Asu u Tata u da n wutai, aku n tuwai a likimba. Gogo-na kpam ma asaka likimba n gono a asu u Tata.”

²⁹ Atoni yi a danai, “Gogo-na da va dansa n atsu karara! N agisani a da kpam va dansa wa. ³⁰ Gogo-na da tsu revei an vu revei ili gba. Va wushunku tā uza keci ku ne tun kahu gbam u wecike. Nala u zuwa tsu tā tsu wushuki an a asu u Kashilā u da vu wutai.”

³¹ Yesu wushuki, “Mayun da i wushuki gogo-na vi? ³² A'ayin a ka tuwa tā, kpam gbam a rawa de, a da a ka wacinsa da gba de, ya dem u gono a kuwa ku ne, aku i asaka mu utyoku u va. Shegai Tata wa rongo tā kabolo na mpa, adama a nala ma rongo utyoku u va wa.

³³ “N tonuko da tā ikuna i na yi tsara i tsara ipeli i maci adama a da i wokoili i te na mpa! Likimba wa zuwa da tā i pana ikyamba, shegai kotsu i gbama asuvu, kpaci n lya tā kaci ka ucira u likimba.”

17

Yesu yankai atoni a ne kvasu

¹ An Yesu kotsoi udansa gba ili i na yi, u webelei zuba u danai, “Tata, a'ayin a yan de. Naka Maku ma vunu tsupige, tsara Maku mi dem ma naka vu tsupige. ² Vu naka tā Maku mi ucira a kaci ka ama gba, tsara Maku mi ma naka uma u da bawu wari n utyoku a asu u aza da vu naka yi gba. ³ Ure u utsara uma u da bawu wari n utyoku u da na: a reve vu, uza da wari Kashilā ka mayun koshi, kpam a reve Yesu Kawauwi, uza da vu suki. ⁴ N wenike tā tsupige tsu vunu a likimba an n kotsoi manyan ma vu naka mu n yain. ⁵ Gogo-na Tata, doku vu naka mu tsupige tsa mari n tsa an mari kabolo n avu kahu a yain likimba.

⁶ “Vu naka mu tā atoni a roku pini a likimba u naha, kpam n wenike le tā tyoku da wari. Aza a vunu a da caupa, shegai vu naka mu n ele, kpam a gorimuko tā kadyanshi ka vunu. ⁷ A reve tā vu naka mu gba ili i'ya mari n i'ya. ⁸ Kpaci n tonuko le tā ili i'ya vu tonuko mu, kpam a wushuku tā n i'ya. A reve tā n wutai ara vunu, kpam a wushuku tā an ada vu suku mu. ⁹ Ma le tā uyanka kvasu. Aza a likimba a da mari uyanka kvasu wa, shegai aza da vu naka mu, adama a da a'ari aza a vunu. ¹⁰ Gba

ama a nala yi aza da a'ari atoni a va aza a vunu a da, kpam gba aza da a'ari atoni a vunu aza a va a da dem. Mayun a wenike tā tyoku da tsupige tsu va tsari. ¹¹ Ma tā utuwa ara vunu. Ma shamgba a likimba kpam wa. Shegai atoni a va a buwa tā ve pini a likimba. Wenike ucira u kala ka vunu; wata, kala ka vu naka mu, tsara ko ili i sawa le wa. Aku a bolomgbono a woko ili i te n atoku a le, tyoku da mpa n avu tsari ili i te. ¹² N ucira u vunu u da, ucira u da vu naka mu tun mari a likimba n u da n bishinkai ili i sawa le. Ko uza u te u le u puwan wa, shegai uza da u ukai kaci ka ne a asuvu a ukpa vi koshi, tsara a shadangu ili i'ya Tagarada u Kashilā u danai.

¹³ “Gogo-na mpa la a utuwa ara vunu. Shegai n dansa tā ili i na yi tun mari a likimba, tsara atoni a va a shadangu n mazanga tyoku da dem mari. ¹⁴ N tonuko le tā akani a vunu. Shegai ama a likimba a na a kovo le tā, adama a da bawu a'ari ili i te n ama a likimba. Tyoku da dem mpa mari ili i te n likimba wa. ¹⁵ Tonuko da ma tonuko vu vu wutukpa le a asuvu a likimba vi wa, shegai vu bishinka uza u cingi vi u sawa le. ¹⁶ Mari a asuvu a aza a likimba u na wa, nala dem ele aza a likimba a da wa. ¹⁷ Gonuko le sarara vu wulukpe le a asu u uwenishike u akani a vunu a da a'ari a mayun. ¹⁸ N suku le tā a likimba, tyoku da dem vu suku mu a likimba. ¹⁹ N neke tā kaci ka va n gbashika vu kotsu ele dem a neke kaci ka le a gbashika vu.

²⁰ “N yanka tā atoni a nala yi kvasu, kpam dem ma yanka tā aza da a ka tuwa a wushuku na mpa kvasu adama a ili i'ya atoni a va a ka tonuko le a kaci ka va. ²¹ Ma ciga tā gba le a woko ili i te n atoku, tyoku da mari ili i te n avu, avu kpam ili i te na mpa. Ma ciga tā dem a woko ili i te n atsu. Ama a likimba kpam a ka wushuku tā an a da vu suku mu. ²² N naka tā ama a na tsupige tsa vu naka mu tsara a woko ili i te, tyoku da mpa n avu tsari ili i te. ²³ Mpa ili i te i'ya mari n ele, avu kpam ili i te i'ya wari na mpa, tsara a woko ili i te gba. Tsara ama a likimba a reve an ada vu suku mu. A reve kpam an va ciga atoni a va tyoku da va ciga mu.

²⁴ “Tata, vu naka mu tā ama a na yi, kpam ma ciga le tā a rongo a asu u da mari, tsara a wene tsupige tsu va, tsupige tsa vu naka mu adama a da va ciga mu kahu uyan u likimba.

²⁵ “Tata, ada wari uza u shinga. Likimba reve vu wa, shegai n reve vu ta, kpmam ama a na a reve ta an vu suku mu. ²⁶ N wenike le ta tyoku da wari, kpmam ma lya ta kapala n uyanasa nala. Kotsu a cigamgbana dere tyoku da vu ciga mu, tsara n bolomgbono n ele.”

18

A kanjai Yesu

(*Matiyu 26:47-56; Marku 14:43-50; Luka 22:47-53*)

¹ An Yesu kotsoi kvasu, aku a lazai kabolo n atoni a ne a pasai Karara ka Kidiron. A rawai a asu u da wari na ndanga n zayitum ushani, aku a uwai pini. ² A tsu bansa ta pini asu u vi, adama a nala a da i zuwai Yahuza, uza da u nekei Yesu u revei asu u da a'ari. ³ Adarakpi a pige n Afarishi a roku a suki aza a uwundya u Kuwa ku Kashila tsara a soku Yahuza. Kabolo ka asoje ka aza a Roma ka dem pini, ama a na yi a'a ta ubani n iwunukatsu na ncikalu, n avasu. Yahuza da tonoi n ele hal ubana a asu vi.

⁴ Yesu reve ta gba ili i'ya ya gita n eyi, aku u rabai a kapala u wece le, “Ya ya zama?”

⁵ A wushuki, “Yesu uza u Nazara.”

U wushunku le, “Mpa Yesu!” (Yahuza uza da u kpatalakai Yesu vi, wa ta kushani pini n asoje yi.) ⁶ An u tonuko le, “Mpa gai vi,” aku a batsai n kucinacin hal a rukpusai a iyamba.

⁷ U doku wece le, “Ya ya zama?”

A danai “Yesu uza u Nazara.”

⁸ U wushunku le, “N tonuko da de mpa gai Yesu vi. Mpa baci ya zama vi, asakai atoni a va a laza.” ⁹ Nala gita ta tsara ili i'ya u danai caupa i woko mayun: “N puwunsa ko uza u te a asuvu a aza da vu naka mu wa.”

¹⁰ Aku Simo Bituru talai burundu u ne u kapamgbanai kutsuvu ku ulyaki ku kagbashi ka Magono ma Adarakpi. (Kala ka kagbashi ki ka Malaku.) ¹¹ Yesu tonukoi Bituru, “Gonuko burundu vi a ivin i ne. Va wundya ma wushuku n soi mako ma upana ikyamba tyoku da Tata u va u fobusoi wa?”

A bankai Yesu a asu u Magono ma Adarakpi

(*Matiyu 26:57-58; Marku 14:53-54; Luka 22:54*)

¹² Uzapige u kuvon† u Roma n asoje a ne, kabolo n aza a uwundya u Kuwa ku Kashila a kanjai Yesu aku a sira yi. ¹³ A gita a banka

yi ara Hanana, koku u Kayafa, uza da wari Magono ma Adarakpi a kayen ki. ¹⁴ Kayafa da wari u tonukoi azapige a aza a Yahuda caupa, u da, “Wa la ta tsulobo uza u te u na vi u kuwa n u da a ama gba a ka kuwa.”

Bituru nanai Yesu

(*Matiyu 26:69-70; Marku 14:66-68; Luka 22:55-57*)

¹⁵ Simo Bituru n katoni ka roku a tonoi Yesu. Katoni ki n Magono ma Adarakpi mi a revemgbene ta, adama a nala u uwa ta pini a ulanga u kuwa ku Magono ma Adarakpi mi kabolo n Yesu. ¹⁶ Shegai Bituru vana yi pini a utsutsu u kuwa vi. Aku katoni ki ka gonoi ka dansai n makere ma mari kagbashi uza da wari a utsutsu. Aku u asakai Bituru uwai, ¹⁷ makere mi ma wece yi, “Avu dem katoni ka Yesu ka, ko nala wa?”

Bituru wushuki, “Nala wa, mpa wa!”

¹⁸ A'ayin yi a ka yan ta kutanu, aku agbashi yi n aza a uwundya u Kuwa ku Kashila a tasuki akina a ka lyashuku. Pini nala, Bituru banai dem u shamgbai tsara u lyashuku.

Magono ma Adarakpi ma yansai Yesu keci

(*Matiyu 26:59-66; Marku 14:55-64; Luka 22:66-71*)

¹⁹ Magono ma Adarakpi ma yansai Yesu keci a kaci ka atoni a ne n uwenishike u ne. ²⁰ Yesu wushuki, “N yansa ta kadyanshi tsara ya dem pana. N rongo ta uwenishike a agata a Kashila n Kuwa ku Kashila, a asu u da gba aza a Yahuda a tsu bolomgbono. N tsu dana ili ukpawunsi wa. ²¹ Nida va yan mu keci ku na? Wece ama da a panai uwenishike u va. A reve ta ili i'ya n dansai.”

²² An Yesu danai nala, aku uza da wa wundya Kuwa ku Kashila ki u basa yi, u danai, “Ya wari hal va dansa n Magono ma Adarakpi naha?”

²³ Yesu wushuki, “N dana baci ili i roku i'ya Mele ma danai i gan wa, she i dana i'ya. Shegai ili i'ya n danai mayun da baci, nida u basa mu?”

²⁴ Yesu pini usiri, aku Hanana tutsuku yi ara Kayafa Magono ma Adarakpi.

Bituru doki u nanai Yesu

²⁵ A'ari pini, Simo Bituru pini kushani evu n akina n u lyashuki, aku a wece yi, “Avu dem katoni ka Yesu ka, ko nala wa?”

Shegai Bituru nanai u danai, “Nala wa, mpa wa!”

²⁶ Kagbashi ka Magono ma Adarakpi ka roku ka pini dem a asu vi. Kumaci ku vuma da a kapai kutsuvu. U danai, “Yavu va da n wene vu ta a asu u ndanga n zayitum kabolo n eyi, ko n wene vu wa?”

²⁷ Aku Bituru doki u nanai, kute-kute kapen ka salai.

A bankai Yesu ara Bilatu

(Matiyu 27:1-2, 4; Marku 15:1-5; Luka 23:1-5)

²⁸ Kayafa kotsu ta uyanka Yesu afada n kpasani. Aku a banka yi ara Bilatu, gomuna a asuvu a tsugono tsu Roma. Shegai ama yi a uwa pini a kuwa ki wa. A da baci uza roku a asuvu a le wari u uwai pini, wari wa woko ta n ashinda, kpm Mele ma asaka yi u lyai ilikulya i Abiki a Upasamgbana wa.

²⁹ Aku Bilatu wutai a uwotsu vi u wece le, “Kadyanshi ka eni ka i tukoi vuma u na n ka?”

³⁰ A wushuki, “A da baci vuma u na wari uza u unyushi wa, tsara tsa tuko yi ara vunuwu wa.”

³¹ Bilatu tonuko le, “Bidya ni n kaci ka de i ba i yanka yi afada tyoku da Mele ma de ma danai i yanka yi.”

Aku a wushuki, “Eda aza a Roma i tsu asaka tsu tsu zuwa a wuna vuma wa.” ³² Ili i'ya a danai i wenike ta kadyanshi ka Yesu yain a ukuna u tyoku da wa kuwa, wa woko de mayun.

³³ Aku Bilatu gonoi a kuwa ku tsugono tsi, u isai Yesu u wece yi, “Avu magono ma aza a Yahuda ma?”

³⁴ U wushunku yi, “Keci ku vunuwu ka na vi, ko gai aza roku a da a tonuko vu ukuna u va?”

³⁵ Bilatu wece yi, “Vu reve ta gai mpa uza u Yahuda da wa! Ama a vunuwu a da n adarakpi a pige a vunuwu aly a naka mu n avu. Nda vu yain?”

³⁶ U wushuki, “Tsugono tsu va tsu likimba u na tsa wa. A da baci tsu likimba u na tsa, agbashi a va a ka shilakana ta tsara a bishinka ama a neke mu a akere a azapige a aza a Yahuda a na. Mpa tyoku u ngono n da ma lya tsugono tsu likimba u na da mari wa.”

³⁷ Bilatu wece yi, “Dana avu magono ma?”

U wushuki, “Vu dana ta mpa magono ma, kpm vu dana ta mai. Adama a nala a

da a matsa mu kpm adama a nala a da n tuwai a likimba tsara n tonuko ama ukuna u mayun. Kpm gba uza da wa ciga ukuna u mayun u tsu panaka mu ta.”

³⁸ Bilatu wece yi, “Nda ukuna u mayun vi?”

A kidagai Yesu ugana u ukpa

(Matiyu 27:15-31; Marku 15:6-20; Luka 23:13-25)

An Bilatu danai nala, aku u lazai ubana a asu u aza a Yahuda yi u tonuko le, “Vuma u na u yan ili i roku i'ya i rawai ma dana, ‘U kana ta u kuwa’ wa. ³⁹ I reve ta gai n tsu asaka ta vuma u te a asuvu a kuwa ku a'ali a'ayin a Abiki a Upasamgbana dem. Ya ciga n asanka da ‘magono ma aza a Yahuda da?’”

⁴⁰ A worukpoi, “A'a, eyi na wa! Baraba da tsa ciga.” (Baraba tani uza u magalaka da.)

19

¹ Pini nala, Bilatu zuwai asoje a ba a bawin Yesu. ² A cacai funi u awana kakondori aku a ukunkai yi a kaci, a ukunka yi kunya ku mini ma galura.* ³ A tuwusai ara ne n a dansi, “Uma u vunuwu u barakpa, magono ma aza a Yahuda!” A rongo yi kpm u basasa a upetiwa'eshi.

⁴ Bilatu doki u banai a uwotsu vi u tonukoi ama yi, “Panai, ma tuko yi ta pini naha tsara n wenike an bawu n tsara unyushi u da u rawai n wuna yi.” ⁵ Aku Yesu wutai, u'uki n funi u awana n kunya ku mini ma galura. Bilatu tonuko le, “Vuma da da na!”

⁶ An adarakpi a pige n aza a uwundya u Kuwa ku Kashila a wene yi, aku a salai, “Wandamgbana ni! Wandamgbana ni!”

Shegai Bilatu wushunku le, “Eda bidya ni i ba i wandamgbana. N tsara yi n unyushi u da u rawai n wuna yi wa.”

⁷ Azapige a aza a Yahuda yi a wushuki, “U da aya Maku ma Kashila. Adama a nala, Mele ma tsunu ma dana ta u kuwa.”

⁸ An u panai nala, aku u doki u giruwai cika. ⁹ U doki u gonoi a asuvu u wecei Yesu, “Nte vu wutai?” Shegai u wushunku yi wa.

¹⁰ Bilatu danai, “Va wushunku mu wa? Ciba, ma ta n ucira u da ma zuwa a asaka vu ko kpm a wandamgbana vu.”

¹¹ Yesu wushunku yi, “Va fuda ta va zuwa ama a yanka mu ili i'ya vu zuwa le adama a

* 19:2 A'ayin a nala yi, Kaisa Magono u tsu uka ta avuku a da a puyanlasai kakondori n a da a'ari n mini ma galura. A yanka ta Yesu nala tsara a yanka yi majari.

da Kashilā ka zuwa vu vu fudā vu yain nala. Vuma da u zuwai a tuƙo mu ara vunu u la vu ta unyushi u cingi.”

¹² An Bilatu panai nala, aku wa ciga u asaka Yesu. Shegai azapige a aza a Yahuda yi a rongoi isali, “Vu asaka baci vuma u na, vu buwa kpam kaje ka Kaisa Magono wa! Uza da baci dem u gonukoi kaci ka ne magono, utokulalu u Kaisa da!”

¹³ An Bilatu panai ili i'ya a'ari utono, aku u wutukpai Yesu a ulanga u da a ka isa Ulanga u da a Kirai n Atali (N Tsi'arama tani “Gabata”). Eyi kpam u dusuki a karatsu ka afada a ulanga u kuwa ku tsugono. ¹⁴ N kaara a kaci ka Kain ka Afobi ka Abiki a Upasamgbana ka.

Aku Bilatu tonukoi aza a Yahuda yi, “Magono ma de ma na!”

¹⁵ Aku a worukpoi cika, “Wuna ni! Wuna ni! Wandamgbana ni!”

U wece le, “Ya ciga mu n wandamgbana magono ma de da?”

Adarakpi a pige a wushuki, “Tsa n magono ma roku ma ma wurai Kaisa wa.”

¹⁶ Aku Bilatu naka le Yesu tsara a ba a wandamgbana yi.

A wandamgbana Yesu

(Matiyu 27:32-44; Marku 15:21-32; Luka 23:26-43)

Pini nala, asoje yi a bidyai Yesu a lazai n eyi. ¹⁷ An wa wuta a ilyuci yi, aku u cangai mawandamgbani ma ne ubana a asu u da a ka isa Mako ma Kaci. (Asu vi a tsu isa ta u da dem “Golugota”† n Tsi'arama). ¹⁸ Nte a varai Yesu pini n ikusa. Nala dem a yankai aza a kuwa ku a'ali a roku ama a re, ya dem a kapashi ka te, Yesu aya a mere ma le.

¹⁹ Bilatu zuwa le a zuwa iryoci a mawandamgbani mi. I danai, “YESU UZA U NAZARA, MAGONO MA AZA A YAHUDA.” ²⁰ A korongu ta i'ya hal kutatsu: i kagitā n Tsiyahuda, n Tsiroma, aku n Tsihe-line.† Ama ushani a yan ta i'ya kaneshi, kpaci a asu u da a wandamgbana Yesu vi, wari mbari n ilyuci yi wa. ²¹ Adarakpi a pige a tonukoi Bilatu, “Kotsu vu korongu

‘Magono ma aza a Yahuda wa,’ shegai korongu ‘Vuma u na u danai aya Magono ma aza a Yahuda.’”

²² Bilatu wushunku le, “N korongu ta u da nala, kpam nala wa woko.”

²³ An asoje yi a varai Yesu ikusa a mawandamgbani, aku a bidyai aminya a ne a pecei a da a asu u kunishi, kasoje dem ka tsarai ka te. A bidyai dem matogo ma bululu ma ne ma mari kunya ku te ka a cai ili i'ya i bidyai a zuba ubana a iyamba.

²⁴ Aku asoje yi a dansai utyoku u le, “Tsa kara ka wa. Asaka tsu varanki ka uruta tsara tsu wene uza da wa tsara ka.” Nala gita ta tsara udani u Tagarada u Kashila u na u woko mayun:

“A pecei aminya a va,
aku a varanki matogo ma va uruta.” ◇

Nala tani asoje yi a yain.

²⁵ Mma u Yesu u shamgba ta a ikengi i mawandamgbani mi kabolo n anukakenu a ne, n Meri uka u Kulofa. Meri Magadaliya wa ta dem pini kushani. ²⁶ Katoni ka Yesu wa ciga cika ka dem pini kushani evu na mma u Yesu vi. An Yesu wene le gba, u tonukoi mma u ne, “Vuma u na aya maku ma vunu gogo-na.” ²⁷ U tonukoi kpam katoni ki, “Mma u vunu u da na gogo-na.” Pini nala, katoni ki ka bidyai mma vi ubana a kuwa ku ne.

Ukpa u Yesu

(Matiyu 27:45-56; Marku 15:33-41; Luka 23:44-49)

²⁸ Yesu reve ta gogo-na u kotso de manyan ma ne. Shegai an wa ciga u shadangu udani u Tagarada u Kashila, aku u danai, “Ma pana ta kakuli!” ◇ ²⁹ Kadele ka pini ushadangi n mini ma cinwi ma kalam, aku asoje yi a ukai pini kashaku, a sirai ka a kalangu, a radagbai ka ubana a una u ne. ³⁰ An u comoi ma, aku u danai, “A kotso de.” Aku u varai kaci ka ne a iyamba, pini nala, uma u ne u wutai.

A sapai Yesu a mabele

³¹ Kain ka Afobi ka, kain ka wansa baci Ashibi kpam a doku ta ka kalen kpaci kain ka Abiki a Upasamgbana† ka. An u wokoi aza a Yahuda bawu a ka ciga ikyamba yi

◇ 19:24 Ishp. 22:18. ◇ 19:28 Ishp. 69:21; Ishp. 22:15. ko kain ka eni ka baci a asuvu a a'ayin a shindere. Adama a nala, Abiki a Upasamgbana yi a kana ta a kain ka Ashibi a kayen ka a wandamgbana Yesu, pini nala, aku a doki kain ki kalen.

† 19:31 Abiki a Upasamgbana a ka fuda ta a ka woko

i woko pini a mawandamgbani n kain ka Ashibi, a foloi Bilatu tonuko asoje a koduso a'ene a aza da a'ari a mawandamgbani mi. Aku kpmam a takpusa ikyamba yi a zuba u mawandamgbani mi. ³² Asoje yi a gitai a kodusoi a'ene a ama a re aza da a'ari a apashi a re a Yesu yi. ³³ Shegai an a rawai ara Yesu, a cina yi cina u kuwa de, a kodo a'ene a ne wa. ³⁴ Uza u te a asuvu a asoje yi u bidyai masari ma ne u sapai yi n ma a mabele. Aku mpsa n mini ma wutai. ³⁵ Tsu reve ta ukuna vi mayun da, kpaci uza da u wenei u da a'ayin a da ukuna vi u gitai aya u danai. U tonuko tsu ta tsara i wushuku. ³⁶ Ukuna vi u gitai ta tsara udani u Tagarada u Kashila u woko mayun: "Ko katele ka te ka ne ka la ka kodo wa." ³⁷ Tagarada u Kashila kpmam dem u dana ta, "A ka webele ta uza da a sapai n masari." ³⁸

Kacida ka Yesu
(Matiyu 27:57-61; Marku 15:42-47; Luka 23:50-56)

³⁸ An nala wurai, Isuhu u Arimatiya, u wecei Bilatu ko wa asaka u bidya ikyamba i Yesu. (Isuhu katonni ka Yesu ka shegai a ukpawunsi, kpaci wa pana ta uwonvo u azapige a aza a Yahuda.) Bilatu wushuku ta, pini nala, Isuhu vi u lazai u ba u cangai ikyamba yi u lazai n i'ya. ³⁹ Nikodimu uza da wari u tuwai ara Yesu n kayin ki u soku yi ta. U tukoi ili i magulani i utsunku akushe icun kure i'ya i rawai evu n uratsanaka amangatawun (100). ⁴⁰ Ama a re a na yi a bidyai ikyamba i Yesu a cacai i'ya ukyawan n aminya kabolo n ili i magulani yi. Tyoku da aza a Yahuda a tsu yan da la vi a ka cidangu baci kakushe. ⁴¹ Asu u uwandamgbanasa vi wa ta evu n kashina ka ndanga, a asu u da wari n kasaun ka savu ka bawu kotsu a zuwai pini uza. ⁴² An u wokoi Kain ka Afobi ka kahu Abiki a Upasamgbana kpmam kasaun ki kari evu, aku a ukai ikyamba i Yesu pini.

20

U'yangga u Yesu a ukpa

(Matiyu 28:1-8; Marku 16:1-8; Luka 24:1-12)

¹ N kpasani ku kain ka kagitai ka a'ayin a shindere; wata, kain ka Aladi, Meri Magadaliya banai a kasaun ki, u wenei a gindalakpa de katali ki a giduwai unu a kasaun

vi. ² Aku u sumai ugono a asu u Simo Bituru n katonni ka roku, uza da Yesu cigai, u tonuko le, "A bidya de Asheku a kasaun ki, kpmam tsu reve a asu u da a zuwa yi wa!"

³ Bituru n katonni ki a lazai ubana a kasaun ki. ⁴ A'ari ilyadi gba le, aku katonni ki ka wurai Bituru u lasa yi urawa pini a kasaun ki. ⁵ An u kelikei u webelele a asuvu, u wenei aminya a kacida yi uzuwi, shegai u uwa pini wa. ⁶ Aku Simo Bituru rawai u uwai pini a asuvu. U wenei aminya a kacida yi uzuwi. ⁷ Aku kpmam u wenei kakashi ka a palakai upetiwa'eshi u Yesu vi, a katalai ka a asu u ne kau. ⁸ Aku katonni ka ka gitai urawa a kasaun ki, eyi dem u uwai. U wenei kpmam u wushuki Yesu 'yangga de a ukpa. ⁹ (Kotsu a'ari a reve an Tagarada u Kashila u danai u kana ta Yesu 'yangga a ukpa wa.) ¹⁰ Aku atonni yi a gonoi a kuwa.

Meri Magadaliya wenei Yesu

(Matiyu 28:9-10; Marku 16:9-11)

¹¹ Shegai Meri shamgbai a ulanga u kasaun vi, n u sayi. U kelikei u webelele a asuvu a kasaun ki. ¹² U wenei atsumate a zuba a re pini, a ukai aminya a eri. Aku a dusuki a asu u da ikyamba i Yesu i'ari caupa. Uza u te a asu u kaci uza u te kpmam a asu u a'ene.

¹³ A wece yi, "Nda i zuwai va sa?"

U wushuki, "A bidya de Asheku a va, kpmam n reve a asu u da a zuwa yi wa." ¹⁴ An Meri danai nala, aku u kpatalai u wenei Yesu kushani pini a asu vi, shegai u reve an aya wa.

¹⁵ Yesu wece yi, "Nda i zuwai va sa? Ya va zama?"

Meri n u wundi uza da wa kirana n kashina ka ndanga ki aya, aku u danai, "Uzapige, vu bidya baci ikyamba i ne, ma folo vu, tonuko mu tsara n bana n bidya."

¹⁶ Yesu tonuko yi, "Meri."

Meri kpatalai ara ne u danai, "Rabboni!" (Wata, "kawenishiki ka va" n Tsi'arama.)

¹⁷ Yesu tonuko yi, "Kotsu vu kana mu wa, kpaci kotsu n gono ara Tata wa. Shegai wala vu bana a asu u atonni a va vu tonuko le, 'Ma gono ta ara Tata u va uza da dem wari Tata u de. Aya Kashila ka va, kpmam aya dem Kashila ka de.' "

¹⁸ Aku Meri Magadaliya gonoi u tonukoi atonni yi u wene ta Asheku. U tonuko le kpmam ili i'ya u tonuko yi.

Atoni a Yesu a wene yi

(*Matiyu 28:16-20; Marku 16:14-18; Luka 24:36-49*)

¹⁹Pini n kayin ka Aladi ka nala ki, atoni yi a bolomgbonoi a kunu aku a gidakusi itsutsu yi gba, kpaci a ka pana ta uwonvo u aza a Yahuda. Aku Yesu uwai u shamgbai a asuvu a le u danasa le, u danai, “Ndishi n shinga n rongo n aḍa.” ²⁰An u danai nala, aku u wenike le a'utsu a da a'ari a akere a ne n a mabele ma ne. Atoni yi a shadangu ta n mazanga cika an a wenei Asheku. ²¹U doki u danai, “Ndishi n shinga n rongo n aḍa. Tyoku da Tata u va u suku mu, nala dem ma suku da.” ²²Aku u fulaka le kuvi ku ne, u danai, “Wushai Kulu Keri. ²³Aza da baci i cimbusuka unyushi u cingi u le, Kashila dem ka cimbusuka le ta, kpam a woko de ucimbusuki. Aza da baci kpam bawu i cimbusuka unyushi u cingi u le, Kashila dem ka cimbusuka le wa.”

Yesu n Toma

²⁴Uza u te a asuvu a Kupanamere yi; wata, Toma (uza da a tsu isa Mapeshe), wari pini kabolo n ele wa, a'ayin a da Yesu wenikei kaci ka ne vi. ²⁵An u rawai, atoni a da a buwai vi a ka tonusuko yi, “Tsu wene ta Asheku!”

Shegai Toma danai, “Ma wushuku wa she n wene a'utsu a da a vara yi n ikusa yi, n uka pini kujubu ku va, kpam n uka kukere ku va a mabele ma ne.”

²⁶An a yain a'ayin a shindere, aku atoni yi a doki a bolomgbonoi a kunu ki, Toma pini dem kabolo n ele. A gidakusu ta dem itsutsu yi tyoku da a yain caupa, pini nala, Yesu tuwai u shamgbai a mere ma le. U danasa le u danai, “Ndishi n shinga n rongo n aḍa.” ²⁷Aku u tonukoi Toma, “Wene akere a va, uka kujubu ku vunu a a'utsu yi. Uka kukere ku vunu pini a mabele ma va. Asaka ukpada u uwushuku vu wushuku.”

²⁸Toma wushuki, “Ada Asheku a va n Kashila ka va.”

²⁹Aku Yesu tonuko yi, “Vu wushuku ta an u wokoi vu wene mu. Aza da a wushuki bawu a wene mu, a ka yan ta ipeli i mayun.”

Ili i'ya i zuwai Yahaya korongi tagarada na

³⁰Atoni a Yesu a wene yi ta u yansai ikunesavu ushani i'ya bawu a korongi a asuvu a tagarada u na. ³¹N korongu ta ikuna i na yi tsara i wushuku an Yesu aya

Kawauwi Maku ma Kashila, kpam adama a da i wushuki n eyi, ya tsara ta uma.

21

Ibilili ushadangi n adan

¹Aku Yesu tuwai u doki u wenikei kaci ka ne a asu u atoni a ne a ikengi i Kushiva ku Galili.* Tyoku da ukuna vi u gitai da na: ²Atoni a ne ushani alya a pini: Simo Bituru, n Toma (uza da a tsu isa Mapeshe), n Nataniya u Kanan u Galili, na mmuku n Zabidi, n atoni a re a roku. ³Simo Bituru tonukoi aza da a buwai vi, “Ma bana ta ukanasa adan.”

Aku a danai, “Tsa bana ta dem kabolo n avu.” Aku a lazi a asuvu a kpatsu ku le. Shegai a kana ko i te wa n kayin ka nala ki.

⁴An kain ka wansai n usana u de, aku Yesu shamgbai a ikengi i kushiva, shegai atoni yi a reve an Yesu da wa.

⁵U isa le u danai, “Ama a va, i kana gbam adan?”

A wushuki, “A'a.”

⁶Aku u tonuko le, “Vutalai ibilili i de a kapashi ka ulyaki ka kpatsu ki, ya kana ta.” Aku a yain nala, a fuda gbam a rono ibilili yi wa kpaci adan a da pini ushani.

⁷Aku katonu ka Yesu wa ciga vi u tonukoi Bituru, “Asheku a da!” An u panai a danai Asheku a da, aku u ukai matogo ma ne (kpaci wari u mondo ta ma an wa yan manyan), aku u radugi u rukpai pini a mini mi. ⁸Atoni a da a buwai vi a rawai a kpatsu ki, aku a ka bana ibilili yi ushadangi n adan. A'ari mbari n kagida wa, evu n iyadi amangatawun (100) i'ya. ⁹An atoni yi a wutai a kpatsu ki, a wenei wa ta n ilikulya, kpam wa zungu adan a akina.

¹⁰Aku Yesu danai, “Tukoi adan a roku a asuvu a da i kana vi.”

¹¹Aku Simo Bituru gonoi a kpatsu ki u ronoi ibilili yi ubana a kagida. Adan a pige amangatawun n amangarenkupa n a tatsu (153) a da a'ari pini, gba n nala ibilili yi i kara wa. ¹²Yesu tonuko le, “Tuwai i lyai ilikulya.” Ko uza u te a asuvu a atoni yi u kawan u wece yi, “Ada yai?” wa, kpaci a reve ta Asheku a da. ¹³Aku Yesu banai u bidyai burodi u naka le. U naka le kpam dem adan yi. ¹⁴Tatsu da la vi an Yesu wenikei kaci ka ne ara le an u yangai a ukpa.

* 21:1 Kushiva ku Tibariya kala ka dem ka Kushiva ku Galili.

Yesu n Bituru

¹⁵ An a kotsoi ulya ilikulya, Yesu wecei Simo Bituru, “Simo maku ma Yahaya, va ciga mu kapala n uciga u da atoni a na a ka ciga mu?”

U wushuki, “Eye, Asheku, vu reve t̄a ma ciga vu.”

Yesu danai, “Lin̄aka mmuku ma ncon n va.”

¹⁶ Yesu doki u wecikei u ire, “Simo maku ma Yahaya, va ciga mu?”

Bituru wushuki, “Eye, Asheku, vu reve t̄a ma ciga vu!”

Yesu danai, “Kirana n̄a ncon n va.”

¹⁷ U doki u wecikei utatsu, “Simo maku ma Yahaya, va ciga mu?”

Aku Bituru namgbai katsuma an Yesu wece yi hal kutatsu u da wa ciga yi. Aku u tonukoi Yesu, “Asheku, vu reve t̄a ko ndya wa. Vu reve t̄a ma ciga vu.”

Yesu tonuko yi, “Lin̄aka ncon n va.”

¹⁸ Mayun n tonuko vu, a'ayin a da v̄ari kalobo, vu tsu uka t̄a aminya n kaci ka vunu vu bana a asu u da dem va ciga vu bana. Shegai vu kutsa baci, va barakpa t̄a akere a vunu uza roku u uka vu, u rono vu ubana a asu u da bawu va ciga vu bana.” ¹⁹ (Yesu dana t̄a nala tsara u wenike tyoku da Bituru wa kuwa tsara u naka Kashila tsupige.) Aku Yesu tonukoi Bituru, “Tono mu!”

²⁰ Bituru yiralakpai aku u wenei katoni ka Yesu wa ciga vi wa tono le, aya kpam dem uza da u rafai evu n Yesu an a ka lya ilikulya aku u wecikei, “Asheku, ya uza da wa neke vu vi?” ²¹ An u wene yi, u wecei Yesu, “Asheku, ndya ya tuwa ya gita n eyi?”

²² Yesu wushunku yi, “N da baci ma asaka yi n uma hal a'ayin a da ma gono, ndya i birika vu? Avu gai tono mu.” ²³ Aku alabari a kyawain a asu u atoni a da eyi nala vi wa kuwa wa. Shegai Yesu dana da u danai eyi na wa kpa da ukuwa wa. Dana da gai u danai, “N da baci ma asaka yi n uma hal a'ayin a da ma gono, ndya i birika vu?”

²⁴ Katoni ka nala ki aya u dansai gba ili i na yi. U korongi i'ya, kpam tsu reve t̄a ukuna u mayun u da wa dansa.

²⁵ Yesu yansa t̄a ili i roku ushani. A da baci a ka korongu gba ili i na yi a itagarada, a uwene u va kabala ka la a likimba ka ka bidya i'ya wa.

Tagarāda u Manyan ma Asuki

Ukukpa u kadyanshi

Luka uza da korongi tagarāda u Luka, aya dem u korongi tagarāda u Manyan ma Asuki u na vi. Ciga da wa ciga u dana ili i'ya i gitai n ama a da a ka tono Yesu. Tagarāda u Manyan ma Asuki vi u gitai ta alabari a ne a asu u da tagarāda u Luka u shangbai.

Tagarāda u Manyan ma Asuki u yan ta kadyanshi ka ili i'ya i gitai n ama a da a ka tono Yesu cina u kuwa de. U yan ta kadyanshi ka tyoku da a kyawunsai n a yanki ama kadyanshi a kaci ka Yesu, u yain kpm kadyanshi ka tyoku da ama yi a tsu yan a pana baci kadyanshi ki. Kulu Keri ku tsu kangu ta kpm ku banga ama a na yi. A kagita, ama a da a'ari kaletsu ka te alya a yankai kadyanshi ka na ki koshi; wata, aza a Yahuda. Ko a asuvu a aza a Yahuda yi, aza roku a wushuku n ili i'ya a danai wa, kpm a wuna ta aza roku a asuvu a Atoni yi adama a ili i'ya a ka dansa a kaci ka Yesu. Ubana de, pini a asuvu a tagarāda vi, Kashila ka yan ta kadyanshi n Atoni yi a yanka aza da bawu a'ari a kaletsu ka aza a Yahuda kadyanshi a kaci ka Yesu.

Tagarāda u Manyan ma Asuki u yan ta alabari a tyoku da akani a Atoni a tamburai hal a wurai ubongu u Isara'ila. U yan ta alabari a tyoku da Bituru yain n Bulus, n ama ushani. U yan ta kadyanshi ka tyoku da aza da a kpatalai usavu, n tyoku da a banga mbanai pini a ka bon ka le n tyoku da a sukusuki kune ubana a asu u Atoni a da a'ari a asu u roku. Nala a'uwa a Atoni a da tsu revei gogo-na vi a gitai.

Ili i'ya i'ari a tagarāda u na vi

A yan ta Kadyanshi ka Shinga a Urishe-
lima (1:1-8:3)

A yan ta Kadyanshi ka Shinga a Yahuda n
Samariya (8:4-12:25)

Bulus yain nwalu tsara u dansa Kadyan-
shi ka Shinga (13:1-14:28)

Uyawunsa u shinga a Urishelima (15:1-
35)

Bulus doku u yain nwalu tsara u dansa
Kadyanshi ka Shinga (15:36-18:22)

Bulus doku u yain nwalu n tatsu tsara
u dansa Kadyanshi ka Shinga (18:23-
21:16)

A kanai Bulus a Urishelima (21:17-23:22)

A bankai Bulus a Kasariya (23:23-26:32)

A bankai Bulus a Roma (27:1-28:31)

Kazuwambani ka utuwa u Kulu Keri

¹Uzapige Tiyofilu:

An n koronku vu caupa vi, n korongu ta gba ili i'ya Yesu yansai kpm u wenishikei, ili i'ya i bidyai a'ayin a da u gitai manyan ma ne ^{2,3}hal ubana kain ka a canga yi ubana a zuba.

An u 'yangai a ukpa, u wenishike ta kaci ka ne a asu u asuki a ne a da u dangasai hal a'ayin amangare. U yansa ta ili ushani i'ya i wenikei an wari n uma mayun. An a'ayin a da a ka canga yi ubana a zuba a yain evu, u dansa ta n ele ukuna u tsugono tsu Kashila u tonusuko le kpm ili i'ya a ka yan. Gba ili i na yi u yansa ta i'ya a asuvu a ucira u Kulu Keri.

⁴Kain ka te an wari ka bologo n ele a asu u ulya ilikulya, u tonuko le, "Kotsu i laza pini a Urishelima wa hal she Tata u sukunku da kune ku u zuwambanai vi. Mari n tonuko da de ukuna u na vi caupa. ⁵Yahaya lyubugusu ta ama n mini, shegai ubana a kapala kenu, a ka lyubugu da ta n Kulu Keri."

A cangai Yesu ubana a zuba

⁶Kain ka te, an asuki yi a bolombonoi a asu u te ka bologo n Yesu, a wece yi, "Asheku, a'ayin a da va gonuko aza a Isara'ila tsugono tsu le a da na vi?"

⁷U tonuko le, "Tata da koshi wari n ucira u da wa reve a'ayin a da u fobusoi vi, eda ya reve wa. ⁸Shegai ya wusha ta ucira a'ayin a da Kulu Keri ku cipai asuvu a de. Ya woko ta aza da ya shamka mu a Urishelima, n gba a asuvu a Yahuda. I tonuko kpm aza a Samariya hal ubana a asuvu a likimba gba."

⁹An u kotsoi kadyanshi ka na ki, ele n a wundi yi, aku a canga yi a mere ma le ubana a zuba. Pini nala, kalishi ka kimba yi, a doku a wene yi kpm wa.

¹⁰A'ayin a da a'ari pini a uwundya zuba vi, kute-kute ama a re u'uki n aminya a eri a shangbai evu n ele. ¹¹A tonuko le, "Aza a Galili, ndya i zuwai i'ari kushani ya wundya zuba? Yesu da i wenei a cangai ubana a zuba na vi, nala kpm wa gono."

A d'angasai kasuki ka savu

¹² Aku asuki yi a lazai pini a Masasa ma Zayitum mi a gonoi a Urishelima, kpm nte masasa mi mari pini evu n Urishelima vi; wata, kagbidi ka mel u te.* ¹³ An a rawai a ilyuci yi, aku a yuwai a kunukuzuba a asu u da a tsu cipa. Ama da a'ari pini vi alya; Bituru, n Yahaya, n Yakubu. Andurawu, n Filibu, n Toma a'a ta dem pini. Aza da a'ari pini a bolomgbono ta dem n Batalamawu, n Matiyu, n Yakubu maku ma Halfa, n Simo uza da a ka isa Ziloti, n Yahuza maku ma Yakubu. ¹⁴ A tsu bolomgbono ta kpm a nakai kaci ka le adama a kvasu n katakasuvu ka te. Aka roku a da dem pini hal n Meri mma u Yesu n a'angu a Yesu yi.

¹⁵ A'ayin a nala yi, kakuma ka ama ka ka rawai ama amangatawun n kamanga (120) aza da a pityanangi ka ka bolomgbonoi. Pini nala, Bituru shamgbai a mere ma le u danai, ¹⁶ "Ama a va, u kana ta a shadangu udani u Kashila u da Kulu Keri ku danai caupa a unu u Dawuda a kaci ka Yahuza, uza da u tonoi n aza da a kana'i Yesu. ¹⁷ Kpaci caupa uza u te u da a asuvu a tsunu, kpm a naka yi ta kapashi ka manyan ka ne a asuvu a manyan ma na mi."

¹⁸ (U tsila ta uyamba n ikebe i'ya u tsarai a asu u manyan ma cingi mi. Pini nala, u rukpai kaci uvari, aku katsuma ka ne ka tsarai, ucanga u katsuma vi u tsalai a iyamba. ¹⁹ Gba aza da a'ari a Urishelima a pana ta ukuna u na vi, aku a nekei asu vi kala, Akaladama n kaletsu ka le; wata, "Uyamba u Mpasu.")

²⁰ Bituru lyai kapala n kadyanshi, "Kpaci wa ta ukorongi a asuvu a Tagarada u Ishipa,† 'Asaka kuwa ku ne ku woko uvarangi, kpm kotsu uza u dusuku pini wa.'

"Kpm a dana ta,
'Kapashi ka manyan ka ne ki uza roku u bidya ka.' ◇

²¹ "Adama a nala u kana ta a d'angasa uza roku a asuvu a ama a na yi, uza da wari kabolo n atsu caupa a'ayin a da Yesu Asheku

wari n atsu. ²² U kana ta vuma vi u woko uza da u rongoi n atsu tun a'ayin a da Yahaya lyubugi Yesu hal ubana a'ayin a da a canga yi ubana a zuba. U kana ta vuma vi u bolomgbono kaci n atsu, u woko uza da wa tonuko ama ukuna u u'yanga u ne a ukpa."

²³ Pini nala, a wutukpai ama a re, Isuhu Barasaba uza da a ka isa Yusutu, n Mataya. ²⁴ Asuki yi a yain kvasu a danai, "Asheku, ya dem vu reve ta katakasuvu ka ne. Wenike tsu uza da vu d'angasai a asuvu a ama a re a na yi, ²⁵ u woko kasuki. U bidya manyan ma Yahuza kasuki u asakpi kpaci u bana de asu u da u yain dere n eyi." ²⁶ A varangi uruta, aku u rukpai a kaci ka Mataya, pini nala, a zuwa yi u woko kasuki kabolo n kupa n te vi.

2

Utuga u Kulu Keri

¹ An kain ka Abiki a Kain ka Aman-garenkupa†* ka yain, gba Atoni yi a bolomgbonoi a asu u te. ² Kute-kute a panai mawura ma uwule u pige u da u wutai a zuba u shadangi kuwa ka a'ari pini ndishi vi. ³ Aku a wenei ili i roku yavu aletsu a akina a ka pecenishe n a cipusi a zuba u a'aci a le. ⁴ A shadangu le n Kulu Keri, aku a gitai kadyanshi n aletsu a roku kau-kau tyoku da Kulu Keri ki ku tonoi n ele.

⁵ A'ayin a nala yi, aza a Yahuda a roku aza da a ka tono Kashila a wutai a iyamba i likimba gba ya dem n kaletsu ka ne a tuwai pini a Urishelima vi na ndishi. ⁶ An a panai mawura ma uwule mi, aku kakuma ka ama ka sumai ka banai tsara a wene ili i'ya ya gitai. Aku a yain majiyan kpaci gba le ya dem pana ta kaletsu ka ne a asu u Atoni yi a ka dansa ka. ⁷ A yain majiyan cika, hal a ka wecishike, "Aza da a ka dansa na vi tsa wundya gba le aza a Galili a da vi? ⁸ Nida kpm gba tsunu tsu panaka le a ka dansa aletsu a tsunu? ⁹ Atsa tani na tsu wuta ta iyamba kau-kau, aza a roku aza a Paratiya a da, n aza a Madaya, n aza a Elam. Tsa ta dem n aza a Masopotamiya, n aza a Yahuda, n aza a Kapadosiya, n aza a Pontu, n aza a

* 1:12 Kaletsu ka aza a Yahuda ka da, mbari mi "Nwalu n kain ka Ashibi n da koshi." Mele ma aza a Yahuda ma wushuku uza u yain nwalu n da n wurai kilomita u te, ko kpm kagbidi ka mel u te n kain ka Ashibi wa. N da ma wura la vi nwalu n minti kupa ko kpm udeshe aza a tatsu wa. ◇ 1:20 Ishp. 69:25; Ishp. 1:20b; Ishp. 109:8. * 2:1 Abiki a Kain ka Amangarenkupa a da a ka isa "Pentekos," kpm kala ka abiki a ukapa u ilya ka. A tsu yan ta a da a kotso baci Abiki a Upasambana n a'ayin amangarenkupa. Kain ka amangare n kuci ka la vi an Yesu 'yanga'i a ukpa.

Asiya asuvu a tsunu. ¹⁰ Aza a Firijiya, n aza a Bamafiliya n aza a Masar a da dem pini. Hal n aza a kaƙon ka kapashi ka Libiya evu n Sirani, n amoci a uyamba u Roma aza da a'ari aza a Yahuda n aza da a uwai utono u adini a aza a Yahuda. ¹¹ Aƙsa tani na aza a Kiriti n aza a Arabi, gba tsa panaka le a ka dansa ukuna u manyan ma pige ma Kashila ka yain n aletsu a tsunu."

¹² Gba le a yain majiyan, hal a lapanai a ka wecebene, a da, "Nɗya kalen ka ukuna u naha vi?"

¹³ Shegai aza roku a ka yanka le majari, a danai, "Mini ma cinwi ma a soi hal a gutukpai."

Bituru yankai kakuma ka ama kubari

¹⁴ Bituru 'yangai kushani kaƙolo n asuki kupa n uza u te vi, u danai, "Aza a va, aza a Yahuda n aza da a'ari ndishi a Urishelima, panai na, kpam i kirana n ili i'ya ma tonuko da. ¹⁵ Ama a na yi, so da a soi tyoku da i'ari uyawunsa wa. U yan ta usana cika, ama a tsu so a gutukpa n ulapa u uwule u kuci n usana u de naha wa. ¹⁶ Ili i na yi, ili i'ya Juwelu matsumate u danai i'ya:

¹⁷ 'Kashila ka danai,

A'ayin a makorishi a rawa baci, ma naka ta ya dem Kulu Keri.

Mmuku n de aka n a'ali a ka yan ta kadyan-shi ka ili i'ya ya tuwa.

Alobo a ka wene ta kuwene.

Nkoshi kpam ma lavutansa ta.

¹⁸ A'ayin a nala yi ma naka ta agbashi a va aka n a'ali Kulu Keri,

kpam a ka dansa ta kadyan-shi ka va.

¹⁹ Ma wenike ta ikunesavu a zuba u alishi, n iryoci i savu a likimba;

wata, mpasa n akina,

n kanga ka alishi.

²⁰ Kaara ka woko ta karimbi, uwoto kpam u woko san yavu mpasa.

Ili i na yi ya gita ta kahu kain ka tsupige n ka ucira ka Magono ma Zuba ka tuwa.

²¹ A'ayin a nala yi, uza da baci dem u yain kvasu a asuvu a kala ka Magono ma Zuba wa tsara ta iwauwi. ' ◊

²² Eda aza a Isara'ila panai na! An Yesu uza u Nazara u yansai gba iryoci n ikunesavu yi, i wenike ta an Kashila ka ka suki yi mayun, kpam gba de i reve ta nala i'ari. ²³ Caupa Kashila ka reve ta ili i'ya ya gita, kpam i'ya

u fobusoi vi i gita ta an a nekei Yesu ara de. I wandamgbana yi ta a mawandamgbani, i wuna yi a akere a aza a unyushi u cingi.

²⁴ Shegai Kashila ka wutukpa yi ta a asuvu a ucira u ukpa, kpaci ukpa wa n ucira u da wa kana yi wa. ²⁵ Dawuda Magono u yan ta kadyan-shi ka na a kaci ka Yesu, u danai, 'Magono ma Zuba ma ta na mpa kain dem, ili i'ala ya ne mu uwonvo wa,

kpaci wa ta a kukere ku ulyaki ku va.

²⁶ Adama a nala katakasuvu ka va ka shadangu ta n mazanga, una u va wa sala ta icikpali i ne, kpam ikyamba i va ya rongo ta n uzuwa u uma.

²⁷ Kpaci va asaka uma u va a asuvu a kasaun wa,

kpam va asaka ikyamba i Uza u Uwulukpi u vunu i shama wa.

²⁸ Vu wenike mu ta tyoku da ma tsara uma, kpam vu shadangu mu ta n mazanga kpaci va rongo ta kaƙolo na mpa. ' ◊

²⁹ "Ama a va aza a Isara'ila, ma fuda ta ma dansa ukuna u akaya a tsunu Dawuda n ada bawu malala. U kuwa de, a cidangu yi, kpam kasaun ka ne ka pini hal n ara. ³⁰ Eyi matsumate ma, kpam Kashila ka yanka yi ta kazuwamgbani, u da wa zuwa ta uza roku a asuvu a kagali ka ne u woko magono, tyoku da u zuwa yi u wokoi magono. ³¹ An Dawuda wenei nala, aku u yain kadyan-shi ka ukuna u u'yangi u ukpa u Kawauwi, u da, 'A ka asansa n ikyamba i ne a kasaun wa, kpam i'ya ya shama wa.'

³² "Kashila ka 'yangasa ta Yesu u na vi a ukpa, kpam atsu dem tsu wene ta ukuna vi.

³³ "Gogo-na aya pini ndishi a ulyaki u Kashila a asu u tsupige, kpam Kashila Tata u ne u naka yi ta Kulu Keri tyoku da u zuwamgbana. Gogo-na Yesu vi u tsunku tsu de ka a a'aci a tsunu, aya u tukoi ili i'ya tsu wenei kpam tsa pana na vi. ³⁴ Dawuda da yuwai a zuba wa, shegai eyi n kaci ka ne u dana ta,

'Magono ma Zuba ma tonukoi Asheku a va, dusuku a ulyaki u va,

³⁵ hal n zuwa vu tadanku atokulalu a vunu a'ene. ' ◊

³⁶ "Adama a nala, eda aza a Isara'ila she i reve an Yesu da i wandamgbana nala vi, Kashila ka gonoku yi de Asheku n Kawauwi."

³⁷ An a panai nala, aku kadyanshi ki ka sawa le atakasuvu cika, a wecei Bituru n asuki a da a'ari pini vi, "Atoku a tsunu, ndya tsa yan?"

³⁸ Bituru wushunku le, "U kana ta i asaka tsicingi tsu de i kpatala ubana a asu u Kashila. A lyubugu da a asuvu a kala ka Yesu Kirisiti, kotsu Kashila ka cimbusuka da unyushi u cingi u de, tsara i tsara kune ku Kulu Keri. ³⁹ Kazuwamgbani ka Kashila ka na ki adama a de a da na mmuku n de hal gbam n aza da a'ari a mbari: aza da Magono ma Zuba Kashila ka tsunu ka isa ubana ara ne."

⁴⁰ Bituru lyai kapala n u yanki le kubari cika, n u dansi, "Wauwai kaci ka de a upana u ikyamba u da wa tuwa a kaci ka ama a cingi a a'ayin a na yi." ⁴¹ Ama ushani a wushuku ta n kadyanshi ka ne, aku a lyubugu le. Ama yi a rabansa ta ama azu a tatsu (3,000) aza da a bolomgbonoi n atoni kain ki.

Tyoku da Atoni yi a rongoi

⁴² A gonukoi ugboji u le a asu u uwenishike u asuki vi, n a rongi kabolo, n a lyayi ilikulya, n a yanyi kvasu. ⁴³ Aku ya dem panai uwonvo n majiyan, adama a iryoci n ikunesavu i'ya Kashila ka yansa a akere a asuki. ⁴⁴ Gba Atoni yi a bolomgbonoi a asu u te, n a yanyi manyan n ili i'ya a tsara kabolo. ⁴⁵ A dengishei utsari u le aku a neshei ama da bawu a'ari n ili dere tyoku da a ka ciga. ⁴⁶ Kain dem a tsu gbashika ta Kashila a Kuwa ku Kashila, a gawunsusa a a'uwa a le a lyai ilikulya kabolo n katakasuvu ka te. ⁴⁷ N a cikpali Kashila kain dem, kpam gba ama yi a ka naka le ta tsupige. Kain dem Asheku a dokusu le ta ama ushani aza da a ka tsarasa iwauwi.

3

A tangsai kawunu

¹ Kain ka te, Bituru n Yahaya a ka bana a Kuwa ku Kashila a'ayin a uyan kvasu, n ulapa u uwule u tatsu u kuvuli. ² A utsutsu u da a ka isa Utsutsu u Shinga, vuma roku da pini uza da a matsai kawunu. Kain dem a tsu canga yi ta ubana a utsutsu u Kuwa ku Kashila vi tsara u foli kune a asu u aza da a ka uwusa pini. ³ An u wenei Bituru n Yahaya a ka uwa a Kuwa ki, u folo le kune. ⁴ Bituru n Yahaya a webele yi, aku Bituru tonuko yi,

"Kondono tsu." ⁵ Kawunu ki ka zuwa ta uma u ne a ara le n u wundi wa tsara kune.

⁶ Bituru tonuko yi, "Ma n ikebe wa, shegai ili i'ya mari n i'ya, i'ya ma naka vu. A asuvu a kala ka Yesu Kawauwi, uza u Nazara, 'yanga vu wala." ⁷ Pini nala, u kana yi kukere ku ulyaki u radagba yi, aku a'ene n a'asha'ene a ne a gbamai. ⁸ Kute-kute, u zadagbai u 'yangai kushani u gitai nwalu, u uwai a Kuwa ku Kashila ki kabolo n ele, wa wala hal n u imkpasi n u cikpali Kashila. ⁹ Gba ama yi a wene yi n u wali n u cikpali Kashila. ¹⁰ A wene ta ukuna u pige a yain kpam majiyan ma ili i'ya i gitai n eyi, kpaci a reve ta an aya wari u tsu dusukusu a Utsutsu u Shinga u Kuwa ku Kashila n u foli vi.

Kubari ku Bituru a Kuwa ku Kashila

¹¹ Cina vuma vi buwai kabolo n Bituru n Yahaya, ama a wuransai n ilyadi a tuwai pini a kafalaka ka Kuwa ku Kashila ka a ka isa Kafalaka ka Solomo n a yanyi majiyan a kaci ka vuma vi. ¹² An Bituru wenei nala, u tonukoi ama yi, "Aza a Isara'ila, ndya i zuwai ya yan majiyan ma ili i na yi? Nda i zuwai ya wundya tsu yavu n ucira u kaci u tsunu, ko kpam adama a utono u Kashila u tsunu u da i zuwai vuma na vi u walai? ¹³ Kashila ka Ibrahi, n Kashila ka Ishaku, n Kashila ka Yakubu, Kashila ka akaya a tsunu ka ka radagbai kagbashi ka ne Yesu. Aya uza da i nekei, kpam i 'yuwan yi a kapala ka Bilatu gomuna, gba n uciga u da Bilatu wari wa ciga u asaka yi. ¹⁴ Shegai i 'yuwain Uza u Shinga vi, uza da wari bawu unyushi, i foloi a asanka da uza da u wunai ama. ¹⁵ I wunai uza da wari kami ka uma, shegai Kashila ka 'yangasa yi a ukpa. Atsu tsu wene ta ukuna u nala vi. ¹⁶ Kawunu ka na ki ka tana da adama a da u pityanangi n Yesu. Uuma da gai na vi kpam i reve yi ta! U tana ta gba gba an u wushuki n Yesu, gba de i wene ta tyoku da ukuna u na vi u gitai.

¹⁷ "Ama a va, n reve ta a asuvu a namba u ureve u da i yain ili i nala yi, tyoku da aza da a ka tono n ada dem a yain. ¹⁸ Kpam nala Kashila ka shadangi ili i'ya u danai a unu u nsumate, 'Kirisiti u ne wa pana ta ikyamba." ¹⁹ Adama a nala kpatalai i asaka unyushi u cingi u de, i gono a asu u Kashila, tsara a cimbusuka da unyushi u cingi u de gba, Magono ma Zuba kpam ma naka ta atakasuvu a de uwunvuga. ²⁰ Wa sukunku da ta Kirisiti Kawauwi ka u dangasai caupa;

wata, Yesu. ²¹ U *kaṅa* t̄a Yesu rongo a zuba, hal ubana a'ayin a da a ka gonuko ili dem i woko i savu, tyoku da *Kashilā* ka danai caupa a unā u ntsumate n shinga. ²² Kpaci Musa dana t̄a, 'Magono ma Zuba *Kashilā* ka de, ma sukunku d̄a t̄a matsumate a asuvu a aza a de tyoku u va. U *kaṅa* t̄a i pana ili i'ya wa tonuko d̄a.' ◊ ²³ Kpam, 'Wa *kaṅa* t̄a ḡba uza da u kpaḍai upanaka matsumate ma nala mi, a ka pece yi t̄a n ama a ne ḡba a wacinsa yi.' ◊

²⁴ "Mayun, ḡba ntsumate n da n yain kadyanshi ki, ili i'ya i *kaṅai* tun Sama'ila hal ubana, a yan t̄a kadyanshi ka a'ayin a na yi. ²⁵ Eḍa mmuku ma ntsumate mi, eḍa kpam ya lya agadu a kazuwamgbani ka *Kashilā* ka yankai akaya a de, an u tonukoi Ibirahi, 'A asu u mmuku n wunu n da a ka zuwuka ḡba agali a likimba unā u shinga.' ◊ ²⁶ An *Kashilā* ka dangasai kagbashi ka ne, u git̄a t̄a u suku yi ara de tsara u zuwuka d̄a unā u shinga, u zuwa ya dem a asuvu a de u asaka tsicingi tsu ne."

4

A kaṅai Bituru n Yahaya

¹ A'ayin a da Bituru n Yahaya a'ari uyanka ama kadyanshi, aku adarakpi n azapige, n uzapige u adagari a Kuwa ka *Kashilā*, n aza a Sadusi* a tuwai ara le. ² A yain upan kpaci asuki yi a ka wenishike t̄a ama, a danai akushe a ka 'yanga t̄a a ukpa tyoku da Yesu 'yangai. ³ A *kaṅa* le a gbagirya le hal kain ka wansai, kpaci n kuvuli ka. ⁴ Shegai ama ushani aza da a panai ku'ari ki a pityanangu t̄a, pini nala, kakuma aza da a pityanangi vi ka doki ushani hal ka rawai ama azu a tawun (5,000) a'ali.†

⁵ An kain ka wansai, aku azapige a aza a Yahuda yi, na nkoshi n le, n awenishiki a Mele a bolomgbonoi a Urishelima. ⁶ Hanana Magono ma Adarakpi wa t̄a kabolo n Kayafa n Yahaya n Alizanda n ḡba aza da a'ari kumaci ku te n Magono ma Adarakpi mi. ⁷ A zuwai Bituru n Yahaya a mere ma le, a wece le, "N ucira u eni u da ko kpam n kala ka eni ka i yain ili i na yi?"

⁸ Shegai Bituru an wari ushadangi n Kulu Keri u tonuko le, "Eḍa azapige na nkoshi

ma ama, ⁹ wece da ya wece tsu ara a kaci ka ukuna u shinga u da a yankai vuma na vi, kpam ya ciga i reve uza da u tanasa yi vi? ¹⁰ Tsa ciga t̄a ḡba de i reve hal n aza a Isara'ila dem, a asuvu a kala ka Yesu uza u Nazara uza da i wandamgbani kpam *Kashilā* ka 'yangasa yi a ukpa vi, a asuvu a kala ka nala ka vuma na wari kushani n alafiya a kapala ka de. ¹¹ Tagarada u *Kashilā* u dana t̄a aya " 'Katali ka aza a kuma a 'yuwain ka ka lakai kalen cika a asu u kuma.' ◊

¹² "Yesu nala vi da koshi wari n ucira u wauwa uma. Ḡba a asuvu a likimba, kala ka ne ka koshi ama a ka fuda a isa aku a tsara iwauwi."

¹³ Azapige yi a yain majiyan cika an a wenei Bituru n Yahaya bawu a panai uwonvo u kadyanshi, kpaci a reve t̄a ama a na yi a'ari n ureve u roku wa. Kpam a reve le t̄a a'ayin a da a'ari kabolo n Yesu. ¹⁴ An kpam azapige yi a wenei vuma da a tanasa vi kabolo n asuki yi, aku a nambai ili i'ya a ka dana. ¹⁵ A tonukoi asuki yi a wuta pini a asu u Asheshi a Pige yi, ele kpam a sheshei.

¹⁶ A danai, "Nda tsa yan n ama a na yi? Kpaci ḡba aza da a ka rongo a Urishelima a reve t̄a an a yain iryoci i pige a akere a ama a na yi, tsa tani n tyoku da tsa dana nala wari wa. ¹⁷ Shegai tsara kotsu ukuna vi u tambura a asuvu a ama wa, asaka tsu barana le a doku a tonuko uza ukuna a asuvu a kala ka nala ki wa."

¹⁸ Pini nala, a isa asuki yi, a barana le kotsu a doku a tonuko uza ukuna ko a wenishike a asuvu a kala ka Yesu wa.

¹⁹ Shegai Bituru n Yahaya a wushunku le, "Mai da wa wari a asu u *Kashilā* tsu lai upana kadyanshi ka de n ka ka *Kashilā*? Kondoi ve i wene. ²⁰ Kpaci atsu gai tsa fuda tsa pada bini a kaci ka ili i'ya tsu panai kpam tsu wenei wa."

²¹ An a doki a barana le, aku a asaka le. A nambai tyoku da a ka yan a yan le mavura, kpaci ḡba ama a ka cikpala t̄a *Kashilā* adama a ili i'ya i gitai. ²² Vuma da a matsai kawunu ki kpam a tanasa yi n ukunosavu vi, ayen a ne a la t̄a amangare.

Atoni yi a yain kavasu

²³ An a asakai Bituru n Yahaya, a banai a asu u aza a le, a yanka le alabari a ili i'ya

◊ 3:22 U.Ml. 18:15. ◊ 3:23 U.Ml. 18:19. ◊ 3:25 Kag. 22:18. * 4:1 Aza a Sadusi yi, azapige a aza a Yahuda a da aza da bawu a wushuki n u'yangā u ukpa. † 4:4 A kece aka na mmuku aza da a'ari atoni wa.

◊ 4:11 Ishp. 118:22; Mak. 12:10; Luk. 20:17.

adarakpi a pige n azapige yi a tonuko le.

²⁴ Ele kpm an a panai nala aku a 'yangasai alagatsu a le ubana a asu u Kashila n katakasuvu ka te a danai, "Ashkepige, uza da u yain zuba n likimba n kushiva n gba ili i'ya i'ari a asuvu a le. ²⁵ A asu u Kulu Keri, vu yain kadyanshi n kagbashi ka vunu; wata, akaya a tsunu Dawuda, vu da,

'Ndy a zuwai Awulawa a yain upan? Ndy a zuwai ama a ka yansa afofi a gbani?

²⁶ Ngono n likimba kpm a fobusoi kushulu, aza da a ka tono n ama kpm dem a bolomgbonoi a'aci a le,

a ka yan tsilala n Magono ma Zuba n Kawauwi ka u suki.' [◇]

²⁷ "Mayun da ili i na yi i gita ta pini na a Urishelima. Hiriduf magono n Bontu Bilatu a bolomgbono ta kaci n Awulawa n aza a Isara'ila n a yanyi tsilala n kagbashi ka vunu Yesu Uza u Uwulukpi, uza da vu gonukoi Kawauwi. ²⁸ A bolomgbonoi tsara a yain ili i'ya vu fobusoi ya gita a asuvu a ucira u vunu n tyoku da va ciga. ²⁹ Gogo-na Magono ma Zuba, kondo ve tyoku da a ka ciga a bishinka tsu manyan. Atsu agbashi a vunu a da, ne tsu ucira u da tsa yan kadyanshi ka vunu bawu uwonvo. ³⁰ Rongo usukusu kukere ku utanasā, vu yansa iryoci n ikunesavu a asuvu a kala ka kagbashi ka vunu Yesu Uza u Uwulukpi."

³¹ An a kotsoi kvasu, aku asu u da a bolomgbonoi vi u gba'gai. A shadangu le n Kulu Keri, a rongoi udansa kadyanshi ka Kashila bawu uwonvo.

Atoni a nemgbenei ucanga u le

³² Gba kabolo ka atoni ki katakasuvu ka te ka le, uyawunsa u da le dem u te, uza wa la u danai ili i'ya wari n i'ya vi i ne i'ya koshi wa, shegai i gba le. ³³ N ucira u pige u da asuki yi a danai ukuna u u'yangā u Yesu Asheku a ukpa. Ukuna u shinga u Kashila ushani wa ta a kaci ka ya dem a asuvu a le. ³⁴ Kpm uza wa la u nambai ili a asuvu a le wa, kpci gba aza a uyamba ko a'uwa a rongo ta udengishe n a tukusi ikebe yi, ³⁵ a ka zuwusa a kapala ka asuki yi. Kpm a ka pecishike i'ya ko ya wa tyoku da mba'la n le mari.

³⁶ Nala uza roku uza u kala Isuhu yain, eyi uza u Levi u da, kumaci ku uyamba u Sayipuru, uza da asuki yi a tsu isa Baranaba;

(wata, Uza da wa Gbamatangu Asuvu.) ³⁷ U denge ta uyamba u ne u roku, u tukoi ikebe yi a kapala ka asuki yi.

5

Ananiya n Sahiratu

¹ Vuma roku da pini uza u kala Ananiya n uka u ne Sahiratu, u dengei uyamba u ne u roku. ² Aku u sokongi ikebe i roku n ure u uka u ne, u tukoi i'ya i buwai vi u zuwai a kapala ka asuki u da i'ya gai la vi gba.

³ Bituru wece yi, "Ananiya, nida vu asakai Kanangasi* ka uwai a katakasuvu ka vunu? Vu yankai Kulu Keri ka'ban, kpm vu sokongi ikebe i roku a asuvu a i'ya vu dengei uyamba vi? ⁴ Uyamba vi u vunu u da ko vu dengei ko bawu vu dengei. Vu denge baci, va fuda ta va yanka ikebe yi tyoku da va ciga. Nida vu yawunsai vu yain ucun u ukuna u naha? Atsa vu yankai ka'ban wa, Kashila ka vu yankai."

⁵ N u pani kadyanshi ki, aku u rukpai u kuwai. Ama da kpm a panai ukuna vi uwonvo u kana le cika. ⁶ Aलोbo a roku a cacai yi ikyamba yi n aminya a eri a wutukpa yi a kunu ki, a ba a cidangu yi.

⁷ An ulapa u uwule u tatsu u wurai, aku uka u ne uwai, shegai u reve ili i'ya i gitai wa. ⁸ Aku Bituru wece yi, "Utyoku u ikebe i'ya i dengei uyamba u de i'ya na vi?"

U danai, "Utyoku u da gai la vi."

⁹ Bituru wece yi, "Nida i bolomgbonoi unā tsara i kondo Kulu Keri ku Magono ma Zuba? Pana nwalu ma aza da a cidangi vali u vunu a utsutsu, kpm a ka canga vu ta dem a wutukpa vu."

¹⁰ Kute-kute u rukpai a kapala ka Bituru u kuwai. An aलोbo yi a uwai, a cina yi cina u kuwa dem de. Aku a canga yi a ba a cidangi evu n vali u ne. ¹¹ Atoni yi n ama da a panai alabari a ukuna vi a panai uwonvo cika.

Asuki a tanasqi ama ushani

¹² Asuki yi a yain iryoci n ikunesavu i roku ushani a asu u ama. Atoni yi a tsu bolomgbono ta a Kafalaka ka Solomo a Kuwa ku Kashila. ¹³ Shegai a asuvu a ama da a buwai, uza wa la u fudai u gbama asuvu u bolomgbonoi kaci n ele wa. Gba n nala, ama a ka nakasa le ta tsupige.

[◇] 4:26 Ishp. 2:1-2. * 5:3 Kanangasi; wata, "Shetan" kala ka dem ka Kalapansi.

¹⁴ Gbā n nala aka n a'ali ushani a ka wushukusu n Asheku. ¹⁵ Hal gbām ama a'ari a uwutukpusa aza a mbāla a ure n a zuwusi le a zuba u ivamkpatu n ajiba tsara Bituru wa wura baci kulu ku ne ku sawa le. ¹⁶ Ama ushani a ilyuci i'ya i'ari evu n Urishelima a'ari utukuso aza a mbāla n aza da ityoni i cingi ya yan le mavura, kpam gbā le a tana ta.

A ukai asuki a kuwa ku a'ali

¹⁷ Magono ma Adarākpī n aza da a'ari n eyi; wata, aza a Sadusi a yain malyon cika. ¹⁸ Pini nala, a kaṅai asuki yi a ukai a kuwa ku a'ali. ¹⁹ Shegai an kayin ka yain, aku katsumate ka Magono ma Zuba ka kukpusai itsutsu yi u wutukpa le, ka danai, ²⁰ “Banai i shamgba a ulanga u Kuwa ku Kashila i tonuko ama gbā ukuna u uma u savu.”

²¹ N a panī nala, aku a uwai a Kuwa ku Kashila ki n usana u de a gitai uwenishike.

A'ayin a da Magono ma Adarākpī n aza da a'ari kaḅolo n eyi a bolomgbonoi, a isaī Asheshi a Pige† nā nkoshi n pige m aza a Isara'ila gbā, aku a sunkuni aza a kuwa ku a'ali ki a tuko asuki yi.

²² Shegai an adagari a Kuwa ku Kashila ki a banai pini a kuwa ku a'ali ki a cina le pini wa, a gonoi a yain alabari a danai, ²³ “Tsu cina ta kuwa ku a'ali ki ugbagiri, aza da kpam a ka wundyā kuwa ki alyā pini a itsutsu, shegai an tsu giduwai tsu cina pini uza wa.”

²⁴ An uzapige u adagari a Kuwa ku Kashila ki n adarākpī a pige yi a panai nala, aku a dambulai cika n a yanyi kacoco ka ili i'ya ukuna u na wa tuko.

²⁵ Uza roku u tuwai u tonuko le, “Wundyai, ama da i ukai a kuwa ku a'ali ki, alyā pini kushani a Kuwa ku Kashila a ka wenishike ama.” ²⁶ Uzapige u adagari vi n aza da a ka tono yi vi a ba a tukoī asuki yi, shegai n ucira wa, kpaci a ka pana ta uwonvo u ama kotsu a varasa le n atali wa.

²⁷ An a tuwai n ele, aku a shamkpa le a kapala ka Asheshi a Pige, Magono ma Adarākpī ma tonuko le, ²⁸ “Tsu tonuko da ta, kotsu i doku i wenishike a asuvu a kala ka nala ki wa, shegai i kyawan de Urishelima n uwenishike u de hal gbām ya ciga i takpa tsu ukpa u ne.”

²⁹ Bituru n asuki yi a wushunku le, “U gan ta tsu gorimuko udani u Kashila kapala n u vuma. ³⁰ Kashila ka akaya a tsunu u yangasa

ta Yesu uza da i wandamgbani a mawandamgbani. ³¹ Aya Kashila ka zuwai a ulyaki u ne, u woko Uzapige n Kawauwi tsara u kukpunka aza a Isara'ila ure u u'asaka tsicingi tsu le, kpam a tsara ucimbusa u unyushi u cingi u le. ³² Atsa tsu wenei ukuna vi, nala kpam dem Kulu Keri ku tonukoi ama ukuna u na vi mayun da. Kashila ka suku ta Kulu Keri ku ne a asu u aza da a gorimuko yi.”

³³ An a panai nala, aku a panai upan cika hal a ka ciga a wuna le. ³⁴ Shegai a asuvu a Asheshi a Pige yi, Kafarishi ka roku ka pini a ka isa Gamaliya. Kawenishiki ka Mele ka uza da ama a ka naka tsupige. U yangai u danai a wutukpa le ve a ulanga. ³⁵ Pini nala, u tonukoi Asheshi a Pige yi, “Atoku a va aza a Isara'ila, kiranai n ili i'ya ya ciga i yanka ama a na yi. ³⁶ Ayen a da a wurai, a yan ta vuma roku uza u kala Tuda uza da u bidyai kaci ka ne n kalen cika. Ama amangatawanishi (400) a da a bolomgbonoi kaci n eyi. Shegai a wuna yi. Aza da kpam a ka tono yi vi a wacuwai, ko i te ukuna u nala u lekede wa. ³⁷ An u ne u kotsoi, vuma roku kpam uza u kala Yahuza uza u Galili u wutai a'ayin a da a ka yan makeci. Eyi dem tsarai ama da a tono yi ushani. Shegai eyi dem a wuna yi, atoni a ne a wacuwai. ³⁸ Gogo-na adooki a va a da na a kaci ka ama a na yi, tsu asaka le shiriri. Manyan ma a ka yan na vi n ucira u kaci u le u da baci a ka yan ma, a ka barakpa wa a ka kpacda ta ma. ³⁹ N ucira u Kashila u da baci kpam, ya fuda ya bishinka le wa, shegai i boluko kaci ka de ukuna n Kashila gbani.”

⁴⁰ A wushuki n adooki a ne, a isaī asuki yi a bawan le. Aku a bara le kotsu a doku a yain kadyanshi n kala ka Yesu wa. Pini nala, a asaka le a lazai.

⁴¹ An asuki yi a lazai pini a kapala ka Asheshi a Pige yi, aku a gitai mazanga, kpaci a wene ta a rawai a yan le mavura adama a kala ka Yesu. ⁴² Kain dem a tsu bana ta a Kuwa ku Kashila n a wenishiki ama n a dansi Yesu aya Kawauwi, hal n a toni a'uwa a'uwa a ama.

6

Udangasa u ama a shindere

¹ A a'ayin a nala yi an kakuma ka Atoni kari a udoku, aku aza a kaletsu ka Tsiheline a ka yan tsali a kaci ka aza a kaletsu ka

Tsiyahuda, an a kpađai ukirana nā nrāna n le a asu u unakasa le ilikulya ushani kain dem tyoku u aza da a buwai. ² Asuki kupa n ama a re yi a bolongi gba Atoni yi asu u te a danai, “U gan tsu asaka kuđari ku kadyanshi ka Kashiła tsu uwa kapeci ka ilikulya wa. ³ Adama a nala atoku, dangasai ama a shindere asuvu a de aza da a'ari n ahali a shinga, ushadangi n Kulu Keri n ugboji, kotsu tsu naka le manyan mi. ⁴ Atsu tani tsu tsara kabala ka kavasu n uwenishike u kadyanshi ka Kashiła.”

⁵ Ama yi gba a panai kayanyan ka ili i'ya a danai. A dangasai Isitifanu vuma da u pityanangi cika kpm ushadangi n Kulu Keri, n Filibu, n Burukoro. A dangasa ta dem Nikana, n Timan, n Baramina, n Nikala vuma u Antakiya uza da u uwai utono u adini a aza a Yahuda. ⁶ Ama a na a da a banka a asu u asuki yi, aku a yain kavasu a tađanku le akere.

⁷ Kadyanshi ka Kashiła ka tamburai, kakuma ka Atoni a uyamba u Urishelima ka doki cika, kpm adarakpi ushani a pityanangi.

A kanga Isitifanu

⁸ Isitifanu ushadangi n kune ku ukuna u shinga u Kashiła n ucira, u yain iryoci n ikunesav a mere ma ama. ⁹ Aku aza a kagata ka Kashiła ka a ka isa Kagata ka U'asaka Agbashi, a gitai kanaanambani n Isitifanu. Ama a na yi aza a Yahuda a da a wutai a Sirani n Alizandariya nala dem n aza a kabon ka Kilikiya n Asiya. ¹⁰ Shegai adama a ureve u kadyanshi ka ne kabolo n Kulu Keri a fuda a nanambana n eyi wa.

¹¹ A leshei ama roku usokongi tsara a yain kaban, a dana, “Tsu panaka yi ta n u wishisi Musa n u yanki Kashiła kadyanshi ka cingi.”

¹² Nala a 'yangasai atakasuvu a ama n azapige n awenishiki a Mele, aku ele tani a kanga Isitifanu a banka yi a kapala ka Asheshi a Pige. ¹³ Aku aza a kaban yi a tonukoi Asheshi a Pige yi, a danai, “Vuma na kain dem da wa yansa kadyanshi ka gbani a kaci ka asu u uwulukpi u na n Mele ma Musa. ¹⁴ Tsu panaka yi ta n u dansi, Yesu uza u Nazara nala vi wa wasa ta asu vi aku u savada gba agadu a da Musa asanka tsu.”

¹⁵ Gba ama da a'ari pini ndishi a asu u usheshe vi a zuwuka yi a'eshi, aku a wenei

upetiwa'eshi u ne u wokoi tyoku u katsu-mate ka zuba.

7

Isitifanu dansai a kapala ka Asheshi a Pige

¹ Magono ma Adarakpi ma wece yi, “Ikuna i na yi mayun da i'ari?”

² Aku Isitifanu danai, “Eda atoku a va n azapige, panaka numu, Kashiła uza u tsupige u wenike ta kaci ka ne a asu u akaya a tsunu Ibrahi, a'ayin a da wari a uyamba u Masopotamiya kahu u ba u dusuku a Haran. ³ U tonuko yi, ‘Yanga a uyamba u de, vu asaka atoku a vunu, vu bana a uyamba u da ma wenike vu.’ ⁴ Aku u 'yangai a uyamba u aza a Kaldiya u ba u dusuki a uyamba u Haran.

“An tata u ne u kuwai da Kashiła ka tuko yi a uyamba u da i'ari ndishi gogo-na vi. ⁵ Shegai u naka yi agadu a uyamba vi ko udeshe u te wa. U yan ta kazuwambani n eyi wa naka yi u da, eyi na mmuku n tsikaya n da ma tuwa a kucina ku ne, ko an u wokoi bawu wari n maku a'ayin yi. “Kashiła ka tonuko yi kpm, ‘Kagali ka vunu ka gbasha ta a uyamba u tsumoci. Aza a uyamba vi kpm a ka foro le ta cika hal ayen amangatawanishi (400). ‘Ma yanka ta aza a uyamba u da a gbashikai vi mavura. Nala u wura baci, aku a tuwa a gbashika mu a asu u na vi.’ ⁶

⁸ “Kashiła ka naka yi kazuwambani a ukuna u ukida u kacombi. An Ibrahi matsai Ishaku, aku u kida yi kacombi eyi n a'ayin kulla. Ukuna vi u lya ta kelime an Ishaku matsai Yakubu, kpm an Yakubu matsai isheku i tsunu aza da a wokoi aletsu kupa n a re.

⁹ “Shegai an mmuku n Yakubu mi ma takuma vangu u le Isuhu upan, aku a denge yi ubana a uyamba u Masar. Shegai Kashiła ka ta n eyi, ¹⁰ kpm u wutukpa yi a asuvu a upana u ikyamba. Kashiła ka naka yi ugboji, kpm u naka yi mapasa ma shinga ara Firi'auna magono ma aza a Masar. U zuwa yi u lya tsugono tsu Masar, u zuwa yi kpm u kirana n kuwa ku tsugono.

¹¹ “Kambulu ka cipai a uyamba u Masar n Ka'ana kabolo n upana u ikyamba u pige, hal isheku i tsunu a nambai ilikulya. ¹² An Yakubu panai a da ilya i'ya pini a Masar,

aku u suki isheku i tsunu de, nwalu n kagita n da la vi. ¹³ Nwalu n le n ire n da Isuhu todugboi kaci ka ne ara le, u wenike le kpam ara Firi'auna.

¹⁴ "Aku Isuhu sukunki tata u ne Yakubu u tuwa, n atoku a ne gba ama amangatat-sunkupa n ama a tawun. ¹⁵ Yakubu gonoi a Masar, nte u kuwai de n isheku i tsunu. ¹⁶ Aku a purai ikyamba i le a gonuko le a Shekem, a zuwa le a kasaun ka Ibrahi tsilai n ikebe i azurufa* a asu u mmuku n Hamo pini a Shekem vi.

¹⁷ "An a'ayin a yain evu a da Kashila ka shadangu kazuwamgbani ka ne ara Ibrahi, aku kakuma ka ama a tsunu ka doki cika a uyamba u Masar, ¹⁸ hal a yain magono ma roku uza da bawu u revei Isuhu. ¹⁹ Magono ma nala mi ma ryafa ta isheku i tsunu aku u zuwa le a panai ikyamba, hal gbam u zuwai a varangusi mmuku n shili tsara a yain uma wa.

²⁰ "A a'ayin a nala yi a da a matsai Musa, aya la tsulobo tsu de, aku a wo yi a kuwa ku tata u ne uwoto n tatsu. ²¹ U kana ta a wutukpa yi pini a kuwa ki, pini nala, makere ma kuwa ku Firi'auna ma tsara yi u wo yi yavu maku ma ne hal u gbonguroi. ²² A wenishike yi gba ugboji u aza a Masar, eyi tani vuma da uza u ucira a asu u kadyanshi n manyan ma ne.

²³ "An Musa yain ayen amangare, aku u da asaka ve u ba u kondo ama a ne aza a Isara'ila. ²⁴ An u wenei vuma u Masar u roku wa lapa vuma u ne uza u Isara'ila, aku u ba u banga yi u wunai vuma vi. ²⁵ N u dani atoku a ne a ka reve an ara ne da Kashila ka wutukpa le, shegai a reve wa.

²⁶ "An kain ka wansai, u wenei ama a re aza a Isara'ila a ka shilakana, aku u tuwai tsara u wansa le, u danai, 'Eda ama a na, uza n utoku u da i'ari, nida ya shilakana?'

²⁷ "Uza da u gitai n kushulu ki u gamai Musa, u danai, 'Ya zuwa vu vu woko uzapige n uza u afada a tsunu?' ²⁸ Wata, wuna da va ciga vu wuna mu tyoku da vu wunai vuma u Masar nala nayain vi?' ²⁹ An Musa panai nala, u sumai u gonoi a uyamba u tsumoci a Midiya, nte u matsai pini de mmuku ma a'ali n re.

³⁰ "An ayen amangare a wurai, aku katsumate ka zuba ka wenikei kaci ka ne ara

Musa a kakamba evu n Masasa ma Sinai. U wenei katsumate ki a asuvu a katyashi ka akina a asuvu a madanga ma kenu. ³¹ An u wenei ili i nala yi, uwonvo u kana yi cika, aku u ra'ai evu tsara u wene i'ya mai. Aku u panai kalagatsu ka Magono ma Zuba ka tonuko yi, ³² 'Mpa Kashila ka isheku i vunu, Kashila ka Ibrahi, n Kashila ka Ishaku, n Kashila ka Yakubu.' Aku ikyamba i Musa i gitai uje, u fuda gbam kpam u webele wa.

³³ "Magono ma Zuba ma tonuko yi, 'Fodo akpata a vunu, kpaci asu u da vari na vi wa ta uwulukpi. ³⁴ Mayun n wene ta mavura ma a ka yanka ama a va a da a'ari a Masar, n pana ta ma'ika ma le, kpam n tuwa ta tsara n wauwa le. Tuwa gogo n suku vu a Masar.'
◇

³⁵ "Musa da a 'yuwain vi, hal a danai, 'Ya zuwa vu vu woko uzapige n uza u afada a tsunu vi?' Aya Kashila ka suki u woko uzapige n kawauwi n ubanga u katsumate ka zuba ka ka wenikei kaci ka ne ara ne a madanga mi. ³⁶ U wutukpa le a asuvu a Masar, u yain kpam iryoci n ikunesavu a uyamba u Masar a Mala ma Shili hal ayen a amangare a kakamba.

³⁷ "Musa na vi da u tonukoi aza a Isara'ila, 'Kashila ka dangasaka da ta matsumate a asuvu a ama a de tyoku u va.' ◇ ³⁸ U bolomgbonoi ama yi a kakamba. U rongoi de kabolo n isheku i tsunu n katsumate ka zuba ka ka yanka yi kadyanshi a Masasa ma Sinai mi. Aya kpam u naka yi kadyanshi ka unaka uma a asu u Kashila, aku u tonuko tsu.

³⁹ "Shegai isheku i tsunu a 'yuwan yi upanaka, a 'yuwan yi. A'ari uyan maluwa a gono a Masar. ⁴⁰ A tonukoi Haruna, 'Yanka tsu ameli a da a ka tono n atsu. Kpaci Musa da wutai n atsu a Masar vi tsu reve ili i'ya i gitai n eyi de wa.' ◇ ⁴¹ A'ayin a nala yi a da a yain kameli ka ka rotsoi madyondyom. A yanka yi udarakpa, a'ari uyan mazanga a adama a ili i'ya a yain n akere a le. ⁴² Adama a nala, Kashila ka kpatalaka le kucina, u asaka le a gbashika atala, tyoku da wari ukorongi a asuvu a itagarada i Ntsumate,

'Eda aza a Isara'ila, i kidaga mu nnama kpam i yanka mu udarakpa a a'ayin

* 7:16 Kondo "Ikebe i azurufa" a kaci ka idani ka "Ikebe" a Idani u Ubanga. ◇ 7:28 Kag. 2:11-14. ◇ 7:34 Uwt. 3:5-10. ◇ 7:37 U.Ml. 18:15. ◇ 7:40 Uwt. 32:1.

a da i rongoi a kakamba ayen amangare wa.

⁴³ I nakai asu u da a ka gbashika Meleki kameli tsupige, hal n kameli ka katala ka de Rafani.

I yain ameli a nala yi i gbashika le. Adama a nala ma tutsuku da ta de a cucina ka uyamba u Babila. †

⁴⁴ “Caupa isheku i tsunu a'ari ta n Katani ka Kavasu ka iryoci a kakamba. A yan ta ka tyoku da Kashila ka tonukoi Musa yain ka. ⁴⁵ An ayen ushani a wurai, aku Joshuwa† tonoi n kuvon n iyamba i Awulawa, uyamba u da Kashila ka loko le. A cangai Katani ka Kavasuf ki ubana a uyamba u savu vi. Nte kari pini hal utuwa a'ayin a Dawuda magono. ⁴⁶ Kashila ka pana ta kayanyan ka Dawuda. Aku Dawuda folo yi u maka Kashila ka Yakubu Kuwa ku Kashila, ⁴⁷ shegai Solomo da mai ka.

⁴⁸ “Gbā n nala, Kashila Uza u Ucira Gbā u dusuku a kuwa ka ama a mai wa. Tyoku da matsumate ma danai, an u yain kadyanshi ka Magono ma Zuba,

⁴⁹ “Zuba da karatsu ka tsugono tsu va, likimba kpam a asu u da a'ene a va a ka wunvuga.

Icun i kuma ku eni ka kpam ya maka mu? Ko kpam nte a asu u uwunvuga u va?

⁵⁰ Mpa n yain ili i na yi gbā n akere a va wa? †

⁵¹ “Edā aryagbaji, aza da bawu i'ari n upanaka kpam i 'yuwain Kulu Keri. Edā tyoku u isheku i de u da i'ari aza da a tsu rongo kushulu n Kulu Keri kain dem. ⁵² A asuvu a nsumate, matsumate ma eni ma isheku i de i kpaɗai uwisha? Hal gbam a wunusai aza da a danai Uza u Uwulukpi wa ta utuwa. Kpam gogo-na i neke de Kawauwi i wuna yi kpam. ⁵³ Edā i wushai Mele a akere a atsumate a zuba, shegai i kpaɗai ma utono.”

A varasai Isitifanu a wunai

⁵⁴ An azapige a aza a Yahuda a panai ili i'ya Isitifanu danai, aku a namgbai katsuma cika hal a lumai ajubu a le. ⁵⁵ Shegai Isitifanu wa ta ushadangi n Kulu Keri, u webelei zuba, aku u wenei tsupige tsu Kashila n Yesu kushani a kukere ku ulyaki ku Kashila. ⁵⁶ U danai, “Wundayai, n wene ta zuba u kukpai

aku n wenei Maku ma Vuma kushani a kukere ku ulyaki ku Kashila!”

⁵⁷ Aku a salai a palai atsuwu a le, kute-kute a kana yi. ⁵⁸ A wutukpa yi a uroto u ilyuci a gita yi uvarasa n atali tsara a wuna yi.

Aza da a wenei ukuna vi a zuwusai aminya a le a kapala ka kalobo ka roku uza u kala Shawulu. †

⁵⁹ An a'ari yi uvarasa, aku u yain kavasuu, u danai, “Asheku Yesu, wusha kulu ku va.”

⁶⁰ Aku u kudangi u salai, “Asheku, kotsu vu kana unyushi u cingi u na a kaci ka le wa.” An u danai nala, aku uma u ne u wutai.

8

¹⁻² Shawulu da pini kushani wa wundaya kpam u wushuki n uwuna u Isitifanu. Aku ama roku aza da a ka tono Kashila a cidangu yi n a sayi cika.

Shawulu yankai Atoni mavura

A a'ayin a nala yi mavura ma pige ma rukpai a mere ma Atoni a Yesu a Urishelima, aku gbā le a wacuwai a asuvu a uyamba u Yahuda n Samariya. Shegai asuki yi alya koshi a wokoi pini a Urishelima.

³ Shawulu tani n rongoi uyan Atoni yi mavura cika. U uwusai a'uwa a'uwa wa ronuso aka n a'ali, wa ukusa le a kuwa ku a'ali.

Filibu yain kubari a Samariya

⁴ Ama da a sumai a asakai Urishelima vi, a rongoi ukyawunsa n a tonusuki ama ukuna u Yesu. ⁵ Filibu* dem banai a ilyuci i pige i roku a uyamba u Samariya, wa tonusuko le ukuna u Kawauwi. ⁶ Aku ama a kyawan yi tsara a pana ili i'ya wa dana, kpaci a wene ta iryoci i'ya u yain. ⁷ U wutukpa ta ityoni i cingi a asuvu a ama ushani. An ityoni i cingi yi i wutai a asuvu a ama yi, aku i kana isali cika. U tanasai kpam aza da ili i soi ikyamba n awunu ushani. ⁸ Adama a nala ilyuci yi i shadangi n ipeli.

Simo kayain ka adabu

⁹ Vuma roku u da pini uza u kala Simo, uza da wari wa yansa adabu pini a ilyuci yi. Aza a Samariya† a yain majiyan ma ili i'ya u tsu yansa, hal u lapai makamba u danai eyi vuma u pige u da. ¹⁰ Ama a Samariya azapige

† 7:43 Emo. 5:25-27. † 7:50 Isha. 53:7-8. † 7:58 Shawulu: Kala ka vuma u na ka tuwa ta ka wokoi Bulus, kpam u woko ta Katoni ka Yesu ka maci. * 8:5 Filibu da a ka dansaka pini na vi, aya dem a ka dansaka a 6:5.

nā mmuku a danai, “Vuma u na uza u ucira u da, u da a ka isa, Ucira u Kashila.”

¹¹ A'ayin ushani Simo wari uyansa adabu n u zuwusi le majjyan, adama a nala u wokoi uza u ucira a asuvu a ilyuci yi. ¹² Shegai an a wushuki n Kadyanshi ka Shinga ka Filibu yain a kaci ka tsugono tsu Kashila n kala ka Yesu Kawauwi, aku a lyubugu le gba le aka n a'ali. ¹³ Hal dem Simo vi n kaci ka ne u wushuki dem n kadyanshi ki. An a lyubugu yi, aku u kana'i utono Filibu. An u wenei tyoku da Filibu wa yansa iryoci n ikunesavu, aku u yain majjyan cika.

¹⁴ An asuki a da a'ari a Urishelima a panai a da aza a Samariya a wushuku de n kadyanshi ki, aku a sukunku le Bituru n Yahaya.

¹⁵ An a rawai, aku a yanka le kavasu tsara a wushi Kulu Keri. ¹⁶ A'ayin a nala yi a lyubugu le ta a asuvu a kala ka Yesu Asheku, shegai ko uza u te u le wari u wusha Kulu Keri wa. ¹⁷ Aku Bituru n Yahaya a tadanku le akere, aku Kulu Keri ku cipā le.

¹⁸ An Simo wenei tyoku da a ka nakasa Kulu Keri a asu u utadangusu akere, aku wa ciga u naka le ikebe, ¹⁹ u danai, “Mpa dem naka numu ucun u ucira u nala vi tsara uza da baci dem n tadanku kukere u tsara Kulu Keri.”

²⁰ Shegai Bituru wushunku yi, “Kashila ka wuna vu ta n ikebe i vunu dem! Va wundya n ikebe i'ya va tsara kune ku Kashila? ²¹ Ko ili i pada vu n manyan ma na wa, kpaci katakasuvu ka vunu ka dere n Kashila wa. ²² She vu kpatala vu asaka tsicingi tsu vunu, vu foli Asheku a cimbusuka vu unyushi u cingi u ili i'ya vu fobusoi a katakasuvu ka vunu. ²³ Kpaci n wene ta vu shafangi n malyon ma cingi, kpam usiri a asuvu a unyushi u cingi.”

²⁴ Simo wushuki, “Yanka numu kavasu, tsara ili i'ya vu danai na vi i gita na mpa wa.”

²⁵ Bituru n Yahaya a yain ku'ari ku kadyanshi ka Asheku a Samariya, an a kot-soi, aku a gonoi a Urishelima. A lyai kapala n kadyanshi ki ele n a goni a une i'ya a cina'sai a ure.

Filibu n vuma u Habasha

† 8:27 Kaletsu ka Tsiheline ka yanka ta manyan n ili i'ya i'ari n kalen ka “kagbashi ka a wutukpai asanda.” Caupa ama a tsu yawansa ta yavu a wutukpa baci agbashi a le asanda a ka yan ta manyan ma le mai. ‡ 8:32 A asu u nala vi, ncon mi ma ta n tsileme ugadi ugadi. Uza wa fuda ta gbam wa kidasa tsa u yanka kunya bawu u kidai macon mi. ◇ 8:33 Isha. 53:7-8. § 8:37 Akorongi a cau ushani aza da a purai a tagarada u Manyan ma Asuki a'ari n makpanda ma 37 wa.

²⁶ A'ayin a nala yi, katsumate ka zuba ka yankai Filibu kadyanshi, “Yanga vu toni ubana a daka, vu toni ure u kakamba u da u wutai a Urishelima ubana a Gaza.” ²⁷ U kana'i ure, eyi a nwalu, u cinai vuma roku kazuwi ka ikebe ka uyamba u Habasha,† kpam kagbashi ka shegai wa ta n tsupige a tsugono tsu Kandakatu Magono, kpam uka da magono ma Habasha mi. A Urishelima da u banai tsara u lyai kayala. ²⁸ An wa gono a kuwa, aku u dusuki a maringongo ma adoki ma ne, u kukpai tagarada u Ishaya wa yan kaneshi.

²⁹ Aku Kulu Keri ku tonukoi Filibu, “Ra'aba evu n maringongo ma nala mi.”

³⁰ U sumai u banai asu u ne, u panaka yi wari a kaneshi u tagarada u Ishaya matsumate. U wecei vuma vi, “Vu reve ili i'ya wari a kaneshi?”

³¹ U wushunku yi, “Nte tani, she uza roku u banga mu.” Aku u tonukoi Filibu u yuwa maringongo mi u dusuku kabolo n eyi.

³² Kabon ka tagarada ka wa yan kaneshi vi ka na:

“A rono yi yavu macon† ma a ka bana ukida. Tyoku da maku ma kondom ma tsu pada bini a ka kidasa yi baci tsileme tsu ikyamba i ne, nala dem u padai.‡

³³ A yanka yi uwono hal a kidaga yi ugana n ukuna u da bawu wari dere.

Uza wa la wa yan kpam kadyanshi ka mmuku, nā mmuku n tsikaya n ne wa.

Nte tani, kpaci a wuna yi kahu u tsara le.” ◇

³⁴ Vuma vi u tonuko yi, “N folo vu, tonuko mu kalen ka asu ki. A kaci ka yai ka matsumate mi ma yain kadyanshi ki, n kaci ka ne ka wa yan ka, ko gai uza roku u da kau?”

³⁵ Aku Filibu gitai asu u tagarada u nala vi, u yanka yi alabari a Yesu. ³⁶ Ele pini a nwalu a cinai asu u roku n mini. Pini nala, vuma vi u danai, “Mini ma na, ndya ya bishinka vu vu lyubugu mu?”

[³⁷ Filibu danai, “Vu wushuku baci n katakasuvu ka te, ma lyubugu vu ta.”

Vuma vi u wushuki. “N wushuku tā n Yesu Kawauwi, Maku ma Kashila.”]§

³⁸ U zuwai a shamkpai maringongo ma adoki mi. Ama a re a le gba a cipai a uwai a asuvu a mini mi, aku u lyubugi yi.

³⁹ An a wutai a asuvu a mini mi, Kulu Keri ku Magono ma Zuba ku cangai Filibu. Vuma vi u doku u wene yi wa. Aku u lyai kapala na nwalu n ne ushadangi n ipeli. ⁴⁰ Filibu wenei kaci ka ne a ilyuci i Azatu. U tambai ilyuci ilyuci n u yanyi kubari ku Kadyanshi ka Shinga ka Asheku hal u rawai a Kasariya.

9

Shawulu wokoi Katoni

¹ A'ayin a da Shawulu wari pini a uyanka Atoni a Asheku mavura cika, hal n u dani wa wuna le. Aku u banai a asu u Magono ma Adarakpi, ² u folo yi u naka yi ukanikorongi u ubana a agata a Kashila a Damasuka. Tsara u cina baci Atoni a da a wushuki n Ure u Asheku aka ko a'ali, aku u tuwa n ele usiri a Urishelima. ³ Eyi pini a nwalu, hal u yain evu n Damasuka, kute-kute u wenei kadyashi ka ucira ka wutai a zuba ka wakana yi ukyawan. ⁴ Aku u rukpai a iyamba u panai kalagatsu ka danai, “Shawulu, Shawulu, ndya i zuwai va yan mu mavura?”

⁵ Shawulu wecikei, “Asheku, ada yai?”

Aku kalagatsu ki ka wushuki, “Mpa Yesu uza da wari a uyan mavura. ⁶ Yanga vu uwa a ilyuci yi, a ka tonuko vu ta i'ya va yan.”

⁷ Aza da a ka walaka kabolo ki a fuda a dana ukuna wa, a pana ta kalagatsu ki, shegai a wene uza wa. ⁸ Aku Shawulu 'yanga, shegai an u kukpai a'eshi a ne u wene asu wa. Atoku a ne a da a kana yi kukere a banka yi pini a ilyuci i Damasuka yi. ⁹ U yan ta a'ayin a tatsu pini a Damasuka vi bawu u wenei asu, kpam u lya ili wa, u so tani ili wa.

¹⁰ A Damasuka vi katoni ka pini uza u kala Ananiya. Asheku a isa yi a asuvu a kuwene, u danai, “Ananiya!”

Aku u wushuki, “Mpa na, Asheku.”

¹¹ Asheku a tonuko yi, “Yanga vu bana a ure u da a ka isa Ure u Karara vu wecike kuwa ku Yahuzi. Uza roku da pini uza u Tarsu, uza da a ka isa Shawulu. Aya pini wa yan kavasu. ¹² N wenike yi ta gban kuwene. A asuvu a kuwene ki u wene ta vuma da a ka isa Ananiya u tadanku yi kukere a kaci tsara u wene asu.”

¹³ Ananiya wushuki, “Asheku, n so ta upanasa alabari a vuma u nala vi a ili i cingi i'ya wa yansaka aza a uwulukpi a wunu a Urishelima. ¹⁴ Kpam adarakpi a pige a wushunku yi de u kana gba uza da baci dem wa isa asuvu a kala ka wunu.”

¹⁵ Asheku a tonuko yi, “Avu gai wala, kpaci aya n dangasai u dansa kala ka va a asu u Awulawa, na ngono n le, kpam n a asu u aza a Isara'ila. ¹⁶ Ma wenike yi ta tyoku da wa pana ikyamba adama a kala ka va.”

¹⁷ Ananiya ba u uwai a kuwa ki. U 'yangasai kukere u sawai Shawulu u danai, “Utoku u va, Asheku a da a suku mu; wata, Yesu uza da u wenikei kaci ka ne ara wunu a ure u da vu walai vi. Wa ciga ta vu doku vu wene asu, kpam u shadangu vu n Kulu Keri.” ¹⁸ Kute-kute aku ili i roku i rukpai a a'eshi a Shawulu yavu apici, aku u wenei asu. Pini nala, u 'yanga a lyubugi yi. ¹⁹ An u lyai ilikulya, aku ucira u ne u gonoi.

Shawulu yain kubari a Damasuka

Shawulu yain a'ayin pini a asuvu a Damasuka kabolo n Atoni a da a'ari pini vi. ²⁰ A barakpa wa, aku u gitai kubari ku kadyanshi ka Kashila a agata a Kashila n u dansi Yesu da Maku ma Kashila. ²¹ Gba aza da a panaka yi a yain majiyan, a danai, “Vuma na vi aya u 'yangasai Atoni n u yansaki le mavura a Urishelima vi wa? Tuwa da u tuwai tsara u kana le u sirasa u banka le a asu u adarakpi a pige wa ko?”

²² Shegai Shawulu doki ucira u kubari, wari a uvurusu atakasuvu a aza a Yahuda aza da a'ari a Damasuka, n u dansi Yesu da Kawauwi.

²³ An a yain a'ayin ushani, aza a Yahuda a sheshei a wuna yi. ²⁴ Shegai u panai alabari a ili i'ya a sheshei. A'ari uwundya itsutsu i ilyuci yi kaara n kayin tsara a kana yi a wuna. ²⁵ Pini nala, kayin ka pige abangi a ne a zuralakpa yi a ilinuku i kasaga ka ilyuci a asuvu a mabana ma pige.

Shawulu banai a Urishelima

²⁶ An Shawulu rawai a Urishelima, u cigai u bolomgbono kaci n Atoni yi, shegai a panai uwonvo u ne kpaci a wushuku an eyi katoni ka wa. ²⁷ Shegai Baranaba tuko yi a asu u asuki, u tonuko le tyoku da Shawulu wenei Asheku a ure n tyoku da Asheku a dansai n eyi. N tyoku da kpam u yain kubari

ku kadyanshi ka Kashilā n u dansi kala ka Asheku a Damasuka bawu uwonvo.

²⁸ Asuki yi a wushuki n Shawulu. Pini nala, u dusuki n ele a Urishelima n u tambu asu asu, n u yanyi kuḅari n kala ka Asheku bawu uwonvo. ²⁹ U dansa t̄a n u yanyi kananamgbani n aza a Yahuda a dā a ka pana kaletsu ka Tsiheline, adama a nala, a'ari uzama ure u dā a ka wuna yi. ³⁰ An atoku a ne a panai nala, aku a banka yi a Kasariya a tutsuku yi a kpatsu ubana a Tarsu ilyuci i ne.

³¹ Gbā Atoni a dā a'ari a uyamba u Yahuda, n u Galili, n u Samariya a tsarai ndishi n shinga. A panai uwonvo u Asheku, a yain ucira, Kulu Keri kpam kari a ugbamatan-gusu le hal a'ari a udoku kakuma.

Bituru t̄an̄as̄ai Iniyasu

³² A'ayin a nala yi, Bituru kyawunsai uyamba vi gbā, u ba u kondoi ama a Kashilā dā a'ari a ilyuci i Lida. ³³ Nte a gawunsai pini n vuma roku uza u kala Iniyasu, uza dā wari nvain nā m̄bālā n tsuwunu hal ayen kulla. ³⁴ Aku Bituru tonuko yi, "Iniyasu, Yesu Kawauwi t̄an̄as̄a vu dē, 'yanga vu ka-talā kajiba ka vunū." Kute-kute u 'yangai. ³⁵ Gbā aza a Lida n aza a uyamba a Sarana a wenei vuma dā a t̄an̄as̄ai vi, pini nala, a kpatalai a asu u Asheku.

Bituru 'yangas̄ai Dokas a ukpa

³⁶ Uka roku dā pini a Japa uza u kala Tabita; wata, Dokas* n Tsiheline, uka vi katonī ka. U n̄akā t̄a kaci ka ne a asu u manyan ma maci n u b̄angi aza a unambi.

³⁷ A'ayin a nala yi a dā u yain m̄bālā aku u kuw̄ai. Pini nala, a sumbā yi a vakunku yi a kunukuzuba. ³⁸ An Atoni yi a panai alabari cina Bituru pini a Lida evu n Japa, aku a suki ama a re a ba a foli yi a danai, "Tuw̄a gogo."

³⁹ Bituru lazai kabolo n ele. An a rawai, aku a banka yi a kunukuzuba ki. Nranā n shamgbai evu n eyi a ka s̄a, kpam a ka wenshike yi ntogo n aminya a dā Dokas yanka le cina eyi n uma.

⁴⁰ Bituru wutukpā le a ulanga, aku u kud̄angi u yain kvasu. U kpatalai a asu u kakushe ki u danai, "Tabita, 'yanga." Aku u kukp̄ai a'eshi, an u wenei Bituru, u 'yangai u dusuki. ⁴¹ Bituru k̄an̄a yi kukere u b̄anga yi

tsarā u 'yanga. Aku u isai Atoni yi nā nranā mi gbā, u n̄akā le n eyi n uma.

⁴² Alabari yi a tamburai gbā a uyamba u Japa, kpam ama a wushuki n Asheku. ⁴³ Bituru dusuki a Japa a'ayin ushani, a kuwa ku uza u manyan ma ikpan uza u kala Simo.

10

Koniliyu isai Bituru

¹ A yan t̄a vuma roku a ilyuci i Kasariya uza u kala Koniliyu, katigi ka a asuvu a kabolo ka asoje ka a ka isā Kabolo ka Asoje a Italiya. ² Vuma u maci u dā, u tsu rongo t̄a ulyas̄aka Kashilā kayala a'ayin dem. Nala dem aza dā a'ari a kuwa ku ne. U tsu nakasa t̄a aza a unambi kune, n u yansi kvasu ubana a asu u Kashilā.

³ Kain ka te, evu n ulapa u uwule u tatsu u kaara, aku u wenei katsumate ka zuba a asuvu a kuwene ka tuw̄ai ka tonuko yi, "Koniliyu."

⁴ Koniliyu wa wundya yi tuntu n uwonvo. U wecei katsumate ki, "Ndyā yi, Asheku?"

Aku u wushuki, "Kashilā ka wushuku t̄a kvasu ka va yansa ubana ara ne, kpam u reve t̄a n kune ku va yans̄aka aza a unambi."

⁵ Suku ama roku ubana a ilyuci i Japa a ba a isā vuma roku uza u kala Simo, uza dā dem a tsu isā Bituru. ⁶ Aya pini wa rongo n vuma roku uza dā dem a tsu isā Simo, vuma vi manyan ma ikpan ma wa yansa. Kuwa ku ne evu n kushivā dā kari."

⁷ An katsumate ki ka lazai, aku Koniliyu isai agbashi a ne a re n kasoje ka roku, uza dā wa tono Kashilā a asuvu aza dā a ka yans̄aka yi manyan kain dem. ⁸ Aku u tonuko le gbā ili i'ya i gitai, pini nala, u suku le a Japa.

Bituru wenei kuwene

⁹ An kain ka wansai, n kaara a kaci ele a asuvu a nwalu, cina a yain evu n ilyuci yi, aku Bituru yuw̄ai a zuba u kunu u yain kvasu. ¹⁰ Pini nala, kambulu ka k̄an̄a yi, ele pini a ufoḅuso ilikulya yi, aku u wenei kuwene. ¹¹ U wenei zuba u kukp̄ai aku ili i roku yavu kunya ku pige ku ngan n nishi ubar̄akpi a ka cipukā ka utuw̄a a iyamba. ¹² A kunya ki gbā icun i nnama n dā mari n a'ene a nishi n̄a n dā ma kabur̄a n̄a nnu n

* 9:36 Kala ka Tabita n Tsi'arama, n Dokas n Tsiheline gbā kalen ka le ka te, kpam ka "maren." 10:12 A asuvu a kunya ki nnama n roku n dā pini n dā aza a Yahuda a tsu takuma kpam n̄a n dā bawu a tsu takuma adama a Mele.

da mari pini.* ¹³ Aku u panai kalagatsu ka danai, “Bituru, 'yanga vu kida vu takuma.”

¹⁴ Shegai Bituru wushuki, “A'a, Magono ma Zuba, kotsu n takuma ili i'ya bawu a wulukpei ko kpm i'ya i'ari n icadi i'ya Mele ma tsunu ma bishinka tsu utakuma wa.”

¹⁵ Aku u doki u panai kalagatsu ki upana u ire, “Kotsu vu isa ili i'ya Kashila ka wulukpei, ili i'ya bawu i'ari uwulukpi wa.”

¹⁶ An ukuna u nala u gitai hal kutatsu, kute-kute aku a bidyai kunya ki ugono a zuba.

¹⁷ Bituru pini a kadambula ka kalen ka kuwene ku nala ki, aku ama da Koniliyu suki vi a rawai a utsutsu, cina a wecike de kuwa ku Simo ki. ¹⁸ A danai, “Azakuwa,” aku a wecikei ko nte Simo uza da a ka isa Bituru vi wari pini.

¹⁹ Eyi pini a uyawunsa a kaci ka kuwene ka u wenei vi, aku Kulu Keri ku tonuko yi, “Ama a tatsu da la a ka bolo vu. ²⁰ Cipa vu tono le. Kotsu vu yain malala wa, kpaci mpa n suku le.”

²¹ Bituru cipai u cinai ama yi, u danai, “Mpa ya bolo. Ndaya ya boluko mu n i'ya?”

²² A danai, “Katigi ka aza a Roma, uza u kala Koniliyu aya u suku tsu. Vuma maci u da, uza da u tsu rongo a ulyaka Kashila kayala, uza da kpm gba aza a Yahuda a ka naka karinga. Katsumate ka zuba ka kari uwulukpi ka ka tonuko yi u isa vu vu bana ara ne tsara u pana i'ya wa dana.” ²³ Pini nala, Bituru uwai n ele a asuvu a kuwa, u naka le asu u da a ka wansa.

Bituru banai a kuwa ku Koniliyu

An kain ka wansai, Bituru, kabolo n Atoni a roku aza a Japa, a wutai a lazai kabolo n aza da Koniliyu suki vi. ²⁴ An kain ka doki ka wansai, aku a uwai a Kasariya. Alya Koniliyu wari a uvana hal gbam u libanai amaci a ne n aje a ne. ²⁵ Bituru n u uwi a kuwa ki, aku Koniliyu ryabusa yi, u rukpai a kapala ka ne u lyaka yi kayala. ²⁶ Aku Bituru 'yangasa yi u tonuko yi, “'Yanga, mpa dem vuma da.” ²⁷ An Bituru wari kadyanshi n eyi, aku u uwai u cinai kakuma ka ama ushani.

²⁸ U tonuko le, “Eda n kaci ka de i reve ta u gan uza u Yahuda u gawan kaci ko kpm u ba u kondo Kawulawa wa. Shegai Kashila ka wenike mu ta u da, kotsu n isa uza roku uza u ashinda wa. ²⁹ Adama a nala, an i isa mu n 'yuwan utuwa wa. Gogo-na ma ciga n pana ili i'ya ya isaka mu vi.”

³⁰ Koniliyu wushuki, “A'ayin a nishi a da a wurai dere n gogo-na naha, a ulapa u uwule u tatsu u kaara an mari a uyan kavasuu, aku vuma roku u tuwa mu n aminya a eri a ulada u shangbai a kapala ka va. ³¹ U danai, ‘Koniliyu, a wushuku de kavasuu ka vunu, kpm kune ku va neshe aza a unambi yi ku woko de ili i ucibusu a asu u Kashila. ³² Adama a nala she vu suku a ubana a Japa a ba a isa Simo uza da a ka isa Bituru. Aya pini u cipai a kuwa ku Simo uza u manyan ma ikpan, uza da wa rongo evu n kushiva.’ ³³ Da i zuwai n suki ama n maloko a isa vu vi, kpm u gan ta an vu tuwai. Gogo-na atsa na gba tsunu tsu bolomgbonoi a asu u te tsara tsu pana ili i'ya Asheku a tonuko vu vu tonuko tsu.”

Bituru dansai a kuwa ku Koniliyu

³⁴ Pini nala, Bituru gitai kadyanshi, “Mayun da, n reve ta Kashila kari n kudyangi wa. ³⁵ Shegai u wushi gba ama da a ka pana yi uwonvo, n a yanyi ili i'ya wa ciga, a asuvu a kaletsu dem. ³⁶ I reve ta n akani a da Kashila ka sukunki aza a Isara'ila, n a tonusuki le alabari a kayanyan ka ndishi n shinga a asu u Yesu Kawauwi. Aya kpm Asheku a ama gba. ³⁷ I reve ta n ili i'ya i gitai a uyamba u Yahuda, an Yahaya danai a lyubugu ko ya wa. Kpm a Galili da ukuna u na vi u gitai. ³⁸ I reve ta Kashila ka ka naka Yesu uza u Nazara tsupige, Kulu Keri ka ta n eyi, kpm wa ta n ucira cika. U tamba ta n u yansi ukuna u shinga, n u tanasi aza da Kalapansi ka 'yanki, kpaci Kashila ka ta n eyi.

³⁹ “Atsa tsu wenei ukuna u da u gitai n eyi a uyamba u Yahuda, n Urishelima. Alya a wuna yi a mawandangbani. ⁴⁰ Shegai Kashila ka 'yangasa yi a kain ka tatsu, kpm u zuwa yi u wenike kaci ka ne a asu u ama. ⁴¹ U wenike kaci ka ne a asu u ama gba wa, shegai ara tsunu; wata, atsu aza da Kashila ka dangasai caupa, tsara tsu woko aza da a wenei ukuna vi. Atsa aza da tsu lyai kpm tsu soi kabolo n eyi an u 'yangai a ukpa. ⁴² Kpm u tonuko tsu tsu yanka ama kubari, tsu tonuko le Yesu da Kashila ka dangasai u yanka aza uma n akushe afada. ⁴³ Gba ntsumate n yan ta kadyanshi ka ne a danai, ‘Gba uza da baci u wushuki n kala ka ne, a ka cimbusuka yi ta unyushi u cingi u ne.’”

Awulawa a tsarai Kulu Keri

⁴⁴ Bituru pini a kadyanshi ki, aku Kulu Keri ku cipai a kaci ka aza da a ka panaka yi vi. ⁴⁵ Aku aza a Yahuda a da a'ari Atoni a asuvu a aza da a tuwai n Bituru vi, a yain majiyan an a wenei dem Awulawa a wushai kune ku Kulu Keri ki. ⁴⁶ Kpaci a panaka le ta a ka dansa n aletsu a roku, n a cikpali Kashila.

Pini nala, Bituru danai, ⁴⁷ "Awulawa a na yi dem a wusha ta Kulu Keri tyoku da atsu tsu wushai. Uza wa la wa bishinka a lyubugu le wa." ⁴⁸ Aku u zuwai a lyubugu le a asuvu a kala ka Yesu Kawauwi. Pini nala, a folo yi u doku u yain a'ayin n ele.

11

Bituru gonoi a Urishelima

¹ Asuki yi n Atoni a da a'ari a Yahuda a panai alabari a da Awulawa a wushai kadyanshi ka Kashila. ² Shegai an Bituru gonoi a Urishelima, aku Atoni a roku aza da da a'ari aza a Yahuda a yanka yi kushulu. ³ A danai, "Ndya i zuwai vu banai a asu u Awulawa, hal vu lyai kabolo n ele?"

⁴ Aku Bituru tonuko le ili i'ya i gitai. ⁵ U danai, "Kain ka te a Japa, tyoku da mari a kavasu aku n wenei kuwene. N wenei ili i roku yavu kunya ku pige ku ngan n nishi ubarakpi a ka cipuka ka utuwa a iyamba, hal ku rawai evu na mpa. ⁶ An n webelei kunya ki mai n wenei gba icun i nnama n kenu, na nnama n mete, n ili i nkaburu, na nnu. ⁷ Aku n panai kalagatsu ka danai, 'Bituru, 'yanga vu kida vu takuma.'

⁸ "Pini nala, n wushuki, 'Ko kenu, Magono ma Zuba, ili i'ya bawu i'ari uwulukpi, ko i icadi i'ya Mele ma tsunu ma bishinka tsu utakuma kotsu i uwa a unu a va wa.'

⁹ "Shegai kalagatsu ka ka wutai a zuba vi ka doki ka danai ukuna u ire, 'Kotsu vu isa ili i'ya Kashila ka wulukpei, ili i'ya bawu i'ari uwulukpi wa.' ¹⁰ Kutatsu ka a yain nala kahu a canga ili yi ubana a zuba.

¹¹ "Derere u ukuna vi u da ama a tatsu a da a suki a Kasariya a rawai a kuwa ka mari vi. ¹² Aku Kulu Keri ku tonuko mu n toni le kpam n dambula an a wokoi Awulawa wa. Atoku a va ama a teli a na yi alya a soku mu, hal tsu uwai a kuwa ku uza da u suku le vi. ¹³ U tonuko tsu kpam tyoku da u wenei katsumate ka zuba ka shamgbai a kuwa ku ne ka tonuko yi, 'Suku a ba a isa Simo uza da a ka isa Bituru a Japa. ¹⁴ Aya wa tonuko vu

tyoku da avu n kuwa ku vunu gba ya tsara iwauwi.'

¹⁵ "Kadyanshi ka n gitai le uyanka, aku Kulu Keri ku cipai ara le dere tyoku da ku cipa tsu a kagita. ¹⁶ Pini nala, aku n cibai an kadyanshi ka Kashila ka danai, 'Yahaya gai n mini ma u lyubugusi, shegai eda Kashila ka lyubugu da ta n Kulu Keri.' ¹⁷ An u wokoi Kashila ka yanka le kune derere tyoku da u yanka tsu a'ayin a da tsu wushuki n Yesu Asheku Kawauwi, ya mpa n bishinka Kashila?"

¹⁸ An a panai nala aku a nambai ili i'ya a ka dana, pini nala, a kana ucikpala Kashila a danai, "Gogo-na dem Kashila ka wushuku de Awulawa a kpatala utuwa ara ne, kpam u ne le de uma."

Atoni a Antakiya

¹⁹ An Isitifanu kuwai, aku a gitai uyan Atoni yi mavura, hal a wacuwai ubana a mbari. A rawa ta a Finisiya n Sayipuru n Antakiya u Suriya. A yain kuvari ku Kadyanshi ka Shinga ka Kashila, shegai aza a Yahuda a da a yankai kuvari ki koshi. ²⁰ Asuvu a Atoni a da a wacuwai vi aza roku a wutai a Sayipuru n Sirani a banai a Antakiya, a kana uyanka Awulawa Kadyanshi ka Shinga ka Yesu Asheku. ²¹ Ucira u Asheku wa ta kabolo n ele, hal ama ushani a wushuki a kpatalai asu u Asheku.

²² An Atoni a da a'ari a Urishelima a panai ili i'ya i gitai a Antakiya, a suki Baranaba ubana de. ²³⁻²⁴ Vuma u maci da uza da wari ushadangi n Kulu Keri kpam u pityanangi. An u rawai u wenei ukuna u shinga u da Kashila ka yanka le, u yain ipeli cika. Aku u rono le atsuvu a pityanangu n Asheku n katakasuvu ka le ubana. Ama ushani a doku ta a kpatalai ubana a asu u Asheku.

²⁵ Pini nala, Baranaba banai a Tarsu uzama Shawulu. ²⁶ An u wene yi, aku u tuko yi a Antakiya. Ama a re a le gba a shamgbai pini n Atoni yi hal kayen ka te dere, n a wenishiki kakuma ka ama. A Antakiya da a gitai u'isa atoni a Yesu n kala ka Aza a Kirisiti.†

²⁷ A'ayin a na yi a da ntsunate n roku n wutai a Urishelima a banai a Antakiya. ²⁸ Uza u te a asuvu a le uza u kala Agaba u 'yangai u yain kadyanshi n ucira u Kulu Keri u danai, "A ka tuwa ta a yain kambulu ka pige a likimba gba." (A'ayin a da Kaladiyu wa lya tsugono tsu Roma da udani u na

vi u shadangi.) ²⁹ A'ayin a nala yi, Atoni a sukunku t̄a atoku a le a d̄a a'ari a Yahuda kune. Ya dem suki utyoku u ucira u ne. ³⁰ Nala a yain a sukunki nkoshi ma atoni a Yahuda kune a akere a Baranaba n Shawulu.

12

Bituru a kuwa ku a'ali

¹ A'ayin a nala yi a d̄a Hiridu Agaripa magono u gitai uforo ama a Kashil̄a. ² Hal gbam u zuwai a kapamgbana kaci ka Yakubu utoku u Yahaya n burundu. ³ An u wenei aza a Yahuda a panai kayanyan ka ili i'ya u yain, aku u k̄ana dem Bituru. A'ayin a Ulya u ilikulya i'ya i Nambai Yisti† d̄a ukuna vi u gitai. ⁴ An u k̄ana yi, aku u gidaku yi a kuwa ku a'ali. U nakangu yi a akere a asoje a nishi a nishi hal asu kunishi a wundi yi, tsara a kotsu baci Abiki yi, u tuko yi a kapala ka ama u yanka yi afada. ⁵ A'ayin a d̄a Bituru wari pini a kuwa ku a'ali ki, aku ama a Kashil̄a a'ari uyan kavasu adama a ne.

Katsumate ka zuba ka wauwai Bituru

⁶ N kayin ka Hiridu wa yawunsa kain ka wansa baci u wutukpa yi tsara u yanka yi afada yi, Bituru wari alavu a mere ma asoje a re usiri n ikani i re. Kpam asoje a re aza d̄a a ka wundya kuwa ki kushani a utsutsu. ⁷ Kute-kute aku katsumate ka zuba ka Magono ma Zuba ka wenikei kaci ka ne ara ne, aku katyashi ka wakanai kunu ki. Aku katsumate ki ka sawai Bituru a ikengi u 'yangasa yi u danai, "Yangasa gogo!" Pini nala, ikani yi i saruwai.

⁸ Katsumate ki ka tonuko yi, "Uka matogo n akpata a vunu." Aku u yain nala. U tonuko yi kpam, "Wambana kunya ku vunu, u tono mu."

⁹ Aku u wutai u tono yi, kpam u reve an ili i'ya katsumate ki ka yan vi mayun d̄a wa, eyi n u dani kuwene ka a ka wenike yi. ¹⁰ An a wurai asoje a d̄a a ka wundya kuwa ki aza a kagita n aza a ire, aku a rawai a utsutsu u urim, utsutsu u uwa a ilyuci yi. Aku utsutsu vi u giduwai n kaci ka ne, aku a wutai. An a rawai a nsandu ma ure, kute-kute katsumate ki ka asaka yi.

Bituru gonoi asu u aza a ne

¹¹ Pini nala, ugboji u Bituru u gono yi, u danai, "Gogo-na n reve t̄a Magono ma Zuba

ma ma suki katsumate ka zuba ka ne tsara u wauwa mu a kukere ku Hiridu, n ukuna u cingi u d̄a aza a Yahuda a fobusoi a kaci ka va."

¹² An u revei nala, aku u banai a kuwa ku Meri mma u Yahaya uza d̄a kpam dem a ka isa Marku, a asu u d̄a ama ushani a bolomgbonoi a'ari uyan kavasu. ¹³ An u kudai utsutsu u danai aza a kuwa, aku kagbashi ka kari makere uza a kala Ruda tuwai tsara u wene ko yayi. ¹⁴ An u revei kalagatsu ka Bituru ka, u giduwa kpam utsutsu vi wa adama a mazanga, aku u gonoi a asuvu a kuwa n ilyadi, u danai, "Bituru d̄a pini kushani a utsutsu u kuwa."

¹⁵ A danai, "Ijan i'ya vu?" Eyi tani u matsai n u dansi aya. Aku a danai, "Yan maken wa, katsumate ka ne ka!"*

¹⁶ Bituru gai lyai kapala n ukudusa utsutsu vi, aku a giduwai a wene yi, a yain majiyan cika. ¹⁷ U yanka le iryoci n kukere u d̄a a pada bini. U tonuko le tyoku d̄a Magono ma Zuba ma wutukpa yi a kuwa ku a'ali. U doki u tonuko le, "Tonukoi Yakubu n Atoni a d̄a a buwai ukuna vi." Aku u 'yangai u banai a asu u roku.

¹⁸ An kain ka wansai, ugirowa u kenu u d̄a asoje yi a giruwai wa, adama a ili i'ya i gitai n Bituru. ¹⁹ An Hiridu zama yi bawu u wene yi. Aku u wecishei asoje a d̄a a ka wundya yi vi. Pini nala, u zuwai a wuna le.

Ukpa u Hiridu

An nala u wurai, Hiridu 'yangai a Yahuda ubana a Kasariya u yain a'ayin de. ²⁰ A'ayin a nala yi, Hiridu wa t̄a n upan u ama a Taya n Sida. Shegai an a ka ciga ilikulya a asu u tsugono tsu Hiridu, aku a tuwai ara ne n katakasuvu ka te. A boloi ubolomgbono u kaci u Bilasutu kagbashi ka ka kirana n kunu ku magono, a zamai ndishi n shinga.

²¹ Kain ka te an a fobusoi, aku Hiridu ukai aminya a tsugono u dusuki a karatsu ka tsugono, u yanka le kadyanshi. ²² An kaku-ma ka ama ki ka panai, aku a 'yangasai alagatsu a le a danai, "Kalagatsu ka kashil̄a ka roku ka na vi, ka vuma ka wa." ²³ Kute-kute, aku katsumate ka zuba ka Magono ma Zuba ka gbasha yi, kpaci u bidiga t̄a kaci ka ne tsupige aku u 'yuwain unaka Kashil̄a

* 12:15 A'ayin a nala yi, ama roku a bidya t̄a Kashil̄a ka tsu suku t̄a atsumate a ne a kirana n vuma dem, kpam katsumate ki ka tsu tuwai t̄a a asu u vuma vi yavu vuma d̄a.

tsupige. Pini nala, azun a katumā a gita yi utakuma hal u kuwāi.

Atoni a doki ushani

²⁴ Kadyanshi ka Kashilā kpmam kari a ulya kapala n ka tamburi.

²⁵ An Baranaba n Shawulu a kotsoi manyan ma a naḳa le a Urishelima, aku a gonoi a Antakiya kabolo n Yahaya Marku.

13

A suki Baranaba n Shawulu

¹ A asuvu a Atoni a da a'ari a Antakiya vi, ntsumate n da pini hal n awenishiki; wata, Baranaba, n Saminu uza da a ka isa "Uza u Dan," n Lusiya uza da u wutaḳa a Sirani, n Manayan, uza da u gbonguroi kabolo n Hiridu Antiba, n Shawulu. ² Kain ka te, tyoku da ama a na a'ari ulyaka Magono ma Zuba kayala n a yani kakuli, Kulu Keri ku danai, "Takpa numu Baranaba n Shawulu adama a manyan ma n isa le n ma."

³ An a doki a yain kakuli n kvasu, aku a tadanki Baranaba n Shawulu akere a tut-suku le a kana ure.

Baranaba n Shawulu a banai a Sayipuru

⁴ An Kulu Keri ku suki Baranaba n Shawulu a banai a Salusiya, a uwai a kpatsu ubana a uyamba u mere ma mini u Sayipuru. ⁵ An a rawai a ilyuci i Salami, a yain kuḳari ku kadyanshi ka Kashilā a agata a Kashilā a aza a Yahuda. Yahaya Marku dem bana ta kabolo n ele wa banga le.

⁶ An a kyawunsai uyamba vi gba hal ubana a ilyuci i Pafasu. Aku a gawunsai n uza u Yahuda u roku uza u adabu uza u kala Bara-Yesu. Eyi matsumate ma kaban ma, ⁷ uza da wari kabolo n gomuna Sarajiya Bulus. Gomuna vi vuma da uza u ugboji. U libana le a bana ara ne, kpaci wa ciga ta u pana kadyanshi ka Kashilā.

⁸ Shegai Alimasu uza u adabu vi u bolomgbono kaci n ele wa. (Alimasu da a ka isa Bara-Yesu vi n Tsiheline.) Wa ciga a kpatala ugboji u gomuna vi tsara u pityanangu wa.

⁹ Shegai Shawulu, uza da a ka isa Bulus, ushadangi n Kulu Keri aku ku tonoi n eyi, u wundyanai Alimasu, u danai, ¹⁰ "Avu maku

ma Kalapansi uza u tsilala n i'ya i'ari i macil Vu shadangu ta n tsukunu n ulapanasa. Va asaka unangasa ire i shinga i Magono ma Zuba wa? ¹¹ Gogo-na asuvu a upan u Kashilā a ka rukpa ta a kaci ka vunu, va rumbana ta, ubana a'ayin kenu va wene asu wa."

Kute-kute karimbi ka kimba yi a'eshi, aku u kanaḳa upapa wa bolo uza da wa kana yi kukere. ¹² An gomuna wenei ili i'ya i gitai, aku u wushuki, u yain majiyan ma uwenishike u Asheku.

Bulus n Baranaba a Antakiya u Bisidiya

¹³ Bulus n atoku a nwalu a ne a asakaḳa ilyuci i Pafasu a uwai a kpatsu ubana a uyamba u Bamafiliya. An a rawai a ilyuci i Paraga, a wutaḳa a kpatsu ki, aku Yahaya Marku asaka le u gonoi a Urishelima. ¹⁴ Shegai Bulus n Baranaba a 'yangai a Paraga a lyai kapala a banai a Antakiya* u uyamba u Bisidiya.

Kain ka Ashibi a uwai a kagata ka Kashilā a dusuki. ¹⁵ An a yain kaneshi a itagarada i Mele ma Musa n i Ntsumate, aku azapige a kagata ka Kashilā a suki a tonuko le, "Atoku, i'a baci n kadyanshi ka kuḳari ku ya doku ama, she i yain."

¹⁶ Bulus 'yangai u yanka le iryoci n kukere a pada bini, u danai, "Aza a Isara'ila n Awulawa a da a ka lyaka Kashilā kayala, panaḳa numu! ¹⁷ Kashilā ka aza a Isara'ila ka dangasai isheku i tsunu, u zuwai a yain kakuma a'ayin a da a rongoi a uyamba u Masar. N ucira u pige u ne u da u wutukpa le pini a uyamba vi. ¹⁸ U kawunki n ele hal ayen amangare a kakamba.† ¹⁹ U wusai uyamba u aletsu a shindere a Ka'ana, aku u nakai u da ama a ne u wokoi agadu a le. ²⁰ Nala gita ta a asuvu a ayen amangatawanishi n amangarenkupa (450).

"U naḳa le aza a afada, kpmam a rongoi pini hal ubana a'ayin a Sama'ila† matsumate.

²¹ Shegai aza a Isara'ila a zamaḳa le naḳa le magono, aku Kashilā ka naḳa le Shawulu maku ma Kishu uza u kagali ka Bayami† u lyai tsugono. ²² An Kashilā ka takpa yi tsugono, u zuwai Dawuda. Kashilā ka yain kadyanshi a kaci ka Dawuda, u danai, 'N tsa de Dawuda maku ma Yese, vuma da uza da u

* ^{13:14} Ilyuci i re i'ya pini i'ya a ka isa Antakiya. I naha yi a kaḳon ka Bisidiya ka i'ari, i ire yi kpmam a kaḳon ka Suriya ka i'ari a asu u da Baranaba n Shawulu a'ari a ka rongo. Asuki 11:19-13:1.

† ^{13:18} Ure u roku u da a ka fuda a ka reve udani u Tsiheline pini na u da "Kashilā ka kirana ta n ele hal ayen amangare a kakamba."

tsu zuwa katakasuvu ka *vā* ka rongo n ipeli, kpaci wa yan *tā* *gbā* ili i'ya ma ciga yi u yain.'

²³ “Kashilā ka yain kazuwamgbani a asuvu a kagali ka vuma nala vi u zuwai Kawauwi ka aza a Isara'ila ka wuta pini. Kpam Yesu da. ²⁴ Shegai kahu Yesu tuwā, Yahaya rongo *tā* utonusuko ama a kpatala a lyubugu le.

◇ ²⁵ An Yahaya yain evu n ukotso manyan ma ne, u wecikei, ‘Ya wundya mpa Kawauwi ki? Mpa Kawauwi ki wa. Kawauwi ki *kā* *tā* a utuwā, mpa n *rātsa* *gbām* ma surukpa isirikatsu i akpata a ne wa.’ ◇

²⁶ Ama a *vā*, *edā* aza *dā* i'ari a kagali ka Ibrahi, n *adā* Awulawa a *dā* a ka naka Kashilā karinga, panai na! *Atsa* Kashilā ka sukunki akani a iwauwi yi. ²⁷ Azapige a aza a Urishelima n ama a le a reve an Yesu *dā* Kawauwi ka mayun ki wa. A reve dem an aya ntsumate n korongi a kaci ka ne kpam a tsu yansa *kaneshi* Ashibi dem vi wa. Shegai kadyanshi ka a yain a kaci ka ne ka shadangu *tā* an a *kidāga* yi ugana u ukpa.

²⁸⁻²⁹ A yan *tā* dere ili i'ya tagarāda u Kashilā u danai. Ko an u wokoi a tsarā unyushi u *dā* a ka wuna yi wa, *gbā* n nala a tonukoi Bilatu Gomuna u wandamgbana yi.

“An u kuwāi, aku a cipukā yi a mawandamgbani mi a uka yi a kasaun. ³⁰ Shegai Kashilā ka 'yangasā yi *tā* a ukpa! ³¹ A'ayin a nala yi, u wenishike *tā* kaci ka ne a asu u atoni a ne aza *dā* a yansai nwalu kabolo a Galili hal ubana a Urishelima. Gogo-na alya a ka tonusuko ama a tsunu ukuna u ne.

³²⁻³³ “Kpam *atsa* na tsu tuko *dā* Kadyanshi ka Shinga: ili i'ya Kashilā ka yain kazuwamgbani wa yanka akaya a tsunu i'ya gai la vi. Gogo-na u yanka tsu *tā* i'ya *atsa* aza *dā* tsari mmuku n tsikaya n ne a'ayin a *dā* u 'yangasāi Yesu a ukpa. A korongu *tā* ukuna u na vi a tagarāda u Ishipa u ire:

“*Adā* Maku ma *vā*,

ara n woko *tā* Tata u vunu.’ ◇

³⁴ “Kashilā ka 'yangasā *tā* Yesu a ukpa kpam wa *asakā* ikyamba i ne i shama wa, dere tyoku *dā* u danai:

‘Ma zuwuka vu *tā* unā u shinga u uwulukpi u *dā* n *dā* ma zuwuka Dawuda.’ ◇

³⁵ “A korongu *tā* a Ushipa u roku:

‘Va *asakā* Uza u Uwulukpi u vunu u shama wa.’ ◇

³⁶ “A'ayin a *dā* Dawuda wari n uma, u panaka *tā* Kashilā. An u tuwā u kuwāi, aku a cidangu yi a asu u asaun a akaya a ne, ikyamba i ne kpam i shamai. ³⁷ Shegai Kashilā ka 'yangasā *tā* Yesu a ukpa kpam ikyamba i ne i shama wa.

³⁸⁻³⁹ “Ama a *vā*, zuwai atsuvu mai a ili i'ya tsa tonon: adama a ili i'ya Yesu yain, i'ya i zuwai tsu tsarai ucimbusā u unyushi u cingi gogo-na. Mele ma Musa ma fuda ma gonuko *dā* i woko dere wa. Shegai adama a Yesu, uza *dā* baci dem u wushuki wa woko *tā* dere. ⁴⁰ Kiranai, kawa ili i'ya ntsumate n korongi ya *gitā* *tā* n *adā*. A dana *tā*:

⁴¹ “ ‘Panai na, aza a majari, i shadangi n majiyan i kuwā!

Kpaci ma yan *tā* manyan ma roku a a'ayin a *dē*,

manyan ma ya *kpaḍā* uwushuku n ma, ko uza roku u tonuko *dā* baci tani.’ ” ◇

⁴²⁻⁴³ Wuta *dā* Bulus n Baranaba a ka wuta a kagata ka Kashilā ki, aku aza a Yahuda n Awulawa ushani aza *dā* a ka lyaka Kashilā kayala a tonon le. Pini nala, Bulus n Baranaba a'ari le ugbamatangusu asuvu a lyai kelime n uwushukusu n ukuna u shinga u Kashilā. Aku ama yi a folo le a doku a yain kadyanshi a kaci ka ili i na yi n Ashibi a *dā* a ka tuwā.

Aza a Yahuda a 'yuwain Kadyanshi ka Shinga

⁴⁴ An Ashibi a kyawain, ama a ilyuci yi ushani a tuwā *tā* a pana kadyanshi ka Kashilā. ⁴⁵ An aza a Yahuda a wenei kakuma ka ama ki, a yan *tā* malyon cika. A wishai Bulus kpam a 'yuwain ili i'ya u danai.

⁴⁶ Aku Bulus n Baranaba a dansai karara bawu uwonwo, a danai, “*Edā* u *kanai* tsu *gitā* uyanka kubari ku kadyanshi ka Kashilā, shegai i 'yuwain ka uwusha. Nala u wenike *tā* an bawu i *rātsai* i wushi uma u *dā* bawu wari n utyoku. Adama a nala, tsa *asakā* *dā* *tā* aku tsu bana a asu u Awulawa. ⁴⁷ Ili i'ya Kashilā ka tonuko tsu tsu yain i'ya na:

‘N zuwa *tā* vu woko katyashi a asu u Awulawa,

tsarā vu tuko iwauwi hal ubana likimba *gbā*.’ ” ◇

◇ 13:24 Mak. 1:4; Luk. 3:3. ◇ 13:25 Mak. 1:7; Luk. 3:16. ◇ 13:32-33 Ishp. 2:7. ◇ 13:34 Isha. 55:3. ◇ 13:35 Ishp. 16:10. ◇ 13:41 Hab. 1:5. ◇ 13:47 Isha. 42:6; Isha. 49:6.

⁴⁸ An Awulawa a panai nala, a pana ta kayanyan aku a cikpalai kadyanshi ka Asheku. Aza da a dangasai adama a uma u da bawu wari n utyoku a wushuku ta n Asheku.

⁴⁹ Pini nala, kadyanshi ka Asheku ka tam-burair ko nte wa a ubongu vi. ⁵⁰ Aku aza a Yahuda a banai a asu u azapige a roku a ilyuci yi n aka a da a ka naka tsupige. A zuwa le a 'yuwain Bulus n Baranaba, aku a gita le mavura hal a loko le a kabon ka uyamba ki. ⁵¹ Aku Bulus n Baranaba a kapatsai kabuta ka a'ene a le adama u woko iryoci a kaci ka aza a ilyuci yi, pini nala, a lazai ubana a ilyuci i Ikaniya. ⁵² Shegai atoni a Antakiya yi a woko ta n mazanga kpmam ushadangi n Kulu Keru.

14

Bulus n Baranaba a Ikaniya

¹ An Bulus n Baranaba a rawai a Ikaniya, a uwai a kagata ka Kashiha ka aza a Yahuda tyoku da a yain ku'bari a Antakiya. Ama ushani aza a Yahuda n Awulawa a wushuku ta n kadyanshi ka Kashiha. ² Shegai aza a Yahuda a da a kpa'dai uwushuku n kadyanshi ki, a vurusa'i a'ene a Awulawa a da bawu kotsu a wushuki, a nangasai ndishi n le n ama a Kashiha yi. ³ Gba n nala, asuki yi a barakpai pini n ele cika, n a yanyi ku'bari ku kadyanshi ka ukuna u shinga u Asheku bawu uwonvo. Kpmam u naka le ucira u uyan iryoci n ikunesavu. ⁴ Ama a ilyuci yi a pecei kure, aza roku a ka tono aza a Yahuda, aza roku kpmam a ka tono asuki.

⁵ Aku Awulawa a roku n aza a Yahuda n azapige a le a bolomgbonoi kaci tsara a yain asuki yi mavura, kpmam a varasa le n atali a wuna. ⁶ An asuki yi a revei ukuna u da wari a nwalu, aku a sumai ubana a uyamba u Likuya; wata, ilyuci i Lisitira n Daraba n une i'ya i kyawan le. ⁷ Nte a lyai pini kapala n uyan ku'bari ku Kadyanshi ka Shinga.

Bulus n Baranaba a Lisitira n Daraba

⁸ A Lisitira vi, Bulus n Baranaba a cinai vuma roku uza da a matsai kawunu, uza da tun a matsa yi u wala wa. ⁹ Wari a upana ku'bari ku Bulus wari uyan, pini nala, Bulus wenei vuma vi wa ta n upityanangu u da u rawai a tanasa yi. ¹⁰ Aku u danai, "Yang'a vu

shamgba n a'ene a vunu." Kute-kute vuma vi u 'yangai u gitai nwalu.

¹¹ An kakuma ka wenei ili i'ya Bulus yain, aku a 'yangasai alagatsu n kaletsu ka aza a Likuya, a danai, "Ama a na yi ashila a roku a da a cipa tsu n iryoci i ama!" ¹² Aku a nakai Baranaba kala Zafosa,* Bulus kpmam Hamisa kpaci aya kayain ka kadyanshi. ¹³ Pini nala, kadarakpi ka katani ka Zafosa kameli ka kari a uroto u ilyuci vi u kalai anaka n apalu u tukoi a da a utsutsu u ilyuci vi, tsara eyi n ama a ne a yanka asuki yi udarakpa.

¹⁴ Shegai an asuki yi a panai nala, aku a karasai aminya a le adama a unamgbukat-suma, a uwai a asuvu a kakuma ka ama ki n ilyadi n a dansi, ¹⁵ "Atoku a tsunu, ndya i zuwai ya yan naha? Atsu dem ama da tyoku u de. Kadyanshi ka Shinga ka tsu tuko da tsara i kpatala i asaka ili i gbani i nala yi i gono a asu u Kashiha Uza u Uma, uza da u yain zuba n likimba n kushiva n gba ili i'ya i'ari pini a asuvu a le. ¹⁶ Caupa u asaka ta gba ama a likimba a yain ili i'ya i luwa le. ¹⁷ Shegai u tsu wenike ta kaci ka ne a asu u ili i shinga i'ya u tsu yansa. Kashiha ka tsu suku ta mini ma zuba, tsara iceshi i de i yain. U naka da kpmam ilikulya kpmam u zuwa da ipeli." ¹⁸ Gba n kadyanshi ka a yanka le vi, she na a matsai aku a fudai a bishinka le udarakpa vi adama a le.

¹⁹ Shegai aza a Yahuda a roku a wutai a uyamba u Antakiya n Ikaniya a leshei ama yi a varasai Bulus a rono yi ubana a uroto u ilyuci, n a dani u kuwa de. ²⁰ An Atoni a tuwai a kyawan yi, aku u 'yangai u gonoi pini a ilyuci yi. An kain ka wansai aku a lazai ubana a Daraba kabolo n Baranaba.

Bulus n Baranaba a gonoi a Antakiya

²¹ An Bulus n Baranaba a yain ku'bari ku Kadyanshi ka Shinga a Daraba, a tsara ta Atoni ushani. Pini nala, a gonoi a Lisitira n Ikaniya n Antakiya u Bisidiya. ²² A gbatangusu ta atakasuvu a ama a Kashiha n a bara le a shamkpa upityanangu u le mai, n a dansi, "She tsu pana ikyamba aku tsu tsara u'uwa a tsugono tsu Kashiha."

²³ Bulus n Baranaba a yain kavasu n kakuli, aku a dangasakai kuwa ku Atoni dem nkoshi. A naka le a asu u Asheku uza da nkoshi mi n wushuki n eyi. ²⁴ An a tonoi a Bisidiya aku a rawai a Bamafiliya. ²⁵ An

* 14:12 Zafosa kameli ka pige ka aza a Heline ka, Hamisa kameli aya matsumate ma ne.

a yain kubari a Paraga, aku a lazai ubana a Ataliya. ²⁶ Pini nala, a uwai a kpatsu a banai a Antakiya, a asu u da caupa a yanka le kavasu tsarā Kashilā ka kirana n ele a asuvu a manyan ma a kotsoi vi.

²⁷ N urawa u le, aku a bolomgbonoi ama a Kashilā a asu u te a tonuko le ili i'ya Kashilā ka yain adama a le, n tyoku da kpam u kukpunkai Awulawa ure u upityanangu.

²⁸ Aku a barakpai pini n ama a Kashilā.

15

Asheshi a Atoni a Urishelima

¹ An Bulus n Baranaba a'ari a Antakiya u Suriya, aku ama roku a wutai a Yahuda a tuwai a Antakiya a ka wenishike Atoni. Aku a ka dansa, "A kida da baci acombi tyoku da Mele ma Musa ma danai wa, ya tsarā iwauwi wa." ² Pini nala, Bulus n Baranaba a yain kananamgbani n ele cika, adama a kadyanshi ka nala ki. Aku Atoni† a zuwai Bulus n Baranaba n Atoni a roku a bana a Urishelima a asu u asuki na nkoshi n kuwa ku Atoni, tsarā a dansa kadyanshi ki. ³ Aku a soku le a lazai, a tonoi a uyamba u Finisiya n Samariya, n a naki alabari tyoku da Awulawa a wushuki. Nala zuwa ta Atoni a panai kayanyan cika. ⁴ An a rawai a Urishelima, Atoni, n asuki, na nkoshi a ryabusa le. Aku Bulus n Atoni a da a banai kabolo n eyi, a tonuko le gba ili i'ya Kashilā ka yankai ama ushani a akere a le.

⁵ Shegai Atoni a roku, aza a kaƙon ka Afarishi, a 'yangai a danai, "U kana ta Awulawa a kida acombi, a toni kpam ili i'ya Mele ma Musa ma danai."

⁶ Aku asuki yi na nkoshi mi a bolomgbonoi, tsarā a webele kadyanshi ki. ⁷ An a barakpai a kananamgbani ki, aku Bituru 'yangai kushani u tonuko le, "Aza a va, i reve ta Kashilā ka dangasa mu ta caupa a asuvu a de, u da ara va da Awulawa a ka pana kubari ku Kadyanshi ka Shinga, kpam a wushuku. ⁸ Kashilā uza da u revei atakasuwa a ama gba, u wenike tsu ta an u wushai Awulawa a asu u da u naka le Kulu Keri tyoku da u naka tsu. ⁹ U bidya tsu kau-kau n ele wa, kpaci adama a upityanangu u le u da u wulukpe le. ¹⁰ Adama a nala, nida ya ciga i kondo Kashilā a asu u utadanku Awulawa a na ucangu a da bawu atsu n isheku i tsunu

tsa fuda tsa canga? ¹¹ Wa yan nala wa! Tsu wushuku ta an adama a ukuna u shinga u Yesu Asheku u da tsu tsarai iwauwi, kpam tyoku da ele dem a tsarai iwauwi."

¹² Pini nala, ama yi a padai bini, a ka panaka Baranaba n Bulus tyoku da a ka dansa iryoci n ikunesavu i'ya Kashilā ka yain a asu u Awulawa a akere a le. ¹³ An a kotsoi kadyanshi, aku Yakubu* danai, "Atoku a va, panaka numu. ¹⁴ Simo Bituru tonuko tsu ta tyoku da Kashilā ka gitai utuwa a asu u Awulawa a roku u gonuko le ama a ne. ¹⁵ Nala wa ta dere n kadyanshi ka nsumate n korongi ili i'ya Magono ma Zuba ma danai, ¹⁶ " 'Ma gono ta n lapula n mai kuwa ku Dawuda ka ku wasai.

Ko an u wokoi ku wasai, ma lapula ta n mai ka kpam n shamkpa ka.

¹⁷ Nala ma yan, tsarā aza da a buwai vi a kpatala a asu u va, gba n Awulawa dem, n aza da n dangasai a woko ama a va. Mpa, Magono ma Zuba, mpa n danai nala.

¹⁸ N yan ta kazuwamgbani nala tun caupa.' "

◇

¹⁹ Yakubu lyai kapala n kadyanshi, "Adama a nala, u gan tsu matsa Awulawa, aza da a ka kpatalasa ubana a asu u Kashilā wa. ²⁰ Shegai tsu koronku le ukanikorongi tsu tonuko le kotsu a lyai ilikulya i'ya a daramkpai kameli wa, kotsu a yain tsishankala wa, n utakuma u inyama i manama ma a piyanlai udyoku wa, ko kpam inyama i'ya i buwai na mpasa wa. ²¹ Kpaci Mele ma Musa ma na mi a'ga ta ma a uwenishike a agata a Kashilā a aza a Yahuda a ilyuci dem n kain ka Ashibi tun a a'ayin a cau."

Asheshi a korongi ukanikorongi

²² Aku asuki na nkoshi n kuwa ku Atoni, kabolo n aza a kuwa yi gba, a wenei u lobono ta a dangasa aza roku a asuvu a le a soku le a Antakiya kabolo n Bulus n Baranaba. Aku a dangasai Yahuza, uza da a ka isa Barasaba, n Sila, azapige da a asuvu a Atoni.

²³ A naka le ukanikorongi u da u danai,

"Idyani a asu u atoku a de asuki na nkoshi n kuwa ku Atoni, ubana a asu u Awulawa aza da a'ari Atoni, aza da a'ari a ilyuci i Antakiya n iyamba i Suriya n Kilikiya.

* 15:13 Yakubu na vi, vangu u Yesu da. ◇ 15:18 Emo. 5:25-27; Isha. 45:21.

²⁴ “Tsu pana tã alabari a da aza roku a asuvu a tsunu a tuwã tã ara de. Tsu pana tã a 'yangasakã dã atakasuvu n kadyanshi ka le, a damgbarãsa dã, ko an u wokoi atsa tsu suku le a yain nala wa. ²⁵ An tsu dansai kadyanshi ki, tsu wenei u lobono tã tsu dangasa aza roku a asuvu a tsunu tsu suku le ara de kabolo n atoku a tsunu Baranaba n Bulus. ²⁶ Ama da a nakãi uma u le ko a ka kuwã baci adama a kala ka Yesu Kawauwi. ²⁷ Adama a nala a dã dem tsu sukunku dã Yahuza n Sila, ara le da ya pana ukuna u ili i'ya tsa koronku dã na vi. ²⁸ Kulu Keri ku wenike tsu tã ku da kotsu a zuwuka dã araji wa. ²⁹ Shegai kotsu i lyai ili i'ya a darãmpai kameli wa. Kotsu i takuma unyama u da wari na mpasa wa, ko kpm unyama u manama ma a piyanlai udyoku. Kpm kotsu i yain tsishankala wa. I kirana baci n ili i na yi, ya rongo tã mai.

“U yan tsu ben.”

³⁰ Aku a lazai ubana a Antakiya. An a rawai a bolomgbonoi Atoni yi a asu u te, a nakã le ukanikorongi vi. ³¹ An ama yi a yain u da kaneshi, aku a yain mazanga cika a adama a ugbami u atakasuvu u da a doku le.

³² Yahuza n Sila tani an u wokoi ele ntsu-mate n dã, aku a dansai cika n a gbatangu le atakasuvu a shamgba n ucira.

³³ An a yain a'ayin pini kenu, aku Atoni a Antakiya a soku le n katsuma ka eri tsarã a gono a asu u aza dã a suku le. [³⁴ Shegai Sila wenei ulobono tã u shamgba pini n ele.]†

³⁵ Bulus n Baranaba a wokoi a Antakiya, ele n ama roku ushani a ka wenishike n a dansi kadyanshi ka Asheku.

Upecene u Bulus n Baranaba

³⁶ An a yain a'ayin, aku Bulus tonukoi Baranaba, “Tuwã tsu bana a ilyuci i'ya tsu yain kubari ku kadyanshi ka Asheku, tsu kondo atoku yi tsarã tsu wene tyoku dã a'ari.” ³⁷ Baranaba ciga tã a bidya Yahaya Marku u bana dem n ele. ³⁸ Shegai Bulus wenei ulobono a bana n eyi wa, kpaci u asakã le tã caupa a ilyuci i Bamafiliya, kpm u 'yuwain u lyai kapala n manyan mi kabolo n ele.

³⁹ Aku kananamgbani ka uwai a mere ma le, hal ka zuwai a pecenei. Baranaba bidyai Yahaya Marku a uwai a kpatsu ubana a ilyuci i Sayipuru. ⁴⁰ Shegai Bulus dangasai Sila. Aku atoku yi a yanka le kavasu ka ndishi n shinga, Asheku a kirana n ele, pini nala, a lazai. ⁴¹ Bulus kyawunsai uyamba u Suriya n Kilikiya n u gbatangusi atakasuvu a aza dã a'ari a a'uwa a Atoni yi.

16

Timoti yain nwalu n Bulus n Sila

¹ Bulus banai a Daraba n Lisitira, a asu u dã Katoni uza u kala Timoti wa rongo. Mma u ne dem Katoni ka, uza u Yahuda, tata u ne tani uza u Heline† u dã. ² Atoni a dã a'ari a Lisitira n Ikaniya a ka cikpala tã Timoti cika.

³ Bulus wa ciga tã Timoti toni le. Adama a nala u zuwai a kida yi kacombi kahu a laza. U yan tã nala adama a aza a Yahuda, kpaci ya dem reve tã tata u ne uza u Heline u dã.

⁴ Tyoku dã a'ari ukyawunsa a ilyuci ilyuci, a rongoi utonusuko ama ukuna u dã asuki na nkoshi a shamkpai a Urishelima, aku a folo le a toni ukuna u nala vi. ⁵ Nala aza a a'uwa a Atoni yi a rongoi udoku upityanangu n ucira n kakuma kain dem.

Bulus wenei kuwene a Taruwasa

⁶ Bulus n atoku a ne a lazai a tonoi a asuvu a uyamba u Firijiya n Galatiya, kpaci Kulu Keri ku bishinka le tã uyan kadyanshi ka Asheku a uyamba u Asiya a a'ayin a nala yi.

⁷ An a rawai utyoku u uyamba u Misiya, a cigai a bana a Bitiniya, shegai Kulu ku Yesu ku wushunku le wa. ⁸ Aku a walai a uyamba u Misiya ubana a ilyuci i Taruwasa a ikengi i kushiva.

⁹ N kayin, Bulus wenei kuwene. A kuwene ki, u wenei uza u Masidaniya kushani wa folo yi, u danai, “Tuwã a Masidaniya vu ãanga tsu.” ¹⁰ An u kotsoi uwene kuwene ki, kute-kute tsu* kanai ure ubana a Masidaniya, kpaci tsu reve tã Kashila ka ka isa tsu tsu yanka le kubari ku Kadyanshi ka Shinga.

Lidiya wokoi Katoni

¹¹ Aku tsu uwai kpatsu a Taruwasa, tsu karai ubana a uyamba u mere u mini u Samutarasu. An kain ka wansai, tsu rawai

† 15:34 Akorongi a cau ushani aza dã a purã i tagarãda u Manyan ma Asuki a kalatsa tã makpanda ma 34. * 16:10 Kazoli ka kala ka “atsu” pini na vi, yanka dã a yankai ka manyan kpaci Luka uza dã u korongi tagarãda vi u tono tã asuki yi a a'ayin a nala yi.

a ilyuci i Niyapali. ¹² Pini nala, tsu wurai ubana a Filibi, ilyuci i'ya aza a Roma a'ari ushani a uyamba u Masidaniya, u da u wari a kere ka tsugono tsu Roma. Tsu rongoi pini a'ayin ushani.

¹³ Kain ka Ashibi tsu wutai a utsutsu u ilyuci vi ubana a una u agata, asu u da tsu wenei yavu a asu u kvasu u aza a Yahuda wa ta pini. Aku tsu dusuki tsu dansai n aka a da a bolomgbonoi ukuna u Asheku. ¹⁴ Uka roku da pini uza u kala Lidiya, kapani ka uwonvo u Kashila wa panaka tsu. Eyi uza u ilyuci i Tayatira u da, kadengi ka aminya a ikebe a mini ma galura a da. Kashila ka kukpai katakasuvu ka ne, hal u wushuki n ili i'ya Bulus wa tono. ¹⁵ An a lyubugu yi kabolo n aza a kuwa a ne, aku u folo tsu, u danai, "An u wokoi i wushuki mpa katonu ka Asheku ka, tuwai i cipa a kuwa ku va." U rongoi tsu a ufolo hal u fuda tsu aku tsu wushuki.

A ukai Bulus n Sila a kuwa ku a'ali

¹⁶ Kain ka te, an tsa bana a asu u kvasu, tsu gawunsai n kagbashi ka kari makere, uza u ityoni i cingi i udana ili i'ya ya gita. Azakuwa a ne a ka tsarasa ta ikebe cika n manyan ma udana ili i'ya ya gita i'ya makere mi ma yansa. ¹⁷ Aku u rongoi tsu utono n u salasi, "Ama a na yi agbashi a Kashila a da, Uza u Ucira Gba. Tuwa da a tuwai a tonuko da tyoku da ya tsara iwauwi." ¹⁸ Nala u rongoi uyan hal a'ayin ushani, hal asuvu a namgbai Bulus, aku u kpatalai u bananai ityoni i cingi yi, "A asuvu a kala ka Yesu Kawauwi, pecembene n eyi." Kute-kute i pecembene n eyi.

¹⁹ An azakuwa a makere yi a wenei ure u utsarasa u ikebe i le u kimba de, aku a kanai Bulus n Sila, a rono le ubana a kuden a kapala ka aza a afada. ²⁰ An a rawai aku a danai, "Aza a Yahuda a na a ka damgarasa ta ilyuci i tsunu. ²¹ Ili i'ya bawu i gain atsu aza a Roma tsu wushi, i'ya a ka wenishike."

²² Aku ama a lazai a kyawan le a ka dansa, "Mayun da, nala wari." Aza a afada yi a zuwai a monduso le aminya n ucira, a bawan le. ²³ An a bawan le, aku a uka le a kuwa ku a'ali, a zuwai uza da wa kirana n kuwa ki u wundi le mai. ²⁴ An u panai nala, u uka le a kunu ku asuvu ku kuwa ki, aku u gbagbalai a'ene a le a kagbukulu.

²⁵ Ubana kayin a mere, Bulus n Sila a ka yan kvasu n ishpa i ucikpala Kashila, aza

da a'ari dem pini a kuwa ku a'ali ki a ka panaka le. ²⁶ Kute-kute iyamba i gbadai cika, hal kami ka kuwa ku a'ali ki ka gbadai. Pini nala, itsutsu yi i giduwai gba. Ikani i'ya a sirasai aza da a'ari pini a kuwa ku a'ali ki i saruwai.

²⁷ An uza da wa kirana n kuwa ki u rikpanakai alavu, u wenei itsutsu i kuwa yi gba ugiduwi. Wa wundya aza a kuwa ku a'ali ki a suma de, aku u talai burundu u ne wa ciga u wuna kaci ka ne. ²⁸ Shegai Bulus barana yi, u danai, "Kotsu vu nei kaci ka vunu usan wa, gba tsunu tsa ta pini."

²⁹ Aku uza da wa wundya kuwa ki u danai a tuko ncikalu. U wuranai u uwai a asuvu u rukpai a kapala ka Bulus n Sila, n u jeki ikyamba adama a uwonvo. ³⁰ Aku u wutukpa le a kateshe, u danai, "Ndyu ma yan tsara n tsara iwauwi?"

³¹ Ele tani a danai, "Pityanangu n Yesu Asheku, avu na aza a kuwa a vunu ya tsara ta iwauwi." ³² Aku a yanka yi kadyanshi ka Asheku n aza a kuwa a ne gba. ³³ N kayin ka nala ki, u zasa le usan u le, aku kute a lyubugu yi n aza a kuwa a ne dem. ³⁴ Aku u uka le a asuvu a kuwa ku ne u tuko le ilikulya. Eyi n aza a kuwa a ne gba a shadangi n ipeli adama a da a pityanangi n Kashila.

³⁵ An kain ka wansai, aku aza a afada yi a suki adagari a ba a dana a asaka ama a nala yi.

³⁶ Aku uza da wa kirana n kuwa ku a'ali ki u bankai Bulus akani, u danai, "Aza a afada a suku de a asaka da, adama a nala, she i wuta i wala alafiya."

³⁷ Shegai Bulus danai, "Atsu aza a Roma a da, kpana a bawan tsu a kapala ka ama bawu afada, a uka tsu a kuwa ku a'ali. Nida a ka yansa a wutukpa tsu usokongi? Wa yan wa! Shegai a tuwa n kaci ka le a wutukpa tsu."

³⁸ Adagari yi a ba a tonukoi aza a afada kadyanshi ki. Aku uwonvo u kanai aza a afada yi, an a panai a da ele aza a Roma a da. ³⁹ A tuwai a kuwa ku a'ali ki, a foloi Bulus n Sila a yanka le ahankuri. A'ayin a da a wutukpa le, aku a folo le a asaka ilyuci yi. ⁴⁰ An Bulus n Sila a wutai a kuwa ku a'ali ki, aku a lazai karara she a kuwa ku Lidiya. An a wenei Atoni, aku a gbamatangusu le atakasuvu cika kahu a asaka a ilyuci yi.

17

Bulus ba u kondoi Tasaloniya

¹ An Bulus n Sila a wurai a Amihipali n Apoloni, aku a tuwai a Tasaloniya a asu u da wari n kagata ka Kashila ka aza a Yahuda. ² Bulus uwai pini tyoku da u cuwanakai, hal Ashibi a tatsu a'ari a uyan kadyanshi ka ukuna u Kashila a itagarada i Kashila, ³ wari le ukasanasa n u tonusuko le mayun da Kawauwi ka pana ikyamba kpam u 'yanga a ukpa. U tonuko le, "Yesu da mari da utonusuko na vi, aya gai Kawauwi ki." ⁴ Aku ama roku aza a Yahuda, n aza a Heline aza da a ka gbashika Kashila, n aka roku ushani, a wushuki n kadyanshi ka Bulus n Sila, kpam a bolomgbonoi n ele.

⁵ Shegai aza a Yahuda a ka yan malyon cika, aku a banai a kuden a bolomgbonoi ama aza a ahali a cingi, a 'yangasai atakasuvu a ama a ilyuci yi gba le. A sumai ubana a kuwa ku Yason, tsara a tuko Bulus n Sila a kapala ka kakuma ka ama ki. ⁶ Shegai an bawu a cina le, aku a ronoi Yason n Atoni a roku ubana a asu u azapige a afada. A ka salasa, "Bulus n Sila alya a ka 'yangasasa atakasuvu a ama a likimba, alya na dem a rawai ara tsunu. ⁷ Kpam Yason da cipuka le a kuwa ku ne. Kpam gba le a ka tono mele ma Kaisa wa, n a dansi magono ma roku ma pini a ka isa Yesu."

⁸ An a panai nala, aku aza a ilyuci yi n azapige a afada yi atakasuvu a le a 'yangai. ⁹ A asaka le wa, she na a zuwai Yason n ama yi a tsupai ikebe i u'asaka, aku a asaka le a lazai.

Bulus n Sila a ba a kondoi Biriya

¹⁰ An kayin ka yain, aku Atoni yi a soku le, a lazai ubana a Biriya. An a rawai de, a uwai a kagata ka Kashila ka aza a Yahuda. ¹¹ Shegai aza a naha a la ta aza a Tasaloniya ahali a shinga, kpaci a wusha ta kadyanshi ki n akere a re. A'ari ukonduso Itagarada i Ntsumate kain dem, tsara a wene ko ili i'ya Bulus wa tonusuko le vi mayun da. ¹² Ama ushani a pityanangu ta n Asheku. A asuvu a aza da a wushuki vi, alya aza a Yahuda, ka'bolo n aka a roku ushani aza a Heline aza

da a'ari n tsupige a ilyuci yi, hal n a'ali aza a Heline dem.

¹³ An aza a Yahuda aza da a'ari a Tasaloniya, a panai a da Bulus da pini wa yan kubari ku kadyanshi ka Kashila a Biriya, a banai de n a lapanasi kakuma ka ama ki n a 'yangasasi le atakasuvu. ¹⁴ Kute-kute Atoni yi a soki Bulus ubana a kushiva, shegai Sila n Timoti a shamgbai ve pini. ¹⁵ Aza da a soki Bulus vi, a soku yi ta hal ubana a Atina. An a ka gono, aku Bulus naka le akani a tuwa a tonuko Sila n Timoti a tuwa a cina yi pini gogo.

A banai a ilyuci i Atina

¹⁶ A'ayin a da Bulus wari a uvana Sila n Timoti a Atina, u namgba ta katumu an u wenei ilyuci yi i shadangi n ameli. ¹⁷ U tsu yan ta kadyanshi a kagata ka Kashila n aza a Yahuda n Awulawa aza da a ka tono Kashila. Kpam kain dem u tsu yan ta kadyanshi n aza da u tsu cina a kuden. ¹⁸ An Bulus wari a uyan kubari ku Yesu n u'yanga u ukpa vi, aku ayawunshi a Epikuriya* n ayawunshi a Sitokiya a yain kananamgbani n eyi. Aza roku a le a wecikei, "Nda uza u kacan naha wa tono?"

Aza roku a danai, "Yavu uza u uyan kubari ku ameli a roku a da, bamu n a tsunu."

¹⁹ Adama a nala, aku a bidya yi a banka yi a asu u Asheshi a da a ka isa Arasa, a danai, "Ko va tonuko tsu ucun u uwenishike u savu u da va yan na vi? ²⁰ Kpaci kotsu tsu pana ukuna u na vi wa, kpam tsa ciga ta tsu reve kalen ka ne." ²¹ Gba aza a Atina n amoci a da a'ari pini na ndishi a la ta uciga a barakpa a upana kadyanshi ka savu kpam a dansa ka kapala n ili gba.

²² Bulus shamgbai a kapala ka asheshi yi, u danai, "Eda, aza a Atina, n reve ta eda aza a uciga utono adini a da cika. ²³ Kpaci an ma kyawunsa a ilyuci yi, ma konduso ili i'ya ya gbashika. N wene ta asudarakpa u roku n ikorongi a zuba u ne, i danai, 'Adama a Kashila ka Bawu a Revei.' Uza da ya gbashika bawu i reve yi vi, aya Kashila kpam aya ma tonuko da ukuna u ne.

* ^{17:18} Aza da a tsu kondonuso ili i'ya ya gitasa a likimba alya a tsu isa "Ayawunshi." Kpam a tsu sheshishe ta a'ayin dem tyoku da likimba wari. Ayawunshi a Epikuriya a tsu rongo ta a usheshe a kaci ka ili i'ya a ka ciga adama a upana kayanyan ka kaci ka le. Ayawunshi a aza a Sitokiya a tsu rongo ta a usheshe adama a kaci ka le. Ele a tsu ciga ili i'ya ya tuko upana kayanyan wa.

²⁴ “Kashilā ka ka yain likimba n ili i'ya i'ari a asuvu a ne. Aya Magono ma Zuba ma zuba n iyamba, u tsu dusuku a Kuwa ku Kashilā ka vuma mai wa. ²⁵ Nala dem u tsu ciga vuma u banga yi n ili i kukere i ne wa. U namba ili wa, kpaci aya u nakai gba ama uma, n kuvi, n ili i'ya a ka ciga. ²⁶ Aya kpm u yain gba ama a asu u vuma u te. U dangasaka le asu u da a ka dusuku gba a kubain ku likimba. Kpm u fobusuko le a'ayin a da gba ama yi a ka rongu.

²⁷ “Kashilā ka yan ta nala tsara a zami yi, kpaci a papura baci a ka tsara yi ta, ko an u wokoi u yan mbari n ele wa. ²⁸ Adama a ne a da tsari n uma, tsa zamgbanasā kpm, adama a ne a da tsu wokoi ili i'ya tsari, tyoku da ashipi a de a roku a danai, 'Atsu aza a kagali ka ne a da.'

²⁹ “An u wokoi atsu aza a kagali ka Kashilā a da, u gan tsu ratsanaka Kashilā n ili i'ya a yain n zinariya ko azurufa ko katali, i'ya vuma u yain n ugboji u ne wa. ³⁰ Caupa Kashilā kari ka foro ama a unyushi u le wa, adama a ukpada u ureve u le. Shegai gogo-na u tonuko ta ama ko nte wa a kpatala a asaka tsicingi tsu le tsu ugbashika ameli.

³¹ “Kpaci u dangasa de kain ka wa tuwa u yanka likimba afada a da a'ari dere a kukere ku uza da u dangasai. Kashilā ka asaka tsu ta tsu reve vuma u nala vi a asu u da u yangasa yi a ukpa.”

³² An a panai adama a u'yanga u ukpa, aku aza roku a yanka yi majari, shegai aza roku a danai, “Tsa ciga ta tsu doku tsu pana ukuna u da vu danai nala vi.” ³³ Pini nala, Bulus asakai asheshi yi. ³⁴ Shegai ama roku a asuvu a le a wushuku n kadyanshi ka Bulus a wokoi Atoni. A asuvu a Atoni a savu yi alya Dyonisiyu uza da wari asuvu a asheshi, n uka u roku uza da a ka isa Damari, kabolo n aza roku kpm.

18

Bulus ba u kondoi Korintiya

¹ Aku Bulus asakai Atina u banai a Korintiya, ² nte u cinai uza u Yahuda u roku de uza da a ka isa Akila, uza da a matsai a ilyuci i

Pontu. Akila n uka u ne Bilikisu a barakpa n urawa an a wutai a uyamba u Italiya* wa. Kpaci an u wokoi Kaladiyu magono u zuwa ta mele u da gba aza a Yahuda a asaka ilyuci i Roma. ³ Bulus rongu ta n ele n u yanyi manyan n ele, kpaci ele aza a tsilaga tsa uyan atani a da tyoku u ne.

⁴ Ashibi dem Bulus wa ta a kagata ka Kashilā uyan kadyanshi n aza a Yahuda n aza a Heline. Wa ciga u zuwa le a wushuku n eyi. ⁵ An Sila n Timoti a wutai a Masidaniya a tuwai a Korintiya, aku Bulus nakai kaci ka ne gba a asu u uyan ku'ari n u tonusuki aza a Yahuda, “Kawauwi ka ya bolo vi, Yesu da.” ⁶ Shegai an aza a Yahuda a 'yuwan yi a taka yi n inyashi, Bulus kapatsai kabuta ka aminya a ne,† u danai, “Mpassa n de ma ta a kaci ka de, mpa kabirya mu wa.‡ Ili i'ya i bidyau n gogo-na ubana a kapala a asu u Awulawa da ma bana.”

⁷ Pini nala, u ba u dusuki n Titiyu Yusutu Kawulawa uza u ulyaka Kashilā kayala, kpm kuwa ku ne ka ta evu n kagata ka Kashilā. ⁸ Kirisibu uzapige u kagata ka Kashilā n aza a kuwa a ne gba a pityanangu ta n Asheku. Ama ushani a Korintiya dem a pityanangi, aku a lyubugu le.

⁹ Kain ka te n kayin, Asheku a ka yanka Bulus kadyanshi a kuwene u tonuko yi, “Pana uwonvo wa, yan ku'ari! Kotsu vu pada bini wa! ¹⁰ Kpaci ma ta n avu, kpm ko uza wa ne vu usan wa. Ma ta n ama ushani pini a ilyuci i na yi.” ¹¹ Bulus dusuki pini a ilyuci yi hal kayen ka te n uwoto u teli, u rongu le uwenishike kadyanshi ka Kashilā.

¹² Shegai a a'ayin a da Galiya wari gomuna u uyamba u Akataya, aza a Yahuda a bolomgbonoi kaci a 'yangasakai Bulus, a banka yi a kapala ka aza a afada. ¹³ A danai, “Vuma na ama da wa ciga a lyaka Kashilā kayala a ure u da mele ma bishinkai.”

¹⁴ Shegai an Bulus wa ciga u gita kadyanshi, aku Galiya kpatalai a asu u aza da a 'yangasakai Bulus, u danai, “Panai eda aza a Yahuda, a da baci nusa da u nusai, ko kpm u yain unyushi u pige u roku, an mari ma panaka da ta. ¹⁵ Shegai an u wokoi

* 18:2 A'ayin a Yesu, ilyuci i Roma i'ya ilyuci i pige a uyamba u Italiya a asu u da Kaisa Magono wari, kpm a asu u da azapige azapige ama a'ari. Tsugono tsu Roma tsā ta tsu pige, nte dem uyamba u Masar n u Isara'ila n u Anasara wari pini. † 18:6 A'ayin a nala yi, uza u kapatsa baci kabuta ka a'ene ko ka aminya, wa wenike ta an u 'yuwain ama. ‡ 18:6 Ili i'ya baci dem i tsara da unyushi u de u da, mpa kabirya mu wa.

kananamgbani ki a kaci ka idani, n'ala a da n mele ma de koshi, she i yain afada yi n kaci ka de. Mpa ma yan icun i afada a nala yi wa.”¹⁶ Aku u loko le a kunu ku afada ki.¹⁷ Aku kakuma ki ka kana Sasatsani uzapige u kagata ka Kashila, a lapa yi a kapala ka kunu ku afada ki. Shegai Galiya kirana n ele wa.

Bulus gonoi a Antakiya n Suriya

¹⁸ An ukuna u nala u wurai, Bulus doku rongoi a Korintiya a'ayin kenu. Aku u tonukoi Atoni yi u da eyi wa laza. U uwai a kpatsu kabolo n Bilikisu n Akila a kana ure ubana a Suriya. Shegai kahu a 'yanga, Bulus kuruwa ta kaci ka ne a Kankiriya, tyoku u agadu a aza a Yahuda, an u woko u yain kazuwamgbani n Kashila.

¹⁹ An a rawai a Afisu, (pini a ilyuci yi Bulus asakai Bilikisu n Akila,) aku Bulus uwai a kagata ka Kashila tsara u dansa n aza a Yahuda. ²⁰ Aku a folo yi u doku u rongo n ele, eyi tani u wushuku wa. ²¹ Shegai an wa asaka le, u danai, “Kashila ka wushuku baci, ma gono ta a asu u de.”

²² An Bulus asakai Afisu u uwai kpatsu ubana a Kasariya, aku u wurai ubana a Urishelima. U ba u danasai Atoni, pini nala, u laza ubana a Antakiya. ²³ An u barakpai pini kenu, aku u 'yangai u kyawunsa uyamba u Galatiya n uyamba u Firijiya. U tonoi a ilyuci ilyuci n u gbatangusi Atoni ataka-suvu, tsara a gbonguro a ure u Asheku.

Apolo yain ku'bari a Afisu

²⁴ A'ari pini, aku uza u Yahuda u roku uza u kala Apolo tuwai a Afisu. Kpam uza u ilyuci i Alizandariya u da, karevi ka kadyanshi. U reve ta tagarada u Kashila cika. ²⁵ A wenishike yi ta a asuvu a Ure u Asheku. U bidya ta kadyanshi ka Kashila ki mayun mayun u ucira, kpam wa wenishike ukuna u Yesu u maci vi. Shegai ukuna u ulyubugu u Yahaya u da u revei koshi. ²⁶ Aku u kana ku'bari a kagata ka Kashila n ucira u ne gba. An Bilikisu n Akila a panai kadyanshi ka ne, a rono yi a banka yi a kuwa, a doku a tonusuko yi ukuna u Kashila cika.

²⁷ An Apolo wa ciga u pasamgbana ubana a uyamba u Akataya, Atoni a banga yi a koronki Atoni a da a'ari a Akataya vi ukanikorongi tsara a wushi yi n akere a re. An u rawai tani de, u woko ta kabangi

ka aza da a pityanangi a asu u ukuna u shinga u Kashila, ²⁸ kpaci u varangu ta aza a Yahuda cika a kapala ka ama, u kasanasaka le tagarada u Kashila an Yesu Kawauwi ka.

19

Bulus a ilyuci i Afisu

¹ A'ayin a da Apolo wari a Korintiya, Bulus walai pini a uyamba vi hal ubana a Afisu, a asu u da u cinai Atoni a roku. ² U wece le, “I wusha Kulu Keri a'ayin a da i wushuki vi?”

A danai, “Tsu reve gbam ili i roku Kulu Keri wa.”

³ U wece le, “Ucun u ulyubugu u eni u da a lubugu da?”

A wushunku yi, “Ucun u ulyubugu u Yahaya u da.”

⁴ Bulus danai, “Ulyubugu u Yahaya u uk-patala u da. Yahaya tonusuko ta dem ama a pityanangu n uza da wa tuwa a cucina ku ne; wata, Yesu.”

⁵ An a panai nala, aku a lyubugu le a asuvu a kala ka Yesu Asheku. ⁶ An Bulus tadanku le akere, aku Kulu Keri ku cipa le. Pini nala, a gitai kadyanshi n aletsu a roku n a yanyi kadyanshi ka ukuna u Kashila. ⁷ Gba gba evu n ama kupa n ama a re a da.

⁸ Bulus uwai a kagata ka Kashila n u yanyi ku'bari bawu uwonvo hal uwoto u tatsu, n u yanyi kadyanshi n ele n u tonusuko le ukuna u tsugono tsu Kashila. ⁹ Shegai aza roku a asuvu a le a gbama atakasuvu a le. A 'yuwain uwushuku, hal a yankai aza da a wushuki vi kadyanshi ka gbani adama a Ure u Asheku vi a kapala ka ama. Aku Bulus asakai kagata ka Kashila ki, u bidyai Atoni yi, n u wenishiki le kain dem a asu u uwenishike u Tiraniyu. ¹⁰ Nala a rongoi uyansa hal ayen a re, hal gba aza a Yahuda n aza a Heline a da a'ari na ndishi a Asiya a panai kadyanshi ka Asheku.

Mmuku n Siva

¹¹ Kashila ka naka ta Bulus ucira u da wa yansa ikunesavu i'ya bawu kotsu ama a tabai uwene. ¹² Hal gbam a bidya baci mayani ma ne ko aminya a manyan a ne a da wa ukusa a bankai aza a mbala, a tsu tana ta. Nala dem ityoni i cingi i tsu pecemgbene ta n ama.

¹³ Aza a Yahuda a roku aza da a'ari ukyawunsa ilyuci ilyuci n a wutukpusi ityoni i cingi. A matsai tsara a yain manyan nala n kala ka Yesu Asheku. N a dansi, “N

barana dā tā n kala ka Yesu ka Bulus wa yansaka kuḅari ku ne ki, i wuta.”¹⁴ Mmuku n Siva kadamrakpi ka pige† ka aza a Yahuda, n da dem pini n shindere a'ali a asuvu a aza da a ka yansa nala vi.

¹⁵ Kain ka te, an a kondoi a yain nala a asu u uza u ityoni i cingi u roku, aku ityoni i cingi i wushunku le, “Mpa gai n reve tā Yesu! N reve tā kpam Bulus. Shegai edā tani an yayi?”

¹⁶ Aku uza u ityoni i cingi vi u imkpai u gitā le malapa hal u lyai ucira u le gbā. Aku a wuta i kuwa ki n ilyadi ya dem kataḅa ikyamba i le kpam n a'utsu.

¹⁷ An aza da a'ari ndishi a Afisu, aza a Yahuda n aza a Heline a panai ili i'ya i gitai, aku a panai uwonvo cika, a nakai kpam kala ka Asheku tsupige. ¹⁸ Ama da kpam a wushuki vi a wuta i kapala ka ama a ka dansa tsicingi tsu le. ¹⁹ Ama ushani aza a uyan adaba a bolomgbonusoi itagarada i le a asu u te a runukpai i'ya a kapala ka ama. An a kecei ikebe i itagarada yi, i rawa tā ikebe i'ya vuma wa liva manyan ma a'ayin azu amangarenkupa (50,000).^{*} ²⁰ Nala kadyanshi ka Asheku ka rongoi utambura kpam ka yain ucira cika.

²¹ An ukuna u nala u gitai, Bulus bidigai kaci ka ne u da u kyawunsa baci uyamba u Masidaniya n u Akataya, aku u bana a Urishelima. U danai kpam, “N bana baci de, u kana mu tā n bana a ilyuci i Roma. ²² Aku u suki abangi a ne a re, Timoti n Erasutu ubana a Masidaniya, eyi kpam u shamgbai ve pini a uyamba u Asiya vi kenu.

A 'yangasai atakasuvu a ama a Afisu

²³ A'ayin a nala yi a da a 'yangasai atakasuvu a ama cika a adama a Ure u Asheku.

²⁴ U'yangasa u atakasuvu a nala vi u gitā tā n karumi ka roku uza u kala Dimitiriyu, uza da wa yansa manyan n azurufa n u rumi agata a Aritima† kameli ka kari uka. Eyi n atoku a manyan a ne a tsu tsara tā ikebe cika adama a manyan ma nala mi. ²⁵ Aku u bolomgbonoi gbā atoku a manyan a ne n aza da a ka yan manyan ma ma rotsoi icun i manyan ma nala mi, u danai, “Edā ama a va, i reve tā n manyan ma na ma tsa tsarasa ikebe. ²⁶ I wene tā kpam i pana

tā tyoku da Bulus nala vi wa lapanasa ama. Nala wari a uyan pini na a Afisu n a asu u aza a Asiya ushani. U danai ameli a da ama a yain n akere, ashila a da wa. ²⁷ Ukuna u cingi wa gitā tā, a ka nangasa tā manyan ma tsunu. Bamu gbam n nala, hal gbam a ka gonuko tā Aritima kameli ili i gbani, kpam a pece yi n tsupige tsu ne. Eyi uza da gbā uyamba u Asiya hal gbam n likimba gbā a ka gbashika.”

²⁸ An a panai nala, aku a yain upan cika, a 'yangasai alagatsu a le, a danai, “Tsupige she Aritima u aza a Afisu.” ²⁹ Aku ama yi a dambulai, a sumai ubana a kakura a asu u da ama yi a bolomgbonoi, a'ari urono Gayu n Aristaraku. Ama a na yi atoku a nwalu a Bulus a da aza a Masidaniya.

³⁰ Bulus ciga tā u uwa pini a asuvu a ama yi, shegai Atoni a bishinka yi. ³¹ Azapige a roku aza a uyamba u Asiya aje a ne a sukunku yi akani a folo yi kotsu u kawan u bana a asu u ama a nala yi wa.

³² Ama da a'ari pini vi atakasuvu a le gbā a shadangu de n kadambula, kpaci a reve gbam ili i'ya a bolomgbonoi uyan wa. Aza roku a 'yangasai alagatsu a ka dansa ili i roku, aza roku kpam a ka dansa ili i roku kau. ³³ Aza a Yahuda a tutsuki vuma roku uza u kala Alizanda a kapala, a ka ciga yi u kasanasa ukuna vi. Pini nala, u 'yangasai akere a zuba u danai a pada, tsara u siraka ama a ne kabetsu. ³⁴ Shegai an a revei eyi uza u Yahuda u da, aku a 'yangasai alagatsu a danai, “Tsupige she Aritima kameli.” A'ari uyansa nala hal ulapa u uwule u re.

³⁵ An nala u wurai, aku kakorongi ka ilyuci ka zuwai ama yi a padai, u danai, “Edā ama a Afisu, ama a likimba gbā a reve tā an ilyuci i Afisu i'ya ya kirana n Aritima kameli. Kpam ya dem reve tā an kameli ka pige ka nala ki, ka rukpai a zuba derere a ilyuci i tsunu.

³⁶ An u wokoi ili i na yi a ka nana i'ya wa, u gan tā i pada bini, kotsu i bidya ukuna vi n udagu wa. ³⁷ I tukoi ama a na pini na, a yan uboki a kagata ka kameli ki wa, a wisha tani kameli ki wa. ³⁸ Shegai Dimitiriyu n atoku a manyan a ne a'ā baci n ukuna u roku a kaci ka uza roku, kunu ku afada ka tā ukukpi. Aza a afada a da kpam pini, she i banka le

* 19:19 Akorongi a cau a cau a kagitā a korongu tā “ikebe i azurufa 50,000.” Kondo “Ikebe i azurufa” a kaci ka idani ka “ikebe” a Idani i Uḅanga. † 19:24 Aritima kala ka kameli ka, kpam urotsoni u uka u da kari. Ama ushani a kaḅon ka Asiya a tsu gbashika tā ka.

de. ³⁹ Shegai i'la baci n ukuna u roku kau u da ya ciga i reve, she a dansa u da na a asu u asheshi. ⁴⁰ Mayun tani wa sudugba tsu ta a kukere ku azapige a Roma, an tsu wushuki n ukuna u u'yangasa u atakasuvu u ara u na vi, an u wokoi tsa fuda tsa naka kalen ka ili i'ya i gitai na vi wa." ⁴¹ An u danai nala, aku u wacinsai ama yi.

20

Bulus gonoi a Masidaniya n Heline

¹ An u'yangasa u atakasuvu vi u kotsoi, aku Bulus isa'i Atoni u gbatangu le atakasuvu. Pini nala, u tonuko le, "U yan tsu ben." Aku u lazai ubana a uyamba Masidaniya. ² An u kyawunsai abon a nala yi gba, n u gbatangusu le atakasuvu cika, aku u lazai she a Heline. ³ U dusuki pini hal uwoto u tatsu.

Afobi a da wari a uwa a kpatsu ubana a uyamba u Suriya, aku u revei aza a Yahuda a yanka yi ta afobi a cingi. Adama a nala a da u bidigai kaci ka ne wa gono a ure u Masidaniya. ⁴ Ama a na da a soku yi: Supata maku ma Puruhu uza u Biriya, kabolo n Aristaraku n Sakunda aza a Tasaloniya, kabolo n Gayu uza u Daraba, n Timoti, hal dem n Tikiku n Tarafima aza a Asiya.

⁵ Ama a na yi a lyai kapala na nwalu a ba a vana tsu a Taruwasa. ⁶ Atsu tani an Abiki a Ilikulya i'ya i Nambai Yisti a wurai, tsu uwai a kpatsu a Filibi. Tsu yan ta nwalu ma a'ayin a tawun, aku tsu rawai a Taruwasa tsu cina le pini de. Nte tsu rongoi pini hal a'ayin a shindere.

A 'yangasai Yutiku a ukpa

⁷ Kain ka Aladi, tsu bolomgbonoi tsara tsu lyai ilikulya. Bulus dansai kadyanshi n ama yi hal kayin ka pige, kpaci wa laza ta kain ka wansa baci. ⁸ A kunukuzuba ka tsari vi a sapusa ta pini ncikalushani. ⁹ Kalobo ka roku uza u kala Yutiku u dusuki a zuba u ilinuku i kunukuzuba ku ukumba u tatsu. Aku wa gbadiga a'ayin a da Bulus wari uyan ku'bari ku ugadi, hal alavu a bidya yi gbende-gbende. Aku u fatangi u rukpai a kunukuzuba utuwa a iyamba. An a canga yi, a cinai u kuwa de. ¹⁰ Pini nala, Bulus cipai a iyamba u wofo yi, u danai, "Kotsu i dambula wa, wa ta n uma." ¹¹ An Bulus gonoi a kunukuzuba, aku tsu lyai ilikulya kabolo. U lyai kapala n kadyanshi ki hal usana, aku u lazai. ¹² Pini nala, a lazai n

kalobo ki a kuwa n uma, aku a yain mazanga cika.

Bulus banai a Milita

¹³ Bulus bidiga ta kaci ka ne u wala a a'ene ubana a Asusu. Atsu kpam tsu uwai a kpatsu, tsara tsu ba tsu gawunsa de.

¹⁴ An tsu gawunsai a Asusu, aku u uwai a kpatsu ki tsu lazai ubana a Mitilini. ¹⁵ An kain ka wansai, aku tsu lyai kapala na nwalu tsu rawai evu n a asu u da a ka isa Kiyu. An kain ka wansai kpam tsu rawai a uyamba u mere ma mini u da a ka isa Samasu. An kain ka doku ka wansai, aku tsu rawai a Milita. ¹⁶ Kpaci Bulus bidiga ta kaci ka ne u da wa shamgba a Afisu wa, adama a da wa barakpa a Asiya. Kpaci wa yan ta maloko u rawa a Urishelima kahu kain ka Abiki a Kain ka Amangarenkupa.†

Bulus dansai n azapige aza a Afisu

¹⁷ Shegai an tsu rawai a uyamba u Milita, da Bulus sukunki nkoshi n kuwa ku Atoni a da a'ari a Afisu a tuwa a cina yi. ¹⁸ An a rawai, aku u danai, "Eda i reve ta gba ili i'ya n yain a'ayin a da n gitai utuwa a Asiya. ¹⁹ N yan ta manyan ma Asheku bawu aradi, kpam n meshi. N kawunki kpam n ukonduso u cingi u da aza a Yahuda a tukuso mu. ²⁰ N kpa da da utonuko ukuna u mayun wa, na n yansa ka da ku'bari a asu u ama n a'uwa a de. ²¹ Ku'bari ku va ku te ka ubana a asu u aza a Yahuda n Awulawa. N tonuko le a reve kalen ka ukpatala a gono a asu u Kashila a asaka tsicingi tsu le kpam a pityanangu n Yesu Asheku.

²² "Gogo-na Kulu Keri ka na ka zuwa mu ubana a Urishelima, kpam n reve ili i'ya ya gita na mpa de wa. ²³ Ko an u wokoi Kulu Keri ka tonusuko mu ta a ilyuci i'ya dem n banai, ka danai a ka gidaku mu ta a kuwa ku a'ali kpam n pana ikyamba. ²⁴ Shegai mpa n gonoku uma u va ili i roku wa, ma fuda baci ma kotsu manyan ma Yesu Asheku u naka mu; wata, n dansa Kadyanshi ka Shinga ka ukuna u shinga u Kashila.

²⁵ "Gogo-na n reve ta aza da n kyawunsai na yansa ka le ku'bari ku tsugono tsu Kashila a ka doku a ka wene mu wa. ²⁶ Adama a nala a da ma tonuko da ara, uza da baci dem u tuwa u puwain a asuvu a de a ka wece mu mpa n ne wa. ²⁷ N tonuko da ta mai ili i'ya Kashila ka ciga da i reve. ²⁸ I kirana n uma u de n ushiga u da Kulu Keri ku zuwa da i gu'bi. Kpam i lyai kapala n

ulinaka Atoni a da Kashila ka tsilakai kaci ka ne na mpasa n Maku ma ne. ²⁹N reve ta n laza baci, awenishiki a ka tuwa ta, aza da bawu a ka wenishike ukuna u mayun. A ka yan ta yavu nleweni, tsara a wacinsa ncon n Kashila. ³⁰Hal gbam aza roku a asuvu a de a ka yan ta kadyanshi ka kaƙan tsara a roni Atoni ubana ara le. ³¹Adama a nala, she i rongo ufobusi, i ciba ayen a tatsu a da pa vi kaara n kayin mari n ada, n asaka da ubara wa. Hal gbam n sai n meshi adama a de.

³²“Gogo-na n nakangu da ta a kukere ku Kashila. Asaka kadyanshi ka ukuna u shinga ka ne ka kirana n ada. Cibai n kadyanshi ka pige ka shinga ka nala ki. Kadyanshi ka nala ki ka ka banga da ka naka da ili i'ya Kashila ka ciga ka naka ama a ne agadu.

³³“N yan malyon ma ikebe ko aminya a uza roku wa. ³⁴I reve ta n yan ta manyan n akere a va, tsara n tsupuka kaci ka va ili i'ya ma ciga, n aza da a'ari kabolo na mpa. ³⁵Kain dem n woko ta iryoci ara de tyoku da ya yan manyan cika, tsara i banga aza a unambi. Cibai n kadyanshi ka Yesu Asheku ka u danai, ‘U la ta una u shinga vu naka n u da va wusha.’”

³⁶An Bulus kotsoi kadyanshi, aku u kudangi kabolo n ele a yain kvasu. ³⁷⁻³⁸Aku a wobo yi gba le n unamgbukatsuma a kanai kushen cika, kpaci u dana ta a ka doku a ka wene yi wa. Pini nala, a soku yi gba le hal u uwai a kpatsu.

21

Nwalu n Bulus ubana a Urishelima

¹An tsu pecembenei n ele, aku tsu uwai a kpatsu ubana a uyamba u mere ma mini u Kosso. An kain ka wansai, aku tsu banai a Rodusu, pini nala, she a Patara. ²An tsu cinai kpatsu ku ka bana a Finisiya, aku tsu uwai tsu lazai. ³An tsu gitai uwene uyamba u mere ma mini u Sayipuru, aku tsu asakai i'ya a ugula u tsunu, tsu lyai kapala na nwalu ubana a Suriya. Tsu cipai a Taya kpaci nte kpatsu ki ka cipuka pini ucanga. ⁴Tsu cina ta pini Atoni, aku tsu dusuki pini n ele hal a'ayin a shindere. Kulu Keri ku tonuko le a tonuko Bulus kotsu u bana a Urishelima wa. ⁵Shegai an a'ayin a u'yanga a tsunu a yain, aku tsu lyai kapala na nwalu n tsunu. Atoni yi a soku tsu ta hal gbam n

aka a le na mmuku n le gba ubana a uroto u ilyuci vi. An tsu rawai a ikengi i agata, aku tsu kudangi tsu yain kvasu. Tsu 'yangai tsu lyai kapala na nwalu n tsunu. ⁶An tsu pecenei, aku tsu uwai a kpatsu, ele kpam a lazai ugonu a kuwa.

⁷An tsu asakai Taya, tsu lyai kapala na nwalu she a Talamaya. Nte tsu damamgbanasai pini n atoku kpam tsu shamgbai pini n ele kain ka te. ⁸An kain ka wansai, aku tsu banai a Kasariya, tsu cipai a kuwa ku Filibu uza u uyan kubari ku kadyanshi ka Kashila, uza u te a asuvu a ama a shindere $\diamond$ a da a dangasai a pecike ama ilikulya. ⁹Wa ta na mmuku nkere n nishi n da bawu kotsu n yain iyolo, alya aza a udansa kadyanshi ka Kashila.

¹⁰An tsu yain a'ayin pini a asu vi, aku uza u udansa akani a Kashila u roku uza u kala Agaba, $\diamond$ u wutai a Yahuda u tuwai. ¹¹U bidyai kagbawatsu ka cuku ka Bulus, u sirai akere a ne n a'ene a ne n ka, u danai, “Ili i'ya Kulu Keri ku danai i'ya na, ‘Naha da aza a Yahuda a Urishelima a ka sira uza u kagbawatsu ka na vi, kpam a neke yi a akere a Awulawa.’”

¹²An tsu panai nala, atsu n aza da a'ari pini tsu foloi Bulus kotsu u bana a Urishelima wa. ¹³Aku u wushuki, “Ndyi i zuwai i'ari a kushen ya zuwa mu unamgbukatsuma? Ufobusi u da mari a sira mu hal gbam a wuna mu a Urishelima adama a kala ka Yesu Asheku.”

¹⁴An tsu dansai n eyi bawu tsu fuda yi, aku tsu padai bini, tsu danai, “Asaka Magono ma Zuba ma yain i'ya i gan yi.”

¹⁵An nala u wurai, aku tsu fobusoi tsu banai a Urishelima. ¹⁶Atoni a roku aza da a wutai a Kasariya dem a soku tsu, a banka tsu a kuwa ku Nnasan uza da tsa cipai ara ne. Eyi vuma u Sayipuru u da, uza u te a asuvu a Atoni a kagita.

Bulus rawai a Urishelima

¹⁷An tsu rawai a Urishelima, atoku a ryabusa tsu n ipeli cika. ¹⁸An kain ka wansai, aku Bulus n atsu dem tsu banai ara Yakubu, kpam gba nkoshi n kuwa ku Atoni n da pini. ¹⁹An Bulus damamgbanai n ele, aku u tonusuko le ili i'ya Kashila ka yankai Awulawa a akere a ne. ²⁰An a panai nala, aku a cikpalai Kashila, a tonukoi Bulus, “Utoku u tsunu, wene na tyoku da ama azu ushani a

aza a Yahuda a pityanangi. Gbā le gogo-na a'ā tā n maluwa ma a ka tono Mele ma Musa. ²¹Shegai a tonuko tā Atoni a savu yi alabari a vunu a da va wenishike tā aza a Yahuda a da a'ari a asuvu a Awulawa vu da a varangu Mele ma Musa. Wata, kotsu a kiḍa mmuku n le acomb wa, ko kpm a toni agadu a tsunu wa.

²²“Gogo-na niḍa tsa yan? Kpaci u kaṇa tā a reve n utuwā u vunu. ²³Adama a nala, she vu yain ili i'ya tsa tonuko vu. Tsā tā n ama a nishi pini na aza ḍa a yain kazuwamgbani. ²⁴Bidyā ama a nala yi i ba i wulukpe kaci ka ḍe kaḅolo, kpm vu tsupa ikebe i uwulukpe yi tsarā a kuruwa le. Nala wa zuwa tā a reve an gbā ili i'ya a tonuko le a kaci ka vunu ki kaḅan ka, kpm avu n kaci ka vunu va kirana tā n Mele mi. ²⁵Shegai ukuna u Awulawa a ḍa a wushuki, tsu koronku le tā ukanikorongi tsu da: kotsu a takuma ili i'ya a ḍaramkpai kameli wa, kotsu a takuma unyama u ḍa wari nā mpasa wa, a takuma unyama u manama ma a piyanlai udyoku wa, kpm kotsu a yain tsishankala wa.”

A kaṇai Bulus a Kuwa ku Kashilā

²⁶An kain ka wansai, Bulus bidyāi ama yi a banai a wulukpei kaci ka le, aku a uwai a Kuwa ku Kashilā. Pini nala, u tonukoi ama a'ayin a ḍa uwulukpe vi wa shadangu, n kain ka a ka yanka ya dem udarakpa.

²⁷An a'ayin a shindere yi a yain evu n ushadangu, aku aza a Yahuda a roku aza a uyamba u Asiya a wenei Bulus a asuvu a Kuwa ku Kashilā. Aku a 'yangasai atakasuvu a ama a kaṇa yi, ²⁸n a salasi n a dansi, “Atoku a tsunu aza a Isara'ila, ḅanga tsul Vuma ḍa wa kyawunsa ko nte wa n u wishisi ama a tsunu, n Mele ma tsunu, kpm n Kuwa ku Kashilā ku tsunu ki aya gai na vi. Hal gbām u tukoi aza a Helinet a roku a asuvu a Kuwa ku Kashilā ki a nangasai Asu u Uwulukpi u na vi.” ²⁹Ele n a dani ko u uwa pini n Tarafima Kawulawa ka Afisu asuvu a Kuwa ku Kashilā ki. Ili i'ya i zuwai a danai nala, kpaci a'ari a wene le tā kaḅolo a asuvu a ilyuci.

³⁰Aku gbā ilyuci yi a dambulai cika, a wuranai n ilyadi a kaṇai Bulus. A rono yi ubana a ulanga u Kuwa ku Kashilā ki. Kute-kute a gidakusi itsutsu yi. ³¹Pini nala, a kaṇa yi malapa a ka ciga a wuna, aku

alabari a rawai ara uzapige u kuvon u aza a Roma, a da gbā ilyuci i Urishelima i'ya pini a ka 'yangasasa atakasuvu a ama. ³²Kute-kute u bidyāi atigi a roku kaḅolo n asoje a banai ḍe a asu u le. An ama yi a wenei uzapige vi utuwā n asoje, aku a asaka yi malapa.

³³Uzapige vi u zuwai a kaṇai Bulus, kpm u zuwai a sira yi n ikani i re. Aku u wecei ama yi ko ya Bulus vi n ili i'ya kpm u yain. ³⁴Aku aza roku pini a asuvu a kakumā ki a salai a danai ili i roku, aza roku kpm a danai ili i roku kau. Adama a kacan ka ama ki, hal gbām uzapige vi u fuda u reve ili i'ya i gitai wa. U zuwai a lazai n Bulus ubana a kuwa ku asoje. ³⁵An a rawai a asu u adeshikpetsu a u'uwa a kuwa ki, she na asoje yi a ḍadagba yi a zuba adama a u'yangasa u atakasuvu u ama yi. ³⁶Kakumā ka ama ka ka tono le vi a'ari isali n a dansi, “Wuna ni.”

Bulus dansai n kakumā ka ama ki

³⁷An a yain evu n u'uwa a kuwa ku asoje ki, aku Bulus wecei uzapige vi, “Ko wa wushuku n yain kadyanshi n avu?”

Aku uzapige vi u wece yi, “Dana vu reve tā Tsiheline? ³⁸Ma wundya ḍa vuma u Masar u ḍa ayen a ḍa a wurai u 'yangasai atakasuvu a ama, hal gbām u tonoi n ama azu a nishi (4,000) a aza a magalakā a mete mi?”

³⁹Bulus wushunku yi, “Mpa uza u Yahuda u ḍa, u ilyuci i Tarsu a uyamba u Kilikiya. Mpa uza u ilyuci i'ya i'ari n tsupige tsu nala tsi ḍa. Ma folo vu vu asaka mu n yain kadyanshi n ama a na yi.” ⁴⁰Aku u asaka yi u yain kadyanshi, u shamgbai a zuba u adeshikpetsu a u'uwa a kuwa ki, u 'yangasakai ama yi kukere a pada. An a padai bini, aku u yanka le kadyanshi n Tsi'arama.

22

¹Bulus yain kadyanshi, u danai, “Atoku a va n isheku i va, panai mai n tonuko ḍa ili i'ya i gitai, tsarā n wenike an bawu mari n unyushi.” ²An wa dansa n ele n kaletsu ka le, aku kakumā ka ama ka lapulai ka padai bini.*

³Aku u danai, “Mpa uza u Yahuda u ḍa, a matsa mu tā a Tarsu, a uyamba u Kilikiya, shegai nte n gbonguroi pini na. N yan tā

* 22:2 Tsi'arama tsa aza a Urishelima a tsu dansa, kpm a yan tā majiyan an a wenei Bulus wa dansa n kaletsu ka le.

kāneshi a kukere ku Gamaliya uza da u wen-
ishike mu gbā mele ma isheku i tsunu. Ma
tā n uciga u ugbashika Kashilā, tyoku da gbā
de i'ari uyan ara. ⁴N foro tā ama da a ka tono
Ure u Asheku, hal gbām n wunai aza roku.
N sirasai aka n a'ali n gbagirya le a asuvu
a kuwa ku a'ali. ⁵Magono ma Adarākpī n
azapige a Asheshi a Pige a ka dana tā mayun
da. A nakā mu tā ukanikorongi ubana a asu
u atoku a tsunu aza a Yahuda a da a'ari a
Damasuka. Ukanikorongi vi u wushunku
mu tā n tuko Atoni a da a'ari de utuwa
a Urishelima usiri n ikani tsarā a yan le
mavura.

Bulus danai tyoku da u kpatalai

⁶“Kain ka te, evu n ubana kaara a kaci,
cina n yan de evu n urawa a Damasuka,
aku katyashi ka wutai a zuba ka wakana mu
ukyawan. ⁷Aku n rukpai a iyamba, n panai
kalagatsu ka wece mu, ‘Shawulu, Shawulu,
ndya i zuwai va yan mu mavura?’

⁸“Aku n wushuki, ‘Asheku, ada yai?’

“U wushuki, ‘Mpa Yesu uza u Nazara uza
da va yan mavura.’ ⁹Aza da tsari kaḅolo a
wene tā katyashi ki, shegai a reve ili i'ya
kalagatsu ki ka tono wa.

¹⁰“Aku n wece yi, ‘Asheku, ndya va ciga n
yain?’

“U wushunku mu, ‘Yanga vu uwa a
Damasuka. Vu rawa baci de a ka tonuko vu
tā ili i'ya va yan.’ ¹¹Katyashi ki ka zuwa mu
tā n rumbanai, aza da tsari kaḅolo ki aly a
rono mu ubana a Damasuka.

¹²“Aku vuma roku uza u kala Ananiya
tuwai ara va. Eyi uza da wa gbashika Kashilā
tyoku da Mele ma tsunu ma danai da, uza da
gbā aza a Yahuda a da a'ari a Damasuka a ka
cikpalasa. ¹³U tuwai ara va, u shamgbai evu
nā mpa, u danai, ‘Utoku u va Shawulu, wene
asu.’ Pini a asu u nala vi da n wene yi!

¹⁴“U tonuko mu, ‘Kashilā ka isheku i
tsunu ka dangasa vu tā vu reve ili i'ya wa
ciga. Kpam vu wene Uza u Uwulukpi n nala
vi, vu pana kpam kadyanshi ka ne. ¹⁵Ada va
bidya kadyanshi ka ne ubana ko nte wa, n
vu tonusuko le i'ya vu wene n i'ya kpam
vu panai. ¹⁶Kotsu n nangasa a'ayin wa.
‘Yanga a lyubuḅu vu tsarā a zai unyushi u
cingi u vunu. Yan nala n vu isasi kala ka
Asheku.’

Bulus yain kuḅari a asu u Awulawa

¹⁷“Kain ka te, an n gonoi a Urishelima,
mpa a uyan kvasu a Kuwa ku Kashilā, aku
n wenei kuwene, ¹⁸kpam n wenei Asheku a
ka dansa, u danai, ‘Asaka Urishelima gogo,
kpaci a ka wushuku n ili i'ya va tonuko le a
kaci ka va wa.’

¹⁹“Aku n wushuki, ‘Asheku, ele n kaci
ka le dem a reve tā an n kanasai aza da a
wushuki n avu a agata a Kashilā n sirasa le
kpam n lapa le. ²⁰A'ayin a da a wunai Isi-
tifu, ²¹uza u uyan kadyanshi ka Kashilā,
mpa pini kushani kpam n wushuku tā n ili
i'ya a yain. Hal gbām mpa n banai aminya a
ama da a wuna yi vi.

²¹“Aku Asheku a tonuko mu, ‘Yanga vu
wala, ma suku vu tā a mbari a asu u Awu-
lawa.’”

²²Kakuma ka ama ki ka rongo yi upanaka
hal a asu u da u danai udani u ‘Awulawa,’
aku a salai una u te, ‘Rawukai vuma u na vi!
Wuna ni! U gan a asaka yi n uma wa!’ ²³Aku
a rongoi iyoroli n a mondui aminya a le n
maloko, a shadangusi akere a le n kayala a
polusoi ka a uwule.

²⁴Aku uzapige u kuvon u aza a Roma u
zuwai a bidya yi ubana a kuwa ku asoje,
tsarā a bawan yi adama a da wa tonuko le
ukuna u maci. ²⁵Tyoku da a sira yi tsarā a
bawin yi, aku u tonukoi katigi ka kari pini
vi, “U gan a bawin uza u Roma u da wari n
ucira u uyan ili bawu a yanka yi afada?”

²⁶An katigi ki ka panai nala, aku u banai
a asu u uzapige vi, u danai, “Ndy a ciga
n yain? Vuma u na vi uza u aza uyamba u
Roma da.”

²⁷Aku uzapige vi u banai ara Bulus, u wece
yi, “Tonuko mu, avu uza u aza uyamba u
Roma da?”

Aku u wushunku yi, “Nala wari.”

²⁸Aku uzapige vi u danai, “She na n tsupai
ikebe ushani kahu n tsarā ucira u nala vi.”

Bulus danai, “Mpa kpam n u da a matsa
mu.”

²⁹An asoje a da a ka ciga a bawin yi vi
kpam a yan yi keci ki a panai nala, aku a
wozoi akere a le gogo. Uzapige u kuvon vi
u pana tā uwonvo, kpaci u zuwa tā a sira yi.

Bulus dansai n Asheshi a Pige

³⁰An kain ka wansai, aku uzapige u kuvon
vi wa ciga u reve ili i'ya i zuwai aza a Yahuda
a tukoi ukuna u na a kaci ka Bulus. U zuwai
a surukpa yi ikani yi, aku u zuwai adarākpī a

pige n Asheshi a Pige yi gba a bolomgbonoi. U zuwai a ukai Bulus a asuvu, u zuwa yi u shamgbai a kapala ka le.

23

¹ Bulus wundyai azapige a Asheshi a Pige yi mai, aku u danai, “Aza a va, n rongo ta mai a kapala ka Kashila a a'ayin a va!” ² Aku Ananiya* Magono ma Adaraki u zuwai aza da a'ari evu n Bulus vi a lapa yi a una. ³ Aku Bulus danai, “Kashila ka lapa vu ta avu uza u maci u kaban u gban, dusuku da vu dusuki tsara vu yanka mu afada tyoku da Mele ma danai, shegai avu gonoi vu kodoi Mele mi, kpaci vu zuwai a lapa mu.”

⁴ Aza da a'ari evu n Bulus vi a danai, “Magono ma Adaraki ma Kashila ma wishisa!”

⁵ Bulus wushunku le, “Yanka numu ahankuri atoku a va, n reve an Magono ma Adaraki ma wa. Kpaci a korongu ta a da 'Kotsu uza u wisha uzapige uza da wa tono n ama wa.’ ” ◇

⁶ An Bulus wenei Asheshi a Pige yi aza roku aza a Sadusi a da aza roku kpam Afarishi, aku u 'yangasai kalagatsu u danai, “Aje a va, mpa Kafarishi ka ilimaci i Kafarishi. An u wokoi n zuwai katakasuvu ka va a asu u 'yanga u ukpa, da i zuwai a ka yanka mu afada.”

⁷ An u danai nala, aku kananamgbani ka uwai a mere ma aza a Sadusi n Afarishi hal kabolo ki ka pecei kure. ⁸ Aza a Sadusi a wushuku n u'yanga u ukpa, n atsumate a eri, n a'ulu wa, shegai Afarishi a wushuku ta n ili i nala yi gba. ⁹ Aku kakan ka 'yangai cika, awenishiki a Mele aza da a'ari Afarishi a 'yangai a ka banga Bulus a danai, “Tsu wene unyushi u vuma u na vi wa, ko kenu. Gaawan kulu ko kpam katsumate ka zuba ka roku ka ka yanka yi kadyanshi.”

¹⁰ An kakan ki kari uyan ushani, aku ama yi a'ari uvingasa Bulus apashi a re gba. Pini nala, uzapige u kuvon u aza a Roma u zuwai asoje a wushi Bulus a akere a le, kotsu a banka yi a kuwa ku asoje.

¹¹ N kayin ka nala ki, Yesu Asheku u wenikei kaci ka ne ara Bulus, u danai, “Lya kapala n ugbami u asuvu. Tyoku da vu yain

kadyanshi ka va pini naha a Urishelima, u kana ta kpam vu yain ka a Roma.”

A sheshei a wuna Bulus

¹² An kain ka wansai, aku aza a Yahuda a roku a fobusoi tsara a wuna yi. A tsinai a da a ka lya ko a soi wa, she a wuna Bulus. ¹³ Aza da a yain afobi a cingi a nala yi a la ta ama amangare. ¹⁴ Aku a banai a asu u adaraki a pige n azapige a tonuko le, “Tsu tsina ta, tsu da tsa lya ili ko tsu soi wa, she tsu wuna vuma u nala vi. ¹⁵ Eda n Asheshi a Pige, she i tonuko uzapige u kuvon u aza a Roma u tuko yi pini na a asu u Asheshi, aku i yain yavu ciga da ya ciga i doku i veci ukuna vi sawu. Atsu kpam ufobusi u da tsari tsu pite yi a ure tsara tsu wuna yi.”

¹⁶ Kalobo ka utaku u Bulus ka pana ta ukuna u da a sheshei vi, aku u banai a kuwa ku asoje ki u tonuko yi ukuna vi. ¹⁷ Pini nala, Bulus isa katigi ka te u tonuko yi, “Banka kalobo ka na a asu u uzapige u kuvon, Wa ta n ukuna u da wa tonuko yi.” ¹⁸ Aku vuma vi u wushuki u bankai kalobo ki ara uzapige u kuvon vi. Pini nala, katigi ki ka tonukoi uzapige u kuvon vi u danai, “Vuma da wari a kuwa ku a'ali ku nala ki uza u kala Bulus vi, aya u zuwa mu n tuko kalobo ka na ara vunu, u da wa ta n ili i'ya wa ciga u tonuko vu.”

¹⁹ Aku uzapige u kuvon vi u kana kukere ku kalobo ki u banka yi paki, u wece yi, ‘Nda ya ciga vu tonuko mu vi?’

²⁰ Kalobo ki ka danai, “Ama roku a da pini a sheshei a ka ciga a banka le Bulus a asu u Asheshi a Pige a aza a Yahuda nakpan. A ka yan ta yavu a ka ciga a doku a veci ukuna vi mai. ²¹ Shegai kotsu vu yain nala wa! Kpaci ama da pini a la ta ama amangare a ka pite yi tsara a wuna yi. A tsina ta a da a ka lya ko a soi wa, she a wuna yi. Gogo-na alya pini ufobusi, a da a ka vana vu wushunku le.”

²² Aku uzapige vi u tonuko yi, “Kotsu vu asaka uza u reve an vu tonuko mu ukuna u na vi wa.” Pini nala, u tonuko yi u wala.

A bankai Bulus a Kasariya

²³ Uzapige u kuvon vi u isa atigi a re a tuwa, aku u tonuko le, “Tonukoi asoje amangatawanre (200) a fobuso a bana a Kasariya n ulapa u uwule u kuci u kayin

* 23:2 Tagarada u Asuki u yan ta kadyanshi ka ama a tatsu aza da a'ari n kala “Ananiya.” 5:1 Ananiya uza da yankai asuki kaban, aku u kuwai. 9:10, 22:12 Ananiya uza da kukpai a'eshi a Bulus a Damasuka. 23:2 Ananiya uza da wari Magono ma Adaraki. ◇ 23:5 Uwt. 22:28.

ka ara, n asoje a adoki amangatatsunkupa n asoje a amangatawanre (200) a kuvon na nsari n le. ²⁴Eda kpm i zami kadoki ka Bulus wa yuwa. Kotsu i banka yi ara Feli gomuna, bawu ko i te i'ya ya gitā n eyi.” ²⁵Aku uzapige vi u korongi ukanikorongi u na ubana ara gomuna vi. U danai,

²⁶“Mpa Kaladiyu Lisiya, ma sukunku uzapige Feli gomuna idyani. ²⁷Aza a Yahuda a roku a da a kanaḡi vuma n u na, hal a ka ciga a wuna yi. Shegai an n wecei ukuna vi, n revei an vuma vi uza u uyamba u Roma u da, aku mpa n asoje a va tsu wusa yi. ²⁸Aku n banka yi a asu u Asheshi a Pige, tsara a veci unyushi u da u yain vi. ²⁹Pini nala, n cinai unyushi u da a kanaḡi n u da vi u Mele ma le u da, u rawa gbam a ka sira ko a wuna yi wa. ³⁰Shegai an vuma roku u tonuko mu ukuna u cingi u da a fobusoi a kaci ka ne, da i zuwai n sukunku yi ara vunu kute-kute. Aku n tonukoi aza a kadyanshi yi a tuwa a dana unyushi u da a wenei u yain vi ara vunu.”

³¹Asoje yi a yain ili i'ya a danai a yain. N kayin ka nala ka a bidyai Bulus ubana a ilyuci i Antipatari. ³²An kain ka wansai, aku asoje a da a ka wala a a'ene yi a gonoi a kuwa ku asoje ku le, a asakaḡi asoje a da a ka walaka adoki yi a lazai n eyi ubana a Kasariya. ³³An a rawai a Kasariya, aku a nakaḡi gomuna vi Bulus n ukanikorongi vi. ³⁴Pini nala, Feli gomuna u yain kaneshi u ukanikorongi vi, u wecei Bulus eyi uza u uyamba u eni u da. Aku u wushunku yi, “Kilikiya.”

³⁵Pini nala, gomuna wushunku yi, “Ma panaka vu ta a'ayin a da baci dem aza da a sapula vu vi a rawai. An u danai nala, aku u zuwai a kpada yi a asuvu a kuwa ku tsugono ka Hiridu magono u mai.

24

Feli yankai Bulus afada

¹An a'ayin a tawun a wurai, aku ama roku a rawai a Kasariya, tsara a dana ili i'ya Bulus yain. Alya Ananiya Magono ma Adarakpi kaḡolo n azapige a aza a Yahuda a roku n karevi ka mele ka roku uza u kala Taratulu. ²An a isaḡi Bulus u uwa a asuvu, aku Taratulu gitai utonusuko gomuna vi ili i'ya Bulus yain, u danai, “Uzapige Feli, adama a ugboji u vunu, da i zuwai ama a tsunu a'ari na

ndishi n shinga tun ara wa. Adama a da kpm vari n uwene u mbari, da i zuwai ama a tsunu a ka pana kayanyan ka ndishi n ulya u kapala. ³Ama ko nte wa a ka cikpa vu ta bawu utyoku. ⁴Shegai adama a da bawu ma ciga n wowotongusu vu, ma folo vu adama a ugboji u da vari n u da, vu panaka tsu a asuvu a a'ayin a kenu a na yi tsu dana ili i'ya vuma u naha vi u yain.

⁵“Vuma u na vi kashilakani ka, tsu cina yi ta wa 'yangasa atakasuvu a aza a Yahuda a likimba gba, kpm aya wa tono n kaḡolo ka aza da a ka isaḡi Aza a Nazara. ⁶Hal gbam wa ciga u nangasa Kuwa ku Kashilaḡ, aku tsu kanaḡi yi. ⁷Tsa ciga tsu yanka yi afada n Mele ma tsunu, shegai Lisiya uzapige u kuvon u aza a Roma u wusa yi ara tsunu. Aku u zuwai tsu tuko kadyanshi ki a kunu ku afada ku vunu.]”*

⁸“Vu vece yi baci n kaci ka vunu ben, va fuda ta va reve an ukuna u da tsu tukoi a kaci ka ne ki mayun da.” ⁹Aku aza a Yahuda a da a buwai a wushuki n ili i'ya Taratulu danai.

Bulus wushunki Feli

¹⁰Aku gomuna vi u yankai Bulus kukere u yain kadyanshi. Pini nala, u gitai u danai, “Uzapige, n reve ta vu yanka ta ama ushani aza a uyamba u na afada a ayen ushani, kpm n yan ta mazanga an ma wutukpa kaci ka va a kunu ku afada ku vunu. ¹¹Vu vece baci, va laza ta va reve an kotsu u lai a'ayin kupa n a re, an n banai a Urishelima ulya u kayala a Kuwa ku Kashilaḡ wa. ¹²N yan kananamgbani n uza roku a Kuwa ku Kashilaḡ wa, ko kpm n 'yangasa atakasuvu a ama a agata a Kashilaḡ ko kpm a asu u roku wa. ¹³Ama a naha a ka fuda a ka dana ili i'ya a ka dansa na vi mayun da wa. ¹⁴Ili i te i'ya n reve i'ya, an ma tono Kashilaḡ ka isheku i tsunu a ure u da a danai kaḡan ka vi, kpm n wushuki an gba ili i'ya i'ari ukorongi a asuvu a tagarada u Mele ma Musa na i Ntsumate. ¹⁵N zuwa ta katakasuvu ka va a asu u Kashilaḡ, tyoku da aza da a sapula mu na vi a zuwai, a da a ka 'yangasa ta akushe aza a shinga n aza a cingi a ukpa. ¹⁶Adama a nala a da mari a ukirana kain dem tsara n yain ili i'ya i'ari i maci, kpm katakasuvu

* 24:7 Akorongi a cau ushani aza da a purai a tagarada u Manyan ma Asuki a kalatsa ta makpanda ma 7.

ka va ka rongo na ndishi n shinga a asu u Kashila n ama.

¹⁷ “N barakpa n ugono a Urishelima wa, mari ta a kateshe ayen ushani. N gonoi n ikebe tsara n naka ama a tsunu aza a unambi, kpm n naka kune a asu u Kashila. ¹⁸ Mpa pini a uyan nala a Kuwa ku Kashila ki, cina n kotso de uwulukpe kaci ka va, aku a cina mu pini, kpm kakuma ka ama ka pini wa. ¹⁹ Shegai aza a Yahuda a roku a da pini aza a uyamba u Asiya, alya wari u gain a tuko kadyanshi ka va ara vunu a'a baci n ili i'ya a ka dana a kaci ka va. ²⁰ Ko kpm asaka aza da a sapula na vi, a dana unyushi u da Asheshi a Pige a tsara mu n u da a'ayin a da a yanka mu afada a Urishelima. ²¹ Kadyanshi ka a ka fuda a dana a kaci ka va ka na koshi, an n salai n danai ukuna u na a kunu ku afada ku le; 'Adama a kadyanshi ka u'yangai u ukpa u da a ka yanka mu afada a kapala ka de ara.”

²² Feli gomuna tani u reve ta ili ushani a Ure u Asheku, aku u shamkpa le u danai, “Shamgbai she a'ayin a da Lisiya Uzapige u Kuvont u tuwai, aku n kidaga da ugana.” ²³ Aku u zuwai katigi ka roku ka wundi yi, u tonuko yi kotsu u gidaku yi wa, kpm u bishinka aje a ne utuwa a banga yi wa.

Bulus dansai n Feli gomuna

²⁴ An a yain a'ayin, aku Feli tuwai n uka u ne uza u kala Durusila, kpm uza u Yahuda u da. A suki vuma roku u tuko Bulus, pini nala, a zuwuka yi atsuvu a ka pana kadyanshi ka upityanangu n Yesu Kawauwi. ²⁵ Aku Bulus tonuko le ukuna u uyan ili i shinga, n u kana kaci, kpm n kain ka afada ka ka tuwa. An u panai nala, aku uwonvo u kana yi cika, u tonukoi Bulus, “Gogo-na u rawa ta ve. Wala. Shegai n tsara baci kabala, ma isa vu ta vu tuwa.” ²⁶ Feli tsu sukunku ta Bulus tuwa u dansa n eyi, kpaci u zuwa ta uma wa tsara ta ikebe ara ne.

²⁷ An ayen a re a wurai, aku a takpai Feli gomuna, a nakai Posiya Fesutu u wokoi gomuna. Shegai an Feli wa ciga kala ka shinga a asu u aza a Yahuda, aku u asakai Bulus pini a kuwa ku a'ali.

* ^{25:13} Vuma na maku ma Hiridu Agaripa ma, uza da a yain kadyanshi ka ne a 12:1-22. Kala ka te ka yi n tata u ne. † ^{25:13} Baranisi maku ma Hiridu Agaripa ma uza da a yain kadyanshi ka ne a 12:1-22. U bansa ta azapige a ama iyolo ushani, gogo-na kpm utaku u ne da wa wolo.

25

Bulus yain kadyanshi ki ara Fesutu

¹ An Fesutu kanai manyan ma gomuna ma ne n a'ayin a tatsu, aku u 'yangai a Kasariya ubana a Urishelima. ² Aku adarakpi a pige n azapige a aza a Yahuda a tuwai n kadyanshi ka Bulus ara ne. A folo yi ³ u zuwa a gono n Bulus a Urishelima, kpaci a fobuso ta ama a pite yi a ure a wuna yi. ⁴ Shegai Fesutu wushunku le, “A Kasariya da a ka wundya Bulus, kpm nte ma gono de gogo. ⁵ U yan baci ukuna u cingi, asaka azapige a de a tonu mu a ba a tuko kadyanshi ki de.”

⁶ Fesutu shamgba ta n ele a'ayin kulla ubana a'ayin kupa, aku u lazai ugonu a Kasariya. An kain ka wansai, u isa aza a kunu ku afada ki, u tonuko le a tuko Bulus vi. ⁷ An Bulus tuwai, aza a Yahuda a da a wutai a Urishelima vi a 'yangai a'ari utukuso kadyanshi a kaci ka ne, ka gbam bawu a ka fuda a shamkpa.

⁸ Shegai Bulus 'yuwain kadyanshi ki, u danai, “Mpa n nusuka Mele ma aza a Yahuda wa, ko Kuwa ku Kashila, ko kpm aza a tsugono tsu Roma wa.”

⁹ Shegai an Fesutu wa ciga atakasuvu a aza a Yahuda a pana kayanyan, aku u wecei Bulus, “Ko va wushuku vu bana a Urishelima n ba n yanka vu afada a ukuna u na vi de?”

¹⁰ Bulus wushunku yi, “Wa yan wa, a asuvu a kunu ku afada ku Kaisa ka mari, kpm nte u gain a yanka mu pini afada. Avu n kaci ka vunu dem vu reve ta mai, n nusuka aza a Yahuda wa. ¹¹ N yan baci ili i roku i'ya i rawai ukpa, ma 'yuwan a wuna mu wa. Shegai ukuna u mayun wa baci pini a asuvu a kadyanshi ka na ki wa, uza u ratsa u neke mu a akere a ama a na yi a wuna mu wa. Ma folo da a 'yangasa kadyanshi ki ubana ara Kaisa magono ma pige.”

¹² Fesutu dansai kadyanshi ki n asheshi a ne, aku u danai, “Nala wari, vu folo ta ubana ara Kaisa, kpm nte va bana de.”

Fesutu n Agaripa magono

¹³ An a yain a'ayin kenu, aku Agaripa* magono n uka u ne Baranisi† a tuwai a Kasariya tsara a ryabusa Fesutu. ¹⁴ An

u wokoi a ka yan a'ayin de, aku Fesutu tonukoi Agaripa ukuna u kadyanshi ka Bulus. U danai, "Vuma roku u da pini a asuvu a kuwa ku a'ali uza da Feli asanka mu n yanka yi afada. ¹⁵ An mari a Urishelima, adarakpi a pige n azapige a aza a Yahuda a tuko mu kadyanshi ka vuma u nala vi, a folo mu n kidaga yi ugana.

¹⁶ "Shegai n tonuko le, a mele ma tsunu atsu aza a Roma tsu tsu kidaga uza u ugana wa, she a tuwai n eyi a kapala ka aza da a tukoi kadyanshi ki, kpam a tsu asaka yi ta u dansa tsara u wutukpa kaci ka ne. ¹⁷ An a tuwai adama a kadyanshi ki, an kain ka wansai, n zuwai a tukoi Bulus, aku n gitai afada. ¹⁸ Shegai an ama yi a yangai a dansa kadyanshi ki, a tuko unyushi u da a da u yain u da n zuwai katakasuvu n pana vi wa. ¹⁹ Shegai ukuna u adini a le u da, kpam n ukuna u vuma roku uza da a ka isa Yesu uza da u kuwai, shegai Bulus matsai u da wa ta n uma. ²⁰ Mpa tani mari n namba ta tyoku da ma vece ukuna u na vi, aku n wecei Bulus ko wa wushuku u bana a Urishelima tsara n ba n yanka yi afada yi de. ²¹ Shegai u foloi a asaka Kaisa magono ma pige ma pana ukuna vi, aku n zuwai a zuwa yi ve pini a kuwa ku a'ali ki, hal ubana a'ayin a da ma tutsuku yi ubana ara Kaisa vi."

²² Aku Agaripa tonukoi Fesutu, "Ma ciga ta n pana ili i'ya vuma na wa dana."

Aku u wushunku yi, "Va panaka yi ta nakpan."

²³ An kain ka wansai, Agaripa n uka u ne Baranisi a ukai aminya a tsugono, a tuwai kabolo n azapige a asoje n azapige a aza a ilyuci yi. Fesutu zuwai a tuko Bulus pini a asuvu a kunu ki. ²⁴ Aku Fesutu danai, "Agaripa magono, n gba azapige aza da a'ari pini na kabolo n atsu, wundayi vuma u na vi, aza a Yahuda a da a'ari a Urishelima n Kasariya a tuwai ta ara va a ka ciga n wuna vuma u na vi. ²⁵ Shegai mpa n wene u yan unyushi u da u rawai a ka wuna yi wa. Kpam an u wokoi u foloi a banka kadyanshi ki a asu u magono ma pige, da i zuwai n yawunsai n banka yi ara ne. ²⁶ U kana ta n korongu ukuna u maci a kaci ka vuma u na ubana a asu u magono. 'Da i zuwai n tuko yi a kapala ka de gba, hal gai avu Agaripa magono, tsara tsu kotso baci uvece ukuna vi, n tsara ili i'ya ma korongu. ²⁷ Kpaci a uwene u va, utengeshi u da a tutsuku

vuma da wari a kuwa ku a'ali ubana a asu u magono bawu a danai ili i'ya u yain."

26

Agaripa dansai n Bulus

¹ Agaripa tonukoi Bulus, "Gogo-na dansa n kaci ka vunu." Aku Bulus 'yangasai kukere, u gitai kadyanshi:

² "Agaripa magono, n pana ta kayanyan an u wokoi a kapala ka vunu ka ma yan kadyanshi n wutukpa kaci ka va a kadyanshi ka ama a va a tukoi adama a va. ³ N revei avu u veve ta Mele ma aza a Yahuda n gba ili i'ya a ka nanamgbanaka. Adama a nala, ma folo vu vu yain ahankuri vu panaka mu.

⁴ "A wewishike mu ta uwenishike u aza a Yahuda tun mpa kenu. N rotsongusu ta a asu u ama a va n a asu u aza a Urishelima. Azapige a aza a Yahuda a reve ta n u da. ⁵ A reve ta na mpa caupa, kpam a ka fuda ta a ka dana mpa Kafarishi ka mayun, a kabon ka kari n mele ma awuya a asuvu a adini a tsunu. A ka dana ta mayun da a ka ciga baci a dana.

⁶ "Gogo-na ma ta a asu u afada an n wushuki n kazuwamgbani ka Kashila ka yankai ama a tsunu caupa. ⁷ Kazuwamgbani ka nala ki ka agali kupa n a re a zuwai uma a wene ushadangu u ne, da i zuwai a matsai ugbashika Kashila kaara n kayin. Magono, an u wokoi n zuwai uma u va a kazuwamgbani ka nala, da i zuwai aza a Yahuda a wenei unyushi u va. ⁸ Nda i zuwai i kpadai uwushuku an Kashila ka 'yangasa akushe?

⁹ "Mpa n kaci ka va caupa mari n wenei yavu mai da n yain ili i'ya ya bishinka ulya u kapala u kadyanshi ka Yesu uza u Nazara.

¹⁰ Adarakpi a pige a wushunku mu ta n yain ili i na yi, kpam n canga ta Atoni ushani aza a Urishelima n uka le a kuwa ku a'ali. Hal gbam n ubolomgbono u kaci u va u da a wunusai aza roku. ¹¹ N tonoi gba agata a Kashila na bawin le, kotsu gai n zuwa a yanka kala ka Kawauwi una u cingi. Adama a da ma pana upan u le cika, aku ma tonuso le a ilyuci i mbari i tsumoci na n foruso le de.

Ugawunsa u Bulus n Kawauwi

¹² "Magono ma va, kain ka te, mari a asuvu a nwalu ubana a Damasuka uyan manyan mi, n ucira u da adarakpi a pige a naka

mu. ¹³ N kaara a kaci, katyashi ka wutai a zuba ka wakana mu n ama da a soku mu. Katyashi ki ka la ta ka kaara. ¹⁴ An tsu rukpai a iyamba gba tsunu, aku n panai kalagatsu ka dansa n Tsi'arama, ka tonuko mu, 'Shawulu, Shawulu, ndya i zuwai va yan mu mavura? Utengeshi u da kanaka ka shilakana n magutsu ma kalina.'

¹⁵ "Aku n wece yi, 'Asheku, ada yai?'"

"Asheku a wushunku mu, 'Mpa Yesu, uza da va yan mavura. ¹⁶ Gogo-na 'yanga, ili i'ya i zuwai n tuwai i'ya n zuwa vu vu woko kagbashi ka va kpm vu dana ili i'ya vu wenei a kaci ka va. Va tonuko ta ama ukuna u ili i'ya i gitai, n ili i'ya kpm ya tuwa a'ayin a da ma wenike kaci ka va ara vunu. ¹⁷ Ma suku vu ta a asu u aza a Yahuda, n Awulawa. Ma kirana ta n avu a'ayin a da va bana a asu u da n suku vu. ¹⁸ Ma ciga ta vu kukpa a'eshi a le, a kpatala a asaka karimbi ubana a katyashi. Kpm a kpatala a asaka ucira u Kanangasi* ubana ucira u Kashila. Aku Kashila ka cimbusuka le unyushi u cingi u le. Pini nala, a ka tsara ta asu a asuvu a ama da Kashila ka wulukpei an a zuwai upityanangu u le ara va.'

Bulus dansai ukuna u manyan ma ne

¹⁹ "Adama a nala, Agaripa magono, ma 'yuwan utono kuwene ka ku tuwai a zuba vi wa. ²⁰ N gita ta n yankai aza a Damasuka kufari, aku n banai a Urishelima a uyamba u aza a Yahuda gba. Pini nala, n yankai Awulawa n tonuko le a kpatala a asaka tsicingi tsu le a gono a asu u Kashila, kpm a yain ili i'ya ya wenike an a kpatalai.

²¹ "Ili i'ya i zuwai aza a Yahuda a kana mu a Kuwa ku Kashila a ka ciga a wuna mu i'ya gai la vi. ²² Shegai Kashila ka banga mu ta, da i zuwai mari udansa kadyanshi ka na ki a asu u aza a pige na mmuku. Ili i roku i'ya Musa na nsumate n da n buwai a danai ya gita vi i'ya, ²³ Kawauwi ka pana ta iyamba, kpm aya wa woko vuma u kagita u da wa 'yanga a ukpa. Kpm wa woko ta katyashi a asu u aza a Yahuda n Awulawa."

²⁴ Kute-kute Fesutu salai, u danai, "Bulus, ijan i'ya va suma? Uyan kaneshi ushani vi u zuwa vu vu woko kashimza da?'"

²⁵ Shegai Bulus wushunku yi, "Uzapige Fesutu, ijan i'ya mu wa. Ili i'ya ma tono vi mai da i'ari, kpm n ugboji. ²⁶ Agaripa

magono u reve ta n ili i na yi, kpm n eyi da ma dansa bawu uwonvo. Kpaci ukuna u na u gita ukpawunsi wa. ²⁷ Agaripa magono, vu wushuku na nsumate? N revei vu wushuku ta."

²⁸ Agaripa wushunku yi, "Va ciga vu gonuko mu Katoni a asuvu a a'ayin a kenu a na a da?'"

²⁹ Bulus wushunku yi, "Ko a asuvu a a'ayin a kenu ko a ushani, ma yan ta kavasu tsara Kashila ka zuwa avu n aza da a'ari pini na a ka panaka mu gogo-na a woko tyoku u va. Shegai ma ciga i uka ikani i nala yi wa."

³⁰ Aku Agaripa magono, n Fesutu gomuna, n Baranisi, n aza da a'ari kabolo n ele a 'yangai a asakai a asu vi. ³¹ An a wutai, aku a dansai n atoku a le, "Vuma nala u yan ili i'ya i rawai a ka wuna yi, ko a uka yi a kuwa ku a'ali wa." ³² Agaripa tonukoi Fesutu, "U woko baci vuma u na danai a banka kadyanshi ka ne ara Kaisa wa, she tsara tsu asaka yi."

27

A bidyai Bulus ubana a Roma

¹ An tsu fobusoi tsara tsu uwa a kpatsu ubana a uyamba u Italiya, aku a nakai Bulus n aza a kuwa ku a'ali a kukere ku katigi ka pige ka roku uza u kala Juliyo, uza u te a asuvu a asoje a Kaisa magono. ² Aristaraku wa ta dem kabolo n atsu. Eyi uza u ilyuci i Tasaloniya u da, a ubongu u Masidaniya. Tsu uwai a kpatsu ku ka tsu rongo uyan manyan a ilyuci i Adaramitiya. Aza a kpatsu yi a fobuso ta a ka shamgbusa a ilyuci ilyuci i'ya i'ari a ikengi i kushiva i uyamba u Asiya.

³ An kain ka wansai, aku tsu rawai a Sida. Juliyo katigi u yankai Bulus ukuna u shinga, u asaka yi u ba kondoi aje a ne tsara a naka yi gba ili i'ya wa ciga. ⁴ An tsu asakai Sida, aku uwule wa lapana tsu cika, aku tsu tonoi evu n uyamba u mere ma mini u Sayipuru tsara tsu pana shana n uwule vi. ⁵ Tsu lyai kapala na nwalu ubana a daka a ubongu u Kilikiya n Bamafiliya, aku tsu rawai a ilyuci i Mira a uyamba u Likiya. ⁶ Pini nala, Juliyo katigi u tsarai kpatsu ku roku ka aza a uyamba u Alizandariya kpm ka bana a Italiya, aku u zuwai tsu uwai pini.

⁷ An tsu yain a'ayin ushani n tsu wali sawu, she na tsu matsai cika, aku tsu fudai tsu rawai evu n Kinidu. An uwule u

* 26:18 Kanangasi; wata, "Shetan" kala ka dem ka Kalapansi.

bishinka tsu ulya kapala, aku tsu kyawain a kapashi ka bawu uwule wari pini, evu n asu u da a ka isa Salamani a uyamba u mere ma mini u Kiriti. ⁸ Tsu modonoi tsu wurai asu vi n upana u ikyamba, aku tsu rawai a asu u roku u da a ka isa Asu u Uwunvuga u Shinga evu n ilyuci i Lasiya.

⁹ An u wokoi tsu barakpai cika, nwalu mi n da n buwa kpam mai wa, kpaci a'ayin a abali a da. Kpam a'ayin a Abiki a Cimbusuka Ama Unyushi u Leƙ a wura de. ¹⁰ Bulus tonukoi atigi a asoje yi, "Azapige, n wenei tsu lya baci kapala na nwalu n na mi, n da ma tuko ta ukuna u cingi u unangasa u kpatsu, n unamba u ucanga cika. Ama kpam a ka pana ta usan, hal gbam uma u tsunu wa ta a una u ukpa."

¹¹ Shegai katigi ka ka bana ama yi u wushuki n kadyanshi ka uza u kpatsu ki n uza da wa walaka kpatsu ki, u 'yuwain uwushuku n kadyanshi ka Bulus. ¹² Asu u Uwunvuga u Shinga vi ukupki u da wari, kpam asu vi u lobono a lyai pini ilyushi wa, kpaci abali a tsu rongo ta ulapusa asu vi. Adama a nala, aku aza a kpatsu yi a ka ciga a bana a ilyuci i Finikiya, tsara a lyai ilyushi i le de. Finikiya tani asu u da a'atsu a tsu shamgbusa pini a uyamba u mere ma mini u Kiriti u da, asu u shinga u da u tsu kangu ta abali, kpaci u da wa wundya ta daka u kalivi n gadi u kalivi.

A cinai uwule u pige u ulima

¹³ An uwule vi u gitai u'yangasa kenu-kenu a daka, aku aza a kpatsu yi a ka yawunsa yavu a'ayin a da a yain a da a ka yan ili i'ya a fobusoi. Aku a takpai kashampatsu ka kpatsu ki, tsu tonoi a ikengi i uyamba u Kiriti. ¹⁴ A barakpa wa, aku uwule u pige u da a ka isa, "Uwule u Gadi u Kasana," u wutai a kagida u lapana tsu. ¹⁵ Uwule vi u lapai kpatsu ki, hal gbam tsu fuda tsu wala pini a asuvu wa. Aku tsu asakai uwule vi u purai kpatsu ki.

¹⁶ Tsu tonoi asu u roku u uyamba u mere ma mini u da a ka isa Kawuda, a asu u da uwule u jebei. She na tsu modonoi cika, aku tsu fudai tsu ronoi kpatsu ku kenu ki utuwa a asu u ku pige ki. ¹⁷ An tsu ronoi kpatsu ku kenu ki, aku aza a kpatsu yi a zamai aban a sirasai kpatsu ku pige ki, adama a da ka tasa. Kpaci a ka pana ta uwonvo u da a ka vutala le a kayala ka ka sodugusu ili dem u da a ka isa Siriti, aku a cipukai kunya ka ka walaka

kpatsu ki tsara ku jebe nwalu n kpatsu mi. Pini nala, a asakai ka wala ili i ne eyi u de, kpaci a fuda a walaka ka kpam wa.

¹⁸ An kain ka wansai, aku a gitai upurusu ucanga u da wari pini a kpatsu ki n a vutalasi a mini, kpaci mini mi ma shilakana ta cika ma gbada tsu. ¹⁹ Kain ka tatsu, ama yi n akere a le a da a vutalasi ucanga u manyan ma kpatsu mi pini a mini mi. ²⁰ An tsu yain a'ayin ushani bawu tsu wenei kaara ko atala, kpam uwule u pige u ulima vi u asaka wa, aku tsu takpai uma u da tsa la.

²¹ Uza wa la u lyai wa, gba a'ayin a nala yi. Aku Bulus isa aza a kpatsu yi, u danai, "Ama a va, a da baci i'ari i panaka mu tun a kagita, tsara tsa asaka Asu u Uwunvuga u Shinga u Kiriti u nala vi wa, tsari tsa tsara usan u na n unamba u ucanga u na vi wa. ²² Gbama asuvu, uza wa la wa namba uma u ne wa, shegai kpatsu ki ka shumbugu ta. ²³ I revei gai mpa vuma u Kashila da kpam aya ma gbashika. N kayin ka nayain, u suku ta katsumate ka zuba ka ne. ²⁴ Katsumate ki ka shamgbai evu na mpa, ka danai, 'Bulus, kotsu vu pana uwonvo wa! Va shamgba ta a asu u afada a kapala ka Kaisa magono ma pige. Kpam adama a tsishinga tsu Kashila, wa wauwa ta aza da ya walaka kabolo adama a vunu.' ²⁵ Adama a nala, gbama asuvu a de. N wushuku ta n Kashila. Wa woko ta dere tyoku da u tonuko mu. ²⁶ Shegai u kana ta uwule u vutala tsu a kayala ka uyamba u mere ma mini, kpam kpatsu ku tsunu ku namgba gba."

²⁷ A'ayin kupa n a nishi uwule vi wari ugama kpatsu ki a upashi u na ubana a upashi u nide a kushiva a daka u uyamba u Italiya. Shegai a kain ka kupa n ka nishi ki, aza a kpatsu yi a wenei tsa rawa evu n iyamba. ²⁸ A kondoi akumgbi a kadaka ka mini ki, a cinai ka rawa ta udeshe aman-gatawun n kamanga (120). An a tsarai a barakpai kenu, aku a doku a kondoi mini mi, a cinai ma gono de udeshe aman-ganishinkupa koshi. ²⁹ Aku a gitai upana uwonvo kotsu kpatsu ki ku gama atali wa. Aku a vutalai ashampatsu a kpatsu a nishi a da a'ari n araji a kucina ku kpatsu ki, tsara a bishinka kpatsu ki nwalu. A yain kvasu tsara kayin ka wansa gogo.

³⁰ Aku aza a manyan ma kpatsu yi a ka ciga a asaka kpatsu ki. A cipukai kpatsu ku

kenu ki. A yain yavu a ka cipukā kashamk-
patsu ka arāji ka kārī a kapala ka kpatsu ki.
³¹Shegai Bulus tonukoi katigi ki n asoje yi,
“Ama a na a shamgba baci a kpatsu ku pīge
ki wa, ya kuwā tā gbā dē.” ³²Aku asoje yi a
kidāsai aban a kpatsu ku kenu ki a asakāi ka
ku tonoi mini.

³³N kpasani, aku Bulus foloi ama yi a
lyai ilikulya kenu. U tonuko le, “A'ayin
kupa n a nishi a dā pa vi i'ari a kadambula
bawu i lyai ilikulya. ³⁴Ma folo dā i lyai
ili i roku adama a alafiya a dē. I yan
baci nala, ko kenji ka kaci ka dē ka te ka
puwān wa.” ³⁵U shamgbai a kapala ka le, u
bidiyai burodi u cikpai Kashilā, aku u jibai
u dā u gitai utakuma. ³⁶A tsarai ugbami u
asuvu, ele dem a lyai ilikulya. ³⁷Atsu ama
amangatawanre n amangatatsunkupa n a
teli (276) a dā tsari pini a kpatsu ki. ³⁸An
a lyai a cuwai, aku a jebigei kpatsu ki arāji a
varangusi icanga i ilya a mini mi.

Kpatsu ki ku tāsasai

³⁹An kain ka wansai, aza a manyan a
kpatsu yi a wene tā uyamba, shegai a fuda
kpam a reve asu u dā a'ari wa. A wene tā
kpam asu u shinga u dā wari n kayala, aku
a ka ciga a banka kpatsu ki dē. ⁴⁰Aku a
kidāsai aban a dā a ka banā ashampatsu yi,
a asakāi a dā a asuvu a mini. A tatsukpai
ili i'ya ya yiralakpusa kpatsu ki. Pini nala,
a 'yangasai kunya ku uwalaka kpatsu ki ka
kārī a kapala ka kpatsu ki dere tyoku dā
uwule wa purā ka ubana a asu u kayala vi.
⁴¹Kpatsu ki ku tsarā urawa a asu u dā wari n
kayala ki wa, aku a gbashai kayala ka roku
ka kārī a kere ka mini. Kaci ka kpatsu ki
ka uwai a asuvu a kayala ka kpadai nwalu.
Kucina ku kpatsu ki ku gitai utāsasā adama
a abali.

⁴²Aku asoje yi a ka ciga a wunusa aza a
kuwa ku a'ali yi, tsarā a yain tsuwoki a suma
wa. ⁴³Shegai an katigi ki ka ciga ka wauwa
Bulus, u bishinka le. Aku u zuwai aza dā
a revei tsuwoki a radugusu pini a mini mi
a yain tsuwoki ubana a kagida. ⁴⁴Aza dā
a buwai kpam a yuwusai agbagala a upeti,
aza roku kpam a yuwusai abaci a kpatsu yi.
Nala a yain a rawai a kagida gbā le.

* 28:11 Nheline n bidya tā an Kasata n utoku u mapeshe u ne Pololu ashilā a dā a ka kirana n aza a nwalu a kpatsu ku mini.

28

Bulus a uyamba u Malita

¹An tsu lai, aku tsu revei an a uyamba u
dā wari a mere ma mini u dā tsari, kpam
kala ka asu ki ka Malita. ²Aza a uyamba vi a
ryabusa tsu tā mai, hal a zuwuka tsu akina
tsarā tsu lyashuku, kpaci a ka ro tā kpam
kutanu ka pini. ³Bulus cirangi ncaka, a'ayin
a dā wa zuwa n dā a akina, aku kasudugbate
ka akina ki ka wutukpai kali ka roku ka
tsukonu, cina eyi pini ukani nā ncaka mi.
Pini nala, kali ki ka kapa yi a kukere bawu
ka takpai. ⁴An ama a ilyuci yi a wenei
nala, aku a dansai utyoku u le, “Gaawan
vuma u na kawuni ka ama ka. Ko an u lai
a asuvu a abali yi, hal n gogo-na kameli ka
kārī uka ka afada a dā a'ari dere ka buwa
yi tā utono ka ciga ka wuna yi.” ⁵Bulus
vishanai kukere ku ne, aku kali ki ka rukpai
pini a akina yi, kpam ko i te ka yanka yi
wa. ⁶Ama yi n a wundi kukere ki ka shita ko
kpam wa rukpa kute-kute u kuwā. Shegai
an a barakpai a wenei ili i yan yi wa, aku a
savadai kadyanshi a dā, “Vuma u na, kashilā
ka roku ka.”

⁷Evu n asu vi, uyamba u dā pini u dā wari
u uzapige u uyamba u mere ma mini mi,
uza dā a ka isa Pibilu. Aya u wusha tsu u
zuwa tsu a kuwa ku ne hal a'ayin a tatsu.
⁸Dana tata u ne dā pini nvain n usudugbi
u ikyamba n kucaru. Pini nala, Bulus ba
u danasa yi, u tadanku yi akere u yanka yi
kavasu u tanasa yi. ⁹An vuma u tanai, aku
gbā aza dā a'ari a uyamba vi a tukusoi aza a
mbala ara Bulus, kpam u tanasa le.

¹⁰Ama yi a naka tsu tā karinga, kpam an
tsa laza a kpatsu, a nakasa tsu tā ili i'ya tsa
ciga.

A rawai a Roma

¹¹Tsu rongu tā a Malita hal uwoto u tatsu,
pini nala, tsu lyai kapala nā nwalu mi. Tsu
uwai a kpatsu ka ku wutai a ilyuci i Alizan-
dariya ka kārī n iryoci i a'lulu a mpeshe ma
amelia a dā a ka isa Kasata n Pololu* a dā a
shei nā ndanga. Nte dem ku lyai pini ilyushi
a ilyuci yi. ¹²An tsu rawai a ilyuci i Sirakusa,
tsu rongu tā pini a'ayin a tatsu. ¹³Pini nala,
tsu uwai kpatsu she a Rigiyyun. An kain
ka wansai, uwule u 'yangai a daka, aku tsu
lazai she a Putiyoli. ¹⁴Tsu cina tā pini Atoni,

aku a folo tsu tsu shamgba n ele. An a'ayin a shindere a wurai, aku tsu lazai she a Roma.
¹⁵ Aza a tsunu aza da a'ari a Roma a reve ta an tsa tuwa, aku a tuwai a kangu tsu a Kuden ku Apiyu n asu u da a ka isa A'uwa a Amoci a Tatsu.† An Bulus gawunsai n ele, u cikpai Kashila kpmam ikyamba i ne i doki ucira.

Bulus yain kuɓari a Roma

¹⁶ An tsu rawai a Roma, aku a zuwai Bulus rongo utyoku u ne, kpmam kasoje n ka wundi yi.

¹⁷ An tsu yain a'ayin a tatsu, Bulus isaɓi azapige aza a Yahuda, u tonuko le, “Aza a va, n nusuka ama a va wa, ko kpmam ukuna u isheku i tsunu wa. Shegai gba n nala a neke mu a akere a aza a Roma a Urishelima a kana mu. ¹⁸ Alya n kunu ku afada ki, an a vecei ukuna u va vi, aku a ka ciga a asaka mu, kpaci a kana mu n unyushi u da u rawai a wuna mu wa. ¹⁹ Shegai an aza a Yahuda a 'yuwain uwushuku, aku u kanaɓi n foli a gonuko kadyanshi ki ara Kaisa. Shegai ciga da ma ciga n banka ama a tsunu a asu u afada wa. ²⁰ Isa da n isa da tsara tsu dansa. A sira mu ta n ikani, kpaci n wushuku ta n uzuwa u uma u aza a Isara'ila; wata, Kawauwi uza da tuwai.”

²¹ Aku a danai, “Tsu pana ili i roku a kaci ka vunu wa. Tsu wene ukanikorongi u da u wutaɓi asu u aza a Yahuda wa, ko uza u tuwa u tonuko tsu ukuna vi wa. ²² Shegai tsa ciga ta tsu pana ili i'ya i'ari a katakasuvu ka vunu, kpaci ili i'ya tsu revei a kaci ka kabolo ka savu ka na ki i'ya ko nte wa a ka dana ta ukuna u cingi a kaci ka ne.”

²³ A zuwai kain ka a ka tuwa a gawunsa n eyi a asu u da u cipai vi. Kain ki a tuwa ta ushani. Ili i'ya i bidyai usana hal ubana kuvuli, Bulus wari udansa n ele ukuna u tsugono tsu Kashila. U yan ta manyan n Mele ma Musa n Itagarada i Ntsumate. Wa modono tsara u rono le utuwa a asu u Yesu.

²⁴ Aza roku a wushuku ta n ili i'ya u danai, aza roku tani wa. ²⁵ Aku a'ari kananamgbani ubana n ugono utyoku u le, aku a gitai ulazasa. A makorishi, Bulus danai, “Kulu Keri ku dana ta mai an ku yain kadyanshi a unɓa u Ishaya matsumate, an u tonuko i sheku i tsunu,

²⁶ “Ba vu tonuko ama a va,

Ya pana ta kadyanshi ka va, shegai ya reve wa.

Ya wene ta, shegai ya reve kalen ka ne wa.

²⁷ Kpaci atakasuvu a de a gbama de, a votsuku de atsuvu a de, a kimba de a'eshi a de.

Tsara i wene n a'eshi a de wa, i pana n atsuvu a de wa,

kpmam i reve n atakasuvu a de wa.

A da baci nala wa, i'ari ya kpatala ta utuwa ara va aku n tansa da. †

²⁸ “Adama a nala, ma ciga i reve, alabari a iwauwi a nala yi a asu u Kashila u da a wutaɓi hal utuwa a asu u Awulawa, kpmam alya a ka wusha a da.” [²⁹ An u danai nala, aku aza a Yahuda a 'yangai a'ari uyan kananamgbani utyoku u le.]‡

³⁰ Bulus dusuku ta a kuwa ka wa tsupusa ikebe hal ayen a re n u wushi gba uza da baci dem u tuwa yi uwene. ³¹ U yain kuɓari ku tsugono tsu Kashila bawu uwonvo, n u wenishiki ama ukuna u Yesu Kawauwi Asheku, kpmam uza u bishinka yi wa.

† 28:15 Asu u re u na vi, mɓari n le n Roma n rawa ta mel kamankupa. † 28:27 Isha. 6:9-10. ‡ 28:29 Akorongi a cau ushani aza da a purai a tagarada u Manyan ma Asuki a kalatsa ta makpanda ma 29.

Ukanikorongi Ubana a Asu u Aza a Roma

Ukupka u kadyanshi

Atoni a da a'ari a Roma alya Bulus wa koronku ukanikorongi u na vi. Kotsu wari u bana a Roma wa an u korongi u da vi. Ilyuci i Roma i'ya i lai ugbonguro a likimba a a'ayin a Bulus, kpam gba magono ma baci dem ma lya tsugono a uyamba vi, Kaisa da a tsu isa yi. Arevi a da pini ushani, kpam Bulus korongu ta n u kirani n u todugbusi ili i'ya Kawauwi ka yain a asuvu a ili i'ya Kashila ka fobusukoi likimba.

Bulus gita ta u wenikei tyoku da ya dem wari n unyushi a asu u Kashila, adama a nala ya dem pecene ta n Kashila. An u wokoi Kashila kari uza u maci, nala dem uza da dem baci wa ciga u rongo evu n Kashila she u woko uza u maci. Uza wa la wari uza u maci wa, she Yesu koshi. Ukpa u ne u woko ta udarakpa a asu u ama gba, kpam Kashila ka naka ta ucira u udarakpa vi a asu u uza da baci dem u wushuki n Yesu.

A tagarada u na vi, Atoni a ka fuda ta a ka rotsongusu ili ushani a kaci ka tyoku da Yesu yain manyan ma pige u wauwa le. A ka yan ta ucira a asuvu a upityanangu u le kpaci a ka reve ta tyoku da Kashila ka wene le mai. Ureve u nala vi wa zuwa le ta a rongo mai kpam wa banga le ta dem a tonuko aza roku ukuna u Yesu n tyoku da kpam wa banga le.

Ili i'ya i'ari pini a tagarada u na vi

Bulus n Kadyanshi ka Shinga ka ne (1:1-

17)

Ya dem wa ta n unyushi (1:18-3:20)

Ure u da Kashila ka tsu wusha ama (3:21-4:25)

Uma u savu u ama a Kashila (5:1-8:39)

Aza a Isara'ila tani? (9:1-11:36)

Tyoku da uza wa rongo uma u savu u uciga (12:1-15:13)

Afobi a Bulus n idyani i ne (15:14-16:27)

Ukupka u kadyanshi

¹ Mpa Bulus uza da u korongi ukanikorongi u na vi. Mpa kagbashi ka Yesuƙ Kirisitiƙ Kawauwiƙ ka. Kashila ka dangasa mu ta n woko kasuki,ƙ kpam u suku mu n

ba n yain kuƙari ku Kadyanshi ka Shingaƙ ka ne.

² Caupa, Kashila ka yan ta kazuwamgbaniƙ ka Kadyanshi ka Shinga ka na a asu u nsumate n ne, tyoku da a korongi a Tagarada u Kashila u Uwulukpi.ƙ ³⁻⁴ Kadyanshi ka Shinga ki ukuna u Maku ma ne u da u dansai; wata, Yesu Kawauwi Asheku a tsunu. A matsa yi ta tyoku u vuma, eyi kumaci ku Dawudaƙ Magono ka wari. Shegai Kulu ku uwulukpi ku wenike ta n ucira, Yesu Maku ma Kashila ma, kpaci u 'yangasa yi ta a ukpa. ⁵ A asu u Kawauwi, Kashila ka naka mu ta manyan ma shinga ma kasuki. Manyan ma na mi ma ma tono n ama a iyamba gba a wushuku kpam a panaka yi. Aya ma yanka manyan ma na mi. ⁶ I'a ta a asuvu a ama a nala yi a da Yesu Kawauwi u dangasai.

⁷ N korongu ta ukanikorongi u na vi ubana ara de gba aza da a'ari a ilyuci i Roma.ƙ Kashila ka ciga da ta kpam u isa da i woko ama a uwulukpi a ne.

Asaka Kashila Tata u tsunu n Asheku Yesu Kawauwi u naka da ukuna u shingaƙ na ndishi n shinga.

Bulus yain kvasu n ucikpa

⁸ Asaka n gita n cikpa Kashila a asuvu a kala ka Yesu Kawauwi adama a de gba. N yan ta nala adama a da gba ama a asuvu a likimba a ka dansa ta ukuna u upityanangu u de. ⁹ Kashila ka reve ta n asaka uyansa kvasu adama a de wa, na n gbashiki yi n katakasuvu ka va, na n dansi Kadyanshi ka Shinga ka Maku ma ne. ¹⁰ A'ayin a da baci ma yan kvasu, n tsu folo ta Kashila ka asaka mu n kondo da, kpam nala wa woko Kashila ka wushuku baci.

¹¹ Ma ciga ta n wene da tsara n naka da ucun u una u shinga u da Kulu ku Kashila ku naka mu. Ka ka banga da i gbonguro a asuvu a Asheku. ¹² Dana da ma dana ma ciga ta tsu bangamgbani n upityanangu u da tsu tsarai. Upityanangu u de wa banga mu ta, kpam upityanangu u va wa banga da ta. ¹³ Aje a va, ma ciga ta i reve an n tsu fobuso ta n tuwa n kondo da. Shegai ili i roku i tsu kangu mu ta uyan nala. Ma ciga ta n zuwa ama a toni Kawauwi a asuvu a Roma, tyoku da n yain a asu u atoku a de Awulawa.ƙ

¹⁴ U kana ta n gbashika ama gba: Nheline n aza da bawu a'ari Nheline; aza da a'ari

arevi n aza dā bawu a revei ili. ¹⁵ Ili i'ya i zuwai n matsai cika ma ciga n yanka dā kuḅari ku Kadyanshi ka Shinga a Roma i'ya gai la vi.

Ucira u uyan Kadyanshi ka Shinga

¹⁶ N pana uwono adama a Kadyanshi ka Shinga ka Kawauwi ka na ki wa, kpaci ucira u dā Kashiḷa ka yankai manyan u wauwai uza dā baci dem u pityanangi u dā la vi, ili i'ya i bidyai aza a Yahuda ubana aza dā bawu a'ari aza a Yahuda.† ¹⁷ Kadyanshi ka Shinga ki ka wenike t̄a tyoku dā Kashiḷa ka gonukoi ama, a woko ama a maci n eyi: a asu u upityanangu u dā tun a kagitā hal ubana a makorishi. Tyoku dā Tagarāda u Kashiḷa u danai, “Uza dā Kashiḷa ka gonukoi uza u maci† n eyi wa tsarā t̄a uma adama a dā u wushuki n Kashiḷa.” ◇

Ama gbā a nusa t̄a

¹⁸ Kashiḷa uza dā wari a zuba† wa wenike t̄a tyoku dā wa pana upan, a asu u ukidāga ama ugana a unyushi u cingi n ikuna i cingi i'ya a yansai. A kangu t̄a ukuna u mayun n tsicingi tsu le. ¹⁹ Kashiḷa ka yan le t̄a mavura, adama a dā a reve t̄a ili i'ya i gain ama a reve a ukuna u Kashiḷa mai, kpaci Kashiḷa ka wenike le t̄a i'ya gbā. ²⁰ Ama a ka wene ucira u Kashiḷa u dā bawu wari n utyoku n a'eshi a le wa, kpam n ure u uyawunsa u ne u uwulukpi. Tun an Kashiḷa ka yain likimba, gbā ili i'ya u yain i wenike t̄a tyoku dā wari. Adama a nala, ama a ka tsarā ure u kunyani wa. ²¹ Ko an a revei Kashiḷa, a 'yuwan yi t̄a unakā tsupige tyoku u Kashiḷa ka mayun, a 'yuwan yi kpam ucikpa. A unā u nala, aku uyawunsa u le u wokoi u gbani. Atakasuvu a utengeshi a le a shadangi n karimbi. ²² A dā a'ā t̄a n ugboji, shegai a wokoi atengeshi. ²³ A lyaka Kashiḷa ka tsupige uza dā wari n uma bawu utyoku kayala wa. Aku a gonoi a lyakai ameli a dā a rotsoi ama aza dā bawu a'ari n uma u dā bawu wari n utyoku, nā nnu, nā nnama, n a'ali kayala.

²⁴ Adama a dā a yansai ili i nala yi, Kashiḷa ka asakāi ama a nala yi a karai ure u le. A yain gbā ili i'ya a ka ciga a yain, kpam maluwa ma cingi ma le ma zuwa le a yamgbana† tsishankala tsu uwono n ikyamba i le. ²⁵ A 'yuwain ukuna u mayun u Kashiḷa aku a wushuki n kaḅan. A lyakai ili i'ya Kashiḷa

ka yain kayala a unā u dā a ka lyaka uza dā u yain i'ya kayala. Aya uza dā wa wusha icikpali hal ubana bawu utyoku. Ami.†

²⁶ An u wokoi a yain nala, aku Kashiḷa ka asakā le a tonoi maluwa ma uwono ma le. Aka a ka vakusu n atoku a le aka, kpam nala u gain u woko wa. ²⁷ Nala dem a'ali a yain. A asakāi uciga uvakusu n aka, aku a wokoi n maluwa ma pige ma uyan tsugbani n a'ali. A yain ili i uwono n atoku a le, kpam ili i'ya i gitai n ele i'ya mavura adama a ili i utengeshi i'ya a yain.

²⁸ Ama a yawunsa an wari n kalen a tsarā ureve u mayun u Kashiḷa wa. Aku Kashiḷa ka lazai ka asakā le n atakasuvu a cingi a le, u asakā le a yain ili i'ya bawu i'ari i gain a yain.

²⁹ A shadangi n gbā icun i unyushi u cingi n tsicingi. A ka cigaka kaci ka le ili dem. A kovoī ama. A shadangi n malyon. A ka ciga mawunuka gbani gbani, n a shilakānāsi n atoku, a vurusa† a'ene atoku. Kain dem uyawunsa u le u ili i cingi u dā a kaci ka ama. A yain ndyami. ³⁰ A nangasai a'ala a ama. A kovoī Kashiḷa. A wenike ama karinga wa. A yain aradi. A cikpalasai kaci ka le. A matsai a yain tsicingi a ire i savu. A naka isheku i le karinga wa. ³¹ A'ā t̄a n utengeshi. A shadangusu kazuwamgbani ka le wa. A wenike ikuna i shinga ko asuvayali wa. ³² A reve t̄a mele† ma Kashiḷa ma dana t̄a uza dā baci wari nala u gan t̄a u kuwā. Shegai nala u bishinka le a lyai kelime n uyan tsicingi tsu le wa. Hal gbam a wushunki aza roku a yain dem nala.

2

Afada a Kashiḷa

¹ Gaawan ya rongo t̄a a udansa, “Ama a dā wa dansaka vi aza a cingi a dā!” Shegai edā dem ama a cingi a dā tyoku dā a'ari, kpam i'ā n ili i'ya ya dana wa! I dana baci ama a cingi a dā, kpam a ka kidāga le t̄a ugana, kaci ka dē ka ya kidāga ugana, kpaci ili i te i'ya ya yansa. ² Tsu reve t̄a Kashiḷa ka yain derere an u kidagai aza dā a ka yansa ili i nala yi ugana. ³ An wā i wenei unyushi u ama a na yi hal i kidāga le ugana, kpam edā dem nala ya yansa, nida ya wundyā ya la a ukida u ugana u Kashiḷa? ⁴ I goro Kashiḷa an wari uza u shinga, kpam an bawu u yanka dā mavura kute-kute, ko adama ahankuri a

ne? Mayun da ili i'ya i zuwai Kashila kari uza u shinga ara de i'ya an wa ciga da i kpatalaƙ utuwa ara ne.

⁵Shegai eƙa i ryagbaja ta kƙam i 'yuwain ukpatala a asu u Kashila. Wa zuwa da ta i pana ikyamba cika kain ka wa wenike upan u ne kƙam u yain afada dere. ⁶Kashila ka tsupa ta ya dem a ili i'ya u yain. ⁷Wa naka ta uma u da bawu wari n utyoku a asu u aza da a lyai kapala n uyan ili i shinga, aza da kƙam a zama yi u naka le tsupige, n icikpali, n uma u da bawu wari n utyoku. ⁸Shegai wa tsungu ta upan u ne a asu u aza da a rongoi tsara a naka kaci ka le upana kayanyan koshi, kƙam a 'yuwain unaka ukuna u mayun karinga, kƙam a ka yansa ikuna i cingi maco. ⁹Kashila ka zuwa ta ya dem uza da wa yansa unyushi u cingi maco u pana ikyamba kƙam u pana mbala. Nala wa gita ta ve a asu u aza a Yahuda, aku a asu u Awulawa. ¹⁰Shegai wa naka ta tsupige, n icikpali, na ndishi n shinga a asu u uza da baci dem wa yansa ili i shinga. A asu u aza a Yahuda u da nala wa gita, aku a asu u Awulawa. ¹¹Nala Kashila ka yanka ama gba afada unu u te.

¹²A ka foro ta Awulawa a yan baci unyushi u cingi, ko an u wokoi a reve Mele ma Kashila ka naka Musaƙ wa. A ka foro ta aza a Yahuda a yan baci unyushi u cingi, kpaci a'a ta n Mele mi. ¹³Kashila ka zuwa ama a woko ama a maci a kapala ka ne an a tonoi Mele wa. Shegai a ka woko ta nala a yan baci ili i'ya Mele ma danai a yain. ¹⁴Ko an u wokoi Awulawa, aza da bawu a'ari n Mele, a dangasaka ta kaci ka le a toni ili i'ya Mele ma danai, a wenike ta a atakasuvu a le a reve ta ili i'ya i'ari dere n ili i'ya i'ari i cingi. ¹⁵A wenike ta mele mi ma ta a asuvu a le, adama a da uyawunsa u le u tsu tonusuko le ta ili i'ya a ka yansa i'a mai wa, ko kƙam u tsu tonusuko le ta a ka yansa ta ili mai. ¹⁶Gba ili i na yi ya gita ta a kain ka Kashila ka yanka uyawunsa u ama u da wari usokongi afada a asu u Yesu Kawauwi. Kadyanshi ka Shinga ka ma yansa ku'ari ku ka danai nala.

Aza a Yahuda n Mele

¹⁷Uza u Yahuda da baci wari, n Mele ma vu pityanangi. Va yan ta aradi an wari a asuvu a ama a Kashila. ¹⁸Vu reve ta ili i'ya wa ciga vu vu yain, vu reve ta kƙam ili i'ya

i'ari derere, kpaci vu rotsongusu ta Mele mi. ¹⁹Vu bidiga ta kaci ka vunu vu woko uza da wa rono arumba, vu bidigai kƙam kaci ka vunu vu woko katyashi ka aza da a'ari a asuvu a karimbi. ²⁰Vu wenei yavu va wenike ta atengeshi ili i'ya i'ari dere, kƙam i wenishike aza da bawu a reve ili. Va ta n Mele mi, adama a nala vu wenei yavu vu reve ili dem, kƙam wari n ukuna u mayun gba. ²¹Vu wenishike ta ama, ndya i zuwai bawu vu wenishikei kaci ka vunu? Vu tonusuko ta ama kotsu a yain uboki wa, shegai avu vu gonoi va boko. ²²Vu da u gan a yain tsishankala wa, shegai avu vu gonoi va yan tsa. Vu da u gan a lyaka ameli kayala wa, shegai va tsarasa ta ili i'ya i tsu uwa vu a ure u da bawu u gain a kuwa ku ameli a le. ²³Vu yan ta aradi an wari n Mele, shegai vu zuwa ta ama a goroi Kashila, kpaci vu 'yuwain ma unaka karinga. ²⁴Dere da tyoku da Tagarada u Kashila u danai, "Awulawa a tsu wishisa ta Kashila adama a de." ◇

²⁵Uza u Yahuda da baci wari, kƙam va yan ili i'ya Mele ma danai vu yain, a kida vu baci kacombi,ƙ u woko gbani wa. Shegai vu naka baci Mele mi karinga wa, dere da yavu a'ari a kida vu kacombi wa. ²⁶A tsu kida Awulawa acombi wa, shegai a yan baci ili i'ya Mele ma danai, Kashila ka wene le ta yavu a kida le ta acombi. ²⁷Kashila ka tuwa ta ka yanka aza a Yahuda afada, kpaci Awulawa n kaci ka le a naka ta Mele mi karinga. Va ta n Mele mi kƙam a kida vu ta kacombi, shegai vu 'yuwain unaka Mele mi karinga. Awulawa a naka ta Mele mi karinga, ko an u wokoi a kida le acombi wa.

²⁸Adama a da ama a reve an avu uza u Yahuda u da, kƙam a kida vu kacombi, nala u gonoku vu uza u Yahuda u mayun wa. ²⁹Mayun tani, uza u Yahuda u mayun aya uza da katakasuvu ka ne kari dere n Kashila. Kƙam ukida u kacombi u mayun u da an a kida vu ikyamba wa, shegai usavada u katakasuvu u da, manyan ma Kulu ku Kashila ma la vi. Usavada u katakasuvu u nala vi, manyan ma Mele ma a korongi ma wa. Ucuu u vuma u nala vi wa wusha ta icikpali a asu u Kashila, shegai a asu u ama wa.

3

¹Aza a Yahuda a'a n ili i roku i'ya ama da

a buwai bawu a'ari n i'ya? Ndya i lobonoi a kida le baci acombi? ² I lobono ta a ire ushani! Ure u kagita u da, Kashila ka wushunku ta aza a Yahuda n akani a ne.

³ Mayun da aza roku a le a wushuki n akani yi wa. Nala wa bishinka Kashila uyan ili i'ya u zuwamgbanaid da? ⁴ Ko kenu! Ko ya dem u woko baci uza u kaban, Kashila ka ta pini uza u mayun. Tagarada u Kashila u dansa ta ukuna u ne, "Ili i'ya baci dem vu dansai, ya dem wa wene ta mayun da.

A'ayin a da a baci dem a banka vu a asu u afada, vu tsu lya ta kaci." ⁵

⁵ Aza roku a dana ta, "Tsu yan baci unyushi, nala u wenike ta a kateshe Kashila uza u maci da. Adama a nala tsu dana de la vi Kashila ka nusa ta u foro tsu baci." (N pana ta ama a danai nala.) "Shegai nala wari wa! Mayun da baci Kashila ka tsu yansa ili i shinga wa, wa fuda wa yanka likimba afada wa. ⁷ Uza roku u dana ta, "N yan baci kaban, kpam kaban ka va ka wenikei ili i'ya Kashila ka danai mayun da kpam ka naka yi tsupige, nida Kashila ka dana mpa uza u unyushi u cingi u da aku u yan mu mavura?" ⁸ Nala baci wari, wa fuda ta kpam ya dana, "Asaka tsu lyai kapala n uyansa unyushi u cingi tsara u woko utsara u tsupige u Kashila." Ama roku a tonuko tsu ta kagbani a da ucun u uwenishike u nala vi u da tsa yansa. Shegai nala wari wa! Kashila ka yan le ta mavura a ili i'ya a yansai.

Uza u maci wa la wa

⁹ Dana da tsa ciga tsu dana atsu aza da tsari aza a Yahuda tsu la aza da a buwai da? Nala wa! Tsu wenike da de an unyushi u cingi wa tono n ama gba; wata, aza a Yahuda n Awulawa. ¹⁰ Tagarada u Kashila u tonuko tsu ta,

"Uza u maci wa la wa, ko uza u te.

¹¹ Uza u kakiri wa la wa.

Uza wa la wa zama Kashila wa.

¹² Gba le a kpatalaka de Kashila kucina.

Ya dem u woko de uza u gbani.

Uza wa la u yain ili i maci wa.

Ko uza u te." ¹³

¹³ "Kadyanshi ka le kasaun ka ukupki.

Kadyanshi ka le ushadangi u da kari n kaban."

"Ili i'ya a dansai i'a ta tyoku u tsukonu tsu kali." ¹⁴

¹⁴ "A tsu rongo ta uyansa unu a cingi u da wari akoni a de." ¹⁵

¹⁵ "Ufobusi u da a'ari maco tsara a wuna ama.

¹⁶ A asu u da dem a banai a tsu tuko ta uwacinsa n upana u ikyamba.

¹⁷ A tsu yan ili i'ya ya zuwa ama a rongo na ndishi n shinga n atoku wa." ¹⁸

¹⁸ "A tsu pana gbam uwonvo u Kashila wa." ¹⁹

¹⁹ Tsu reve ta gai ili i'ya gba Mele ma danai, ma dana ta i'ya a kaci ka aza da Kashila ka nakai ma. Nala wari tsara ama gba a namba ili i udana, kpam kotsu gba likimba u reve an wari a kere ka afada a Kashila. ²⁰ Uza wa fuda wa woko uza u maci n Kashila a asu u utono u Mele wa, kpaci manyan ma Mele ma la wa. Ili i'ya Mele ma tsu yan i'ya ma zuwa tsu tsu reve an tsu yain unyushi u cingi.

Uwoko uza u maci a asu u upityanangu

²¹ Shegai gogo-na Kashila ka wenike ta ure u roku kau u ugonuko ama a woko ama a maci. Mele mi n ikorongi i ntsumate a yan ta kadyanshi ka ure u na vi, shegai a asu u unaka Mele ma Musa karinga da wa.

²² Kashila ka gonuko ta ama a woko ama a maci a wushuku baci n Yesu Kawauwi u takpa le unyushi u cingi u le. Kpam gba ama a ka tsara ta uwauwa a asu u ure u te u na vi, ko an ya baci a'ari ko tani ndya baci a yain. ²³ Ya dem yan ta unyushi u cingi, kpam tsu gusa ta a tsupige tsu Kashila. ²⁴ Shegai Kashila ka gonuko le ta a wokoi dere a asu u ukuna u shinga u ne u da u nekei gbani.

U yan ta nala vi a asu u Yesu Kawauwi, uza da u wutukpa tsu u takpai unyushi u cingi u tsunu. ²⁵ Kpaci Kashila ka neke ta Yesu Kawauwi tsara u takpa mavura ma unyushi u cingi u ama tsara Kashila ka pana kpam upan u le wa. Kashila ka gonuko ta ama a woko dere a wushuku baci Kawauwi ka wotsongi mpasa n ne, an u nekei uma u ne udarakpa adama a le. Kashila uza u ahankuri da kpam u tsu yansa ta ukuna dere. Nala wari caupa, an bawu u tsu yan ama mavura adama a unyushi u cingi u le. ²⁶ Kpam Kashila ka neke ta Yesu tsara u

◇ 3:4 Ishp. 51:4. ◇ 3:12 Ishp. 14:1-3; Ishp. 53:1-3. ◇ 3:13 Ishp. 5:9; Ishp. 140:3. ◇ 3:14 Ishp. 10:7. ◇ 3:17 Isha. 59:7-8. ◇ 3:18 Ishp. 36:1.

wenike an u yain ili i'ya i'ari dere. Gogo-na u gonuko de aza a unyushi u cingi a woko dere a kapala ka ne adama a da a wushuki n Yesu.

²⁷ Nala baci, nte kalen ka aradi a tsunu? Nte tani kari! An Kashila ka wusha tsu, adama a ili i shinga i'ya tsu yain da wa. Adama a upityanangu u tsunu u da. ²⁸ Kashila ka gonuko tsu ta tsu wokoi dere a kapala ka ne adama a da tsu wushuki, shegai adama a da tsu tonoi Mele mi u da wa. ²⁹ Kashila ka adama a aza a Yahuda koshi da? A'a! Kashila ka ta dem adama a Awulawa. Mayun, ka Awulawa ka dem. ³⁰ Kashila ka te ka koshi, kpm ure u te u da koshi u da u tsu wusha ama. U tsu gonuko ta ama a woko dere a kapala ka ne a wushuku baci n eyi. U woko she aza a Yahuda ko Awulawa wa. ³¹ Gogo-na an tsu tsarai upityanangu, tsu vutala Mele mi da? Ko kenu! Upityanangu u da u zuwa tsu tsu woko ili i'ya Mele mi ma ciga tsu tsu woko mayun.

4

Upityanangu u Ibrahi

¹ Nda tsa dana makoshi ma cau ma tsunu Ibrahi ma rotsongusi a ukuna u upityanangu? ² Kashila ka gonuko yi baci u wokoi dere adama a ili i'ya u yain, wa tsara ta ili i'ya wa yan aradi n i'ya, shegai ure u Kashila wa adama a uyan ili wa. ³ Tagarada u Kashila u dana ta, "Ibrahi wushuku ta n Kashila, adama a nala Kashila ka gonuko yi ta u woko vuma u maci." ◇

⁴ Vuma u yan baci manyan, u kana ta a tsupa yi adama a ili i'ya u yain. Katsupi ka malen ma manyan ka nala ki kune ku gbani wa. ⁵ Shegai va zuwa Kashila ka gonuko vu u woko dere adama a ili i'ya vu yain wa. Kashila ka wusha ta aza a unyushi u cingi adama a da a pityanangi n eyi. ⁶ Dawuda dana ta dem nala an u yain kadyanshi ka ipeli i vuma da Kashila ka wushai tyoku u vuma u maci, ko an u wokoi uwoko u maci u nala vi adama a ili i'ya vuma u nala vi u yain da wa:

⁷ "Ama a da a yain ili i cingi i'ya Kashila ka cimbusai, a yan ta ipeli i mayun. Kashila ka takpa le de unyushi u cingi u le.

⁸ Ama a nala yi a pele ta,

aza da Magono ma Zuba bawu ma ciba unyushi u cingi u le." ◇

⁹ Ipeli i'ya Dawuda yain kadyanshi ki ya aza da a kidai acombi a da koshi? Nala wa, ko kenu! Ya aza da bawu a kidai acombi a da dem. Kpaci tsu dana de ili i'ya Tagarada u Kashila u danai, "Ibrahi wushuku ta n Kashila, adama a nala Kashila ka gonuko yi ta u woko vuma u maci." ¹⁰ Nida na vi gitai? Kashila ka wusha Ibrahi kahu a kida yi kacombi da ko cina a kida yi de? Kahu a kida yi kacombi da Kashila ka wusha yi. ¹¹ Uki da u kacombi iryoci i'ya an Ibrahi wari n upityanangu kpm Kashila ka wushuku de n eyi, aku u gonuko yi u woko vuma u maci, tun kahu a kida yi kacombi. Adama a nala Ibrahi aya asheku a aza da a'ari n upityanangu bawu a kidai acombi. A woko ta derere n Kashila adama a da a'ari n upityanangu. ¹² Ibrahi kpm aya dem asheku a aza da a kidai acombi, a'a baci gai n ucun u pityanangu u da Ibrahi wari n u da tun kahu a kida yi kacombi.

Kazuwamgbani a asu u upityanangu

¹³ Kashila ka yankai Ibrahi na mmuku n tsikaya n ne kazuwamgbani u da wa naka le ta likimba. U yan nala adama a da Ibrahi naka Mele karinga wa, shegai upityanangu u ne n eyi u da u zuwai u wusha yi. ¹⁴ Ama a ka wusha baci ili i'ya Kashila ka zuwamgbani a asu u utono Mele, upityanangu u woko de la vi u gbani. Kpm kazuwamgbani ka Kashila ka yankai Ibrahi ka woko dem la vi de ka gbani. ¹⁵ Kashila ka tsu pana ta upan u ama a kpa da baci utono Mele. A da baci mele mari la wa, vuma wari wa koda ma wa.

¹⁶ Adama a nala ama a wusha ta kazuwamgbani ka Kashila an a wushuki. U neke ta ili i'ya u zuwamgbani vi gbani, kpm mayun a wusha ta u da. A tono baci Mele ma aza a Yahuda, ko kpm a tono baci ma wa, a ka wusha ta u da a'a baci n upityanangu tyoku u Ibrahi. Kpaci Ibrahi aya asheku a aza da a wushuki gba. ¹⁷ Tyoku da Tagarada u Kashila u danai an Kashila ka tonukoi Ibrahi, "N gonuko vu ta asheku a uyamba ushani." ◇ Kazuwamgbani ka na ki a yanka ta ka Ibrahi adama a da u wushuki n Kashila, uza da u tsu 'yangasa akushe a

gono n uma, kpm u zuwai ili i savu i wutai a asu u da bawu ili i'ari.

¹⁸ An Kashila ka yankai Ibrahi kazuwamgbani wa woko asheku a uyamba ushani, Ibrahi wushuku ta n eyi. Kashila ka dana ta kpm, "Mmuku n tsikaya n vunu ma yan ta ushani, tyoku u atala," $\diamond$ ko an u wokoi ucun u kazuwamgbani ka nala yavu ka woko mayun wa! ¹⁹ Aku Ibrahi lyai kapala n uwushuku, ko an u wokoi u yan de evu n ayen amangatawun (100) kpm u kutsa de da wa woko asheku. Uka u ne Saratu dem u yan de mamici kpm u matsa wa. ²⁰ Ibrahi yan malala ma Kashila ka kpada uyan ili i'ya u zuwamgbani wa, kpm u asaka uwushukusu wa. Upityanangu u ne u shadangu yi n ucira, aku u nakai Kashila tsupige. ²¹ U wushuku ta mayun an Kashila ka fuda ka shadangu ili i'ya u yain kazuwamgbani. ²² Adama a upityanangu u Ibrahi, "Kashila ka gonuko yi ta u woko vuma u maci." ²³ An Tagarada u Kashila u danai, "Kashila ka gonuko yi ta u woko vuma u maci," Ibrahi da koshi a koronki u da wa. ²⁴ A koronku tsu ta dem nala, tsara a tonuko tsu Kashila ka gonuko tsu ta dem ama a maci tsu wushuku baci n eyi, uza da u 'yangasai Yesu Asheku a tsunu a ukpa. ²⁵ Kashila ka neke ta Yesu u kuwa adama a unyushi u cingi u tsunu, kpm u 'yangasa yi ta n uma, tsara Kashila ka gonuko tsu tsu woko dere.

5

Upityanangu u tuko ta mazanga

¹ Kashila ka gonuko tsu ta tsu wokoi dere ubana a asu u ne adama a upityanangu u tsunu. Gogo-na tsā ta nā ndishi n shinga n Kashila adama a ili i'ya Yesu Kawauwi Asheku a tsunu a yanka tsu. ² U yanka tsu ta ure tsara tsu uwa a tsishinga tsu Kashila adama a da tsu wushuki n Kawauwi. Kpm tsu yan ta mazanga adama a da tsari n kapashi a tsupige tsu Kashila. ³ Nala gbam koshi wa, tsā ta dem n mazanga an tsari a kadambula, adama a da tsu reve ta kadambula ka nala ki ka zuwa tsu ta akawunki. ⁴ An tsu rotsongusi tyoku da tsa kawunku, aku Kashila ka wushunku tsu. Adama a nala a da gogo-na tsari n uzuwa u uma. ⁵ Tsā baci n uzuwa u uma ucun u na, a ka varangu tsu a iyamba wa. Gbā ili i na yi i

gitā ta adama a da Kashila ka naka tsu Kulu Keri,† uza da u shadangi atakasuvu a tsunu n uciga u ne.

⁶ Kawauwi ka kuwa ta adama a tsunu a'ayin a da bawu tsa fuda tsa banga kaci ka tsunu, ko an u wokoi aza a unyushi u cingi a da tsari. ⁷ U wuyana ta cika uza roku u kuwa tsara u wauwa uma u uza roku u da wa tono Mele. Shegai gaawan wa tuwa ta u kuwa tsara u wauwa uma u uza da u tsu yansaka atoku ikuna i shinga maco. ⁸ Shegai Kashila ka wenike tsu uciga u pige an u sukunku tsu Kawauwi u kuwa adama a tsunu cina tsu buwai ve aza a unyushi u cingi.

⁹ Gogo-na Kashila ka gonuko tsu de tsu wokoi dere a asu u ne adama a mpasa n Kawauwi, adama a nala tsu reve ta maken ma la wa, wa wauwa tsu ta a asuvu a upan u Kashila. ¹⁰ Tun cina tsu buwai ve atokulalu a Kashila da eyi kaci ka ne u gonuko tsu aje a ne, cinda Maku ma ne ma kuwai adama a tsunu. Gogo-na cinda tsu wokoi aje a Kashila, tsu reve ta an mayun da wa wauwa tsu a asu u uma u Maku ma ne. ¹¹ Nala gbam koshi wa, tsā ta n mazanga adama a ili i'ya Kashila ka yanka tsu a asu u Yesu Kawauwi, uza da u gonuko tsu aje a Kashila.

Adamu n Kawauwi

¹² Unyushi u cingi u uwa ta a likimba adama a ili i'ya vuma u te u yain, kpm unyushi u tuwa ta kabolo n ukpa. Ili i'ya i zuwai u kangi ya dem she u kuwa i'ya gai la vi, kpaci ya dem yan ta unyushi u cingi. ¹³ Unyushi u cingi wa ta pini a likimba tun kahu Kashila ka naka Mele. A'ayin a nala yi Kashila ka tsu cibusa unyushi wa, kpaci Mele mari pini wa. ¹⁴ Shegai a'ayin a Adamu† ubana a a'ayin a Musa ama a kuwusa ta, ko an u wokoi a tsu 'yuwan ili i'ya Kashila ka tsu tonuko le a yain wa, tyoku u Adamu.

A ure u roku, Adamu wa ta yavu Kawauwi uza da u tuwai a kucina. ¹⁵ Shegai ama a re a le yi una u te u da a'ari wa, kpaci kune ku Kashila ka yanka tsu gbani ka tyoku u unyushi u cingi u Adamu wa. Mayun da an ama ushani a kuwai adama a unyushi u vuma u te u nala vi. Shegai ukuna u shinga u Kashila u la ta tsupige, kpm nala ama ushani a tsara ta kune ku Kashila ki; wata, uma u da la vi a asu u ukuna u shinga u vuma u te u nala vi, Yesu Kawauwi. ¹⁶ Ili i'ya

uza wa tsarā a asu u kune ku Kashilā ki i'a t̄a kau n ili i'ya uza wa tsarā a asu u unyushi u cingi u vuma u te u nala vi. An Adamu yain unyushi u cingi u nala vi, Kashilā ka yan t̄a afada, u yain kpm mavura. Shegai u gonuko tsu t̄a tsu wokoi dere a asu u kune ku shinga ku ne, ko an u wokoi tsu yain unyushi ushani. ¹⁷Unyushi u cingi u vuma u te u na vi; wata, Adamu, u zuwa t̄a ukpā wa lya tsugono tsu tsunu. Shegai ili i'ya Yesu Kawauwi u yain i la t̄a ili i nala yi. Kashilā ka yanka tsu t̄a ili i shinga ushani, kpaci u wushuku t̄a n at̄su adama a Yesu. Adama a nala tsa tsarā t̄a uma kpm tsu lyai tsugono tsu ukpā.

¹⁸Unyushi u te u Adamu vi u tuko t̄a ama gbā mavura ma ukpā. Nala kpm, ili i te i maci i'ya Kawauwi ka yain vi i gonuko t̄a ama gbā a woko dere a asu u Kashilā. Kpm u tuko t̄a ama gbā uma u mayun. ¹⁹Unyushi u vuma u te u nala vi ubana a asu u Kashilā, u zuwa t̄a ama ushani a wokoi aza a unyushi u cingi. Shegai Yesu panāka t̄a Kashilā kpm u zuwai Kashilā ka wushi ama ushani.

²⁰Kashilā ka nākā t̄a Mele tsarā ama a wene tyoku dā caupa a'ari aza a unyushi u cingi. Shegai an ama yi a'ari a udokusu unyushi vi, aku Kashilā ka doki ka yansāka le ikuna i shinga. ²¹Unyushi u cingi u lya t̄a tsugono tsu ama gbā hal u tuko le ukpā. Nala dem gogo-na, ukuna u shinga u Kashilā wa lya tsugono, kpm u wushuku t̄a n at̄su adama a Yesu Kawauwi Asheku a tsunu. Kpm nala u tuko tsu t̄a uma bawu utyoku.

6

Unyushi u cingi wā n ucira wa

¹Nda tsa dana? Tsu lyai kapala n uyansa unyushi u cingi dā, tsarā Kashilā ka lyai kapala n u yansāka tsu ikuna i shinga i ne? ²A'a, ko kenu! A ukuna u unyushi u cingi u dā baci, at̄su akushe a dā, nida tsa lya kapala n uyansa unyushi u cingi? ³I asānsā an gbā tsunu tsu wokoi ili i te n Kawauwi an a ulyubuguf̄ tsu? An a lyubugu tsu, tsu kuwā t̄a tyoku dā u kuwāi. ⁴An a lyubugu tsu, u woko t̄a yavu n Kawauwi ka a cidāngu tsu, kpaci tsu kuwā t̄a n eyi. Tata yanka t̄a tsupige n ucira u ne manyan u 'yangasai Kawauwi a ukpā. Nala dem wa zuwa tsu tsu rongu uma u savu.

⁵Cinda tsu bolomgbonoi n Kawauwi a asu u ukpā u ne, Kashilā ka zuwa tsu t̄a tsu doku tsu 'yanga n uma tyoku dā a 'yangasai Kawauwi. ⁶Tsu reve t̄a a wuna tsu t̄a tyoku dā tsari caupa a mawandambani'f̄ kaḅolo n Yesu, tsarā unyushi u cingi u namba ucira a uma u tsunu. Kashilā ka yan t̄a nala, tsarā ikyamba i unyushi i cingi i tsunu i lyai kapala n uwoko agbashi a unyushi u cingi wa. ⁷Nala wari kpaci a'ayin a dā baci dem ama a kuwāi a woko dē yaa, unyushi u cingi wā kpm n ucira a kaci ka le wa.

⁸Tsu kuwā baci n Kawauwi, tsu reve t̄a tsa yan t̄a uma n eyi. ⁹A 'yangasa t̄a Kawauwi a ukpā, adama a nala tsu reve t̄a wa doku wa kuwā wa. Ukpā wā kpm n ucira a kaci ka ne gogo-na wa. ¹⁰An Kawauwi ka kuwāi, kuten ka u kuwāi tsarā u lyai kaci ka unyushi u cingi, kpm u kaṅa u doku u kuwā wa. Gogo-na wā t̄a n uma u savu, kpm uma u savu u ne vi wā t̄a a asu u Kashilā. ¹¹Nala dem, u gan t̄a vu wene kaci ka vunu yavu kakushe ka wari a asu u unyushi u cingi, kpm wari n uma n Kashilā a asu u Yesu Kawauwi.

¹²Adama a nala kotsu vu asāka unyushi u cingi u toni n uma u vunu pini na a likimba wa. Vu toni kpm ili i cingi i'ya va ciga vu yain wa. ¹³Kotsu i asāka kapashi ka ikyamba ka dē ka te ka woko ili i uyanka tsicingi tsarā i yain unyushi u cingi wa. Shegai dā ya yan nala, nākai kaci ka dē kaḅalā a asu u Kashilā, kpaci icun i ama dā a kuwāi dā i'ari, shegai gogo-na Kashilā ka gonuko dā aza a uma. Nākai ikyamba i dē kaḅalā a asu u Kashilā tsarā i yain ili i'ya i'ari dere kpm ya tuko tsupige a asu u Kashilā. ¹⁴Unyushi u cingi u buwa kpm uwoko uzapige u vunu wa. Tsishinga tsu Kashilā tsa tsa lya tsugono a kaci ka vunu, shegai Mele wa.

Agbashi a dā panakai Kashilā

¹⁵An u wokoi tsishinga tsu Kashilā tsa tsa lya tsugono a kaci ka tsunu, shegai Mele wa, nala nākā tsu ucira u uyansa unyushi ucingi dā? Nala wari wa, ko kenu. ¹⁶I reve t̄a mayun dā, ili i'ya baci dem i dāngasai ya panāka i woko dē uzapige u dē. Ya fudā t̄a ya dāngasa unyushi u cingi u dā wa tono n uza ubana a ukpā, ko kpm i dāngasa upanāka Kashilā aku i woko aza a maci. ¹⁷Tun caupa, edā agbashi a unyushi u cingi a dā. Shegai n cikpa t̄a Kashilā an i shamgbai ya panāka

uwenishike u da i wushai ara va. ¹⁸Kashila ka surukpa da de a ucira u unyushi u cingi, kpam i woko de agbashi a Kashila tsara i yain ili i'ya i'ari i maci.

¹⁹Dansa da n dansai n iryoci i na yi tsara i kana ili i'ya ma tono n maloko. Tun caupa, i'ari i asaka ta kaci ka de i woko agbashi a unyushi u cingi n tsicingi. Gogo-na u kana ta i dangasa i woko agbashi a ukuna u maci tsara i woko uwulukpi.

²⁰Tun caupa, an i'ari agbashi a unyushi u cingi, i dambula n uyan ili i'ya i'ari i maci wa. ²¹Katsupi ka eni ka i tsara i a'ayin a da i'ari ya yansa ili i cingi i'ya ya pana i'ya uwono gogo-na vi? Ili i na yi ukpa u da koshi i tsu tuko. ²²Shegai gogo-na Kashila ka surukpa da de a ucira u unyushi u cingi, kpam i woko de agbashi a Kashila. Gogo-na she i yain ili i'ya ya tuko ndishi ma uwulukpi kpam i tuko uma u da bawu wari n utyoku. ²³Katsupi ka unyushi u cingi ukpa u da, shegai Kashila ka naka tsu ta uma u da bawu wari n utyoku gbani a asu Yesu Kawauwi Asheku a tsunu.

7

Iryoci i iyolo

¹Ama a va, gba de i reve ta mele. Adama a nala i reve ta mayun da mele mi ma tsu lya ta tsugono tsu ama a'ayin a da baci a'ari n uma koshi. ²Tyoku u na, uka u yan baci iyolo, mele ma tsu sira yi ta a asu u vali u ne a'ayin a da wari n uma. Shegai vali vi u kuwa baci, mele ma iyolo ma sira yi kpam wa. ³U bana baci vali roku iyolo bawu kotso vali u ne vi u kuwa, mele ma dana ta u yan ta tsishankala. Shegai vali u ne u kuwa baci, wa ta usurukpi a mele ma iyolo, kpam u yan tsishankala wa, ko u bana baci vali roku iyolo.

⁴Ama a va, nala wari n afa. Mele ma buwa kpam ulya tsugono a kaci ka de wa, kpaci i kuwa ta a ucira u ne an i kuwa i Kawauwi a mawandamgbani. Kpam gogo-na a bolomgbono da de n uza da a 'yangasai a ukpa tsara tsu gbashika Kashila. ⁵Tun caupa, kapashi ka uma u tsunu ka kari n unyushi vi ka ka lya tsugono a kaci ka tsunu. Mele mi ma ma zuwa tsu tsu yain n maluwa ma uyan ili i unyushi i'ya ya lya tsugono a ikyamba i tsunu. Kpam adama a nala, gba ili i'ya dem tsu yain ukpa u da i tsu zuwa tsu. ⁶Shegai Mele mi ma

buwa kpam ulya tsugono a kaci ka tsunu wa. Tsa ta tyoku u akushe, kpam Mele mi ma tsara ucira a kaci ka tsunu wa. Gogo-na tsa gbashika ta Kashila a ure u savu a asu u upanaka Kulu Keri, shegai a ure u cau u da tsu panakai Mele ma a korongi wa.

Mele n unyushi u cingi

⁷Ya wundya yavu n dana Mele unyushi u cingi u da? Nala wa ko kenu. Mele ma ma zuwa mu n reve ili i'ya a tsu isa unyushi. Tyoku u na, mari ma reve kalen ka uciga ili i'ya i'ari i uza roku wa, shegai Mele mi ma tonuko mu kotsu n yain i'ya wa. ⁸An unyushi u tsara ucira a asu u Mele mi, da u zuwa mu n yain n maluwa ma uciga ili i'ya i'ari i uza roku. A da baci Mele mari la wa, unyushi wari wa tsara ucira u nala vi wa. ⁹Mari n dambula n ili i roku wa kahu n reve ili i'ya Mele ma danai n yain. Shegai an n reve i'ya, aku n reve i n nusa ta kpam mpa uza u unyushi u cingi da uza da wa tuwa u kuwa. ¹⁰Mele ma na mi mari ma gan ta ma zuwa mu n yain n uma, a una u da ma zuwa mu n kuwa.

¹¹Unyushi u cingi u tsara ta ure u da wa lapanasa mu, aku u yain manyan n Mele mi tsara u wuna mu. ¹²Adama a nala, Mele mi n kaci ka ne n idani i ne i'ya Kashila ka nakai, a dana ta ili i'ya i'ari derere, kpam a banga ta ama. ¹³Dana da ma dana an ili i'ya i'ari i shinga ya zuwa mu ukpa? Nala wa, ko kenu! Unyushi u cingi u da u bidyai ili i'ya i'ari i shinga u yain manyan n i'ya u tukoi ukpa u va. Nala u gita ta tsara n wene tyoku da unyushi u cingi wari mayun. Ili i'ya i zuwai mele n udani a'ari la i'ya, tsara u wenike an unyushi u cingi wari n tsicingi.

Kumodu ka ukpada u uyan unyushi

¹⁴Tsu reve ta Mele ma wutai a asu u Kashila kpam ma lobono ta. Shegai mpa vuma da koshi, adama a nala, unyushi u cingi u lya ta tsugono a kaci ka va yavu mpa kagbashi ka ne ka. ¹⁵N reve ili i'ya i tsu zuwa n yansa ili i'ya ma yansa wa. N tsu ciga ta n yansa ili i'ya i'ari derere, shegai n tsu yansa i'ya wa. Aku n gono n yansa ili i'ya n kovoi. ¹⁶N reve ta ili i'ya ma yansa i gan wa, kpam nala u wenike ta n wushuku ta an Mele mari derere. ¹⁷Adama a nala, mpa ma yansa ili i cingi i nala yi wa. Unyushi u cingi u da wari a asuvu a va u da wa yansa i'ya. ¹⁸Kapashi ka va ka kari ka cau ka unyushi vi ka asaka mu

n yain ili i shinga wa. Ko ma ciga baci n yain ili i'ya i'ari dere, n tsu fuda wa. ¹⁹Ma ciga baci n yain ili i shinga, n tsu yan wa. Kpam n matsa baci tsara n kpaɗa uyan unyushi u cingi, aku n gono n yain u da. ²⁰Shegai ma yansa baci ili i'ya bawu ma ciga n yain, mpa ma yan i'ya mayun wa. Unyushi u cingi u da wari a asuvu a va u da wa yansa i'ya.

²¹Ili i'ya n wenei a uma u va i'ya na: a'ayin a da baci ma ciga n yain ili i shinga aku n cina kaci ka va ili i cingi i'ya ma yan. ²²Katakasuvu ka va ka zangana ta adama a Mele ma ma wutai a asu u Kashila. ²³Shegai ko nte wa a asuvu a va n cina ta ili i roku i'ya ya shilakana n ili i'ya katakasuvu ka va ka ciga uyan. Pini nala, u gonuko mu kagbashi ka unyushi u cingi u da wa lya tsugono a ili i'ya ma yansa gba. ²⁴Adama a nala, asuvu a va a vaku wa! Ya wa wusa mu a ikyamba i na i'ya ya zuwa mu ukpa? ²⁵N cikpa ta Kashila adama a da Yesu Kawauwi, aya uza da wa wauwa mu.

Ma ta tyoku u na: a katakasuvu ka va, n tsu ciga ta n toni Mele ma Kashila, shegai kapashi ka va ka ka tsu ciga ka yain unyushi u cingi, ka gonuko mu kagbashi ka unyushi.

8

Asaka Kulu Keri ku lyai tsugono

¹Adama a nala, ama da a'ari aza a Yesu Kawauwi, Kashila ka yanka le afada ko kpam u kidaga le uganu wa. ²Kulu Keri, uza da u tsu nakasa uma u da u wutai a asu Yesu Kawauwi, u wutukpa mu de asuvu a ucira u unyushi u cingi u da wa tono n ukpa. ³Mele ma Musa ma n ucira u da ma wauwa tsu wa, kpaci gba tsunu aza a unyushi u cingi a da. Shegai Kashila ka yain ili i'ya bawu Mele ma fuda ma yan. U suki Maku ma ne a likimba n ikyamba tyoku i tsunu, shegai i tsunu i'a ta n unyushi u cingi. Kashila ka wacinsai tsugono tsu unyushi u cingi tsa tsa lya tsugono a kaci ka tsunu a asu u unaka Maku ma ne tyoku u ufarakpa u unyushi u cingi u tsunu. ⁴Yan da u yain nala, tsara tsu yain gba ili i'ya Mele ma danai a'ayin a da baci tsu panakai Kulu Keri, n u da tsa yan ili i'ya tsu tsa ciga n kaci ka tsunu.

⁵A'ayin a da baci ama a asakai ili i'ya a lai n uciga i lyai tsugono tsu le, ili i unyushi u cingi i'ya a tsu rongo uyawunsa maco. Shegai aza da a asakai Kulu Keri ku lyai tsugono

a kaci ka le, ili i'ya ya zuwa Kulu Keri ku pana kayanyan i'ya a tsu rongo uyawunsa maco. ⁶Maluwa ma uyan unyushi u cingi u vuma ma lya baci tsugono tsu ne, wa kuwa ta. Shegai Kulu Keri ku lya baci tsugono a kaci ka ne, wa tsara ta uma na ndishi n shinga. ⁷Maluwa ma ili i vuma ma lya yi baci tsugono, n Kashila ka wa shilakana maco. U tsu tono ili i'ya Kashila ka danai u yain wa. Mayun tani u tsu fuda u yain nala wa. ⁸Aza da a asakai ili i unyushi u cingi i'ya a ka ciga ya lya tsugono a kaci ka le, a ka fuda a ka yan ili i'ya Kashila ka pana kayanyan wa.

⁹Shegai eda i asaka uciga u uyan unyushi u cingi u de wa lya tsugono a kaci ka de wa. Kulu Keri ka ta a asuvu a de mayun, kpam ka ka lya tsugono a kaci ka de. (Kpam ko ya baci bawu wari n Kulu ku Kawauwi a asuvu a ne, eyi katonit ka wa.) ¹⁰Ikyamba i de ya kuwa ta adama unyushi u cingi. Shegai Kawauwi ka baci asuvu a de, she Kulu ku naka da uma, kpaci Kawauwi ka ka zuwai i wokoi ama a maci asu u Kashila. ¹¹Kulu ku Kashila, uza da 'yangasai Yesu a ukpa, ka kari a asuvu a de. Tsu reve ta Kashila ka 'yangasai Yesu Kawauwi a ukpa, kpam nala dem Kashila ka zuwa ikyamba i de i'ya ya kuwa i yain uma a asu u Kulu ku ne ka kari a asuvu a de yi.

¹²Adama a nala ama a va, u kana ta tsu rongo tyoku da Kulu ku Kashila ku tonuko tsu. U gan tsu rongoi tyoku da u luwa tsu wa, kpaci atsu aza a unyushi u cingi a da. ¹³Kpaci i lya baci kapala n utono maluwa ma unyushi u cingi u de, ya kuwa ta. Shegai i asaka baci Kulu ku banga da i asakai uyansa ili i cingi, ya tsara ta uma u mayun. ¹⁴Mmuku n Kashila n mayun alya aza da a asakai Kulu ku Kashila ka tono n ele. ¹⁵Kpaci Kulu ka Kashila ka naka da ka gonuko da agbashi wa, kpam ka zuwa da upana uwonvo wa. Shegai Kulu ki ku gono ku gonuko da mmuku n Kashila, kpam ka ku tsu naka tsu ucira tsara tsu isa Kashila, "Tata! Tata u tsunu!" ¹⁶Kulu ku Kashila ku bolomgbono ta n kulu ku tsunu, tsara ku wenike mayun da tsari mmuku n Kashila. ¹⁷Adama a nala, tsa wusha ta ili i'ya Kashila ka banaka ama a ne. Nala dem gba ili i'ya Kashila ka nakai Maku ma ne, Kawauwi, i woko dem i tsunu. Shegai tsa ciga baci tsu tsara tsupige tyoku da Kawauwi ka tsara, u kana ta tsu soi mavura tyoku da u soi.

Tsupige tsa tsa tuwa

¹⁸A'ayin a da baci dem tsu cibai n tsupige tsa wa tuwa wa naka tsu a kapala, mavura ma tsa so gogo-na ili i roku i'ya wa. ¹⁹Gba ili i'ya Kashila ka yain i'a ta a umatsi a uvana a'ayin a da Kashila ka wenike a kateshe ama da a'ari mmuku n ne n mayun. ²⁰Kashila ka ka zuwai gba ili i'ya u yain i woko i una u cingi. Ili i'ya u yain i'ya i wushuki i woko nala wa, shegai Kashila ka ka zuwai i'ya nala. ²¹Gba n nala, Kashila ka tuwa ta ka wutukpa ili i'ya u yain kotsu i shama wa, kpam dem tsara i woko yaa n tsupige kabolo na mmuku n Kashila.

²²Kpaci tsu reve ta hal utuwa gogo-na gba ili i'ya Kashila ka yain i'a ta a ma'ika yavu uka u ilimaci. ²³Ko atsu dem Atoni tsa ika ta adama a mballa, ko an u wokoi tsari n Kulu Keri, uza da wari kune ku kagita ku Kashila. Atsu dem umatsi u da tsari a uvana kain ka nala ki ka Kashila ka wusha tsu tyoku u mmuku n ne, aku u zuwa ikyamba i tsunu i woko n utsara u kaci. ²⁴A'ari a wauwa tsu de, kpam tsa ta n uzuwa u uma u na vi. Shegai tsu wene baci ili i'ya tsu zuwukai uma vi, u woko kpam uzuwa u uma wa. Ama a tsu zuwa uma a ili i'ya a tsara wa. ²⁵Shegai tsa zuwa ta uma a ili i'ya bawu kotsu tsu tsara, kpam tsa vana i'ya n ahankuri.

²⁶Nala dem Kulu ka banga tsu, atsu a aza da tsari bawu ucira. Tsu reve uyan kavasu tyoku da u gain tsu yain wa. Shegai Kulu n kaci ka ne ka ku tsu yansa ka ama a ne kadyanshi a asu u Kashila, hal gbam wa folusuko tsu Kashila n ma'ika ma ma lai ili i'ya vuma wa fuda wa dana. ²⁷Kashila ka wene ta ili i'ya i'ari a atakasuvu a ama. Kpam u reve ta ili i'ya i'ari a katakasuvu ka Kulu, kpaci Kulu ku tsu yansa ka ta ama a ne kadyanshi a asu u Kashila dere tyoku da Kashila ka cigaka le.

²⁸Kpam tsu reve ta Kashila ka ka zuwusa ili dem i yain manyan kabolo, tsara u tuko ukuna u shinga u ne a asu u ama da a ka ciga yi. Alya ama da u isa, kpaci nala u fobusoi u yain u da. ²⁹Kashila ka reve le ta kahu u yain likimba, kpam u dangasa le tsara a woko tyoku u Maku ma ne, tsara Yesu woko Maku ma kagita kpam u tsara a'angu ushani. ³⁰An u dangasa le, aku u isa le a tuwa ara ne. An u isa le, u gonuko le a woko dere n eyi, aku u yanka le kazuwambani ka tsupige tsu ne.

◇ 8:36 Ishp. 44:22.

Uciga u Kashila

³¹Ndya tsa dana adama a ili i na yi gba? Kashila ka baci n atsu, ya wa yan tsilala n atsu? ³²Eyi uza da bawu u bishinkai Maku ma ne shegai u neke yi adama a tsunu gba. Cinda u naka tsu Yesu, mayun da wa naka tsu gba ili gbani. ³³Ya wa takpa ama da Kashila ka dangasai ukuna? Uza wa la wa, kpaci Kashila ka ka gonuko le a woko dere. ³⁴Ya wa kidaga ama a Kashila ugana? Uza wa la wa, kpaci Yesu Kawauwi u kuwa ta, shegai a 'yangasa yi ta a ukpa, kpam gogo-na wa ta a kukere ku ulyaki ku Kashila wa foluko tsu. ³⁵Ili i'a la ya pece tsu a uciga u da Kawauwi ka ciga tsu wa, ko kadambula, ko tsu so baci mavura. Ko ama a ka foro tsu baci, nala wa pece tsu n uciga u Kawauwi wa. Ko tsu namba baci ili i'ya tsa lya, ko kpam tsu nambai ili i'ya tsa uka, gba nala wa pece tsu n uciga vi wa. Ko ama a naka tsu baci uwonwo ko kpam a wuna tsu baci, nala wa pece tsu n uciga u Kawauwi wa.

³⁶Derere da tyoku da Tagarada u Kashila u danai,
“Kain dem ama a ka dansa ta a ka wuna tsu adama a vunu,
ama a ka yansa ka tsu tyoku da a tsu yansa ka ncon n da a ka bana ukida.” ◇

³⁷Shegai gba n ukuna u na vi, tsa ta n ulya u kaci gba gba a asu u uza da u ciga tsu! ³⁸N reve ta mayun da ili i'a la ya pece tsu n uciga u ne wa: Ukpa wa fuda wa, uma wa fuda wa. Atsumate a zuba ko ityoni i cingit ko ucira kau-kau u zuba wa fuda wa pece tsu n uciga u ne wa. Ko ndya baci i gitai gogo-na ko kpam ili i'ya ya tuwa ya gitai a kapala i takpana wa. ³⁹Tsa baci a zuba u alishi, ko tsa baci a lyungu-lyungu a asuvu a kushiva ukuna u wa pini wa, kpaci ili i'a la a likimba i'ya ya fuda ya pece tsu n uciga u Kashila u da u wenikei a asu u Yesu Kawauwi Asheku a tsunu wa.

9

Kashila n aza a Yahuda

¹Ukuna u mayun u da ma tonuko da. Mpa uza u Kawauwi da kpam ka ban ma yan wa. Kulu Keri ka ka lya tsugono a katakasuvu ka va kpam u wushuku ta gba ili i'ya ma dansa mayun da. ²Katakasuvu ka va ka shadangu ta n unamgbukatsuma u pige na mballa cika, ³adama a ama a va, aza a Yahuda tyoku u va.

Kashilā ka yanka mu baci unā u pece mu n Kawauwi tsarā ama a va a tsarā iwauwi, ma wushuku tā gogo Kashilā ka yain nala. ⁴Alya aza a Isara'ila,† aza da Kashilā ka dangasai a woko mmuku n ne. U wenike le tā tsupige tsu ne, u yansa tā kazuwamgbani n ele. U naka le Mele ma Musa. U tonuko le tyoku da a ka lyaka yi kayala mayun. U zuwa le a woko aza da a ka wusha kazuwamgbani ka ne. ⁵Isheku i le ama a pige a da a Kashilā, Kawauwi n kaci ka ne aya maku ma tsikaya ma le. Kpam aya Kashilā, uza da wa lya tsugono a kaci ka ili gba, u wusha tā icikpali hal ubana bawu utyoku! Ami.

⁶Dana da ma dana Kashilā ka kpaḍa tā ushadangu ili i'ya u danai wa yan vi wa. Shegai mayun da gba aza a Isara'ila a da ama a ne wa. ⁷Kpam dem gba mmuku n tsikaya ma Ibrahi n da mmuku n da Kashilā ka yankai Ibrahi kazuwamgbani wa. Kashilā ka tonukoi Ibrahi, “Mmuku n tsikaya ma Ishaku† n da koshi a ka kece mmuku n tsikaya n vunu.” ⁸Nala u wenike tā la vi gba mmuku n tsikaya ma Ibrahi n da mmuku n Kashilā n mayun wa. Mmuku ma Ibrahi n mayun alya aza da a wokoi mmuku n Kashilā adama a kazuwamgbani ka Kashilā ka yankai Ibrahi. ◇ ⁹Kpam kazuwamgbani ka u yain ka na: “N uma u kayen kahu n gono, Saratu† wa matsa tā maku ma vali.” ◇

¹⁰Maku ma nala mi aya tata u tsunu Ishaku. An u gbonguroi, aku u zuwai Rifikatu,† uza da u matsai mpeshe. ¹¹⁻¹²Shegai kahu u matsa, Kashilā ka tonuko tā Rifikatu vi, “Uzapige vi wa gbashika tā uza u kenu.”

◇ Nala vi tun kahu mmuku mi a yain ili i shinga ko i cingi da. Kashilā ka yan tā nala tsarā uza da u dangasai vi aya uza da wa ciga, adama a tyoku da u fobusoi shegai adama a ili i'ya maku mi ma yain wa. ¹³Tyoku da wari ukorongi a Tagarāda u Kashilā, “N ciga tā Yakubu,† shegai n lyuwain Isuwa.”† ◇

¹⁴Nda wa tsa dana a ukuna u na? Kashilā ka tsu kpaḍa uyan dere da? Nala wa, ko kenu!

¹⁵Kashilā ka tonukoi Musa, “Ma wenike tā ukuna u shinga a asu u uza da baci dem n dangasai,

kpam ma pana tā uza da baci dem n dangasai asuvayali.” ◇

¹⁶Kashilā ka wenike tā ukuna u shinga a asu u uza da baci dem u dangasai, adama a ili i'ya vuma vi wa ciga ko u yain da wa. ¹⁷Tagarāda u Kashilā u dana tā Kashilā ka tonuko tā magono ma Masar,† “N zuwa vu tā vu woko magono kpaci ma ciga tā n wenike ucira u va ara vunu, tsarā a dansa kala ka va a likimba gba.” ¹⁸Adama a nala, Kashilā ka wenike tā ukuna u shinga u ne a asu u aza roku kpaci nala wa ciga, kpam u dangasai u zuwa ama roku a woko aryagbaji.

Upan u Kashilā n asuvayali

¹⁹Uza roku wa wecike tā, “Nida Kashilā ka dana tsu nusa. Ya wa fuda wa ronombono n uyawunsa u ne?” ²⁰Kotsu vu dana nala wa! Kaje ka va, ma wece vu, “Ya wa bidya kaci ka vunu vari da va nanamgbana n Kashilā? Magbodo ma tsu wece uza da u ma yi, ‘Nida vu ma mu naha?’ ” ²¹Kamai ka mgbodo ka tsu ma tā ili i'ya wa ciga u mai. Wa fuda tā wa bidya cin u mai magbodo ma tsulobo adama a kain ka pige, u mai kpam ma roku ma uyanaka manyan maco.

²²Kashilā ki dem nala wari, wa ciga baci u wenike upan u ne kpam u wenike ucira u ne wa fuda tā. Shegai u yan tā ahankuri a pige a asu u aza da upan u ne wari; wata, aza da a fobusukoi ukpa.

²³U yan tā nala tsarā u wenike tsupige tsu ne ushani a asu u ama a da u panai iyali; wata, aza da u fobusukoi tsupige tsu ne tun a kaḡita.

²⁴Kpam aṡsa ama a nala yi aza da Kashilā ka isaḡ. U dangasa tsu a asuvu a aza a Yahuda, nala da gbam koshi wa, u dangasa tsu tā dem a asuvu a Awulawa. ²⁵Tyoku da Kashilā ka danai a tagarāda u Hosiya matsumate:†

“Aza da bawu a'ari ama a va, gogo-na ma isaḡ le tā ama a va.

Kpam ma wenike tā uciga u va a asu u aza da bawu mari ma ciga.” ◇

²⁶U doku tā u danai, “Pini a asu u da Kashilā ka tonuko le, ‘Eda ama a va a da wa,’ nte da dem pini Kashilā Uza u Uma wa isaḡ le mmuku n ne.” ◇

◇ 9:8 Kag. 21:12. ◇ 9:9 Kag. 18:10. ◇ 9:11-12 Kag. 25:23. ◇ 9:13 Mal. 1:2-3. ◇ 9:15 Uwt. 33:19. ◇ 9:25 Hos. 2:23. ◇ 9:26 Hos. 1:10.

²⁷ Ili i'ya kpam Ishaya† matsumate u danai a kaci ka aza a Isara'ila i'ya na: "Aza a Isara'ila a'a ta ushani, tyoku u kayala ka ikengi i kushiva, shegai aza da a ka tsara iwauwi a asuvu a le a'a gan wa.

²⁸ Magono ma Zuba ma yan ta ama a likimba mavura kpam u kotso ma kuten koshi." †

²⁹ Ishaya doku ta u danai: "Magono ma Zuba, Uza u Ucira Gba u asa ka ta ama kenu a asuvu a mmuku n tsikaya n tsunu a yain uma. A da baci nala wa, an a'ari a wacinsa tsu de gba gba, tyoku u ilyuci i Sodom n Gomora." † †

Aza a Isara'ila n Kadyanshi ka Shinga

³⁰ Nda wa tsa dana a kaci ka ili i na? I'ya na: Awulawa a matsa a gonuko kaci ka le ama a maci n Kashila wa, shegai Kashila gonuko le ama a maci adama a da a wushuki n eyi. ³¹ Aza a Isara'ila a matsa ta a toni Mele tsara a gonuko kaci ka le ama a maci n Kashila. Shegai a kpa dai. ³² Nda i zuwai a kpa dai? Adama a da a matsa ta a gonuko kaci ka le ama a maci a asu u ili i'ya a ka yan, a un a u da a ka pityanangu n Kashila u gonuko le ama a maci. A ta datsa ta a katali ka pige ka kari le a ure. ³³ Tyoku da Kashila ka danai a Tagarada u Kashila:

"Da na! Ma zuwa ta katali a Sihiyona* ka ka zuwa le utadatsa, tyoku u katali ka ka zuwa le urukpa. Shegai uza da baci dem u wushuki n eyi wa yan uwono wa." †

10

¹ Ama a va, ili i'ya n lakai uciga i'ya gba aza a Yahuda a tsara iwauwi. Kvasu ka va ka la ubana a asu u Kashila. ² N reve ta a ka ciga ta a gbashika Kashila, shegai a reve ³ ili i'ya i tsu zuwa yi u wushi ama wa. A un a u nala, aku a ka ciga a gonuko kaci ka le ama a maci a ure u le. A 'yuwain utono ure u Kashila u da u tsu gonuko ama a woko ama a maci. ⁴ Kawauwi ka zuwa ta Mele ma gono ma woko bawu ucira, tsara Kashila ka gonuko gba aza da a wushuki a woko ama a maci.

Gba ama a ka fuda ta a tsara iwauwi

⁵ Musa korongu ta tyoku da Kashila ka zuwa ama a woko ama a maci adama a da a nakai Mele karinga. U danai, "Uza da baci dem u yain ili i'ya Mele ma danai, wa tsara ta uma." † ⁶ Shegai ili i'ya Tagarada u Kashila u wenishikei a kaci ka uwoko ama a maci a asu u upityanangu i'ya na: "Kotsu vu tonuko kaci ka vunu, 'Ya wa bana a zuba?' wa." (Wata, "Ya wa bana a zuba u ba u cipuka Kawauwi utuwa a likimba?") ⁷ "Kpam kotsu vu dana, 'Ya wa bana a asuvu a iyamba a asu u akushe?' wa." (Wata, "Ya wa bana a asuvu a iyamba u 'yangasa Kawauwi a ukpa?") ⁸ Ili i'ya Tagarada u Kashila u danai i'ya na: "Akani yi a'a ta evu n avu; a'a ta a un a u vunu kpam a katakasuvu ka vunu." Uwenishike u upityanangu u da tsa dansaka u da gai la vi.

⁹ Vu dana baci bawu uwonvo, "Yesu Asheku a da," kpam vu wushuku baci a katakasuvu ka vunu Kashila ka 'yangasa yi ta a ukpa, Kashila ka wauwa vu ta. ¹⁰ Tsu wushuku ta n atakasuvu a tsunu, adama a nala a da Kashila ka gonuko tsu tsu woko dere. Kpam tsu dana ta bawu u uwonvo, tsu wushuku ta, adama a nala a da kpam tsu tsara iwauwi. ¹¹ Tyoku da Kashila ka danai a Tagarada u ne, "Shegai uza da baci u pityanangi n eyi wa yan uwono wa." † ¹² Na vi u kana ta ya dem, kpaci aza a Yahuda n Awulawa a takpana wa. Asheku a te a da, aya kpam wa lya tsugono tsu ama gba. Kpam aya u tsu zuwuka ko ya baci u yain kvasu ubana ara ne un a u shinga. ¹³ Tyoku da Tagarada u Kashila u danai, "Uza da baci dem u yain kvasu a asuvu a kala ka Asheku, wa tsara ta iwauwi." †

¹⁴ Nida ama a ka wushuku n Asheku kpam a foli yi u wauwa le, a taba baci upana ukuna u ne wa? Kpam nida a ka yan a pana bawu uza roku u tonuko le? ¹⁵ Nida aza roku a ka ba a tonuko le, Asheku a da baci a suku le wa? Tagarada u Kashila u dana ta, "Ili i mazanga i'ya i pige an aza da a ka tuko Kadyanshi ka Shinga a ka tuwa." †

¹⁶ Shegai aza a Yahuda a roku a wushuku n Kadyanshi ka Shinga ki wa. Tyoku u na, Ishaya matsumate u wecike ta, "Magono

† 9:28 Isha. 10:22-23. † 9:29 Isha. 1:9. * 9:33 Sihiyona kala ka dem ka Urishelima. † 9:33 Isha. 8:14; Isha. 28:16. † 10:5 Adkp. 18:5. † 10:11 (Ili i te i'ya n 9:33): Isha. 8:14; Isha. 28:16. † 10:13 Juv. 2:32. † 10:15 Isha. 52:7.

ma Zuba, uza wa gbam la wa wushuku n ili i'ya tsu danai?" ¹⁷ Ama a pana ta Kadyanshi ka Shinga an uza roku u tonuko le ukuna u Kawauwi. A tsu gitā ta a pana akani yi, aku a wushuku. ¹⁸ Shegai aza a Yahuda tani? A pana akani yi? Eye, a pana ta! Tagarāda u Kashilā u dana ta,

"A tonuko ta ya dem akani yi.

A dansa ta a da a asu u mbari mbari u likimba." ◇

¹⁹ Shegai mayun da aza a Isara'ila a revei? Eye, a reve ta. Ko a a'ayin a Musa Kashilā ka dana ta,

"Ma zuwa vu ta vu yain n malyon, n zuwuka baci iyamba i roku unā u shinga.

Ma zuwa vu ta vu pana upan, n zuwuka baci Awulawa a da ya wundya a'a n ugboji wa unā u shinga." ◇

²⁰ Ishaya dana ta bawu uwonvo u da Magono ma Zuba ma danai,

"Aza da bawu a zama mu, alya a tsara mu.

N wenike ta kaci ka va a asu u aza da bawu a folo i wene mu." ◇

²¹ Shegai Kashilā ka yan ta kadyanshi a kaci ka aza a Isara'ila,

"Gbā ulivā n tsu barakpa ta akere a va n wushi aryagbaji aza da a 'yuwain mu unaka karinga." ◇

11

Kashilā ka pana ta iyali i aza a Isara'ila

¹ Yan n wecike: Kashilā ka varangu ama a ne aza a Yahuda da? Ko kenu! Mpa n kaci ka va uza u Yahuda u da. Mpa kumaci ku Ibrahi ka, a kaletsu ka Bayami.† ² Kashilā ka dangasa ta aza a Isara'ila a woko ama a ne tun caupa, kpam u varangu le wa. I ciba n ili i'ya Tagarāda u Kashilā u danai a ukuna u na vi? Iliya matsumate u banka ta kushen ku ne a kaci ka aza a Isara'ila a asu u Kashilā u danai, ³ "Magono ma Zuba, a wunusa ta ntsumate n wunu, kpam a wacinsa ta asudarakpa† u wunu. Mpa koshi matsumate ma ma woko, kpam alya dem pini a ka ciga a koruso a wuna mu." ◇ ⁴ 'I ciba ili i'ya Kashilā ka wushuki? U da, "Ada koshi uza da u buwai wa. Ma ta n ama azu a shindere (7,000) aza da bawu kotsu a kudanki Ba'alu† kameli!" ◇

⁵ Nala wari hal n gogo-na. Ama da pini kenu aza da Kashilā ka dangasai adama a ukuna u shinga u ne. ⁶ Kpam u dangasa le baci, adama a ukuna u shinga u ne u da, shegai adama a ili i'ya a yain wa. A ka woko baci ama a Kashilā adama a ili i'ya a yain, kune ku shinga ku Kashilā kari ka woko ku mayun wa.

⁷ Nala wenike ta an gbā aza a Isara'ila a ka zama ta ili, shegai aza da Kashilā ka dangasai a asuvu a le alya koshi a tsarai i'ya. Aza da a buwai kpam a ryagbajai. ⁸ Tyoku da Tagarāda u Kashilā u danai:

"Kashilā ka naka ta ama yi atakasuvu a kulala.

U kimbai a'eshi a le tsara a wene wa, aku u votsuki atsuvu a le tsara a pana wa.

Nala a lyai kapala n uyansa hal n ara." ◇

⁹ Aku Dawuda danai:

"Asaka abiki† a le a woko le utyangi,

tsara a tadatsa

a wushi kpam mavura a kaci ka ili i'ya a yain.

¹⁰ Asaka a'eshi a le a rumbana kotsu a wene wa,

zuwa kucina ku le ku kelike

adama a kadambula hal ubana." ◇

¹¹ Aku n wecike: An aza a Yahuda a rukpai vi, a rukpa la vi de bawu u'yangā? Ko kenu! Adama a da a yain unyushi u cingi, iwauwi i tuwa ta a asu u Awulawa, kpam nala vi wa zuwa ta aza a Isara'ila a yain malyon. ¹² Awulawa a wusha baci unā u shinga ushani adama a da aza a Yahuda a 'yuwain an Kashilā ka ciga ka wauwa le, a'ayin a da aza a Yahuda a gonoi a tuwai a wushi iwauwi yi, unā u shinga u le vi wa la ta ushani.

Iwauwi i Awulawa

¹³ Gogo-na n ada da ma dansa Awulawa. Kashilā ka dangasa mu ta n woko kasuki ubana a asu u de, kpam ma yan ta agoni adama a manyan ma pige ma u naka mu n yain. ¹⁴ Ma ciga ta n zami ure u da ma zuwa aza a Yahuda a cigi ili i'ya eda Awulawa i'ari n i'ya, tsara a ure u nala vi n wauwa aza roku a le. ¹⁵ An Kashilā ka kpatalakai aza a Yahuda kucina, u woko ta kaje ka Awulawa. Adama a nala Kashilā ka doku baci ka yan tsije n aza a Yahuda, wa woko ta yavu u gonuko akushe

◇ 10:18 Ishp. 19:4. ◇ 10:19 U.M.I. 32:21. ◇ 10:20 Isha. 65:1. ◇ 10:21 Isha. 65:2. ◇ 11:3 1 Ngo. 19:10, 14.

◇ 11:4 1 Ngo. 19:18. ◇ 11:8 U.M.I. 29:4; Isha. 29:10. ◇ 11:10 Ishp. 69:22-23.

a asuvu a uma. ¹⁶ A naka baci Kashila kajibi ka tsuwa ka kagita, tsuwa tsi gba tsa woko ta tsu ne. Kpam a naka baci Kashila alu a madanga, gba atyangi yi dem a ne a da.

¹⁷ Wa ta yavu a kapusa de atyangi a roku a madanga ma zayitum.† Eda Awulawa i'a ta tyoku u katyangi ka madanga ma zayitum ma ma gbonguroi a kakamba ma a gbaamgbanai a zuba u madanga ma shinga ma a kapusai atyangi a ne yi. Gogo-na i wusha ta ili i shinga i'ya i'ari i aza a Yahuda, tyoku da katyangi ka savu ka tsu tsara ilikulya i ne a madanga mi. ¹⁸ Adama a nala kotsu i goro atyangi a da a kapusai vi wa. Cibai, eda ya bana alu a madanga ma nala mi wa. Alu a ne a da a ka bana da. ¹⁹ Gaawan ya yawunsa ta i dana kapusa da a kapusai atyangi yi, tsara a gbaamgbana da a asu u le. ²⁰ Nala mayun da. Kapusa da a kapusai a da adama a da a 'yuwain uwushuku, eda tani adama a da i wushuki da i'ari pini ugbaamgbani. Kotsu i yain aradi wa, shegai i pana uwonvo u ili i'ya ya fuda ya gita. ²¹ Kashila ka kapusa baci atyangi a kagita a nala yi, nala dem wa fuda wa kapusa da.

²² Gogo-na i wene wa de tyoku da Kashila ka tsu wenike asuvayali n tyoku da kpam wari shen. U tsu yanka ta aza da a asaka yi utono mavura. I lya baci kapala n urongo tyoku da wa wenike da ukuna u shinga, wa wenishike da ta ukuna u shinga u ne. I yan baci nala wa, wa kapa da ta a madanga mi. ²³ Aza a Yahuda a ka gono baci a wushuku n Kashila, wa gono ta u zuwa le a asu u da a'ari caupa vi. Wa ta n ucira u da wa yan nala. ²⁴ Eda Awulawa i'a ta tyoku u atyangi a madanga ma zayitum ma a kapai a kakamba aku a gbaamgbanai a zuba u madanga ma zayitum ma shinga ma mari n kami. Nala a tsu yansa ili wa! Shegai an u wokoi aza a Yahuda a'a ta tyoku u atyangi a madanga ma shinga mi, kpam a ka doku ta a ka gbaamgbana le n madanga ma a'ari caupa vi.

Kashila ka pana ta ama gba asuvayali

²⁵ Ama a va, ma ciga da ta i reve ili i usokongi i na yi, kotsu i reve an bawu i revei ili gba, kpam kotsu i yain aradi wa. Aza roku aza a Yahuda aryagbaji a da, shegai nala wa

lya ta kapala hal she a shadangu kakuma ka Awulawa, aza da Kashila ka dangasai a ka tuwa a asu u Kawauwi. ²⁶ Kpam naha da Kashila ka wauwa gba aza a Isara'ila. Tyoku da Tagarada u Kashila u danai:

“Kawauwi ka wuta ta a Sihiyona,*
aku u takpa ikuna i cingi gba a asuvu a amaci a Yakubu.

²⁷ Ma yan ta kazuwamgbani ka na n ele n takpa baci unyushi u cingi u le.” ◇

²⁸ Aza a Yahuda a 'yuwan ta uwusha Kadyanshi ka Shinga ki, adama a nala a wokoi tyoku u atokulalu a Kashila. Nala u gita ta tsara u banga da, eda aza da bawu i'ari aza a Yahuda. Shegai hal n ara aza a Yahuda yi alya Kashila ka dangasai, kpam wa ciga le ta adama a kazuwamgbani ka u yain n isheku i le Ibrahii, n Ishaku, n Yakubu. ²⁹ Kashila ka tsu savada katakasuvu ka ne a asu u ama da u isai n ili i'ya u naka le wa.

³⁰ Caupa, eda Awulawa i'ari i 'yuwan ta upanaka Kashila. Aku a'ayin a tuwai a da aza a Isara'ila a 'yuwain upanaka Kashila, da u wenike da asuvayali a ne. ³¹ Nala dem gogo-na an aza a Isara'ila a 'yuwain upanaka Kashila, aku Kashila ka lyai kelime n u weniki da asuvayali a ne. Shegai tyoku da u yanka da vi, a'ayin a'a ta a utuwa a da wa wenike le asuvayali a ne. ³² Kashila ka ciga ta ka wenike asuvayali a ne a asu u ama gba, da i zuwai u gonuko le yavu aza a kuwa ku a'ali, kpaci a 'yuwan ta upanaka Kashila.

Icekपाली ubana a asu u Kashila

³³ Ya wa fuda wa ratsanaka utsari n kakiri n ureve u da Kashila kari n u da?

Ya wa fuda wa reve masheshi ma ne?

Ya wa fuda wa todugbuso ili i'ya wa yansa?

³⁴ Tyoku da Tagarada u Kashila u danai,

“Ya revei katakasuvu ka Magono ma Zuba?

Ya wa fuda wa naka yi adooki?” ◇

³⁵ “Uza roku u kopuku Magono ma Zuba ili i roku i'ya u kana yi u tsupa da?”

³⁶ Kashila ka ka yain ili gba.

Aya uza da u zuwai ili gba i lyai kelime.

Ili gba i woko ta tsara i naka yi tsupige.

U kana ta tsu cikpala Kashila hal ubana bawu utyokoli Ami.

* 11:26 Sihiyona kala ka dem ka Urishelima. ◇ 11:27 Isha. 59:20-21; Isha. 27:9. ◇ 11:34 Isha. 40:13; Ayu. 41:11.

12

Nāḱai kaci ka de asu u Kashilā

¹ Ama a vā, an u wokoi Kashilā kari n asuvayali da i zuwai ma folo dā i nāḱa kaci ka de a asu u Kashilā yavu eḁa udarakpa u dā, shegai udarakpa u dā wari n uma. Nāḱai kaci ka de i rongo uwulukpi n i zuwusi yi upana kayanyan. Naha dā u gain i lyaka Kashilā kayala a asuvu a atakasuvu a de. ² Kotsu i lyai kapala n i yanyi ili i'ya ama a likimba a na a ka yansa wa, shegai i gono i aṣaḱa Kashilā ka nāḱa dā atakasuvu a savu. Pini nala, dā ya reve ili i'ya Kashilā ka ciga dā i yain: ya reve tā ili i'ya i lobonoi, n ili i'ya u tsu pana kayanyan, n tyoku dā ili yi i gain i woko.

³ Kashilā ka wenike mu tā ukuna u shinga, adama a nala n tonuko tā ya dem asuvu a de: kotsu vu bidya kaci ka vunu yavu vu la tyoku dā vari wa, shegai vu gono vu yawunsa mai, vu zuwa kaci ka vunu a unā u upityanangu u dā Kashilā ka nāḱa vu. ⁴ Tsa tā n apashi ushani ubolomgbonusi a ikyamba i te, kpam ko ka eni ka wa kā tā n manyan ma ne kau. ⁵ Nala dem, tsa tā ushani, shegai ya dem kapashi ka ikyamba ka Kawauwi ka, kpam aṣu dem tsa tā ubolomgboni n uza n utoku.

⁶ Kashilā ka ne tā ya dem a asuvu a tsunu kune kau-kau ka wa yanka manyan. U nāḱa tsu baci ucira u dā tsa yan kubari ku akani a ne, she tsu yansaka u dā manyan n gbā upityanangu u dā tsari n u dā. ⁷ U nāḱa tsu baci ucira u gbashika, she tsu gbasha. U nāḱa tsu baci ucira u uwenishike, tsu wenishike. ⁸ U nāḱa tsu baci ucira u ugbamatangusu asuvu a ama, she tsu gbatangusu asuvu. U nāḱa tsu baci ucira u maneke, she tsu neke n katakasuvu ka te. Kashilā ka nāḱa vu baci ucira u utono n ama, she vu maṣa vu yain u dā mai. Va panāsa baci ama asuvayali, she vu yain u dā n ipeli.

Ahali a shinga

⁹ Ciga atoku n uciga u mayun. Kovo ili i cingi, aku vu kana ili i shinga. ¹⁰ Cigamgbana i tyoku dā uza n vangu u ne a gain a cigamgbana. Vu maṣa vu wenike atoku karinga. ¹¹ Kotsu vu woko kawonvoli wa, shegai vu yain manyan cika. Nāḱa kaci ka vunu gbā a asu u ugbashika Asheku. ¹² Lya kapala n ipeli kpaci vā tā n uzuwa u

◇ 12:19 U.M.I. 32:35. ◇ 12:20 Tzg. 25:21-22.

uma. Vā baci n kadambula, she vu yain ahankuri. Vu yansa kavasu maco. ¹³ Nāḱa ama a Kashilā i'ya a nambai. Vu wushi amoci aza dā a'ari Atoni a kuwa ku vunu.

¹⁴ Ama a zuwa vu baci vu soi mavura an vari Katoni, vu yanka le unā u cingi wa, shegai vu gono vu yanka le kavasu Kashilā ka zuwuka le unā u shinga. ¹⁵ Pele n ama dā a ka pele, kpam vu sai n ama dā a ka sa. ¹⁶ Dusuku ndishi n shinga n atoku a vunu, yan tsije n aza dā bawu a'ari ili i roku. Yan n arādi wa, ko kpam vu bidya kaci ka vunu uza u ugboji wa.

¹⁷ Uza roku u yanka vu baci tsicingi, vu tsupa yi n tsicingi wa. Maṣa vu yain ili i'ya ya dem bidyai i'ari mai. ¹⁸ Vu yain tyoku u ufuda u vunu vu rongo nā ndishi n shinga n ama. ¹⁹ Aje a vā, ama nusuka dā baci, kotsu i dana ya yan le mavura wa, shegai i vana Kashilā ka yan le mavura n asuvu a upan u ne. Magono ma Zuba ma dana tā a Tagarāda u Kashilā, “Ma yan tā aza dā a nusai mavura.

Ma tsupa le tā a kaci ka ili i'ya a yain.” ◇

²⁰ Shegai i gono i yain ili i'ya Tagarāda u Kashilā u danai:

“Utokolalu u vunu wa pana baci kambulu, lyatangi yi.

Wa pana baci kakuli, ne yi mini u soi.

Pini nala, dā wa pana uwono u ili i'ya u yanka vu.” ◇

²¹ Kotsu vu aṣaḱa tsicingi tsu lya vu wa, lya kaci ka tsicingi a asu u uyan tsishinga.

13

Panāḱai aza a tsugono

¹ Panāḱai ngono n dā ma lya tsugono a kaci ka de. Kashilā ka koshi ka tsu nāḱa uza ucira u tsugono, kpam aya u zuwai ngono n na mi a tsugono. ² Adama a nala aza dā baci a 'yuwain utono mele ma gomunati, Kashilā ka a 'yuwain upanāka. Kpam a ka ronuko tā kaci ka le mavura. ³ Aza dā a ka yansa manyan ma shinga a ka pana uwonvo u ngono wa, shegai aza dā a ka yansa ili i cingi alya a ka pana le uwonvo. Ili i'ya la i'ya ya zuwa dā i pana le uwonvo wa. Eḁa gai yanyi ili i'ya i'ari dere, kpam a ka cikpala dā tā adama a ili i nala yi. ⁴ Magono kagbashi ka Kashilā ka, kpam manyan ma ne ma u banga dā. Shegai i yan baci tsicingi dā ya

pana uwonvo u ne, kpaci wa ta n ucira u da wa yan da mavura. A'ayin a da baci u zuwai ama a da a yain tsicingi a soi mavura, eyi katsumate ka Kashila ka. ⁵Adama a nala u kana ta i toni gomunati, kpaci tyoku da ya katsa mavura u da la vi, kpm dem ili i'ya i'ari dere u uyan i'ya la vi. ⁶I'ya dem i zuwai ya tsupusa utafa i'ya gai la vi. Ngono agbashi a Kashila a da, wushisa da a ka wushisa utafa tsara a lyai kapala n manyan ma Kashila ka zuwa le a yain. ⁷Tsupa le gba ili i'ya a ka tono da: Tsupai gba icun i utafa. Naka le tsupige n karinga.

Cigai ama

⁸Kotsu i asaka kutan ka i lyai a asu uza roku a kaci ka de wa. Ili i te i'ya i kana i yain koshi i'ya i cigamgbana. Kpaci uza da baci wa ciga ama, u tono ta gba Mele. ⁹Mele ma da, "Vu yain tsishankala wa. Vu wuna uma u vuma gbani wa. Vu boko wa. Vu zuwuka ili i ama a'eshi wa." Shegai gba ili i naha yi i'a ta a asuvu a mele ma te ma ma danai: "Ciga uza u karen u vunu tyoku da va ciga kaci ka vunu." ¹⁰ Va ciga baci ama, va yanka le tsicingi wa. Adama a nala uciga u ama u da utono Mele mi gba.

¹¹ U kana ta i yain ili i na yi kpaci i reve ta icun i a'ayin a da tsari. A'ayin a da a gain i rikpanaka a alavu a de a yan de, kpaci gogo-na iwauwi i tsunu i la ta evu n a'ayin a da tsu gitai tsu wushuki. ¹² U woko ta yavu kayin ka yan de evu n ukotso, kpm kain ka wansa de. Adama a nala u gan ta tsu asaka uyansa ili i karimbi, aku tsu bidya iwunukatsu tsu shilakanan a katyashi. ¹³ Adama a nala, tsu rongo a uyansa ili i tsunu dere, tyoku da ama a tsu yansa a katyashi. I rongo n tsicingi a asu u abiki a gbani wa. I soi she ma maka da wa. I yansa tsishankala wa. I shilakanasa n atoku a de wa. I yamgbana malyon wa. ¹⁴ Shegai i asaka Asheku Yesu Kawauwi u toni n ada, aku i asaka ufobuso u ure u utsara ili i cingi i'ya ya ciga.

14

Kotsu i yanka ama afada wa

¹ Wushai gba Atoni a Asheku, hal dem n aza da upityanangu u le bawu u gbamai. Kotsu i nanamgbana n ele a kaci ka ili i'ya

a ka wundya ko i'a i shinga ko i cingi wa. ² Tyoku u na, a uwushuku u uza roku, wa lya ta ko icun i ilikulya i eni i'ya baci. Shegai uza da bawu wari n upityanangu u ugbami u tsu takuma inyama wa, she ili i'ya a cimbai koshi. ³ Uza da u tsu takuma inyama kotsu u goro uza da bawu u tsu takuma wa. Kpm uza da bawu u tsu takuma kotsu u wundi yavu uza da u tsu takuma u nusa ta wa, kpaci Kashila ka wusha de vuma u nala vi. ⁴ Va yanka kagbashi ka uza roku afada wa. Uzakuwa u ne u da wa reve ko manyan ma shinga ma wa yan ko ma shinga ma wa. Ucira u Asheku u da wa banga agbashi a ne a yain ili i'ya i gain a yain.

⁵ Atoni a Asheku a roku a tsu yawunsa ta a dana kain ka roku ka pini ka ka lai a da a buwai uwulukpi, aza roku kpm a tsu yawunsa ta a dana gba a'ayin dere da a'ari. Ya dem u dangasaka kaci ka ne. ⁶ Aza da a tsu dana an kain ka roku ka lai a da a buwai uwulukpi vi, yan da a tsu yan nala tsara a naka Asheku tsupige. Aza da a tsu lya ko ndya wa, yan da a tsu yan nala tsara a naka Asheku tsupige, kpaci a tsu cikpa ta Kashila kahu a lyai. Aza da kpm bawu a ka lya ili dem, a ka ciga ta dem a zuwa Asheku a pana kayanyan kpm a cikpa Kashila.

⁷ Adama a kaci ka tsunu a da tsari n uma koshi wa, kpm adama a kaci ka tsunu a da tsu kuwai koshi wa. ⁸ Tsu yan baci uma, adama a Asheku a da tsu yain uma, kpm tsu kuwai baci, adama a Asheku a da tsu kuwai. Adama a nala, ko tsu yain n uma ko tsu kuwa, atsu aza a Asheku a da.

⁹ Ili i'ya i zuwai Kawauwi ka kuwai kpm u 'yangai u woko i n uma i'ya tsara u woko Asheku a kaci ka akushe n aza a uma gba.

¹⁰ Adama a nala, ndya i zuwai ya yansa Atoni a Asheku afada? Nda i zuwai vu goroi utoku u vunu? Kain ka tuwa ta ka Kashila ka yanka gba tsunu afada. ¹¹ Kashila ka dana ta a Tagarada u ne:

"N yanka da ta kazuwamgbani mpa n kaci ka va n da ya dem wa kudangu ta a kapala ka va. Ya dem wa dana ta a kateshe mpa Kashila."

◇

¹² Ya dem wa tonuko ta Kashila ili i'ya u yain n ili i'ya i zuwai u yain nala.

Kotsu i zuwa ama a tadatsa wa

¹³ U *kanā* *tā* *tsu* *asakā* ukidāga atoku uguna. A *unā* u nala, i gono i yawunsa i doku i yain ili i'ya ya zuwa uza roku u *taḍatsā* ko u *rūkpa* a unyushi u cingi wa. ¹⁴ Mpa n *ḅolomgbono tā* n Yesu Asheku, *kpam* adama a nala n *reve tā* ilikulya i'ya la i'ya i *kpāḍai* u gan ulya wa. Shegai uza u wushuku baci ili yi i gan wa, ili i nala yi i gan yi wa. ¹⁵ *Kpam* Katoni ka roku ka namgba baci asuvu adama a ili i'ya va lya, vu lya baci i'ya vu wenike uciga wa. Kotsu vu *asakā* ilikulya i'ya va lya i nangasa uza da Kawauwi ka *kuwāi* adama a ne wa! ¹⁶ Kotsu vu *asakā* ili i'ya vu wenei i shinga i'ya, i woko i cingi a asu u aza roku wa. ¹⁷ Uza u yan baci kadyanshi a kaci ka tsugono tsu *Kashilā*, † a kaci ka mele ma ulya ko uso u *da* u yain kadyanshi wa, shegai a kaci ka ukuna u maci u *da*, *nā* ndishi n shinga, n *mazāngā* ma Kulu Keri ku *nākā* *da*. ¹⁸ Vu *gbashika* baci Kawauwi tyoku u nala va zuwa *tā* *Kashilā* ka pana kayanyan, ama *kpam* a ka wushunku vu *tā* n u *da*.

¹⁹ Adama a nala, u *kanā* *tā* *tsu* *maṭsa* *tsu* yain ili i'ya ya tuko ndishi n shinga *kpam* i'ya ya *gbamatangu* atoku. ²⁰ Kotsu vu nangasa manyan ma *Kashilā* adama a ili i'ya va lya wa. *Gbā* ilikulya i lobono *tā* ulya, shegai u gan wa vu zuwa baci uza roku u yain unyushi u cingi adama a ili i'ya vu lyai. ²¹ Kotsu vu takuma inyama ko vu soi ili i roku, ko *kpam* vu yain ili i roku wa, ya zuwa baci Katoni ka roku *utaḍatsā*.

²² *Gbā* ili i'ya baci vu wushuki n i'ya a ukuna u na vi *ada* n *Kashilā*. Ama a ka *zāngana* *tā* a yawunsa baci ili i'ya a ka yansa i shinga i'ya *kpam* bawu a'ari n malala, ko kenu. ²³ Shegai a'ari baci n malala a kaci ka ili i'ya a ka lya, aku a lyai i'ya *Kashilā* ka wene le *tā* aza a unyushi, adama a *da* bawu a wushuki an i'ari mai. Vu yan baci ili i roku i'ya bawu vu wushuki i'ari mai, unyushi u cingi u *da*.

15

Zuwa utoku u vunū u pana kayanyan

¹ *Atsu* aza *da* upityanangu u tsunu wari n ugbami, she *tsu* yain ahankuri n Atoni a Asheku a *da* upityanangu u le bawu u gbamai. *Tsu* *maṭsa* *tsu* zuwa le a pana

kayanyan n u *da* tsa zuwa kaci ka tsunu *tsu* pana kayanyan koshi. ² *Tsu* yawunsa a ili i'ya i lobono le, aku *tsu* *ḅāngā* le a uyan ili i'ya a ka pana kayanyan. ³ Ko Kawauwi u yan ili i'ya eyi wa pana kayanyan utyoku u ne wa. Shegai tyoku *da* *Tagarāda* u *Kashilā* u danai, “Aza *da* a wisha vu mpa dem a wishai.” ⁴ *Gbā* ili i'ya a korongi a *Tagarāda* u *Kashilā*, korongu *da* a korongi i'ya *tsarā* a wenishike *tsu*. *Tagarāda* u *Kashilā* u *tsu* *nākā* *tsu* *tā* akawunki, *nā* ndishi n katakasuvu, *tsarā* *tsu* yain n uzuwa u uma.

⁵ *Kashilā* ka ka *tsu* *nākā* *tsu* akawunki *nā* ndishi n katakasuvu. *Kavasu* ka *vā* ka u zuwa i dusuku ndishi n shinga n atoku a *de* a asuvu a utono u Kawauwi u *de*. ⁶ *Aku* *gbā* *de* i *ḅolomgbono* a asu u te n kalagatsu ka te, i yain icikpali n *unākā* *tsupige* ubana a asu *Kashilā* *Tata* u Asheku a tsunu Yesu Kawauwi.

Kadyanshi ka Shinga a asu u ama gbā

⁷ *Wushai* atoku a *de* tyoku *da* Kawauwi ka wusha *da*. Pini nala, *da* *Kashilā* ka wusha *tsupige*. ⁸ N tonuko *da* Kawauwi ka woko *tā* *kagbashi* ka aza a *Yahuda*, *tsarā* u wenike an kazuwamgbani ka *Kashilā* ka yankai akaya a le icun kau-kau mayun *da*. ⁹ *Kpam* u *tuwā* *tā* *tsarā* *Awulawa* a *nākā* *Kashilā* *tsupige* adama a iyali i'ya u pana le. Dere tyoku *da* *Tagarāda* u *Kashilā* u danai:

“Ma cikpala vu *tā* asuvu a *Awulawa*.
Ma shipa *tā* ishipe a icikpali i kala ka vunū.”

◇

¹⁰ *Tagarāda* u *Kashilā* u doku *tā* u danai:
“Panai kayanyan, *edā* *Awulawa*,
kaḅolo n ama a ne aza a *Yahuda*.” ◇

¹¹ *Tagarāda* u *Kashilā* u doku *tā* dem u danai:
“Cikpalai Magono ma *Zuba* *gbā* *de* *Awulawa*.
Cikpala ni, *gbā* *de* ama a likimba.” ◇

¹² *Aku* *Ishaya* *matsumate* u danai:
“Uza roku asuvu a kuwa ku *Dawuda*
Magono wa *tuwā* *tā*,
wa lya *tā* tsugono a kaci ka *Awulawa* *gbā*,
kpam a ka zuwa *tā* uma u le ara ne.” ◇

¹³ *Kavasu* ka *vā* ka *Kashilā*, *uzā* *da* u *tsu* *nākā* *uzuwa* u uma, u *shadangu* *da* n upana kayanyan ushani *nā* ndishi n shinga a asu u

upityanangu n eyi. Aku uzuwa u uma u de u lyai kapala n ugbonguro a ucira u Kulu Keri.

Bulus dansai a kaci ka manyan ma ne

¹⁴ Ama a va, n reve ta i'a ta ushadangi n ukuna u shinga. N reve ta i'a ta n ureve u da u gain i yain n u da, n reve ta kpm ya fuda ta ya wenishike atoku a de. ¹⁵ Shegai n koronku da ta karara a ukuna u ili i'ya ma ciga da i ciba. N yan ta ili i nala yi adama a da Kashila ka yanka mu ta ukuna u shinga, ¹⁶ kpm u naka mu manyan ma uwoko kagbashi ka Yesu Kawauwi a asu u Awulawa. N gbashika ta Kashila a asu u uwenishike Kadyanshi ka Shinga ka ne. N woko ta yavu kadarakpi† tsara Awulawa a woko udarakpa u da Kashila ka wusha; wata, udarakpa u da Kulu Keri ku gonukoi uwulukpi.

¹⁷ Adama a nala, n zanganā ta adama a ili i'ya n yankai Kashila a asu u Yesu Kawauwi. ¹⁸ Ma dansa ukuna u roku wa, she ili i'ya Kawauwi ka yain a asu u va an n tonoi n Awulawa a panaka Kashila adama a ili i'ya n danai n i'ya n yain. ¹⁹ Kpm a panaka ta Kashila adama a ucira u iryoci n ikunesavu i'ya a wenishei, kpm n adama a ucira u Kulu Keri. N yan ta ku†ari ku Kadyanshi ka Shinga a Urishelima† hal gba ukyawan a kabon ka Ilirikun, kpm nala n kotsoi ku†ari ki ko nte wa. ²⁰ N tsu ciga ta n yain ku†ari ku Kadyanshi ka Shinga a asu u da bawu kotsu ama a panai ukuna u Kawauwi, kpm ma ciga n mai a asu u da uza roku u gitai wa. ²¹ Tyoku da Tagarada u Kashila u danai da:

“Aza da bawu kotsu a tonukoi ukuna u ne, a ka wene ta,
aza da kpm bawu a panai ukuna u ne, a ka reve ta.” ◇

Bulus wa ciga u ba u kondo Roma

²² Manyan ma na mi ma tsu rongo mu ta ukangusu n ba n kondo da. ²³ Gogo-na n kotso de manyan ma va gba a asu u na vi. Mari ma ciga da ta uwene caupa. ²⁴ Mpa pini a afo†i tsara n bana a kabon ka Asabaniya, a'ayin a da baci ma yan nwalu mi, ma batsa ta a Roma. A'ayin a da baci n panai kayanyan ka ndishi n ada kenu, i banga mu n kana ure. ²⁵ Shegai kahu n wene da vi, she n wala ve a Urishelima tsara n banka Atoni a da a'ari de kune. ²⁶ A'uwa a Atoni a da a'ari

a kabon ka Masidaniya n ka Akataya a naka de ikebe yaa tsara a banga ama a Kashila aza a unambi a da a'ari a Urishelima. ²⁷ A pana ta kayanyan ka uyan nala, shegai wa ta dem yavu a tsupa kutan, kpmi Awulawa a wusha ta ili i shinga i kulu ku Kashila a akere a aza a Yahuda. ²⁸ N kotso le baci unaka kune ku na ki, ma kondo da ta aku n wura ubana a Asabaniya. ²⁹ N reve ta n rawa baci ara de, Kawauwi ka zuwuka mu ta unā u shinga u pige tsara n zuwuka da.

³⁰ Ama a va, ma folo da a asuvu a kala ka Asheku a tsunu Yesu Kawauwi i bolomgbono na mpa a manyan ma va a asu u uyan kvasu ubana a asu u Kashila adama a va. Yanyi nala adama a uciga u de ara va u da Kulu Keri ku naka da. ³¹ Yanyi kvasu tsara a aza da a'ari a kabon ka Yahuda, aza da bawu a wushuki n Yesu Kawauwi, kotsu a ne mu usan wa. Yanyi dem kvasu adama a da ama a Kashila a da a'ari a Urishelima a yain mazanga adama a ili i'ya n yanka le tsara n banga le. ³² Kashila ka wushunku mu baci nala, ma tuwa ta ara de n mazanga, kpm ukondo u va ara de wa zuwa mu ta n pana kayanyan kpm u woko mu uwunvuga. ³³ Gogo-na asaka Kashila, uza da u naka tsu ndishi n shinga, u rongo n ada gba de. Ami.

16

Bulus dansai aje a ne

¹ Ma ta n ukuna u shinga u da ma dansa a kaci ka Fibi, uka u da wa gbasha a kuwa ku Atoni† a Kankiriya. ² Ma folo da ta i wushi yi a asuvu a Asheku tyoku da ama a Kashila a tsu yan. Banga ni a ure u da dem ya fuda ya banga yi, kpmi a Atoni a Awulawa a cikpa le ta dem. ³ Danasai Bilikisu n Akila, aza da a yain manyan kabolo na mpa tsara tsu gbashika Yesu Kawauwi. ⁴ A yan ta gbam evu n ukpa tsara gai a banga mu. N cikpa ta cika, kpm gba a'uwa a Atoni a Awulawa a cikpa le ta dem. ⁵ Danasaka numu dem Atoni a da a tsu gawunsusa a kuwa ku le.

Danasaka numu macigi ma va Abainita. Aya Katoni ka kagitā a kabon ka Asiya. ⁶ Danasai Meri,† uza da u yanka da manyan cika.

⁷ Danasai ama a va Andaraniku n Juniya, aza da a uwai a kuwa ku a'ali kabolo na mpa.

A woko t̄a Atoni kahu mpa, kpam asuki a n̄aka le t̄a karinga.

⁸ Danaṣai Ampiliya, macigi ma va ma, uza da wari uza u Asheku.

⁹ Danaṣai Urubana, uza da u gbashikai Kawauwi kaḅolo n aṣtu.

Danaṣai macigi ma va Isataki.

¹⁰ Danaṣai Abali, uza da u wenikei mayun da wa tonu Kawauwi.

Danaṣai Aristobulu n aza a kuwa a ne.

¹¹ Danaṣai Hiridiyon vuma u va.

Danaṣai Narikisa n aza da a'ari a kuwa ku ne, aza da a'ari aza a Asheku.

¹² Danaṣai Tarafina n Tarafusa, aka da a yankai Asheku manyan cika.

Danaṣai macigi ma va Barasisa, uka roku uza da u yankai Asheku manyan cika.

¹³ Danaṣai Rafu, kagbashi ka Asheku ka ka shinga, kpam i danasa mma u ne, wa ta tyoku u mma ara va.

¹⁴ Danaṣai Asinikirita, n Filiguna, n Hamisa, n Baturoba, n Hama, kpam dem i danasa Atoni a da a'ari kaḅolo n ele.

¹⁵ Danaṣai Filologus, n Juliya, n Niriya n utaku u ne, n Ulimifa n gba ama a Kashila a da a'ari n ele.

¹⁶ Damamgbana n uciga u Kawauwi.

Gba Atoni a a'uwa a Atoni a Kawauwi a ka danasa da ta.

Kadyanshi ka makorishi

¹⁷ Ama a va, ma folo da i kirana n ama da a ka tuko upecene n aza a uzuwa ama utadatsasa, n a wenishiki ili i roku kau a uwenishi ke u da i wushai. Yanyi dan n ele!

¹⁸ Aza da a ka yansa nala Asheku Kawauwi ka tsunu aya a ka gbashika wa, shegai ili i'ya ya zuwa le upana kayanyan i'ya koshi a ka yansa. A tsu yinsa ta ama da bawu a revei icun i ikuna i cingi i na a asu u uyanaka le kadyanshi ka shinga ka shinga n icikpali i kaḅan. ¹⁹ Gba Atoni a pana ta a da i naka ta Asheku karinga, adama a nala n yan ta mazanga adama a de. Shegai ma ciga ta i yain ugboji a ili i'ya i'ari i shinga, kpam kotsu i yain ili i roku n ukuna u cingi wa.

²⁰ Kashila uza da u tsu tuko ndishi n shinga, wa barakpa wa, wa lya ta kaci ka Kanangasi. * U naka da ucira a kaci ka ne.

N yan ta kvasu ukuna u shinga u Asheku a tsunu Yesu u rongo n ada.

²¹ Timoti uza da wa yan manyan kaḅolo na mpa wa danasa da ta. Ama a va Lusiya, n Yason, n Susibita a ka danasa da ta dem.

²² Mpa Taritiya, uza da korongi ili i na yi i'ya Bulus tonuko mu n korongu vi, ma danasa da ta dem a asuvu a Asheku.

²³ Gayu wa danasa da ta dem. U wusha mu ta kpam u wusha ta dem Atoni a kuwa ku ne.

Erasutu kazuwi ka ikebe ka ilyuci, n Kawuta kaje ka tsunu a ka danasa da ta dem.

[²⁴ N yan ta kvasu Asheku a tsunu Yesu Kawauwi u wenike gba de ukuna u shinga u ne. Ami.]†

Kvasu ka icikpali

²⁵ Asaka tsu naka Kashila tsupige! Wa fuda ta wa zuwa da i shamgba n ucira a upityanangu u de, tyoku da Kadyanshi ka Shinga ka danai. Akani yi a da ukuna u Yesu Kawauwi n afofi a da Kashila ka sokongi caupa. ²⁶ Shegai gogo-na ikorongi i ntsumate i zuwa le ta a revei ukuna u mayun vi a kateshe. Kpam Kashila, uza da bawu wa kuwa, u dana ta a ka zuwa ta gba iyamba a reve n akani a na yi, tsara a wushuku kpam a gorimuko yi. ²⁷ Asaka Kashila, uza da aya koshi wari n kakiri, u wushi tsupige a asu u Yesu Kawauwi hal ubana bawu utyoku. Ami.

* 16:20 Kanangasi; wata, "Shetan" kala ka dem ka Kalapansi. † 16:24 Akorongi a cau a roku aza da a purai a tagarada u Aza a Roma a kalatsa ta makpanda ma 24.

Ukanikorongi u Kagita Ubana a Asu u Aza a Korintiya

Ukuppa u kadyanshi

Bulus korongu ta ikanikorongi i re ubana a asu u Atoni a Korintiya. Korintiya ilyuci i'ya i pige kpam a ikengi i kushiva. Ama a da a ka rongo pini a wuta ta a asu kau-kau. Kala ka ilyuci ki kari n karinga wa adama a ukuna u cingi u da wari pini. Kuwa ku kameli ka a ka isa Afurodita ka iryoci i tsicingi tsu ilyuci yi, kpaci a zuwa ta pini ashankala kazu ka te adama a aza da a ka gbashika yi. Bulus bana ta a ilyuci yi u yain manyan ma uyan atani tsara u tsara ikebe i'ya wa lya n u wenishiki ama a ukuna u Yesu. Ama ushani aza a Korintiya yi aza a unambi a da, shegai aza roku azapige a da ama a reve ta n ele.

A ukanikorongi u na vi Bulus wenishike ta tyoku da Atoni a ka rongo a asu u da ama a ka yansa ukuna u cingi cika. U da Atoni a gan ta a rongo na ndishi n shinga, kotsu a rongo abolo abolo a da a ka shilakanasa wa. U wenishike ta u da kotsu Atoni a yansa unyushi u tsishankala ko ukuna u cingi u roku wa. U dansa ta tyoku da Kashila ka ciga iyolo i rongo. A ukanikorongi u na vi, Bulus wenishike ta tyoku da uciga u mayun wari n ucira. U wenishike ta kpam tyoku da ulya u kayala u mayun wari. A makorishi, u wenishike ta tyoku da a 'yangasai Yesu a ukpa, nala dem atoni a ne a ka tsara utsara u kaci.

Utsara u kaci u Yesu a ukpa u tuko ta Atoni ucira u uma. Tagarada u na u tonuko tsu ta an utsara u kaci u Kirisiti u lai uciga u ili i likimba, kpam nala dem Atoni a ka fuda ta a 'yuwan ili i likimba a toni Kirisiti.

Ili i'ya i'ari a tagarada u na vi

Idyani n kavasuu ka Bulus (1:1-9)

Udani a kaci ka ubolomgbono kaci (1:10-4:21)

Ukpa da u upanamgbana u aza a kuwa a te (5:1-7:40)

Unaka Kashila tsupige a una u kameli (8:1-11:1)

Ulya u kayala n ukuna u kuwa ku Atoni (11:2-14:40)

Utsara u kaci u Kirisiti a ukpa (15:1-58)

Kune ubana a asu u aza a unambi (16:1-4)

Afofi a nwalu n Bulus (16:5-12)

Ili i'ya ya bala Bulus n idyani (16:13-24)

Ukuppa u kadyanshi

¹ Mpa Bulus uza da wa koronku da ukanikorongi u na vi, utoku u tsunu Sasatani dem wa danasa da ta. Kashila ka isa mu ta n woko kasuki ka Yesu Kirisiti Kawauwi adama a da nala Kashila ka cigai u woko.

² Eda Kuwa ku Atoni ku Kashila ka kari a Korintiya ka ma koronku. Kashila ka isa da ta i woko ama a uwulupki a ne. U gonuko da ta uwulupki a asu u Yesu Kawauwi. U yan ta dem nala a asu u ama a da gba a ka lyaka kala ka Yesu Kawauwi kayala a asu kau-kau. Kawauwi aya Asheku a tsunu kpam dem n Asheku a le.

³ Asaka Kashila Tata u tsunu n Asheku Yesu Kawauwi u naka da ukuna u shinga na ndishi n shinga.

Bulus cikpai Kashila

⁴ N tsu cikpa ta Kashila ka va adama a kune ku ushani ka u ne da, an i wokoi ama a Yesu Kawauwi gogo-na. ⁵ I yan ta utsari a ili dem, hal n gba kadyanshi n ureve dem adama a da i'ari kabolo n eyi. ⁶ Nala u wenike ta la vi ili i'ya n tonuko da a kaci ka ne mayun da. ⁷ Adama a nala i wusha ta gba kune ku Kulu ku Kashila ka u gain i tsara hal n i vani ugono u Yesu Kawauwi Asheku a tsunu. ⁸ Wa zuwa da ta i gbama hal ubana a makorishi tsara Kashila ka kana da n unyushi wa kain ka baci Yesu Kawauwi Asheku a tsunu wa gono. ⁹ Mayun da Kashila ka yanka da nala, kpaci u tsu yansa ta gba ili i'ya baci dem u danai, kpam u dangasa da ta i yain tsije n Maku ma ne; wata, Yesu Kawauwi Asheku a tsunu.

Atoni a pecenei abon abon

¹⁰ Ama a va, ma folo da, adama a kala ka Yesu Kawauwi Asheku a tsunu, gba de i panamgbana n atoku. Kotsu i pecene kaci ka de abon kau-kau wa, shegai bolomgbonoi kaci ka de tsara i woko n katakasuvu ka te n ure u uyawunsa u te. ¹¹ Ama a va, ama roku aza da a'ari a kuwa ku Kuluwi* a tonuko mu ta a da eda pini ya yamgbana

* 1:11 Kuluwi uka da, kpam a dana ko ama yi ama a ne a da ko agbashi ko aza da a ka rongo a kuwa ku te wa.

kananamgbani. ¹² A da ya dem a asuvu a de wa dansa ili kau-kau. Uza roku u dana, “Mpa Bulus da ma tono.” Uza roku u dana, “Mpa Apolo da ma tono.” Uza roku u dana, “Mpa Bituru da ma tono.” Uza roku kpm u dana, “Mpa Kirisiti Kawauwi da ma tono.”

¹³ A ka fuda a peci Kawauwi uza da wari uza u te a asu kau-kau da? A'a! Bulus kuwa adama a de a mawandamgbani da? A'a! A lyubugu da tsara i woko atoni a Bulus da? A'a! ¹⁴ N cikpa ta Kashila an bawu n lyubugi ko uza u te u de, shegai Kirisibu n Gayu. ¹⁵ Gogo-na ko uza wa dana a lyubugi yi a kala ka va wa. ¹⁶ (N ciba ta gban, n lyubugu ta dem Isitifanu n aza a kuwa a ne gba, shegai ma fuda ma ciba an n lyubugi aza roku kpm wa.) ¹⁷ Kawauwi ka suku mu n lyubugu ama wa. Shegai u suku mu ta n yain Kadyanshi ka Shinga. Kpm a'ayin a da baci ma yan Kadyanshi ka Shinga ki, n tsu yan ka n ugboji u ama wa, kpaci ma ciga ucira u ukpa u Kawauwi a mawandamgbani u woko u gbani wa.

Kawauwi ka ucira n kakiri ka Kashila

¹⁸ Ama da a'ari a ure u ubana a ukpa a pana baci akani a ukpa u Kawauwi, wa woko ta utengeshi ara le. Atsu kpm aza da Kashila ka wauwusa, tsu pana baci, ucira u Kashila u da. ¹⁹ A korongu ta a Tagarada u Kashila:

“Ma wacinsa ta kakiri ka aza da a bidyai kaci ka le a'ari n kakiri.

Ma kangu ta ureve u arevi.” ◇

²⁰ Nda kalen ka likimba u ayawunshi, n awenishiki a mele, n aza a kananamgbani ka ukuna? Kashila ka zuwa le ta a wokoi ili i gbani kpm u wenikei kakiri ka le ka woko ka gbani. ²¹ Kashila uza da wari n kakiri u bidiga ta kaci ka ne wa asaka ama a likimba u na a yain manyan n kakiri ka le a boli yi hal a wene yi wa. A unu n nala, aku u gonoi u dangasai u wauwa aza da a wushuki n kadyanshi ka tsu yain ku'ari, ka kari yavu utengeshi. ²² Aza a Yahuda a tsu zama ta a wene ikunesavu tsara u wenike le Kashila ka yan ta manyan. Awulawa a tsu ciga ta a tsara kakiri. ²³ Adama a nala, an tsu yain ku'ari ku Kawauwi ka kuwai a mawandamgbani, aza a Yahuda a bidya ta u da unyushi u da, Awulawa kpm a bidyai u da ili i gbani. ²⁴ Shegai a asu u aza da Kashila ka isa, gba aza a Yahuda n Awulawa, akani

yi a da na: Kawauwi, aya ucira n kakiri ka Kashila. ²⁵ Ko Kashila ka baci n utengeshi, u la ta ya dem kakiri, kpm ko wa baci bawu ucira, u la ta ya dem ucira.

²⁶ Ama a va, cibai tyoku da i'ari an Kashila ka dangasa da. Ama a likimba u naha a yawunsa an ama ushani a asuvu a de a'ari n kakiri wa. Ama da a'ari azapige a asuvu a de a'a gan wa. Ama da a'ari aza a kuwa ku tsugono a asuvu a de a'a gan wa. ²⁷ A unu u nala, Kashila ka dangasa ta ili i'ya likimba danai ili i utengeshi i'ya tsara u nei aza da a bidyai kaci ka le a'ari n kakiri uwono. U dangasai kpm aza da bawu a'ari n ucira tsara u nei aza da a'ari n ucira uwono. ²⁸ U dangasai ili i'ya ama a likimba a goroi a yawunsa yavu i maci i'ya wa ko kpm yavu ili i roku i'ya wa gba gba, aku u yankai ili i nala yi manyan a asu u ili i'ya a wenei n kalen tsara i woko i gbani. ²⁹ U yan ta nala tsara ko uza u yain aradi a kapala ka ne wa. ³⁰ Kashila ka ka zuwa da i woko ili i te n Yesu Kawauwi. U zuwai Kawauwi eyi kaci ka ne u woko kakiri adama a ulya u kapala u tsunu. Adama a ne a da Kashila ka wusha tsu. U gonuko tsu uwulukpi, kpm u nekei kaci ka ne tsara u wutukpa tsu a asu u unyushi u cingi. ³¹ Tagarada u Kashila u dana ta, “Uza da wa ciga u yain aradi, u yain a da a ili i'ya Asheku a yain koshi.”

2

Kadyanshi a kaci ka Kawauwi n ukpa u ne

¹ Ama a va, an n tuwai n tonuko da akani a da Kashila ka sokongi vi, n dansa n ureve u kadyanshi wa, kpm n wenike ugboji wa. ² Kpaci tun a'ayin a da mari n ada, n yawunsa ta n asansa n ko ndya wa, shegai bamu n Yesu Kawauwi koshi, hal gai ukpa u ne a mawandamgbani. ³ A'ayin a da n tuwai ara de vi, ikyamba i va i razugba ta hal gban ya je adama a uwonvo. ⁴ Kpm an n wenishikei na n yanyi ku'ari ki, n dansa ta karara. N yan ugboji wa, bele n leshi da n kadyanshi. N asaka ta Kulu Keri ku Kashila ku wenike ucira u ne. ⁵ Yan da n yain nala tsara i tsara upityanangu adama a ucira u Kashila, shegai adama a ugboji u vuma wa.

Kakiri ka Kashila

⁶ A'ayin a dā baci dem wari a asuvu a Atoni a dā a'ari n ucira, n tsu yan tã kadyan-shi n kakiri. Shegai icun i kakiri ka likimba wari n ka ka wa. Kpam icun i kakiri ka aza a tsugono a likimba a na a ka ciga ka wa, kpaci ele aza dā ucira u le wa woko u gbani u dā. ⁷ N dansa tã n kakiri ka Kashilã ka kari usokongi, ka u asakã usokongi hal n gogo-na. Kahu likimba gita, Kashilã ka fobuso tã kakiri ka nala ki tsarã u toko tsu tsupige. ⁸ Ko uza u tsugono u te a likimba wã la u revei n ka wa. A dā baci a'ari a revei n ka, a'ari a ka wandamgbana Asheku uza u tsupige wa. ⁹ Shegai Tagarãda u Kashilã u dana tã:

“Ili i'ya Kashilã ka fobusukoi aza dā a ka ciga yi

i la tã ili i'ya a wenei n a'eshi a le,

i la tã kpam ili i'ya a panai n atsuva a le.

Ko uza kotsu u yawunsa a ukuna u nala vi wa!”

¹⁰ Tso reve tã n ukuna u nala vi kpaci Kulu Keri ku Kashilã ku wenike tsu dē ko ndya wa. U tsu wene tã ko ndya wa hal dem n ili i usokongi i Kashilã. ¹¹ Adã koshi vu revei ili i'ya i'ari a katakasuvu ka vunu, Kulu Keri ku Kashilã kpam aya koshi u revei ili i'ya i'ari a katakasuvu ka Kashilã. ¹² Shegai Kashilã ka nãkã tsu tã Kulu Keri ku ne, ili i'ya i zuwai bawu tsu tsu yawunsa tyoku dā ama a likimba a tsu yawunsa i'ya gai la vi. Dã kpam dem i zuwai tsu tsu reve ili i'ya Kashilã ka nãkã tsu vi fãã. ¹³ Tso tonuko dã baci nala vi, tsu tsu yanka kakiri ka kadyan-shi ka vuma manyan wa. Tso tsu dansa tã kadyan-shi ka Kulu ku Kashilã ku tonuko tsu tsu dana a'ayin a dā tsa wutumkpusukã aza dā a'ari n Kulu ku Kashilã ukuna u mayun a kateshe. ¹⁴ Dã gai i zuwai she uza dā wari n Kulu ki aya koshi u tsu reve n unã u shinga u Kulu ku Kashilã vi. Uza dā baci dem bawu wari n Kulu ku Kashilã, u tsu yawunsa tã unã u shinga u nala vi utengeshi u dā. ¹⁵ Uza dā baci wari n Kulu ki, wa fudã tã wa vece ukuna u na vi, shegai eyi ko uza wa fudã wa vece yi wa.

¹⁶ Tagarãda u Kashilã u dana tã:

“Ya revei katakasuvu ka Magono ma Zuba?

Ya wa fudã wa nãkã yi adooki?” ◊

Shegai tsa fudã tã tsa reve ukuna u na vi, kpaci tsã tã n katakasuvu ka Kawauwi.

◊ 2:16 Isha. 40:3.

3

Agbashi a Kashilã

¹ Ama a wã, an n dansai n adã, n dansa n adã tyoku u Atoni a dā a'ari n ucira wa; u kanã tã n dansa n adã yavu edã aza a likimba na dā i'ari, ko kpam yavu mmuku n shili n dā i'ari a asuvu a Kawauwi. ² N neshe dã ilikulya wa adama a dā i buwai ve ucomo mani. Ko n gogo-na kotsu i rãsa ulya ilikulya wa adama a dā ya rongo tã tyoku dā ama a likimba na a ka rongo. ³ Ya yamgbana malyon n atoku a dē kpam n i shilakani. Nala u wenike tã an edã aza a likimba na dā, kpam ya tono ure u ne. ⁴ Uza u te u dē u dana tã, “Mpa Bulus dā ma tono.” Uza roku kpam u danai, “Mpa Apolo dā ma tono.” A'ayin a dā ya dansa nala, i yan tã yavu edã ama a likimba a dā.

⁵ Ya Apolo wari? Ya Bulus? Atsu agbashi a Kashilã a dā koshi aza dā a banga dã i wushuki. Ya dem a asuvu a tsunu manyan ma Asheku a nãkã tsu ma tsa yan. ⁶ Mpa icun i'ya n cei, Apolo kpam tsunki i'ya mini. Shegai Kashilã ka ka zuwai i'ya i gbonguroi. ⁷ Uza dā u cei n uza dā u tsungi mini a'ari n kalen wa, shegai Kashilã ka kari n kalen kpaci aya u zuwai i'ya i gbonguroi. ⁸ Uza dā u cei n uza dā u tsungi mini gbã ciga dā a ka ciga kashina ki ka lobono. Kashilã ka tsupa tã ya dem n manyan ma ne. ⁹ Kpaci atsu atoku a dā aza dā a ka yan manyan ma Kashilã kabolo, kpam edã kashina ka Kashilã.

Kuma ku Kashilã ka dem i'ari. ¹⁰ N yan tã manyan ma kamai ka shinga adama a dā Kashilã ka ka zuwa mu n fudã n yain ma, kpam n shigbã cuku tsu kuma tsi, uza roku kpam wa ma a zuba u ne. Shegai ya dem a asuvu a dē u kirana n tyoku dā wa ma. ¹¹ Cuku tsu kuma tsa tsu shigbã vi aya Yesu Kawauwi, uza wã kpam la wa shigbã tsu roku kau wa. ¹² A'ayin a dā baci ama a ka ma a zuba u cuku tsi, aza roku a ka yan tã manyan n zinariya ko azurufa ko atali a shinga, aza roku kpam a ka yan tã manyan nã ndanga ko a'iwã ko kpam ciwã. ¹³ Shegai a'ayin a ukondo n a afada a dā pini utuwã kain ka makorishi ka a ka kondo manyan ma kamai dem ka yain. Manyan dem a ka kondo tã ma n akina tsarã a wene ko akina yi a ka lya ma. ¹⁴ Kuma ki ku rãna baci

wa, kamai ki ka tsarā tā katsupi ka malen ma manyan ma ne. ¹⁵Shegai ku rāna baci, kamai ki ka namba tā ili gbā. Kamai ki ka la tā, shegai wa woko tā yavu uza da u lai a akina.

¹⁶N revei i reve tā eḏā kuwa ku Kashilā ka, kpm Kulu ku Kashilā kari a asuvu a de. ¹⁷Kashilā ka wacinsa tā uza da u wacinsai kuwa ku Kashilā ku na ki. Kpaci kuwa ki ka tā uwulukpi, kpm eḏā kaci ka de kuwa ki ka.

¹⁸Asakai uynsa kaci ka de. Uza roku wa wundya baci eyi uza u kakiri u da, tyoku da likimba wa wundya kakiri kari, she u gonuko kaci ka ne katengeshi a kapala ka le tsarā u woko uza u kakiri u mayun. ¹⁹Ili i'ya likimba bidyai kakiri ka, i'ya Kashilā ka bidyai i woko utengeshi. Tagarāda u Kashilā u dana tā, “Kashilā ka wanda tā aza a ugboji a'ayin a da a ka yan ugboji u le.” ²⁰U dana tā kpm, “Magona ma Zuba ma reve tā afobi a da aza a kakiri a yain a gbani a da.”

²¹Kotsu i yain arādi an ya tono vuma u pige u roku wa. Ili dem i de i'ya: ²²Bulus n Apolo n Bituru aza de a da. Nala dem gbā likimba u de u da. Uma n ukpa n a'ayin a gogo-na n a da a ka tuwā, a de a da. Mayun, ko ndya wa i de i'ya. ²³Eḏā kpm aza a Yesu Kawauwi a da, Yesu Kawauwi kpm uza u Kashilā u da.

4

Manyan ma asuki

¹U gan tā ama a wene tsu tyoku u agbashi a Kirisiti Kawauwi, aza da Kashilā ka nakai ukuna u maci u da wari usokongi. ²Kpm ama a naka baci agbashi manyan ma uyan, a tsu ciga le tā a yain ma n unaka u katakasuvu. ³Mpa ara va, n dambula ko eḏā ko kuwa ku afada ku yanka mu afada wa. Mpa gbam n tsu yanka kaci ka va afada wa. ⁴N reve n ukuna u cingi u roku u da n yain wa, shegai nala u zuwa n woko uza da bawu wari n unyushi wa. Asheku a da a tsu yanka mu afada. ⁵Adama a nala kotsu i kidaga uza ugana bawu kotsu a'ayin a yain wa, vanai ve hal she a'ayin a da Asheku a gonoi. Wa wenike tā ukuna u da wari usokongi gogo-na a kateshe, wa wenike tā kpm ili i'ya ama a ka ciga i'ya i'ari usokongi

a atakasuvu a le. Aku Kashilā ka woko uza da wa cikpala ya dem tyoku da u gain.

⁶Ama a va, n zuwa da tā i wundyana mu n Apolo tyoku u iryoci a ukuna u da ma dansa vi, tsarā i rotsongusu kalen ka udani u da u danai, “Tono i'ya a korongi a Tagarāda u Kashilā koshi.” Pini nala, ya yan n arādi i gorimuko uza u te i goro uza u te wa. ⁷Ya va wundya wari? Va wundya vu la Atoni a da a buwai? Ndyā wari n i'ya, i'ya bawu Kashilā ka naka vu? Kashilā ka baci ka naka van arādi ili i'ya wari n i'ya, ndya i zuwai wa yan arādi yavu n kaci ka wunu ka vu yain i'ya?

⁸Ya wundya tā yavu gbā ili i'ya ya ciga i'ā tā n i'ya. Ya wundya tā yavu aza a utsari a da i'ari. Hal i lyai tsugono bawu atsu. A'ari a dana gbam ngonon da i'ari kotsu tsu lyai tsugono tsi kabolo n aḏa. ⁹U yan mu tā yavu Kashilā ka zuwa tsu tā asuki tsarā tsu woko ama da bawu ama a ka naka tsupige, tsu wokoi yavu aza da a'ari a kuwa ku a'ali aza da a ka ne uwono a kateshe.* Tsu wokoi yavu ama da a purai a bankai a kakura tsarā a wuna le, tsarā gbā ama n atsumate a zuba a wundi tyoku da a ka kuwa. ¹⁰Ama a likimba a na a ka wundya yavu atsu utengeshi u da tsa yan an tsa yanka Kawauwi manyan. Shegai ara de kpm ya wundya tā yavu i'ā n kakiri an ya tono Kawauwi. Ya wundya yavu atakasuvu a tsunu a'ā n ucira wa, a de kpm n ucira. Ya wundya ama a ka nakasa da tsupige shegai atsu a ka nakasa tsu wa. ¹¹Hal n gogo-na gbam kambulu n kakuli ka tsari a upana, tsā kpm n aminya a u'uka a shinga wa. Ama kpm a ka yansa tsu mavura cika. Tsarā n kuwa ku kaci ku tsunu wa. ¹²Tsu matsa tā tsu yain manyan n akere a tsunu. Ama a yanka tsu baci unā u cingi, tsu tsu zuwuka le tā unā u shinga. Ama a ka yansa tsu baci mavura, tsu tsu kawunku tā ma. ¹³Ama a ka dansa baci kagbani a kaci ka tsunu, tsu tsu dansa tā ukuna u shinga a kaci ka le. Gogo-na gbam tyoku u kaviri da ama a bidya tsu ili i'ya a ka wotsongu n tyoku u akama a da a ka za a wotsongu.

¹⁴Ili i na yi korongu da ma korongu i'ya tsarā i pana uwono wa. Ciga da ma ciga n rono da atsuvu kpaci eḏā mmuku n va n da

* 4:9 Katigi ka aza a Roma ka lya baci kuvon aku a ka gono a kuwa, a kapala ka wa wala, aku asoje n aza da a banga yi a toni yi a cucina. Pini nala, aza da a kana tyoku u agbashi a'ayin a kuvon yi a toni a makorishi. Bulus ratsanaka tā kaci ka ne n agbashi a da a'ari a makorishi.

aza da ma ciga. ¹⁵ Ko i'a baci n awenishiki azu kupa (10,000) aza da a ka wenishike da a kaci ka Kawauwi, mpa tata u de koshi. I woko de mmuku n va a asuvu Kawauwi an n tonuko da ukuna u ne. ¹⁶ Adama a nala, ma folo da i toni iryoci i va i yain tyoku da mpa ma yansa. ¹⁷ Ili i'ya gai i zuwai ma sukunku da maku ma va Timoti i'ya gai la vi. Aya macigi ma va kpm kagbashi ka maci ka Asheku. Wa cibuga da ta ili i'ya n wenishikei a kaci ka Yesu Kawauwi tyoku da n wenishikei ko nte wa a asuvu a a'uwa a Atoni.

¹⁸ Aza roku a de a ka yan aradi yavu ma tuwa da ukyawan wa. ¹⁹ Shegai Asheku a wushuku baci n tuwa, wa barakpa wa ya wene mu ta. N tuwa baci ma wene ta ili i'ya aza a aradi a nala yi a ka yansa. Kpm ma reve ta mayun da baci a'ari n ucira u Kashila ko kpm kadyanshi ka gbani ka a'ari a uyansa. ²⁰ Kpaci tsugono tsu Kashila tsu adama a kadyanshi wa, shegai adama a ucira. ²¹ A asuvu a ili i re i na yi, ndya i dangasai, n tuwa n kajaɓu, ko gai n tuwa yuwu n uciga?

5

Afada a kaci ka tsishankala

¹ N pana ta a da uza roku a asuvu a de u yan ta tsishankala, a da wa vakusu n uka u tata u ne. Ko aza da gbam bawu a revei Kashila a kovo ta ucun u unyushi u nala vi. ² Ya yan aradi, a unu u da ya namgba katsuma. U gan ta gbam i loki yi kpm i wutukpa yi a asuvu a ama a de. ³ Ko an u wokoi ma ta mbari n ada, n tsu cibusa ta n ada. N yan ta afada yavu ma pini kaɓolo n ada. N ucira u da Yesu Asheku a naka mu, n kidaga ta vuma da u yain unyushi u cingi u nala vi ugana yavu ma pini n ada. ⁴ A'ayin a da baci i isa ndishi a ukuna u na vi, kulu ku va ka ta n ada, ucira u Yesu Asheku kpm wa rongo ta n ada pini a asu vi. ⁵ U kana ta i neke vuma u nala vi a asu u Kanangasi.†* Kanangasi ka wacinsa ta ikyamba i ne, shegai a ka wauwa ta kulu ku ne kain ka baci Yesu Asheku u gonoi.

⁶ Aradi a de a gan wa. I reve ta kalen ka udani u da u danai, "Maku ma yisti kenukulu ma ma tsu zuwa kira ku akala ku kasasu ku shita." Wata, i asaka baci vuma da wa yansa tsishankala tsi u lyai kelime

* 5:5 Kanangasi; wata, "Shetan" kala ka dem ka Kalapansi.

n ada, aza roku a asuvu a de a ka gitā ta uyansa unyushi u cingi tyoku da wa yansa. ⁷ Tyoku da aza a Yahuda a tsu takpa gba yisti da wari a a'uwa a le kahu a yain Abiki a Upasamgbana,† nala dem ya takpa vuma u nala vi a asuvu a de. Kashila ka wulukpe da ta adama a da Kawauwi ka kuwai u wutukpa tsu a unyushi u cingi. Wa ta tyoku u ncon n da aza a Yahuda a tsu kida a'ayin a Abiki a Upasamgbana caupa. ⁸ Adama a da wari mayun nala, u gan ta tsu rongo ucibusa atsu ama a Kashila a da. Tsu varangu yisti cau vi; wata, kotsu tsu rongoi n ahali a cingi n a malyon n ure u tsicingi tyoku da tsu yansai caupa kahu tsu woko Atoni wa, shegai tsu rongoi n ahali a shinga n ukuna u mayun tyoku u burodi u da bawu wari n yisti.

⁹ An n koronku da caupa, n tonuko da ta kotsu i pecemgbene n ama da a ka yansa tsishankala. ¹⁰ Aza da bawu a'ari Atoni alya ma dansaka wa. Mayun da aza roku a asuvu a le a ka yansa ta tsishankala. Aza roku a le a ka yansa ta kurura, aza roku aza a mawusuka, aza roku kpm aza a ulyasaka ameli kayala a da. Ya ciga baci i pecemgbene n icun i ama a nala yi, u kana ta she i asaka likimba. ¹¹ Ili i'ya ma tonusuko da i'ya, i pecemgbene n uza da wa isa kaci ka ne Katoni, shegai wa yansa tsishankala, ko kpm wa yansa kurura, ko kpm uza da wa lyasaka ameli kayala. I pecemgbene n uza da wa wishisa aza roku, ko kasoi, ko kpm uza u mawusuka. Kotsu gbam i lyai ilikulya kaɓolo n ucun u vuma u nala vi wa.

¹² Ma n ucira u da ma yanka aza da bawu a'ari Atoni afada wa. Shegai i'a ta n ucira u da ya barana Atoni a da a yain icun i inyushi i nala. ¹³ Kashila ka ka yanka aza da bawu a'ari Atoni afada. Tagarada u Kashila u dana ta, "Uza roku wa baci uza u cingi a asuvu a de, loko ni." ◇

6

Ubansaka atoku a kunu ku afada

¹ Uza roku a asuvu a de wa baci n ukuna n Katoni ka roku, kotsu i banka ukuna vi a asu u uza u afada u da bawu wari Katoni wa. Foloi ama a Kashila a yanka da afada a ukuna vi. ² I reve an kain ka roku atsu Atoni tsa yanka likimba afada wa? Eɗa baci ya yanka likimba afada, ya fuda ya yan afada

◇ 5:13 U.M.I. 17:7.

a ikuna i kenu i na yi wa? ³I reve an a a'ayin a dā a ka tuwā tsa yanka atsumate a zuba afada wa? Adama a nala ya fuda tā ya yanka ikuna i naha afada. ⁴I'a baci n ukuna icun i na, nidā ya bana a asu u aza a afada a kateshe, aza dā bawu ama a Kashilā a ka nākā karinga? ⁵N dana tā nala tsarā i pana uwono. N reve tā a ka namba uza roku a asuvu a dē uza dā wari n kakiri ka wa fudā wa yan afada a'ayin a dā baci ukuna u rukpāi a mere ma Atoni wa. ⁶Shegai a unā u dā ya yan nala, aku i gonoi ya bansāka atoku a dē a kuwa ku afada, ya yansa kananamgbani a kapala ka aza dā bawu a revei Kashilā.

⁷I bidya baci ukuna u dē ubana a kunu ku afada, i rukpā dē. Katoni ka roku ka yanka baci uza u te u dē i'ya bawu i gain, kotsu u banka yi a asu u uza u afada wa. Wa laka yi tā u yanka yi baci ukuna u roku wa. Ko kpm Katoni ka roku ka ryafa baci uza u te u dē, kotsu u banka yi a asu u uza u afada wa. Wa laka yi tā u asākā ukuna vi. ⁸Shegai edā dem i tsu nusa tā i ryafa kpm aza roku, i tsu yan tā dem nala a asu u atoku a dē Atoni!

⁹⁻¹⁰Kotsu i yinsā kaci ka dē wa. Mayun i reve tā ama a cingi a ka tsarā tsugono tsu Kashilā wa. Ama a na yi alya, aza dā a ka lyasāka ameli kayala. Nala dem aza a uyan tsishankala, n'a'ali a dā a ka vakusu n aka a roku, n aka a dā a ka vakusu n'a'ali a dā bawu a'ari a le, icun i ama a na a ka uwa a tsugono tsu Kashilā wa. A'ali a dā a asākāi atoku a le a'ali a ka vakusu n ele a ire kau-kau. Aza dā a ka boko, n aza a kurura, n aza a mawusuka, ele dem a ka uwa a tsugono tsu Kashilā wa. Asoi a dā a tsu gutukpa, n aza dā a wishisai a'ala a atoku a le, ama dā a ka yansa gbā ili i na yi a ka tsarā tsugono tsu Kashilā wa.

¹¹Kahu i wushuku n Kawauwi, aza roku a dē a yansa tā ili i gbani i nala yi. Shegai Kashilā ka zakā dā dē unyushi u cingi u dē u gonuko dā uwulukpi, kpm u gonuko dā i wokoi a asuvu a aza dā a'ari dere a kapala ka ne. U yan tā gbā ili i nala yi a asuvu a kala ka Yesu Kawauwi Asheku kpm n ucira u Kulu ku Kashilā ka tsunu.

Nākā Kashilā tsupige n ikyamba i vunū

¹²Aza roku a dē a dana tā naha: “Ma fuda tā ma yan ili i'ya baci dem ma ciga, adama a dā mārī Katoni.” Aku n wushunku le naha: “Mayun dā, uwenishike u nala

vi mayun dā, shegai nala u wenike la vi ili dem i'ya i'ari n kalen wa.” Ko n dana baci, “Ma fudā tā ma yan gbā ili i'ya ma ciga,” ma asākā ili yi i gonuko mu kagbashi ka ne wa. ¹³I dana tā, “Ilikulya i lobono tā adama a katsumā, katsumā kpm ka lobono tā adama a ilikulya.” Nala wari, shegai kain ka roku Kashilā ka kotso tā n ele gbā. Kashilā ka yan ikyamba adama a tsishankala wa. U yan tā i'ya adama a dā a ka gbashika Asheku, kpm Asheku a kirana tā n ikyamba i tsunu. ¹⁴Kashilā ka 'yangasā tā Asheku a ukpā, kpm wa 'yangasā tsu tā dem n ucira u ne. ¹⁵I reve tā ikyamba i dē apashi a ikyamba i Kawauwi a dā. U gan n bolomgbono kapashi ka ikyamba i Kawauwi n kashankala dā? Ko kenu! ¹⁶Kpm i reve an uza u bolomgbono baci ikyamba i ne n kashankala u woko dē ikyamba i te n eyi wa? Kpaci Tagarāda u Kashilā u dana tā, “Ama a re a le a ka woko tā ikyamba i te.” ◇ ¹⁷Shegai uza dā wari u bolomgboni n Asheku, kulu ku ne n ku Asheku ku woko tā ku te.

¹⁸Adama a nala she i suma uyan tsishankala. Gbā icun i unyushi u cingi i'ya ama a ka yansa a kateshe ka ikyamba ka wari, shegai bamu n tsishankala. Aza a uyan tsishankala a nusuka tā ikyamba i le. ¹⁹I reve an ikyamba i dē asu dā Kulu Keri ku tsu dusukusu dā wa? Kā tā a asuvu a dē. Kashilā n kaci ka ne aya u nākāi Kulu Keri. Edā i'ari n kaci ka dē wa, shegai edā aza a Kashilā a dā. ²⁰Kashilā ka tsila dā dē. U tsupa dē n katsupi ka pige. Adama a nala, u kpanā tā i yain ili i'ya ya nākā Kashilā tsupige n ikyamba i dē.

7

Uwenishike a kaci ka iyolo

¹Gogo-na ma tonuko dā tā ili i'ya n yawunsai a kaci ka ili i'ya i koronku mu a ukanikorongi u dē. I da, “Uza wa ciga baci u zuwa Kashilā ka pana kayanyan, u gan tā u rongo bawu u vaki n uka, ko kenu.” ²Shegai ili i'ya ma tonuko dā i'ya: aza roku a ka fudā a ka kpanā kaci ka le wa, she a ba a yan tsishankala. Adama a nala a dā u gain ya dem u zuwa uka u ne u dā wa vakusu n eyi koshi. Uka kpm u gan tā u bana iyolo a asu u vali dā wa vakusu n eyi koshi. ³U gan vali u

kpaḍa uvaku n uka u ne wa, nala wari kpaci aya vali u ne. Nala wari n uka vi kpaci aya uka u ne. ⁴Uka vi wa yan n ucira a kaci ka ikyamba i ne wa, she n vali vi. Nala dem vali vi wa n ucira a kaci ka ikyamba i ne wa, she n uka vi. ⁵Kotsu uza u te u le u bishinka utoku u ne ikyamba i ne wa, shegai ama a re le a wushuku baci a shamgba ve hal ubana a'ayin kenu, tsara a gonuko kaci ka le a asu u kavasu. Pini nala, aku a gono kpam tsara Kanangasi* ka kondo le adama a ukpaḍa u ukana u kaci u le wa. ⁶Dana da n danai nala tsara i tsara ucira u da ya kana kaci ka de a asuvu a iyolo. Shegai mele ma ma zuwuka da wa. ⁷Wa yan mu ta, gba Atoni a ka kpaḍa baci uyan iyolo, tyoku da mpa mari bawu uka, shegai Kashila ka naka ta ya dem kune ku ne, uza u na n kune ku ne kau, uza roku kpam n kune ku ne kau.

⁸Gogo-na eda ma dansaka agapa na nra na aza da a'ari Atoni. Wa lobono ta i rongo nala bawu i yain kpam iyolo tyoku da mpa mari. ⁹Shegai ya fuda baci ya kana kaci ka de wa, i yain iyolo. Wa laka ta tsulobo i yain iyolo n u da ya kuwa n maluwa.

¹⁰Ma ciga ta n barana da eda aza da i yain iyolo. Shegai mayun mpa ma barana da wa, Yesu Asheku da. Adama a nala mpa ma barana da wa, aya. Avu uka da baci, kotsu vu peci n vali u vunu wa. ¹¹Kpam ko vu pece baci kotsu vu yain iyolo i roku wa, shegai vu gono pini a asu u vali u cau u vunu. Avu kpam vali da baci, kotsu vu loki uka u vunu wa.

¹²Gogo-na eda aza da i zuwai aza da bawu a'ari Atoni eda ma dansaka. Yesu Asheku u wenishike tsu ko i te a kaci ka nala wa, shegai ma wenishike da ta a kaci ka ukuna vi. Aza roku a de a'ali a Atoni yi i'a ta n aka da bawu a'ari Atoni. Uka vi wa ciga baci u rongo n avu, kotsu vu loki yi wa. ¹³Avu uka da wari Katoni, kpam vali u vunu bawu wari Katoni, hal u wushuku u rongo n avu kotsu vu peci n eyi wa. ¹⁴Vali u da bawu wari Katoni kpam wari n uka u da wari Katoni, iyolo yi i'a ta uwulukpi adama a uka vi. Nala dem uka u da bawu wari Katoni wa baci n vali u da wari Katoni, iyolo yi i'a ta uwulukpi adama a vali vi. Nala baci wa, mmuku n de mari ma woko ta mmuku n da bawu mari uwulukpi. Shegai gogo-na

mmuku n de ma woko ta uwulukpi adama a uwulukpi u da vu tukoi a asuvu a iyolo yi.

¹⁵Uza da bawu wari Katoni ki, wa ciga baci u peci n Katoni ki, she Katoni ki ka zuwa yi u shamgba bamu n uciga u ne wa. Nala u gita baci, Katoni ki kabirya yi kpam n iyolo i nala yi wa. Shegai uciga utsara u da baci, iyolo yi i shamgba le pini n vali ko uka da bawu wari Katoni ki bawu a pecei, kpaci Kashila ka ciga ta Atoni a rongo ndishi n shinga n ama. ¹⁶N ada da ma dansa aka a da a'ari Atoni: Gaawan vali u vunu u woko Katoni ka Kawauwi adama a vunu. Nala dem eda a'ali a da i'ari Atoni: Gaawan uka u vunu u woko dem Katoni ka Kawauwi adama a vunu.

Toni Asheku kain dem

¹⁷A kuwa ku Atoni ka baci dem n banai n tsu tonuko le ta a shamgba pini tyoku da a'ari tun a'ayin a da Yesu Asheku u dangasa le, kpam Kashila ka isa le a woko ama a ne. Gogo-na nala kpam ma tonuko da. ¹⁸Tyoku u, uza da baci a kidai kacombi kahu u woko Katoni, kotsu u dana wa woko yavu a kida yi kacombi wa. U woko baci Katoni bawu a kida yi kacombi, kotsu u dana she u kida kacombi wa. ¹⁹Ko a kida yi kacombi ko a kida yi wa, gba ili i te i'ya. Ili i'ya i lai n kalen i'ya uyan u ili i'ya Kashila ka danai a yain. ²⁰Lyayi kelime n urongo tyoku da i'ari a'ayin a da Kashila ka isa da. ²¹Avu kagbashi ka? Kotsu u nala u bala vu wa, shegai vu tsara baci kabala ka va tsara kaci ka vunu, vu lyai kelime, nala wa n ukuna wa. ²²Aza da a'ari agbashi a'ayin a da Asheku a isa le vi, alya a ka woko yaa a asuvu a Asheku. Nala kpam aza da bawu a'ari agbashi a'ayin a da Asheku a isa le vi, a ka woko ta agbashi a Kawauwi. ²³Kashila ka tsila da de. U tsupa de n katsupi ka pige adama a de. Kotsu i woko tyoku u agbashi a ama hal i kpaḍa upanaka Kashila wa. ²⁴Ama a va, n doku ta n danai, shamgbai pini tyoku da i'ari a'ayin a da Kashila ka isa da, wa banga da ta i yain nala.

Aza da bawu a'ari n iyolo

²⁵Gogo-na a kaci ka ama da bawu a'ari n iyolo da ma korongu. Asheku a dana ukuna u roku tyoku da ama a na yi a gain a ka yan wa, adama a nala asaka n dana ili i'ya n yawunsai. Ya wushuku ta n ili i'ya n danai cinda Asheku a pana mu ta iyali. ²⁶Adama a

* 7:5 Kanangasi; wata, "Shetan" kala ka dem ka Kalapansi.

upana u ikyamba u gogo-na da i zuwai ma naka adooki a asu u aza da bawu a yain iyolo a rongo pini bawu iyolo. ²⁷ Shegai vu yan baci iyolo, kotsu vu peci wa. Vu yan baci kotsu iyolo wa, kotsu vu boli vu yain iyolo wa. ²⁸ Ko vu zuwa baci uka, vu nusa wa. Nala dem maku ma uka ma yan baci iyolo, u yan unyushi wa. Ma ciga kadambula ka iyolo ka tsara da wa.

²⁹ Ama a va, n tonuko da karara, a'ayin a tsunu a likimba a'a gan wa. Adama a nala a'ayin a da a woko tsu vi kotsu tsu nangasa a da a asu u kadambula a kaci ka iyolo wa. ³⁰ Kpam ko va baci a kushen adama a unambukatsuma, vu lyai pini kapala n ugbashika Asheku. Ko va baci a idyoshi n vu pani kayanyan, kotsu vu asaka upana u kayanyan u vunu u zuwa vu vu asansa n ugbashika Asheku wa. Ko vu tsara baci ili ushani, kotsu i zuwa vu vu asaka ugbashika Asheku Yesu Kawauwi wa. ³¹ A'ayin a da baci dem vu yain ili i na yi; wata, i'ya ama a tsu yan a likimba vi, kotsu vu nangasa a'ayin a vunu a ucifusa i'ya wa, kpaci likimba n ili i'ya i'ari pini gba ya kotsu ta gogo.

³² Ma ciga i rongo a kadambula a kaci ka ili i likimba wa. Uza da bawu wari n iyolo, wa fuda ta wa wuna a'ayin a ne a uyanka Asheku manyan, n u cibusi tyoku da wa zuwa yi u pana kayanyan. ³³ Shegai uza da wari n uka wa ta n kadambula cika. Wa yan ta kadambula a kaci ka ili i likimba, kpam n i'ya wa yan tsara uka u ne u pana kayanyan.

³⁴ Katakasuvu ka ne ka pece ta kure. Maku ma uka ko kpam uka da bawu wari n vali, wa fuda ta wa wuna a'ayin a ne a uyanka Asheku manyan. U naka Asheku kaci ka ne, ikyamba i ne n kulu ku ne. Shegai uka da baci wari n vali, u tsu yanka ta a'ayin a da wari n a da manyan u yain ili i likimba n i'ya wa yan tsara vali u ne u pana kayanyan.

³⁵ A'ayin a da baci dem n yain kadyanshi n ada naha, ciga da ma ciga n sira da wa, shegai an ma ciga n banga da da. Ma ciga ta i rongo n ahali tyoku da ama a Asheku a gain a rongo tsara i gbashika Asheku bawu ili i'ya ya damgarasa da.

† 7:37 Mkpanda n na mi ma yan ta kpam n kalen: A dana tata wa kangu makere ma ne ubana iyolo, kpam u wura de ayen a iyolo. Gogo-na tata vi yawunsa baci ugan u bishinka yi wa, kpam makere mi n kaci ka ne wa ciga iyolo, u asaka yi u yain. Unyushi u cingi u da wa. A dana tata vi u yawunsa ta n kaci ka ne bawu uza roku naka yi adooki u da wa asaka makere ma ne ma yain iyolo wa. U toni ili i'ya u yawunsa a kaci ka makere mi kpam u woko tyoku da wari. Ili i shinga i'ya dem.

³⁶ Uza yawunsa baci u yanka kamana ka ne dere wa an bawu a yain iyolo, hal kamana ki ka wura a'ayin a iyolo. Pini nala, u gonoi u tuwa u yawunsa wa yan ta iyolo yi, wa fuda ta wa yan i'ya. Nala woko unyushi wa. ³⁷ Shegai u shamgba baci n ucira a katakasuvu ka ne wa n ukuna u da wa zuwa yi u yain iyolo wa, kpam hal wa fuda wa kana kaci ka ne. U yawunsa baci gai n kaci ka ne bawu wa zuwa kamana ka ne ki. Wa n ukuna wa, u yan ta ili i'ya i'ari dere.† ³⁸ A yan baci iyolo yi ili i shinga i'ya, a yan baci iyolo yi wa, wa laka ta tsulobo.

³⁹ U kana ta uka u rongo a kuwa ku iyolo hal ukpa u vali vi. Pini nala, wa fuda ta u bana iyolo i roku, shegai u bana uza da wari Katoni iyolo. ⁴⁰ Ara va wa laka ta upana kayanyan wa rongo baci marana. Kpam yavu nala dem Kulu ku Kashila ka tono.

8

Ililikyala i'ya a darampkai ameli

¹ Gogo-na ma ciga ta n yain kadyanshi a kaci ka inyama i'ya a darampkai ameli. Gba tsunu tsu reve ta ili i roku a kaci ka ukuna u na vi. Ureve u zuwa tsu ta tsu yangasai avangatsu a tsunu n aradi, shegai uciga u zuwa tsu ta tsu banga atoku. ² Uza da baci u wenei yavu wa n ureve, kotsu u cina ureve u mayun wa. ³ Shegai uza da wa ciga Kashila, aya Kashila ka tsu reve kpam ka tsu kirana n eyi.

⁴ Ili i'ya n danai i'ya na a kaci ka utakuma u inyama i'ya a darampkai ameli: Tsu reve ta gai kameli ili i maci i roku i'ya a likimba wa, kpam tsu reve ta Kashila ka te ka koshi. ⁵ A tsu bidya ta ili i zuba n i likimba ushani "ashila" n "asheku" ili i'ya bawu i'ari "ashila" n "asheku" a mayun. ⁶ Shegai tsu reve ta tsu ta n Kashila ka te koshi, aya Tata, uza da u yain ili gba, u yan tsu kpam tsara tsu gbashika yi. Yesu Kawauwi aya koshi Asheku a tsunu. Ili i'a la i'ya bawu u yain wa, kpam adama a ne a da tsari n uma.

⁷ Shegai ya dem da revei nala vi mayun da wa. Aza roku a cuwana ka de n ameli, da i zuwai hal n ara a ka takuma baci icun i

inyama i nala yi, a tsu wene *tā* yavu i kameli i'ya. A wene *tā* yavu ya tsunku le *tā* ashinda a lya baci icun i ilikulya i nala yi. A yawunsa *tā* nala kpaci u wuyana le *tā* a takpana ili i shinga n i'ya bawu i'ari i shinga. ⁸ Mayun da ilikulya i tsu tuko tsu evu n Kashila wa. Tsu lya baci i'ya wa, ya jebe tsu ili wa. Tsu lya baci i'ya, ya doku tsu ili wa. ⁹ Shegai kotsu i kirana, kotsu utsara u kaci u ulya ilikulya u de u woko ili i'ya ya zuwa aza da bawu uyawunsa u le u gbamai a tadatsa wa. ¹⁰ I reve *tā* an ameli ili i maci i roku i'ya wa, adama a nala wa woko kadambula wa vu bana baci a kunu ku kameli vu lyai ilikulya. Shegai uza da bawu uyawunsa u ne u gbamai u wene vu baci va lya a kunu ku kameli, eyi dem wa yan *tā* maluwa ma wa lya. ¹¹ Ili i'ya vu revei nala vi, i wacinsa *tā* vuma u nala vi uza da Kawauwi ka kuwai adama a ne. ¹² Vu nusuka baci atoku a vunyu tyoku u nala hal vu zuwa le a yain ili i'ya a bidyai i cingi i'ya, avu dem vu nusuka *tā* Kawauwi. ¹³ Ma takuma baci inyama hal i zuwa utoku u *vā* u yain unyushi u cingi, ma doku ma takuma unyama wa gba uma u *vā*, kpaci ma ciga yi u tadatsa adama a *vā* wa.

9

Bulus ili i te i'ya n asuki a da a buwai

¹ Mpa yaa da mari. Mpa kasuki ka. N wene *tā* Yesu Asheku a tsunu, efa manyan ma Asheku a yain a akere a *vā*. ² Ko aza roku a bidya mu baci kasuki wa, efa i bidya mu *tā* kasuki. Efa n kaci ka de i'ā *tā* kabolo n Asheku, ili i nala i'ya i wenikei an mpa kasuki ka.

³ Uwushuku u da n wushunki aza da a ka wecike ucira u *vā* u da na: ⁴ Tsa *tā* n ucira u da tsa wusha ilikulya adama a manyan ma tsu yain. ⁵ Asuki a da a buwai n a'angu a Asheku, n Bituru gba a'ā *tā* n aka aza da a'ari atoni a Kawauwi aza da a soku le a nwalu n le. Tsa *tā* n ucira u da tsa yan dem nala. ⁶ U kana mpa n Baranaba tsu yain manyan aku tsu tsara ikebe i'ya tsa tsila ilikulya wa.

⁷ Kasoje ka bana baci a asu u kuvon, u tsu tsupa ikebe i ilikulya da? Uza u tsu ce kashina aku u kpada ulya ili i kashina yi? Kaliniki ka linaka ushiga bawu u soi mani ma le? ⁸ N yan kadyanshi ka na ki n ucira u *vā* wa, shegai Mele ma Kashila ma dana

tā dem nala. ⁹ Tsu yan *tā* kaneshi a Mele ma Musa korongi: "Kotsu i kimba una u kanaka a'ayin a da wa lapa ilya wa."* An Kashila ka danai nala, n anaka a da koshi wa yan kadyanshi? A'a! ¹⁰ N atsu da wa dansa. Uza da u limai n uza da u lapai a yain manyan ma le n uzuwa u uma u da a ka tsara kabon ka ilya yi. ¹¹ An tsu tonuko da akani yi, u woko *tā* yavu icun i Kashila i'ya tsu cei a asuvu a atakasuvu a de. Adama a nala tsa *tā* n ucira u da tsa wusha ilikulya n ili i'ya i buwai tyoku u ili i'ya tsu kapai ara de. ¹² I banga baci aza roku aza da a yanka da kuvari, tsa *tā* n ucira u da u lai u le.

Shegai atsu tsu tafa da uzuwa i naka tsu tyoku nala wa. Tsu pelenshike *tā* ili i'ya tsari n i'ya kotsu tsu bishinka Kadyanshi ka Shinga ka Kawauwi utambura wa. ¹³ I reve *tā* gai aza da a tsu yan manyan a Kuwa ku Kashila nte a tsu wusha pini ilikulya i le. Adarakpi a da a tsu yan udarakpa nte dem a tsu wusha pini kapashi ka le. ¹⁴ Nala dem Asheku a wenishikei aza da a tsu yan kuvari ku Kadyanshi ka Shinga a wushi ilikulya i le.

¹⁵ Shegai n tafa da uzuwa i naka nala wa. Kpam koronku da ma koronku da adama a da ma ciga i naka mu ili wa. N wene *tā* yavu da wa laka mu *tā* shana n kuwa n u da ya yan nala. ¹⁶ N yan aradi adama a da ma yansa kuvari ku Kadyanshi ka Shinga wa. Manyan ma nala mi ma Kashila ka danai n yain ma, kpam u kana *tā* n yain ma. Ter *vā* n 'yuwan baci ma uyan! ¹⁷ N yan baci manyan ma na adama a da mpa n kaci ka *vā* n dangasai n yain ma, u kana *tā* i tsupa mu. Shegai n yan *tā* manyan ma na mayun mayun adama a da Kashila ka ka naka mu ma. ¹⁸ Katsupi ka eni ka ma wusha? Kabala ka uyan kuvari ku Kadyanshi ka Shinga ka gbani, kpam n tsu zuwa ama a tsupa mu adama a manyan ma nala mi wa.

¹⁹ Mpa kagbashi ka uza ka wa. Shegai n gonuko *tā* kaci ka *vā* kagbashi ka ama gba tsara n lyai kaci ka ama ushani. ²⁰ A'ayin a da baci mari n aza a Yahuda, n tsu rongo *tā* tyoku u uza u Yahuda tsara n lyai kaci ka le. Mele ma Musa ma ma tsu lya tsugono tsu le, ko an u wokoi ma ma lya tsugono tsu *vā* wa. Shegai n tonon *tā* Mele mi derere tsara n lyai kaci ka le. ²¹ Nala dem an mari kabolo n Awulawa, n rongo *tā* tyoku u le, aza da bawu

* 9:9 A a'ayin a nala yi, a ka ciga baci a lapi ilya, anaka a da a ka rongo ukpatsa ilya yi hal she i gewe.

a ka tono Mele, tsarā n lyai kaci ka le. Nala u wenike an n kpaḍai utono Mele ma Kashilā wa, shegai n tono tā mele ma Kawauwi. ²²Nala dem, an m̄ari kabolo n aza ḍa bawu a'ari n ucira a asuvu a upityanangu, n woko tā dem yavu mā n ucira wa, tsarā n lyai kaci ka le. N woko tā gbā ili i'ya ma woko a asu u ama tsarā gai n lyai kaci ka le. ²³N yan tā ili i nala yi tsarā Kadyanshi ka Shinga ka tambura, kpm̄ n pana kayanyan adama a unā u shinga u Kashilā.

²⁴Cibai, a ka yan baci kalambale, ya dem u tsu suma tā, shegai vuma u te u ḍa koshi u tsu tsarā kune. Edā dem u kaṅa tā i suma tsarā i lyai kalambale ki.

²⁵Uza ḍa baci dem u yain kalambale ka nala ki u tsu fobuso tā kaci ka ne tsarā u tsarā kune ku funi† u ḍa wa namgba gogo.† Shegai aṅtsu tsu tsu fobuso tā kaci ka tsunu tsarā tsu tsarā kune ku funi ḍa wa rongo pini hal ubana. ²⁶Ḍa gai i zuwai n sumai she a kabaru ka kulya ki. Ḍa kpm̄ i zuwai n zuwai ucira u vā gbā tyoku u uza ḍa u tsu shilākaṅa n adimbi a ne tsarā u lyai kaci, tyoku u uza ḍa u tsu raḍagbusā akere a ne gbani gbani wa. ²⁷N kaṅa tā ikyamba i vā n gonukoi i'ya kagbashi ka vā, adama a ḍa a'ayin a ḍa baci n kotsoi uyanka aza roku kuḍari, Kashilā ka bishinka mu kune ki wa.

10

Kotsu i gbashika ameli wa

¹Ama a vā, ma ciga tā i ciba n ili i'ya i gitai n isheku i tsunu aza ḍa a tonoi Musa. Kashilā ka tono tā n ele an u suki kalishi ka walai a kapala ka le, aku u tuko le gbā le a upashi u Mala ma Shili† a iyamba i ekpi. ²Nala Kashilā ka lyubugu le a wokoi yavu atoni a Musa a asuvu a kalishi n a asuvu a kushiva. ³Gbā le a lya tā ilikulya i'ya i wutai a zuba. ⁴Gbā le a so tā mini ma ma wutai n ucira u Kashilā. Mini ma nala mi ma wutā tā a katali a zuba ka ka soku le, kpm̄ katali ka nala ki Kawauwi ka. ⁵Shegai gbā n nala aza roku a ḍa pini ushani a asuvu a le a yan ili i'ya Kashilā ka panai kayanyan ka le wa. Aku a wunusa le, ikyamba i le kpm̄ a wacinsai i'ya a asuvu a kakamba.

⁶Kpm̄ ili i nala yi i gita tā tsarā u woko tsu iryoci, tsarā i bishinka tsu uciga ili i cingi tyoku ḍa ama a nala yi a yain. ⁷Kotsu i

gbashika ameli tyoku ḍa aza roku a le a yain wa. Tagarāḍa u Kashilā u dana tā, “Ama yi a yan tā abiki a gbani kpm̄ a dusuki a lyai kpm̄ a soi. Aku a 'yangai a jei.” ⁸Aza roku a le a yain tsishankala, adama a nala, ama azu kamanga n azu a tatsu (23,000) a ḍa a kuwai a asuvu a kain ka te. Kotsu tsu yain unyushi u cingi tyoku ḍa a yain wa. ⁹Kotsu tsu kondo Magono ma Zuba tyoku ḍa a aza roku a le a yain wa, aku a'ali a kapusa le a wunusai. ¹⁰Kpm̄ kotsu i yain tsali tyoku ḍa aza roku a le a yain wa, kpci ili i'ya i zuwai Kashilā ka suki katsumate ka ukpa ka ne ka wuna le ḍa gai la vi.

¹¹Gba ili i nala yi i gita tā tsarā u woko tsu iryoci. A korongu tā i'ya tsarā u woko tsu kuḍari. Kpci tsa rongo tā a a'ayin a ḍa a'ari evu n ukotso. ¹²Va wundya baci vari n ucira, vu kirana kotsu vu rukpa wa. ¹³A'ayin a ḍa baci Kashilā ka kondo vu, kotsu vu ciba an nala dem wa konduso ama ḍa buwai. Kashilā ka tsu kaṅa tā kazuwamgbani ka ne, kpm̄ u tsu asaka ukondo vi u wura ili i'ya va kpaḍa ukawunku wa. A'ayin a ukondo, wa naḳa vu tā ucira u ḍa va fuda va kawunku u ḍa, kpm̄ Kashilā ka naḳa vu tā ure u ḍa va lya kaci ka ukondo vi.

¹⁴Ama a vā, adama a nala kotsu i suma ulyaka ameli kayala. ¹⁵Edā aza a kakiri a ḍa. Yawunsukai kaci ka ḍe ko ili i'ya ma ciga n tonuko ḍa vi i mayun i'ya. ¹⁶Tsu ciba baci a'ayin a ḍa Asheku a lyai ilikulya i makorishi, tsu bidya baci mako tsu cikpai Kashilā, mpasa n Kawauwi n ḍa tsa pece. Tsu golo baci burodi tsu takumai, ikyamba i Kawauwi i'ya tsari upece. ¹⁷Tsu pece baci burodi u te, tsu woko ḍe la vi ikyamba i te, ko an u wokoi tsā tā ushani.

¹⁸Cibai n aza a Isara'ila, ya dem reve tā an a yain udarāḳpa a asudarāḳpa, gbā aza ḍa a takumai inyama yi a woko tā ili i te n udarāḳpa vi.

¹⁹Tonuko ḍa ma tonuko ḍa an kameli ko ilikulya i'ya a yankai ameli udarāḳpa i'ari n kalen wa. ²⁰Shegai tonuko ḍa ma tonuko ḍa ili i'ya a darāḱpai ameli, ityoni i cingi i'ya a naḳai i'ya, Kashilā wa. Kpm̄ ma ciga i woko ili i te n ityoni i cingi wa. ²¹Ya so a mako ma Asheku aku i doku i soi a mako ma ityoni i cingi wa. Ya lya ilikulya i Asheku aku i doku i lyai ilikulya i'ya a nekei

† 9:25 A'ayin a nala yi, uza ḍa baci u lyai kalambale u tsu wusha tā funi ḍa a yain n avuku, kpm̄ u tsu rongo u'ekpe wa.

ityoni i cingi wa. ²²Tsa ciga tsu zuwa Asheku malyon da? Tsa wundya tsa n ucira u da tsa 'yuwan Asheku bawu u yan tsu mavura?

Nakqi Kashila karinga maco

²³Aza roku a de a dana ta, "Tsa fuda ta tsa yan gba ili i'ya tsa ciga!" Shegai n tonuko da ili dem da ya lobono uyan wa. I dana ta, "Tsa fuda ta tsa yan ili i'ya tsa ciga!" Shegai n tonuko da ili dem da ya banga da wa. ²⁴Kotsu vu zami ili i'ya ya lobono vu koshi wa. Vu zami dem ili i'ya ya lobono ama da a buwai.

²⁵Takumai inyama i'ya a ka dengishe a kuden. Kotsu i wecike ko a daramkpa i'ya kameli wa, atakasuvu a de a ka rongo ta na ndishi n shinga, ²⁶adama a da Tagarada u Kashila u dana ta, "Likimba u Asheku u da kabolo n ili i'ya i'ari pini a asuvu a ne gba." ◇

²⁷Aza da bawu a'ari Atoni a libana vu baci ulya ilikulya n ele, kpmam va ciga vu yain nala, wala ba vu lyai ili i'ya dem a naka vu. Kotsu vu wecike ko i'ari n mele wa. ²⁸⁻²⁹Shegai uza roku u tonuko vu baci, "Ilikulya i na a neke ta i'ya a asu u kameli," kotsu vu lyai ilikulya i nala yi wa, ko vu yawunsa baci unyushi u da wa, vu lyai i'ya wa. Adama a da uza da u tonuko vu vi u yawunsa ta unyushi u da vu lya baci i'ya.

Nida a ka kangu mu uyan ili i'ya ma fuda ma yan adama a da ya zuwa uza roku unyushi? ³⁰Ma cikpa baci Kashila adama a ilikulya aku n lyai i'ya, nida a ka gonuko mu uza u unyushi adama a da n lyai i'ya?

³¹Va lya baci, ko wa so, ko kpmam wa yan ili i roku, yan ili dem a ure da ya naka Kashila tsupige. ³²Kotsu vu yain ili i roku i'ya ya zuwa aza a Yahuda, ko Awulawa, ko kpmam Atoni a Kashila i woko le unyushi wa.

³³Yanyi tyoku da n tsu yan. N matsa ta n zuwa ya dem pana kayanyan a ili i'ya n yansai. N zama ili i'ya ya tuko mu ili i shinga wa, shegai ili i'ya i'ari i shinga a asu u ama, kotsu a tsara iwauwi.

11

¹U kana ta vu toni iryoci i va, tyoku da mpa n tonoi iryoci i Kawauwi.

Uwenishike a kaci ka ulya kayala

◇ 10:26 Ishp. 24:1.

²N cikpala da ta adama a da i tsu cibusa ta na mpa maco, kpmam n i toni uwenishike u da n tsu yanka da.

³Shegai n ciga ta i reve ili i na: Kawauwi ka ta n ucira a kaci ka vali, vali wa ta n ucira a kaci ka uka, Kashila kpmam ka ta n ucira a kaci ka Kawauwi. ⁴Vali da baci dem u palai kaci ka ne a'ayin a da wa yan kvasu ko wa dansa akani a Kashila, wa tuko ta Kawauwi uwono. ⁵Uka da bawu u palai kaci ka ne a'ayin a da baci wa yan kvasu ko wa dansa akani a Kashila, wa tuko ta vali u ne uwono. Uka u nala vi dere da wari n uka da a punai kaci adama a iryoci i uwono. ⁶Nala wari, u 'yuwan baci ucaca diko she a kuruwa kenji ka ne gba. An u woko ili i uwono i'ya a asu u uka a kidasa yi baci kenji ko kpmam a kuruwa yi ka, she u pala kaci ka ne. ⁷Kashila ka yan ta a'ali tsara a rotsu yi, a naka yi kpmam karinga. Nala u wenike ta kotsu vali u kimba ili i roku a kaci ka ne wa. Kashila ka yan ta uka tsara u naka vali u ne karinga. ⁸Kashila ka zuwa vali u kagita u wuta a asuvu a uka wa, shegai u zuwai uka u kagita u wuta a asuvu a vali. ⁹Kashila ka yan vali adama a uka wa, shegai u yan ta uka adama a vali. ¹⁰Adama a nala a da uka wa pala kaci ka ne tsara u wenike an wari a kere ka ucira u vali u ne, kpmam n adama a atsumate a zuba.

¹¹Tyoku da tsari utono Asheku, aka a'ari upeci n a'ali wa, a'ali kpmam a'ari upeci n aka wa. ¹²Mayun da uka u kagita u wuta a asuvu a vali, aka kpmam a matsai a'ali a da a buwai. Shegai Kashila ka ka yain ili gba. ¹³Wecei kaci ka de, u gan uka u yain kvasu bawu u cacai diko a kaci ka ne? Ili i uwono i'ya wa? ¹⁴Efa i wene tyoku da Kashila ka yain likimba wa, vali wa baci n kenji zakaka u tsu woko ili i uwono wa? ¹⁵Shegai uka wa baci n kenji ka bululu ili i tsulobo i'ya. Kashila ka ka naka yi kenji nala tsara ka woko yi ili i upalaka. ¹⁶Hal n gogo-na, ama roku a ka ciga ta a nanamgbana a ukuna u na vi, shegai ma dana ta atsu n a'uwa a Atoni a da a buwai kotsu tsu yan ili i roku kau wa.

Ulya u Ilikulya i Asheku

¹⁷A'ayin a da i bolomgbonoi a asu u te, i tsu yan ili i shinga wa shegai i gono i yain i gbani. Adama a nala ma cikpala da a uwenishike u da ma ciga n yanka da gogo-na vi wa. ¹⁸A kagita, n pana ta a da

a'ayin a da baci i bolomgbonoi i tsu pecene ta abon abon, kpm n wushuku ta n ukuna u roku u ili i na yi. ¹⁹ Malala ma la wa, u kana ta i yain n abon kau-kau a asuvu a de, pini nala, ya dem u wene aza da a ka yan ili mai. ²⁰ A'ayin a da baci i bolomgbonoi, i tsu wundya ta ilikulya i Asheku i'ya ya lya, shegai nala wari wa. ²¹ Adama a da a'ayin a da baci ya lya, i tsu yan ta maloko i wusanasa gba ilikulya yi, aku aza roku a woko n kambulu. Aza roku gbam hal a soi a gutukpa! ²² I'a n a'uwa a de asu u da ya lya kpm i soi wa? I goro kuwa ku Atoni ku Kashila da? I ne aza a unambi uwono da? Nda u gain n tonuko da? Ya wundya ma cikpala da an ya yansa nala da? Ma cikpala da wa, ko kenu!

²³ Asheku a naka mu ta uwenishike u da n wenishike da: N kayin ka a nekei Asheku Yesu vi, u bidya ta burodi. ²⁴ U cikpa ta Kashila adama a burodi vi, aku u jibamgbanaasai u da u danai, "Ikyamba i va i'ya na vi i'ya a nekei adama a de. Rongoi a uyansa nala kotsu i cibusa na mpa." ²⁵ Nala dem an a lyai ilikulya, aku u bidyai mako, u danai, "Mako ma na mi kazuwamgbani ka savu ka Kashila ka, nala u wenike ta ukuna u maci u da a shamkpai a mpasa n va. A'ayin a da baci dem i soi a mako ma na mi, uyansa nala wa zuwa ta i ciba na mpa." ²⁶ I takuma baci burodi na kpm i soi a mako ma na, dansa da i'ari udansa Kawauwi ka kuwa ta. Rongoi udansa nala hal u gono.

²⁷ Adama a nala uza da baci u takumai burodi u Asheku ko kpm u soi a mako ma ne a ure u da bawu wa naka yi tsupige, u yan ta unyushi u cingi a ikyamba i Asheku na mpasa n ne. ²⁸ Da gai i zuwai u gain i kondo ve kaci ka de kahu i takuma burodi ko kpm i soi a mako ma ne mi. ²⁹ Kpaci i reve baci kalen ka ikyamba i Asheku wa, aku i takumai burodi ko kpm i soi a mako ma ne, kaci ka de ka ya ronuko ukida u ugana. ³⁰ Ili i'ya i zuwai aza roku a de ushani a'ari na mbala kpm bawu ucira u ikyamba da gai la vi, hal aza roku gbam a kuwai. ³¹ Tsa gitai baci ve tsa kondo kaci ka tsunu, Kashila ka yanka tsu afada wa. ³² Shegai Asheku a tsu yan tsu ta mavura u lapula tsu, tsara a makorishi a wacinsa tsu wa, a'ayin a da baci a ka wacinsa likimba.

³³ Adama a nala ama a va, a'ayin a da baci i bolomgbonoi tsara i lyai ilikulya i Asheku,

kotsu i vanamgbana. ³⁴ Kpm aza roku a de a'ayin a da baci n kambulu, gitai ve i lyai ilikulya a kuwa, tsara a'ayin a da baci ya lya kabolo i ronuko kaci ka de kadama a asu u Kashila wa.

Ma tonuko da ta ili i'ya ya yan a ukuna u roku n tuwa baci.

12

Kune icun kau-kau ku Kulu Keri

¹ Ama a va, gogo-na ma koronku da ta a kaci ka kune ku Kulu Keri ku tsu nakasa ya dem icun kau-kau a asuvu a tsunu.

Ma ciga da ta i reve ukuna u maci a kaci ka le. ² Ma ciga ta i ciba kahu i woko Atoni a Asheku, a tono ta n ada a ure u da bawu u gain tsara i gbashika ameli a da bawu a ka dansa. ³ Ma ciga ta i reve uza u dana baci, "Yesu uza u unu u cingi da!" Kulu Keri ku Kashila ku tono n vuma u nala vi wa. Kpm uza u dana baci, "Yesu Asheku a da!" Kulu Keri ka koshi ku zuwa yi u dana nala.

⁴ Kune ka pini icun kau-kau, shegai Kulu ku te ka ku tsu neke ka. ⁵ Ire i'ya pini ushani i uyan tsugbashi, shegai gba tsunu Asheku a te a da tsa gbashika. ⁶ Ama a tsu fuda ta a yain icun manyan kau-kau, shegai Kashila ka te ki ka ka tsu naka ya dem ucira u yain manyan nala.

⁷ Kulu ku tsu wenike ta kaci ka ne a asu u Katoni dem, ku naka yi baci manyan ma ma banga Atoni gba. ⁸ Kulu ku Kashila ku tsu naka ta uza ucira u uyan adooki n kakiri. Kulu ku te ki ka kpm ku tsu naka uza roku ucira u yain kadyanshi ka kari ushadangi n ureve. ⁹ Kulu ku te ki ka kpm ku tsu naka vuma upityanangu u pige. Ku naka kpm uza roku ucira u tanasa ama. ¹⁰ Ku naka uza u na ucira u uyan ikunesavu, uza u nide kpm u naka yi ucira u ku'ari ku akani a Kashila. Ku naka kpm uza roku ucira u utakpana ili i'ya i wutai a asu u Kashila n i'ya bawu i wutai a asu u Kashila. Kulu Keri ka ku tsu naka uza roku ucira u uyan kadyanshi n aletsu a roku. Ku naka kpm uza roku ucira u todugbuso ili i'ya a dansai n aletsu a roku yi. ¹¹ Kulu Keri ku te ku nala ki ka koshi ku tsu naka kune ku nala ki gba. Aya u tsu yawunsa ko kune ku eni ka ya dem wa tsara.

Ikyamba i Kawauwi n apashi a ne

¹² Ikyamba i vuma ili i te i'ya, shegai i'la ta n apashi ushani. Ko an u wokoi apashi a da

pini ushani a ikyamba a da a bolomgbonoi a wokoi ikyamba i te. Ikyamba i Kawauwi dem nala i'ari. ¹³ Aza roku a tsunu aza a Yahuda a da, aza roku kpm Awulawa. Aza roku a tsunu agbashi a da, aza roku kpm agbashi a da wa. Shegai Kulu Keri ku lyubugu tsu ta ku gonuko tsu kapashi ka ikyamba i Kawauwi. Gba tsunu Kulu ku te ka tsu wushai.

¹⁴ Mayun da, ikyamba i'a ta n apashi kau-kau, kapashi ka te ka wa. ¹⁵ Kune ku dana baci, "Mpa ma a kapashi ka ikyamba wa, kpaci mpa kukere ku wa," nala u kangu yi u woko a kapashi ka ikyamba da? ¹⁶ Kutsuvu ku dana baci, "Mpa ma a kapashi ka ikyamba wa, kpaci kutsuvu ka koshi mari mpa keshi ka wa," nala u kangu yi u woko a kapashi ka ikyamba da? ¹⁷ A da baci ikyamba gba keshi ka, nida ya pana? Kpm a da baci ikyamba gba kutsuvu ka, nida wa tsukpa magulani? ¹⁸ Shegai Kashila ka yan ta ikyamba i tsunu n apashi ushani, kpm u zuwa ta kapashi dem asu u da wa ciga ka. ¹⁹ A'ari a da baci gba apashi a ikyamba kapashi ka te ka koshi, i'ari ya woko ikyamba wa. ²⁰ Mayun da, apashi a da pini ushani, shegai ikyamba i te i'ya.

²¹ Wa yan wa keshi ka tonuko kukere, "Vari n kalen wa!" Ko kaci ka tonuko a'ene, "I'ari n kalen wa!" ²² Wa yan nala wa! Apashi a ikyamba a da tsa wundya yavu a'a n ucira wa vi, a da a lakai kalen cika. ²³ Apashi a roku a da pini a ikyamba i tsunu a da tsu wenei yavu a'ari n kalen cika wa, shegai tsu la ta ukirana n a da cika. Tsu tsu pala ta apashi a ikyamba i tsunu i'ya bawu tsa ciga a wene, ²⁴ shegai tsu tsu asaka ta a roku bawu tsu palai. Kashila ka fobuso ta ikyamba i tsunu tyoku da gban apashi a da tsu wenei yavu a'ari n kalen wa a da a wokoi n kalen cika. ²⁵ U yan ta nala tsara u zuwa gba apashi a ikyamba a yain manyan kabolo derere, kapashi dem ka kirana n atoku. ²⁶ Kapashi ka ikyamba ka te ka pana baci ikyamba, apashi a da a buwai dem a ka pana ta ikyamba n eyi. A naka baci kapashi ka te tsupige, a da a buwai gba a ka zangana ta kabolo n eyi.

²⁷ Gba de kabolo, ikyamba i Kawauwi i'ya

i'ari. Ya dem kapashi ka ikyamba ka ne ka. ²⁸ Aza roku a da na aza da Kashila ka zuwai a ikyamba i Kawauwi: aza a kagita asuki a da, aza a ire ntsumate, aku aza a tatsu awenishiki. Kashila ka zuwai kpm aza a uyansa ikunesavu, n aza da a'ari n ucira u utansa ama. U zuwai kpm aza da a tsu bangasa atoku, n aza a utono n ama. U zuwa ta kpm dem aza a uyan kadyanshi n aletsu a roku. ²⁹ Ya dem da wari kasuki? Ya dem da u tsu dansa akani a Kashila? Gba da ama a'ari awenishiki? Ya dem da wari n ucira u da wa yan ikunesavu? Mayun tani nala wa. ³⁰ Ya dem da wari n ucira u da wa tansa ama? Kashila ka naka gba tsunu ucira u da tsa fuda tsa dansa n aletsu kau-kau? Ya dem da wa fuda wa todugbuso ili i'ya a dansai n aletsu a roku? Mayun tani nala wa. ³¹ Shegai i zuwa maluwa i tsara kune ka ku lai tsulobo.

Gogo-na ma tonuko da ta ili i roku i'ya i lakai gba.

13

Uciga

¹ N dansa baci n aletsu a ama, ko kpm n kaletsu ka atsumate a zuba, shegai bawu ma ciga ama, kadyanshi ka va ka rotsu ta mawura ma ulapa u urim, * ko kpm mawura ma kalingi. ² Kulu ku naka mu baci ucira u da ma dansa akani a Kashila, shegai bawu ma ciga ama, mpa ili i roku i'ya wa. Nala kpm ma fuda baci ma reve ili hal dem n ili i'ya i'ari usokongi, kpm bawu ma ciga ama, n woko ili i roku wa. Nala dem wa woko ma baci n upityanangu u da ma tonuko masasa ma 'yanga ma gono a asu u roku. ³ Ko n naka baci aza a unambi gba ili i'ya mari n i'ya, kpm ko n neke baci ikyamba i va udarakpa u urunukpa, n ciga baci ama wa, u woko mu ta ili i gbani.

⁴ Uciga wa ta n ahankuri n tsulobo. Uciga wari n malyon wa. Uciga u tsu dansa n aradi wa. U tsu bidiga kaci ka ne tsupige wa. ⁵ U tsu dansa tsara u nusuka ama wa. U tsu matsa u tsaraka kaci ka ne ili maco wa. U tsu yan maloko ma uyan upan wa. U tsu ciba n unyushi u da ama roku a yanka yi wa. ⁶ U tsu yan mazanga a'ayin a da

* 13:1 A tsu yan ta manyan n ili i na yi a asu u ulyaka ameli kayala. Kacan ka a tsu rongu uyansa ka tsu naka Kashila ka maci tsupige wa. Nala kpm dem, uza roku u yan baci kadyanshi n aletsu a roku bawu u bangai kuwa ku Atoni, ka ta tyoku u kacan ka ulyaka ameli kayala kpaci ka naka Kashila ka maci tsupige wa.

ukuna u cingi u gitai wa, shegai u tsu yan ta mazanga a'ayin a da ukuna u mayun u wutai a kateshe. ⁷Uciga u tsu kotso wa, u tsu asaka uwushukusu wa, wa ta n uzuwa u uma maco, kpam u tsu kawunku ta maco.

⁸Uciga u tsu barakpa ta hal ubana. Kune ku kadyanshi ka akani a Kashila ka kotso ta. Kune ku kadyanshi n aletsu a roku ka kotso ta. Kune ku ureve dem ka kotso ta. ⁹⁻¹⁰Kpaci kune ku tsunu ku ureve n ucira u udansa akani a Kashila ku shadangu wa; shegai a'ayin a da baci u da wari ushadangi u tuwai, pini nala, u da bawu wari ushadangi vi wa woko u gbani. ¹¹An mari maku, n dansa ta tyoku u maku, n yawunsa ta tyoku u maku, n yansa ta kaco tyoku u maku. An n gbonguroi, aku n asakai uyansa tyoku da maku ma tsu yansa. ¹²A'ayin a na, an tsa wenishe ili i Kashila, tsu wene i'ya sarara wa, tyoku da vu tsu wene kaci ka vunu vu webele baci madubu ma mari dusu. A'ayin a ka tuwa ta a da tsa wene Kashila a'eshi a'eshi. Gogo-na ureve u va kenu da wari, shegai a'ayin a nala yi ma koruso ta ma reve ili gba, tyoku da Kashila ka reve mu gba gba.

¹³Ili i tatsu i'ya pini i'ya ya barakpa: up-ityanangu, n uzuwa u uma, n uciga, kpam i pige a asuvu a le i'ya uciga.

14

Kulu Keri n kune

¹Yanyi gba ili i'ya ya yan i cigi atoku a de. Kpam dem i yain n maluwa ma uwusha kune ushani ka Kulu Keri ku tsu naka da, kpam kune ka ku lakai ka ku udansa akani a Kashila. ²Aza da a tsu dansa n aletsu kau-kau a tsu dansa n ama da bawu a ka pana wa, shegai n Kashila uza da u tsu panaka le. A tsu dansa ta ukuna u maci u da wari usokongi n ucira u Kulu Keri. ³Shegai aza da a tsu dansa akani a Kashila a tsu dansa ta n ama tsara a banga le, a gbatatangu le, kpam a tanasa le atakasuvu. ⁴Aza da a tsu dansa n aletsu kau-kau kaci ka le ka koshi a tsu banga, shegai aza da a tsu dansa akani a Kashila a tsu banga ta kuwa ku Atoni gba. ⁵N dana ta, wa lobono da ta i dansa n aletsu kau-kau gba de, kpam wa la ta tsulobo gba de i'ari i fuda i dansa akani a Kashila. Kune ku udansa akani a Kashila ku la ta ka udansa n aletsu kau-kau kalen. Kune ku aletsu ki she a tsara uza da wa fuda

wa todugbuso kalen ka aletsu ki da ka banga gba kuwa ku Atoni.

⁶Ama a va, n tuwa baci ara de n dansai n aletsu kau-kau, nida nala wa banga da? Nala wa banga da wa, ko kenu. Shegai n tonuko da baci ili i'ya Kashila ka wenike mu, ko n tonuko da kpam ili i ureve, ko akani a da Kashila ka ciga mu n dansa, ko uwenishike. ⁷Ili i'ya a tsu fulusa tyoku u ugbali ko kpam i'ya a tsu keme tyoku u molo ili i'ya bawu i'ari n uma, uza wa reve ushipa vi wa she kakemi ki ka keme karara. ⁸Kavana ka ka tsu tono n asoje ka shika baci mai wa, nida asoje yi a ka fobuso? ⁹Nala dem uza wa fuda wa reve ili i'ya va dansa wa, she vu dansa karara. Nala baci wa, n uwule u da koshi va dansa. ¹⁰Aletsu a da pini icun kau-kau a likimba, kpam kaletsu ka la ka bawu kari n kalen wa. ¹¹Uza wa dansa baci n kaletsu ka bawu n panai, n tsu woko ta kamoci. ¹²Ya ciga baci kune ku Kulu, foloi Kashila ka naka da ka ka banga gba kuwa ku Atoni.

¹³Uza da baci wari n kune ku kadyanshi n aletsu kau-kau, u yain kvasu ka wa tsara kune ka wa fuda wa todugbuso ili i'ya wa dansa. ¹⁴Kpaci n yan baci kvasu n aletsu kau-kau, kulu ku va ka ka yan kvasu ki, shegai n reve ili i'ya ma dansa wa. ¹⁵Ndya ma yan? Ma yan ta i'ya gba. Ma yan ta kvasu a kulu, kpam ma yan ta kvasu n kadyanshi ka n revei. Ma shipa ta a kulu, kpam ma shipa ta n kadyanshi ka n revei. ¹⁶I bolomgbono baci ya cikpala Kashila n kulu ku de, ama roku a ka reve wa. A reve baci ili i'ya ya tono wa, nida a ka reve a wushuku, "Ami"? ¹⁷Vu cikpala ta Kashila mai, shegai nala u banga uza roku wa.

¹⁸N cikpa ta Kashila an ma fuda ma dansa n aletsu kau-kau ushani n la da. ¹⁹Shegai tsu bolomgbono baci ulyaka Kashila kayala, n da u laka ta tsulobo n dansa idani i tawun i'ya ama a panai, n u da ma dansa idani azu kupa (10,000) n aletsu kau-kau.

²⁰Ama a va, asakai uyawunsa tyoku da mmuku n tsu yawunsa. Wokoi tyoku u ibaba i'ya bawu a yain ili i cingi. Kpam i woko aza da a kuwai a uyawunsa u de. ²¹A korongu ta a Tagarada u Kashila:

"Magono ma Zuba ma dana ta,
'Ma dansa ta n ama a va n aletsu kau-kau a da amoci a ka fuda a dansa.
Shegai gba n nala a ka panaka mu wa.' "

²² Kune ku kadyanshi n aletsu kau-kau iriyoci i'ya adama a aza da bawu a'ari Atoni, shegai Atoni wa. Kune ku udansa akani a Kashila ka banga ta Atoni, shegai aza da bawu a'ari Atoni wa. ²³ Ko n nala, aza da bawu a'ari Atoni ko kpam aza da bawu a reve ili i na yi, a'a baci kabolo n ada asu u da i bolomgbonoi vi, a panai ili i'ya ya tono n aletsu kau-kau, a ka yawunsa ta yavu ijan i'ya da. ²⁴ Shegai ama a nala yi a pana baci ya dem wa dansa kadyanshi ka Kashila, a ka reve ta ele aza a unyushi a da, kpam i'ya a panai vi ya yanka le ta afada. ²⁵ A ka dansa ta ili i'ya i'ari usokongi a atakasuvu a le. Aku a kudangu a lyaka Kashila kayala, a dana, "Mayun da Kashila ka ta kabolo n ama a na yi."

Yanyi ikuna mai a a'ayin a ulya kayala

²⁶ Aje a va, a'ayin a da baci i bolomgbonoi ya lya kayala, u kana ta i yain ili adama a da wa lobono uza da baci dem wari pini. Nala wari uza roku u shipa baci, ko wa wenishike, ko u dansa ili i'ya Kashila ka danai, ko u dansa n aletsu kau-kau, ko u todugbo ili i'ya vuma vi u danai. ²⁷ I bolomgbono baci, ya fuda ta ya asaka uza roku u dansa n aletsu kau-kau, ko ama a re, shegai kotsu a lai ama a tatsu wa. A dansa uza u te uza u te, aku uza roku u todugbo ili i'ya a ka dansa. ²⁸ Shegai uza wa baci la wa todugbo wa, u kana ta uza da wa dansa n aletsu kau-kau vi u pada, aku u dansa n kaci ka ne n Kashila koshi.

²⁹ Asaka ama a re ko ama a tatsu a dansa akani a Kashila, aku ama da a buwai a kondo udyanshi vi ko wa mai. ³⁰ Shegai uza roku wa dansa baci akani a Kashila, aku Kashila ka wenikei uza roku ili i roku, uza da wa dansa akani yi she u shamgba ve u asaka uza u nide vi u dansa. ³¹ Asakai uza u te uza u te u dansa, tsara gba de i rotsongusu ili i roku i tsara ugbamatangu. ³² Ama da a tsu dansa akani a Kashila a tsu fuda ta a kana kaci ka le a asaka aza roku a dansa. ³³ Kashila ka ciga ta ama a yain ili i ndishi n shinga n a tonomgboni, shegai kabarikete wa.

A'ayin a da baci ama a Kashila a bolomgbonoi ulya kayala, ³⁴ aka she a pada bini. Kotsu i asaka le a dansa wa, adama a da Mele ma dana ta aka a ka woko ta aza da a ka gorimuko ama. ³⁵ Ili i'a baci pini i'ya a ka ciga a reve, she a weci a'ali a le a gono baci kuwa. Ili i uwono i'ya aka a dansa a asu u kabolo.

³⁶ Kadyanshi ka Kashila ara de da ka gitai wa, kpam ara de da koshi ka rawai wa. ³⁷ Va wundya baci kaci ka vunu avu uza u udansa akani a Kashila da, ko kpam wari n kune ku Kulu, va reve ta korongu da ma korongu ili i'ya Asheku a tonuko mu n koronku da. ³⁸ Adama a nala, kotsu i panaka uza da bawu u panakai ili i'ya n korongi wa.

³⁹ Ama a va, i yain n maluwa ma udansa akani a Kashila, shegai kotsu i kangu uza da wa dansa n aletsu kau-kau wa. ⁴⁰ Gba ili i'ya baci dem ya yan, i yain i'ya a ure u da u lobonoi kpam i tonomgbonoi mai.

15

U'yangga u Kawauwi a ukpa

¹ Ama a va, gogo-na ma ciga ta n cibuga da n Kadyanshi ka Shinga ka n yanka da kubari caupa. I wusha ta ka, n upityanangu u da i'ari n u da gogo-na, i shamkpa ta Kadyanshi ka Shinga ka nala ki. ² Kpam Kadyanshi ka Shinga ka na ki ka ka wauwa da i lya baci kapala n uwushukusu n ili i'ya n tonuko da. I yan baci nala wa, upityanangu u de u gbani u da.

³ N tonuko da ta ili i'ya a tonuko mu. Ukuna u da u lai kalen u da na: Kawauwi ka kuwa ta adama a unyushi u cingi u tsunu, tyoku da Tagarada u Kashila u danai. ⁴ A cidangu yi ta, an a yain a'ayin a tatsu, aku a 'yangasa yi n uma, tyoku da Tagarada u Kashila u danai. ⁵ U wenike ta kaci ka ne ara Bituru, aku u wenikei kaci ka ne a asu u Kupanamere. ⁶ An nala wurai, aku u wenikei kaci ka ne a asu u atoni a ne a da a lai amangatawantawun (500) a asu u te. Ama ushani a asuvu a aza da a wene yi aza roku a buwa ta n uma, shegai aza a roku a kuwusa de. ⁷ Aku u wenikei kaci ka ne ara Yakubu, pini nala, u wenikei kaci ka ne a asu u asuki yi gba. ⁸ A makorishi, aku u wenikei kaci ka ne ara va, mpa uza da gbam a matsai a a'ayin a da bawu a gain a matsa mu.

⁹ Gba asuki a nala yi a la mu ta. Mpa n ratsa a isa mu kasuki wa, kpaci n yanka ta kuwa ku Atoni a Kashila mavura. ¹⁰ Shegai ukuna u shinga u Kashila u da u gonuko mu ili i'ya mari, kpam ukuna u shinga u ne utuwa ara va ili i gbani i'ya wa. N matsai n yain manyan hal n lai gba asuki a da a buwai, shegai mayun da, ukuna u shinga u Kashila u da u yain manyan mi, mpa wa. ¹¹ Adama a nala, n yanka da baci kubari ko

kpam kasuki ka roku a asuvu a le ka yanka da kuɓari, gba ili i te i'ya tsu yain, kpam ili i'ya i wushuki i'ya.

U'yangā u akushe

¹² Tsu yan baci kuɓari ku a 'yangasai Kawauwi a ukpa, nida aza roku a de a ka dana akushe a ka 'yangā a gono n uma wa? ¹³ Nala mayun da baci, wa wenike la vi de a 'yangasā Kawauwi wa. ¹⁴ Kpam a 'yangasā baci Kawauwi wa, kuɓari ku tsunu ku gbani ka, kpam upityanangu u de u gbani u da. ¹⁵⁻¹⁶ A 'yangasā baci akushe a gonoi n uma wa, Kashilā ka 'yangasā Kawauwi wa. Shegai tsu dana ta Kashilā ka 'yangasā ta Kawauwi. Adama a nala a 'yangasā baci akushe wa, u woko la vi de kaban ka tsa yansa. ¹⁷ Kpam a 'yangasā baci Kawauwi wa, upityanangu u de u gbani u da, kpam i'a ta a asuvu a unyushi u cingi u de. ¹⁸ Nala mayun da baci, ama da a kuwai cina a zuwa de upityanangu u le ara ne, a ka yan le de mavura. ¹⁹ Tsu wushuku baci n Kawauwi ka wauwa tsu a uma u naha bamu n uma u da wa tuwa, u gan ta ama a pana tsu asuvayali kapala n ama da a buwai.

Tyoku da a ka 'yangasā akushe

²⁰ Shegai ukuna u mayun vi u da a 'yangasā ta Kawauwi a ukpa, aya gbam kagita ka u'yangā asuvu aza da a ka 'yangasā a gono n uma. ²¹⁻²² Gba ama a kuwa ta adama a ili i'ya vuma u te u yain, Adamu da tuko tsu ukpa gba tsunu. Nala dem a 'yangasai ama a ukpa adama a ili i'ya vuma u te u yain. Kawauwi ka ka tuko tsu uma gba tsunu. ²³ Shegai a ka 'yangasā ta ya dem utonomgboni. Kawauwi ka a gitai u'yangasā, a'ayin a da baci Kawauwi ka gonoi, a ka 'yangasā ta ama a ne gba. ²⁴ Nala u wura baci, aku makorishi ma likimba ma tuwa. Kawauwi ka wacinsa ta gba atokulalu a ne icun kau-kau, aku u gonuko Kashilā Tata tsugono. ²⁵ Kpaci u kana ta Kawauwi ka lyai tsugono hal u shilakanā n atokulalu a ne gba, aku u zuwa le a kere ka adeshikpetsu a ne. ²⁶ Kpam utokulalu u makorishi u da wa wacinsa u da ukpa. ²⁷ An Tagarāda u Kashilā u danai Kashilā ka uka ta ili dem a kere ka ucira u Kawauwi, a isa pini Kashilā wa. Kpaci aya u ukai gba ili a ucira u Kawauwi. ²⁸ Aku u lya baci kaci ka ili gba, Maku mi ma zuwa ta kaci ka ne a kere ka Kashilā, uza da

u zuwai ili gba a kere ka ne. Aku Kashilā ka lyai tsugono tsu ili gba.

²⁹ Nida ukuna u ama da a lyubugi adama a da a ka banga akushe? Nda kalen ka uyan nala? A ka 'yangasā baci akushe wa, nida a ka lyubugusu ama adama a le?

³⁰ A ka 'yangasā baci akushe wa gba gba, nida tsa zuwa kaci ka tsunu evu n ukpa a'ayin dem? ³¹ Ama a va, mayun n tonuko da, n tsu yan ta evu n ukpa kain dem. N tsu lapa ta makamba adama a ili i'ya Yesu Kawauwi Asheku a tsunu u yain ara de, kpam ukuna u na vi dem mayun da. ³² A ka 'yangasā baci akushe wa, ili i shinga i eni i'ya mu n shilakanā baci n aza a Afisu aza da a'ari nnama n cingi? Ama a tsu dansa ta, cinda nala,

“Asaka tsu lyai kpam tsu soi, kpaci nakpan tsa kuwa ta.”

³³ Kotsu i asaka ama a yinsa da wa. A dana ta, “Aje a cingi a ka nangasa ta ahali a shinga a vunu.” ³⁴ Gonukoi uyawunsa u de a ili i'ya i'ari i shinga, kpam i asaka uyansa unyushi u cingi. Panai uwono an aza roku a de bawu a revei Kashilā.

A'ayin a da a ka 'yangasā tsu a ukpa

³⁵ Uza roku wa wecike ta, “Nida a ka 'yangasā akushe a gono n uma? Icun i ikyamba i eni i'ya a ka yan n i'ya?” ³⁶ Keci ka utengeshi ka nala vi. Vu ce baci icun a iyamba, i tsu wuta wa she i kuwa ve. ³⁷ Kpam ili i'ya vu cei a iyamba yi i'ya avuku a da a ka gbonguro vi wa, shegai icun i ekpi i ilya yi ko kpam icun i roku kau i'ya vu cei. ³⁸ Kashilā ka naka ta icun i nala yi ikyamba i'ya u dangasaka yi. Icun dem i tsu gbonguro ta a icun i avuku a ne. ³⁹ Ikyamba i icun i ili i'ya i'ari n uma i'a ta icun kau-kau. Ama a'a ta n icun i ikyamba i le. Nnama kpam n i le. Nnu n adan ya dem n i ne. ⁴⁰ Ikyamba i'ya pini a zuba, ikyamba i'ya kpam pini a likimba. Tsulobo tsu ikyamba i zuba tsā ta kau n tsulobo tsu ikyamba i likimba. ⁴¹ Kaara ka ta n tsulobo tsu ne, uwoto wa ta n tsulobo tsu ne, atala kpam n tsulobo tsu le kau; a asuvu a atala yi gbam tsulobo tsu takpana ta.

⁴² Nala wa woko a ka 'yangasā baci akushe a gono n uma. Ikyamba i tsunu i'ya i kuwai i shamai vi, ya woko ta kau a 'yangasā baci i'ya, kpaci a'ayin a nala yi ya doku ya kuwa wa. ⁴³ A cidangu baci ikyamba i tsunu, i tsu lobono wa kpam bawu ucira.

A ka 'yangasa baci i'ya ya lobono ta kpm n ucira. ⁴⁴Gogo-na ikyamba i kayala, i'ya tsa wene i'ya, shegai a 'yangasa baci i'ya, ya woko ta ikyamba i'ya Kulu Keri ka naka uma.

Mayun da ikyamba i kayala i'ya pini, kpm ikyamba i'ya Kulu Keri ka naka uma i'ya pini. ⁴⁵Tagarada u Kashila u dana ta, "Vuma u kagita Adamu u wusha ta uma." Vuma u makorishi; wata, Kawauwi, u woko ta kulu ka ka naka uma. ⁴⁶Ili i'ya i gitai utuwa i'ya ikyamba i kayala, aku ikyamba i kulu i tonoi a kucina. ⁴⁷Kashila ka kenei kayala a iyamba aku u yain vuma u kagita Adamu. Ucuu u vuma u ire vi a zuba da u wutai. ⁴⁸Ya dem a likimba wa ta n ikyamba tyoku u Adamu. Kpm ya dem a zuba wa ta n ikyamba tyoku u uza da u wutai a zuba. ⁴⁹Gogo-na naha tyoku da atsua tsari tyoku u Adamu da, vuma u iyamba, nala dem kain ka roku tsa woko tyoku u Kawauwi, vuma u zuba.

⁵⁰Ama a va, ma ciga da ta i reve ikyamba i tsunu i na i'ya i'ari n inyama na mpasa ya shama ta. Nala u wenike ta ya uwa a tsugono tsu Kashila tsa bawu tsari n utyoku wa. ⁵¹⁻⁵²Gogo-na ma wenike da ta ili i usokongi i'ya Kashila ka wenike tsu: Aza roku a tsunu a ka kuwa wa, shegai a fula baci kavana ka makorishi, Kashila ka savada tsu ta gba n uyan u a'eshi rapu, hal u lai gban uwura u ili bal. Kpaci a fula baci kavana, a ka 'yangasa ta akushe, kpm a ka doku a ka kuwa wa, pini nala, gba tsunu tsa wusha ta ikyamba i savu. ⁵³Kpaci ikyamba i kayala i tsunu i'ya i tsu kuwa kpm i shama, a ka savada ta i'ya a gonuko i'ya ikyamba i zuba i'ya bawu ya kuwa. ⁵⁴A'ayin a da baci nala gitai, kpm a savadai ikyamba i kayala i tsunu i'ya ya kuwa, a gonukoi i'ya ikyamba i zuba i'ya bawu ya kuwa, aku a makorishi Tagarada u Kashila u woko mayun:

"A wacinsa de ukpa! Ulya u kaci a ukpa u shadangu de!"

⁵⁵"Nte asu u da ukpa u lyai kaci vi?"

Nte kpm matadatsu ma ukpa ma ma tsu zuwa mbala mi?"

⁵⁶Unyushi u cingi u da u tsu zuwa ukpa u tsara ucira u utuko mbala, kpm ucira u unyushi u cingi Mele ma. ⁵⁷Shegai tsu cikpa ta Kashila an u asakai Asheku a tsunu Yesu Kawauwi u naka tsu ulya u kaci a ukpa.

⁵⁸Ama a va aza da ma ciga, adama a da Kashila ka yain nala, shamgbai n ucira. Kotsu i asaka ili i roku i gbadu da hal i loko da wa. Zuwai kaci ka de i woko ayain a manyan maco a'ayin a da baci ya yan manyan ma Asheku, kpaci i reve ta manyan ma ya yan adama a Asheku ma gbani ma wa.

16

Uwushika ama a Kashila kune

¹A'ayin a da baci ya wushika ama a Kashila kune, kotsu i yain tyoku da n tonukoi a'uwa a Atoni a da a'ari a Galatiya. ²Kain ka kagita ka a'ayin a shindere dem u kana ta i fobo ikebe i roku a ikengi a ili i'ya i tsarai. Zuwai i'ya adama a kune. I yan baci nala, ya rongo ubana n i goni tsara i wushi i'ya a'ayin a da baci n rawai wa. ³Dangasai Atoni a roku a bidya ikebe yi ubana a Urishelima. N rawa baci ma naka le ta ukanikorongi u da wa wenike an i wushuki n ele. ⁴U lobono baci n bana dem, tsa yan ta nwalu mi kabolo.

Ili i'ya Bulus wa ciga u yain

⁵Ma kyawunsa baci a Masidaniya, ma bana ta n kondo da. ⁶Gaawan ma dusuku ta n ada a'ayin a re, ko gban hal ubana makorishi ma a'ayin a kutanu. Aku i banga mu n kana ure ubana asu u da dem ma bana. ⁷N rawa baci ara de gogo, ma barakpa wa. Wari wa laka mu ta n barakpa a ure kahu n rawa ara de, tsara n tuwa baci n barakpa n ada Asheku a wushuku baci. ⁸Shegai ma shamgba ta pini na a Afisu hal Abiki a Kain ka Amangarenkupa a wura. ⁹Kpaci a kukpunka mu ta ure u pige u uyan manyan ma shinga, kpm ama ushani a ka nakasa ta kaci, ko an u wokoi aza roku ushani a ka yan ta tsilala n atsua.

¹⁰A'ayin a da baci Timoti rawai, wusha ni mai. Wa yan ta manyan ma Asheku tyoku u va. ¹¹Kotsu i asaka uza roku u goro yi wa. Naka ni una u shinga u de kpm i banga yi u kana ure wa gono baci utuwa ara va. Ma vana yi ta n aza roku a gono.

¹²Gogo-na, a ukuna u utoku u tsunu Apolo. N tonuko yi ta u bolomgbono n atoku a'ayin a da baci a ka tuwa da ukondo, shegai u ciga u yain nala a'ayin a na wa. U tsu baci kabala, wa bana ta.

Bulus kotsi ukanikorongi u ne

¹³ Rongoi ufobusi. Kanai upityanangu u de gbam-gbam. Kotsu i pana uwonvo wa. Yanyi ucira. ¹⁴ Yanyi manyan ma de gba n uciga.

¹⁵ I reve ta Isitifanu n aza a kuwa a ne alya a gitai a wokoi Atoni a Akataya, kpam a neke ta kaci ka le tsara a gbashika ama a Kashila. Ama a va ma folo da, ¹⁶ i toni ama a na n aza da a'ari tyoku u le i yain manyan n ele i pana le. ¹⁷ N pana ta kayanyan an n wenei Isitifanu, n Faratunata, n Akaiku. A banga mu ta adama a da bawu i'ari pini. ¹⁸ A gbamatangu mu ta cika, n reve ta dem nala a yanka da. Kpam u kana ta i naka icun i ama a nala yi tsupige.

¹⁹ A'uwa a Atoni a da a'ari pini na a uyamba u Asiya a ka sukunku da ta idyani i le.

Akila n Bilikisu kabolo n ama a Kashila a da a tsu gawunsusa a kuwa ku le, a ka sukunku da ta idyani i le a asuvu a kala ka Asheku.

²⁰ Gba Atoni a Asheku a ka sukunku da ta idyani i le.

Danasai atoku a de mai.

²¹ Mpa Bulus uza da korongi idyani i na yi n kukere ku va.

²² N yan ta kavasuu Kashila ka yanka uza da baci dem bawu wa ciga Asheku unu. Kpam asaka Asheku a tuwa gogo.

²³ Asaka ukuna u shinga u Asheku Yesu u rongo n ada.

²⁴ Ma ciga ta gba uza da wari uza u Yesu Kawauwi.

Ukanikorongi u Ire Ubana a Asu u Aza a Korintiya

Ukukpa u kadyanshi

Bulus korongu ta ukanikorongi u na vi ubana a asu u atoni a da a'ari a Korintiya an aza roku a le pini de a ka sapulusa Bulus. U suku ta kabangi ka ne Taitu ba u yanka ama yi kadyanshi a kaci ka ili i'ya i'ari i mayun. An Taitu gonoi u tonuko ta Bulus an ama ushani a wushuki n i'ya u danai, shegai aza roku a da pini a buwai bawu a wushuki. A ukanikorongi u na vi, Bulus cikpa ta abangi a ne, kpmam u yain kadyanshi ka aza da a 'yuwan yi vi.

Bulus todugbusuko ta ama yi tyoku da wari wa ciga u yain, kpmam n i'ya i kangu yi u yain nala vi. A kapala kpmam, u yain kadyanshi a kaci ka ugbashika Kashila. U yan ta kadyanshi tyoku da Atoni a ka bangamgbanā. A makorishi u wenike ta kaci ka ne an wari kasuki ka maci ka Kawauwi.

Tagarada u na wa wenike tsu ta tyoku da Atoni a ka yan manyan gogo-na, n tyoku da a ka banga nkoshi ma Atoni n awenishiki a da a ka yanka Kawauwi manyan. U yan ta kadyanshi hal gai tyoku da a ka naka ikebe n ili i maci adama a manyan ma Kashila. U wenike tsu ta an makoshi ma mayun ma tsu yan manyan adama a ili i'ya wa tsara wa, shegai adama a ili i'ya ama a ka tsara. U dana ta, a'ayin a da baci a yain ukuna bawu pini ucira n uciga u Yesu, ukuna u nala u woko de u gbani. Shegai a'ayin a da baci a yain ukuna n ucira n uciga u Yesu, ukuna u nala wa zuwa ta Kashila ka pana kayanyan kpmam a tsara ucira u mayun a likimba.

Ili i'ya i'ari a tagarada u na vi

Bulus cikpai Kashila (1:1-11)

Manyan ma kasuki ubana a asu u ama a Kashila (1:12-2:17)

Adooki a asuvu a uciga u Kawauwi (3:1-7:16)

Kune ubana a asu u aza a unambi (8:1-9:15)

Bulus kasuki ka mayun ka (10:1-13:10)

I dyani i makorishi (13:11-13)

I dyani i Bulus

¹ Mpa Bulus, Kashila ka ka cigai ka dangasa mu n woko kasuki ka Yesu Kirisiti Kawauwi. Timoti wa ta pini ka'bolo na mpa a'ayin a da n korongi ukanikorongi u na vi.

Kuwa ku Atoni ku Kashila ka kari a ilyuci i Korintiya ka ma koronku, n gba aza da a'ari ama a Kashila a kapashi ka Akataya.

² Asaka Kashila Tata u tsunu n Yesu Asheku Kawauwi a naka da ukuna u shinga na ndishi n shinga.

Bulus cikpai Kashila

³ Cikpai Kashila eyi uza da wari Tata u Asheku a tsunu Yesu Kawauwi! Kashila Tata aya uza da wari n iyali kpmam n unaka ndishi n katakasuvu. ⁴ U tsu naka ta ndishi n katakasuvu a'ayin a da baci tsari a asuvu a kadambula, tsara tsu naka aza roku ndishi n katakasuvu. A'ayin a da baci aza roku a'ari a asuvu a kadambula, tsa fuda ta tsa naka le icun i ndishi n katakasuvu n nala n da Kashila ka naka tsu vi. ⁵ Mayun da wari an tsa pana ikyamba cika adama a Kawauwi. Mayun da kpmam tsu tsu tsara ndishi n katakasuvu cika adama a Kawauwi. ⁶ Tsu pana baci ikyamba, tsa zuwa ta uma u da Kashila ka naka da ndishi m atakasuvu n iwaui adama a upana u ikyamba u nala vi. A'ayin a da baci dem Kashila ka naka tsu ndishi n katakasuvu, tsara tsu gbatangu da da. Kpmam i fuda i kawunku n ahankuri a upana u ikyamba vi. ⁷ Uzuwa u uma u tsunu ubana ara de wa ta n ucira, kpaci tsu reve ta i pana baci ikyamba tyoku da atsu tsu panai, ya wusha ta ndishi n katakasuvu tyoku da atsu tsu wushai.

⁸ Ama a va, tsa ciga ta i reve tyoku da tsu panai ikyamba a uyamba u Asiya. A zuwuka tsu ta ukuna u da u lai ucira u tsunu, hal tsu takpai uma gbam tsa yan uma kpmam wa. ⁹ Mayun da, tsu zuwa ta tsa kuwa. Shegai ukuna u nala u zuwa tsu ta tsu gita uwushuku n Kashila, shegai kaci ka tsunu wa, kpaci aya u tsu 'yangasa akushe. ¹⁰ Kashila ka wauwa tsu ta a'ayin a da tsu yain evu n ukuwa vi, tsu reve ta kpmam wa lya kapala n uwauwusa tsu. ¹¹ Wa wauwa tsu ta kpaci eda ya bangasa tsu ta an ya yansa tsu kvasu. Adama a nala, Kashila ka wushuku ta kvasu ka de. Wa zuwuka tsu ta unā u shinga, kpmam ama ushani a ka cikpa yi ta adama a ili i'ya u yanka tsu.

Bulus qakai ve nwalu ma ukyawunsa u ne

¹² Tsu ciba baci n ili i'ya tsu yain, tsu tsu dana ta tsu yan ta mazanga an bawu tsu yain ukuna u gbani. Kain dem tsu tsu rongo ta mai, kpmam tsu tsu sokonku da ko ili wa. Ukuna u shinga u Kashila u da u zuwai uyan ili i nala yi gba, ugboji u likimba u da wa. Tsu rongo ta mai ko nte wa, hal gai u kana baci n ada. ¹³⁻¹⁴ An tsu koronku da vi, tsu yan ta kadyanshi n ada karara, tsu sokonku da ko akani a te wa. Adama a nala, n zuwa ta uma ya reve ta gba i'ya tsu korongi. I tsa ta i reve ili i roku a ili i'ya tsa tono, shegai tsu zuwa ta uma ubana kapala ya reve ta i'ya mai mai, tsara kain ka Yesu Asheku a tsunu ka yan baci, ya yan ta mazanga adama a tsunu, atsu kpmam tsu yain mazanga adama a de.

¹⁵ N reve ta ukuna u na vi mai, da gai i zuwai mari n fobusoi ma tuwa n kyawan da ve n kagita ki, nala Kashila ka zuwuka da unu u shinga kpaci mari ma tuwa ta ara de kure. ¹⁶ Mari ma ciga ta n batsa n kyawan da a'ayin a da n wurai ubana a uyamba u Masidaniya n a'ayin a da kpmam ma wura ugonu. Aku i'ari i banga mu kpmam i soku mu a nwalu n va ubana a kaon ka Yahuda. ¹⁷ N reve ta ya wecike ta ili i'ya i bishinka mu uyan i'ya n fobusoi vi. Kadyanshi ka uvurusu a'ene ka ma yanka da wa. Gogo-na n woko la vi de tyoku u ama a likimba aza da a ka dana ukuna aku a gono a kpa da u da uhadangu?

¹⁸ I reve ta gai Kashila uza da i wushuku n eyi da, nala dem u gan ta i reve an tsu tsu dana "Eye" aku tsu gono tsu dana "A'a" kute wa. ¹⁹ Kpaci Yesu Maku ma Kashila u tsu dana "Eye" aku u gono u dana "A'a" kute wa, shegai u tsu rongo ta n katakasuvu ka te. Aya uza da mpa n Sila n Timoti tsu yanka da kadyanshi a kaci ka ne. ²⁰ Kpaci aya u shadangi gba kazuwamgbani ka Kashila. Adama a nala a da tsu tsu dana "Ami" tsu naka baci Kashila tsupige a asuvu a kala ka Kawauwi. ²¹ Cibai, Kashila ka ka tsu zuwa da hal n atsu dem tsu yain ucira a asu u Yesu. Kashila ki aya dem u dangasa tsu. ²² U kaara tsu ta kugyan tsara u wenike an atsu ama a ne a da koshi. U zuwuka tsu ta dem Kulu ku ne a asuvu a atakasuvu a tsunu tyoku u uzuwamgbana tsara u wenike tsu an ili i roku i'ari a utuwa.

²³ Kaban ka baci ma yanka da an n danai n 'yuwan ugonu a Korintiya vi adama a da bawu ma ciga n yan da mavura, asaka Kashila ka yan mu mavura. ²⁴ Ili i'ya ya wushuku n i'ya, i'ya tsa tonusuko da wa. Tsu reve ta i'ari ta n upityanangu u ucira, adama a nala a da i'ari n ucira. Tsa ciga ta tsu yain manyan kabolo n ada tsara i shadangu n mazanga.

2

¹ N tonuko ta kaci ka va, "Ma doku ma tuwa ara de wa, kpaci an n tuwai ara de caupa vi n zuwa ta gba de unamgbukatsumu." ² Shegai ma zuwa da baci unamgbukatsumu, ya wa zuwa mu n pana kayanyan? Eda koshi, kpmam eda aza da n zuwai unamgbukatsumu. ³ I'ya gai i zuwai n koronku da nala a ukanikorongi u da n sukunku da vi. Ma ciga n kyawan da wa, kpaci ugawunsa n ada wa zuwa mu ta ukpada u upana u kayanyan. Kpmam eda ama da u gain i zuwa mu upana u kayanyan. Ili i'ya i zuwai ma ciga n pana kayanyan i'ya tsara eda dem i pana kayanyan. ⁴ A'ayin a da n koronku da caupa vi, ma ta n kadambula n ukpada u upana u kayanyan a asuvu a katakasuvu ka va hal n koronku da n meshi a a'eshi a va cika. N koronku da tsara n zuwa da unamgbukatsumu wa, shegai koronku da n koronku da tsara i reve an ma ciga da cika.

Cimbusuka atoku unyushi u cingi

⁵ Uza roku a asuvu a de u zuwa mu baci unamgbukatsumu, mpa u zuwai utyoku u va wa. Gba de da u zuwai unamgbukatsumu, kpmam ya dem wa ta n tyoku da wa pana u da. Ma ciga n dansa cika wa. ⁶ Ubolomgbono u kaci u da aza roku a de u shani a yain a yan yi mavura ma gain a naka yi vi, ma rawa ta. ⁷ Shegai gogo-na u gan ta i cimbusuka yi i naka yi ndishi n katakasuvu tsara kotsu i zuwa yi u rongo n unamgbukatsumu hal upityanangu u ne u rukpa wa. ⁸ Ma folo da, wenike ni an ya ciga yi. ⁹ Koronku da ma koronku da tsara n kondo da, kpmam n wene ko ya pana uwenishike u va. ¹⁰ I cimbusuka baci vuma nala vi, mpa dem n cimbusuka yi ta. N cimbusuka yi baci (an baci unyushi wari pini), yan da n yain nala tsara n yanka da ukuna u shinga a ucira u

* 2:11 Kanangasi; wata, "Shetan" kala ka dem ka Kalapansi.

Kawauwi. ¹¹Tsara Kanangasi* ka lyai kelime n u la tsu ugboji wa, kpaci tsu reve ta afofi a Kanangasi utuwa ara tsunu.

Kubari ku Bulus a Taruwasa

¹²An n rawai a Taruwasa tsara n yain kubari ku Kadyanshi ka Shinga ka Kawauwi, n cina ta cina Asheku a fobuso de ure adama a manyan mi. ¹³Shegai n dambula ta cika, kpaci n wene utoku u tsunu Taitu wa. Pini nala, n tonukoi aza da a'ari pini vi, "U yan tsu ben." Aku n lazai ubana a Masidaniya.

Ulya u kaci adama a Kawauwi

¹⁴Tsu cikpa ta Kashila cika! Aya u zuwa tsu tsu woko agbashi a ne kpam u tonoi n atsu a kapala adama a ulya u kaci u Kawauwi. Kashila ka banga tsu ta dem tsu tamburuka ureve u Kawauwi ko nte wa tyoku u ili i magulani.† ¹⁵Uma u tsunu wa ta tyoku u magulani ma Kawauwi ka naka Kashila, ma kpam ma tambura a asu u ama da Kashila ka wauwusa hal n ama da a ka kuwusa. ¹⁶A asu u aza da a ka kuwusa, magulani mi ma woko le de kawan ka ukpa. Shegai a asu u aza da a'ari n uma, magulani mi ma woko le de magulani ma uma. Ya wa fuda wa canga araji a ukuna u nala vi? ¹⁷Tsa tyoku u ama da a tsu yan kubari ku kadyanshi ka Kashila tsara a tsara ikebe wa. Nala tsari wa. Shegai umatsi u da tsari u uwoko atsumate a Kashila, kpam a asuvu a ucira u Kawauwi tsu tsu dansa ta akani yi a kapala ka Kashila.

3

Kazuwambani ka savu ka Kashila

¹Gogo-na gitā da tsa gitā ucikpala kaci ka tsunu? Ama roku a rawa ta n ikanikorongi i icikpali ko kpam a zuwa da i koronku le ikanikorongi i icikpali yi. U gan tsu yain n ikanikorongi nala? ²Shegai eda ukanikorongi u tsunu, kpam i'a ta a asuvu a atakasuvu a tsunu tsara ya dem u yain kaneshi u reve kpam i'ya u yain kaneshi vi. ³I wenike ta a kateshe an eda ikanikorongi i'ya Kawauwi ka korongi aku atsu tsu bankai i'ya. Kulu Keri ku Kashila Uza u Uma ku korongu da ta a asuvu a atakasuvu a tsunu, shegai a iwaraka ko agbagala a da a yain n atali wa.

⁴Tsa fuda ta tsa dana nala adama a ucira u upityanangu u tsunu a kapala ka Kashila adama a Kawauwi. ⁵Dana da tsu danai tsa

fuda tsa yan manyan ma nala mi n kaci ka tsunu wa. Kashila ka ka zuwai tsu fudai tsu yain gba i'ya tsu yain vi. ⁶U zuwa tsu ta tsu fuda tsu woko agbashi a kazuwambani ka savu ka ne ka ka wutai a asu u Kulu Keri. Kazuwambani ka savu ki Mele ma a korongi wa, kpaci Mele ma a korongi ma tsu tuko ta ukpa, shegai Kulu ku tsu tuko ta uma.

⁷Mele ma cau a atali a da a tsu korongu ma, kpam a tsu wene ta tsupige tsu Kashila a a'ayin a nala yi. Aza a Isara'ila a fuda a barakpa n a wundi upetiwa'eshi u Musa wa, kpaci wa lada ta cika, ko an u woko ulada vi u barakpa wa. Adama a nala, Mele ma ma woko manyan ma ne utoko u ukpa u da, kpam mari n tsupige nala, ⁸tsupige tsu manyan ma Kulu Keri tsu la ta tsupige tsu Mele. Ko nala wa? ⁹Manyan ma tsu tuko ama ukidaga u ugana n mavura ma baci n tsupige, manyan ma ma tsu zuwa ama a woko ama a maci a kapala ka Kashila ma yan ta n tsupige tsa tsa la nala vi. ¹⁰Mayun da an tsupige tsu kazuwambani ka cau tsu woko de ili i gbani, kpaci katyashi ka tsupige tsu savu ka la ta ka cau. ¹¹Mele ma ta n tsupige tsa tsu kporoi. Shegai tsupige tsu kazuwambani ka savu tsu la ta ucira, kpaci tsa kporo wa.

¹²Tsa dansa ta bawu uwonvo, kpaci adama a nala a da tsari n uzuwa u uma. ¹³Tsa tyoku u Musa wa. Upetiwa'eshi ne u lada ta, shegai u pala ta u da tsara u zuwa aza a Isara'ila a lyai kelime n uwene katyashi ki n ka kpori wa. ¹⁴Ama yi a ryagbaja ta, kpam ili i roku i tsu kangu le ta uwene ukuna u mayun a'ayin a da baci a yain kaneshi u Mele. Kawauwi ka koshi ka fuda ka takpa le ili i'ya i kangu le uwene vi. ¹⁵Ko n gogo-na, a yan baci kaneshi u Mele ma Musa, ili i'ya pini i tsu kangu le atakasuvu. ¹⁶Shegai a'ayin a da baci dem uza kpatalai ubana a asu u Asheku, she u takpa yi ili i'ya i kangu yi vi. ¹⁷Asheku a nala yi aya Kulu. Kpam asu da baci dem Kulu ku Magono ma Zuba kari, ku tsu naka ta utsara u kaci. ¹⁸Adama a nala ipetiya'eshi i tsunu i'a kpam upali wa, tsara tsu wenike tsupige tsu Magono ma Zuba. Kpam Kulu ku Magono ma Zuba ka yan baci manyan a asuvu a tsunu, tsa woko ta tyoku u ne aku tsu wenike tsupige tsu ne cika.

4

Kuzuwate ku ucanga a mgbodo n cin

¹ Kashilā n upana u iyali u ne, u naka tsu tā manyan ma na mi tsara tsu yain. Ili i'ya i zuwai bawu tsa wowo i'ya la vi. ² Tsu 'yuwan tā uyan ili i uwono ko kpmam i'ya i'ari usokongi. Tsu tsu yinsa ko uza wa, kpmam tsu tsu savada uwenishike u Kashilā wa. Ukuna u mayun u da koshi tsu tsu dansa a kapala ka Kashilā, tsara ama a wushuku an tsari ama a maci. ³ Kadyanshi ka Shinga ka tsa yansa kubari ka baci ukimbi, a asu u aza da a'ari a ure u ukpa da kari ukimbi.

⁴ Kanangasi;* wata, uza cingi uza da wa lya tsugono tsu likimba u na u rumbanasa tā atakasuvu a le, pini nala, a wushuku n akani a da tsa yansa kubari a kaci ka tsupige tsu Kawauwi wa. A ka wene katyashi ka pige ka ka wakana ara le wa, kpmam a reve an Kawauwi ka rotsoi Kashilā wa. ⁵ A'ayin a da tsa kyawunsa n tsu yani kubari ku Kadyanshi ka Shinga ka Kashilā ki, kubari ku kaci ka tsunu ka tsa yansa wa, shegai ku Yesu Kawauwi an wari Asheku. Atsu agbashi a de a da adama a ili i'ya Yesu yanka tsu. ⁶ Kashilā ka ka danai, "Asaka katyashi ka wakana a asuvu a karimbi!" U zuwa tsu tā tsu reve an katyashi ka na ki katyashi ka tsupige tsu Kashilā ka, ka tsu tsu wene a upetiwa'eshi u Yesu Kawauwi.

⁷ Kuzuwate ku ucanga ku na ki a asu u Kashilā da tsu tsara ka, shegai tsari tā tyoku u mgbodo n cin a asu u da kuzuwate ku ucanga ki kari. Nala u wenike tā an ucira u pige vi a asu u Kashilā da u wutai, shegai ara tsunu wa. ⁸ A uka tsu a asuvu a awuya cika, shegai a fuda a minjara tsu wa. Ko tsu reve baci kpmam ili i'ya tsa yan wa, tsu tsu bulā uzuwusa uma an ili i shinga i roku ya gita wa. ⁹ A zuwa tsu tā tsu panai ikyamba cika, shegai Kashilā ka asaka tsu wa. A tsu gbashangu tsu tā a iyamba, shegai gba n nala a wacinsa tsu wa. ¹⁰ A'ayin a da baci tsa pana ikyamba nala, ikyamba i tsunu i tsu wenike tā tyoku da Yesu panai ikyamba a'ayin a da u kuwai vi. Pini nala, ama a ka wene tā uma u Yesu a asuvu a ikyamba i tsunu. ¹¹ Nala wari, kain dem tsu tsu reve tā gaawan a ka wuna tsu tā adama a da tsa gbashika Yesu. Pini nala, ama a ka wene tā uma u Yesu a asuvu a ikyamba i tsunu i'ya

ya kuwa. ¹² Tsu wushuku tā tsu modono n ukpa, tsara eda i tsara uma.

¹³ A korongu tā a Tagarada u Kashilā, "Dansa da ma dansa an u wokoi n wushuki." Uwushuku u te u da tsari n u da, kpmam dansa da tsa dansa an u wokoi tsu wushuki. ¹⁴ Kashilā ka 'yangasa tā Yesu Asheku a asuvu a ukpa. Tsu reve tā kpmam an Kashilā ka tuwa ka 'yangasa tsu n Yesu. Kashilā ka bidya tsu tā kabolo n ada kpmam tsu shamgba a kapala ka ne. ¹⁵ Gba ukuna u na vi adama a ukuna u shinga u de u da. Tyoku da ama ushani a'ari ulya kelime n uwusha ukuna u shinga u Kashilā, nala dem a'ari ulya kelime n ucikpa Kashilā, Kashilā kpmam kari a udoku uwusha tsupige cika.

Upityanangu a asu u Asheku

¹⁶ Ili i'ya gai i zuwai bawu tsa bulā uzuwa uma i'ya gai la vi. Ko an u wokoi ikyamba i tsunu ya kuwusa, kain dem kulu ku tsunu ku tsu tsara tā ucira u savu. ¹⁷ Upana u ikyamba u da tsa pana gogo-na wa gan wa, kpmam wa barakpa wa. Shegai wa banga tsu tā tsu tsara tsupige tsa tsu lai upana u ikyamba vi cika, kpmam tsupige tsi tsa yan n utyoku wa. ¹⁸ Tsu zuwa a'eshi a tsunu a ili i'ya tsa wene wa, shegai a ili i'ya bawu tsa wene. Ili i'ya tsa wene vi ya barakpa wa, shegai ili i'ya bawu tsa wene vi ya yan n utyoku wa.

5

¹ Tsu reve tā a wasa baci katani ka tsa rongo na vi; wata, tsu kuwa baci tsu asakai ikyamba i na yi, Kashilā ka fobusuko tsu tā kuwa ka tsa rongo a zuba. Asu u da eyi fobusoi n kaci ka ne kpmam bawu wa kotso. ² Tsu wowo de n ikyamba i'ya tsari n i'ya gogo-na, adama a nala tsu matsa de a uka tsu ikyamba i savu a zuba tyoku u aminya a savu. ³ A'ayin a nala tsa rongo kpmam kataba wa, kpaci tsa uka tā ikyamba i savu a zuba. ⁴ An tsa rongo n ikyamba i na yi tsa tā ushadangi n kadambula kpmam tsa pana tā ikyamba. Shegai uwowi u tsunu u zuwa tsu tsu cigi ukpa aku tsu asaka ikyamba i na yi wa. Tsa ciga tā tsu asaka ikyamba i cau yi, kpaci tsa wusha tā ikyamba i'ya bawu ya kuwa. ⁵ Kashilā ka n kaci ka ne u fobuso tsu adama a nala yi, kpmam u naka tsu Kulu Keri tsara ku woko tsu uzuwamgbana u da wa wenike an uma u savu u na vi mayun da.

* 4:4 Kanangasi; wata, "Shetan" kala ka dem ka Kalapansi.

⁶ Adama a nala kain dem tsu rongo n atakasuvu a ucira. Tsu reve t̄a a'ayin a d̄a baci ts̄ari n uma a ikyamba i na yi, ts̄a a kuwa ku te n Asheku wa. ⁷Tsa tonon t̄a ili i'ya tsu wushuki n i'ya, shegai tsu tonon ili i'ya tsu wenei wa. ⁸Adama a nala a d̄a n danai ts̄a t̄a n atakasuvu a ucira. Tsu la t̄a uciga tsu as̄aka ikyamba i na yi ts̄ara tsu bana a kuwa a asu u Asheku tsu rongo d̄e. ⁹Ts̄a baci n uma pini na a ikyamba i na yi, ko kpam ts̄a baci bawu uma, uciga u tsunu tsu yanka yi ili i'ya wa pana kayanyan u la t̄a ili i'ya i buwai gb̄a. ¹⁰Ili i'ya i zuwai i'ya, kain ka roku gb̄a tsunu tsa shamgb̄a t̄a a kapala ka Kawauwi kpam u yanka tsu afada. Ya dem a asuvu a tsunu wa wusha t̄a katsupi ka ili i'ya u yain a'ayin a d̄a wari n uma a ikyamba i na yi, ko i'ya baci mai ko icingi.

Utuko u ama a asu u Kashil̄a

¹¹ Adama a d̄a tsu revei an tsa pana uwonvo u Asheku d̄a i zuwai tsu mats̄ai ts̄ara ama a kpatala a gono a asu u ne. Kashil̄a ka reve t̄a tyoku d̄a ts̄ari mayun, tsa ciga d̄a t̄a i reve tyoku d̄a ts̄ari. ¹²Tsa ciga tsu doku tsu wenike d̄a ar̄adi a kaci ka ili i'ya ts̄ari wa, shegai tonuko d̄a tsa tonuko d̄a ili i'ya ts̄ari ts̄ara i yain maz̄anga adama a tsunu. Pini nala, d̄a ya ts̄ara ili i'ya ya dana a kaci ka aza d̄a a tsu wenike ar̄adi a kaci ka ili i'ya ama roku a tsu dansa a kaci ka le, shegai a'ya ama a maci a kapala ka Kashil̄a wa. ¹³U woko baci yavu ijan i'ya tsa suma, ts̄ara u tuko Kashil̄a tsupige d̄a. U woko baci kpam yavu ts̄a n ugboji u tsunu, nala kpam ts̄ara tsu b̄anga d̄a d̄a.

¹⁴ I'ya baci dem tsa yan, yan d̄a tsa yan i'ya kpaci uciga u Kawauwi u d̄a wa tonon n atsu. Tsu wushuku t̄a an uza roku; wata, Kawauwi ka kuwai adama a ko ya wa, adama a nala tsu wushuku t̄a an gb̄a tsunu tsu kuwai. ¹⁵U kuwai t̄a ts̄ara u wauwa ko ya wa, ts̄ara aza d̄a a wushai uma u savu adama a ne, a rongo kpam uma u d̄a ele a ka pana kayanyan koshi wa. Shegai a rongo uma u d̄a Kawauwi ka pana kayanyan, uza d̄a kuwai kpam a 'yangasa yi ts̄ara u wauwa le.

¹⁶ Adama a nala a d̄a tsu as̄akai ubidisa atoku tyoku d̄a likimba u yawunsai a kaci ka le. Caupa, tsu tsu yawunsa t̄a a kaci ka Kawauwi tyoku d̄a likimba u tsu yan, shegai gogo-na nala wari wa. ¹⁷Uza d̄a baci bolomgbonoi kaci n Kawauwi, Kashil̄a ka

gonuko yi t̄a vuma u savu. Ukuna u cau a kaci ka ne u kotso d̄e, kpam i puwan d̄e. Ko ndya wa i ne Kashil̄a ka gonuko i'ya d̄e i savu. ¹⁸Kashil̄a ka ka yain ili i na yi gb̄a, u tuko tsu evu n eyi adama a ili i'ya Kawauwi ka yain. U naka tsu manyan ma utuko ama evu n eyi. ¹⁹Akani a tsunu yi a d̄a, Kashil̄a ka tukuso t̄a ama evu n eyi a akere a Kawauwi. Kashil̄a ka tsu cibusa unyushi u cingi u le wa. U naka tsu t̄a kpam akani a ndishi n shinga a na yi. ²⁰Kashil̄a ka zuwa tsu t̄a tsu woko aza a manyan a un̄a u Kawauwi, kpam u woko t̄a yavu folo d̄a wa folo d̄a i pana kadyanshi ka tsa tonon. Adama a Kawauwi a d̄a tsa dansa, kpam tsa folo d̄a t̄a i as̄aka Kashil̄a ka tuko d̄a evu n eyi. ²¹Kawauwi ka yan unyushi u cingi wa ko kenu! Shegai Kashil̄a ka gonuko yi uza u unyushi u cingi adama a tsunu, ts̄ara Kawauwi ka gonuko tsu ama a maci a asu u Kashil̄a.

6

¹ Tsu yan t̄a manyan kabolo n Kashil̄a, kpam tsa folo d̄a t̄a kotsu i wushi ukuna u shinga u ne gbani wa. ²U dana t̄a a Tagarada u Kashil̄a,

“A'ayin a rawa baci a d̄a ma wenike d̄a asuvayali, ma pana t̄a kavasu ka d̄e.

Kain ka iwauwi n b̄anga d̄a t̄a.” ◇

Mayun d̄a, Kashil̄a ka t̄a ufobusi u b̄anga d̄a gogo-na. Ara kain ka iwauwi ka.

Upana u ikyamba u Bulu

³ Tsa ciga aza roku a 'yuwan manyan mi wa, adama a nala tsa ciga i'ya tsa yan i zuwa aza roku a rukpa wa. ⁴I'ya baci dem tsa yan, tsu tsu ciga t̄a tsu wenike atsu agbashi a mayun a Kashil̄a a d̄a. Tsu kawunku t̄a gb̄a upana u ikyamba n ahankuri. ⁵A lapa tsu t̄a. A zuwusa tsu t̄a a kuwa ku a'ali. Kakuma ka ama ka pana tsu t̄a upan hal a 'yangasasai atakasuvu a ama. Tsu yan t̄a manyan hal tsu dukpai. Roku tsu tsu lavuta wa. Roku kpam tsa ts̄ara ilikulya wa. ⁶Tsu wenike t̄a kaci ka tsunu atsu agbashi a Kashil̄a a d̄a, kpaci tsu nangasa kaci ka tsunu n tsicingi wa, ts̄a t̄a n ureve u d̄a Kashil̄a ka tsu naka. Tsu tsu yan tsali wa. Tsu tsu yansaka t̄a ama ukuna u shinga. Tsa t̄a n ucira u Kulu Keri, kpam tsa ciga t̄a ama mayun mayun. ⁷Kadyanshi ka mayun

ka tsa yansa kuɓari, kɓam Kashilā ka ka naḳa tsu ucira vi. Tsa ta n ukuna u maci u da u woko tsu yavu burundu n maraga ma tsa ciga adama a kuvon. ⁸Kashilā ka tsa gbashika ama a ka naḳasa tsu baci karinga, ko a goroso tsu baci. Kashilā ka tsa gbashika ama a ka cikpala tsu baci, ko a ka naḳasa tsu baci a'ala a cingi. Ama a bidya tsu ta aza a kaɓan, shegai kain dem ukuna u mayun u da tsa dansa. ⁹Ya dem reve tsu ta, shegai a gonoi a ka yanka tsu yavu a reve tsu wa. Tsa rongo yavu ukpa wa evu, shegai atsa na, hal n gogo-na tsa ta n uma. Tsa pana ta ikyamba cika, shegai a wuna tsu wa. ¹⁰Kain dem tsu rongo ta n mazanga, ko a asuvu a a'ayin a upana u ikyamba. Aza a unambi a da tsari, shegai tsu zuwai ama ushani a yain utsari a asuvu a upityanangu. Tsa n ili wa, shegai mayun da wari an tsari n ko ndya wa.

¹¹Eda aza a Korintiya, tsu dansa ta n ada karara. Atakasuvu a tsunu a shadangu ta n uciga u de. ¹²Tsu asaka da uciga wa, shegai eda a asaka tsu ta uciga. ¹³Ma dansa ta n ada tyoku da ma dansa na mmuku n va. Wenike tsu uciga tyoku da atsu tsu wenike da.

Kuwa ku Kashilā ka uma

¹⁴Kotsu i yain manyan kaɓolo a asu u te n aza da bawu a wushuki n Kawauwi wa. Ukuna u shinga n u cingi wa rongo kaɓolo wa. Katyashi n karimbi a ka rongo kaɓolo a asu u te wa. ¹⁵Nida Kawauwi n Kanangasi* a ka walambana? Nida uza da wushuki n Kawauwi wa walambana n uza da bawu u wushuki? ¹⁶Kuwa ku Kashilā ka walambana n ameli wa, ko kenu. Kɓam atsa kuwa ku Kashilā Uza u Uma. Kashilā ka dana ta, "Ma dusuku ta n ele aku n zuwa kuwa ku va a asu u da a'ari. Ma woko ta Kashilā ka le, ele kɓam a ka woko ta ama a va." ◇

¹⁷Adama a nala, Magono ma Zuba ma dana ta, "Wutai a asuvu a le i peci kaci de n ele. Kotsu i sawa ili i'ya Mele ma danai i'a n ashinda wa, tsara n wushi da." ◇

¹⁸Magono ma Zuba, Uza u Ucira Gba u dana ta, "Ma woko ta Tata u de, eda kɓam ya woko ta mmuku n va." ◇

7

¹Aje a va, Kashilā ka ka yansa tsu kazuwamgbani ka na ki. Adama a nala tsu sumai ili i'ya ya zuwa tsu nangasa ikyamba n a'ulu a tsunu n icadi. Tsa nakai Kashilā tsupige, aku tsu matsai tsu yain gba i'ya tsa yan tsu woko tyoku u ne dere.

Ipeli i'ya Bulus wari n i'ya

²Kukpunka tsu atakasuvu a de! Tsu nusuka ko uza wa. Tsu nangasa kɓam upityanangu u uza wa. Tsu ryafa ko uza wa. ³Dana da n danai nala an ma ciga n zuwuka da unyushi wa. Mari n tonuko da ta caupa an tsu rongo da ucibusu, ko ndya baci tani ya gita. ⁴N wushuku ta n ada gba gba. Kain dem n tsu rongo ta n mazanga adama a de. I gbamatangu mu katakasuvu. Ko an u woko mari ushadangi n kadambula, i zuwa mu ta ma pana kayanyan.

⁵An tsu rawai a uyamba u Masidaniya, tsu tsara uwunvuga wa. Tsu cina ta kadambula ukyawin n atsu. Tsu shilakanasai n atokulalu, kɓam tsa modono n uwonvo a atakasuvu a tsunu. ⁶Shegai Kashilā ka ka tsu naka aza da a'ari n kadambula ndishi ma atakasuvu, u naka tsu ta ndishi ma atakasuvu a'ayin a da Taitu tuwai ara tsunu. ⁷Mayun tsu pana ta kayanyan an tsu gawunsai n Taitu, shegai gba ili i'ya an i zuwai tsu panai kayanyan cika i'ya an i gbamatangu yi katakasuvu. U tonuko tsu ta an ya ciga mu uwene kɓam hal ukuna u gala da n ukuna u da i yain. U tonuko mu ta tyoku da i matsai i da ya ciga i banga mu. An n panai nala, n pana ta kayanyan cika.

⁸Ko ukanikorongi u va u nangasa da baci katsuma, ukuna u gala mu an n korongi u da wa. A kagita ukuna wa gala mu ta an u nangasa da katsuma, shegai unambukatsuma u de u barakpa wa. ⁹Gogo-na kɓam ma ta n mazanga. Mazanga ma ma yan an n nangasa da katsuma wa, shegai unambukatsuma u de u zuwa da ta i savadai ahali a de. Adama a nala tsu shitangu da wa, ko kenu. ¹⁰Kpaci Kashilā ka fuda ta ka yan manyan n unambukatsuma u tsunu u banga tsu tsu kpatala tsu asaka unyushi u cingi tsu tsara iwauwi. Ukuna wa gala tsu n unambukatsuma u nala vi wa.

* 6:15 Kanangasi; wata, "Shetan" kala ka dem ka Kalapansi. ◇ 6:16 Adkp. 26:12; Izk. 37:27. ◇ 6:17 Isha. 52:11; Izk. 20:34. ◇ 6:18 2 Sam. 7:14.

Shegai unamgbukatsuma vi a kaci ka ukuna u likimba u da baci, wa tuko ta ukpa.

¹¹ Zuwai a'eshi a asu u unamgbukatsuma u nala vi u da Kashila ka ciga da i pana u yain a asuvu a de. U zuwa da ta ya ciga i wenike an bawu i'ari n unyushi. U zuwa da ta upan n uwonvo. U zuwa da ta ya ciga i wene mu. U zuwa da ta i matsa i banga aza roku. U zuwa da ta uciga u uyan uza da nusai mavura dere. Ukuna u nala u zuwa da ta i wenike kaci ka de kabirya da wa. ¹² Korongu da n korongi ukanikorongi u na vi tsara i wene, a kapala ka Kashila, tyoku da i'ari ufobusi i panaka tsu. Korongu da n korongi adama a uza da nusai wa, ko adama a uza da a nusukai wa. ¹³ Ili i'ya gai i zuwai tsu gbamai asuvu i'ya gai la vi.

Ko an u wokoi tsari n ugbami u asuvu, tsu la ta upana kayanyan an Taitu wari dem n upana kayanyan, kpaci i wenike ta an bawu wari n ili i'ya ya bala yi. ¹⁴ Tsu tonuko yi ta tyoku da tsu panai kayanyan adama a de, kpam i wenike an n yain dere. Gba i'ya tsu tonuko da vi mayun da, kpam i wenikei Taitu ili i'ya tsu danai a kaci ka de ki mayun da. ¹⁵ Pini nala, uciga u ne ubana ara de u lya ta kelime n ugbonguro, a'ayin a da baci u cibai tyoku da gba de i panakai udani u ne, n tyoku da i wusha yi n uwonvo n uje u ikyamba. ¹⁶ Ma ta n mazanga an ma fuda ma wushuku n ada gba gba.

8

Atoni a naka kune yaa

¹ Aje a va, tsa ciga ta i reve tyoku da Kashila ka wenikei ukuna u shinga u ne a a'uwa a Atoni a uyamba u Masidaniya. ² A pana ta ikyamba kpam n unambi cika, shegai mazanga ma le ma kotso wa, kpam a naka ta ili i'ya i lai i'ya a ka ciga le a naka. ³ Asaka gai n tonuko da, a naka ta tyoku da a ka fuda hal gbam u lai ushani. Ko uza u tonuko le a yain nala wa. ⁴ Shegai a rongo tsu ufolo tsu asaka le dem a banga ama a Kashila aza da a'ari a Urishelima. ⁵ Tsu yawunsa gbam a ka fuda a ka naka nala wa! A gita ta a nakai kaci ka le a asu u Asheku, aku ara tsunu. Ili i'ya Kashila ka ciga i'ya la vi. ⁶ Taitu da gita da uwenishike unaka, adama a nala tsu folo yi u doku u gono ara

de u banga da tsara i koruso ili i'ya i gitai vi. ⁷ I yan ta ko ndya wa mai hal gbam i pasakai cika: I'a ta n upityanangu kpam i'a ta uyan u kadyanshi ka shinga. I'a ta dem n ureve, kain dem ya ciga i banga, kpam ya ciga tsu cika. Adama a nala, tsa ciga da ta i yain ukuna u shinga vi mai a asu u unaka yaa.

⁸ Shegai dana da n danai she i naka ko bawu ya ciga wa, ko an u wokoi a'uwa a Atoni a roku a ka ciga ta a yain nala. Ure u roku u da dem u da ya wenike uciga u maci. ⁹ I reve ta ukuna u shinga u Yesu Kawauwi Asheku, i reve ta an Kawauwi kari n utsari, shegai adama a de u woko ta uza u unambi, tsara adama a unambi u ne eda i tsara utsari.

¹⁰ Adooki a va a da na: Na'balu eda aza a kagita aza da i cigai i naka, kpam eda aza a kagita a da i nakai vi. ¹¹ Gogo-na, ma ciga ta i koruso manyan ma i gitai uyan vi. Wenikei an ya fuda ya koruso manyan mi n maloko tyoku da i gitai ma. Nakai a asuvu a ili i'ya i'ari n i'ya. ¹² Ya ciga baci i naka, wa yan n kalen ko ndya i nakai wa, kpaci Kashila ka la ta uciga i naka a asuvu a ili i'ya i'ari n i'ya, shegai i naka ili i'ya bawu i'ari n i'ya wa.

¹³ Ma ciga i naka ili ushani hal i woko bawu ili, aku i rongo a upana ikyamba an bawu i'ari n ili wa. Ma ciga ta uza da baci dem wari pini u zuwa kukere dere. ¹⁴ Gogo-na naha, i'a ta n ili ushani. Ili i'ya i'ari n i'ya ya fuda ta ya banga aza da bawu a'ari n ili. Aku ubana a kapala a tuwa baci a tsarai, aku a banga da dem a'ayin a da baci bawu i'ari n i'ya, pini nala, she i woko unu u te. ¹⁵ Tagarada u Kashila u dana ta, "Uza da baci bolongi ili ushani, i tsu pasa ili i'ya wa ciga wa, shegai uza da baci bolongi kenu, wa namba ili wa." ◇

Taitu n aje a ne

¹⁶ N cikpa ta Kashila an u zuwai Taitu wa ciga da tyoku da ma ciga da. ¹⁷ Taitu wushuku ta u yain ili i'ya tsu tonuko yi u yain. Wa ta n maluwa cika ma wa ciga u tuwa ara de, tun bawu tsu tonuko yi gbam nala. ¹⁸ Aya la tsa suku kabolo n utoku uza da wari Katoni, uza da kpam gba Atoni a ka cikpala adama a manyan ma ne a asu u uyan kubari ku Kadyanshi ka Shinga. ¹⁹ Atoni yi a dangasa yi ta dem u bana kabolo n atsu

tsa naka baci kune ku na ki. Yan da tsa yan manyan ma na mi tsara tsu naka Asheku tsupige, kpm tsu wenike an tsa ciga tsu banga cika.

²⁰ Kpaci tsa ciga ko uza u kana tsu n unyushi u tyoku da tsu nakai kune ku pige ku na ki wa. ²¹ Shegai tsa ciga ta tsu yain ili i'ya Asheku a ka pana kayanyan n ili i'ya i'ari dere a a'eshi a ama.

²² Tsa suku ta dem vuma roku kabolo n ama a re a nala yi. Kain dem vuma na wa ta ufobusi adama a ubanga. U wenike tsu ta nala a ure kau-kau, kpm gogo-na dem wa la ta uciga ubanga. Kpaci u wushuku ta n ada cika. ²³ Uza roku u wecike baci Taitu, i dana utoku u va u da uza da wa yan manyan na mpa tsara u banga da. A'uwa a Atoni a suku ta ama a na yi ara de, kpm a tuko ta tsupige a asu u Kawauwi. ²⁴ Wenike le uciga, tsara gba a'uwa a Atoni a reve an tsu yain dere a asu u mazanga n i'ya tsu yain adama a de.

9

Kune adama a aza a unambi

¹ N wene ili i'ya ya zuwa mu n koronku da adama a kune ka i fobusoi ya naka ama a Kashila yi wa. ² N reve ta banga da ya ciga i banga. Ma ta n mazanga adama a nala yi, kpm ma ta a utonusuko ama a asuvu a Masidaniya n da eda Atoni a da i'ari a Akataya, i fobuso ta tun nabalun tsara i naka. Adama a umatsa u da i matsai ya ciga i naka vi, u zuwa ta aza roku aza a Masidaniya a ka ciga dem a naka. ³ Shegai mpa pini ma sukunku da atoku a nala yi tsara kadyanshi ka tsunu a kaci ka de ka woko ka gbani wa. Ma ciga ta i fobuso, kpaci n tonuko le ta i fobuso de. ⁴ Ma pana ta uwono, eda kpm dem ya pana ta uwono, mpa n Atoni a roku a Masidaniya tsu tuwa baci tsu cina da bawu afofi, cina n tonuko le tani de i fobuso de! ⁵ Da n wenei yavu wa gan ta n suku atoku a nala yi a kapala ka va a wene kune ka i yain kazuwangbani ki i fobuso ta ka. Nala wa wenike ta an n ucigi u de u da i nakai, shegai mpa n matsa da wa.

⁶ Ma ciga ta i reve, uza u ce baci ili kenu, ili kenu i'ya wa kapa. Uza da baci kpm u cei ili ushani, wa kapa ta ili ushani. ⁷ Adama a nala ya dem u yawunsa tyoku u kakuma ka ili i'ya wa naka. Kotsu vu naka ili wa, ikyamba i

vunu i 'yanga baci vu naka wa. Kotsu vu naka ili wa, va wene baci yavu matsa da a ka matsa vu vu naka. Kpaci Kashila ka la ta uciga uza da u nakai n ipeli. ⁸ Kashila kpm ka zuwuka da ta unu u shinga u da u lai ili i'ya i nambai. Pini nala, da kain dem ya yan n ili ushani, kpm i yain n i'ya kabarikete hal i nakasa adama a manyan ma shinga gba. ⁹ Tagarada u Kashila u dana ta:

“Gbani da vuma u maci u tsu naka aza a unambi kune, kpm ukuna u maci u ne wa ta pini bawu utyoku.” ◇

¹⁰ Kpaci Kashila ka ka tsu naka kacimbi icun, u naka kpm ilikulya. Wa doku ta ili i'ya i'ari n i'ya kakuma, tsara i tsara i'ya ya naka ushani a asu u uyan ukuna u shinga. ¹¹ Wa kukpa ta ure kau-kau u da wa zuwa da i yain utsari tsara i yansa kune yaa. Pini nala, da ama ushani a ka cikpa Kashila a'ayin da baci tsu naka le kune ku de.

¹² Pini nala, ili i shinga i re ya gita ta, ili i'ya ama a Kashila a nambai a ka tsara ta i'ya, ama a ka cikpa ta kpm Kashila n mazanga. ¹³ Ya rongo ta a unaka Kashila tsupige kpaci i naka ta yaa. I wushuku ta n akani a kaci ka Kawauwi, kpm i panaka ta a da an i nakai Atoni a Urishelima yaa hal n Atoni a da a buwai. ¹⁴ Gogo-na alyal yal pini a ka yanka da kavasun, kpm a ka ciga da uwene, adama a ukuna u shinga u pige u da Kashila ka yanka da. ¹⁵ Asakai tsu cikpai Kashila adama a kune ka u naka tsu gbani.

10

Bulus yain kadyanshi ka manyan ma ne

¹ Mpa Bulus uza da wa folo da vi, kpm n matanu n tsishinga tsu Kawauwi tsa ma folo da. Aza roku a dana ta, a'ayin a da baci mari kabolo n ada n tsu gajaraka ikyamba wa, aku n rongo n asuvu a shen a'ayin a da baci bawu mari evu n ada. ² A'ayin a da n doku n tuwa da ukondo, u kana ta n yanka aza da a ka wundya tsa tono ta ukuna u likimba asuvu a shen. Ma ciga i zuwa mu n yanka da nala wa. ³ A likimba da tsari, shegai kushulu ku tsunu unu u te da kari n tyoku da aza likimba a ka yansa wa. ⁴ Tsu tsu shilakana n iwunukatsu icun i'ya aza a likimba a tsu shilakanaka wa. Iwunukatsu i tsunu i'a ta n ucira u da u wutai a asu u Kashila u da wa wacinsa ucira u asu kau-kau u utokolulu.

⁵ Tsu tsu wacinsa tã kananamgbani n gba icun i arãdi a ða a ka bishinka uza ureve Kashilã. Tsu tsu kana tã uyawunsa u gbani u ama, aku tsu zuwa le a panaka Kawauwi. ⁶ A'ayin a ða baci i wenikei ya panaka de Kawauwi gba gba, pini nala, aku tsu rongo ufobusi adama a ða tsa yanka aza ða bawu a ka panaka Kawauwi mavura.

⁷ Gogo-na ili i'ya ya wene n a'eshi koshi i'ya ya wundya. Shegai u gan tã i cifa an tsari aza a Kawauwi tyoku ða dem aza a arãdi a nala a tsu dana ele aza a Kawauwi a ða a'ari. ⁸ Mayun ða wari an tsu tsu dansa n agoni a kaci ka ucira u ða Asheku a naka tsu tsara tsu banga ða, shegai adama a ða tsa varangu ða wa. N tsu pana uwono adama a ukuna u nala wa. ⁹ A'ayin a ða n koronku ða vi, ma ciga i yawunsa yavu uwonvo u ða ma ciga n zuwa ða i pana wa. ¹⁰ Aza roku a ða, "Ikanikorongi i Bulus i'a tã n ucira kpam n kalen cika, shegai wa baci kabolo n atsu, u tsu yan n ucira wa. Kpam kadyanshi ka ne ka tsu yan n kalen wa." ¹¹ Ma ciga tã a reve ukuna u roku: Gogo-na naha tsã kabolo n a ða wa, ða i zuwai tsu korongi ukuna u na vi a ikanikorongi. Shegai a'ayin a ða baci tsari kabolo n a ða, tsa wenike tã ucira vi tyoku ða tsu wenikei u ða a ikanikorongi yi.

¹² Tsa kawan tsu bidya kaci ka tsunu unã u te n aza ða a tsu yawunsa kaci ka le a'a tã n kalen wa. A tsu boluko tã kaci ka le ure u uratsanaka aku a ratsanaka kaci ka le n u ða. A tsu gawuntangu tã kaci ka le n ko ndya wa tyoku ða ele a'ari. Nala wa wenike tã an bawu a revei ili. ¹³ Shegai atsu tsa yan arãdi a kaci ka ili i'ya i'ari a kateshe n manyan ma Kashilã ka naka tsu tsu yain wa. Arãdi a ða koshi tsa yan a ða a manyan ma Kashilã ka suku tsu tsu yain, kpam e ða dem i'a tã a asuvu a manyan ma nala mi. ¹⁴ Arãdi yi a wura tyoku ða u gain tsu yain a ða wa, atsa gbam aza a kagitã aza ða a tuko ða Kadyanshi ka Shinga ka Kawauwi. ¹⁵ Tsu tsu yan arãdi adama a ili i'ya aza roku a yain i woko yavu atsa tsu yain i'ya wa. Shegai tsu zuwa tã uma upityanangu u de wa gbama tã hal u zuwa manyan ma tsunu ara ðe ma lyai kelime cika. ¹⁶ Tsa ciga tã tsu ba tsu yain Kadyanshi ka Shinga ki a asu u mbari mbari. Tsa ciga tsu yain arãdi n manyan ma aza roku a yain a asu u le wa. ¹⁷ Tagarãda u

Kashilã dana tã, "Va ciga baci vu yain arãdi, she vu yain a ða a ili i'ya Asheku a yain."
 ◇ ¹⁸ A kaci ka uza ða wa cikpalasa kaci ka ne kpam, u tsu tsara icikpali wa. Shegai Magono ma Zuba ma wushunku baci uza, vuma nala vi aya wa tsara icikpali i mayun.

11

Bulus n asuki a kaban

¹ Ma ciga tã i yanka mu ahankuri a'ayin a ða baci n yain maku ma utengeshi. Mayun n folo ða tã i yanka mu ahankuri. ² Ma kirana tã n a ða cika tyoku ða Kashilã ka kirana n a ða. I'a tã tyoku u maku ma uka ma bawu ma revei vali, uza ða a yankai kazuwamgbani ka iyolo i vali u te koshi; wata, Kawauwi ka la vi n kaci ka ne. ³ Shegai gogo-na ma pana tã uwonvo u ða a ka puwunsa atakasuvu a ðe tsara i asaka utono Kawauwi mayun mayun n uwulukpi, tyoku ða kali ka yinsai Hawaƙ n ugboji u cingi u ne. ⁴ Tsu tonuko ða tã ukuna u Yesu, kpam i wushai Kulu Keri, i wushuki kpam n akani a tsunu. Shegai i asakai aza roku a tonuko ða ukuna u roku kau n u Yesu. Gogo-na ufobusi u ða i'ari i wushi kulu ku roku ðe kau, i wushi kpam akani a roku. ⁵ N wene aza ða a ka isa kaci ka le "asuki a pige" a la mu wa. ⁶ Gaawan n tsu dansa karkar tyoku u le wa, shegai n reve tã ili i'ya ma dansa. Tsu yan tã gba i'ya tsa yan tsu wenike ða ili i na yi mai. ⁷ N zuwa ða i tsupa mu adama a Kadyanshi ka Shinga ka n yanka ða kubari wa. N gonuko tã kaci ka va kenu, aku n naka ða tsupige. An n yain nala vi, n nusa? ⁸ An a'uwa a Atoni a roku a ka naka mu ikebe, u woko tã yavu bokoso ða ma bokoso ikebe yi tsara n gbashika ða. ⁹ N namba baci ili a'ayin a ða mari n a ða, n tsu tonuko ða i banga mu wa. Atoku a ða a wutai a Masidaniya a tuwai pini na, a naka mu tã gba ili i'ya ma ciga. N ta ða ða ufolo i banga mu wa, kpam ma folo ða wa. ¹⁰ Ko uza wa la a asuvu a uyamba u Akataya uza ða wa bishinka mu uyansa kadyanshi a kaci ka ili i nala wa. N dana tã kpam nala adama a ukuna u mayun u Kawauwi u ða wari a asuvu a va. ¹¹ N dana baci ma ciga n zuwuka ða araji wa, u woko yavu ma ciga ða wa? Nala wa. Ko Kashilã ka reve tã ma ciga ða.

¹² Kpam ma lya tã kelime n uyan ili i'ya ma yan gogo-na vi, kpaci ma ciga tã n bishinka

ama a nala utsarā u ili i'ya a ka yanka arādi. A ciga tā a dana manyan ma a ka yanka arādi yi mā tā unā u te n ma tsunu. ¹³ Ama a na yi asuki a kaban a da. Manyan ma le ma a tsu yanka kaban, aku a gonukoi kaci ka le tsarā a rotso asuki a mayun a Kawauwi. ¹⁴ Shegai mpa n yan majiyan ma ili i nala wa! Ko Kanangasi* ka gonuko tā kaci ka ne tsarā u rotso katsumate ka zuba† ka ktyashi. ¹⁵ Adama a nala, tsu yan majiyan an agbashi a Kanangasi a gonukoi kaci ka le a rotso agbashi a da a ka yan manyan ma ukuna u shinga wa. Shegai a makorishi a ka tsarā tā mavura dere n ili i'ya a yain.

Upana u ikyamba u Bulus

¹⁶ Asakā n doku n tonuko da: Ko uza kotsu u wundi yavu mpa katengeshi ka wa. Shegai nala baci ya wundyā, she i panaka mu tyoku da ya panaka katengeshi, mpa dem aku n yain arādi kenu. ¹⁷ A'ayin a da baci ma cikpala kaci ka va nala, tyoku u Asheku u da n tsu dansa wa, shegai tyoku u katengeshi. ¹⁸ Ama ushani a ka yan tā arādi a kaci ka ili i'ya a yain a likimba. Adama a nala mpa dem ma yan tā arādi. ¹⁹ Edā aza da ya wundyā yavu i'a n ugboji, i tsu pana tā kayanyan ka upana kadyanshi ka atengeshi. ²⁰ I tsu yan tā gbam ahankuri n aza da a tsu gonuko da agbashi a le, ko a ryafusa da, n aza da a tsu yinsasa da. I tsu yan tā dem ahankuri n aza da a tsu wundyā yavu a la da, ko aza da a tsu basasa da. ²¹ N tsu pana tā uwono n dana tsā n ucira u da tsa yan nala wa.

A ka yan baci arādi, mpa dem ma yan tā, shegai utengeshi u da uyan nala vi. ²² A dana baci ele kagali ka Ibrahi ka, mpa dem uza u kagali ka Ibrahi ka. Ele aza a Isara'ila a da baci, mpa dem nala. Ele mmuku n tsikaya m Ibrahi n da baci, mpa dem nala. ²³ Ele agbashi a Kawauwi a da baci, wa woko mu tā utengeshi n dansa baci nala. Shegai tyoku da ma gbashika yi u la tā tyoku da ele a ka gbashika yi. N yan tā manyan cika ma ma lai ma le. A zuwusa mu tā a kuwa ku a'ali hal u lai tyoku da a zuwusa le. Malapa ma a lapusa mu ma la tā ma a lapusai ele. N yansa tā evu n ukpa a'ayin

ushani. ²⁴ Aza a Yahuda a bawan mu tā n kajaḅu hal kamankupa n kuci.† Kutawun ka gbam a bawan mu nala. ²⁵ Aza a Roma a lapusa mu tā n alangu, kutatsu ka gbam a yanka mu nala. A taba mu tā uvarasa n atali tsarā a wuna. N so tā nwalu a kpatsu, kpatsu ku tsarā tā nā mpa hal kutatsu. N taba tā urukpa a mini n kuvuli hal ubana kuvuli ku roku. ²⁶ Nwalu n kakuma mi, n tsu zuwa mu tā n yain evu n ukpa adama a uwaya u mini n adama a aza a magalaka. N yan tā evu n ukpa adama a ama a va, aza a Yahuda, kpam hal n Awulawa. N tsu yan tā evu n ukpa a ilyuci ilyuci, n a kakamba, hal n mala dem. N yan tā dem evu n ukpa adama a aza da a danai ele Atoni a da, shegai Atoni a da wa. ²⁷ N yan tā manyan cika hal n togbolukoi, a'ayin ushani n tsu lavuta gbam wa. N tsu ronguso tā n kambulu n kakuli, kpam a'ayin ushani n tsu tsarā ilikulya wa. N soso tā kutanu kpaci mā n aminya a u'uka cika wa. ²⁸ Hal n ara gai, kain dem u tsu woko tā yavu va da n canga tā ucanga u araji kpaci n tsu balā tā asuvu adama a a'uwa a Atoni. ²⁹ A'ayin a da baci bawu aza roku a'ari n ucira, n tsu woko tā dem bawu ucira. Asuvu a tsu sudugba mu tā a'ayin a da baci n wenei a yinsai uza roku tsarā u yain unyushi.

³⁰ U kana baci n cikpala kaci ka va, ma yan tā nala adama a ili i'ya i zuwa mu n woko bawu ucira. ³¹ Kashila ka reve tā kaban ka ma yan wa. Aya Kashila n Tata u Yesu Kawauwi Asheku, uza da a ka cikpala hal ubana bawu utyoku. ³² An mari a Damasuka, uza da wari gomuna a'ayin a da Arita wa lya tsugono, wari u ciga tā u kana mu, adama a nala, u zuwa tā aza a uwundyā ukyawan a ilyuci yi. ³³ Shegai aje a va a zuralaka mu a asuvu a mabana a ilinuku i kasaga ka ilyuci ki. Tyoku da n lai a akere a gomuna yi da la vi.

12

Asheku a wenikei Bulus kuwene

¹ U kana tā n yain arādi, ko an u woko ko kalen ma lya pini wa, shegai asakā n yain a da adama a kuwene n ili i'ya Asheku a wenike mu. ² Ayen kupa n a nishi a da a wurai, Kashila ka wusha tā Katoni ka

* 11:14 Kanangasi; wata, "Shetan" kala ka dem ka Kalapansi.

† 11:24 A a'ayin a nala yi, a bawan baci vuma hal amangare, wa kuwa tā kpaci asoje yi a reve tā tyoku da a ka bawan vuma hal u kuwa ko kpam ukpaḅa kuwa. A bawan yi tā kamankupa n kuci a asaka yi a unā u ukpa shegai wa kuwa wa.

Kawauwi ka roku a asu u uwunvugusa a zuba u Kashilā a'ayin a roku. N reve wa, ko ikyamba i ne i'ya i walai, ko kpm kulu ku ne, shegai Kashilā ka reve tā. ³⁴N doku n dana, n reve tā a bidya tā vuma u na ubana a asu u uwunvugusa a zuba. Shegai ko ikyamba i ne i'ya i banai a zuba vi ko kulu ku ne ka koshi ku banai n reve wa, Kashilā ka ka revei. U pana tā kadyanshi ka roku ka bawu wa fuda wa todugbo, n ili i'ya bawu Kashilā ka ašakā uza dana. ⁵Adama a nala ma yan tā arādi adama a vuma na vi, shegai ma yan a dā adama a kaci ka vā wa, she ili i'ya ya zuwa mu n reve an bawu māri n ucira. ⁶Māri ma ciga baci n yanka kaci ka vā arādi, wa woko mu utengeshi wa, kpaci māri ma dansa tā ukuna u mayun. Ma yan a dā adama a kaci ka vā wa. Ma ciga ama a naḳa mu tsupige tsa tsu lai tsu ili i'ya a wenei ma yan ko n danai wa.

⁷U gan n woko n arādi a kaci ka ili i pige i pige i'ya Kashilā ka wenike mu wa. Da gai i zuwai u naḳa mu mbāla n pana ikyamba yi, tyoku dā kawana ka tsu sapa ikyamba. U woko yavu katsumate ka Kanangasi* ka ka zuwa mu n pana ikyamba, u bishinka mu kpm uyan arādi. ⁸N folo tā Asheku hal kutatsu tsarā u takpa mu ukuna u na vi. ⁹Shegai u tonoku mu, “Ukuna u shinga u vā u rawa vu tā. A'ayin a dā baci bawu vāri n ucira, ucira u vā u tsu shadangu tā ara vunū.” Adama a nala, gogo-na mā tā n mazānga ma ma yan arādi adama a dā bawu māri n ucira, ucira u Kawauwi u yain manyan ara vā. ¹⁰Adama a dā wa woko ukuna u shinga a asu u Kawauwi u dā baci ma namba ucira, ko ama a ka tonusuko mu baci kagbani, ma yan tā mazānga. Ma namba baci ili adama a dā wa woko ukuna u shinga a asu u Kawauwi, ko a ka yansa mu baci mavura, ma yan tā mazānga. A ka zuwusa mu baci n pana ikyamba adama a dā Kawauwi ka tsarā ukuna u shinga, ma yan tā mazānga. Kpm a'ayin a dā baci dem n nambai ucira, a'ayin a nala a dā ma tsarā ucira cika.

Bulus wa ciga tā aza a Korintiyi

¹¹Tyoku u katengeshi u dā ma dansa, shegai eda i zuwa mu ma dansa nala. Eda i gain ya dansa ukuna u maci a kaci ka vā.

Ko mā baci ili i roku wa, aza dā a danai ele “asuki a pige” a dā vi a la mu wa. ¹²A'ayin a dā māri kaḅolo n aḳa vi, n rongo tā n ahankuri kpm n yansa tā manyan ma ucira n iryoci n ili i'ya ya tuko ikunesavu i'ya i gain kasuki ka mayun ka yain. ¹³Adama a nala, i wusha tā ili i'ya a'uwa a Atoni a dā a buwai a wushai. Ili i te i'ya i takpanai: N gonuko kaci ka vā n woko dā kalāḅam wa. Yanka numu ahankuri!

¹⁴Mpa pini ma fobuso tsarā n tuwā n kyawan dā ukyawan u tatsu. Shegai hal n ara ma boluko dā kalāḅam wa. Eda ma ciga, shegai ikebe i dē wa. Mmuku n dā n gain a fobo ikebe adama a ubidya araji a isheku i le wa, shegai isheku i bidya araji a mmuku n le. ¹⁵Adama a nala, mā tā n mazānga ma ma naḳa ko ndya wa i vā adama a dē, hal gbam n kaci ka vā dem. Ya jebe uciga u dā ya ciga mu vi an u wokoi n la dā uciga?

¹⁶Aza roku a dē a wushuku tā an bawu n woko dā kalāḅam. Shegai, hal n gogo-na alya pini a ka yawunsa yavu ugboji u dā n yain n yanka dā kaḅan tsarā n wanda dā. ¹⁷Ama dā n sukunku dā vi, uza roku wa pini uza dā ryafa dā? ¹⁸N folo tā Taitu tuwā ara dē, kpm n tutsuku yi tā kaḅolo n Katoni ka roku. Shegai u ryafa dā wa. Edā dem n kaci ka dē i reve tā an mpa n eyi ko ndya wa unā u te u dā i'ari tsu, kpm uyawunsa u dā tsu u te.

¹⁹Gaawan ya dana tā dana dā tsu danai gbā nala tsarā tsu wenike an tsari ama a maci. Nala wa. Tsu tsu dansa tā tyoku dā Kawauwi ka ciga tsu tsu dansa a kapala ka Kashilā. Edā aje a tsunu a dā, kpm ko ndya baci tsa yan, yan dā tsa yan i'ya tsarā tsu zuwa dā i gbama. ²⁰Kpaci ma pana tā uwonvo u dā n tuwā dā baci ukyawan, ahali a dē a kpāḳa mu uyankpa, kpm adama a nala, ahali a vā dem a ka yankpa dā wa. Ma pana tā uwonvo u dā ma cina dā n i nanamgbani, ko n i yanyi malyon ma ili i'ya ama a'ari n i'ya. Ma pana tā uwonvo u dā ma cina dā n asuvu a shen, ko kpm ya cigāka kaci ka dē ko ndya wa. Ma pana tā dem uwonvo u dā ma cina dā n i tonusuki ama kagbani, ko n i yanyi ndyami. Kotsu kpm gai n cina dā n i yanyi arādi, ko ya rongo kabarikete bawu i kaḅai kaci wa. ²¹Mayun dā ma pana uwonvo u dā n tuwā

* ^{12:7} Kanangasi; wata, “Shetan” kala ka dem ka Kalāḅansi.

baci gaawan Kashilā ka vā ka gonuko mu t̄a kenu adama a d̄e. Kpam ma s̄a t̄a adama a aza d̄a a'ari a ka yansa unyushi u cingi bawu a kpatalai a asak̄ai ukuna u ashind̄a u le, n tsishankala, n ukuna u uwono.

13

Bulus kotsoi unak̄a adooki a ne

¹ Ma tuwā t̄a ara d̄e utuwā u tatsu. Tagarāda u Kashilā da, “U k̄anā t̄a ama a re ko ama a tatsu a reve n ukuna u d̄a a k̄anai vuma n u d̄a mayun d̄a.” ² An n doki n tuwāi ara d̄e utuwā u ire, n rono t̄a aza d̄a a ka yansa unyushi u cingi atsuvu. Gogo-na dem an bawu m̄ari evu n ad̄a, ma doku t̄a ma dana u d̄a: A'ayin a d̄a baci n doku n tuwāi ara d̄e, ko uza wa la a asuvu a mavura wa. ³ Ma wenike d̄a t̄a an mayun d̄a Kawauwi ka dansa a unā u vā. An wa yansa manyan ara d̄e, u yansa ma bawu ucira wa, shegai wā t̄a n ucira. ⁴ Mayun d̄a u rongoi bawu ucira a'ayin a d̄a a wandamgbana yi, shegai gogo-na n ucira u Kashilā u d̄a wa rongoi. Atsu dem ts̄a n ucira wa, tyoku d̄a Kawauwi ka rongoi a mawandamgbani. Shegai ya wene t̄a an tsa tuwā tsu rongoi n ucira u Kashilā, tyoku d̄a Kawauwi ka rongoi.

⁵ Vecei kaci ka d̄e mai, i kondo kaci ka d̄e i wene ko i'ā pini uk̄ani n i'ya i wushuki vi. I lya baci ukondo vi, ya reve t̄a an Yesu Kawauwi w̄ari a asuvu a d̄e. I reve baci an Yesu w̄ari a asuvu a d̄e wa, i rukp̄a d̄e ukondo vi. ⁶ Ma zuwa t̄a uma i wene an bawu atsu tsu rukp̄ai ukondo vi. ⁷ Tsu yan t̄a kavasubana a asu u Kashilā kotsu i yain ili i cingi wa. Yan d̄a tsa yan kavasubana nala tsarā ama a wene an tsari mai wa, shegai tsarā u zuwa d̄a i yain ili i'ya i'ari mai, ko u woko baci yavu atsu tsu rukp̄a ukondo vi. ⁸ Ili i'ya koshi tsa yan i'ya, i'ya ya zuwa tsu tsu tutsuku ukuna u maci kelime. Tsa yan ili i'ya ya k̄angu u d̄a wa. ⁹ Ko an u wokoi bawu tsari n ucira, ts̄a t̄a n mazanga an ed̄a i'ari n ucira. Tsu yan t̄a kavasubana adama a d̄a ya lapula i woko mai. ¹⁰ Koronku d̄a ma koronku d̄a ili i na yi kahu n rawa la. Yan d̄a n yain nala tsarā n tuwā baci, ili i'ā la i'ya ya zuwa mu n barana d̄a n ucira wa ma dansa baci n ad̄a n ucira u d̄a Asheku a nak̄a mu. U nak̄a mu ucira vi adama a d̄a ma varangu d̄a wa, shegai adama a d̄a ma banga d̄a.

Idyani i makorishi

◇ 13:1 U.M.I. 19:15.

¹¹ Gogo-na ama a vā, ma kotso d̄e ukaniko-rongi u na vi. N tonuko d̄a t̄a: Yanyi mazanga! Savadai ahali a d̄e. Kiranai n i'ya n tonuko d̄a. Rongoi n katakasuvu ka te n ko ya wa. I rongoi kabolo n̄a ndishi n shinga. Pini nala, Kashilā ka uciga n ka ndishi n shinga ka rongoi t̄a n ad̄a.

¹² Damamgbanasai a asuvu a uciga u Atoni. ¹³ Gb̄a Atoni a d̄a a'ari pini na a ka sukunku d̄a t̄a idyani i le.

¹⁴ Asak̄a ukuna u shinga u Yesu Kawauwi Asheku, n uciga u Kashilā, n̄a ndishi n kabolo n Kulu Keri a rongoi n ad̄a gb̄a.

Ukanikorongi Ubana a Asu u Aza a Galatiya

Ukupka u kadyanshi

Atoni a da a'ari a Galatiya a da Bulus koronki ukanikorongi u na vi. Galatiya kaƙon ka evu n uyamba u Isara'ila, kpam ilyuci i'ya pini ushani a kaƙon ki. Gba a'uwa a Atoni a da a'ari a kaƙon ki a da Bulus koronki. Bulus wari u wala ta pini a kaƙon ki, adama a nala wa ta n aje a asuvu a Atoni a asu vi. Shegai aza roku pini a kaƙon ki a da Bulus kasuki ka mayun ka wa.

Bulus koronku le ta tsara u wenike le an wari kasuki ka mayun. An u kotsoi uyan kadyanshi ka nala ki, u wenishike le ta an a wauwa le a ure u maci an a'ari n upityanangu n Kawauwi. Ure u utono mele u da wa tuko iwauwi i mayun wa. U wenike le ta an a'ari n ucira u da a ka fuda a ka tono Kashila bawu a damgbarasa le, kpam a cigamgbana.

Gba ili i'ya Bulus danai a kaci ka Atoni a Galatiya, nala dem wari a asu u Atoni gogo-na. Tsa fuda ta tsa tono Kashila bawu a damgbarasa tsu tsu baci n upityanangu. Mele ma zuwa tsu ta tsu reve tyoku da tsa rongo, shegai upityanangu u da wa zuwa tsu tsu bolomgbono n Kawauwi kpam u tuko tsu iwauwi.

Ili i'ya i'ari a tagarada u na vi

Kasuki ka mayun n akani a mayun (1:1-10)

Kashila ka dangasa ta Bulus woko kasuki (1:11-24)

Bulus shamkpai akani a ne (2:1-21)

Upityanangu u da koshi ure u utsara iwauwi (3:1-4:31)

Adooki a asu u kulu n uciga (5:1-6:10)

Urono u atsuvu u makorishi (6:11-18)

Idyani

^{1,2} Mpa Bulus uza da u korongi ukanikorongi u na ubana a asu u a'uwa a Atoni a da a'ari a kaƙon ka Galatiya. Mpa kasuki ka. Ama da a dangasa mu wa, u wuta tani a asu u vuma wa. Yesu Kirisiti Kawauwi da u dangasa mu n kaci ka ne. U yan ta nala kaƙon n Kashila Tata uza da u yangasa yi a ukpa. Gba ama a tsunu pini na a

bolomgbono ta na mpa a asu u usuku idyani i na yi.

³ Asaka Kashila Tata u tsunu n Asheku Yesu Kawauwi a naka da ukuna u shinga na ndishi n shinga. ⁴ Kawauwi ka kuwa ta adama a unyushi u cingi u tsunu, dere tyoku da Kashila Tata u tsunu u fobusoi, tsara u wutukpa tsu a likimba u tsicingi u na a asu u da tsari gogo-na. ⁵ Da i zuwai gba tsupige tsu Kashila tsa, gba a'ayin hal ubana bawu utyoku. Ami.

Kadyanshi ka Shinga ka te ka

⁶ N yan ta majiyan cika an i lazai i kpatalakai Kashila cucina. U dangasa da ta adama a tsishinga tsu Kawauwi. Shegai gogo-na ya tono de akani a roku kau. ⁷ Mayun da akani a roku a'la la wa, she Kadyanshi ka Shinga, shegai ama roku a da pini a ka damgbarasa da. A ka ciga ta a savada Kadyanshi ka Shinga ka Kawauwi ka woko ili i roku de kau. ⁸ Asaka Kashila ka yanka uza da baci dem wa yan kuƙari ku ili i roku kau n akani a tsunu utuwa ara de una u cingi! Asaka Kashila ka yain nala, ko atsu n kaci ka tsunu ka baci tsari n akani a roku kau, ko katsumate ka zuba ka baci ka tuwai n akani a roku kau. ⁹ N dana ta u da, kpam ma doku ta ma dana: Uza roku u yan baci kuƙari ku kadyanshi ka Kashila kau n ka i gitai i wushai, asaka una u cingi u Kashila u rukpa a kaci ka vuma u nala vi.

¹⁰ Ama da ma ciga n zuwa a pana kayanyan wa. Kashila ka ma ciga n zuwa u pana kayanyan. Ya wundya ama da ma ciga n zuwa a cigi mu? Nala baci mari ma yansa, ma woko kagbashi ka Kawauwi wa.

Kashila ka isa Bulus

¹¹ Ama a va, ma ciga ta i reve an Kadyanshi ka Shinga ka n yanka da kuƙari ki ka ama a yain ka wa. ¹² N tsu ka a asu u uza wa. Uza wa la u wenishike mu ka wa. Yesu Kawauwi da u wenishike mu uwenishike u na vi.

¹³ I reve ta tyoku da mari n rongoi an ma tono ure u aza a Yahuda. N zuwa ta Atoni a Kashila a panai ikyamba, kpam ma ciga n wacinsa le. ¹⁴ Aza a Yahuda a da pini aza da tsari usaun u te, shegai n la ta aza roku ushani a utono mele ma nkoshi n cau n tsunu. Mari n matsa ta uciga n yain nala.

¹⁵ Shegai tun kahu a matsa mu, Kashila ka dangasa mu ta. U yan ta nala adama a tsishinga tsu ne. ¹⁶ Aku a'ayin a tuwai a da u wenike mu Maku ma ne, tsara n yain

kadyanshi ka ne a asu u Awulawa. A'ayin a nala yi, n folo uza u *naka* mu adooki wa. ¹⁷ N bana a Urishelima n cina aza da a gitai a woko'i asuki kahu mpa n woko kasuki wa. Ili i'ya n yain i'ya n banai a Arabi n dusuki ve de. Aku n gonoi a Damasuka.

¹⁸ An ayen a tatsu a wurai, aku n banai a Urishelima tsara n kondo Bituru, kpm n rongo ta pini a'ayin kupa n a tawun. ¹⁹ N wene ta dem Yakubu, vangu u Asheku, shegai a'ayin a nala yi n wene asuki a da a buwai vi wa. ²⁰ N tsina ta a kapala ka Kashila, kaƙan ka mu wa.

²¹ An a yain a'ayin kenu, aku n yain nwalu ubana a ubongu u Suriya n ubongu u Kili-kiya dem. ²² A'ayin a nala yi, Atoni a kaƙon ka Yahuda kotsu a reve mu wa. ²³ Kadyanshi ka a ka dansa a kaci ka va ka a panai koshi ama a ka dansa, a da, "Vuma da wari wa yansa tsu mavura da gai na vi, kpm wa ciga u wacinsa Atoni. Shegai gogo-na aya wa tonusuko ama a toni akani yi." ²⁴ Aku a cikpalai Kashila adama a va.

2

Asuki a wushai Bulus

¹ An ayen kupa n a nishi a wurai, aku n doki n gonoi a Urishelima, Baranaba n Taitu a tono mu ta. ² N yan ta nala kpaci Kashila ka wenike mu ta kuwene, u tonuko mu n gono de. Mpa de, n dansa ta n azapige a Atoni utyoku u le. Ma ciga ta n zuwa le a reve akani a da mari utonusuko Awulawa. Ma ciga ta a kondo manyan ma va ko ma dere. Ma baci dere wa, manyan ma va ma woko ta ma gbani. ³ Kpm an a panai ili i'ya n tonuko le, a wushuku ta. A matsa gbam Taitu uza da soku mu vi u ba u kida kacombi wa, ko an u woko'i Kawulawa ka.*

⁴ Atoni a kaƙan a roku a uwa ta a asuvu a tsunu ukpawunsi. A tuwa ta tyoku u aza a kakyawunsa tsara a reve utsara u kaci u da Yesu Kawauwi u naka tsu. A ka ciga a gonuko tsu agbashi. Ama a nala yi a zuwa ta tsu dansa ukuna u ukida u kacombi. ⁵ Shegai tsu 'yuwain, tsu panaka le wa, ko kenu. Tsa ciga ta ukuna u maci u Kadyanshi ka Shinga u rongo n ada.

* ^{2:3} Taitu Kawulawa ka, kpm a tsu kida uza kacombi wa. Shegai aza a Yahuda a tsu kida ta acombi. Adama a nala, ili i majiyan i'ya an bawu asuki a danai u kana ta a kida Taitu kacombi. † ^{2:9} Pini a makpanda ma na mi, Bulus yanka ta kala ka Bituru ka Tsi'arama manyan: "Wata, Kefa."

⁶ (Aza da ama a bidyai ele ili i roku i'ya, ko ndya baci a'ari, ili i te i'ya ara va, kpaci Kashila ka n kudyangi wa.) Adama a nala a fuda a savada Kadyanshi ka Shinga ka n yain kubari wa. ⁷ A wene ta Kashila ka naka mu ta manyan ma uyan kubari ku Kadyanshi ka Shinga a asu u Awulawa, dere tyoku da u nakai Bituru manyan a asu u aza a Yahuda.

⁸ Kashila ka naka ta Bituru ucira u uyan manyan ma kasuki a asu u aza a Yahuda. Nala dem u naka mu ucira u uyan manyan ma kasuki a asu u Awulawa.

⁹ Yakubu, n Bituru,† n Yahaya† (aza da ama a revei a'ari n kalen cika) a wene ta Kashila ka naka mu ta kune ku pige ku nala ki, kpm a wushai Baranaba na mpa tyoku u ayain a manyan kaƙolo n ele. A gbamatangu tsu asuvu tsu lyai kapala n uyan kubari a asu u Awulawa, nala kpm ele dem a ka lya kapala n manyan ma le a asu u aza a Yahuda. ¹⁰ Ili i'ya a tonuko tsu tsu yain i'ya tsu cifa n aza a unambi, kpm ili i'ya mari n matsai uyansa i'ya la vi!

Bulus bongoi Bituru

¹¹ Kain ka te, an Bituru tuwai a Antakiya, n bongo yi ta a kapala ka Atoni kpaci u yansa ta ili i'ya bawu i gain. ¹² Ili i'ya i gitai i'ya na: An u gitai u rawai, u lyasa ta kaƙolo n Awulawa a da a'ari Atoni. Aku Yakubu suki Atoni a da a'ari aza a Yahuda a roku a Antakiya. An a rawai, Bituru doku u lya kpm ilikulya kaƙolo n ele wa, kpaci wa pana ta uwonvo u ili i'ya ama a nala yi a ka dana a kaci ka ne. ¹³ Nala dem atoku a ne Atoni aza a Yahuda a tono yi n uyansa ili i maci i kaƙan, hal gbam n Baranaba tono le dem n uyansa ili i'ya bawu i gain i na yi.

¹⁴ An n wenei a ka tono kpm ukuna u mayun u Kadyanshi ka Shinga wa, aku n dansai n Bituru a kapala ka le gba. N danai, "Bituru, avu uza u Yahuda u da, shegai vu yain tyoku u Kawulawa, tyoku u uza u Yahuda wa. Nala baci, nida va ciga vu zuwa Awulawa a toni Mele ma aza a Yahuda?"

¹⁵ "Mpa n avu aza a Yahuda a da a ilimaci, shegai aza a unyushi u cingi tyoku u Awulawa wa. ¹⁶ Shegai gba n nala, tsu reve ta tsu woko ta dere a kapala ka Kashila a asu u upityanangu n Yesu Kawauwi, shegai

a asu u uyansa ili i'ya Mele ma danai wa, kpaci uza wa la wa woko dere a kapala ka Kashila a asu u utono Mele wa. Adama a nala tsu wushuku ta n Yesu Kawauwi, tsara Kashila ka gonuko tsu tsu woko dere adama a upityanangu n Kawauwi.

¹⁷ “Aza roku a bidya baci atsu aza a unyushi u cingi a da adama a da tsu pityanangi n Kawauwi tsara u gonuko tsu tsu woko dere a kapala ka Kashila, nala u wenike an Kawauwi ka zuwa tsu tsu yain unyushi u cingi an bawu tsu tonoi mele ma roku da? A'a, nala wari wa! ¹⁸ Shegai n gono baci n tonoi Mele ma n 'yuwain vi, ma nusuka ta Kashila mayun. ¹⁹ N tonu ta Mele kpam a asu u utono Mele vi u da n kuwai, kpam nala zuwa mu ta n rongo n Kashila. ²⁰ A wandamgbana mu ta kabolo n Kawauwi. Gogo-na mpa kpam mari n uma wa, Kawauwi ka kari n uma a asuvu a va. A'ayin a da mari a ikyamba pini na a likimba n wushuku ta n Maku ma Kashila. U ciga mu ta kpam u nekei kaci ka ne u kuwai tsara n yain uma. ²¹ Ma a asuvu a ama da a 'yuwain ukuna u shinga u Kashila wa. Kashila ka wusha tsu baci a asu u Mele, ukpa u Kawauwi gbani da la vi.”

3

Zuwai atakasuvu a de

¹ Eda atengeshi aza a Galatiya! Ya lapa-nasa da n adabu a ne? N wenike da ta karara ili i'ya i zuwai Yesu Kawauwi kuwai a mawandamgbani. ² Ma yan da ta keci ku te: I wusha Kulu Keri a asu u utono Mele da? A'a, nala wa! Kulu Keri ku cipa da ta adama a da i wushuki n akani a da i panai ukuna u Kawauwi. ³ I'a n ugboji wa da? I'ari i gita ta urongo n Kawauwi a Kulu Keri, shegai gogo-na ya ciga ta i koruso n ucira u kaci u de. ⁴ I pana ta ikyamba cika adama a Kadyanshi ka Shinga. Ma ciga u da u woko u gbani wa. ⁵ An Kashila ka naka da Kulu ku ne kpam a'ayin a da u yansai ikunesavu i ne a asuvu a de, u yan nala adama a da ya tonu Mele ma Musa da? Nala wa! U yan ta nala adama a da i wushuki n akani a Kawauwi a da i panai.

⁶ Ili i'ya Tagarada u Kashila u danai i'ya na: “Ibrahi pityanangu ta n Magono ma Zuba, adama a nala a da Kashila ka gonuko

yi u woko vuma u maci a kukere ku ne.”

⁷ Nala u wenike ta mmuku ma Ibrahi n maci alya aza da a pityanangi n Kashila. ⁸ Caupa, Tagarada u Kashila u dana ta, Kashila ka gonuko ta Awulawa a woko dere adama a upityanangu u le. Kashila ka zuwamgbanaka ta Ibrahi caupa, an u danai, “Gba ama a likimba, Kashila ka yanka le ta unu u shinga adama a vunu.” ⁹ Nala u wenike ta la vi uza da baci dem wari n upityanangu, wa tsara ta kapashi ka ne a unu u shinga u da a zuwukai Ibrahi adama a upityanangu u ne.

¹⁰ Uza da baci dem wa yawunsa yavu utono u Mele wa zuwa yi u woko mai n Kashila, wa wusha ta unu u cingi u Kashila. Kpaci Tagarada u Kashila u dana ta, “Uza da baci dem bawu wa tonu gba ili i'ya i'ari a asuvu a Tagarada u Mele, wa wusha ta unu u cingi u Kashila.” ¹¹ Wa wuyana uwene an uza wa la wa woko dere a kapala ka Kashila a asu u utono Mele wa, kpaci Tagarada u Kashila u dana ta, “Kashila ka naka ta uma a asu u uza da wari n upityanangu.” ¹² Ili i'a la i gawain utono u Mele n upityanangu wa, kpaci Tagarada u Kashila u dana ta, “Uza da baci u wushuki n Mele, u kana ta u yansa tyoku da ma danai.” ¹³

¹³ Shegai Kawauwi ka wutukpa tsu ta a asuvu a unu u cingi u da Mele mi ma yain. An a wandamgbana yi, u wusha ta unu u cingi u da wari u gain u tuwa ara tsunu. Kpaci Tagarada u Kashila u dana ta, “Kashila ka yanka ta uza da baci dem a wandamgbani a madanga unu u cingi.” ¹⁴ Adama a da Yesu Kawauwi yain nala, Kashila ka zuwuka ta Awulawa unu u shinga tyoku da u yankai Ibrahi kazuwamgbani, nala kpam dem atsu Atoni tsu wusha Kulu Keri ka Kashila ka yain kazuwamgbani adama a upityanangu.

Ukuna u Mele

¹⁵ Ama a va, asaka n wenike da tyoku da tsa rongo: Ama a yan baci kazuwamgbani tyoku da u gain, uza wa la wa cimbusa ko u savada ka wa. Ili i te i'ya n kazuwamgbani ka Kashila ka na. ¹⁶ Kashila ka yan ta kazuwamgbani ka na ki ara Ibrahi n a asu u kumaci ku ne. ¹⁷ U yan ka a asu u

◇ 3:8 Kag. 12:3; Kag. 22:18. ◇ 3:10 U.Ml. 27:26. ◇ 3:12 Adkp. 18:5. ◇ 3:13 U.Ml. 21:23. ◇ 3:16 Kag. 12:7; Kag. 13:15; Kag. 24:7.

amaci ushani wa, shegai a asu u ku te, kpam ka Kawauwi. ¹⁷ Ili i'ya ma dansaka i'ya na: Kashila ka yan ta kazuwamgbani n Ibirahi kpam u zuwamgbani wa shamkpa ka. An ayen amangatawanishi n kamankupa (430) a wurai, aku u nakai Mele. Mele ma nala mi ma savada kazuwamgbani ki wa. U yan baci nala, ma wacinsa ta kazuwamgbani ka u yain n Ibirahi. ¹⁸ Mele mi ma naka tsu baci ana u shinga u da Kashila ka zuwamgbanaikai Ibirahi, ma wura ta la vi kazuwamgbani ki. Shegai ma yan nala wa, kpaci Kashila ka zuwuka ta Ibirahi ana u shinga gbani a asu u kazuwamgbani ka u yain.

¹⁹ Nda i zuwai Kashila ka yain Mele? U yan ta ma kpaci ama a ka yansa ta unyushi u cingi. U yan ta Mele hal uza da u danai wa tuwa vi u tuwa. U zuwa ta atsumate a zuba a naka Musa Mele ma ne, aku Musa nakai aza a Isara'ila. Nala Musa wokoi ka'ui ki mere. ²⁰ Ka'ui ki mere ki u tsu dansa ta n abon a re gba, shegai Kashila aya u yain kazuwamgbani ka nala ki utyoku u ne.

²¹ Kashila ka kpada la vi ushamkpa kazuwamgbani ka ne an u nakai Mele mi? Nala wa, ko kenu! A ka tsara baci uma u da bawu wari n utyoku a asu u Mele, a'ari a ka woko ta mai n Kashila a asu u utono Mele mi. ²² Shegai Tagarada u Kashila u tonuko tsu ta unyushi u cingi u sira ta ya dem, kpaci u kpada ta utono u Mele. Adama a nala, ure u da Kashila ka naka uza ili i'ya u zuwamgbani u da uza u pityanangu baci n Yesu Kawauwi.

²³ Mele mi ma ma gbagirya tsu yavu aza a kuwa ku a'ali, hal ubana a'ayin a da tsa tsara upityanangu. ²⁴ Mele mi ma mari uzapige u tsunu, hal utuwa u Kawauwi. Kpam an Kawauwi ki ka tuwai u gonuku tsu ta tsu wokoi dere a kapala ka Kashila an tsu wushuki n eyi. ²⁵ Gogo-na an tsu pityanangi n eyi, Mele ma lya kpam tsugono tsu tsunu wa.

Eda mmuku n Kashila

²⁶ Eda mmuku n Kashila n da gba de adama a da i pityanangi n Yesu Kawauwi. ²⁷ Kpam an a lyubugu da, dere da wari yavu Kawauwi ka i ukai tyoku da i tsu aka aminya. ²⁸ Upityanangu n Yesu Kawauwi u da u gonukoi ya dem ana u te n utoku u ne: ko avu uza u Yahuda da baci ko Kawulawa, f kagbashi ko uza da bawu wari kagbashi,

vali ko uka, ya dem ana u te da n utoku u ne. ²⁹ Adama a nala, avu uza Kawauwi da baci, gogo-na a kabon ka kumaci ka Ibirahi ka wari, kpam a ka naka vu ta agadu a da Kashila ka zuwamgbani.

4

¹ Ma wenike da ta iryoci: maku ma kenu ma baci tata u ne u kuwai wa tono n utsari u da tata u ne u da wa woko u ne vi wa. Wa ta tyoku u kagbashi ko an u wokoi aya n utsari vi gba. ² Ama da a ka kirana n eyi n utsari vi alya a ka tono n ili gba, hal she maku mi ma gbonguro u rawa tyoku da tata vi danai. ³ Nala dem wari n atsu. Tyoku u mmuku u da tsari, kpam ucira kau-kau u likimba n na wa lya ta tsugono a kaci ka tsunu.

⁴ Shegai an a'ayin a yain derere, aku Kashila ka suki Maku ma ne, kpam uka u da u matsa yi. U tono ta Mele mi, ⁵ tsara u wutukpa tsu a asuvu a Mele mi, kpam tsara tsu woko mmuku n Kashila. ⁶ An u wokoi eda mmuku n Kashila n da, u suku ta Kulu ku Maku ma ne a atakasuvu a de, kpam Kulu ki ku isai, "Tata, Tata u va." ⁷ Adama a nala gogo-na avu kagbashi ka kpam wa; maku ma Kashila ma wari, kpam gba ili i'ya wari n i'ya adama a mmuku n ne, i vunu i'ya dem.

Bulus ciga ta aza a Galatiya

⁸ A'ayin a da bawu i revei Kashila, i'ari i woko ta agbashi a ili i ameli, kpam ili i nala yi Kashila ka wa, ko kenu. ⁹ Shegai gogo-na an i revei Kashila, ko kpam u gan ta n dana an Kashila ka reve da. Nida ya doku i gono i woko agbashi a ucira kau-kau u likimba u na i'ya bawu i'ari n ucira, kpam bawu kalen? ¹⁰ Hal gbam i tsu cibusa ta a'ayin a abiki a ameli, n iwoto i roku, n abiki a a'ayin a manyan kau-kau, n ayen a roku. ¹¹ N pana ta uwonvo, an a'ayin a da n yain manyan ara de a woko de a gbani. ¹² Ama a va, n folo da ta i rongo n utsara u kaci, tyoku da ma rongo. Kpaci n woko ta tyoku da eda Awulawa i'ari; wata, ma ta n utsara u kaci a Mele.

An n gitai n yanka da kubari, i nusuka mu wa. ¹³ I ciba ta an bawu mari n alafiya a'ayin a da n gitai n tuko da Kadyanshi ka Shinga ka Kawauwi. ¹⁴ Ko an u wokoi mabala ma va ma zuwa da ta kadambula, gba n nala i wenike mu magari wa kpam i 'lyuwan mu wa. A ana u nala, i ryabusa mu yavu katsumate ka zuba ka Kashila ka. I ryabusa mu yavu Yesu Kawauwi da n kaci

ka ne. ¹⁵ Mayun ma fudā tā ma dana, a da baci ya fudā ya fodo a'eshi a de i nākā mu i'ari ya fodo tā. Shegai gogo-na nte kpm kayanyan ka i panai adama a vā yi? ¹⁶ N gono n woko utokulalu u de dā, an n tonuko dā ukuna u mayun vi?

¹⁷ Awenishiki a kaban a nala yi a ka yansa ili i na adama a ukuna u shinga u dā ya tsarā wa. Ciga dā a ka ciga tsarā a lyai kaci ka de i toni le. Ciga dā a ka ciga a peci dā nā mpa tsarā i gonuko ugboji u de ara le. ¹⁸ Gogo-na u lobono tā an ya ciga i yain ili i shinga, kpm u la tā tsulobo an ya yansa nala a'ayin a dā bawu wari n a dā. ¹⁹ Shegai gbā n nala, mmuku n vā aza dā ma ciga, wā tā yavu m̄bālā ma ilimaci n dā ma pana adama a de tyoku u caupa, m̄bālā mi kpm ma lya tā kapala hal she ama a wene Kawauwi a asuvu a de. ²⁰ A'ari a dana gbam mā pini la n a dā gogo-na, tsarā wari n dansa n a dā ben. Shegai gogo-na n dambula tā adama a ukuna u na vi.

Mmuku n re ma Ibrahi

²¹ Aza roku a de hal n ara a ka ciga tā a woko a kere ka Mele. Tonuko numu, i reve ili i'ya Mele mi ma danai dā? ²² Tagarāda u Kashilā† u dana tā, Ibrahi wā tā nā mmuku ma a'ali n re. Mma u uza u te kagbashi ka, mma u uza u ire kpm kagbashi ka wa. ²³ Maku ma kagbashi mi, a matsa yi tā tyoku dā a cuwanakai a tsu matsa. Shegai uza dā bawu wari kagbashi ki u matsa tā adama a kazuwamgbani ka Kashilā ka yain n Ibrahi.

²⁴ Gbā ili i na yi ya wenishike tā ili i roku: Aka a re yi a'ā tā tyoku u kazuwamgbani ka re a mere ma Kashilā n ama a ne. Kazuwamgbani ka te ka Mele ma Kashilā ka nākai Musa a Masasa ma Sinai, kpm ama dā a tonoi kazuwamgbani ki a'ā tā tyoku u agbashi. Mma dā a tsu isā Hajarā† kagbashi ki wā tā tyoku u kazuwamgbani ka nala ki. ²⁵ Aya iryoci i Masasa ma Sinai a Arabi. Kpm gogo-na ilyuci i Urishelima i'ā tā tyoku u Masasa ma Sinai, kpaci ilyuci yi n ama a ne ndishi n tsugbashi n dā a ka yan a asuvu a Mele. ²⁶ Shegai Saratu, uza dā bawu wari kagbashi, aya iryoci i Urishelima u zuba. Kpm aya mma u tsunu. ²⁷ Tagarāda u Kashilā u yan tā kadyanshi a kaci ka ne,

“Zāngana, avu madari ma uka!

◇ 4:27 Isha. 54:1. ◇ 4:30 Kag. 21:10.

Avu uza dā bawu kotsu vu panai m̄bālā ma ilimaci,

gitā ishpa vu yain ikeni adama a ipeli.

Kpaci mmuku n madari n la de

mmuku ma uka u dā wari n vali kakuma.” ◇

²⁸ Ama a vā, edā mmuku n Kashilā n dā adama a kazuwamgbani ka ne, tyoku dā Ishaku wari. ²⁹ A'ayin a nala yi, Isma'ilu,† uza dā a matsai tyoku dā a cuwanakai, u foroi Ishaku, uza dā a matsai adama a Kulu ku Kashilā. Nala dem wari gogo-na. ³⁰ Shegai ndya Tagarāda u Kashilā u danai a ukuna u nala? U dana tā, “Lokoi kagbashi ka kari uka vi n maku ma ne dem. Maku ma kagbashi ka kari uka vi kotsu u wushi kaḅon ka agadu a tata u ne wa. Maku ma uka u dā bawu wari kagbashi aya wa wusha a dā gba.” ◇ ³¹ Ama a vā, aṣa mmuku ma uka dā bawu wari kagbashi ki, shegai ma kagbashi ka kari uka wa.

5

Kawauwi ka nākā tā utsarā u kaci

¹ Tsā tā n utsarā u kaci gogo-na, kpaci Kawauwi ka gonuko tsu tā tsu wokoi yaa. Adama a nala, shamgbai n ucira. Kotsu i savaḁi i woko agbashi a Mele kpm wa.

² Panai! Mpa Bulus, mpa ma tonuko dā ukuna u na vi: I aṣakā le baci a kida dā acombī, u woko tā la vi Kawauwi ka kpm n kalen ara de wa, ko kenu. ³ N tonuko dā tā n ucira, uza dā baci dem a kidai kacombī, u kana tā u toni Mele mi gba. ⁴ Kpm vu matsa baci vu zuwa Kashilā ka gonuko vu vu woko dere a asu u utono u Mele mi, vu kasa de la vi kaci ka vunu asu u Kawauwi kpm vu 'yuwan de la vi uwusha tsishinga tsu Kashilā. ⁵ Kulu ku zuwa tsu tā tsu reve an mayun dā Kashilā ka wusha tsu tyoku u aza a maci adama a dā tsu wushuki n Kawauwi. ⁶ Avu Katoni ka Yesu Kawauwi ka baci, ko a kida vu kacombī ko bawu a kidai u lamgbana wa. Shegai ili i'ya i lai kalen i'ya, upityanangu u de u zuwa dā tā ya ciga ama.

⁷ Tyoku dā i'ari ya tono Kawauwi wari tā dere, hal ubana a'ayin a dā uza roku u zuwa dā i kpatalakai ukuna u mayun. ⁸ Kpm mayun dā, vuma nala vi uza u Kashilā u dā wa, uza dā dangasa dā vi. ⁹ Maku ma yistit ma zuwa tā iburodi ushani i shita. Wata, maku ma uwenishike u kaban ma ratsa tā ma yinsa ama ushani. ¹⁰ Shegai

n pityanangu ta n Asheku, ya wushuku n awenishiki a kaban a nala yi wa, shegai ya tono ta ili i'ya n danai. Kashila ka yan ta uza da vurusa da a'ene mavura, ko ya tani baci wari.

¹³ Ama a va, n lya baci kapala n ku'bari u kana ta ama a kida acombi, ndya i zuwai aza a Isara'ila a ka zuwusa mu upana u ikyamba maco? A da baci ku'bari ki ka ma yansa, a una u da ma yan ku'bari ku ukpa u Kawauwi, mari ma nusuka le wa. ¹² A'ari a dana gbam aza da a ka 'yangasasa da atakasuvu a ukuna u ukida u acombi vi, acombi a de a da a kidai wa, a'ari a wutukpusa dem asanda a le.

¹³ Ama a va, Kashila ka isa da ta tsara i woko yaa! Shegai kotsu i asaka utsara u kaci u nala u woko da kabala ka utono uciga u unyushi u cingi u de wa. A una u nala, cigamganai kpmi u gbashika atoku. ¹⁴ Mele mi gba una u te u da n udani u na vi: "Ciga uza u karen u vunu tyoku da va ciga kaci ka vunu." ¹⁵ Kotsu i kirana, kawa i lya baci kapala n usukuta atoku, ya wacinsa ta kaci ka de gba.

Kulu ku Kashila n uciga u ili i tsunu

¹⁶ Adama a nala n tonuko da: asakai Kulu ku toni n ada, kotsu i toni maluwa ma ukuna u cingi u de wa. ¹⁷ Kulu ki n uciga u ili i kaci i de atokulalu a da. A tsu rongo ta kushulu maco, adama a nala ya yan ili i'ya ya ciga i yain wa. ¹⁸ Shegai Kulu ka tono baci n ada, Mele ma lya tsugono a kaci ka de wa.

¹⁹ Ya dem reve ta ili i'ya uciga u unyushi u cingi wari: U tsu zuwa ta tsishankala, u tsu zuwa ta uyansa ili i uwono, u tsu zuwa ta kpmi uyawunsa a kaci ka tsishankala. ²⁰ Uciga u uyan unyushi u cingi u tsu zuwa ta dem ugbashika ameli. U tsu zuwa ta tsukunu. Uciga u uyan unyushi u cingi u tsu zuwa ta dem makovugo. U tsu zuwa ta ama a shilakanasa. U tsu zuwa ta a yamgbana malyon. U tsu zuwa ta uyansa u upan. U tsu zuwa ta uciga u kaci. Uciga u uyan unyushi u cingi u tsu zuwa ta kpmi upece a asu u ama. U tsu zuwa ta ama a pecene abolo abolo. ²¹ Uciga u uyan unyushi u cingi u tsu zuwa ta uciga u ili i ama. U tsu zuwa ta ama kuso hal she ma maka le. U tsu zuwa ta ama a bansa a asu u abiki a da bawu ama a tsu kana kaci ka le. Kpmi u tsu zuwa ta uyansa

ili i cingi i roku icun kau-kau. Mari n rono da ta atsuva caupa, kpmi ma doku ta ma rono da atsuva: aza da a ka yansa ili i na yi a ka wusha una u shinga u tsugono tsu Kashila wa.

²² Shegai Kulu ku Kashila ka tono baci n atsu, ku tsu naka ta ilimaci i na: Ku tsu tuko ta macigamgbani. Ku tsu tuko ta ipeli. Ku tsu tuko ta ndishi n shinga. Ku tsu tuko ta kpmi ahankuri. Kulu ku Kashila ku tsu tuko ta mabangamgbani. Ku tsu tuko ta uyansa ukuna u shinga. Ku tsu zuwa ta ama a woko aza da a ka wushuku n ele. ²³ Ku tsu zuwa ta ama a woko n uvakunku u kaci, n ukana u kaci. Mele ma la ma ma danai ili i na yi i kpada ulobono wa. ²⁴ Aza da a'ari aza a Yesu Kawauwi, a asaka de ure u unyushi u cingi u le n u uyawunsa n uciga u ukuna u cingi. ²⁵ Adama a da Kulu ku naka tsu uma u savu, asaka tsu yain ili i'ya ku danai tsu yain. ²⁶ Kotsu tsu yain aradi, ko tsu ragi atoku, ko kpmi tsu yamgbana malyon wa.

6

Bangamgbani

¹ Ama a va, uza roku a asuvu a de wa yansa baci unyushi u cingi, eda aza da i'ari n ucira a asuvu a Kulu i gonuko vuma nala vi a ure u shinga. Shegai i yain u da ben. Kotsu i kirana, tsara eda dem i cigi i yain icun i ili i cingi i nala yi wa. ² Bangai atoku a'ayin a da baci a'ari n ucanga u araji. I yan baci nala, ya yan de la vi ili i'ya Kawauwi ka ciga da i yain. ³ Uza roku wa wundya baci eyi wari n kalen kpmi nala tani wari wa, kaci ka ne ka koshi wa yinsa. ⁴ Asaka ya dem webele nwalu n ne. Dere da baci mari yi, u lapa makamba n manyan ma ne. Shegai kotsu u ratsanaka manyan ma ne n ma ama wa. ⁵ U kana ta ya dem u canga ucanga u ne.

⁶ Uza da baci dem wa rotsongusu uwenishike u Kashila, u peci gba ili i shinga i'ya wari n i'ya n kawenishiki ka ne.

⁷ Kotsu i yinsa kaci ka de wa: kotsu i wene yavu ya fuda ya yanka Kashila majari wa. Ama a tsu kapa ta ili i'ya a cei. ⁸ Uza da baci u cei a asu u uyawunsa u cingi u uciga u kaci u ne, uyawunsa u cingi u ne wa zuwa yi ta u kuwa. Shegai uza u ce baci tsara u zuwa Kulu ku pana kayanyan, ka naka yi ta uma u da bawu wari n utyoku. ⁹ Kotsu tsu wowo n uyan ili i'ya i'ari i shinga wa, tsa ca ta uma

u da bawu wari n utyoku a'ayin a da a gain, tsu asaka baci wa. ¹⁰ Adama a nala, asaka tsu yanka ya dem ili i shinga a'ayin a da baci tsari n kabala, hal gai aza da a'ari atoku a tsunu Atoni.

Adooki a Bulus a makorishi

¹¹ I wene ta idyani i pige i'ya n yain an n koronku da n kukere ku va.

¹² Aza da a tsu ciga a zuwa aza a Yahuda a pana kayanyan, alya a ka matsa da i kida acombi. A ka pana ta uwonvo u da aza a Yahuda a ka zuwa le upana u ikyamba, mawandambani ma Kawauwi ma baci koshi a ka tonon. ¹³ Aza da a kidai acombi yi, ele kaci ka le a tonon Mele mi wa, shegai a ciga ta a kida da acombi tsara a yain aradi adama a ili i'ya a matsa da i yain. ¹⁴ Mpa gai, ma ciga n yain aradi a ili i roku wa, she ukpa u Asheku a tsunu Yesu Kawauwi a mawandambani. Adama a mawandambani ma nala mi, n tsu yansa kpam ili tyoku da aza a likimba u na a tsu yansa wa. Kpam a reve ko ndya i zuwai n tsu yansa nala wa. ¹⁵ Wari n kalen wa ko a kida vu kacombi, ko bawu a kida vu. Ili i kalen i'ya vuma wushi uma u savu a asu u Kashila.

¹⁶ Kashila ka naka ta ndishi n shinga a asu u aza da a tonon akani a na, kpam wa zuwuka le ta unu u shinga. Wata, ama a nala yi alya ama a maci a Kashila.

¹⁷ Ili i'ya i bidyai n gogo-na, kotsu i asaka ko uza u damgbarasa mu n ukuna u nala wa. Alani a da mari n a da a ikyamba i va a rawa ta a wenike an uza u Yesu u da mari.

¹⁸ Ama a va, asaka ukuna u shinga u Asheku Yesu Kawauwi ka tsunu u rongo n ada gba. Ami.

Ukanikorongi Ubana a Asu u Aza a Afisu

Ukupka u kadyanshi

Bulus korongu ta ukanikorongi u na vi ubana a asu u Atoni a da a'ari a Afisu cina eyi a kuwa ku a'ali. Wari u rongo ta a Afisu hal ayen a tatsu n u wenishiki ama ukuna u Yesu. Katani ka Aritima kameli ka pini ka pige a ilyuci yi. Ayain a manyan ma ameli a tsu tsara ta ikebe ushani a asu u udengishe ameli a kenu a kenu. Uwenishike u Bulus u zuwa ta ama a asakai utsilasa ameli yi. Nala zuwa ta ayain a manyan ma ameli yi a yain upan n eyi.

Cina ukuna u nala vi u wura de da Bulus korongi ukanikorongi u na vi. A asuvu a ukanikorongi vi u tonuko ta Atoni a da a'ari a Afisu gba ili i shinga i shinga i'ya a ka tsara adama a da a'ari kabolo n Kawauwi. Ili i nala yi i likimba i'ya wa, shegai i zuba i'ya kpm i la ta i likimba. U tonuko le ta gba Atoni ili i te i'ya a'ari a asuvu a Kawauwi, u dambula gbam ko avu kaletsu ka eni ka vari wa. U wenishike ta tyoku da vali wa rongo n uka u ne. U wenishike ta dem tyoku da mmuku ma rongo n isheku i le, nala dem agbashi n azakuwa a le.

Gba ili i'ya Bulus danai a kaci ka Atoni a Afisu, nala dem i'ari a asu u Atoni gogo-na. Gba tsunu tsar ta n ili i shinga i shinga i zuba an tsari n Kawauwi. Nala kpm, u gan ta tsu rongo mai tyoku da tagarada u na vi u wenishikei.

Ili i'ya i'ari a tagarada u na vi

Idyani (1:1-2)

Kawauwi ka tuko ta unu shinga u kulu (1:3-3:21)

Uma u savu kabolo n Kawauwi (4:1-6:20)
Idyani i makorishi (6:21-24)

Idyani i Bulus

¹Mpa Bulus, uza da wa korongu ukanikorongi u na vi. Kasuki ka Yesu Kirisiti Kawauwi ka mari, kpaci Kashila ka ka cigai ka dangasa mu n woko nala.

Ama a uwulukpi a Kashila a da a'ari a Afisu alya ma koronku, aza da kain dem Yesu Kawauwi da a'ari a utono.

²Asaka Kashila Tata u tsunu n Asheku Yesu Kawauwi a naka da ukuna u shinga na ndishi n shinga.

Unu shinga a asuvu a Kawauwi

³Tsu cikpalai Kashila Tata u Asheku a tsunu Yesu Kawauwi. Aya u zuwuka tsu unu shinga a asu u da u naka tsu gba ukuna u shinga u da u wutai a zuba, tsara u banga uma u tsunu a asuvu a kulu. U yan ta nala an u bolomgbono tsu n Kawauwi. ⁴Tun kahu Kashila ka yain likimba, u dangasa tsu ta tsu woko ama a ne a asu u da u bolomgbono tsu n Kawauwi. Yan da u yain nala tsara tsu rongo sarara bawu ili i'ya i nangasai atakasuvu a tsunu a kapala ka ne. Kpm tsara kotsu ili i roku i cingi i rongo a asuvu a tsunu i'ya ya zuwa yi u kana tsu n unyushi wa. ⁵Kpaci Kashila ka ciga tsu ta tun caupa, u yawunsa ta u gonuko tsu mmuku n ne a asu u ili i'ya Yesu Kawauwi yain. Kashila ka pana ta kayanyan an u yain nala, kpm nala dem wa ciga u yain i'ya. ⁶Adama a nala, tsu cikpala yi ta an u yanka tsu ukuna u shinga u pige. Gbani da u yanka tsu ukuna u shinga vi, a asuvu a Kawauwi uza da wa ciga. ⁷A asuvu a Kawauwi tsu woko ta faa adama a mpasa ma ukpa u ne, kpm da gai i zuwai tsu tsarai ucimbusa u unyushi u cingi vi. Nala Kashila ka wenike tsu an ukuna u shinga u ne wari u pige, ⁸kpm u wenike tsu ta u da cika. Kpaci Kashila ka ta n kakiri, kpm n ureve u ili, ⁹u yan ta ili i'ya wa ciga u yain. U wenike tsu ta ili i'ya u sokongi i'ya u fobusoi u yain a akere a Kawauwi. ¹⁰A'ayin a yan baci, afofi a ne a da u bolomgbono ko ndya wa a zuba n likimba kabolo n magono ma te mi; wata, Yesu Kawauwi.

¹¹Kashila ka dangasa tsu ta tsu woko ama a ne a asu u da u bolomgbono tsu n Kawauwi. Tun caupa da u yawunsa u yain nala, da gai u yain i'ya vi, kpm u zuwa ta ko ndya wa i woko tyoku da wa ciga. ¹²U yan ta nala tsara tsu aza a Yahuda aza da tsari aza a kagita ka uzuwa uma ara Kawauwi, tsu zuwa ama a cikpala Kashila, kpaci wa ta n tsupige. ¹³Kpm nala dem wari ara de. I pana ta Kadyanshi ka Shinga, kpm Kadyanshi ka Shinga ki ka ka wauwa da. I wushuku ta n Kawauwi, kpm a bolomgbono da n eyi. Adama a nala, Kashila ka naka da ta Kulu Keri ka u zuwamgbanakai ama a ne. Kulu ka ta yavu kugyan ka ka

wenike an edā aza a Kashilā a dā. ¹⁴ An u wokoi tsu wushai Kulu Keri, malalā mā la wa, tsa reve tā an Kashilā ka naka tsu ukuna u shinga u dā u zuwamgbanai. Tsu reve tā kpam an Kashilā ka naka ama a dā a'ari ama a ne utsarā u kaci u dā u shadangi. Nala wa zuwa tā ama a cikpala Kashilā kpaci wā tā n tsupige.

Kavasu ka Bulus

¹⁵ An u wokoi Kashilā ka zuwuka tsu unā u shinga naha, kavasu ka ma yan ubana ara ne adama a dē. Tun a'ayin a dā n panai alabari a da i wushuku dē n Yesu Asheku, kpam ya ciga ama a Kashilā, ¹⁶ tun a'ayin a nala a dā mari a ucikpa Kashilā adama a dē maco. A'ayin a dā baci dem ma yan kavasu, n tsu yan tā kavasu adama a dē. ¹⁷ Ubana a asu u Tata u tsunu da ma yan kavasu, uza dā wari n tsupige tsu pige. Aya Kashilā ka Yesu Kawauwi Asheku a tsunu. N folo yi tā u zuwa dā i yain n ugboji, kpam u wenike kaci ka ne ara dē, tsarā i lyai kapala n ureve u ne. ¹⁸ N yan tā dem kavasu u zuwa dā i yain n ureve tsarā i reve ukuna u shinga u dā wari n u dā adama a dē. Edā pini ufobusi ya vana tsarā i wushi ukuna u shinga u na vi, kpaci u isa dā tā i woko mmuku n ne. N yan tā kpam kavasu tsarā i reve tsupige tsu unā u shinga u dā u yain kazuwamgbani wa naka ama a ne. ¹⁹ N yan tā kpam dem kavasu tsarā i reve ucira u ne, u dā u lai ko ndya wa, u dā u tsu banga tsu atsua aza dā tsu wushuki. U dā gai ucira u pige u dā ²⁰ u yankai manyan an u zuwai Kawauwi ka gono n uma, aku u zuwa yi u dusuku a asu u tsupige a kukere ku ulyaki ku ne a zuba. ²¹ Kawauwi ka lya tā tsugono tsu ucira kau-kau u dā wari pini, ko an u wokoi a'ā tā n ucira. Kala ka ne ka la tā gbā a'ala a aza a tsugono tsupige. Ukuna u mayun u dā na vi gogo-na, kpam wa woko tā mayun a a'ayin a utuwa. ²² Kashilā ka naka tā kpam Kawauwi tsugono a kaci ka ili gbā, u zuwai kpam u woko Kaci ka Atoni; wata, ikyamba i ne i'ya la vi. ²³ Atoni yi ikyamba i Kawauwi i'ya, aya u tsu shadangu le n ucira u ne kpam u tsu naka ko ndya uma ko nte wa.

2

Gogo-na tsā tā n uma

¹ Caupa i'ari tā yavu akushe, kpaci i 'yuwain upanaka Kashilā, kpam ya yansa

unyushi u cingi. ² I tsu rongo tā a uyansa tyoku dā ama a likimba a tsu yansa. I panakai Kanangasi,* uza dā wa lya tsugono tsu ityoni i cingi i'ya ya rongo a kalishi. Kanangasi ki uwule u cingi u dā wa yan manyan u dā, kpam wa tono n aza dā a 'yuwain upanaka Kashilā. ³ Caupa gbā tsunu tsari tā tyoku u le. Gbā ili i cingi i'ya i luwa tsu uyan i'ya tsa yansa. Tsa tono ili i'ya uyawunsa n maluwa ma cingi ma tsunu ma tonuko tsu tsu yain. An u wokoi tsari tsa yansa ili i cingi, dere dā wari Kashilā ka yan tsu mavura, tyoku dā wa yanka ama dā a buwai.

⁴ Shegai asuvayali a Kashilā a gbonguro wa wa, kpam wa ciga tsu tā cika. ⁵ U bolomgbono tsu n Kawauwi, kpam u naka tsu uma u savu. U yan tā nala cina tsu buwai yavu akushe adama a unyushi u cingi u tsunu. Adama a tsishinga tsu ne dā koshi Kashilā ka wauwa dā. ⁶ U 'yangasā tsu tā a asuvu a ukpa kaḅolo n Kawauwi, kpam u zuwa tsu a zuba tsarā tsu rongo n Kawauwi tsu lyai tsugono n eyi. Kashilā ka yan tā nala a asu u dā u bolomgbono tsu n Yesu Kawauwi. ⁷ A ure u na u dā u wenike tsu ukuna u shinga u ne a asuvu a Yesu Kawauwi, tsarā a asuvu a ayen a dā a ka tuwā ama a wene tyoku dā ukuna u shinga u ne wari kpam u lai ko ndya wa. ⁸ Adama a ukuna u shinga u ne u dā u wenike dā koshi, dā u wauwa dā a asu u dā i pityanangi n Kawauwi. U wauwa dā adama a ili i shinga i'ya i yain wa, nala kune ku Kashilā ka ara dē, ⁹ adama a ili i'ya i yain dā wa. ¹⁰ Da gai i zuwai bawu uza wari la uza dā wa fudā wa cikpala kaci ka ne ki. ¹¹ Kashilā ka ka yan tsu tyoku dā tsari. A asuvu a Yesu Kawauwi, Kashilā ka yan tsu tā tsarā tsu yain manyan ma shinga. Nala u fobusoi u dā tun caupa, tsarā tsu rongo nala.

Kawauwi ka ka bolomgbono tsu

¹¹ A matsa dā aza a Yahuda wa. Edā aza a Yahuda a tsu isa “aza dā bawu a kidai acombi.” Aza dā a tsu isa dā “aza dā bawu a kidai acombi” a tsu isa tā kaci ka le “aza dā a kidai acombi.” (Ukida u acombi u le ili i'ya a tsu yanka kaci ka le a ikyamba i'ya koshi.) ¹² Cibai, a'ayin a dā bawu kotsu i'ari i revei Kawauwi, i'ā aza a uyamba u Isara'ila wa. Kashilā ka yan tā kazuwamgbani n

* 2:2 Kanangasi; wata, “Shetan” kala ka dem ka Kalapansi.

ele, shegai n *adā* wa. U wushuku t_ā kpam wa yanka le ili ushani shegai n *adā* wa. A likimba d_ā ya rongo, shegai i'ā n ili i'ya i zuwukai uma wa, kpam i reve Kashilā wa. ¹³Caupa, i'ari t_ā a m̄b̄ari, shegai gogo-na a bolomgbono d_ā d_e n Yesu Kawauwi, kpam Kashilā ka tuko d_ā evu n eyi a asuvu a mpasa n Kawauwi.

¹⁴Kawauwi n kaci ka ne aya u tuko tsu ndishi n shinga. Caupa, tsilala tsa tsari a mere ma aza a Yahuda n Awulawa tsari t_ā yavu kasaga. U takpa d_e tsilala tsu nala tsi, aku u gonukoi gb_ā ama ili i te. ¹⁵Mele ma aza a Yahuda m_ā t_ā n udani ushani u d_ā u gain ama a toni, shegai gogo-na Kawauwi ka zuwa ma d_e a ikengi a asu u ukp_ā u ne. Yan d_ā u yain nala tsar_ā u tuko aza a Yahuda n Awulawa ara ne u yain kabolo ka savu. Nala kpam u zuwai ndishi n shinga a mere ma le. ¹⁶Uciga u Kawauwi u d_ā tsilala tsa tsari a mere ma a_ōlo a re a na yi tsu cina utyoku. U zuwa le a woko ikyamba i te, u gonuko le a asu u Kashilā. Gb_ā nala vi, Kawauwi ka yan t_ā i'ya a asu u ukp_ā u ne a mawandambani. ¹⁷Kawauwi ka tuw_ā t_ā a likimba u yain ku_āri ku Kadyanshi ka Shinga ka ku yain kadyanshi ka ndishi n shinga. U yanka d_ā t_ā ed_ā Awulawa aza d_ā i'ari m̄b̄ari, n *atsu* aza a Yahuda aza d_ā tsari evu. ¹⁸Gogo-na gb_ā tsunu aza a Yahuda n Awulawa tsa fud_ā t_ā tsa tuw_ā a asu u Tata a asuvu a Kulu Keri ku te adama a ili i'ya Kawauwi ka yanka tsu.

¹⁹Adama a nala, ed_ā Awulawa i'ā kpam amoci ko kpam aza d_ā a wut_āi a m̄b̄ari wa. Shegai i woko d_e aza a uyamba u te n ama a Kashilā. Gogo-na ed_ā i woko d_e aza a kuwa ku Kashilā. ²⁰I wokoi a_ōku a kuma ka a mai, kpam Asuki n_ā ntsumate aly_ā cuku tsu kuma ki, Kawauwi kpam aya katali ka ka lakai kalen cika a asu u kuma vi. ²¹Aya wa bolomgbono gb_ā kuma ki. U zuwa t_ā ka ku 'yangai hal ku wokoi kuwa ku Kashilā ku uwulukpi. ²²Adama a d_ā a bolomgbono d_ā n Kawauwi, gogo-na Kawauwi ki bolomgbono d_ā wa bolomgbono d_ā n Atoni a d_ā a buwai, tsar_ā i woko kuwa ku nala ki ka Kashilā ka rongo n ucira u Kulu Keri.

3

Manyan ma Bulus

¹Mpa Bulus, m_ā t_ā a kuwa ku a'ali adama a manyan ma Kirisiti Kawauwi u zuwa mu n

yanka d_ā ed_ā Awulawa. ²I reve t_ā an Kashilā n ukuna u shinga u ne u nak_ā mu manyan ma na mi n yain tsar_ā n banga d_ā. ³Kashilā ka zuwai n revei afobi a ne a d_ā u sokongi. Mari n koronku d_ā t_ā kenu a kaci ka ukuna u na vi. ⁴I yan baci kaneshi u ili i'ya n korongi, ya reve t_ā ili i'ya n revei adama a afobi a na yi a kaci ka Kawauwi. ⁵Kashilā ka wenike afobi a na yi a asu u ama a d_ā a rongoi caupa wa. Shegai gogo-na u wenike a d_ā d_e a asu u Kulu Keri. U wenikei a d_ā a asu u ama a d_ā u dangasai a woko asuki n_ā ntsumate n ne. ⁶Afobi a Kashilā a d_ā na: Ed_ā Awulawa ya wusha t_ā un_ā u shinga u d_ā Kashilā ka nak_ā, un_ā u te tyoku d_ā aza a Yahuda a ka wusha u d_ā. Awulawa n aza a Yahuda a woko d_e ama a te. Ed_ā Awulawa ya wusha t_ā dem ili i'ya Kashilā ka yankai ama a ne kazuwambani, kpaci u_ōbolomboni u d_ā i'ari n Yesu Kawauwi. Ili i'ya Kadyanshi ka Shinga ka danai i'ya la vi.

⁷Kadyanshi ka Shinga ka na ki ka ma yan ku_āri. An u wokoi Kashilā uza u shinga u d_ā, u nak_ā mu manyan ma na mi ma utonusuko ama gb_ā Kadyanshi ka Shinga, kpam u banga mu n yain ili i na yi n ucira u d_ā u nak_ā mu. ⁸Mpa gb_ā n lai unamba kalen asuvu a ama a Kashilā, shegai gb_ā n nala, Kashilā ka nak_ā mu manyan ma na mi ma utonusuko Awulawa ili i shinga i'ya Kawauwi ka nak_āsa. Ili i shinga i na yi i wura t_ā ama a reve. ⁹Kpam Kashilā uza d_ā u yain ili gb_ā, u nak_ā mu manyan ma utonusuko ama gb_ā ukuna u afobi a d_ā u sokongi a kagit_ā. ¹⁰U yain ili i na tsar_ā gogo-na u wenike ucira kau-kau u zuba tyoku d_ā wari n ugboji a ili i'ya wa yansa gb_ā. Kashilā ka wenikei ili i na yi a asu u ili i'ya u yankai Atoni a ne. ¹¹Kashilā ka bidiga t_ā kaci ka ne u yain ili i na tun caupa kahu u yain likimba, kpam gogo-na u zuwa d_e i'ya i git_ā a ure u d_ā Asheku Yesu Kawauwi ka tsunu u yain. ¹²Cinda tsu wushuki n eyi, kpam tsu bolomgbonoi n eyi, tsa fud_ā t_ā tsa tuw_ā a asu u Kashilā karara bawu uwonvo. ¹³Adama a nala, ma folo d_ā i namba ugbamatangu an ma so mavura adama a d_e wa. Mavura ma na mi ma tuko d_ā t_ā tsupige.

Kawauwi ka ciga tsu t_ā

¹⁴Adama a nala, n ku_āngu t_ā a kapala ka Tata n yanka d_ā kavasu. ¹⁵Aya Tata u maci u

a'luwa gba, gba aza da a'ari a zuba n aza da a'ari a likimba dem. ¹⁶ Kashila ka fuda ta ka zuwuka da unā u shinga ushani. Da n folo yi tsara Kulu ku ne ku naka da ucira, kotsu atakasuvu a de a gbama. ¹⁷ Kpam n folo yi tsara Kawauwi ka rongo asuvu a atakasuvu a de an i pityanangi n eyi. Kvasu ka va ka i rongo uciga u Kashila kpam i cigamgbana. I yan baci nala ya woko ta tyoku u madanga ma alu a ne a uwai asuvu a iyamba, kpam tyoku u kuwa ka a mai n cuku tsu ugbami. ¹⁸ Nala eda n ama a Kashila gba ya reve ucun u uciga u da Kawauwi ka ciga tsu. Wa ciga tsu ta cika, uciga u da u wurai uratsanaka. ¹⁹ Ko an u woko uza wa la wa fuda wa reve gba tyoku da Kawauwi ka ciga tsu wa, ma folo Kashila ka asaka i reve u da, tsara i woko tyoku da u gain i woko; wata, tyoku da Kashila kari.

²⁰ Kashila ka ta n ucira u da wa yan ili i'ya i lai i'ya tsu folo yi u yain, hal gbam n ili i'ya tsu fudai tsu yawunsai. Kpam she u yain i'ya n ucira u ne; wata, u da wa yansa manyan a atakasuvu a tsunu. ²¹ Asakai tsu cikpala ni hal ubana bawu utyoku adama tsupige tsa u wenikei a ili i'ya wa yansa a asuvu a kuwa ku Atoni, kpam n a asu u Yesu Kawauwi! Ami.

4

Ikyamba i te

¹ Ma ta a kuwa ku a'ali adama a da ma gbashika Asheku, kpam ma folo da ta i rongo ndishi n da n rotsoi ma aza da Kashila ka isai. ² Ili i'ya baci dem ya yan, i vakunku kaci ka de, kpam i toni n ama sawu. I yain n ahankuri, kpam kotsu i yain upan a'ayin a da baci ama a ka yansa ukuna u gbani wa, kpaci ya ciga le ta. ³ Kulu Keri ku gonuko da de ili i te, adama a nala, yanyi gba i'ya ya yan i rongo na ndishi n shinga, tsara i rongo pini ili i te. ⁴ Gba tsunu ikyamba i te i'ya. Kulu ku Kashila ku te ka. Kpam Kashila ka naka tsu ta uzuwa u uma u te an dangasa tsu tsu woko ama a ne. ⁵ Gba tsunu Asheku a te a da tsu. Uwenishike u te u da tsu pityanangi n u da. Ulyubugu u te u da tsu wushai. ⁶ Gba tsunu Kashila ka te ka tsa gbashika, kpam aya Tata u tsunu gba. Wa lya ta tsugono tsu ko ndya wa. Wa ta ko nte wa. Aya kpam pini a asuvu a tsunu gba.

⁷ Kawauwi ka naka ta ya dem kune tsara tsu yain manyan ma ne. Yan da u yain nala adama a tsishinga tsupige tsu ne. ⁸ Tyoku da Tagarada u Kashila u danai,

“A'ayin a da u banai a zuba u Kashila, u tono ta n aza a a'luwa a a'ali a da u kana, kpam u nakai ama kune icun kau-kau.” ◊

⁹ (Gogo-na ma ciga ta i yawunsa a kaci ka udani, “U banai a zuba u Kashila.” ¹⁰ U bana baci a zuba u Kashila, u kana ta u yain n kalen; wata, caupa, wari u cipa ta a iyamba, a likimba u na. Vuma da cipai a likimba u na vi aya dem uza da yuwai a zuba vi, tsara u gonuko ili i woko tyoku da i gain i woko.)

¹¹ Aya u nakai Atoni kune ku na ki icun kau-kau: u zuwai aza roku a woko asuki. U zuwai aza roku a woko ntsumate, aza roku kpam a dansa kadyanshi ka Kashila. U zuwai aza roku a kirana n Atoni, aza roku kpam a woko awenishiki a Atoni. ¹² Yan da u yain nala tsara ama a na yi a fobuso ama a Kashila a gbashika yi, tsara Atoni yi, aza da a'ari ikyamba i Kawauwi a gbonguro n ucira. ¹³ Nala gba tsunu tsa bolomgbono tsu woko ili i te a asu u uwushuku n Kashila n ureve u Maku ma ne, kpam tsa woko ta aza da a gbonguroi. Wata, tsa woko ta ushadangi tyoku u Kawauwi, uza da wari tyoku da u gain u woko.

¹⁴ Tsa woko kpam tyoku u mmuku wa. A ka kpatalasa tsu kabarikete tyoku u kpatsu ku abali a ka kpatalasa kabarikete wa. Tsa panaka ama da a ka ciga a yinsa tsu n uwenishike u kaban u gbani wa. ¹⁵ A unā u nala, tsu dansa ukuna u mayun kpam tsu cigamgbana, tsara tsu gbonguro kpam tsu woko unā u te n Kawauwi gba gba, eyi uza da wari Kaci ka Atoni. ¹⁶ Kawauwi ka bolomgbono ta ama gba, tyoku da karuva ka tsu bolomgbono apashi a ikyamba i vuma. Kapashi dem ka yan baci manyan ma ne, ka banga ta apashi a roku a gbonguro, tsara ikyamba yi gba i woko n alafiya, n ugbonguro, kpam ushadangi n uciga.

Uma u savu

¹⁷ Adama a nala, n tonuko da ta kpam n rono da atsuvu a asuvu a kala ka Asheku, asakai uyansa tyoku da Awulawa a ka yansa. Ure u uyawunsa u le u gbani u da. ¹⁸ Atakasuvu a le a'a ta a asuvu a karimbi, a reve ko i te wa, kpaci a panaka Kashila wa. Adama a nala a ka tsara uma u da Kashila ka

naḱa wa. ¹⁹ A'ayin a ḱa baci a yain ili i cingi, a tsu pana kḱam uwono wa. A neke ḱe kaci ka le a uyansa ili i'ya ikyamba ya ciga, kḱam a ka yansa ta gba icun i tsishankala, kḱam a asaḱa uyansa ili i nala yi wa.

²⁰ Eda tani, an i revei Kawauwi, tyoku ḱa a tonuko ḱa i yansa ḱa la wa. ²¹ N reve ta i pana ta ukuna u ne, kḱam i'a ta a asuvu a ne, adama a nala a wenishike ḱa ta ukuna u mayun u Yesu. ²² A wenishike ḱa ta i asaḱa ili i'ya i'ari i yansai caupa. A'ayin a nala yi uma u ḱe u namgba ta adama a ḱa i cigai uyansa gba icun i ikuna i cingi. ²³ Gogo-na asaḱai Kashila ka savaḱa uma u ḱe tsara i gita uyawunsa a ure u savu. ²⁴ Asaḱa Kashila ka gonuko ḱa ama a savu. U yan ḱa ta i woko tyoku u ne, adama a nala u kana ta i woko ama a maci kḱam uwulukpi n ukuna u mayun.

²⁵ U kana ta i asaḱa kaban. Ya dem tonusuko utoku u ne Katoni ukuna u mayun, kḱaci tsa ta tyoku u apashi kau-kau a ikyamba i te. ²⁶ A'ayin a ḱa baci i yain upan, kotsu i yain unyushi u cingi wa, kiranai, kotsu i yain upan hal kaara ka rukpa wa. ²⁷ Kotsu i naḱa Kalapansiḱ kabala u lyai kaci ka ḱe wa. ²⁸ Uza ḱa baci wari kaboki, kotsu u doku u boko wa. A unḱa u nala, she u matsa uyan manyan, tsara u tsara ili i'ya wa naḱa aza a unambi.

²⁹ Kotsu i dansa ikuna i cingi wa, shegai i dansa ikuna i shinga i'ya ya banga ama a gbonguro. Dansai ili i'ya ya gbamatangu aza ḱa a ka panaka ḱa vi tsara i yan le n kalen. ³⁰ Kḱam kotsu i zuwa Kulu Keri unamgbukatsuma wa, kḱaci ka ta tyoku u kugyan ka ku wenikei eda ama a ne a ḱa. Kashila ka naḱa ta Kulu, tsara u wenike an wa wutukpa ḱa kain ka makorishi ka rawa baci. ³¹ I asaḱa unamgbi u asuvu n upan n asuvu a shen. Kotsu i rongo n ibili ko kḱam i yain ili i'ya ya tuko kunangasu wa ko kenu. ³² A unḱa u nala, yamgbana i ili i shinga, kḱam i wenike asuvayali. Cimbusuka i aza ḱa a nusuka ḱa, tyoku ḱa Kashila ka cimbusuka ḱa unyushi u cingi u ḱe a asu u Kawauwi.

5

Rongoi a asuvu a katyashi

¹ Adama a nala rongoi tyoku u Kashila, kḱaci eda mmuku n ne n ḱa, aza ḱa wa ciga cika. ² I cigi ama maco, tyoku ḱa Kawauwi ka ciga tsu, hal u kuwa i adama a tsunu. U

nekei uma u ne tyoku u uḱarakpa ubana a asu u Kashila, kḱam nala vi wa ta tyoku u ili i magulani a asu u Kashila.

³ Kotsu i yain tsishankala, ko ili i uwono, ko kḱam kurura a mere ma ḱe wa. Icun i inyushi i cingi i nala yi i lobono a asu u ama a Kashila wa. ⁴ Kḱam dem u lobono i dansa kadyanshi ka icadi wa, kḱam kotsu i dansa n utengeshi ko majari ma cingi wa. A unḱa u nala, she i cikpi Kashila adama a ili i'ya wa yansaḱa ḱa. ⁵ I reve ta na vi mayun ḱa: Uza u yan baci unyushi u tsishankala, ko u yain ili i cingi, ko wari n kurura, wa uwa a tsugono tsu Kawauwi n tsu Kashila wa. Uza ḱa baci dem wa yansa ili i nala yi, kameli ka wa gbashika. ⁶ Kotsu i asaḱa uza roku u yinsa ḱa u tonusuko ḱa ili i'ya bawu i'ari i mayun wa. A ka barakpa wa, Kashila ka yan ta upan n ama a ḱa bawu a naḱa yi karinga, a ka yansa baci icun i ili i cingi i na yi. ⁷ Adama a nala, kotsu i bolomgbono n aza ḱa a ka yansa ikuna i cingi tyoku u nala wa.

⁸ Caupa, i'ari ta a asuvu a karimbi, shegai gogo-na a bolomgbono ḱa ḱe n Asheku, kḱam i uwa ḱe a asuvu a katyashi. Adama a nala rongoi tyoku u ama a ḱa a'ari aza a katyashi. ⁹ N dana ta nala kḱaci katyashi ka tsu zuwa ta ama a yain ili i'ya i'ari i shinga, n i maci, n i mayun. ¹⁰ Adama a nala matsai i rotsongusu ili i'ya ya zuwa Asheku a pana kayanyan. ¹¹ Kotsu i bolomgbono a asu u uyan ili i'ya ama a ḱa a'ari a karimbi a ka yansa wa. Ili i nala yi i gbani i'ya. A unḱa u nala, zuwai ama a reve ili i na yi i cingi i'ya. ¹² Ili i uwono i'ya gbam a dansa ikuna i'ya ama a yain a ukpawunsi. ¹³ Shegai a'ayin a ḱa baci katyashi ka wakanai ara le, ya dem wa wene ta ili i'ya ili yi i rotsoi. ¹⁴ Kḱaci katyashi ka tsu wenike ta ili dem. ḱa i zuwai a danai,

“Eda aza ḱa ya lavuta, 'yangai!

'Yangai a ukpa,

kḱam Kawauwi ka wakana ta ara ḱe.”

¹⁵ Adama a nala, kiranai n tyoku ḱa ya rongo. Kotsu i rongo tyoku u atengeshi wa, shegai rongoi n kakiri. ¹⁶ Yanyi manyan n kabala ka i'ari n ka mai, kḱaci ama a ka yansa ta tsicingi a a'ayin a na. ¹⁷ Adama a nala kotsu i woko atengeshi wa, shegai i rotsongusu ili i'ya Asheku a ka ciga ḱa i yain. ¹⁸ Kotsu i tamgbalaka n uso mara wa, kḱaci nala wa nangasa ḱa ta. A unḱa u

nala, *asakai* Kulu ku shadangu *da* n ucira.
¹⁹ Shipai icun i ishpa i *Kashila* gba, kpm i gbatangu atoku a de. Shipai ishpa i ucikpala Asheku n atakasuvu a de gba.
²⁰ Cikapai *Kashila* Tata u tsunu maco a ili gba adama a kala ka Asheku Yesu Kawauwi ka tsunu.

Aka n a'ali

²¹ Adama a da ya *naka* Kawauwi karinga, she i gorimuko atoku.

²² Eda aka a iyolo, gorimukoi a'ali a de tyoku da i tsu gorimuko Asheku, ²³ adama a da vali aya kaci ka uka, tyoku da Kawauwi kari Kaci ka Atoni; wata, ikyamba i ne.
²⁴ Adama a nala, uka dem u gorimuko vali u ne a ili dem, tyoku da Atoni a tsu gorimuko Kawauwi.

²⁵ Eda a'ali a da i'ari n aka, ya dem cigi uka u ne, tyoku da Kawauwi ka cigai Atoni hal u kuwai adama a le, ²⁶ tsara u gonuko le uwulukpi, an u za le n mini n udani u ne. ²⁷ U yan ta na vi tsara u gonuko Atoni yi a woko n tsulobo kpm u tuko le a kapala ka ne tyoku u ukasavu u da bawu wari n kashinda ko utyacira ko kpm icun i unamgba. Pini nala, a ka woko ta uwulukpi kpm bawu unyushi. ²⁸ Nala kpm dem a'ali, u kana ta a cigi aka a le, tyoku da a ka ciga ikyamba i le. Uza da baci wa ciga uka u ne, kaci ka ne ka wa ciga. ²⁹ Uza wa la wa kovo ikyamba i ne wa, shegai i lyatangu i'ya u kirana kpm n i'ya. Kpm ili i'ya Kawauwi ka yankai Atoni yi i'ya gai la vi, ³⁰ kpaci atsa apashi a ikyamba i ne. ³¹ Tyoku da Tagarada u *Kashila* u danai, "Vali u *asaka* tata na mma u ne u padara n uka u ne, ama a re a le a ka woko ta ikyamba i te." ³² Ukuna u mayun u da pini ukpawin a uwenishike u na vi. Kadyanshi ka Kawauwi n Atoni ka ma yan. ³³ Shegai mayun da ara de dem: vali dem u kana ta u cigi uka u ne tyoku da wa ciga kaci ka ne, uka kpm u kana ta u gorimuko vali u ne.

6

Mmuku n isheku i le

¹ Eda mmuku, gorimukoi isheku i de kpaci eda aza a Asheku a da, kpm ili i shinga i'ya i gain i yain i'ya gai la vi. ² Mele ma kagita ma mari a asuvu a Mele Kupa ma ma korusoi n kazuwamgbani ka ka danai, "Naka tata na mma u vunu tsupige." ³ Kpm

kazuwamgbani ka na: "Vu naka baci tata na mma u vunu tsupige, ili dem ya wala vu ta derere, kpm wa barakpa ta a likimba u na."

⁴ Isheku, kotsu i zuwa mmuku n de n yain upan wa. A unu u nala, kiranai n ele, naka le adooki kpm i wenishike le a ure u da Asheku a ka ciga.

Agbashi n azakuwa a le

⁵ Eda agbashi, gorimukoi azakuwa a de a da a'ari pini naha a likimba. Pana le uwonvo i naka le karinga i gbashika le kpm mayun tyoku da ya gbashika Kawauwi. ⁶ Matsai manyan cika a a'ayin dem, shegai kotsu i yain tsara i zuwa azakuwa a de a pana kayanyan a'ayin a da a ka wundya da koshi wa. Shegai i yain i'ya i lai la, i yain manyan ma de n atakasuvu a de gba, tyoku da *Kashila* ka ciga, kpaci eda agbashi a Kawauwi a da i'ari. ⁷ Yanyi manyan ma de n mazanga, yavu Asheku a da ya yanka, shegai ama koshi wa. ⁸ Cibai, Asheku a ka tsupa ta manyan ma shinga ma ya dem u yain, ko kagbashi ko uza da bawu wari kagbashi.

⁹ Eda azakuwa, kiranai n agbashi a de dem mai. Kotsu i dana ili i'ya ya zuwa le a pana uwonvo wa. Cibai, azakuwa n agbashi gba a'a ta n Uzakuwa u te a zuba, kpm u tsu yanka ta ya dem unu u te.

Icanga i kuvon i Kashila

¹⁰ Akani a va a makorishi a da na: gbamai n ucira u Asheku u da wari n ugbonguro cika kain dem, kpaci i'a ta kabolo n eyi.

¹¹ Kasoje ka tsu fobuso ta icanga i kuvon adama a kuvon. Nala dem, u kana ta i fobuso gba ili i'ya *Kashila* ka naka da, tsara a'ayin a da baci Kalapansi ka ciga ka lapanasu da, kotsu i fuda i shamgba n ucira a uwandasa u ne. ¹² Kuvon ku tsunu n ama icun i tsunu da wa, shegai n ityoni i cingi i'ya na ngono n le n ucira kau-kau u likimba u karimbi u na, kpm tsa yan ta kuvon n ucira u cingi u da wari a kalishi.

¹³ Adama a nala, ukai gba icanga i kuvon i'ya *Kashila* ka naka da. Tsara i suma a kain ka cingi wa. Ya yan ta kuvon hal ubana a makorishi, kpm i rongo kushani n ucira. ¹⁴ Adama a nala, fobusoi kaci ka de! I dansa ukuna u mayun maco. Wa ta tyoku u kagbawatsu ka cuku ka vuma sirai a cuku, tsara u fobuso kaci ka ne u yain manyan.

Yanyi ili i'ya i'ari derere, kpaci uyan ili i'ari derere i'a ta tyoku u matogo ma urim ma ma kangu i'ya ya sawa da. ¹⁵ Lyayi kapala n uwushukusu n Kadyanshi ka Shinga ka ka tsu naka ndishi n shinga. Kpam ka woko ta tyoku u akpata a a'ene a de, kpam ya woko ta ufobusi mai. ¹⁶ Ili i roku i'ya kpam na: lyayi kelime n upityanangusu n Yesu Kawauwi. Upityanangu u de wa woko ta tyoku u maraga ma ukangusu aya a akina a da uza u cingi vi wa takusu utuwa ara de. ¹⁷ I reve baci bawu malala an Kashila ka wauwa da, wa ta tyoku u makun ma kuvon ma ma tsu kangu kaci ka de. Kpam i fobuso i yain manyan n Kadyanshi ka Kashila. Wa ta tyoku u burundu u da Kulu Keri ku naka da. ¹⁸ A'ayin a da baci i yain ili i na yi, yanyi kavasu i foli Kashila ka banga da a ili dem maco tyoku da Kulu Keri ku tonoi n ada. Kpam ya yan baci kavasu ki, i rongo ufobusi. Rongoi uyansa kavasu maco adama a ama a Kashila.

¹⁹ Yanka numu dem kavasu, tsara Kashila ka naka mu idani i maci i'ya ma dana n gita baci kadyanshi, tsara n dansa bawu uwonvo kpam n tonuko ama akani a da Kashila ka wenike tsu gogo-na a Kadyanshi ka Shinga. ²⁰ Yesu Kawauwi u dangasa mu ta n woko kasuki ka ne, n yain ku'ari ku Kadyanshi ka Shinga ka ne, kpam ili i'ya i zuwai gogo-na a sira mu n ikani a kuwa ku a'ali da gai la vi. Yanyi kavasu tsara a'ayin a da baci ma yan Kadyanshi ka Shinga ki, n dansa bawu uwonvo tyoku da u gain.

Idyani i makorishi

²¹⁻²² Ma ciga ta i reve tyoku da tsari n ili i'ya tsa yansa. Da i zuwai ma suku Tikiku ara de. Utoku u tsunu u da uza da tsa ciga, kpam dem u gbashika ta Asheku mai. Wa tonuko da ta ili i'ya ya gitasa n atsu, kpam wa gbamatangusu da ta atakasuvu.

²³ N yan ta kavasu tsara Kashila Tata n Asheku Yesu Kawauwi u naka da ndishi n shinga, n uciga, kpam u naka Katoni dem upityanangu! ²⁴ Asaka Kashila ka wenike tsishinga tsu ne a asu u aza da gba a ka ciga Asheku Yesu Kawauwi ka tsunu n uciga u da bawu wa kotso.

Ukanikorongi Ubana a Asu u Aza a Filibi

Ukukpa u kadyanshi

A kuwa ku a'ali ka Bulus wari an u korongi ukanikorongi u na ubana a asu u Atoni a da a'ari a Filibi. U korongu ta u da tsara u wenike ucikpa u ne adama a ili i'ya a yanka yi an wari a kuwa ku a'ali ki, kpmam u wenishike le tyoku da a ka rongo mai asuvu a Kawauwi.

Bulus tonuko ta Atoni u da a rongo tyoku u Kawauwi a'ayin dem. U wenike le ta a yain mazanga ko a'a baci a asuvu a upana u ikyamba. U tonuko le ta kpmam u gan ta a yain manyan kabolo mai.

A'ayin a da baci dem Atoni a ka yan kaneshi u ukanikorongi u na vi, a tsu yan ta majiyan cika kpaci wa ta ushadangi n mazanga kpmam a kuwa ku a'ali ka u korongi u da. Ucira u da u zuwai u da nala u da ucira u ureve u Kawauwi kpmam n uyan manyan ma uwoko tyoku u ne. Ucira u nala vi wa ta a asuvu a Atoni gogo-na, tyoku da u rongoi n Bulus n Atoni a Filibi caupa.

Ili i'ya i'ari a tagarada u na vi

Idyani n kvasu (1:1-11)

Kalen ka uma ara Bulus (1:12-30)

Iryoci i uvakunku kaci u maci u Kawauwi (2:1-18)

Alabari a kaci ka aje a Bulus (2:19-30)

Uwoko uza u maci a asu u Kashila (3:1-4:9)

Bulus cikpai aza a Filibi (4:10-20)

Idyani i makorishi (4:21-23)

¹ Mpa Bulus, kpmam Timoti da pini na kabolo na mpa. Atsu agbashi a Yesu Kirisiti Kawauwi a da tsari.

Nkoshi n abangi a kuwa ku Atoni n gba Atoni a aza a Filibi aza da Kashila ka dangasai alya ma koronku.

² Asaka Kashila Tata u tsunu n Asheku a tsunu Yesu Kawauwi a naka da ukuna u shinga na ndishi n shinga.

Kvasu ka Bulus n ucikpa

³ N tsu cikpa ta Kashila ka va a'ayin a da baci n cibai n ada. ⁴ Kain dem n tsu shadangu ta n mazanga ma yanka da baci kvasu, ⁵ kpaci i woko de atoku a manyan a va a asu u utamburuka Kadyanshi ka Shinga

a kaci ka Kawauwi. I gita ta uyan nala tun a'ayin a da i gitai i panai alabari yi, kpmam u lya kapala n uyan nala hal n gogo-na. ⁶ Kashila ka ka gitai manyan ma shinga ma na mi ara de, kpmam n reve ta wa asaka ma wa, she a'ayin a da u kotsoi ma kain ka Yesu Kawauwi wa gono.

⁷ Dere da n pana nala a kaci ka de. Ma ciga da wa wa a asuvu a katakasuvu ka va kpaci tsa yamgbana ta ukuna u shinga u Kashila. Tsu yan ta nala a'ayin a da wari a kuwa ku a'ali n a'ayin a da a asaka mu an n matsai n yain Kadyanshi ka Shinga. ⁸ Kashila ka reve ta tyoku da ma ciga da n uciga u Yesu Kawauwi. U reve ta kpmam tyoku da ma ciga n rongo n ada.

⁹ Kvasu ka va ka macigambani ma ya cigamgbana vi ma yain ushani hal gbam ma lai tyoku da ma ciga ma yain. Ma yan ta kpmam kvasu adama a da ya gbonguro a asuvu a ureve n kakiri ka de. ¹⁰ Yan da n yain kvasu ki naha kpaci ma ciga ta i reve ili i'ya i'ari i mayun kpmam n kalen, tsara i rongo n uma u uwulukpi kpmam bawu unyushi hal kain ka Kawauwi ka gono. ¹¹ Pini nala, da uma u de wa shadangu n ilimaci i ndanga n da ma zuwa uyan ili i'ya Kashila ka wushuki a yain, kpmam ya tuko ta tsupige n icikpali a asu u Kashila. Ili i nala yi i'ya Yesu Kawauwi zuwai a uma u de.

Kadyanshi ka Shinga a kuwa ku a'ali

¹² Ama a va, ma ciga ta i reve n manyan ma a yanka mu vi ma zuwa ta Kadyanshi ka Shinga ka lyai kelime. ¹³ Ya dem reve ta an a sira mu n ikani adama a da ma gbashika Kawauwi. Kpmam ko asoje a da a ka wundya kuwa ku magono a reve ta an n gbashikai Kawauwi. ¹⁴ Adama a usira u va a kuwa ku a'ali, Atoni ushani pini na a tsara ta ugbamatarangu, kpmam gogo-na a gita de utonusuko aza roku ukuna u Kawauwi bawu uwonvo.

¹⁵⁻¹⁶ Aza roku a da pini adama a da a ka ciga mu da a ka yansa kubari, kpmam a ka ciga a yain ukuna u da wari dere. Ama a na yi a ka yansa ta kubari an a revei Asheku a da a tuko mu pini na vi tsara n modono n dana ili i'ya i'ari dere i Kadyanshi ka Shinga. Kpmam mayun da wari aza roku a da pini aza da a ka yansa kubari n malyon n tsilala. ¹⁷ Ama a nala yi a'a n uyawunsa u maci a kaci ka kubari ku kadyanshi ka Kawauwi wa. N uciga u kaci u da a ka yansa u da, mayun da

le wa. Ciga da a ka ciga a doku a zuwa mu n pana ikyamba an mari a kuwa ku a'ali.

¹⁸Shegai ko an uyawunsa u le wari mai ko bawu wari mai, cinda a ka yansa ku'bari ku Kawauwi, ma yan ta mazanga kpm ma lya ta kelime n uyan mazanga. ¹⁹Kpaci n reve ta kvasu ka de n ubanga u da wa wutusa a asu u Kulu Keri ku Yesu Kawauwi wa zuwa le ta a wauwa mu.

²⁰N matsa de n wene n yain ili i'ya bawu ya zuwa mu n yain uwono, shegai kain dem n rongo a uyanka Kawauwi manyan bawu uwonvo. Caupa n pana uwonvo wa, gogo-na kpm ma ciga ta n rongo pini n ucira ubana tsara uma u va u rongo a un-akasa Kawauwi tsupige ko n uma ko bawu uma.

²¹Ma baci n uma, adama a Kawauwi a da, shegai n kuwa baci wa laka mu ta kalen. ²²N lya baci kelime n urongo n uma n ikyamba i na yi, ma fuda ta ma lya kelime n manyan ma Kawauwi. N reve i'ya ma dangasa wa. ²³Uyawunsa vi u wuyana ta. Roku she n wene yavu wa laka mu ta n rongo n uma, roku kpm yavu n gono a asu u Kawauwi. Urongo n Kawauwi wa laka mu ta cika. ²⁴Shegai n reve ta u la ta kalen ara de n rongo n uma a ikyamba.

²⁵Adama a da i buwa mu uciga vi, n reve ta ma rongo n uma tsara i rongo n ugbama a asuvu a upityanangu u de, pini nala, da ya pana kayanyan ka upityanangu vi. ²⁶Kpm n doku baci n tuwa da ukondo, ya tsara ta ili i shinga i'ya ya zuwa i yain agoni n Yesu Kawauwi adama a va.

²⁷Shegai ko ndya baci i gitai, i rongo uma u da wa tuko Kadyanshi ka Shinga tsupige a kaci ka Kawauwi. Ko n doku baci n tuwa da uwene, ko kpm n panai alabari a de koshi, ma reve ta an i shamgbai n ucira kpm i matsai tsara i zuwa ya dem u wushuku n Kadyanshi ka Shinga ki. ²⁸Kotsu i pana uwonvo u atokulalu a de wa. Nala wa woko ta iryoci ara le an Kashila n kaci ka ne wa wuna le aku u wauwa da. ²⁹Adama a Yesu Kawauwi, Kashila ka naka da ta ukuna u shinga u uwushuku n Kawauwi. U naka da kpm ukuna u shinga u upana ikyamba adama a ne. ³⁰I reve ta tyoku da n panai ikyamba, kpm gogo-na i pana ta a da hal n ara nala wari. Eda dem nala ya pana ikyamba yi.

◇ 2:10 Isha. 45:23.

2

Tyoku da va woko tyoku u Yesu

¹I'a n ugbamatangu u asuvu an i bolomg-bonoi kaci n Kawauwi? Asuvu a de a dusuku adama a uciga u ne vi? Kulu Keri ku zuwa da ya rongo kabolo? Ya pana iyali i atoku kpm ya tono n ele ben? ²An u wokoi n revei nala wari, ma ciga ta i zuwa mu n pana kayanyan cika. Ili i'ya ma ciga i yain i'ya na: I panamgbana n atoku a de. I cigi atoku a de. I yansa manyan kabolo n uyawunsa u te kpm i yansa ili i te.

³Kotsu i yain ili adama a uciga u kaci wa, kpm kotsu i yain ili adama a aradi wa. Shegai a'ayin a da baci dem ya yan ili i gonuko kaci ka de kenu, i yawunsa uza roku u da pini uza da u la da. ⁴Kotsu i rongo ucibusa ukuna u da u birika da koshi wa, shegai i yain dem n i cibusi a kaci ka ukuna u aza roku.

⁵A asuvu a uma u de, i yain n i cibusi tyoku da Yesu Kawauwi u tsu cibusa n u yansi.

⁶Kain dem Yesu ili i te i'ya n Kashila, shegai kain ka la ka u danai asaka u pana kayanyan tyoku da Kashila ka pana wa.

⁷Shegai u gonuko ta kaci ka ne kenu, u wokoi yavu kagbashi.

A matsa yi ta yavu vuma.

⁸Kpm u rongoi tyoku da vu revei vuma wari.

U panaka ta Kashila, u gonukoi kpm kaci ka ne kenukulu, hal u rawai u kuwa a zuba u mawandamgbani.

⁹Adama a nala Kashila ka radagba yi ta a zuba gba gba,

hal u neke yi kala ka ka lai gba a'ala.

¹⁰Adama a nala, ya dem wa kudangu ta u lyai kayala

u pana baci kala ka Yesu.

Gba aza da a'ari a zuba n likimba a ka yan ta nala. ◇

¹¹Nala dem ko una u eni wa wa dana ta Yesu Kawauwi Asheku a da, kpm nala wa naka ta Kashila Tata tsupige.

Ladai tyoku u atala

¹²Aje a va, a'ayin a da mari n ada, kain dem i tsu panaka ta Kashila. Gogo-na an u wokoi bawu mari kpm kabolo n ada,

i panaka yi hal gbam u lai caupa. Lyayi kelime n i yanyi manyan ma ma wenike an a wauwa da, kpam i yain nala n unaka karinga n upana u uwonvo. ¹³Kashila ka yan ta manyan a asuvu a de, wa zuwusa da ya ciga i panaka yi, kpam wa nakasa da ucira u da ya yan ili i'ya wa pana kayanyan.

¹⁴A'ayin a da baci ya yan ili i roku, kotsu i yain kananambani ko tsali wa. ¹⁵Ya yan baci nala wa, ko uza wa takpa da n ukuna u roku wa, ko kenu. U gan ta i rongu uwu-lukpi, uma u da bawu wari n unyushi tyoku u mmuku n Kashila a asuvu a likimba u karimbi u da u shadangi n ama a cingi kpam kain dem a tsu rongo a uyansa unyushi u cingi. Asaka uma u de u ladi tyoku u atala a kapala ka ama a na yi. ¹⁶Shamgbai n ugbami a akani a uma, tsara Kawauwi ka gono baci, n tsara ucira u da ma dana n kpa da ulya kalambale ki wa, kpam manyan ma va ma woko ma gbani wa. ¹⁷Upityanangu u de a asu u Asheku, n tyoku da ya gbashika yi, u woko ta yavu udarakpa ubana ara ne. Wa woko ta yavu a doku a wotsongu mpasa n va a asuvu a udarakpa u de vi. Nala baci, ma pana ta kayanyan, kpam ma bolomgbono ta kaci ka va n ada tsu pana kayanyan. ¹⁸Yanyi mazanga adama a nala yi, kpam tsu panai kayanyan kabolo.

Bulus suki kabangi

¹⁹Yesu Asheku u wushuku baci, n yawunsa ta n sukunku da Timoti gogo-na na. A'ayin a da baci u gonoi ara va, ma pana ta kayanyan n pana baci alabari a de. ²⁰Ma n uza tyoku u ne wa, u la ta ya dem pini na upana iyali i de. ²¹Dana da n danai nala kpaci ya dem pini na ukuna u kaci u ne u da wa ciga u da wa yawunsa, shegai a ka cibusa ukuna u da Yesu Kawauwi wa ciga wa. ²²I reve ta tyoku da Timoti wenikei kaci u woko tyoku u maku n tata u ne. U banga mu ta a asu u uyan ku'bari ku Kadyanshi ka Shinga. ²³A'ayin a da baci n tuwai n revei ili i'ya a ka yanka mu, ma tutsuku yi ta ara de. ²⁴N zuwa ta uma Asheku a ka asaka mu ta n tuwa ara de na n a'ayin kenu.

²⁵I suku ta Abafuradita tsara u yanka mu ili i'ya ma ciga. Utoku u va da asuvu a Kawauwi, u yan ta manyan kabolo na mpa kpam tsu modonoi yavu asoje. Gogo-na n wene ta wa laka ta tsulobo n asaka yi u gono ara de. ²⁶Kpam adama a da u matsai wa ciga

u tuwa ara de da. U dambula ta cika kpaci i reve ta an bawu wari n alafiya. ²⁷Mayun da bawu wari n alafiya. Wari u yan ta gbam evu n ukpa, shegai Kashila ka pana ta iyali i ne u wauwai uma u ne. U bishinka mu dem kushen adama a unamgbukatsuma. ²⁸Ili i'ya i zuwai gai n lakai uciga n tutsunku da n eyi i'ya gai la vi. I wene yi baci ya laka ta upana kayanyan, kpam kadambula ka va ka jebe ta. ²⁹Ryabusa ni a asuvu a kala ka Asheku i yain mazanga cika. U gan ta i naka icun i ama a nala yi tsupige. ³⁰Yanka ni nala kpaci wari u yan de evu n ukpa adama a manyan ma Kawauwi. Tuwa da u tuwai tsara u shadangu ubanga u da bawu eda ya fuda ya banga mu.

3

Tyoku da va woko uza maci u mayun

¹Gogo-na ama a va, yanyi ipeli adama a Asheku. N pana ta kayanyan an ma korongu ili i'ya n tonuko da caupa vi. Ya doku ta gbam ya kirana n ada.

²Kotsu i asaka ama a cingi a naha a yinsa da wa. Alya a'ari n uciga u ukida u acombi kabarikete, a'a ta yavu nshe n da mari n icadi. ³Atsu tsar ta n ukida u acombi u maci kpaci a asuvu a Kulu ku Kashila ka tsa lyasa kayala. Tsupige tsu tsunu tsu tsu tuwa ta adama a Yesu Kawauwi kpam tsu tsu yan aradi n ukuna u ikyamba wa.

⁴Gaawan mpa ma fuda ta ma yan aradi n ukuna u ikyamba. Uza roku wene baci yavu wa n ukuna u roku u da wa fuda wa lya kaci ka ili i na yi, ma la yi ta a ili i na yi gba. ⁵Mpa n a'ayin kullu an a matsa mu da a kida mu kacombi. Mpa uza u aza a Isara'ila u da, uza u kagali ka Bayami. Nala wa wenike ta an mpa uza u aza a Ibrahi u mayun u da. Tsu yan baci ukuna u Mele, mpa Kafarishi ka. ⁶Caupa mpa kayain ka manyan ka cika, n tuko ta Atoni upana u ikyamba. Ko uza wa fuda wa dana ukuna u dana Mele ma n kodoi ma na wa.

⁷Caupa, n tsu yawunsa ta yavu ukuna u na wa ta n kalen cika, shegai gogo-na ukuna u gbani u da ma wundaya u da adama a ili i'ya Kawauwi ka yain. ⁸Ili i'ya gba i lakai n kalen i'ya, n tsu wene ta ko ndya wa bawu kalen n gawuntangu baci i'ya n ureve u Yesu Kawauwi. Ureve u Kawauwi Asheku u va, u la ta ko ndya wa kalen, kpam mayun da. Adama a ne n wotsongu de ko ndya

wa i va, shegai gba yavu kaviri ka ma asaka ka ma wundya i'ya tsara Kirisiti Kawauwi u woko u va, ⁹ kpm kain dem ma rongo ta kabolo n eyi. Ma pityanangu kpm n ukuna u maci u kaci u va wa, ko ucira u kaci u va adama a upanaa Mele wa, shegai n Kawauwi ka ma pityanangu tsara u wauwa mu. Yan da ma yan nala kpaci ure u Kashila u da u tsu gonuko aza a maci n kaci ka ne wa ta a asu u upityanangu. ¹⁰ Ma ciga ta n reve Kawauwi, ma ciga ta kpm n reve ucira u da u 'yangasa yi a ukpa. Ma ciga ta n bolomgono kaci n eyi, tsara n reve upana u ikyamba u ne. Ma ciga ta kpm n bolomgono n eyi a asu u ukpa u ne. ¹¹ Adama a nala, ma ta n uzuwa u uma a ka 'yangasa mu ta a ukpa!

Lya kelime n umodono

¹² Kotsu n yan ili i na yi gba wa, kpm kotsu n kotsu uwoko ili i'ya i gain n woko wa. Shegai n lya ta kelime n manyan hal she ubana a makorishi ma a ka gonuko mu ili i'ya Kawauwi ka ciga mu n woko. ¹³ Ama a va, dana da n danai n kana de ili gba wa, shegai ili i'ya n yain i'ya: n dambula kaci ka va n ili i'ya i wurai wa, n modono ta n kana ili i'ya i'ari a kapala. ¹⁴ N lya ta kelime na nanyi manyan tsara n rawa a makorishi ma a ka naka mu ili i shinga, a'ayin a da Kashila ka isa mu ubana a zuba adama a Yesu Kawauwi.

¹⁵ U gan ta gba aza da a'ari a asuvu a tsunu, aza da a gbonguroi a asuvu a kulu a yawunsa tyoku u na. Kpm ili i roku i'a baci pini i'ya bawu i wushuki n i'ya, Kashila ka zuwa da ta i wene ili i'ya i'ari i mayun. ¹⁶ Ili i'ya gba i lakai kalen i'ya, tsu lyai kelime n utono ili i'ya tsu revei i'ari i mayun.

¹⁷ Ama a va, tonoi tyoku da mpa ma rongo, kpm i rotsongusu a asu u uwundya ili i'ya aza da a ka rongo a asuvu a iryoci i'ya tsu naka le. ¹⁸ Nala u gain i rongo, kpaci ama da pini ushani aza da a ka rongo tyoku da a ka wenike ele atokulalu a mawandambani ma Kawauwi a da. Mari n tonuko da de ukuna u na vi, kpm hal n gogo-na kushen ka mari n meshi kpaci ukuna u na vi mayun da. ¹⁹ Ama a na yi a rawa baci a makorishi, a ka cina ta kaci ka le a ukpa u da bawu wari n utyoku. Ili i'ya a ka lyasaka kayala i'ya ili i'ya a ka cigaka ikyamba koshi. A tsu tsara ta tsupige

a ili i uwono i'ya a ka yansa. Gba atakasuvu a le a'a ta a ili i likimba u na.

²⁰ Shegai gtsu ama a zuba a da, a asu u da Yesu Kawauwi wa rongo. Kpm tsu matsa de uvana ugono u ne tyoku u Kawauwi ka tsunu. ²¹ Wa bidya ta ikyamba i tsunu pini a likimba u na vi i'ya bawu i'ari n ucira, u gonuko i'ya i woko ikyamba i tsupige tyoku u i ne. Wa yan ta nala n ucira u da u tsu zuwa ili dem i panaka yi.

4

¹ Ama a va, ma ciga da wa wa, kpm ma ciga ta n wene da. I zuwa mu ta n pana kayanyan kpm eda funi da a naka mu. Adama a nala, i shamgba n ucira a asuvu a utono u Asheku.

Tyoku da uza wa rongo mai

²⁻³ Utoku u va, vu yan ta manyan kabolo na mpa mayun, kpm n folo vu ta vu banga aka a re a da a'ari pini kabolo n avu. N folo ta Afodiya n Sinitiki, aka a re a na yi a doku a panamgbana adama a Asheku. Caupa, a yan ta manyan cika kabolo na mpa tsara tsu tonuko aza roku ukuna u Kadyanshi ka Shinga. A yan ta kpm manyan n Kileme n atoku a manyan a va a roku. Kashila ka korongu ta a'ala a ama a na yi a Tagarada u Aza a Uma.

⁴ Yanyi mazanga kain dem adama a Asheku. Asakai gai n doku n dana, yanyi mazanga! ⁵ I yain ben n atoku a de. I ciba an utuwa u Asheku wari evu.

⁶ Kotsu i dambula adama a ili i roku wa, shegai i yain kvasu i foli ubanga a kaci ka ili dem. Tonukoi Kashila gba ili i'ya bawu i'ari n i'ya, i naka yi ucikpa. ⁷ I yan baci nala, i reve ta an Kashila ka fuda ka zuwa atakasuvu a de a rongo yuwu. Ili i'ya i lai tsulobo i'ya la vi cika, i lai kpm ili i'ya katakasuvu ka uza ka reve. Pini nala, Kashila ka kirana ta n atakasuvu n uyawunsa u de kpm i rongo n Kawauwi.

⁸ Ama a va, asaka n koruso n kadyanshi ka na: I zuwa atakasuvu a de a asu u ili i'ya i'ari i mayun, n tsupige n i maci. I yawunsa a kaci ka ili i'ya i'ari uwulukpi n i uciga kpm n i'ya i'ari dere. I yawunsa a kaci ka ili i'ya i'ari i shinga cika i'ya i rawai a cikpala. ⁹ Kana uyansa ili i'ya i rotsongusi ara va, i kana kpm uyansa ili i'ya i panai n dansai. I kana uyansa ili i'ya i wenei n

yansai. Uyansa nala wa zuwa ta Kashila ka ndishi n shinga ka rongo n ada.

Bulus cikpa le

¹⁰Caupa i kirana ta na mpa mai, ko an u wokoi a'ayin a roku a da pini a da i'ari ya ciga i yanka mu nala, shegai i tsa kabala ka ya banga mu wa. Gogo-na n pana ta kayanyan n Asheku kpaci i gono de ya kirana na mpa. ¹¹Dana da n danai ili i na yi adama a da n nambai ili wa, n rotsongusu ta n kawunku n ili i'ya mari n i'ya. ¹²N reve ta tyoku da u tsu woko uza u namba baci ili, n reve ta kpam tyoku da u tsu woko uza u tsara baci ili ushani. N reve ta tyoku da uza wa rongo n upana kayanyan kain dem. N reve ta tyoku da uza wa rongo n upana kayanyan wa baci n ilikulya, n tyoku da wa rongo n mazanga wa baci n kambulu. N reve ta tyoku da uza wa rongo n upana kayanyan wa baci n ili ushani, n tyoku da wa rongo wa baci bawu ili. ¹³Ma fuda ta ma yan ko ndya wa adama a ucira u da Yesu Kawauwi u naka mu.

¹⁴Shegai gba n nala, i daraka ta an i wenike mu uciga u de a asuvu a a'ayin a upana u ikyamba u va a na vi. ¹⁵Kpam eda aza a Filibi yi i reve de an eda koshi i nakai ikebe tsara i banga mu a'ayin a da n tuko da Kadyanshi ka Shinga kpam dem an a sakai Masidaniya. Atoni a roku a'la la aza da a yain nala wa. ¹⁶Ko a'ayin a da mari a Tasaloniya, i naka ta ikebe kuten gbam wa.

¹⁷Dana da n danai nala an ma ciga kune ku roku wa, shegai ili i'ya ma ciga i'ya, ya wusha ta katsupi ka malen ma manyan ma de kpaci i wenike mu ta upana u iyali u de.

¹⁸Gogo-na naha, ma ta n gba ili i'ya ma ciga. I la ta gbam i'ya ma ciga. I suku ta kune cika a akere a Abafuradita, kpam n wusha ta ka. Kune ka ku shinga ku magulani, kpam Kashila ka wusha ta udarakpa vi, u pana ta kpam kayanyan. ¹⁹Kashila ka va, uza da wa kirana na mpa, wa naka da ta gba ili i'ya ya ciga n utsari u ne. Utsari u ne u da ili i'ya u naka tsu a akere a Yesu Kawauwi. ²⁰Adama a nala gba, nakai Kashila Tata u tsunu tsupige hal ubana bawu utyoku. Ami.

Idyani i makorishi

²¹Danasai gba Atoni a da a'ari a Filibi. Atoku a da a'ari pini na kabolo na mpa a ka suku ta idyani i le. ²²Gba Atoni a da a buwai a ka sukunku da ta dem idyani. Atoni

a da a'ari a kuwa ku tsugono ku Kaisaƙ a ka sukunku da ta idyani mai mai.

²³Asaka ukuna u shinga u Yesu Kawauwi Asheku u rongo n atakasuvu a de.

Ukanikorongi Ubana a Asu u Aza a Kolosi

Ukukpa u kadyanshi

Atoni a da a'ari a Kolosi a da Bulus koronki ukanikorongi u na vi cina eyi a kuwa ku a'ali. Bulus da gitai kuwa ku Atoni ku na ki wa. U taba gbam ukyawan asu vi wa. Reve da u revei n Atoni yi an Abafara yanka yi alabari. Abafara Katoni ka ka wutai a Kolosi ka kpmam wari kabolo n Bulus a kuwa ku a'ali.

Atoni a da a'ari a Kolosi a'ari a gita de utono uwenishike u da bawu u gain. A'ari a ka ciga a bishinka kaci ka le uciga u ili u kateshe, kpmam a ka ciga a lyasaka atsumate a zuba kayala n ucira u kulu kau-kau. Koronku da Bulus koronku le tsara u tonuko le ukuna u nala vi ugan wa. Ciga da wa ciga u tonuko le ko ndya baci vuma wa ciga, Kawauwi ka naka yi ta i'ya. U todugbuso ta a kaci ka tyoku da Kashila n Kawauwi a ka banga Atoni.

Nala dem gogo-na, Kawauwi ka naka ta gba ili i'ya vuma wa ciga adama a da wa lyaka Kashila kayala. Tagarada u na u todugbuso ta gba ili i na yi.

Ili i'ya i'ari a tagarada u na vi

Idyani (1:1-2)

Kavasu ka ucikpa (1:3-8)

Vuma n manyan ma Kawauwi (1:9-2:19)

Uma u savu n Kawauwi (2:20-4:6)

Idyani i makorishi (4:7-18)

¹ Mpa Bulus, Kashila ka ka cigai ka dangasa mu n woko kasuki ka Yesu Kirisiti Kawauwi. Timoti wa ta pini na kabolo na mpa, eyi utoku u tsunu u da.

² Atoni a da a'ari a Kolosi a da ma koronku. Atoku a tsunu a da kpmam a ka tono ta Kawauwi mai.

Asaka Kashila Tata u tsunu u naka da ukuna u shinga na ndishi n shinga.

Kavasu ka ucikpa

³ Tsu tsu yansa ka da ta kavasu maco, kpmam tsu naka Kashila Tata u Asheku a tsunu Yesu Kawauwi ucikpa. ⁴ Ili i'ya i zuwai tani i'ya tsu pana ta a da i pityanangu ta n Yesu Kawauwi kpmam tsu pana ta a da ya ciga ta ama a Kashila gba. ⁵ I tsara ta upityanangu n uciga u nala vi adama a

uzuwa u uma u de, kpmam Kashila ka zuwuka da ta ili i'ya i zuwukai uma vi a zuba, a asu u da bawu ya wene i'ya gogo-na. I rotsongusu ta uzuwa u uma u nala vi a'ayin a da i panai akani a ukuna u mayun, Kadyanshi ka Shinga ka a tonuko da. ⁶ Kadyanshi ka Shinga ka nala ki ka savada ta uma u de, tun kain ka i panai ka a kagita, da Kashila ka wenikei ukuna u shinga u ne a asu u aza a unyushi u cingi. Gogo-na Kadyanshi ka Shinga ka nala ki ka tambura de ko nte wa a likimba. Tyoku da ka savadai uma u de, nala dem ka savadai uma u aza roku.

⁷ Abafara utoku u manyan u tsunu u da, kpmam tsa ciga yi ta cika. Aya uza da u tuko da Kadyanshi ka Shinga. U gbashika ta Kawauwi mai tyoku u katsumate ka tsunu a asu u de. ⁸ Aya uza da u tonuko tsu tyoku da Kulu Keri ku naka da uciga u pige u ama.

⁹ Adama a nala tsu tsu rongo da ta uyansa ka kavasu. Tsu yan ta nala tun kain ka tsu gitai tsu panai ukuna u de, kpmam tsu asaka uyanka da kavasu wa. Tsu folo ta Kashila ka naka da gba ureve u ili i'ya wa ciga i yain a atakasuvu a de, kpmam tsu folo yi ta u naka da ugboji a ukuna u kulu. ¹⁰ Nala baci ya rongo ya naka ta Asheku tsupige maco, kpmam wa yan ta mazanga n ada. I rongo umatsasa ilimaci a asu u yansa ili i shinga, kpmam i rongo uwenike uciga a asu u atoku. Ya yansa baci nala, ya gbonguro ta kpmam i rongo ureve u Kashila.

¹¹ Tsu yan ta dem kavasu Asheku a naka da ugbami u asuvu n ucira u tsupige u ne tsara i tsara ahankuri n akawunki, kotsu i wowo wa. Asaka u shadangu da n mazanga.

¹² Tsa ciga da ta i rongo ucikpusa Tata maco. U zuwa da ta i wushi kapashi a ili i'ya i'ari i ama a ne a tsugono tsu katyashi tsu ne. ¹³ U wusa tsu ta a asu u uza da wa lya tsugono tsu karimbi tsu na, aku u tuko tsu a tsugono tsu Maku ma ne uza da wa ciga cika. ¹⁴ Kashila ka tsila ta utsara u kaci u tsunu na mpasa n Maku ma ne, nala kpmam u cimbusuka tsu unyushi u cingi u tsunu.

Kawauwi ka la ta ko ya wa

¹⁵ Kawauwi ka ka wenike tsu tyoku da Kashila kari derere, ko an u wokoi ama a ka wene Kashila n a'eshi a le wa. Aya Maku ma kagita ma Kashila kpmam wa ta n tsugono tsu ili i'ya Kashila ka yain gba. ¹⁶ Kpaci Kashila ka yan ta ili gba a asu u ne. Kawauwi ka ka

yain ili i'ya i'ari a zuba n gba ili i'ya i'ari a likimba. U yain gba ili i'ya tsa wene, u yain kpam ili i'ya bawu tsa fuda tsa wene. U yain kpam gba icun i tsugono na ngono n ucira kau-kau u da bawu tsa fuda tsa wene. Mayun da Maku ma Kashila ma yain ili dem gba tsara ili dem i naka yi tsupige. ¹⁷ Wa ta pini tun kahu a yain ili gba, kpam aya uza da u zuwai ili dem i rongo mai.

¹⁸ Kawauwi aya kaci ka kuwa ku Atoni, Atoni kpam alya ikyamba i ne. Aya uza da u gitai kuwa ku Atoni kpam aya uza u kagita u da Kashila ka 'yangasai a ukpa u gonuko yi n uma. Adama a nala, aya kaci ka ili dem.

¹⁹ Kashila ka wenei u lobono ta gba ili i'ya i'ari ara ne, i yain dem a asu u Kawauwi ki, ²⁰ kpam Kashila ka wenei u lobono ta u zuwa ko ndya wa a zuba n likimba i woko ili i maci ara ne a asu u Kawauwi. Mpasa n Yesu n da n tukoi ndishi n shinga n Kashila, an a zuwai mpasa mi n tsal'ai a'ayin a da wari a mawandambani.

²¹ Kahu nala vi, i'ari i yan ta mbari n Kashila. Eda atokulalu a ne a da i'ari, kpam uyawunsa u cingi n manyan ma cingi ma de ma pecene da de n eyi. ²² Shegai gogo-na u gonuko da de aje a ne. U yan ta nala a asu u ikyamba i Maku ma ne, uza da u kuwai a mawandambani. Adama a nala, Yesu Kawauwi tuko da de a kapala ka Kashila, kpam i woko de uwulukpi bawu ko unyushi u cingi u te, kpam ko uza wa takpa da n unyushi wa a'ayin a da baci ya tuwa i shamgba a kapala ka ne. ²³ Shegai u kana ta i rongo uwushukusu n Kadyanshi ka Shinga kpam i shamkpa ka n ucira. Kotsu i asaka uzuwa u uma u da i wushai a'ayin a da i panai Kadyanshi ka Shinga ki wa. Kadyanshi ka Shinga ka nala ki a yan ta kuwari ku ne a likimba gba, kpam mpa Bulus n woko ta kagbashi ka ucangasa akani yi.

Manyan ma Bulus

²⁴ N yan ta mazanga an a zuwai n panai ikyamba adama a de. Ma pana ta ikyamba i ili i'ya dem i tuwa mu, kpam ko n nala n cina upana u ikyamba u da Kawauwi ka panai wa. Upana u ikyamba u nala vi u tuko ta ili i'ya i bangai ikyamba i ne; wata, a'uwa a Atoni. ²⁵ Mpa gogo-na kagbashi ka Atoni ka kpaci Kashila ka zuwa mu ta n tonuko da tyoku da kadyanshi ka Kashila kari mayun.

²⁶ Kashila ka sokongu ta kadyanshi ki a asu

u aza da a yain uma caupa, shegai gogo-na u wenike de afofi a ne a asu u ama a ne. ²⁷ Kashila ka wenike ta akani a ne adama a da wa ciga ta eda Awulawa i reve ikuna i shinga n i tsupige i ne. Ili i'ya a'ari a sokongi, shegai gogo-na a todugboi vi i'ya na: Kawauwi ka rongo ta a asuvu a de, kpam adama a nala i reve ta ya dusuku a tsupige tsu ne kabolo.

²⁸ Adama a nala a da tsa tonusuko ama ukuna u Kawauwi ko nte baci tsu banai. Tsu rono le ta atsuvu kpam tsu wenishike le ta. Tsu yan ta manyan n gba ugboji u da Kashila ka naka tsu, kpaci tsa ciga ta aza da a bolomgbonoi n Kawauwi a woko tyoku da a gain a woko a gawunsa baci n Kashila. ²⁹ N yan ta manyan cika tsara ili i na yi i gita, kpam n pityanangu ta n ucira u Kawauwi u da wa yan manyan a asuvu a va.

2

¹ Ma ciga ta i reve tyoku da mari kumodu adama a de, n adama a Atoni a da a'ari a Lawudukiya, kpam n Atoni a da bawu kotsu a gawunsa na mpa. ² N yan ta nala tsara n gbamatangu le kpam n bolomgbono le n uciga. Nala wa zuwa le ta a tsara ili i shinga ushani i'ya ya tuwa a asu u ureve u ili i usokongi i Kashila i nala yi gba. Kadyanshi ka Kawauwi ka ma dansa. ³ Aya uza da wa bana gba kuzuwate ku kakiri n ureve u da bawu tsa wene vi. ⁴ N tonuko da ta ili i na yi tsara ko uza u fuda u yinsa da n ugboji wa kpam u nanamgbana n ada wa. ⁵ Ko an u woko ma ta mbari n ada, katakasuvu ka va ka ta ara de. Kpam ma ta n mazanga adama a da ya rongo tyoku da u gain i rongo kpam adama a da i'ari n upityanangu u ucira n Kawauwi.

Yesu tuko ta uma u maci

⁶ Gogo-na an i wushuki n Yesu Kawauwi u woko Asheku a de, lyayi kelime n utono u ne. ⁷ Zuwai alu a de a asu u ne kpam i gbonguro a asuvu a le. Nala upityanangu u de wa tsara kami ka ugbami, dere tyoku da a wenishike da. Kpam adama a nala dem ya cikpa ta cika.

⁸ Kotsu i asaka ko uza u kana da n kananamgbani ka gbani wa. Kananamgbani ka nala ki ka yan ta yavu ka ugboji ka, shegai uwenishike u vuma da koshi. A ucira u likimba u na u da uwenishike u nala vi u wutai shegai a asu u Kawauwi u da wa. ⁹ Gba

ili i Kashilā i'ā tā a asuvu a Kawauwi. ¹⁰I'ā tā kaḅolo n eyi. Adama a nala, gbā ili i na yi i'ā tā a asuvu a de, kḅam wa lya tā tsugono tsu ucira kau-kau n ucira u tsugono gbā.

¹¹An i tuwāi a asu u Kawauwi u kiḅa ḅā tā acombī a asuvu a kulu, shegai ukida u vuma u ḅa wa. Ili i'ya Kawauwi ka yain i'ya u kiḅa tā ahali a unyushi u cingi a de.

¹²An a lyuḅugu ḅā, a ciḅāngu ḅā tā kaḅolo n Kawauwi. Aku a 'yangasā ḅā n uma adama a ḅā i'ari n upityanangu a asuvu a ucira u Kashilā, uza ḅā u 'yangasāi Kawauwi a ukḅā. ¹³Akushe a ḅā i'ari adama a ḅā i'ari n unyushi u cingi, kḅam i'ā n utsarā u kaci a ucira u unyushi u atakasuvu a de wa. Shegai Kashilā ka zuwa ḅā tā i rongo a asuvu a Kawauwi. U cimbusukā tsu de unyushi u tsunu gbā.

¹⁴Unyushi u tsunu u ḅā pini ushani uko-rongi, kḅam ili i'ya a korongi vi i shamkpa tsu tā. Shegai Kashilā ka cimbusā tā i'ya, u bidyai i'ya u wacinsai i'ya a asu u ḅā u zuwāi a varai i'ya a mawandamgbani ma Kawauwi. ¹⁵A ure u nala vi u ḅā Kashilā ka takpai ucira u tsugono a asuvu a ucira kau-kau n ucira u tsugono. U zuwa le a panai uwono a kapala ka ama, kḅam u lyai kaci ka le a mawandamgbani ma Kawauwi.

¹⁶Adama a nala, ko uza u tonuko ḅā baci kagbani a ili i'ya ya lya ko ya so kotsu i dambula wa. Kotsu i dambula ko ama a dansāka ḅā baci an i kḅaḅāi uyan icun i abiki dem ko kḅam abiki a uwoto u savu wa, ko kḅam ukḅaḅā utono mele ma kain ka Ashibi.† ¹⁷Kpaci ili i nala yi gbā iryoci i ili i maci i'ya ya tuwā ya giḅā i'ya. Kawauwi n kaci ka ne aya ili i maci yi. ¹⁸Ama a ḅā pini ushani aza ḅā a tsu yan ipeli a dana baci a'ā n ukāḅā u kaci, shegai nala a'ari wa. A tsu gbashika tā atsumate a zuba. Kotsu i asāka ama a nala yi a yanka ḅā kadyanshi ka gbani wa. Iacun i ama a nala yi a tsu dana tā gbā ili i'ya a wenei, kḅam atakasuvu a le a ḅā bawu a'ari uwulukpi a ḅā a tsu zuwa le tā a yain agoni adama a uyawunsa u utengeshi u le. ¹⁹Ama a nala yi a buwa kḅam upaḅari n Kawauwi kaci ka ikyamba wa. Kpaci tsā tā upaḅari kaḅolo n ikyamba i ne n akawa a ne, kḅam tsa gbonguro tā koshi tsu tsarā baci ilikulya n ucira u tsunu a asu u Kashilā.

²⁰I kuwā tā kaḅolo n Kawauwi, kḅam u wauwa ḅā tā a ucira kau-kau u likimba u na. Niḅa ya lya kapala n utono u mele ma

likimba na yavu aza a likimba a ḅā i'ari? ²¹Mele ma na ma dana tā, “Kotsu i kaḅā ili i na wa!” ko kḅam “Kotsu i lyai ili i na wa!” ko gbām “Kotsu i sawa ili i na wa!” ²²Mele ma na mi ma yan tā kadyanshi ka ili i'ya bawu ya ḅarakḅā. A'ayin a ḅā baci tsu yain manyan n ili yi, aku i wacuwa. Nala dem wari n mele ma ama a yain. ²³A tsu wene tā yavu mele mi mai ḅā mari, kpaci a tsu zuwa tā ama a maḅsa a zuwa Kashilā ka pana kayanyan, ko kḅam a wenike uvakunku u kaci u kaḅān. Nala vi kaḅān ka, kḅam dem a tsu zuwa tā ama a pana ikyamba a asu u umātsā a zuwa Kashilā ka pana kayanyan. Shegai mele ma na mi ma tsu ḅāngā uza ḅā wa ciga u asāka uyawunsa u cingi n uciga u ili i cingi wa.

3

Tyoku ḅā uza wa rongo uwulukpi

¹An u wokoi a 'yangasā ḅā a ukḅā kaḅolo n Kawauwi, u kaḅā tā i zuwa atakasuvu a de a ukuna u zuba, a asu u ḅā Kawauwi kari nā ndishi a ulyaki u Kashilā. ²Zuwai asuvu a de a yawunsa u ili i zuba, shegai a ili i likimba wa. ³Yansai nala an i kuwāi a'ayin a ḅā Kawauwi ka kuwāi, kḅam gogo-na Kawauwi ka fobugo ḅā de uma u mayun u de n Kashilā. ⁴Kawauwi ka uma u mayun u de, kḅam an Kashilā ka wenike yi a likimba gbā, eḅā dem ya dusuku tā kaḅolo n eyi a tsupige tsu ne.

⁵U kaḅā tā i wuna ikuna i likimba i na i'ā baci a asuvu a ikyamba i de. I wuna tsishankala, ko uyan manyan ma tsishankala icun kau-kau. U kaḅā tā dem i wuna upana u maluwa ma icun i ili i nala yi. U gan tā dem i asāka upanāsa icun i maluwa ma ili i cingi i nala yi. I takpa uciga u utsarā u ikebe ili i'ya i'ari ili i te n ulyaka ameli kayala. ⁶Upan u Kashilā wā tā a utuwā a asu u icun i ama ḅā a ka yansa ili i nala yi.

⁷Eḅā dem i'ari ya yansa tā nala caupa a'ayin a ḅā i'ari aza a likimba. ⁸Shegai gogo-na u kaḅā tā i asāka uyansa ili i nala yi a asuvu a de. I asāka unamgbi u asuvu n ibili. Kotsu i asāka dem uyansāka atoku tsicingi n kunangasu hal dem n kadyanshi ka gbani. Asākaḅā utonusuko ama kadyanshi ka ka ḅāḅā le. ⁹Kotsu i yansāka kaci ka de kaḅān wa, an u wokoi i mondoi vuma u cau kḅam n tyoku ḅā i rongoi caupa. ¹⁰Gogo-na i uka de vuma u savu, kḅam uza ḅā u yain

vuma u savu u nala vi wa rongo dā tā unākasa ureve kpam u gonuko dā tyoku da eyi wari. ¹¹ A uma u savu u na vi, u dambula ko avu uza u Yahuda u da ko Kawulawa wa. Kpam u dambula ko a kida vu kacombi ko a kida vu wa. U dambula dem ko kamoci ka baci wari, ko a kaḅon ka kaletsu ka uryagbaji ka wari wa. U dambula ko uza da wa gbasha ko uza da bawu wa gbasha wa. Ili i'ya i'ari n kalen i'ya Kawauwi, kpam wā tā a asuvu a tsunu gba.

¹² Adama a ili i nala yi, kpam n adama a da Kashilā ka dangasa dā i woko ama a ne kpam u gonuko dā uwulukpi, n adama a da wa ciga dā, kotsu i yain n asuvayali, n ubanga u atoku. Kpam i vakunku kaci ka de n ahankuri. Ili i na yi i'a tā tyoku u aminya a da i tsu uka. ¹³ Kotsu i pana upan u atoku wa, kpam unyushi wā baci pini, kotsu i cimbusukā atoku. Asheku a cimbusukā dā tā, adama a nala, nala dem ya cimbusukā atoku a de. ¹⁴ Kunya ka ku lakai kalen ka ya uka, ka uciga. Uciga u bolomgbono tsu tā gba kpam u zuwa tsu rongo kaḅolo mai.

¹⁵ Asakā ndishi n shinga n Kawauwi n toni n ada. Yansai nala adama a da i'ari atoku a ikyamba i te kpam Kashilā ka isa dā i rongo a asuvu a ndishi n shinga. Kpam i cikpa Kashilā maco. ¹⁶ Asakāi akani a Kawauwi a shamgba a atakasuvu a de ushani kpam a ka zuwa dā tā i yain n ugboji. Yankai akani a ne manyan i bāngamgbana a asu u uwenishike kaci ka de kpam i nakā le adooki. I rongo n ucikpa a asuvu a atakasuvu a de, i rongo n i shipi gba icun i ishipe i shinga ubana a asu u Kashilā. ¹⁷ Ko ndya baci ya yan ko tani ya dana, yanyi i'ya a asuvu a kala ka Yesu Asheku. Kpam a'ayin a da ya yan ili i nala yi, i cikpi Kashilā maco a asu u ne ubana a asu u Kashilā Tata.

Tyoku da uza wa rongo a kuwa ku ne

¹⁸ Aka, gorimukoi a'ali a de, kpaci dere da wari ya tono baci Asheku.

¹⁹ A'ali, cigai aka a de kotsu i rongo n ele n asuvu a shen wa.

²⁰ Mmuku, gorimukoi isheku i de a ili dem, kpaci nala ya zuwa Asheku a pana kayanyan.

²¹ Isheku, kotsu i maṣsa mmuku n de hal a kpaḁa utsara ugbama u asuvu wa.

²² Agbashi, u kana tā i gorimuko azakuwa a de pini naha a likimba. I maṣsa i zuwa le a pana kayanyan. A'ayin a da baci i wenei a ka wundya dā a da ya yan nala koshi wa. Yansai nala n atakasuvu a de gba maco a'ayin a da baci bawu a ka wundya dā. Nala ya nakā Asheku tsupige. ²³⁻²⁴ Ya yanka tā Yesu Asheku manyan a'ayin gba. Vuma da ya yanka manyan wa. Asheku a da a ka nakā dā agadu a woko katsupi ka malen ma manyan ma i yain. Adama a nala, yanyi manyan n ucira u de gba. ²⁵ Kpam i reve tā i yan baci ili i'ya bawu i gain, a ka tsupa dā tā n ili i cingi i'ya i yain vi. Kpaci Kashilā ka wenike kudyangi a asu u aza da a yain ili i cingi wa.

4

¹ Azakuwa, kiranai n agbashi a de, i bidya le unā u te, an u wokoi i reve tā i'ari n Uzakuwa u de a zuba.

Yanyi kvasu

² Rongoi uyansa kvasu n atakasuvu a de ufoḅusi kpam n ucikpa a atakasuvu a de. ³ Yanyi kpam kvasu adama a tsunu. Yanyi dem kvasu tyoku da Kashilā ka kukpa ure adama a akani a tsunu, tsara tsu tonuko ama ili i'ya i'ari usokongi i Kawauwi, ili i'ya i zuwai mari usiri n ikani da la vi. ⁴ Yanyi kvasu tsara n dansa akani a na yi mai, tyoku da u gain. ⁵ Rongoi n ugboji a'ayin a da baci i'ari kaḅolo n aza da bawu a'ari Atoni. Yanyi manyan n kabala ka i tsarai mai. ⁶ Kadyanshi ka de ka woko ili i shinga kpam n maluwa ma upana, tyoku u kusan ka kari nā mkpaḁi. Nala wa banga dā tā i reve tyoku da ya wushunku uza da baci dem u yan dā keci.

Idyani i makorishi

⁷ Tikiku wa tonuko dā tā ukuna u va. Utoku u tsunu u da uza da tsa ciga. Kaḅangi ka ka maci uza da wa gbashika Asheku kaḅolo nā mpa. ⁸ N suku yi tā a nwalu n na mi tsara u zuwa dā i reve tyoku da tsa yansa kpam u gbatatangu dā. ⁹ Mpa dem na ma suku Onisima. Eyi dem uza u maci u da kpam utoku u da n lakai uciga. Eyi dem uza u te u da a asuvu a ama a de. A ka tonuko dā tā gba ili i'ya ya gitasa pini na.

¹⁰ Aristaraku wā tā pini na a kuwa ku a'ali kaḅolo nā mpa. Wa danasa dā tā, nala

* 4:11 N Tsiyahuda kala ka "Joshuwa" ka "Yesu" n Tsiheline.

dem Marku, uza da akaya a ne a'ari a te n Baranaba. Tsu tonuko da ta caupa i ryabusa Marku mai u tuwa baci. ¹¹Joshuwa* uza da dem a tsu isa Yusutu wa sukunku da ta idyani. Alya koshi Atoni a Yesu Asheku a asuvu a aza a Yahuda aza da tsa yan manyan kabolo. A ka yan ta manyan na mpa adama a tsugono tsu Kashila kpm alya a vakunku mu asuvu.

¹²Abafara vuma u ilyuci i de da, kpm kagbashi ka Yesu Kawauwi. Wa sukunku da ta dem idyani. U tsu yansa ka da ta kavasu kain dem. U folo ta Kashila ka zuwa da i yain ugbami kpm kotsu i asaka upityanangu wa, kotsu i shamgba n ucira tyoku da Kashila ka ciga. ¹³Ma dana ta u matsa ta cika adama a de n adama a Atoni da a'ari a ilyuci i Lawudukiya n Hirafoli.

¹⁴Kaje ka maci ka tsunu kana ki ka aguma Luka wa sukunku da ta dem idyani, nala dem Dima. ¹⁵Nakangi akani a idyani i tsunu a asu u atoku a da a'ari a Lawudukiya, n uka u da a ka isa Nimfa n gba aza da a tsu gawunsusa a kuwa ku ne.

¹⁶A'ayin a da baci i kotsi uyan kaneshi u ukanikorongi u na vi, i naka dem Atoni a da a'ari a Lawudukiya tsara a yain dem kaneshi. Eda dem i yain kaneshi u ukanikorongi u da n koronku le. ¹⁷Tonukoi Arikibu udyanshi u na, "Matsa vu kotso manyan ma Asheku a naka vu."

¹⁸Mpa Bulus uza da u korongi idyani i na yi n kukere ku va.

Cibai n ikani i va.

Asaka ukuna u shinga u Kashila u toni n ada.

Ukanikorongi u Kagita Ubana a Asu u Aza a Tasaloniya

Ukukpa u kadyanshi

An Bulus kotsoi ukorongu ukanikorongi u na vi, aku u korongi kpmam u roku ubana a asu u Atoni a Tasaloniya. Tasaloniya ilyuci i ucira i'ya a ikengi i kushiva n kuden ku pige. Pini a asu vi, atoni a ameli a da pini ushani. Bulus tuwa ta a Tasaloniya u wenshikei ama ukuna u Yesu. U yan ta dem manyan ma uyan atani tsara u tsara ikebe. Atoni a ameli ushani a woko ta Atoni a Yesu. Aza a Yahuda a da a'ari pini a woko ta dem Atoni.

An a yain a'ayin, aza da a ka tono n ama a ilyuci yi a gitai malyon, pini nala, a lokoi pini Bulus. An nala u wurai, Bulus tuwa ta u suki kabangi ka ne Timoti u tuko yi alabari a Atoni a da a'ari a Tasaloniya vi. Timoti tuko yi ta alabari a shinga, an u kotsoi upana alabari a shinga yi da Bulus korongi ukanikorongi vi.

Uwenshike u pige u da wari pini a ukanikorongi u na vi u da a'ayin a da Yesu wa doku wa gono pini na a likimba. Ili ushani ya gita ta a a'ayin a nala yi. Tsa reve kain ka ili yi ya gita wa, adama a nala u gan ta tsu rongo mai tyoku da Kashila ka ciga hal n tsu vani kain ki. Gba ili i na yi Bulus dana ta i'ya pini a ukanikorongi u na vi.

Ili i'ya i'ari a tagarada u na vi

Idyani (1:1-3)

Upityanangu u aza a Tasaloniya n iryoci (1:4-3:13)

Uma u da wa zuwa Kashila ka pana kayanyan (4:1-12)

Ili i'ya tsa fuda tsa wene Asheku a gono baci (4:13-5:11)

Idani i makorishi n idyani (5:12-28)

¹ Atsu an Bulus n Sila n Timoti atsa tsa korongu ukanikorongi u na ubana a asu u Atoni a Tasaloniya. Ele dem aza a Kashila Tata u tsunu a da kpmam aza a Asheku Yesu Kawauwi aza da a'ari a asu u nala vi. Ma yan ta kvasu na n foli Kashila ka wenike ukuna u shinga u ne ara de kpmam u zuwuka da unu u shinga na ndishi n shinga.

◇ 2:1 Ask. 17:1-10. ◇ 2:2 Ask. 16:19-24.

Upityanangu u aza a Tasaloniya

² Tsu tsu rongo ta ucikpa Kashila adama a de gba. Kpmam gba a'ayin a da baci tsa yan kvasu, tsu tsu ciba da ta dem. ³ A'ayin a da baci tsa dansa ukuna u de n Kashila Tata u tsunu, tsu tsu dansa ta ukuna u ili i'ya i tsu yan adama a upityanangu u de, kpmam tsu tsu dansa ta manyan ma i tsu yan an ya ciga atoku, tsu tsu dansa ta kpmam tyoku da i tsu rongo uzuwa uma a asu u Asheku Yesu Kawauwi a'ayin a da baci i'ari a asuvu a upana u ikyamba.

⁴ Aje a va, Kashila ka ciga da ta, kpmam tsu reve ta u dangasa da ta tsara i woko ama a ne. ⁵ An tsu tonuko da Kadyanshi ka Shinga, n udyanshi u da koshi wa, shegai n ucira u da. Kulu Keri ka ku zuwa da i reve ili i'ya tsu danai vi mayun da. Kpmam an tsu rongoi n ada, i wene ta tyoku da tsu rongoi a uwenike ukuna u maci u akani vi. ⁶ Nala dem, i rongo ta tyoku da tsu rongoi n tyoku da Asheku a rongoi. A asuvu a upana u ikyamba dem, i wusha ta akani yi kpmam Kulu Keri ku zuwa da ta i yain mazanga.

⁷ Nala i wokoi iryoci i ama gba aza da a ka tono Asheku a ubongu u Masidaniya n Akataya. ⁸ Adama a de, kadyanshi ka Asheku ka kyawan de gba ko nte wa a ubongu u na vi, hal gbam kapala n asu u na vi. Upityanangu u de n Kashila a reve ta n u da ko nte wa. Adama a nala tsa ciga gbam tsu yain kadyanshi a kaci ka nala wa. ⁹ Ama yi n kaci ka le a tsu rongo ta uyan kadyanshi tyoku da i ryabusa tsu. A tsu dansa ta dem tyoku da i kpatalakai ameli kucina, aku ya gbashika Kashila ka mayun n ka uma. ¹⁰ A tsu dansa ta dem tyoku da ya vana Maku ma ne Yesu u tuwa a zuba. Kashila ka yangasa ta Yesu a ukpa, gogo-na kpmam Yesu nala vi aya wa wauwa tsu a upana u ikyamba u upan u ne u da wa tuwa.

2

Manyan ma Bulus a Tasaloniya

¹ Ama a va, i reve ta gai utuwa u da tsu tuwai tsu kyawan da u gbani u da wa. ◇ ² I reve ta an tsari a Filibi kahu tsu tuwa ara de. ◇ Nte a zuwa tsu tsu panai ikyamba pini kpmam a yanka tsu tsilai. Shegai Kashila ka tsunu ka naka tsu ta ugbami u asuvu u

da tsa tonusuko da Kadyanshi ka Shinga ka ne a kateshe, ko an u wokoi ama ushani pini a ka kangusu tsu ta. ³ Akani a da tsu tuko da, a'ari n kaɓan wa. Tsu tuko da a da tsara tsu yain ugboji wa. Ryafa da tsa ciga tsu ryafa da wa. Nala wari wa, ko kenu! ⁴ Kashila ka wene tsu ta tsari mai da gai i zuwai u naka tsu Kadyanshi ka Shinga ka ne tsara tsu tonusuko aza da a buwai vi. Ili i'ya tsa ciga i'ya, tsu zuwa Kashila ka pana kayanyan, kpaci aya uza da u kondoi atakasuvu a tsunu. Tsu tsu zuwuka kadyanshi ka ama atsuvu wa. ⁵ I reve ta mai tsu tsu cikpala da n kaɓan wa, kpam Kashila n kaci ka ne wa wenishi ke ta ili i'ya tsu yain adama a kurura a da wa. ⁶ Tsu tsu yan ili adama a da tsa tsara tsupige ara de, ko ara uza wa.

Kpaci atsu asuki a Kawauwi a da, tsa fuda ta tsa yanka ucira u nala manyan tsu zuwa da naka tsu ili i'ya tsa ciga. ⁷ Shegai tsu yan nala wa, aku tsu vakunki kaci utuwa ara de tyoku da mma u tsu comuko kpam u kirana na mmuku n ne. ⁸ Tsu ciga da ta cika kpam tsu pana ta kayanyan tsu tuko da Kadyanshi ka Shinga ka Kashila, kpam dem tsu pana ta kayanyan tsu banga da a ili dem, kpaci i woko de aza da tsa ciga cika.

⁹ Ama a va, i ciba ta tyoku da tsu yain manyan cika an tsari kabolo n ada. Kaara n kayin tsu tsu modono ta tsu tsara ikebe tsara ili i'ya baci dem tsa ciga tsu tsila i woko ili kadambula ara uza wa, a'ayin a da tsari pini n tsu yanyi kuɓari ku Kadyanshi ka Shinga ka Kashila. ¹⁰ Eɗa ama a tsunu aza da i wenei ukuna vi n a'eshi a de, nala dem Kashila, atsu tsu ta sarara n ukuna u mayun, ko uza wa naka tsu unyushi tyoku da tsu yanka da wa, eɗa aza da i wushuki n Asheku. ¹¹ Kpam i reve ta tsu tonu ta n ada mai tyoku da tata u tsu tonu na mmuku n ne. ¹² Tsu folo da ta, kpam tsu gbamatangu da ta. Tsu zuwa ta ya dem u rongo ure u da wa naka Kashila tsupige, kpaci u isa da ta i uwa a tsugono tsu ne i tsara kabon a tsupige tsu ne.

¹³ Kain dem tsu tsu cikpa ta Kashila an i wushuki n akani a da tsu tuko da. I danai idani i tsunu i ama i'ya koshi wa. I wushai akani yi dere tyoku da a'ari mayun: Akani a Kashila a da. Kpam akani a nala yi a

ka rongo ta uyan manyan ara de aza da i wushuki.

¹⁴ Ama a va, an i wushuki n ili i'ya tsu danai, ama a de a foro da ta. Nala i woko tyoku u Atoni a Kashila a da a'ari a Yahuda. Ama a nala yi a wushuku ta n Yesu Kawauwi, aku ama a le aza a Yahuda a foro le dem. ¹⁵ Aza a Yahuda a nala yi a wuna ta ntsumate n le, hal aza roku a le gbam a wunai Yesu Asheku. Gogo-na a zuwa tsu ta tsu panai ikyamba kpam a loko tsu. Ama a nala yi a yan ili i'ya Kashila ka pana kayanyan wa, kpam a bishinkai gba ama uwusha ukuna u shinga, ¹⁶ kpaci a bishinka tsu ta tsu dansa n Awulawa tsara kotsu a tsara iwauwi wa. Nala a rongoi uyansa n a dokusi unyushi u cingi u le. Aku Kashila ka tuwai ka yain upan, u yan le mavura.

Bulus wa ciga u doku u kyawan le

¹⁷ Ama a va, an a loko tsu ara de, tsu barakpa wa, she na tsu matsai cika tsu gono. Tsu asaka ucibusu n ada wa, ko kenu, kpam tsu ciga ta tsu wene da cika. ¹⁸ Mayun da tsa ciga da uwene. Mpa Bulus, n matsa ta a'ayin ushani tsara n tuwa ara de, shegai Kanangasi* ka kangu mu ta. ¹⁹ Ili i'ya i zuwai ma ciga n wene da i'ya, i tuko tsu ta uzuwa u uma, i naka tsu kpam mazanga, kpam eɗa funi u utsara u kaci u tsunu. Ya zuwa tsu ta tsu yain mazanga a kapala ka Yesu Asheku a'ayin a da baci u tuwai. ²⁰ Eɗa tsupige tsu tsunu, eɗa kpam mazanga ma tsunu.

3

¹ Adama a nala, an tsu kpaɗai akawunki a upana alabari a de, aku tsu wushuki tsu da atsu tsa shamgba ta a Atina, ² aku tsu suki Timoti ubana ara de. U yan ta manyan n atsu tyoku u kagbashi ka Kashila, kpam u yain kuɓari ku Kadyanshi ka Shinga ka Kawauwi. Tsu suku yi ta tsara u zuwa da i yain ugbami kpam u gbamatangu up-ityanangu u de. ³ Tsa ciga i dambula adama a upana u ikyamba u da wa tuwusa da wa. I reve ta gai an upana u ikyamba vi wa tuwa, cinda Kashila ka ka dangasa tsu.

⁴ A'ayin a da tsari n ada vi, tsu tsu ronuso da ta atsuvu tsu da upana u ikyamba wa tuwa tsu ta gba tsunu gogo. Kpam i reve ta mai upana u ikyamba u tuwa de. ⁵ N pana ta alabari a upana u ikyamba u de hal n kpaɗai

* ^{2:18} Kanangasi; wata, "Shetani" kala ka dem ka Kalapansi.

ukawunku n alabari a da n panai, da i zuwai n suki Timoti vi. N suku yi ta tsara u wene ko upityanangu u de u buwa pini n ugbami. Mari n pana ta uwonwo ma wundya ko Uza u Ukondo u fuda da de, manyan ma tsunu kpam gba ma woko ma gbani.

Timoti danai ili i'ya u wenei

⁶Gogo-na da Timoti gonoi a asu u nwalu n ne utuwa ara tsunu an u wutai ara de. U tuko tsu ta alabari a shinga a ukuna u upityanangu u de n ukuna u uciga u de. U tonuko tsu ta kpam an i'ari tsu a ucibusa n mazanga kpam ya ciga tsu uwene, tyoku da atsu dem tsa ciga da uwene.

⁷Ama a va, atsu n kaci ka tsunu dem tsa ta n upana u ikyamba kpam a ka yan tsu mavura cika, shegai tsa ta na nvain n katakasuvu an i shamgbai n ucira a upityanangu u de. ⁸Gogo-na tsu reve ta an i'ari kushani n ucira n Asheku, nala vi u doku ta u gbamatangu tsu. ⁹Tsu cikpa ta Kashila adama a de cika! Adama a de tsa ta n mazanga ma pige a kapala ka Kashila. ¹⁰Kaara n kayin tsu tsu yan ta kvasu cika adama a de. Kpam tsu folo ta Kashila ka asaka tsu tsu doku tsu wene da, tsara tsu shadangusu ili i'ya i gusai a asuvu a upityanangu u de.

¹¹Kvasu ka tsunu ka Kashila Tata u tsunu n Yesu Asheku a asaka tsu tsu kondo da. ¹²Tsa ciga ta Asheku a zuwa uciga u de u gbonguro cika hal n i cigamgbani kpam i cigi gba ama, tyoku da dem atsu tsa ciga da cika. ¹³A'ayin a da baci Asheku a tsunu a ka gono n aza a uwulukpi a ne. Tsu yan ta kvasu u zuwa atakasuvu a de a rongo n ucira cika, tsara kain ka ugono ka ne i woko uwulukpi a kapala ka Kashila Tata u tsunu kpam ko uza wa takpa da n ukuna u roku wa.

4

Rongoi mai a kapala ka Kashila

¹A makorishi ama a va, tsa folo da ta adama a kala ka Yesu Asheku i rongo a ure u da Kashila ka pana kayanyan. Tsu wenishike da de nala vi kpam hal n gogo-na nala i'ari uyansa. Tsu gbamatangu da ta i lyai kapala n uyansa nala ²kpaci i ciba ta ili i'ya tsu wenishike da a asuvu a kala ka Yesu Asheku.

³Tsa ciga da ta i rongo uwulukpi, kotsu i suma unyushi u cingi u tsishankala. ⁴Ya

dem u fuda u gubi ikyamba i ne i rongo ure u da wari uwulukpi n u da kpam ama a ka naka karinga. ⁵Kotsu i woko agbashi a uciga u atakasuvu a de tyoku da Awulawa a tsu yan wa, kpaci a reve Kashila n ire i ne wa.

⁶Kotsu vu ryafa utoku u vunu Katoni vu bidya uka u ne wa, kpaci Asheku a ka foro ta gba aza a icun i unyushi i cingi i nala yi. Tsu rono da ta atsuva caupa. ⁷Kashila ka isa tsu ta tsu woko uwulukpi, u isa tsu tsara tsu rongo uma u da wari n ashinda wa. ⁸Gba uza da baci u kpa dai utono ukuna u na vi, ukuna u vuma da u kpa dai unaka karinga wa, shegai Kashila ka wari un'yuwan, uza da u naka da Kulu Keri ku ne.

⁹Kashila n kaci ka ne u wenishike da ta i cigi atoku a de, adama a nala ili i'a la ya zuwa mu n koronku da ukuna u uciga u Atoni u da ya wenike asu u ama a Kashila wa. ¹⁰Mayun da, ko gogo-na i'a ta n uciga ushani ubana a asu u Atoni a da a'ari a uyamba u Masidaniya. Ama a va, ko an u woko nala, tsu folo da ta i doku i cigi le cika.

¹¹Ili i'ya ya ciga cika i'ya: i rongo n uma u de shiriri, yawunsai a ukuna u manyan ma de koshi, kpam i yain manyan n akere a de, tyoku da tsu tonuko da caupa. ¹²Adama a nala, ama da bawu a'ari Atoni a ka naka da ta karinga adama a uma u da ya rongo, kpam ya zuwa ucira u de a asu u ama a naka da ikebe wa.

Tyoku da Asheku a ka gono

¹³Ama a va, ma ciga ta i reve ili i'ya ya gita n Atoni a da a kuwai. Kotsu i shadangu n unamgbukatsuma adama a le tyoku u ama da bawu a'ari n uzuwa u uma wa. ¹⁴Tsu wushuku ta Yesu kuwa ta kpam u 'yangai n uma. Kpam dem tsu wushuku ta Kashila ka gonuko aza da Yesu, wa gonuko yi ta kabolo n ama da a pityanangi n eyi kahu a kuwa.

¹⁵Yesu Asheku u tonuko tsu ta u gono baci, atsu aza da tsari n uma a'ayin a da Asheku a ka gono vi, tsa uwa a kapala ka aza da a lasa tsu wa. ¹⁶Asheku n kaci ka ne wa cipa ta a zuba. A'ayin a nala yi ama a ka pana ta kalagatsu ka Asheku, kpam a ka pana ta isali i pige a asu u uzapige u atsumate a zuba, a ka panaka le ta a fula kavana ka Kashila. Nala gita baci, aku aza da a kuwai a asuvu a Kawauwi a gita a 'yanga. ¹⁷Atsu aza da tsari n uma a likimba, a ka canga tsu ta a asuvu a alishi tsu gawunsa n Asheku a zuba, kpam tsu rongo n eyi

de maco. ¹⁸ Nala ya gbamatangu atoku n kadyanshi ka nala ki.

5

¹ Ama a va, ili i'ari la ya zuwa mu n koronku da ko ni da ko nwere da ikuna i na yi ya gita wa, ² kpaci i reve ta mai kain ka Asheku a ka tuwa wa woko ta tyoku da kaboki ka tsu tuwa n kayin. ³ A'ayin yi, ama a ka dana ta, "Tsa ta na ndishi n shinga kpm tsa n ukuna wa," kute-kute aku upana u ikyamba u rukpa le, tyoku da uka u katsuma u tsu pana mballa ilimaci ya rawa yi baci. Asu wa la u da ama a ka la a upana u ikyamba u nala vi wa.

⁴ Ama a va, i'ari a asuvu a karimbi a ikuna i na yi wa, kpm kotsu i yain majiyan ma kain ka baci kain ka Asheku ka tuwa da tyoku u kaboki wa. ⁵ Kpaci eda mmuku n katyashi n da kpm aza kaara. Atsu aza a karimbi n kayin a da wa. ⁶ Adama a nala she i wundi mai, kotsu i lavuta tyoku u aza da a buwai wa. Shegai i rongo n uma kpm n ukana u kaci. ⁷ N kayin ka a tsu lavuta, aza da kpm a tsu so n kayin ka a tsu so hal a tamgbalaka. ⁸ Shegai atsu aza da tsari a asuvu a katyashi u gan ta tsu kana kaci ka tsunu. A'ayin a da baci Kalapansi ka shilakana n atsu, tsu lyai kapala n upityanangu n Yesu n uciga u ama, tyoku da kasoje ka tsu uka maraga a makamba. Tsu zuwa uma u da Yesu wa wauwa tsu, tyoku da kasoje ka tsu uka makun ma kuvon. ⁹ Tsu yain ili i nala yi kpaci Kashila ka bidya ta ka wauwa tsu a akere a Yesu Kawauwi Asheku. U bidiga kaci ka ne u tsungu upan u ne ara tsunu wa. ¹⁰ Ko atsu n uma ko a asuvu a ukpa a'ayin a da baci u gonoi tsa rongo ta n eyi bawu utyoku, kpaci Yesu Asheku u kuwa ta adama a tsunu. ¹¹ Adama a nala, kotsu i gbamatangu atakasuvu a atoku a de, i rongo a unakasa atoku a de adooki, dere tyoku da i'ari uyansa.

Uwenishike u makorishi

¹² Ama a va, nakai azapige a de tsupige aza da a'ari a asuvu a manyan ma Asheku. A yan ta manyan cika a asuvu a de, kpm a tonuko da ta ili i'ya bawu i gain i yain. ¹³ Nakai ama a na yi karinga cika kpm i cigi le cika adama a manyan ma le. I rongo kpm na ndishi mai n atoku.

¹⁴ Ama a va, u kana ta i roni atsuva a awonvoli. Gbamatangi aza a uwonvo. I

bangana aza da bawu a'ari n ucira, ya dem yanyi ahankuri n eyi.

¹⁵ I kirana kotsu a tsupa ukuna u cingi n ukuna u cingi wa, shegai a'ayin dem i matsa i yain ili i shinga a asu u atoku a de n ama gba.

¹⁶ Kain dem i yain mazanga. ¹⁷ Rongoi uyan kvasu bawu ubula. ¹⁸ Ko ndya baci i gitai i cikpa Kashila, kpaci tyoku da Kashila ka ciga u da la vi, kpm eda ama a Yesu Kawauwi a da.

¹⁹ Kotsu i kangu Kulu Keri wa. ²⁰ Kotsu i goro kadyanshi ka Kashila ka ka wutusa a unu u Atoni wa, ²¹ shegai i kondo ili i'ya a danai gba. Shamkpai ili i'ya i'ari i shinga.

²² Sumai gba ili i'ya i'ari i cingi.

²³ Tsu reve ta Kashila aya da u tsu naka ndishi n shinga. Kvasu ka va ka u wulukpe da a ili dem. Asaka u bishinka kulu ku de, n uma u de, n ikyamba i de uyan u unyushi u cingi ko a ure u eni u da baci, hal Yesu Kawauwi Asheku u gono. ²⁴ Uza da u dangasa da u rawa ta i wushuku n eyi, kpm wa yan ta nala.

²⁵ Ama a va, yanka tsu kvasu.

²⁶ Danasai Atoni n uwambatsa u uwuluki.

²⁷ N tonuko da ta a asuvu a ucira u Asheku i yanka gba Atoni kaneshi u ukanikorongi u na vi.

²⁸ Ma ciga ta Asheku a wenike ukuna u shinga u ne a asu u de gba.

Ukanikorongi u Ire Ubana a Asu u Aza a Tasaloniya

Ukupka u kadyanshi

Atoni a da a'ari a Tasaloniya a da Bulus wa koronku ukanikorongi u na vi. Ukanikorongi u ire u da yi la vi ubana a asu u Atoni a da a'ari a kuden ku pige ka kari a ikengi i kushiva. U korongu ta u da kpaci aza roku pini de a ka wenishike ta uwenishike u kaban a kaci ka ugono u Yesu. Aza roku a le a da a'a ta ukanikorongi u da u wutaji ara Bulus, shegai kaban ka.

A ukanikorongi u na vi, Bulus wenishike ta ukuna u mayun a kaci ka kain ka Yesu wa gono. I doku ta a ili i'ya wari u korongi a ukuna u na vi. Ili i tatsu i'ya pini i'ya i'ari n kalen i'ya Bulus korongi pini a ukanikorongi u na vi. U tonuko le ta ukuna u ugono u Yesu. U tonuko le an upana u ikyamba u da a ka so vi mavura ma a asu u Kashila wa. Upana u ikyamba u na vi wa kotso ta, kpam kain ka uwunvuga ka pini. A makorishi, u da a matsa manyan hal n a vani ugono u Yesu.

Gba ili i na yi gogo-na i woko tsu ta i mayun, tyoku da i'ari i mayun a asu u aza a Tasaloniya a a'ayin a da Bulus korongi ukanikorongi u na vi.

Ili i'ya i'ari a tagarada u na vi

Idyani (1:1-2)

Ugono u Asheku wa tuko ta ukuna u mayun (1:3-12)

Kotsu Asheku a gono wa (2:1-12)

Rongoi n upityanangu (2:13-17)

Yanyi kvasu n i yani manyan (3:1-15)

Kvasu ka makorishi (3:16-18)

¹ Atsu an Bulus n Sila n Timoti atsa tsa korongu ukanikorongi u na vi ubana a asu u Atoni a Tasaloniya aza da a'ari ama a Kashila Tata u tsunu, kpam a'ari a asuvu a Asheku Yesu Kirisiti Kawauwi.

² Kvasu ka va ka Kashila Tata n Asheku Yesu Kawauwi a naka da ukuna u shinga na ndishi n shinga!

Kvasu ka ucikpa

³ Ama a va, u gan ta an kain dem tsu tsu cikpa Kashila adama a de. Tsu tsu cikpa ta an upityanangu u de wari a ugbonguro

maco kpam ya dem a asuvu a de wa ta a udoku uciga utoku. ⁴ Da i zuwai tsa yan baci kadyanshi ka de a asu u Atoni a roku, tsu tsu yan ta mazanga an i'ari n akawunki kpam i shangbai pini n upityanangu ko an ya pana ikyamba n mavura cika.

⁵ Upana u ikyamba u nala vi, u wenike ta an Kashila ka yanka ya dem afada dere. Adama a nala Kashila ka kece da ta a asuvu a ama a shinga a da a ka uwa a tsugono tsu Kashila, kpam eda na a ka yan mavura adama a tsugono tsu nala tsi. ⁶ Kashila ka tsu yan ta ili dere. Wa yan ta aza da a ka tukuso da upana u ikyamba vi mavura. ⁷ Wa tuko da ta kpam uwunvuga a asuvu a upana u ikyamba vi hal n atsu dem. Ukuna u na wa gita ta a'ayin a da Yesu Asheku u wutaji a zuba u tuwai n atsumate a zuba a ucira a ne, kpam n aletsu a akina.

⁸ Asheku a tsunu Yesu wa yan ta aza da bawu a revei Kashila kpam a 'yuwain upana Kadyanshi ka Shinga ka Yesu Asheku mavura. ⁹ A ka zuwa le ta a upana u ikyamba; wata, ukpa u da bawu wari n utyoku. A ka pece le ta n Asheku kpam a asuvu a tsupige tsu ucira tsu ne bawu utyoku. ¹⁰ Ukuna u na wa gita ta a'ayin a da Asheku a ka gono u wushi icikpali n tsupige a asu u aza da a'ari n upityanangu ara ne kpam a'ari ama a ne. Eda i'a ta pini a asuvu a le, kpaci i wushuku ta n i'ya tsu danai.

¹¹ Ukuna u na u da u zuwa tsu tsa lya kelime n uyan kvasu, tsara u zuwa da i woko ama a da a'ari dere tyoku da wa ciga. Tsa yan ta kpam kvasu, ucira u Kashila u banga da i yain gba ikuna i shinga i'ya ya ciga i yain. Upityanangu u de u da u zuwa da uciga u uyan ukuna u nala vi. ¹² Nala wa zuwa ya dem u naka kala ka Asheku a tsunu Yesu tsupige adama a de. Kpam a ka naka da ta tsupige tsi hal n eyi dem. Kashila ka tsunu ka ka yan ukuna u nala vi a asu u Asheku Yesu Kawauwi, adama a ukuna u shinga u le.

2

Magono ma U'yangasaka

¹ Ama a va, tsa tonuko da ta tyoku da Asheku a tsunu Yesu Kawauwi wa tuwa n tyoku da a ka bolomgbono tsu a asu u te tsara tsu gawunsa n eyi. ² Kotsu vu laza kute vu dambula a kaci ka aza da a tsu ciga a dana kain ka Asheku ka rawa de wa. Gaawan a ka

ciga t̄a a dana a pan̄aka tsu t̄a an tsa dansa akani a Kashil̄a, ko a kadyanshi ka uza roku u danai ko kpm̄a ka a korongi. ³Kotsu i as̄aka le a yanka d̄a ugboji n udani u le wa.

Ukuna u maci vi u d̄a, kain ki ka tuw̄a wa, she a 'yangas̄aka Kashil̄a cika kpm̄a Magono ma U'yangas̄aka ma nala mi ma wenike kaci ka ne, aku a wacinsa yi. ⁴Wa gonuko t̄a kaci ka ne uzapige, aku u bidya kaci ka ne u la t̄a kameli, ko kpm̄a ili i'ya a ka lyaka kayala. Hal gb̄am u tsu uwa t̄a a Kuwa ku Kashil̄a, n u dansi karara aya Kashil̄a.

⁵Cib̄ai a'ayin a d̄a m̄ari kabolo n a d̄a n tsu yanka d̄a t̄a alabari a ili i na yi. ⁶Gogo-na i reve la vi d̄e ili i'ya ya shamkpa yi, kpaci a asuvu a a'ayin a ne a d̄a koshi a ka wenike yi. ⁷Ucira u cingi u d̄a wa yan tsilala n Kashil̄a u d̄a pini wa yan manyan usokongi, shegai uza d̄a wa k̄angu u d̄a vi wa lya t̄a kelime n uk̄angu u d̄a hal she kain ka a ka takpa yi. ⁸Pini nala, d̄a Magono ma U'yangas̄aka mi ma wenike kaci ka ne, aya uza d̄a Yesu Asheku wa wuna n uwule u un̄a u ne. Wa wacinsa yi t̄a kpm̄a n tsupige tsu utuw̄a u ne.

⁹Magono ma U'yangas̄aka mi ma tuw̄a t̄a ma yain manyan ma Kanangasi* a asu u ucira u kaβan n iryoci i kaβan, n ikunesavu i'ya i'ari i kaβan. ¹⁰Kpm̄a wa yanka t̄a gb̄a ili i cingi kau-kau manyan ts̄ara u yins̄a ama d̄a a ka wacinsa. Wacinsa d̄a a ka wacinsa le kpaci a 'yuwan t̄a uciga ili i'ya i'ari i maci, a 'yuwan la vi d̄e iwauwi i'ya i wut̄ai a asu u Kashil̄a. ¹¹Adama a nala, Kashil̄a ka sukunku le t̄a ili i ucira i'ya ya yins̄a le i zuwa le a wushuku n kaβan ki. ¹²Nala a ka kid̄aga le ugana kpaci a ka pana t̄a kayanyan ka ili i cingi i'ya a ka yansa, a un̄a u d̄a a ka wushuku n ukuna u mayun.

Shamgbai n ucira

¹³Ama a va, u gan t̄a an kain dem tsu tsu cikpa Kashil̄a adama a d̄e. Asheku a ka ciga d̄a t̄a, kpm̄a u dangasa d̄a t̄a tun caupa a kagit̄a wa wauwa d̄a t̄a. Iwauwi i tuw̄a t̄a an Kulu Keri ku zuwa d̄a i wokoī sarara, i tuw̄a t̄a kpm̄a an i wushuki n kadyanshi ka ukuna u mayun. ¹⁴U is̄a d̄a t̄a utuw̄a a iwauwi an tsu tonuko d̄a ukuna u Kadyanshi ka Shinga, ts̄ara i ts̄ara agadu a asuvu a tsupige tsu Asheku a tsunu Yesu Kawauwi.

¹⁵Ama a va, adama a ukuna u na vi, u kaṅa t̄a i shamgba n ucira, i kaṅa uwenishike u d̄a tsu wenishike d̄a a asu u kadyanshi n ikorongi.

¹⁶Kashil̄a Tata u tsunu wa ciga tsu t̄a. Adama a iyali i na yi d̄a u gbamatangu tsu asuvu kpm̄a u d̄a bawu w̄ari n utyoku n uzuwuka u uma u pige. ¹⁷Tsu yanka d̄a t̄a kavas̄u ts̄ara Yesu Kawauwi Asheku n Kashil̄a Tata u tsunu u zuwa atakasuvu a d̄e a rongo n ucira, tsu yan t̄a kpm̄a kavas̄u ts̄ara a naḳa d̄a ucira u uyan u ili i shinga n kadyanshi ka shinga.

3

Yanka tsu kavas̄u

¹A makorishi, ama a va, n folo d̄a t̄a i yanka tsu kavas̄u, i git̄a i yain kavas̄u ts̄ara akani a Asheku a tambura gogo kpm̄a a naḳa a d̄a tsupige a asu u d̄a baci dem a rawai, tyoku d̄a i yain a'ayin a d̄a akani yi a rawai ara d̄e. ²I yain kpm̄a kavas̄u a wauwa tsu a akere a aza a cingi, kpaci ya dem d̄a u wushuki n Asheku wa. ³Shegai Asheku a'̄a t̄a n ushamkpa u kazuwamgbani, wa zuwa d̄a t̄a i gbama kpm̄a u kirana n a d̄a a asu u uza u cingi. ⁴Ts̄a t̄a n uzuwa u uma a asu u Asheku ya yansa t̄a i'ya tsu tonuko d̄a i yansa, ts̄a t̄a kpm̄a n u uzuwa u uma ya lya t̄a kapala n uyan i'ya. ⁵As̄aka Yesu Kawauwi Asheku u wenike d̄a tyoku d̄a Kashil̄a ka ciga d̄a. U wenike d̄a kpm̄a akawunki a upana u ikyamba tyoku d̄a eyi u kawunki.

Kotsu i woko awonvoli wa

⁶Gogo-na ama a va, naḳa d̄a tsu naḳa d̄a udani u na a asuvu a kala ka Asheku a tsunu Yesu Kawauwi. Banai dan n uza d̄a w̄ari kawonvoli a asuvu a d̄e uza d̄a bawu wa rongo tyoku u uwenishike u d̄a i wushai ara tsunu. ⁷Ed̄a n kaci ka d̄e i reve t̄a u kaṅai i toni tyoku d̄a atsu ts̄ari. A'ayin a d̄a ts̄ari kabolo n a d̄a, tsu yan uwonvoli wa. ⁸Tsu tsu lya ilikulya i uza bawu tsu tsupai i'ya wa. Tsu tsu maṅs̄a t̄a tsu yain manyan kaara n kayin adama a d̄a kotsu tsu woko kaṅand̄am a asu u uza wa. ⁹Yan d̄a tsu yain nala ko an u wokoī ts̄ari n ucira u d̄a tsa fuda tsu dana i lyatangu tsu. Shegai tsu yan nala wa kpaci tsa ciga t̄a tsu woko d̄a iryoci i'ya ya tono. ¹⁰A'ayin a d̄a ts̄ari n a d̄a, tsu naḳa d̄a

* 2:9 Kanangasi; wata, "Shetan" kala ka dem ka Kalapansi.

tā ili i'ya ya tono: “Uza dā baci gai u 'yuwain uyan manyan, kotsu a nākā yi ilikulya wa.”

¹¹ Tsu reve tā aza roku a dē dusuku dā a dusuki ndishi n gbani bawu a ka yan ili la, hal a kangi manyan ma aza roku. ¹² Adama a nala a asuvu a kala ka Asheku a tsunu Yesu Kawauwi, tsa folo tā ama a na yi, tsa barana le tā gbam a asaka kugengu a 'yanga a gita manyan a boluko kaci ka le ilikulya.

¹³ Ama a vā, kotsu i wowo n uyan ili i'ya i'ari mai wa.

¹⁴ Aza dā a 'yuwain upana ili i'ya tsu danai a ukanikorongi u na vi, i tonuko ama a kirana n ele. Banai dan i asaka le tsara a woko n uwono. ¹⁵ Kotsu i bidya ama a na yi tyoku u atokulalu a dē wa, shegai i dansa n ele tyoku u utoku u dē u dā wari a kuwa ku dē, uza dā ya barana u yan baci ukuna u cingi.

Idyani i makorishi

¹⁶ Asaka Asheku a ndishi n shinga a nākā dā ndishi n shinga kain dem ko nida baci ukuna wa woko. Asheku a rongo n adā gba.

¹⁷ Gogo-na idyani i vā i'ya na, n kukere ku vā ka ma korongu i'ya. Mpa Bulus, n tsu yan tā ili i na a makorishi ma ukanikorongi u dā baci dem n korongi, kpam i tsu wenike tā an ara vā dā u wutai mayun.

¹⁸ Asaka ukuna u shinga u Asheku a tsunu Yesu Kawauwi u rongo n adā gba dē.

Ukanikorongi u Bulus u Kagitā Ubana Ara Timoti

Ukukpa u kadyanshi

Bulus korongu t̄a ukanikorongi u na vi ubana ara Timoti. Timoti tsu walāsa t̄a n Bulus maco n a yanyi manyan ma utonusuko ama ukuna u Yesu. A'ayin a ukorongu ukanikorongi u na vi, cina Timoti n u yanyi manyan a ubongu u ilyuci i pige i Afisu.

Bulus koronku t̄a Timoti u b̄anga yi n manyan ma utono n kuwa ku Atoni ka kari a asu u nala vi. Adama a nala, ukanikorongi vi w̄a t̄a ushadangi n udyanshi a kaci ka tyoku d̄a a ka d̄angasa nkoshi, n tyoku d̄a Atoni a ka yan a a'ayin a d̄a baci dem a bolomgbonoi tsar̄a a yain manyan ma Yesu.

A'uwa a Atoni a tsunu gogo-na a woko t̄a asu u d̄a Atoni a ka rotsongusu ukuna u mayun a kaci ka Kashil̄a n tyoku d̄a a ka yan manyan kabolo a b̄angamgbana, kpam n tyoku d̄a a ka b̄anga aza d̄a a ka ciga ub̄anga. Ukanikorongi u na u wenishike t̄a nkoshi kpam u wokoi iryoci ubana a asu u Atoni.

Ili i'ya i'ari a tagar̄ada u na vi

Idyani (1:1,2)

Idani a kaci ka uma u kuwa ku Atoni (1:3–3:13)

Ukunosavu a kaci ka ure u utono u Kashil̄a u tsunu (3:14–4:5)

Adooki a Bulus ubana ara Timoti (4:6–6:21)

Ukukpa u kadyanshi

¹ Mpa Bulus uza d̄a koronku d̄a, kasuki ka Yesu Kirisiti Kawauwi, kpaci Kashil̄a ka n Yesu a zuwai u woko nala. Kashil̄a aya uza d̄a wauwa tsu, Kawauwi kpam aya uza d̄a tsu zuwai uma ara ne.

² Ad̄a ma koronku ukuna u na vi Timoti, avu uza d̄a v̄ari maku ma maci ma v̄a adama a upityanangu. Kashil̄a ka Tata u tsunu, Yesu Kawauwi kpam aya Asheku a tsunu. Uciga u v̄a u d̄a, a n̄aka vu ukuna u shinga n asuvayali, kpam n uma u ndishi n shinga.

Kiranai n awenishiki a kaḅan

³ An n banai a asuvu a uyamba u Masi-daniya n tonuko vu t̄a vu shamgba a Afisu,

tsar̄a vu tonuko ama roku a d̄a a ka wenishike uwenishike u kaḅan a aḅaka. ⁴ Kotsu a rongo utono alabari a itete wa, kpam a nangasa a'ayin a le a un̄aka alabari a akaya wa. Yansa nala wa zuwa t̄a kananamgbani ka gbani, kpam wa b̄anga ama a yain ukuna u Kashil̄a wa. ⁵ Ili i'ya i zuwai va tonuko le nala i'ya, tsar̄a ko ya baci wari pini a asuvu vi u yain n uciga u d̄a u tsu wut̄a a katakasuvu ka shinga n uyawunsa u ndishi n shinga kpam n upityanangu u d̄a wari u mayun. ⁶ Shegai aza roku a shamgba pini nala, vi wa, a'ayin a d̄a a tsu nangasa koshi a asu u ukuna u gbani. ⁷ A ka ciga t̄a a woko awenishiki a Mele ma Kashil̄a, shegai a reve kalen ka kadyanshi ka le wa, gb̄a n udani u d̄a a danai a reve t̄a.

⁸ Tsu reve t̄a an Mele ma Musa ma lobonoi, uza u tono baci ma tyoku d̄a Kashil̄a ka danai. ⁹ Tsu reve t̄a kpam an bawu Kashil̄a ka yain Mele adama a aza d̄a a ka wala dere, shegai a adama a aza d̄a bawu a ka pana ukuna, n aryagbaji. U yan t̄a Mele adama a aza d̄a a 'yuwain Kashil̄a n aza d̄a a ka nususa. U yan t̄a dem ma adama a aza d̄a bawu a'ari mai n aza d̄a bawu a ka n̄aka yi karinga. Kashil̄a ka yan t̄a Mele adama a aza d̄a a wunai isheku i le ko anuku a le n aza d̄a a tsu wuna uma u vuma gbani. ¹⁰ U yain ma kpam adama a aza d̄a a ka vakusu n aka ko a'ali a d̄a bawu a'ari a le, n a'ali a d̄a a ka vakusu n atoku a le a'ali ko aka a d̄a a ka vakusu n atoku a le aka. Kashil̄a ka yan t̄a Mele adama a aza d̄a a tsu bokuso ama ubana a tsugbashi. Kashil̄a ka yan t̄a kpam ma adama a aza a kaḅan n aza d̄a a ka yansa kaḅan a asu u afada. U yan t̄a Mele adama a ili i'ya ama a ka yansa i'ya bawu i'ari dere n uwenishike u mayun. ¹¹ Uwenishike u na w̄a t̄a dere n uwenishike u Kashil̄a u mayun u d̄a u n̄aka mu tsar̄a n tonuko ama.

Ucikpa u Bulus adama a ili i shinga

¹² N cikpa t̄a Kirisiti Kawauwi, Asheku a tsunu, uza d̄a u n̄aka mu ucira. U yawunsa t̄a u wushuku n̄a mpa kpam u n̄aka mu manyan ma ma yanka yi. ¹³ Ko an u wokoi m̄ari n tsu tonusuko t̄a Kashil̄a ukuna u cingi kpam ma yansa ama a ne mavura icun kau-kau. Shegai gb̄a n nala Kashil̄a ka yanka mu ukuna u shinga, kpaci a'ayin a d̄a n yain ukuna u nala vi, n reve ili i mayun wa, kpam n pityanangu n eyi wa. ¹⁴ Asheku a tsunu a yanka mu t̄a ili i shinga ushani.

Adama a ukuna u shinga u ne ara va u zuwa mu n pityanangi, u naƙa mu kpam uciga u da Kawauwi ka wenikei ama.

¹⁵ Yesu Kawauwi u tuwa ta a likimba tsara u wauwa aza a unyushi u cingi, kpam kadyanshi ka na ki mayun da, u gan ta ya dem u wushuku n ka. Mpa mari n lai ya dem unyushi gba a asuvu a ama. ¹⁶ Adama a nala, Kashila ka pana mu asuvayali u zuwa mu n woko iryoci i ahankuri a Yesu Kawauwi a da bawu a'ari n utyoku. Yan da u yain nala tsara ama a pityanangu n Kawauwi a tsara uma u da bawu wari n utyoku. ¹⁷ Tsu cikpalai Kashila tsu naka yi kpam tsupige, tsu yain nala hal ubana bawu utyoku. Aya Magono ma bawu mari n utyoku, uza da bawu a ka wene, kpam bawu wa kuwa. Aya koshi Kashila. Ami.

¹⁸ Kahu a'ayin a na yi, ama roku a dana ta kadyanshi ka ili i'ya va tuwa va yan. Maku ma va Timoti, kadyanshi ka va ka na kpam ka ka te n kadyanshi ka ama a yain a kaci ka vununa vi. Ma ciga ta vu shamgba n ucira, vu shilakana ibili i shinga a umodono u uyan ili i shinga. ¹⁹ A'ayin a da baci va yan nala vi, ma ciga ta vu shamkpa upityanangu u vununa vu zuwa katakasuvu ka vununa a asu u ndishi n shinga. Aza roku a wuna ta upityanangu u le a asu u da a 'yuwain utono ili i'ya uyawunsa u le wa tonusuko le. Adama a nala, upityanangu u le u namgba de tyoku da uwule u pige u tsu gbasha kpatsu ku mini ku tasha. ²⁰ Aza roku a da a yain nala vi alya Hamanaya n Alizanda aza da n nekei a asu u Kanangasi,* tsara a reve u gan a tonusuko Kashila ukuna u gbani wa.

2

Uwenishike a kaci ka ulya kayala

¹ Ili i'ya ma ciga n gitai vu utonuko i'ya va yan, vu yanka ya dem kavasuu. A'ayin a da baci va folo Kashila, vu foli Kashila ka pana le asuvayali, kpam vu cikpa Kashila. ² Tyoku da va yanka ngono kavasuu n aza da a'ari n tsugono u da na. Yan nala tsara tsu tsara ndishi n shinga n ukpada u u'yangasaka.

* 1:20 Kanangasi; wata, "Shetan" kala ka dem ka Kalapansi.

* 2:6 Ure u roku u da a ka fuda a dana kalen ka roku kau pini na u da: Ukpa u Yesu a una u udarakpa iryoci i'ya i wenikei an Kashila ka wauwai ama gba i'ya. Iryoci i nala i tuwa ta a'ayin a da i gain i tuwa. † 2:9-10 Udani u Tsiheline "ityali i ikebe cika" icun i ityali i'ya a tsu tsara a nnama n mini i'ya a ka dansaka. Matiyu 7:1.

Yanyi nala tsara tsu rongo tyoku da Kashila ka ciga, kpam tsu rongo ugorimuko atoku a tsunu. ³ Uyansa nala u gan ta, kpam wa zuwa ta Kashila ka pana kayanyan. ⁴ Kashila aya uza da u wauwa tsu, kpam wa ciga ta u wauwa ya dem. Wa ciga ta ya dem u reve ili i'ya i'ari i mayun. ⁵ Kashila ka te ka, kpam uza roku da pini uza da u tsu uwa a mere ma Kashila n ama. Aya Yesu Kawauwi. ⁶ Aya u nekei kaci ka ne katsupi hal a wuna yi tsara u wushi ya dem. A'ayin a da u gain a naka alabari yi a da a naka a da.* ⁷ Kadyanshi ka mayun ka gai la n danai vi gba, an n danai Kashila ka dangasa mu ta n woko kasuki n uza u ku'ari. Kadyanshi ka upityanangu u mayun ka u gain n wenishike Awulawa.

⁸ Adama a nala, a'ayin a da baci dem i bolomgbonoi tsara i lyaka Kashila kayala, ma ciga ta a'ali a saku akere a le a ka yan baci kavasuu, kpam ma ciga ta akere yi a yain uwulukupi. Ama a da a ka yan kavasuu ki ma ciga a yain n kananamgbani ko kpam asuvu a upan wa.

⁹⁻¹⁰ U gan ta aka a uka aminya dere a pala ikyamba i le adama a uvakunku u kaci. Tsulobo tsu le ta ta a asu u ili i'ya a ka yansa, tsu a kuca ku kenji ko u'ukusa u ucanga u zinariya wa. Tsa wenike a asu u ityalif ko aminya a ikebe wa. U gan ta a kana kaci ka le a ili i nala yi.†

¹¹ Aka a gan ta a pana mai kpam a dusuku bini, kpam a gorimuko. ¹² N naka aka ucira a wenishike a'ali ko a lyai tsugono tsu a'ali wa. Aka a gan ta a dusuku bini. ¹³ Ili i'ya i zuwai nala i'ya, Adamu da Kashila ka gitai uyan, aku Hawa tonoi a kucina. ¹⁴ Kalapansi kpam uka da u lapansai, aku unyushi u cingi u gitai. Kalapansi ka lapansa Adamu wa. ¹⁵ Gba n nala, Kashila ka wauwa ta aka a asu u ilimaci, kpam u gan ta a pityanangu dem n Kashila, a wenike uciga a rongo kpam tyoku da Kashila ka ciga. U gan ta a rongo mai.

3

Tsupige a kuwa ku atoni

¹ Kadyanshi ka na ki mayun da, uza u yawunsa baci u woko makoshi† ma Atoni,

ukuna u shinga u da wa ciga u yain.
² Makoshi ma *kaṅa* *tā* ma rongo ndishi n da bawu uza roku wa *daṅsaka* yi n ukuna u gbani. U *kaṅa* *tā* u yain uza u uka u te, *kpam* u shamgba ara ne koshi. U *kaṅa* *tā* u *kaṅa* kaci ka ne, uza da wa tono n kaci ka ne mai. U *kaṅa* *tā* u yain n kala ka shinga. Uza da u tsu kirana n amoci a kuwa ku ne mai. Uza da *kpam* wa fuda wa wenishike. ³ U gan u woko kasoi she ma maka yi wa ko *kashilakani* wa. U gan *tā* u woko uza da kabirika yi n ukuna wa, u *kaṅa* *tā* *kpam* u cigi ndishi n shinga. U gan u woko kacigi ka ikebe kabirikete wa. ⁴ U gan *tā* u woko uza da wa fuda wa tono n kuwa ku ne mai, mmuku n ne *kpam* n *naḳa* yi *karinga* a *panaka* yi. ⁵ Vuma fuda baci u tonoi n kuwa ku ne mai wa, nida wa fuda u toni n Atoni a *Kashila*? ⁶ U gan makoshi ma woko Katoni ka savu wa, *kpaci* wa yan *tā* *aradi* an u lazai u *tsarai* *tsupige*, pini nala, *Kashila* ka *kidaga* yi ugana tyoku da u *kidagai* *Kalapansi*. ⁷ Hal n ama a da a'ari a kateshe dem u gan *tā* a *daṅsaka* makoshi n *kadyanshi* ka maci, nala baci wari, ama a ka fuda a ka dana *kagbani* a kaci ka ne wa *kpam* *Kalapansi* ka fuda ka wanda yi wa.

⁸ Nala dem *aḅangi* a *nkoshi*, u gan *tā* a woko aza da ama a ka *panaka*, *kpam* aza da bawu a'ari n *una* u re u re. U gan a woko asoi she ma maka le wa, u gan a woko a cigi a ikebe kabirikete wa. ⁹ U *kaṅa* *tā* a woko aza da a *naḳai* kaci ka le a ukuna u mayun u da *Kashila* ka wenike tsu a upityanangu u maci. U *kaṅa* *tā* a rongo uyansa nala n uyawunsa u ndishi n shinga. ¹⁰ Kahu ama a *daṅasa* *aḅangi* a *nkoshi*, u *kaṅa* *tā* a kondo le n manyan ma roku a *kagata* ka Atoni, a fuda baci a yain mai, aku a *daṅasa* le.

¹¹ Nala dem uka u *kaḅangi* ka *nkoshi*,† u *kaṅa* *tā* u woko uza da ama a ka *panaka*, *kpam* *kotsu* u woko uza da u tsu *daṅsaka* ama n ukuna u cingi wa. U gan *tā* u woko uza da u *kanai* kaci ka ne *kpam* ko ndya baci wa yan u yain i'ya n *katakasuvu* ka te.

¹² *Kaḅangi* ka *nkoshi*† ka gan *tā* ka yain n uka te, *kpam* u shamgba ara ne koshi. U *kaṅa* *tā* u toni *na* mmuku n ne mai, kuwa ku ne *kpam* u fuda u kirana n ka. ¹³ *Aḅangi* a *nkoshi* a da a'ari mai, ama a ka *naḳa* le *tā* *karinga*, *katsupi* ka malen ma manyan ma le ka la vi, *kpam* ucira u upityanangu u le a asu u Yesu *Kawauwi*, wa doku *tā*.

¹⁴⁻¹⁵ Ma ciga *tā* n tuwa ara vununa n a'ayin kenu, shegai n da *asaḳa* ve n koronku vu, *tsara* n *tsara* baci utuwa kaku wa, vu reve tyoku da ama a *Kashila* a gain a rongo. *Kpam* ama a na yi alya aza da a wushuki n *Kawauwi* *kpam* a wokoi ama a *Kashila* Uza u Uma. Alya Atoni, kuwa ki *kpam* ka adawatsu n kami ka ukuna u mayun.

¹⁶ Ukuna u maci u pige u upityanangu u tsunu u da na, u da *Kashila* kari ka sokonku tsu hal utuwa gogo-na:

Kawauwi ka tuwa *tā* n *ikyamba* i vuma *kpam* Kulu ku *Kashila* ku dana *tā* u rongo *tā* mai.

Atsumate a zuba a wene yi *tā*, *kpam* a tonukoi *gba* aletsu ukuna u ne. Ama a asu kau-kau a likimba a pityanangu *tā* n eyi,

Kashila *kpam* ka canga yi ubana a zuba.
 ◇

4

Kuḅari a kaci ka awenishiki a *kaḅan*
¹ Kulu Keri ku dana *tā* a'ayin a makorishi, ama a ka *asaḳa* *tā* upityanangu u mayun, aku a gono a toni uwenishike u gbani u uwule u cingi u mayinsaḳa n uwenishike u ityoni i cingi. ² Ama da a tsu wenishike ili, aku a gono a toni ukuna u roku de kau, icun i le i'ya i tsu tuko uwenishike u uwule u cingi vi. Iacun i ama a na yi uyawunsa u le u kuwa de tyoku u *ikyamba* i'ya urim u shen u runukpai. ³ Iacun i awenishiki a na yi a da u gan uza u yain iyolo wa, *kpam* a da ilikulya i roku i'ya pini i'ya a ka wile. Shegai *Kashila* ka yan *tā* ilikulya yi adama a aza da a revei ukuna u mayun *kpam* a wushuki n u da a ka fuda *tā* a lyai i'ya hal a cikpa *Kashila*. ⁴ Cinda *gba* ili i'ya *Kashila* ka yain i lobono *tā*, u gan tsu 'yuwan ko ili wa, tsu wushi i'ya n ipeli n *katakasuvu* ka te. ⁵ Tsu reve *tā* an i wokoi uwulukpi a asu u *kadyanshi* ka *Kashila* n *kavasu*.

⁶ Vu wenishike Atoni ili i na yi, vu yan baci nala, va woko *tā* *kagbashi* ka shinga ka Yesu *Kawauwi*. Avu *kpam* dem va *gbama* *tā* a asuvu a *kadyanshi* ka mayun ka tsu wushuki n ka n uwenishike u mayun u da wa tono. ⁷ *Kotsu* vu wushuku n itete i'ya bawu ya *naḳa* *Kashila* *karinga* *kpam* bawu i'ari n kalen wa. Ili i'ya va yan i'ya na: *Maṅsa* vu yain n ucira a asu u utono u *Kashila* mai. ⁸ U

gan t̄a uza u mats̄a u sukut̄a ikyamba i ne tsar̄a u zuwa i yain n ucira, shegai uza u yain n ucira n ahali a shinga tyoku u Kashil̄a, u la t̄a ko ndya wa kalen. U lobono t̄a tyoku da v̄ari gogo-na, wa woko vu t̄a kpam mai ubana a uma u da wa tuw̄a a kapala.

⁹Kadyanshi ka na ki mayun da kpam u gan t̄a ya dem u wushuku n ka. ¹⁰Tsu mats̄a t̄a manyan kpam tsu panai ikyamba cika, tsar̄a ama a wushuku n ukuna u mayun. Yan da tsu yain nala kpaci uzuwa u uma u tsunu w̄a t̄a a asu u Kashil̄a Uza u Uma kpam aya u wauwai ama gb̄a hal gai aza da a pityanangi n eyi.

¹¹Wenishike ili i na yi, kpam vu shamgba vu wene ya dem u yan t̄a i'ya. ¹²Kotsu vu asaka uza u goro vu an v̄ari maku wa, shegai vu woko iryoci a asu u Atoni gb̄a. A asu u kadyanshi ka vunu, n tyoku da va rongo n uma u vunu, n tyoku da va ciga ama, vu woko iryoci. U gan t̄a vu woko iryoci a asu u upityanangu u vunu, n tyoku da va k̄ana kaci ka vunu n uwulukpi. ¹³Yansa ka k̄aneshi u Tagar̄a da u Kashil̄a, vu tonusuko le kpam n vu wenishike le hal a'ayin a da ma tuw̄a ara vunu. ¹⁴Kotsu vu kp̄ad̄a uyanka kune ku Kashil̄a ka ne vu manyan wa, a'ayin a da baci nkoshi n kagata ka Atoni n tadanku vu akere a zuwuka vu una u shinga a dansai akani a Kashil̄a kaci ka vunu.

¹⁵Zuwa a'eshi vu yain ili i na yi mai, vu nak̄a kaci ka vunu a asu u manyan vi tsar̄a ama a wene ulya u kapala u vunu. ¹⁶Zuwa a'eshi ara vunu mai hal n uwenishike u vunu dem. Vu mats̄a vu wene vu yain ili i maci, Kashil̄a ka wauwa vu t̄a, u wauwa kpam aza da a ka panaka vu.

5

Adooki a kaci ka udansa n ama

¹Kotsu vu barana makoshi n asuvu a shen wa, shegai vu toni n eyi yavu tata u vunu u da. Vu dansa n alobo yavu atoku a vunu a da va dansa n ele. ²Yanka mmici tyoku da va yanka mma u vunu. Vu yanka nkere tyoku da va yanka ataku a vunu n uwulukpi.

³Atoni a kirana n mar̄ana ma baci dem bawu m̄ari n uza da wa kirana n eyi. ⁴Shegai w̄a baci n̄a mmuku ko mmuku n tsikaya, u

k̄ana t̄a a rotsongusu tyoku da a ka wenike aza a kuwa a le ukuna u shinga u Kashil̄a a asu u ukirana n isheku i le. Kpaci nala a ka tsupa isheku i le ili i'ya a yanka le, kpam wa zuwa t̄a Kashil̄a ka pana kayanyan.

⁵Uka da baci w̄ari mar̄ana ma mayun uza da bawu w̄ari n uza da wa b̄anga yi gb̄a gb̄a, icun i ne uzuwa u uma u ne a asu u Kashil̄a da w̄ari. U tsu rongo t̄a a ufolu a asu u Kashil̄a kaara n kayin, n u yansi kavasu a'ayin dem. ⁶Shegai mar̄ana ma ma ciga upana u kayanyan, kakushe ka asuvu a katasuvu ka ne, ko an w̄ari n uma. ⁷Wenishike Atoni gb̄a ukuna u na vi tsar̄a a woko uwulukpi a kapala ka ama. ⁸Shegai ama a da a 'yuwain ukirana n amaci a le hal gai a'uwa a le, a wushuku n i'ya tsu wushuki wa. Ama a nala a la t̄a gb̄am aza da bawu a pityanangi unamgba.

⁹Mar̄ana ma ma gain ma wushi ub̄anga, u gan t̄a u yain uza da u rawai ayen a amangatsu kpam uza da w̄ari u rongoi n vali u ne mai. ¹⁰Kpam u k̄ana t̄a u woko uza da ama a ka pana n eyi adama a ili i shinga i'ya u yain; wata, u rongo n̄a mmuku n ne mai? U tsu wusha amoci mai? U vakunku kaci ka ne a asu u ugbashika Atoni? U b̄anga aza da a ka pana ikyamba? U yansa ili i shinga?

¹¹Kotsu Atoni a zuwa nr̄ana n da bawu n yain mmici a asuvu a aza da a ka b̄anga wa. Kpaci a'ayin a da baci uciga u vali u 'yanga le wa pece le t̄a n uyanka Kawauwi manyan, aku a cigi a yain iyolo. ¹²Pini nala, unyushi wa k̄ana le t̄a cinda a kp̄ad̄ai utono kazuwamgbani ka a yain n Kawauwi a kagita.* ¹³A ka fuda t̄a kpam a woko awonvoli, a woko aza a utono a'uwa a ama n a dansaki ama. A ka pana t̄a maluwa ma ukuna u ama n a dansi kadyanshi ka bawu ka gain a dansa. ¹⁴Adama a nala, adooki a da ma nak̄a nr̄ana n kenu n na mi a da a yain iyolo i roku. A matsa mmuku, a kirana n kuwa ku le, pini nala, utokulalu u le wa tsar̄a asu da wa dansa kadyanshi ka gbani a kaci ka le wa. ¹⁵Aza roku a le gb̄am a asaka de ure u mayun vi a k̄anai utono ure u Kanangasi.†

* 5:12 "ukp̄ad̄a utono kazuwamgbani n Yesu" A'ayin a nala yi kahu a b̄anga mar̄ana n ili ushani, she u yan kazuwamgbani n Atoni wa ya kpam iyolo i roku wa, kpam wa gbashika t̄a Kawauwi. † 5:15 Kanangasi; wata, "Shetan" kala ka dem ka Kalapansi.

¹⁶ Uka u da wari Katoni wa baci n amaci aza da a'ari nraṅa, u kanaṅa ta u kirana n ele, shegai u asanka Atoni manyan wa. Atoni kpmam a kirana na nraṅa n da bawu mari n abangi.

¹⁷ Nkoshi n kuwa ku Atoni n da n yain manyan ma le mai, u gan ta a naka le tsupige kpmam a tsupa le. Hal gai a kaci ka aza da a ka dansa kadyanshi ka Kashiḷa n aza da a ka wenishike ama ukuna u Kashiḷa. ¹⁸ Ili i'ya a korongi a kadyanshi ka Kashiḷa ki i'ya na, "Va kimba unā u kanaka a'ayin a da wa lapa ilya wa." A doku ta a korongi kpmam, "Kayain ka manyan ka gan ta a tsupa yi."

¹⁹ Kotsu vu wushuku n kadyanshi ka a tuko vu a kaci ka makoshi wa, she vu tsara aza da a kanaka uza da tukoi kadyanshi ki hal ama a re ko ama a tatsu. ²⁰ Uza da baci dem u nusai, barana yi a kapala ka Atoni, tsara aza da a buwai a pana uwonvo u unusa. ²¹ A kapala ka Kashiḷa ka n ka Yesu Kawauwi n ka atsumate a zuba aza da Kashiḷa ka dangasai ka ma yanka vu kadyanshi ka na ki, kpmam vu toni udani vi. Kotsu vu cigi uza roku kapala n uza roku wa ko vu yain kudyangi wa.

²² A'ayin a da baci va dangasa azapige, kotsu vu yain maloko vu tafanku uza akere wa. Kotsu vu bolomgbono kaci ka vunu n aza roku a asuvu a unyushi u cingi u le wa, shegai vu takpa kaci ka vunu kau n uwulukpi.

²³ Mini ma de ma va rongo uso wa, vu yain n vu bolomgbonusi kenu n mini ma cinwi adama a mballa n katsuma n unambi u alafiya u da va yansa maco vi.

²⁴ Ma ciga ta vu reve, aza roku a tsu yan ta unyushi u cingi kpmam ama a reve n u da a kateshe kahu gbam a yanka le afada. Shegai aza roku unyushi u cingi u le n kucinaṅa ka ama a ka tuwaṅa reve n u da. ²⁵ Nala dem, aza roku a da pini aza da ama a ka reve n manyan ma shinga ma le, shegai ma aza roku n kucinaṅa ka ama a ka tuwaṅa a reve n ma.

6

¹ Atoni a da a'ari agbashi, u kanaṅa ta a naka azakuwa a le tsupige, tsara ama a dansa kadyanshi ka gbani a kaci ka kala ka Kashiḷa ko kpmam uwenishike u ne wa. ² Atoni a da baci a'ari agbashi a azakuwa a le dem Atoni, nala wa zuwa kagbashi ki ka kpaḍa unaka

uzakuwa vi tsupige wa. Shegai u matsa u yanka uzakuwa vi manyan kpaci uza da wa lya kalen ka manyan ki Katoni ka dem, kpmam uza da kagbashi ki ka ciga aya. I'ya va wenishike kpmam vu tonuko Atoni yi a yain i'ya la vi.

Utsari u maci

³ Awenishiki a kaḅan a roku a ka 'yuwan ta ukuna u na vi, kpmam uwenishike u na vi u ucira u da u Yesu Kawauwi Asheku kpmam u da kami ka uza wa rongo tyoku da Kashiḷa ka ciga. ⁴ Gba uza da baci wa wenishike uwenishike u roku de kau, wa ta n aradi, kpmam u reve ili wa. Iacun i vuma u nala wa ta n katakasuvu ka kananamgbani ka cingi ka kalen ka idani. Nala kpmam wa zuwa ta ama malyon, wa zuwa ta kpmam ama kushulu. Wa zuwa ta ama a nangasa aza a le a asu u kadyanshi ka gbani. Wa zuwa ta kpmam ama a bidya aza a le n ukuna u gbani a atakasuvu a le. ⁵ Iacun i ama a na yi a tsu tuko ta kadambula a asu u ama. Uyawunsa u le wa ta n tsicingi. A'a n ukuna u mayun wa. Utono u Kashiḷa u le u woko le de ubolo u utsari.

⁶ Shegai utono u Kashiḷa a ure u maci u tsu zuwa ta ama a yain ipeli n ili i'ya a'ari n i'ya, utsari u maci kpmam u pige u da gai la vi. ⁷ Kain ka a matsa tsu, tsu tuwaṅa n ili a likimba na wa. Nala kpmam kain ka tsa kuwaṅa tsa laza n ili wa. ⁸ Tsu tsara baci ilikulya n aminya a u'uka nala dem u ratsa tsu ta. ⁹ Shegai aza roku a tsu ciga ta a yain n utsari cika, an a ka ciga ili i gbani, pini nala, aku a rukpa a asuvu a ukondo kpmam a wanda le n ili i'ya ya nangasa le hal i banka le a kadambula a nangasai kpmam ama n ili i roku. ¹⁰ An u wokoḷi uciga u ikebe u da kagitā ka tsicingi, aza roku adama a uciga u utsari a shamgba a upityanangu u le wa, kpmam a ronukoi kaci ka le kadambula cika.

Bulus nakai Timoti adoiki

¹¹ Shegai avu Timoti vuma u Kashiḷa, u kanaṅa ta vu suma ukuna u cingi u nala vi, vu toni ili i'ya i'ari dere vu yain kpmam i shinga. Vu rongo uma u vunu tyoku da Kashiḷa ka pana kayanyan n upityanangu. Vu wenike uciga n ahankuri vu yain manyan ma vunu n asuvu a ndishi. ¹² Vu shilakana ibili i shinga adama a upityanangu, vu kanaṅa uma u da bawu wari n utyoku, u da Kashiḷa ka

naka vu. Vu yanka ta ama ushani kadyanshi ka shinga ka na ki.

¹³ A kapala ka Kashila, uza da u tsu naka ili gba uma, ka ma rono vu atsuvu kpam a kapala ka Yesu Kawauwi uza da danai kadyanshi ka shinga a kapala ka Bontu Bilatu.† ¹⁴ Vu pana udani u ne n katakasuvu ka vunu sarara tsara ama a dana ukuna u gbani a kaci ka vunu wa. Kpam ko uza wa kana vu n unyushi wa hal Asheku a tsunu Yesu Kawauwi u gono. ¹⁵ Kashila ka wenike ta Yesu a'ayin a da u gain u wenike yi vi. Kashila aya u rawai a cikpala yi, aya Uzapige u Tsugono, Magono ma ngono, Asheku a isheku. ¹⁶ Aya koshi bawu wa kuwa, kpam wa rongo a katyashi ka bawu uza wa fuda wa raba. Ko uza kotsu u wene yi wa, kpam uza wa wene yi wa. Aya tsa naka tsupige kpam ucira u ne wa n utyoku wa. Ami.

¹⁷ Tonuko aza a utsari a likimba kotsu a yain aradi ko a pityanangu a utsari u le wa, kpaci wa barakpa wa. Shegai a pityanangu n Kashila uza u uma, uza da kpam u tsu naka tsu i'ya tsa ciga gbani tsara tsu pana kayanyan. ¹⁸ Tonuko le a yanka utsari u le ili i shinga, a yain manyan ma shinga, kpam a neke yaa, a banga kpam aza da bawu a'ari n ili. ¹⁹ Nala wa zuwa le ta a zuwusuka kaci ka le utsari a zuba u da wa woko le kami ka uma u le a kapala, kpam a tsara uma u maci gogo-na.

²⁰ Timoti, gana i'ya Kashila ka naka vu vu kirana n i'ya mai. Vu suma uyansa kadyanshi ka gbani n aza da a tsu goro kadyanshi ka vunu n ureve u roku kau u da a danai a'a n u da. Icu n i kadyanshi ka nala ki ka tsu tuko Kashila tsupige wa. ²¹ Aza roku gbam a asaka de ure u da a pityanangi vi a adama a utono icun i uwenishike u nala vi.

Ukuna u shinga u Kashila u toni n avu n gba Atoni a da a'ari pini a asu vi.

Ukanikorongi u Bulus u Ire Ubana ara Timoti

Ukukpa u kadyanshi

Cina Bulus a kuwa ku a'ali da u koronki Timoti ukanikorongi u na vi. Ukanikorongi u na vi wa ta yavu ukanikorongi u da tata wa koronku maku ma ne ma u lai uciga cika. Bulus tonuko ta gbam Timoti u ba u kondo yi a kuwa ku a'ali ki.

Bulus tonuko ta Timoti tyoku da wa kana kaci ka ne u suma ukondo. U wutumk-pusuka yi ta tyoku da kayain ka manyan ma Kirisiti ka maci ka woko. U gbatangusu ta Timoti u lyai kelime n manyan ma ne ma uwenishike ama a kaci ka Kawauwi.

Gogo-na Katoni dem ka tsu so ta ukonduso. Tagarada u na wa wenishike ta ama tyoku da a ka rongo bawu a rukpai a ukondo u nala vi. Idani i Bulus ubana ara Timoti gogo-na i woko dem de i Atoni.

Ili i'ya i'ari a tagarada u na vi

Idyani n kavasuu adama a Timoti (1:1-2)

Kotsu vu pana uwono u Asheku wa (1:3-18)

Tyoku da va woko kasoje ka shinga ka Kawauwi (2:1-26)

Tyoku da ama a ka woko a a'ayin a makorishi (3:1-9)

Lya kelime n upityanangu (3:10-4:8)

Idani n idyani i makorishi (4:9-22)

Ukukpa u kadyanshi

¹ Mpa Bulus, kasuki ka Yesu Kirisiti Kawauwi, kpaci nala Kashila ka cigai u woko. Yan da u yain nala tsara n tonuko ama an Kashila ka zuwamgbani ka naka ya dem uma a asu u Yesu Kawauwi.

² Timoti, koronku da ma koronku vu, avu maku ma ma ciga cika.

Kashila ka Tata u tsunu, Yesu Kawauwi kpam Asheku a tsunu. Kavasuu ka va ka, a wenike vu ukuna u shinga u le n u pana u asuvayali, a naka vu kpam uma u ndishi n shinga.

Ulya u kapala n upityanangu

* 1:12 Ure u roku u da tsa fuda tsa reve idani i'ya Bulus korongi pini na u da, "wa fuda ta wa kangu ili i'ya u naka mu." Wata, Kawauwi ka naka ta Bulus atoni n manyan ma uyan. Shegai gogo-na an Bulus yain evu n ukpa, u reve ta manyan ma u gitai ma lya ta kapala kpaci Kawauwi ka kirana ta n ma.

³ Kaara n kayin n tsu ciba vu ta a asuvu a kavasuu. Ma yan baci kavasuu, aku n cikpa Kashila adama a vunuu. Kashila ka ma gbashika n uyawunsa u shinga tyoku da isheku i cau i va i yain a'ayin a da a'ari n uma. ⁴ Ma matsa ta gai n uciga n doku n wene vu, kpaci n ciba ta tyoku da vu sai n meshi an tsu pecemgbenei. Ma yan ta kpam mazanga tsu doku baci tsu gawunsai. ⁵ N reve ta vu wushuku ta n Kashila mayun, kpaci va ta n upityanangu tyoku da mma u vunuu Afiniki wari, tyoku da kpam mma u mma u vunuu Loi u wushuki. ⁶ Adama a nala a da ma tonuko vu, vu fula akina a kune ku Kashila ka naka vu an n tadanku vu akere. ⁷ Kpaci Kashila ka yan atakasuvu a tsunuu tsara tsu pana uwonvo u ama wa, shegai u naka tsu ta atakasuvu a ucira a da a'ari ushadangi n uciga, u tsu banga tsu ta kpam tyoku da tsa fuda tsu kana kaci ka tsunuu.

⁸ Vu tonuko ama ukuna u Asheku a tsunuu, kpam kotsu vu pana uwonvo u ili i'ya ama a ka dana an va yan nala wa. Kpam kotsu vu pana uwono u va a kapala ka ama an a kana mu adama a Kirisiti Kawauwi wa. Shegai, adama a ucira u da Kashila ka naka vu, vu bolomgbono kaci na mpa tsu pana ikyamba adama a Kadyanshi ka Shinga ka ne. ⁹ Kashila ka wauwa tsu ta kpam u dangasa tsu rongo n uma u uwulukpi. Tun kahu a yain likimba da u fobusoi u yain ili i na yi nala. Ciga da u cigai u wenike tsu uciga u ne n ukuna u shinga u ne a akere a Yesu. U dangasa tsu adama a da tsu yain ili i'ya tsu rawai wa. ¹⁰ Kashila ka ka yain ili i'ya ma dansaka na vi a kateshe, a'ayin a da Yesu Kawauwi tuwai u wacinsai ucira u ukpa, u wenike tsu kpam ure u uma u da bawu wari n utyoku. Kawauwi ka tsunuu ka, kpam alabari a Kadyanshi ka Shinga a da gai na vi. ¹¹ Gogo-na, Kashila ka dangasa mu ta n dana ili i na yi, u dangasa mu kpam n woko kasuki, u zuwa mu n woko kawenishiki ka Kadyanshi ka Shinga. ¹² Adama a nala a da ma pana ikyamba pini a kuwa ku a'ali ku na ki. Shegai ma pana uwono wa kpaci n reve ta uza da n wushuki n eyi, kpam n reve ta wa fuda ta wa kirana n i'ya n naka yi vi, u kirana kpam n i'ya hal kain ka wa gono.*

¹³ Kana ili i'ya n wenishike vu vi mai, i woko iryoci i uwenishike u shinga. Kpam vu ciba vu wushuku n Yesu Kawauwi vu cigi ama adama a ne. ¹⁴ Vu gubi ili i'ya u naka vu. Kulu Keri ka ta asuvu a tsunu kpam ka banga vu ta vu yain ili i na yi.

¹⁵ Tyoku da vu revei u da, ama a tsunu a uyamba u Asiya a 'lyuwan mu ta ubanga, hal n Fijala n Hamajana dem a kpatalaka mu cucina.

¹⁶ Ma ciga ta Asheku a wenike Onisifara n kuwa ku ne asuvayali, kpaci u tsu tuwa ta n u wene mu n u gbatangusu mu asuvu. U pana uwono u va adama a da mari a kuwa ku a'ali wa. ¹⁷ An u tuwai a Roma, she na u boloi asu u da mari u wene mu. ¹⁸ Adama a nala, ma ciga ta Magono ma Zuba ma pana yi asuvayali kain ka Kawauwi ka gono. Kpam vu reve ta an Onisifara banga mu cika a Afisu.

2

Kasoje ka shinga ka Yesu Kawauwi

¹ Avu maku ma va, u gan ta vu gbama a asuvu a ukuna u shinga u Yesu Kawauwi. ² Vu pana ta gai kubari ku va, kpam ama ushani a reve ta n kubari ki. Gogo-na she vu wenishike ama a maci aza da a ka fuda a wenishike aza roku kubari ki. ³ Tono mu tsu pana ikyamba kabolo tsara vu woko kasoje ka shinga ka Yesu Kawauwi. ⁴ Vuma wa baci a tsusoje, u tsu bolomgbono n aza da bawu a'ari asoje u yain tyoku u le wa. Nala wa zuwa uzapige u ne u pana kayanyan. ⁵ Vuma gitā baci kalambale, bawu u tonoi mele ma a zuwai, ko u woko baci uza u kelime, wa wusha kune ku funi wa. ⁶ Kacimbi ka baci ka yain manyan cika aya wa gitā ulya ilya i savu. ⁷ U gan ta vu reve ili i'ya ma tono. Magono ma Zuba ma banga vu ta vu reve ili i na yi.

⁸ Kain dem vu cibusa Yesu Kawauwi. A matsa yi ta a kuwa ku Dawuda, kpam a 'yangasa yi ta a ukpa. Kadyanshi ka Shinga ka ma yan kubari ku la vi. ⁹ An u woko ma dansa Kadyanshi ka Shinga ka nala ki, da i zuwai ma pana ikyamba, hal gbam a sira mu n ikani yavu uza da nusai. Shegai a ka sira kadyanshi ka Kashiḷa n ikani wa. ¹⁰ N naka ta kaci ka va n kawunku ko ndya baci, ya tuko baci gai iwauwi a asu u ama da Kashiḷa ka dangasai. Kpam a tsara tsupige tsa bawu tsa kotso a asuvu a kala ka Yesu Kawauwi.

¹¹ Udani u na vi mayun da.

Tsu kuwa baci n eyi, tsa yan ta uma n eyi.

¹² Tsu kawunku baci n upana u ikyamba, tsa lya ta tsugono n eyi.

Tsu kpatalaka yi baci cucina, wa kpatalaka tsu ta dem cucina.

¹³ Tsu kpaḍa baci ushamkpa kazuwamgbani ka tsunu, eyi wa shamkpa ta kazuwamgbani ka ne. kpaci wa nana kaci ka ne wa.

Uza manyan da a wushuki n eyi

¹⁴ Cibuga ya dem ili i na yi, aku vu barana le a asuvu a kala ka Kashiḷa a asaka kananamgbani ka kabarikete. Iacun i kananamgbani ka nala ki ka n kalen wa. Ka nangasa ta aza da a ka pana ka. ¹⁵ Matsa vu yain manyan cika tsara Kashiḷa ka wushuku n avu. Woko kayain ka manyan ka shinga, uza da bawu u gain u yain n uwono, kpam uza da u tsu tonuko ama kadyanshi ka maci derere. ¹⁶ Kotsu vu suma aza a kadyanshi ka kpawawa ka bawu ka naka Kashiḷa karinga. Iacun i nala yi i tsu zuwa ta ama a kpaḍa utono Kashiḷa. ¹⁷ Iacun i kadyanshi ka nala ki ka tsu tambura ta yavu kagalama ka bawu kari n aguma. Hamanaya n Filita alya iryoci i icun i kadyanshi ka na ki. ¹⁸ Alya a asakai ure u mayun. Ama a na yi a da Kashiḷa ka kotso tsu de u'yangasa a ukpa atsu aza da tsu wushuki, nala a yain a puwunsai upityanangu u aza roku. ¹⁹ Shegai ukuna u mayun u Kashiḷa wa ta pini yavu cuku tsu kuma ka a mai a katali kpam kari n ikorongi i na, "Magono ma Zuba ma reve ta ama da a'ari ama a ne," kpam "Aza da a ka wundya ele ama a Kashiḷa a da, a asaka tsicingi tsa a ka yansa."

²⁰ A kuwa ku aza a utsari, apara a roku n azurufa ko zinariya da a yain a da, a roku kpam na ndanga ko cin. Apara a ikebe yi, adama a abiki a pige a pige a da, a da kpam bawu a'ari n ikebe a manyan ma kuwa. ²¹ Vu takpa baci ili i icadi i'ya i'ari ara vunu, va woko ta kapara ka Kashiḷa ka yanka manyan tyoku da wa ciga. Uma u vunu wa yan ta sarara, kpam va woko ta ufobusi tsara Uzapige u yanka vu manyan a asu u manyan ma shinga.

²² Suma ili i'ya ya tuko unangasa u iyakpa, shegai kain dem vu yain i'ya ya tuko uyan ili i'ya i'ari dere. Matsa vu yain ili i'ya

ya tuko upityanangu n uciga n̄ ndishi n shinga, vu pana kayanyan ka ndishi n aza d̄a a ka isaṣa asuvu a kala ka Magono ma Zuba n katakasuvu ka le sarara. ²³N doku n tonuko vu, kotsu vu uka kaci ka vunu a asu u kananamgbani ka gbani wa, kpam kotsu vu uka kaci ka vunu a asu u ama d̄a bawu a revei ili wa. Ili i na ya zuwa t̄a ama kushulu. ²⁴Agbashi a Magono ma Zuba a gan a shilakan̄asa wa, shegai a rongo upana asuvayali i ama. U gan t̄a a fuda a wenishike aza roku mai, kpam a yain ahankuri n aryagbaji. ²⁵U gan t̄a a wenishike aza d̄a a 'yuwain ukuna u mayun ben, gaawan Kashil̄a ka savada t̄a atakasuvu a ama a nala yi hal a gono a wushuku n ukuna u mayun vi. ²⁶Pini nala, ama a nala yi a ka gono t̄a a git̄a uyawunsa ukuna u shinga hal a wusa le a kukere ku Kalapansi. Kpaci hal n gogo-na Kalapansi ka pini ka gonuko le agbashi, kpam wa fuda t̄a wa zuwa le a yain gb̄a ili i'ya wa ciga.

3

A'ayin a makorishi

¹Kotsu vu reve n ukuna u na. A'ayin a makorishi, upana u ikyamba u d̄a pini cika. ²Kpam ili i'ya i zuwai i'ya, ama a ka woko t̄a aza a uciga u kaci ka le koshi, a woko kpam acigi a ikebe. A ka shadangu t̄a n agoni, a yain kpam n araḍi. A ka rongo t̄a uwishisa Kashil̄a. A ka n̄ka isheku i le tsupige wa, a ka yan n ucikpa wa. A ka n̄ka ukuna u Kashil̄a tsupige wa. ³A ka wenike uciga wa, kpam a ka cimbusuk̄a atoku a le wa. A ka woko t̄a aza a kunangasu, a ka fuda a ka kan̄a kaci ka le wa. A ka woko t̄a aza d̄a bawu a ka pana iyali, n ama d̄a bawu a ka yan n maluwa ma ili i shinga. ⁴A ka woko t̄a aza d̄a a ka neshike aje a le, a ka woko t̄a aza a uyan ili kabarikete bawu uyawunsa. A ka shadangu t̄a n araḍi a tsupige. A ka woko t̄a aza a uciga upana kayanyan hal u lai gb̄am utono u Kashil̄a. ⁵A ka wenike t̄a yavu a ka yan ili i'ya Kashil̄a ka ciga, shegai a ka asak̄a ucira u ne u savada le wa. Kotsu vu raba icun i ama a na yi wa.

⁶Ama a na yi a tsu uwa t̄a a a'uwa a bere ama, aku a lap̄an̄asai aka a d̄a bawu a'ari n ugbami u asuvu aza d̄a unyushi u

cingi u lyai kaci ka le, n aza d̄a kpam a ka tono uyawunsa u ukuna u cingi u le. ⁷Icun i aka a nala a tsu la t̄a utono uwenishike u savu, shegai a reve ukuna u mayun wa. ⁸Awenishiki a na yi a tsu 'yangasak̄a t̄a ukuna u mayun tyoku d̄a Yanisu n Jambure* a 'yangasak̄ai Musa. Atakasuvu a le a shadangu t̄a n tsicingi, kpam upityanangu u le u maci u d̄a wa. ⁹Shegai a ka lya kaci ka ukuna vi wa, kpaci ya dem wa wene t̄a utengeshi u le. Nala dem u git̄ai n Yanisu n Jambure.

Bulus tonukoi Timoti ili i'ya wa yan

¹⁰Timoti, vu reve t̄a gai ili i'ya ma wenishike, vu reve t̄a kpam tyoku d̄a ma rongo. Vu reve t̄a ili i'ya i gain n yansa a uma u va. Vu reve t̄a n upityanangu u va n tyoku d̄a n panai ikyamba. Vu reve t̄a n uciga u d̄a mari n u d̄a, n ahankuri a d̄a mari n a d̄a n akawunki. ¹¹Vu reve t̄a mavura ma soi, vu reve t̄a kpam n upana u ikyamba u d̄a n kawunki n u d̄a. Vu reve t̄a tyoku d̄a a yanka mu mavura a Antakiya n Ikaniya n a Lisitira, shegai Asheku a wutukpa mu gb̄a a ukuna u nala vi. ¹²Ukuna u mayun u d̄a na vi, uza d̄a baci dem u da wa rongo hal u zuwa Kashil̄a ka pana kayanyan a asuvu a kala ka Yesu Kawauwi, she u so mavura. ¹³Shegai ama a cingi n aza a ad̄abu a ka lya t̄a kapala. A'a t̄a a ulapan̄asa ama, kpam a ka rongo le t̄a dem ulapan̄asa. ¹⁴U gan t̄a vu shamkpa ili i'ya awenishiki a vunu a wenishike vu. Vu reve t̄a gai uwenishike u mayun u d̄a, kpaci vu reve t̄a tyoku d̄a awenishiki a vunu a'ari. ¹⁵Tun avu kenu, d̄a a wenishike vu Tagar̄ada u Kashil̄a, d̄a i zuwai vu tsar̄ai ugboji u d̄a va tsar̄a iwauwi i'ya ya tuwa ara Yesu Kawauwi vu wushuku baci. ¹⁶Gb̄a ikorongi i'ya i'ari a Tagar̄ada u Kashil̄a a un̄a u Kashil̄a u d̄a i wutāi, kpam i'a t̄a n kalen a asu u uwenishike tsu ukuna u mayun, u zuwa tsu tsu reve ukuna u d̄a bawu u gain a uma u tsunu. Kadyanshi ka Kashil̄a ka na ki, ka tsu lapula t̄a uma u tsunu u d̄a tsa rongo u d̄a bawu u gain, kpam ka tsu wenishike tsu t̄a tsu yain ili i'ya i'ari dere. ¹⁷Kashil̄a ka yanka t̄a ili i na yi manyan tsara kagbashi ka ne ka tsara gb̄a ili i'ya wa

* 3:8 "Yanisu n Jambure" Alabari aza a Yahuda a danai Yanisu n utoku u ne Jambure aza a ad̄abu a Firi'auna a d̄a. A kondomgbono t̄a n Musa a Tagar̄ada u Uwutā 7:11. A'ala a le a'a pini a asuvu a Kazuwamgbani ka Cau wa ¹ 3:11 Ask. 14:1-28.

ciga adama a manyan ma shinga ma baci dem wa yan.

4

¹ Vu reve ta gai kain ka te Yesu Kawauwi wa tuwa ta u yanka ama da a'ari n uma afada, u yanka dem akushe. Kain ka wa tuwa wa lya tsugono tsu ne ka la vi. Adama a nala, adama a Kashila n adama a Yesu Kawauwi, n tonuko vu, ma ciga ta ² vu yain ku'fari ku kadyanshi ka Kashila. Rongo uyansa nala kain dem ko n kabala ko bawu kabala. U kana ta vu rongo kpam ulapulusuka ama a vunu n ahankuri n uwenishike u shinga. Uwenishike u nala vi u kana ta u wenike le unyushi u le, kpam u gbatatangu le asuvu. ³ Yansa nala kpaci a'ayin a ka tuwa ta a da bawu ama a ka pana kpam uwenishike u maci. Ili i'ya a ka cigaka kaci ka le i'ya a ka tono koshi, kpam a ka zama ta awenishiki aza da a ka tonuko le ili i'ya a ka ciga a pana koshi. ⁴ Ama a na yi a ka 'yuwan ta ukuna u mayun, aku a gonuko ugboji u le a asu u upana alabari a kpawawa. ⁵ Gba n nala, vu gonuko uyawunsa n ugboji a asu u da dem vu cinai kaci ka vunu. Kotsu vu pana uwonvo u upana ikyamba a adama a Asheku wa. Yan manyan ma utukuso ama a asu u Kawauwi, nala va yan tsara vu kotso manyan ma Kashila ka naka vu.

Kadyanshi ka makorishi ka Bulus

⁶ Mpa gai gogo-na, tsungu da a tsungu mu tyoku u udarakpa a asu u Kashila. A'ayin a ukpa a va a yan de evu. ⁷ N shilakana ta ibili i shinga. N kotsu de kalambale, kpam n ukuna u maci u va u da mari. ⁸ Ubana a kapala kenu ma tsara ta kune, Asheku a ka naka mu ta funi u uma u maci. Asheku a da uza u afada a maci kpam wa naka mu ta funi vi kain ka pige ka wa gono. Kune ku nala ki ku va ka koshi wa, shegai ku gba aza da a ka ciga kpam a ka wundya ugono u tsupige u ne.

⁹ Yan gogo vu tuwa. ¹⁰ Dima laza de u asaka mu kpaci u la ta uciga ucanga u uma u na. U laza de ubana a Tasaloniya. Karasaka laza de ubana a Galatiya, Taitu kpam laza de ubana a Dalumatiya. ¹¹ Luka da koshi wari gogo-na kabolo na mpa. Va tuwa baci pini na vu tuwa kabolo n Marku kpaci wa banga mu ta. ¹² N suku ta Tikiku ubana a Afisu. ¹³ Ya tuwa baci kotsu i ciba i tuko mu matogo

ma pige ma va ma n asankai Kabu a ilyuci i Taruwasa. Kpam dem kotsu vu tuko mu itagarada i va, hal gai iwaraka.

¹⁴ Vuma roku da pini uza kala Alizanda, karumi ka. Vuma nala vi u yanka mu ta tsicingi cika, shegai Asheku a ka naka yi ta katsupi ka ili i'ya u yain. ¹⁵ Kotsu i kirana n eyi, kpaci u tsu shilakana ta n ili i'ya baci dem tsu danai.

¹⁶ Ko uza wa pini an a banka mu a asu u afada wa ubanka u kagita. Ya dem asaka mu ta. N zuwa ta uma unyushi u nala vi a ka kece u da a kaci ka le wa. ¹⁷ Shegai Asheku a' a ta na mpa, u naka mu ucira tsara n dansa Kadyanshi ka Shinga a asu u da Awulawa a ka pana. Kpam Asheku a wauwa mu ta a una u igabako i nala yi. ¹⁸ Nala wari, Asheku a ka wutukpa mu ta a akere a gba ili i cingi kpam wa banka mu ta a tsugono tsu zuba tsu ne bawu usan. Asaka tsupige tsu rongo n Asheku hal ubana bawu utyoku. Ami.

Idyani i Bulus i makorishi

¹⁹ Danasaka mu Bilikisu n Akila n aza a kuwa a Onisifara. ²⁰ Erasutu wa ta a Korintiya. A'ayin a da n asankai Tarafima a ilyuci i Milita wari n alafiya wa.

²¹ Daraka vu rawa pini na kahu a'ayin a kutanu a rawa. Awubulu, n Budi, n Lainu n Kalaudiya a ka sukunku da ta idyani, nala dem atoku aka n a'ali.

²² Asaka Asheku a rongo n uma u vunu. Ukuna u shinga u rongo n ada gba.

Ukanikorongi Ubana ara Taitu

Ukukpa u kadyanshi

Taitu da ɓangai Bulus kasuki a manyan ma ne. Bulus koronku ta Taitu ukanikorongi u na vi kpaci Taitu vi u woko ta a uyamba u Kiriti, Bulus kpam lyai kelime na nwalu n ne.

Bulus yan ta kadyanshi ka tyoku da Atoni a Yesu a gain a rongo. U yan ta dem kadyanshi ka kaɓolo dem a asuvu a kuwa ku Atoni.

Avu makoshi ma Atoni ma baci a kuwa ku atoni, ko kpam makoshi, ko mamici, ko kalobo ko makere, va tsara ta uwenishike u da u yain dere n avu a asuvu a tagarada u na vi.

Ili i'ya i'ari a tagarada u na vi

Idyani n kvasu adama a Taitu (1:1-4)

Idani ubana a asu u nkoshi n kuwa ku atoni (1:5-16)

Idani ubana a asu u Atoni (2:1-3:11)

Adooki n idyani i makorishi (3:12-15)

Ukukpa u kadyanshi

¹Mpa Bulus, kagbashi ka Kashila, kasuki ka Yesu Kirisiti Kawauwi. Kashila ka suku mu ta n tuko upityanangu a asu u aza da u dangasai. U suku mu kpam n wenishike le a reve ukuna u mayun u da wa wenike le, tyoku da a ka rongo hal Kashila ka pana kayanyan. ²Ukuna u mayun u nala vi u naka le ta uzuwa u uma a asu u uma u da bawu wari n utyoku u da Kashila ka zuwamgbanaka le kahu kagita ka likimba kpam wa yan kaɓan wa. ³Kpam gogo-na u wutukpai Kadyanshi ka Shinga a asuvu a a'ayin a da a gain aku tsa tonusuko gba ama. Kashila Kawauwi ka tsunu aya u wushuki na mpa n yanka yi manyan ma na mi.

⁴Taitu, koronku da ma koronku vu kpaci avu maku ma va ma a asuvu a upityanangu u mayun u da tsari n u da gba tsunu. Asaka Kashila Tata n Yesu Kawauwi ka tsunu u naka vu ukuna u shinga na ndishi n shinga.

Manyan ma Taitu a Kiriti

* 1:7 A'ayin a nala yi aza a Yahuda a tsu so ta mini ma cinwi kenu a una u aguma uza wa baci a mbala. A tsu so ta kpam kenu a ka lya baci ilikulya. Shegai a a'ayin a tsunu aza roku a dusuku baci kuso, a tsu so kenu wa, adama a nala wa laka ta shana a ka asaka baci kuso ki gba gba.

⁵N asaka vu ta a uyamba u Kiriti, tsara vu koruso manyan ma tsunu mi, kpam ilyuci dem vu dangasa pini nkoshi tyoku da n tonuko vu vu yain. ⁶Makoshi ma la ma ma yan n unyushi a asu u ama wa. U kana ta u yain n uka u te kpam u shamgba ara ne koshi. U kana ta mmuku n ne n woko Atoni, kotsu a woko aza da a ka rongo uma u da bawu u gain wa. A woko kpam aza da a ka panaka ama. ⁷U kana ta makoshi ma woko uza da kana kaci ka ne, kpaci aya wa kirana n manyan ma Kashila. Kotsu u woko uza u aradi wa, ko kpam uza u maloko ma uyan upan wa. Kotsu u woko kasoi she ma maka yi wa, * ko kashilakani wa, ko uza u uciga u ikebe kaberekete wa. ⁸U gan ta makoshi ma woko uza u ukirana n amoci a kuwa ku ne, u cigi ili i'ya i'ari i shinga. U gan ta u rongo n kakiri, u woko vuma u maci a a'eshi a ama. U woko uza da Kashila ka pana kayanyan ka uma u ne an wari uwulukpi. U woko uza da u fudai kaci ka ne. ⁹U kana ta makoshi ma woko uza da u shamkpai uwenishike u mayun u kadyanshi ka Kashila vi mayun. Aku u yanka u da manyan u gbatangu ama u gonoku aza da a 'yuwain kadyanshi ka Kashila ki a ure.

¹⁰Nala u gain u woko, kpaci ama da pini ushani aza da a 'yangasakai uwenishike u mayun vi. Icu n i ama a na yi a tsu rongo ta a uyansa kadyanshi ka gbani hal n a yinsasi ama. A asuvu a ama a na yi, aza roku a da pini ushani a matsai a da ya dem u kana ta a kida yi kacombi. Alya a lakai tsicingi. ¹¹U kana ta vu bishinka le kadyanshi, kpaci a ka nangasa ta ama n a'uwa a le a asu u uwenishike u da bawu u gain. Yan da a tsu yan nala, tsara a tsara ikebe a ure u da bawu u gain. ¹²Matsumate ma te ma pini a asuvu a aza a Kiriti uza da u yain kadyanshi a kaci ka ama a ne, u da, "Gba aza a Kiriti aza a kaɓan a da, nnama n cingi kpam awonvoli, alyai a ilikulya cika." ¹³Kadyanshi ka ne mayun da, rongo le ubaranasa cika tsara vu zuwa le a yain ucira a asuvu a upityanangu. ¹⁴Kpam a asaka upanasa alabari a kaɓan a da aza a Yahuda a ka dansa, kpam a asaka upanaka ama da a kpatalakai ukuna u mayun vi kucina.

¹⁵Ko ndya wa i uwulukpi i'ya a asu u aza

da atakasuvu a le a'ari uwulukpi. Shegai ko i te i'a la uwulukpi a asu u aza a cingi n aza da a 'yuwain uwushuku wa, kpaci atakasuvu a le n uyawunsa u le gba u lobono wa. ¹⁶Icun i ama a nala, a tsu ciga ta a dana a reve Kashila, shegai a 'yuwan yi adama a uma u cingi u le. A ka panaka yi wa, a gan a asu u uyan ukuna u shinga wa. Ko ya wa u goro le ta.

2

Ili i'ya i gain vu wenishike

¹Shegai u gan ta vu tonuko Atoni a rongo n uma u da u yain dere n uwenishike u maci.

²Vu wenishike nkoshi n rongo mai a kana kaci ka le a rongo uma u da ama a ka wene karinga ka le, a rongo n kakiri. U kana ta a yain n upityanangu u ucira, a yain n uciga n akawunki.

³Nala dem va wenishike mmici a rongo n uma u da u yain dere n tyoku u uza da wa gbashika Magono ma Zuba. Kotsu a woko aza a kutambu n a dansaki ama n ukuna u gbani wa. Kotsu a woko asoi hal she ma maka le wa,* shegai a woko aza da a ka wenishike aza roku ukuna u shinga. ⁴U kana ta mmici n wenishike aka a kenu tyoku da a ka ciga a'ali a le a cigi kpam mmuku n le. ⁵A wenishike le a rongo n kakiri, kpam a rongo uwulukpi. A wenishike le kpam a kirana n a'uwa a le, a yain kpam ili i shinga. A wenishike le a naka a'ali a le tsupige. A yan baci nala, a ka tuko kugori a asu u kadyanshi ka Kashila wa.

⁶Nala kpam vu tonuko a lobo a gbara a yain ko ndya baci a ka yan n kakiri. ⁷Avu kpam u kana ta vu woko iryoci ara le a asu u ili i shinga i'ya va yansa. I'ya baci dem va yan, asaka i wenike kuryongo ku shinga n uzawa u kaci a asu u uwenishike u vunu. ⁸Asaka uwenishike u vunu u wala dere tyoku da bawu uza wa dansaka u da n kagbani. Pini nala, aza da baci dem a ka ciga a nanamgbanaka vu a ka yan ta uwono, kpaci a ka tsara i'ya a ka tonuko kagbani a kaci ka tsunu wa.

⁹U kana ta agbashi a naka azakuwa a le tsupige, a matsa a yain i'ya a ka yan, a yanka le kpam ili i'ya a ka pana kayanyan. Kotsu a yanka le uryagbaji, ko uboku wa. ¹⁰Shegai u kana ta a rongo mai tsara a wushuku n ele,

a wene le kpam mai. Pini nala, da a ka zuwa uwenishike u Kashila Kawauwi ka tsunu u luwa ama.

¹¹Nala u gain u woko, kpaci Kashila ka wenike ta gba ama ukuna u shinga u ne tsara a tsara iwauwi. ¹²Ukuna u shinga u Kashila ara tsunu u tsu zuwa tsu ta kain dem tsu rongo n Kashila. U zuwa ta kpam tsu asaka uciga ucanga u likimba kabarikete. Likimba namgba de n tsicingi, shegai gogo-na u kana ta tsu rongo pini mai n ukana u kaci. U kana ta tsu rongo n uyansa ukuna u shinga n unaka kaci a asu u Kashila. ¹³U kana ta kpam tsu rongo uwundya utuwa u kain ka pige ka Kashila ka tsunu Uza u Ucira Gba kpam Kawauwi; wata, Yesu Kirisiti. Kain ka nala ki Yesu Kawauwi wa gono ta n tsupige tsu ne. ¹⁴U naka ta uma u ne tsara u wutukpa tsu a asuvu a unyushi u cingi u da baci dem tsu yain, kpam u gonuko tsu sarara. U nakai kpam uma u ne tsara u gonuko tsu ama a ne kpam adama a nala tsa matsa ta tsu cigi tsu yain ili i shinga.

¹⁵U kana ta vu wenishike ama ili i na yi, vu tonuko le a yain i'ya. A'ayin a da baci u gain vu lapuluka le, vu lapuluka le. Va ta n ucira u da va yan ili i na yi, adama a nala u gan vu asaka ko uza u goro i'ya vu danai wa.

3

Yan ili i'ya i lobonoi

¹Cifuga ama yi a panaka ngono n aza a tsupige. U gan ta ama a vunu a yain n karinga, kpam kain dem a matsa a rongo uyansa ili i'ya i lobonoi. ²Kotsu a dansaka uza n kagbani wa, kpam a asaka ibili. Ya dem a rongo mai n eyi, a wenike ele ili i roku i'ya wa.

³Nala dem tsari tsu rongoi caupa n utengeshi bawu tsa pana ukuna. Aza roku a da a yinsa tsu, aku tsu wokoi agbashi a uciga uyan ukuna u cingi, tsari tsu wokoi kpam agbashi a upana kayanyan ka uyan u ili i cingi. Uma u tsunu wari u shadangu ta n tsicingi n malyon, tsara tsa kovo atoku a tsunu ele kpam dem a'ari a ka kovo tsu.

⁴Shegai Kashila uza da wari Kawauwi ka tsunu, u wenike tsu asuvayali a ne, u wenike tsu kpam uciga. ⁵Adama a asuvayali a ne a da u wauwa tsu. Adama a ili i shinga i'ya tsu

* 2:3 Kalen ka kadyanshi ka na ka te ka n masala ma 1:7

yain da wa. U za ta unyushi u cingi u tsunu gba, u naka tsu uma u savu a asu u Kulu Keri ku ne. ⁶U naka tsu Kulu Keri ushani adama a ili i'ya Yesu Kirisiti Kawauwi ka tsunu u yain. ⁷U kece tsu ta a asuvu a aza da a'ari dere adama a ukuna u shinga u ne. Adama a nala, gogo-na tsu reve ta an tsa fuda tsa lya agadu a uma u da bawu wari n utyoku. ⁸Gba ili i'ya n tonuko vu na vi mayun da. Ma ciga ta vu matsa n i'ya, tsara gba uza da baci u wushuki n Kashila, wa kirana ta u yain ili i shinga a'ayin dem. Ukuna u na vi u gan ta, kpam ya tuko ta ama ukuna u shinga.

⁹Kadyanshi ka isheku i cau ka baci a ka yan ka bawu ka lobonoi, kotsu vu uka kaci ka vunu wa. Vu ukusa kaci ka vunu a ibili ko kushulu a kaci ka utono Mele ma aza a Yahuda wa. Ukuna u nala u gan wa, kpam unangasa u a'ayin u da. ¹⁰Uza roku wa yansa baci ili i'ya ya zuwa ama a wacuwa, vu barana yi. U 'yuwan baci upana ubarana u kagita, vu doku vu barana yi ire. U doku baci u 'yuwain upana, aku vu asaka yi. ¹¹Kpaci icun i ama a nala yi a naka de ukuna u maci kucina. Nala a yain unyushi, a varangi kaci ka le.

Idyani i Bulus i makorishi

¹²Mpa pini ma ciga n sukunku vu Atima ko Tikiku. A'ayin a da baci uza u te u le u rawai ara vunu, aku vu yain gba tyoku da va yan vu cina mu a Nikafoli gogo. Ili i'ya i zuwai i'ya, ma ciga ta n gono pini de a'ayin a kutanu. ¹³Yan gba i'ya va yan vu banga karevi ka mele ka a ka isa Zena n Apolo a nwalu n le. Vu shamgba she vu wene a tsara gba i'ya a ka ciga a adama a nwalu mi. ¹⁴U kana ta Atoni a rotsongusu uyan ili i shinga, kpam a yain n a banga atoku a le aza da a wenei a ka ciga ubanga. Ili i'ya i zuwai i'ya, u gan ta uma u ama a tsunu u tukuso ili i shinga.

¹⁵Ko ya wa pini na wa sukunku vu ta idyani. Danasaka mu gba Atoni aza da a ka ciga tsu.

Asaka ukuna u shinga u Kashila u rongo n ada gba de.

Ukanikorongi u Bulus Ubana ara Filimo

Ukukpa u kadyanshi

A'ayin a da Bulus kasuki u korongi ukanikorongi u na vi, a kuwa ku a'ali ka wari adama a utono u Yesu. U korongu ta ukanikorongi vi ubana a asu u katoni ka Yesu ka a ka isa Filimo.

Bulus n Filimo aje a da a'ari kahu a'ayin a da a uka yi Bulus a kuwa ku a'ali. Filimo uza u utsari da kpm wā ta n agbashi. Kagbashi ka a tsu isa Onisima ka sumai ara a Filimo. Pini nala, Onisima gitai ubanga Bulus eyi pini a kuwa ku a'ali ki, hal u tuwai u wokoi katoni ka Yesu adama a kadyanshi ka Bulus. Gogo-na Bulus wa ciga ta Onisima gono a asu u uzakuwa u ne Filimo. U ciga ta kpm Filimo wushi kagbashi ka ne tyoku da u gain tyoku da Yesu Kawauwi wa pana kayanyan.

Tagarada u na u yan ta kadyanshi cika a kaci ka ucimbusuka. U wenishike ta kpm tyoku da uza da wa tono n Atoni wa yan manyan ma ne n uvakunku u kaci, uza da wa gita ve uyan ili i shinga kahu u tonuko aza roku tyoku da a ka rongo.

Ili i'ya i'ari a tagarada u na vi

Idyani ubana ara Filimo (1-3)

Bulus dansai n Filimo ukuna u Onisima (4-22)

Idyani i makorishi n kavasu (23-25)

Idyani

¹ Mpa Bulus, uza da u korongi ukanikorongi u na vi. A kuwa ku a'ali ka mari adama a ku'ari ku Kadyanshi ka Shinga ka Yesu Kirisiti Kawauwi ka ma yansa. Timoti utoku u va wa ta kabolo na mpa.

Filimo da ma koronku, utoku u manyan u tsunu u da kpm tsa ciga yi wa wa. ² Ma koronku ta dem utoku u tsunu uka uza u kala Awufiya, n Arikibu eyi dem utoku u kumodu u tsunu u da a asu u manyan mi. Ma koronku ta dem Atoni a da a tsu gawunsusa a kuwa ku vunu.

³ N folo ta Kashila Tata u tsunu n Yesu Kawauwi Asheku u naka da ukuna u shinga na ndishi n shinga.

Kavasu ka Bulus n ucikpa

⁴ Filimo, a'ayin a da baci dem ma yan kavasu adama a vunu, n tsu cikpa ta Kashila. ⁵ Yan da n tsu yan nala, kpaci n pana ta kadyanshi ka shinga ka vunu ka a tonuko mu, vu wushuku ta n Yesu Asheku. N pana ta kpm kadyanshi a da va ciga ama a Kashila wa wa. ⁶ Ma yanka vu ta kavasu tsara upityanangu u da i'ari n u da kabolo n atoku u doku, ya wenishe baci ili i shinga i'ya Kashila ka naka tsu. Asaka nala gita adama a tsupige tsu Kawauwi. ⁷ Uciga u da va ciga ama a Kashila wa zuwusa mu ta ma panasa kayanyan cika kpm n ugbamatangu u asuvu. Vangu u va, vu zuwa ta ama a Kashila ushani a rongo bawu ili i'ya ya dambula le.

Bulus folukai Onisima

⁸ Adama a nala, ma ciga ta n folo vu vu yain ili i roku. A asuvu a kala ka Kawauwi ma ta n ucira u da ma fuda n tonuko vu i'ya va yan, shegai ma yan nala wa. ⁹ Adama a nala an u wokoi tsa cigamgbana, ma folo vu ta vu yain ili i na yi. Mpa Bulus uza da u yain a'ayin a re, mpa ma dansa n avu tyoku u uza n kaje ka ne. Kpm a kuwa ku a'ali ka mari adama a Yesu Kawauwi.

¹⁰ Ili i'ya ma folo vu vi i'ya, vu pana iyali i Onisima. Kpaci gogo-na maku ma va ma, an u wokoi u wokoi de Katoni cina mpa pini na a kuwa ku a'ali. ¹¹ Caupa wari n kalen ara vunu wa, shegai gogo-na wa ta n kalen ara tsunu cika. ¹² Aya la ma tutsunku vu kpm katakasuvu ka va ka ta ara ne.

¹³ Mari ma ciga ta n asaka yi pini na kabolo na mpa. Mpa pini usiri n ikani a kuwa ku a'ali ki adama a uyan ku'ari ku Kadyanshi ka Shinga, u yain manyan ma wari u gain vu yansa mu. ¹⁴ Shegai ma ciga n yain nala wa, she avu vu wushuku. Kpm ma ciga vu banga mu adama a da a matsa vu wa, shegai adama a da va ciga n uciga u vunu.

¹⁵ Gaawan ili i'ya i zuwai u sumai ara vunu a a'ayin a kenu a na yi i'ya, u gono baci i rongo pini hal ubana. ¹⁶ Gogo-na kagbashi ka kpm koshi wa, u la ta kagbashi, vangu vunu da uza da u gain vu cigi. Ma ciga yi wa wa, avu kpm dem u gan ta vu cigi yi hal uciga vi u lai u va. Vu cigi yi tyoku u kagbashi, n tyoku u vangu u vunu a asuvu a Asheku. ¹⁷ Vu reve baci mpa utoku u manyan u vunu u da, she vu ryabusa yi tyoku da va ryabusa mu n tuwa baci. ¹⁸ Wari

u nusuka vu baci, ko va tonu yi ili i roku, ma tsupa t̄a i'ya. ¹⁹ Mpa Bulus, mpa kpam ma korongu ili i na yi n kaci ka va, “Ma tsupa t̄a i'ya.” Ma yan gb̄am kadyanshi ka uma u vunu u d̄a n wusuka vu wa.

²⁰ Utoku u va, yan i'ya n foloi vi, yan i'ya yavu Asheku a d̄a va gbashika. Nala wa zuwa mu t̄a n doku n gbama asuvu a Kawauwi. ²¹ Ko n gogo-na an ma koronku vu na vi, n reve t̄a va yan i'ya n foloi vi, hal gb̄am i lai i'ya n foloi.

²² Fobusuko mu kunu, kpaci n zuwa t̄a uma Kashil̄a ka wushuku t̄a kavas̄u ka vunu, a asak̄a mu n tuw̄a a asu u vunu.

Idyani i Bulus i makorishi

²³ Abafara wa dan̄asa vu, kaḅolo ka tsari a kuwa ku a'ali adama a Yesu Kawauwi.

²⁴ Atoku a manyan a va, Marku, n Aristaraku, n Dima, n Luka a ka dan̄asa vu t̄a dem.

²⁵ Ukuna u shinga u Yesu Kirisiti Kawauwi u toni n uma u vunu.

Ukanikorongi Ubana a Asu u Kagali ka Ibirahi

Ukukpa u kadyanshi

A reve ko ya korongi ukanikorongi ubana a asu u Kagali ka Ibirahi wa. Gaawan Bulus da. A reve ta an wari a asuvu a Tagarada u Kashila adama a uwenishike u da wari pini. Kpam nkoshi n kuwa ku Atoni n bidya ta u da u woko a asuvu a Tagarada u Kashila tun caupa. Uza da korongi u da u todugbuso ta tyoku da ulya u kayala u aza Yahuda u woko iryoci i ulya u kayala u maci u da wari a asuvu a Kawauwi.

Kakorongi ki ka wenike ta aza a uyan kaneshi tyoku da Yesu wari n kalen. Yesu la ta gba atsumate a zuba a Kashila. U la ta dem gba ntsumate, u lai kpam dem Musa. Aya Magono ma Adarakpi ma maci kpaci u ta fa uyan unyushi wa. An u nakai uma u ne, u yan ta udarakpa u maci adama a unyushi kpam kuten koshi. An u kuwai kpam u gonoi n uma vi, u kukpa ta ure u da ya dem wa tuwa a asu u Kashila.

Adama a aza da a revei n ukuna u udarakpa u atoni, tagarada u Kagali ka Ibirahi wa ta n uwenishike u ucira. Yesu gonoko ta gba udarakpa ili i gbani. Gogo-na upityanangu n eyi u kukpunka ta ama ure a tuwa evu n Kashila.

Ili i'ya i'ari a tagarada u na vi

Tsupige tsu Maku ma Kashila (1:1-4)

Yesu la ta atsumate a zuba (1:5-2:18)

Yesu la ta Musa n Joshuwa (3:1-4:13)

Yesu la ta Magono ma Adarakpi (4:14-7:28)

Yesu tuko ta kazuwamgbani ka shinga (8:1-9:22)

Udarakpa u Yesu kuten ka koshi (9:23-10:31)

Ama a Kashila a roku aza da a'ari n upityanangu u pige (11:1-40)

Tono iryoci i Yesu (12:1-13:19)

Kavasus ka makorishi n idyani (13:20-25)

Yesu Kawauwi Maku ma Kashila ma

¹Caupa, Kashila ka tsu dansa ta na nkoshi n cau n tsunu a unu n ntsumate a ure

kau-kau. ²Shegai gogo-na a'ayin a makorishi a na, Kashila ka tsu yanka tsu ta kadyanshi a unu u Maku ma ne. Kashila ka yan ta likimba n gba ili i'ya i'ari pini a asuvu a ne a asu u Maku ma ne. Aya Kashila ka dangasai u woko uza u ili gba. ³Maku mi u lafa ta adama a tsupige tsu Kashila, kpam u rotso ta Kashila ki derere. U tsu zuwa ta ko ndya wa i lyai kelime adama a akani u ne a ucira. An Maku mi ma zuwai ama a woko sarara a asuvu a unyushi u cingi u le, aku u dusuki a kukere ku ulyaki ku Kashila Uza u Ucira Gba a zuba.

Kawauwi ka la ta atsumate a zuba

⁴Maku mi ma la ta atsumate a zuba cika, Kashila kpam ka naka yi kala ka ka lai a le cika.

⁵Kpaci Kashila ka tonuko atsumate a zuba ili i'ya u tonuko Maku mi wa,

“Ada Maku ma va.

Ara n woko de Tata u vunu.” ◇

U doku ta dem u danai,

“Ma woko ta Tata u ne,

eyi kpam wa woko ta Maku ma va.” ◇

⁶Kpam a'ayin a da Kashila ka ciga ka suku maku ma kapala ma ne a likimba, u dana ta, “U kana ta gba atsumate a zuba a lyaka yi kayala.” ◇

⁷Ili i'ya Kashila ka danai a kaci ka atsumate a zuba i'ya na,

“N zuwa ta atsumate a zuba a va a woko tyoku u uwule.

N zuwa ta agbashi a va a woko tyoku u aletsu a akina.” ◇

⁸Shegai Kashila ka tonuko ta Maku mi,

“Avu Kashila ka, kpam tsugono tsu vunu tsa rongu ta hal ubana.

Kalangu ka tsugono ka vunu ka afada a maci ka.

⁹Va ciga ta ili i'ya i lobonoi,

kpam va kovo ili i cingi.

Da gai i zuwai Kashila, Kashila ka vunu, u dangasa vu vi,

kpam u naka vu tsupige tsa tsa zuwusa vu mazanga.

Tsupige tsu na tsu la ta tsa u nakai aza da a buwai.” ◇

¹⁰U dana ta kpam,

“Asheku, a kagita vu yan ta likimba, kpam akere a vunu a yain zuba.

¹¹ A'ayin a'a tã a utuwã a dã ko uza bawu wa doku wa wene i'ya, shegai avu va rongo tã pini. Gbã a ka kutsa tã tyoku dã kunya ku tsu kotso.

¹² Va katalã le tã tyoku u kunya ku wambana. A ka savadã tã tyoku u kunya ku cau. Shegai avu va rongo tã tyoku dã vari, kpam uma u vunu wa kotso wa." ◇

¹³ Kashilã ka tonuko katsumate ka zuba ka te ili i'ya u tonukoi Maku ma ne wa, "Dusuku na a ulyaki u va,

hal she n zuwa atokulalu a vunu a woko vu ili i utadanku a'ene." ◇

¹⁴ Gbã atsumate a zuba a'ulu a dã a ka gbashika Kashilã a dã, u tsu suku le tã a woko abangi a aza dã a ka wusha iwauwi.

2

Iwauwi i tsunu i gbonguro tã

¹ U gan tã tsu kirana mai tsu toni ukuna u mayun u dã a wenishike tsu. Tsu yan baci nala, tsa woko wasasa wa. ² A wenike tã akani yi a mayun a dã, a dã Kashilã ka nakai atsumate a zuba a naka nkoshi n cau n tsunu. Kpam gbã aza dã bawu a tonoi a dã, n aza dã dem a 'yuwain a dã vi, a tsarã tã mavura ma ma yain dere n ili i'ya a yain. ³ Tsu gonuko baci ugboji u tsunu a asu u iwauwi i pige i na yi wa, nida tsa yawunsa tsa la a mavura ma na mi? Asheku n kaci ka ne aya uza kagitã uza dã tukoi ukuna u iwauwi i na, kpam aza dã a panaka yi a wenike tsu tã an mayun dã. ⁴ Kashilã dem n kaci ka ne u wenike tã an akani yi mayun dã a asu u dã u yansai gbã manyan ma pige n iryoci n ikunesavu i ucira. U nakai kpam Kulu Keri ku ne a asu u uza dã baci dem u dangasai.

Uza dã wa tuko tsu iwauwi

⁵ Kashilã ka dangasa atsumate a zuba a lyai tsugono tsu likimba u savu u dã wa tuwã wa, likimba u nala vi u dã tsa dansaka gogo-na. ⁶ Tyoku dã a korongi a asu u roku a asuvu a Tagarãda u Kashilã,

"Ndyã i tsu birika vu n ama? Ndyã i zuwai vu lai udambula a kaci ka maku ma vuma?

⁷ Vu zuwai ucira u ne u kpaðai urawa u atsumate a zuba a a'ayin kenu,

vu cacika yi funi a kaci ka ne n tsupige n karinga.*

⁸ Vu zuwa yi u lyai tsugono tsu ili gbã." ◇

An Kashilã ka zuwa yi u lyai tsugono tsu ili gbã vi, ili i'a la i'ya bawu u lyai tsugono tsu ne wa. Shegai kotsu tsu wene ili i na yi i gitã wa. ⁹ Uza dã tsu wenei Yesu dã, uza dã ucira u ne bawu u rawai u atsumate a zuba a asuvu a a'ayin kenu. Shegai gogo-na a cacika yi de funi n tsupige n karinga, kpaci u pana tã ikyamba i'ya hal u kuwai adama a tsunu. Mayun dã, adama a ukuna u shinga u Kashilã u dã, dã Yesu kuwai adama a ama a likimba gbã.

¹⁰ Kashilã ka ka yain ili gbã, kpam ko ndya wa i'a tã pini tsarã i naka yi tsupige. Wa ciga tã u tsarã mmuku ushani n dã ma uwa a asu u tsupige tsu ne, adama a nala a dã u zuwai Yesu tsarã asu u ndishi u dã wari dere n eyi, adama a tyoku dã u panai ikyamba. Yesu dã wa tono n ama ubana a iwauwi. ¹¹ Adama a nala, eyi n aza dã u wulukpei vi, Tata u dã u le u te. Adama a nala a dã bawu Yesu wa pana uwono u dã wa isa le atoku a ne. ¹² U tonuko tã Kashilã, "Ma tonuko tã atoku a va ili i va i'ya vu yain. Ma cikpala vu tã a bolomgbono baci a lyaka vu kayala." ◇

¹³ U doku tã u danai,

"Ma wushuku tã n Kashilã." ◇

Kpam u danai,

"Mpa na kabolo na mmuku n dã Kashilã ka naka mu."

¹⁴ Mmuku n Kashilã ama dã n ikyamba na mpasa, adama a nala Yesu dem n kaci ka ne u woko tã tyoku u le. Yan dã u yain nala tsarã ukpa u ne u wacinsa Kalapansi uza dã wari n ucira a kaci ka ukpa. ¹⁵ Nala u wusai gbã aza dã a'ari a ndishi yavu agbashi gbã uma u le adama a uwono u ukpa. ¹⁶ Gbã tsunu tsu reve tã an Yesu tuwai tsarã u banga mmuku n tsikaya m Ibrahi, shegai atsumate a zuba wa. ¹⁷ Adama a nala, Kashilã ka zuwa tã Yesu rotsoi ama a ne a ili gbã, tsarã u woko Magono ma Adarãkpi ma le, uza dã u tsu wenike asuvayali, uza dã kpam Kashilã ka wushuki n eyi. Nala kpam Yesu dã wa fudã u naka udarakpa a asu u Kashilã, tsarã Kashilã ka cimbusuka ama unyushi u cingi u le. ¹⁸ Eyi n kaci ka

◇ 1:12 Ishp. 102:25-27. ◇ 1:13 Ishp. 110:1. * 2:7 Kagali ka Ibrahi a kalatsa tã: "a'ayin kenu." 8:17-18.

◇ 2:8 Ishp. 8:4-6. ◇ 2:12 Ishp. 22:22. ◇ 2:13 Isha.

ne u pana tã ikyamba kpm Kalapansi ka modono tã tsarã u zuwa yi u nusa. Adama a nala gogo-na wa fuda tã wa ãanga aza ða Kalapansi ka modono tsarã u zuwa le a nusa.

3

Yesu la tã Musa

¹ Ama a va, Kashilã ka dangasa ðã tã i woko ama a uwuluki a ne. Adama a nala u gan tã i rongo a ucibusu tyoku ða Yesu woko kasuki ka Kashilã, kpm u woko Magono ma Adarãkpi ma uwushuku u ða tsa dansa. ² U yan tã ko ndya baci Kashilã ka tonuko yi u yain. Kashilã ka dangasa yi tã u yain manyan ma na mi, tyoku ða Musa yain manyan ma Kashilã ka tonuko yi u yain gbã a asuvu a Kuwa ku Kashilã. ³ Tsupige tsa Yesu tsarã tsu la tã tsa Musa tsarã, tyoku ða tsupige tsa kamai ka tsu tsarã tsu tsu la tsu kuma ki. ⁴ Mayun ða an kuwa dem uza roku u ða u tsu ma ka, shegai Kashilã ka kamai ka ko ndya wa. ⁵ Musa kagbashi ka Kashilã ka wushunki kuwa ku ne ka, kpm manyan ma ne ma woko tã iryoci i ili i'ya Kashilã ka wenike naha a kapala. ⁶ Shegai Kawauwi Maku ma Kashilã ma, kpm aya Kashilã ka wushunki kuwa ku ne. Atsa kuwa ku ne ki, tsu lya baci kelime n ugbama asuvu, kpm tsu lya baci kelime n uwushuku n ili i'ya tsu zuwai uma.

U kana tã tsu lyai kelime n utono Kashilã

⁷ Tyoku ða Kulu Keri ku danai ða, "I pana baci kalagatsu ka Kashilã ara, ⁸ kotsu i ryagbaja wa, tyoku ða nkoshi n cau n ðe n yain. A kpatalãka tã Kashilã kucina, an a kondoi Kashilã a kakamba. ⁹ Kashilã ka dana tã, 'A 'yuwunka mu tã cika tsarã a kondo mu, ko an u woko i wene tã ili i'ya n yain a asuvu a ayen a amangare yi. ¹⁰ Adama a nala n pana le tã upan, aku n danai: 'Atakasuvu a le a tsu kpatalãka mu tã kucina maco, le a 'yuwain uyan ili i'ya n tonuko le a yain.' ¹¹ N yan tã upan hal n tsinai, 'A ka uwa a asu u uwunvuga u va wa, ko kenu.' " ♦

¹² Ama a va, kirana kotsu ko uza a asuvu a ðe u yain n katakasuvu ka kari n tsicingi ka kpm bawu ka wushuki wa. Icu n katakasuvu ka nala ka zuwa ða tã ukpatalãka Kashilã Uza u Uma kucina.

¹³ U kana tã i gbatangu atoku a ðe kain dem, kpm u kana tã i lyai kelime n uyan nala hal a'ayin a buwa baci a ða a ka isa "Ara." I yan baci nala wa, unyushi u cingi wa yinsa tã aza roku a ðe u zuwa le uryagbaji. ¹⁴ Tsu woko tã atoku a asuvu a Kawauwi tsu lya baci kelime n upityanangu u ucira u ða tsari n u ða tun a kagita hal ubana a makorishi. ¹⁵ Tagarãda u Kashilã u dana tã, "I pana baci kalagatsu ka Kashilã ara, kotsu i ryagbaja tyoku ða nkoshi n cau n ðe n ryagbaji wa.

A kpatalãka tã Kashilã kucina."

¹⁶ An ya a panai kalagatsu ka Kashilã aku a kpatalãka yi kucina? Alya aza ða Musa tonoi n ele u wutukpa le a Masar. ¹⁷ An ya kpm a zuwai Kashilã ka panai upan hal ayen a amangare? Alya aza ða a yain unyushi u cingi kpm a kuwai a kakamba, n ele ða u yain upan. ¹⁸ An ya Kashilã ka dansãka an u tsinai u ða a ka uwa a asu u uwunvuga u ne wa, ko kenu? Aza ða a 'yuwan yi upanãka, alya wa dansãka. ¹⁹ Tsu tuwa tã tsu revei adama a ukpaðã u uwushuku u le u ða a kpaðai uwa vi.

4

Asu u uwunvuga

¹ Kashilã ka yanka tsu tã kazuwamgbani ka tsa fuda tsa uwa asu u uwunvuga u ne. Adama a nala u kana tã ya dem u kirana, tsarã uza u namba u uwa pini wa. ² Tsu pana tã akani yi tyoku ða aza a Isara'ila a panai. Shegai a 'yuwain upityanangu a ili i'ya a panai, akani yi tani a ãanga le wa. ³ Atsa aza ða tsu a pityanangi ða koshi tsa uwa asu u uwunvuga u ne. Aza ða kpm bawu a pityanangi, Kashilã ka dana tã, "N yan tã upan kpm n tsinai, 'A ka uwa asu u uwunvuga u va wa, ko kenu.' " ♦

U dana tã nala ko an u woko u kotso ðe ufobuso a asu u uwunvuga u ne a a'ayin a ða u yain likimba. ⁴ A Tagarãda u Kashilã u yan tã kadyanshi a kaci ka kain ka shindere ka

a'ayin a shindere, u da: “Kain ka shindere ka Kashilā ka wunvugai a manyan ma ne gbā.” ◇ ⁵Tsu yan tā dem kaneshi an u doki u danai a asu u roku, “Ama a na a ka uwa asu u uwunvuga u vā wa!” ◇

⁶Aza a kagita a dā panai akani yi a tsarā asu u uwunvuga vi wa, kpaci a pityanangu wa. Shegai mayun dā ama roku a ka uwa tā asu u uwunvuga vi. ⁷Adama a nala Kashilā ka zuwai a'ayin a roku a dā ama a ka uwa asu u wunvuga u ne, kpam a'ayin a nala yi a dā u isaī “Ara.”

A bārakpa tā cika an Kashilā ka danai nala kahu u tuwā u dansa a unā u Dawuda, an u danai,

“Vu pana baci kalagatsu ka Kashilā ara, kotsu vu ryagbaja wa.”

⁸Uyamba u Ka'ana† u dā Joshuwa† tonoi n ama a uwai vi, u dā a asu u uwunvuga u savu u na vi wa. A dā baci u dā, Kashilā kari ka yan kadyanshi a kaci ka kain ka uwunvuga ka roku ka ka tuwā wa. ⁹Nala u wenike tā a'ayin a uwunvuga u ama a Kashilā kotsu a rawa wa. A'ayin a uwunvuga a na, a'ā tā ucun u uwunvuga u dā Kashilā ka wunvugai a kain ka Ashibi. ¹⁰Uza dā baci dem u uwai asu u uwunvuga u Kashilā, wa wunvuga tā a'ayin a dā baci u kotsoi manyan ma ne tyoku dā Kashilā ka wunvugai an u kotsoi uyan likimba. ¹¹Asakāi tsu matsai tyoku ufuda u tsunu tsarā tsu uwa asu u uwunvuga u ne, kotsu uza u te u tsunu u rukpa, tyoku dā a yain an a 'yuwain upana wa.

¹²Akani a Kashilā a'ā tā tyoku u ili i'ya i'ari n uma kpam i'ari n ucira. A la tā burundu u kulya u dā wari n unā u kulya u re. A tsu bātsa tā kapashi ka tsunu ka kari n uma a bātsa kpam kulu ka ka bana a asu u Kashilā. A tsu bātsa tā dem a mere ma alātu n mere ma a'ungu a ateale a tsunu. A tsu wutukpa tā ili i'ya tsa ciga tsu sokongu a kateshe; wata, ili i'ya tsu tsu yawunsa n i'ya tsu tsu ciga. ¹³Uza wā la wa sokongu ili a likimba aku Kashilā ka kpađā i'ya u wene wa. U tsu wene tā ili tyoku dā i'ari. Aya Kashilā ka u kanai tsu tonuko gbā ili i'ya tsu yain.

Kawauwi ka Magono ma Adarākpi

¹⁴Tsu lyai kapala n ubanā n ugbami ili i'ya tsu da tsu pityanangi n i'ya. Tsu yain nala kpaci tsa tā n Magono ma Adarākpi, Yesu Maku ma Kashilā, uza dā u banai a zuba.

¹⁵U reve tā an tsu sorukpoi. Kalapansi ka matsai ka zuwa yi unyushi u cingi a ure u dā baci dem wa matsa u zuwa tsu tsu yain unyushi u cingi, shegai Kawauwi ka yan unyushi u cingi wa. ¹⁶Adama a nala asaka tsu tuwai a asu u Kashilā bawu uwonvo. Aya uza dā u yain ili i shinga ubana a asu u ama. A'ayin a dā baci dem tsu yain nala, wa yanka tsu tā tsishinga kpam u banga tsu a'ayin a dā tsa ciga u banga tsu.

5

¹Kashilā ka tsu dangasa tā Magono ma Adarākpi a asuvu a ama aku u naka yi manyan ma wa bansa a kapala ka Kashilā a unā u ama a'ayin a unaka kune, u yain kpam uadarākpa adama a unyushi u cingi u ama vi. ²Magono ma Adarākpi mi mā tā dem usorukpi tyoku u ama dā a buwai. Ili i'ya i zuwai u tsu tono ben n aza dā a ka nusasa i'ya, kpaci a reve an ili i'ya a ka yansa vi unyushi u dā wa. ³An u wokoi wari usorukpi, u kana tā u yain uadarākpa adama a unyushi u cingi u ne, aku u yain kpam uadarākpa adama a unyushi u ama a ne.

⁴Ko uza wa naka kaci ka ne tsupige tsu uwoko Magono ma Adarākpi wa. Uza dā Kashilā ka dangasai koshi aya u tsu woko Magono ma Adarākpi, tyoku dā u isaī Haruna.† ⁵Nala dem wari n Kawauwi. U bidiga kaci ka ne tsupige tsu uwoko Magono ma Adarākpi wa. Kashilā ka ka tonuko yi, “Ada Maku ma va.

Ara n woko de Tata u vunu.” ◇

⁶A asu u roku kpam, Kashilā ka dana tā, “Va woko tā kadarākpi hal ubana, tyoku dā Malikisada† wari kadarākpi.” ◇

⁷A'ayin a dā Yesu wari a likimba, u folo tā Kashilā uza dā wari n ucira u dā wari wa wauwa yi a ukpa, u folo yi n kushen cika n meshi. Kashilā ka panaka yi tā adama a unaka kaci ka ne u dā u nakai. ⁸Ko an u wokoi Yesu Maku ma Kashilā ma, u rotsongusu tā upanaka adama a upana u ikyamba. ⁹An u kotsoi uyan ili i'ya i gain u yain, u woko tā uza dā u tsu zuwa ama a tsarā iwauwi hal ubana, aza dā a ka yansa ili i'ya u tsu tonuko le a yain. ¹⁰Nala Kashilā ka zuwa yi u woko Magono ma Adarākpi tyoku u Malikisada.

Kotsu i asaka utono Kashilā wa

¹¹ Tsā t̄ā n̄ ili ushani i'ya tsa dana a kaci ka ili i na yi, shegai wa wuyana t̄ā ukasana, an u wokoi i tsu bidya ukuna go wa. ¹² I b̄ar̄akpā t̄ā an i'ari a asuvu a Atoni, kpm̄ u gan t̄ā a dana gogo-na ya wenishike t̄ā aza roku. Shegai u wokoi efa ya ciga a gono a wenishike d̄ā uwenishike u kagitā u akani a Kashil̄a. Tyoku u mmuku n shili n d̄ā n buwai kucomu d̄ā i'ari, n u d̄ā ya lya ilikulya. ¹³ Uza d̄ā baci bawu a kasai mani, u reve ili i shinga ko i cingi wa. ¹⁴ Shegai aza d̄ā a gbojoi, a tsu lya t̄ā ilikulya i'ya bawu mmuku n shili ma fuda ma lya, kpm̄ a tsu rongo t̄ā a urotsongusu a reve ili i'ya i takpanai ili i shinga n i cingi.

6

¹³ U gan t̄ā a dana i reve d̄e uwenishike u kagitā u na vi, u d̄ā wari dere n uwenishike u mmuku n shili. Wata, ukpatal̄aka u ili i'ya ya tuko ukpā kucina, kpm̄ dem n upityanangu n Kashil̄a. Uwenishike a kaci ka ukuna u ulyubugusu n utadangusu u akere. Uwenishike a kaci ka u'yanga u akushe n ukuna u afada a d̄ā bawu a ka kotso, i'ā t̄ā dem pini a asuvu a uwenishike u kagitā. Gb̄ā u gan t̄ā a dana i reve i'ya d̄e. Adama a nala, tsa yan kadyanshi a kaci ka le gogo-na wa, shegai Kashil̄a ka wushuku baci, tsa lya t̄ā kapala tsu yain kadyanshi ka ili i'ya i yain dere n aza d̄ā a gbonguroi.

⁴ Ama roku a asakā baci upityanangu n Kawauwi, ko uza wā la wa zuwa le a kpatala kpm̄ wa. Caupa, ama a na a wusha t̄ā katyashi ka Kashil̄a kpm̄ a pedei kune ku ne cika. Ama a na yi dem a wusha t̄ā Kulu Keri ki. ⁵ A reve t̄ā tyoku d̄ā kadyanshi ka Kashil̄a ka yankpai, kpm̄ a wushai ucira a'ayin a d̄ā Kashil̄a ka lya tsugono. ⁶ An a wushai ili i nala yi gb̄a, aku a kpatal̄akai Kawauwi kucina. Wa yan a zuwa icun i ama a nala yi a kpatala kpm̄ wa, kpaci Maku ma Kashil̄a ma kpm̄ a doki a ka wuna a mawandamgbani an a 'yuwain yi. Uwono u d̄ā a ka zuwusa yi a kapala ka ama gb̄a.

⁷ Ama roku tyoku u uyamba u d̄ā u tsar̄ai ilyushi ushani u d̄ā a'ari. U nakā t̄ā ama d̄ā a cimbai pini vi ilimaci i shinga, aku Kashil̄a ka zuwukai uyamba vi un̄a u shinga. ⁸ Ama roku tyoku u uyamba u d̄ā u tsu wutukpusa awana a d̄ā a'ari n mete ma cingi, kpm̄ wa matsa ili wa. A ka b̄ar̄akpā wa, Kashil̄a ka

yanka t̄ā uyamba u nala vi un̄a kpm̄ akina a kulat̄angu u d̄ā.

⁹ Ama a vā aza d̄ā ma ciga, ko an tsu yain kadyanshi ka na, tsari n kadambula n ad̄a wa, kpaci tsu reve t̄ā i'ā t̄ā a ure u shinga, ure u iwauwi. ¹⁰ Kashil̄a ka tsu yan t̄ā afada a ure u d̄ā u lobonoi. Wa cibā t̄ā manyan ma vu yain, kpm̄ dem wa cibā t̄ā uciga u d̄ā vu wenike yi an vu b̄angai ama a ne, kpm̄ va lya kapala n vu b̄anga le hal n gogo-na. ¹¹ Ili i'ya tsu lai n uciga i'ya i matsā ulya kapala nala hal ubana a makorishi, tsar̄a i tsar̄a ili i'ya i zuwukai uma. ¹² Tsa ciga i woko awonvoli wa. A un̄a u nala, tonoi iryoci i aza d̄ā a ka wusha ili i'ya Kashil̄a ka zuwamgbana i adama a upityanangu n ahankuri a le.

Kashil̄a ka tsu yan t̄ā i'ya u zuwamgbana i

¹³ An Kashil̄a ka yankai Ibirahi kazuwamgbani, u tsinai u yain ili i'ya u zuwamgbana i. U tsinai n kala ka ne, adama a d̄ā uza roku wā la u lai Kashil̄a wa. ¹⁴ U danai, "Mpa, Magono ma Zuba ma zuwuka vu ta un̄a u shinga, kpm̄ ma nakā vu t̄ā ntsikaya ushani!" ¹⁵ Ibirahi vanai u wene ushad̄angu u ukuna vi n ahankuri, aku u tsar̄ai ili i'ya Kashil̄a ka zuwamgbana i.

¹⁶ Ama a ka tsina baci, n uza d̄ā u la le tsupige d̄ā a tsu tsina. Utsina u le u wenike t̄ā ili i'ya a danai vi mayun d̄ā, kpm̄ u tsu tuko t̄ā utyoku u kananamgbani. ¹⁷ Kashil̄a dem u tsina t̄ā tsar̄a ama d̄ā a ka wusha ili i'ya u tsinakai vi, a reve mayun d̄ā bawu wa savadā ili i'ya u fobusoi. ¹⁸ Ili i re i na yi ya savadā wa: Kashil̄a ka yan ka ban wa, u zuwamgbana baci. Kpm̄ u tsina baci, wa yan ka ban wa. Ili i na yi i tsu gbamatangusu tsu t̄ā atsu aza d̄ā tsu sumai ubana a asu u Kashil̄a tsar̄a u wusa tsu. I tsu nakā tsu t̄ā ucira tsu b̄anā uzuwa u uma u d̄ā u nakā tsu. ¹⁹⁻²⁰ Uzuwa u uma u nala wā t̄ā n ugbami a uma u tsunu, tyoku d̄ā kashamkpatsu ka kpatsu ka tsu shamkpā kpatsu a asu u te. Uza d̄ā tsari n uzuwa u uma u tsunu ara ne, aya Yesu, uza d̄ā walai a asu u kunya ka a b̄ar̄akpai a utsutsu ubana a Asu u d̄ā u Lakai Uwulukpīt̄ a zuba. Adama a tsunu a d̄ā u yain nala. U wokoi Magono ma Adar̄akpi ubana, kadar̄akpi ucun u Malikisada.

7

Malikisada kadarakpi

¹ Malikisada na vi magono ma ilyuci i Salem ma, kpm kdarakpi ka Kashila ka Zuba ka. A'ayin a da Ibrahi lyai kuvon ku ngono n nishi wa gono a kuwa, Malikisada wuta ta u ba u zuwuka yi unā u shinga. ◇
² Aku Ibrahi naka yi i te a asuvu a ili kupa a asuvu a gba i'ya dem u tukoi a asu u kuvon vi. Ili i kagita i'ya tsa ciga tsu dana a kaci ka Malikisada i'ya, kalen ka kala ka ne ka "magono ma ma yansa ili i maci." Aya dem "magono ma ndishi n shinga," kpaci kalen ka Salem ka "ndishi n shinga." ³ Ko uza u reve tata ko mma u Malikisada wa. Ko uza wa la kpm u reve asu u da a wutai wa, ko a'ayin a da a matsa yi, ko kpm a'ayin a da u kuwai wa. Wa ta tyoku u Maku ma Kashila kpm wa woko ta kdarakpi ubana.

⁴ Wene ve tyoku da Malikisada wari n tsupige! Ko Ibrahi, makoshi ma cau ma pige ma aza a Isara'ila, u reve ta tyoku da Malikisada wari n tsupige a'ayin a da u naka yi i te a asuvu a kupa a ili i'ya u tsarai a asu u kuvon. ⁵ Mele ma wenishike ta u kana ta mmuku n tsikaya ma Ibrahi n naka mmuku n tsikaya n Levi† n da mari adarakpi ili i te a asuvu a kupa a ili i'ya a tsarai, ko an u woko mmuku n tsikaya m Ibrahi n da dem. ⁶ Malikisada wa a asuvu a kaletsu ka aza a Levi wa, shegai u wusha ta i te a asuvu a kupa ara Ibrahi. Kpm u zuwuka ta Ibrahi unā u shinga, uza da u wushai kazuwamgbani icun kau-kau ka Kashila. ⁷ Ya dem u reve ta an uza da baci wari n ucira u da wa zuwuka uza roku unā u shinga, u la ta uza da wa wusha unā u shinga vi tsupige. ⁸ Adarakpi a tsu wusha ta i te a asuvu a kupa a ili i'ya ama a tsarai, ko an u woko ele dem aza da a ka kuwa alyā. Shegai gba n nala, Malikisada la le ta tsupige, kpaci Tagarada u Kashila u wenishike ta an wari n uma. ⁹ Tsa fuda ta gbam tsa dana an mmuku n tsikaya n Levi, aza da a tsu wusha i te a asuvu a kupa yi, ele dem a naka ta i'ya an Ibrahi nakai vi. ¹⁰ Kotsu a matsa Levi wa, shegai aya pini a ikyamba i makoshi ma cau ma ne Ibrahi a'ayin a da Malikisada gawunsai n Ibrahi vi.

¹¹ Ko an u woko Mele ma Musa ma danai, u kana ta kdarakpi ka woko matsikaya ma

Levi, adarakpi yi a ka fuda a ka zuwa ama a woko ama a maci wa. Adama a nala u kana ta a tsara kdarakpi tyoku u Malikisada, shegai uza da u wutai a kumaci ku Haruna wa. ¹² Iacun i kdarakpi ka roku kau ka wuta baci, u kana ta Mele ma savada dem. ¹³ A kaci ka Kawauwi ka tsa dansa ukuna u na vi, uza u kaletsu ka roku kau. Ko uza a asuvu a kaletsu ka nala ki kotsu u yan manyan tyoku u kdarakpi a asudarakpa wa. ¹⁴ Ya dem reve ta an u wutai a asuvu a kaletsu ka Yahuza,† kpm kotsu Musa wari u dana an ko kdarakpi ka te ka wuta a kaletsu ka nala ki wa.

Kawauwi ka ta tyoku u Malikisada

¹⁵ Na woko ta a kateshe karara an kdarakpi ka roku ka tuwai tyoku u Malikisada. ¹⁶ A isa vuma u nala vi kdarakpi adama a akaya a ne ko kpm adama a mele wa, shegai adama a ucira u uma u da bawu a ka wacinsa. ¹⁷ Tagarada u Kashila u yan ta kadyanshi a kaci ka ne, "Avu kdarakpi ka hal ubana, tyoku da Malikisada wari kdarakpi." ◇

¹⁸ Gogo-na a zuwa de mele ma cau a ikengi, kpaci ma n ucira wa, kpm ma woko ili i gbani. ¹⁹ Mele ma Musa ma zuwa ko ndya wa i woko i maci wa. Shegai gogo-na Kashila ka naka tsu ta ili i shinga i'ya tsa zuwuka uma. Nala kpm tsari a uraba evu n Kashila.

²⁰ Kashila ka tsinai u da Kawauwi ka woko ta kdarakpi hal a ubana, shegai u yanka ko kdarakpi ka te nala wa. ²¹ A kaci ka Yesu ka koshi u danai,

"Mpa, Magono ma Zuba, n tsina ta, kpm ma savada katakasuvu ka va wa, ko kenu.

"Avu kdarakpi ka hal ubana." ◇

²² Yesu da zuwai kazuwamgbani ka shinga ka nala ki ka woko mayun, kpm kazuwamgbani ki ka la ta ka Kashila ka yankai Musa.

²³ Caupa, kdarakpi ka kuwa baci, wa lya kelime n uwoko kdarakpi wa. Adama a nala a da a tsarai adarakpi ushani. ²⁴ Shegai Yesu woko ta kdarakpi ubana, tsudarakpi tsu ne tsa kotso wa. ²⁵ Adama a nala, aya wari gogo-na hal n maco, uza da wa fuda wa wauwa aza da a ka tuwusa a asu u Kashila a kukere ku ne. Wa ta n uma hal ubana tsara u folusuko le Kashila.

²⁶ Yesu da icun i Magono ma Adaraki ma tsa ciga, kpaci u tsu banga tsu ta a ure gba. Ili i'ya u tsu yan i tsu zuwa ta Kashila ka pana kayanyan. Wa n unyushi wa. Kashila ka pecene yi ta n ama a likimba aza a unyushi u cingi. U naka yi asu u da u lakai tsupige gba gba a zuba. ²⁷ Wa tyoku u Ngono ma Adaraki n da n buwai wa, aza da kain dem she a yan udaraka adama a unyushi u cingi u le n unyushi u cingi u ama da a buwai. Shegai kuten ka koshi Yesu nakai kaci ka ne tyoku u udaraka a zuba u mawandambani adama a ama, kpam u lobono ta hal ubana. ²⁸ Mele ma wushuku ta vuma u woko Magono ma Adaraki ko an u woko vuma shadangu wa. Kashila ka naka ta Musa Mele a kagita. An nala u wurai, aku u tsinai u zuwai Maku ma ne uza da wari ushadangi ma woko Magono ma Adaraki hal ubana.

8

Kawauwi ka Magono ma Adaraki

¹ Ili i pige i'ya tsa dansa i'ya na: Tsa ta n Magono ma Adaraki uza da u dusuki a ulyaki u karatsu ka tsugono ka Kashila Uza u Uciru Gba a zuba. ² Magono ma Adaraki ma tsunu a Asu u da u Lakai Uwulukpi u da wa gbashu, asu u ulya u kayala u mayun u da Kashila ka yain, ama da a yain asu vi wa.

³ Magono ma Adaraki dem ma ta n manyan ma unakasa kune n udarakupusa ubana a asu u Kashila. Nala dem Magono ma Adaraki ma tsunu u kana ta dem u naka Kashila kune ku ili i roku. ⁴ Wari baci na a likimba, wari wa woko kadaraki wa ko kenu, kpaci adaraki a da pini na, aza da a ka tono Mele a asu u unaka Kashila kune. ⁵ Manyan ma adaraki a ka yan, iryoci i'ya koshi ko kpam kulu ka ili i'ya i'ari a zuba ka. Ili i te i'ya dem n Musa. An Musa wa fobuso uyan Katani ka Kavasuu, Kashila ka tonuko yi, "Ciba a'ayin a da wari a masasa, n tonuko vu ta derere tyoku da va yan ka. Vu kirana vu yain ka nala derere." ⁶ Shegai manyan ma tsadaraki ma Kashila ka nakai Yesu ma la ta ma a nakai adaraki a da a buwai. Aya ka'uwu ka mere ka kazuwambani ka savu ka Kashila n ama, kpam kazuwambani ka nala ki ka la ta ka cau. Nala u woko ta an

ili i'ya Kashila ka yain a kazuwambani ka savu i la ta i ka cau.

⁷ Kazuwambani ka kagita kari ka fuda baci ka yain ili gba, ili i'a la i'ya ya zuwa a yain ka ire wa. ⁸ Shegai Kashila n kaci ka ne u wenei ka tyoku da ka gain ka woko wa, da u danai:

"N tonuko da, a'ayin a'a ta a utuwa,

a da ma yan kazuwambani ka savu

n aza a Isara'ila n aza a Yahuza.

⁹ Kazuwambani ka na ka woko icun i kazuwambani ka n yain n akaya a le,

an n kana le n akere n wutukpa le a uyamba u Masar wa.

Shegai a tono ka wa,

aku n kpatalaka le kucina.

¹⁰ A'ayin a ka tuwa ta a da ma yan kazuwambani ka savu

n aza a Isara'ila.

Mpa, Magono ma Zuba, ma zuwa ta mele ma va

a asuvu a le tsara a reve ma,

kpam ma korongu ta ma a atakasuvu a le tsara a toni ma.

Ma woko ta Kashila ka le,

kpam a ka woko ta ama a va.

¹¹ Ama a ka doku kpam a wenishi ke atoku a le wa, a dana,

'Revei Magono ma Zuba,'

kpaci gba a ka reve mu ta,

ili i'ya i kana i uza u kenu ubana uza da u lakai kalen gba.

¹² Kpaci ma cimbusuka le ta tsicingi tsu le

kpam ma doku ma ciba unyushi u cingi u le wa, ko kenu." ¹³

An Kashila ka yain kadyanshi ka kazuwambani ka savu ki, ka cau ka ka buwa kpam n manyan wa. Ko ndya baci i kutsai kpam i wowoi, i yan la vi de evu n upuwan.

9

Mele ma cau a kaci ka ulya kayala

¹ A kazuwambani ka kagita ka Kashila ka yain n aza a Isara'ila, u tonuko ta ama derere tyoku da a ka lya kayala, kpam dem u tonuko le ta tyoku da a ka yan Katani ka Kavasuu, asu u da a ka lya kayala ki.

² A yan ta katani ka a pecei apashi a re. A asuvu a kapashi ka kagita a asu u da kashamkatsu ka macikaluu n teburu u da

a tsu zuwusa iburodi i uwulukpi i'ya a tsu tukuso kune a asu u Kashilā u da. Kapashi ka na ka a isaī Asu u Uwulukpi. ³ Kunya ku ubarakpa a utsutsu ka ka pecei a'unu ka pini. A isaī kapashi ka ire ki Asu u da u Lakai Uwulukpi.† ⁴ Asuvu a kapashi ka nala ki asudaraka u da a gbarai n zinariya u da pini, asu u da a tsu runukpusa ili i magulani. Kpam Akpati u Kazuwamgbani† u madanga, u da a kumanai n zinariya gba abon a ne wa ta dem pini. Asuvu a Akpati vi ili i tatsu i'ya pini: I kagita, magbodo ma zinariya ma a shadangi n mana† ma pini. Kpam kalangu ka Haruna ka ka topoi ka pini. Agbagala a atali a re a da a korongi Mele Kupa a da dem pini. ⁵ A zuba u Akpati vi a ruma ta pini a'ulu a ili i uma* i re i ashan i'ya ya wenike Kashilā ka ta pini. A barakpai ashan a le a zuba u kakimbatsu ka Akpati u Kazuwamgbani vi, a asu da Kashilā ka tsu cimbusa unyushi u cingi. Shegai tsa fuda tsa dana ko ili a kaci ka ukuna u nala vi gogo-na wa.

⁶ A kotso baci ufobuso ili gba nala, adarakpi yi a tsu bana ta asuvu a kapashi ka kagita kain dem a yain manyan ma le. ⁷ Shegai Magono ma Adarakpi ma koshi ma tsu uwa a asuvu a kapashi ka ire, kpam dem kuten ka u tsu yan nala a kayen. Wa uwa Asu u da u Lakai Uwulukpi bawu u banai mpasa wa. U tsu naka ta n da kune ubana a asu u Kashilā adama a unyushi u cingi u ne, n u da ama a yain bawu a revei. ⁸ Nala dem ure u da Kulu Keri ku tsu dana, Katani ka Kvasu ka buwa baci asu u ulya kayala, uza wa la wa uwa Asu u da u Lakai Uwulukpi yaa wa. ⁹ Naha iryoci i a'ayin a gogo-na i'ya. Nala u wenike ta an kune n udarakpa u da a nakasai wa fuda wa zuwa katakasuvu ka uza da wa la yaya kayala ka woko sarara tyoku da u gain ka woko wa. ¹⁰ Ili i'ya i zuwai nala tani i'ya, an u wokoi ili i nala yi ukuna u ilikulya n kuso n ubacangusu u da. Mele ma na mi adama a ikyamba a da, kpam Kashilā ka zuwai a toni ma hal utuwa a'ayin a ure u savu u ne.

Mpasa n Kawauwi

¹¹ Gogo-na Kawauwi ka woko de Magono ma Adarakpi a zuba u ili i shinga i'ya i rawai. U uwai a asu u ulya kayala a zuba u da lai tsulobo. Akere a ama a da a yain u da wa,

* ^{9:5} Zinariya da a rumai tsara u woko ili i na yi hal n ashan. N Tsigana “kerubobin” da a tsu isa i'ya.

kpam dem kabon ka likimba ka wa. ¹² Kuten ka kpam a'ayin gba u bankai mpasa a Asu u da u Lakai Uwulukpi, shegai mpasa ma nryadiga na ndyondyom n da wa. U bidyai mpasa n ne, an u yain nala, u tsaraka tsu uwusa u da bawu wa kotso. ¹³ Caupa, ama a'a baci n ashinda, ikyamba i le i tsu woko ta uwulukpi kadarakpi ka vishanasaka le baci mpasa ma nlala n aboburo kpam u polusuko le baci kakomo ka a tsarai a manuku ma kanaka ma a runukpai. ¹⁴ Shegai Kawauwi ka yan unyushi u cingi wa ko kenu, aku u nakai kaci ka ne kune ubana a asu u Kashilā asu Kulu Keri ka kari n uma u da bawu wari n utyoku. Ili i'ya i zuwai mpasa n ne n lai ucira cika da la vi, aku u zuwai atakasuvu a tsunu a wokoi uwulukpi a asuvu a ili i'ya ya tuko ukpa. Gogo-na tsa fuda ta tsa gbashika Kashilā Uza u Uma!

¹⁵ Adama a nala Kawauwi ka ka'uwi ka mere ka kazuwamgbani ka savu, tsara aza da Kashilā ka isaī a tsara una u shinga u da bawu wa kotso, u da Kashilā ka yain kazuwamgbani. Ili i na yi u yan ta i'ya an Kawauwi ka kuwai da u wutukpai ama a asuvu a unyushi u da a yain an a ka tono kazuwamgbani ka kagita.

¹⁶ Uacun u kazuwamgbani ka na, ka ta tyoku da vuma u tsu korongu tagarada wa ciga baci a pecei udokuyan u ne u tuwa u kuwa baci. Shegai a ka pece u da wa she a'ayin a da ya dem u revei an vuma vi u kuwai. ¹⁷ Tagarada vi wa n ucira wa she uza da u korongi u da vi u kuwa. Uza wa la wa fuda wa wusha ili i vuma vi wa, wa baci n uma. ¹⁸ Ili i'ya i zuwai bawu kazuwamgbani ka kagita ka shamga i'ya la vi she na mpasa ma ukpa. ¹⁹ An Musa tonukoi ama gba Mele mi, aku u kenei mpasa ma ndyondyom na nryadiga u bolomgbonoi n mini. U bidyai tsileme tsu ncon tsa a gonukoi san kpam u bidyai avuku a maderiweni† u vishanangusuki zuba u tagarada u Mele n ama gba. ²⁰ U danai, “Mpasa n da n shamkpai kazuwamgbani ka Kashilā ka danai i toni n da na.” ²¹ Nala dem Musa vishanangusi mpasa a Katani ka Kvasu n ili i'ya gba a tsu yanka manyan a asu u ulya kayala. ²² Mele mi ma danai gba ko ndya wa a vishanaka i'ya mpasa tsara i woko uwulukpi. Kpam Kashilā ka cimbusa unyushi u cingi bawu

mpasa ma ukpa wa.

Ukpa u Kawauwi u takpa ta unyushi

²³ Ili i'ya i zuwai a wulukpei Katani ka Kavasuf n ili i'ya i'ari pini na mpasa ma nnama i'ya gai la vi. Naha gba iryoci i ili i'ya i'ari a zuba i'ya koshi. Shegai udarakpa u da u tsu zuwa ili i zuba i woko uwulukpi u la ta udarakpa u nnama. ²⁴ Kawauwi ka uwa a Asu u da u Lakai Uwulukpi u da ama a yain wa, ili i'ya i'ari iryoci i ili i'ya i'ari a zuba koshi. U banai a zuba vi kpam gogo-na nte u wari de n Kashila wa banga tsu. ²⁵ Adama a da wa rongo u nakasa kaci ka ne maco da u banai a zuba wa, tyoku da Magono ma Adarakpi ma likimba ma tsu rongo u uwusa a Asu u da u Lakai Uwulukpi kayen dem tsara u yain udarakpa u manama. ²⁶ A da baci wari u yain udarakpa u kaci ka ne kayen dem, an wari u pana ikyamba ushani ili i'ya i bidyai a'ayin a da yain likimba. Shegai a una u nala, u tuwai kuten koshi evu n makorishi ma a'ayin, tsara u takpa ucira u unyushi u cingi ubana, an u kuwai tyoku u udarakpa adama a tsunu. ²⁷ U kana ta ya dem u kuwa kuten, aku Kashila ka yanka yi afada. ²⁸ Kuten ka Kawauwi ka kuwai koshi, tsara u takpa unyushi u ama ushani. Shegai u gono baci, unyushi u cingi u da wa takpa wa. Tuwa da wa tuwa tsara u wauwa aza da a ka vana yi.

10

Udarakpa u buwa kpam wa

¹ Mele ma Musa tyoku u kulu ku ili i maci i'ya ya tuwa da mari. Shegai kulu ku nala ki ka ili i maci yi wa, kpaci ka wutukpa ama asuvu a unyushi u cingi u le wa, ko an u woko i tsu yansa udarakpa kayen dem. ² Mele mari ma zuwa le baci a woko sarara tyoku da u gain a woko, she a'ari a asaka uyansa udarakpa. Kashila kari ka za ta unyushi u cingi u aza da a ka lya kayala kuten kpam a'ayin gba, uyawunsa u atakasuvu a le kpam wa yan n ashinda wa. ³ Shegai nala wari wa! Udarakpa u naha vi cibusa u da u tsu zuwa a cibusa unyushi u le kayen dem. ⁴ An u woko mpasa ma aboburo na nryadiga ma fuda ma takpa unyushi u cingi wa, ko kenu.

⁵ An Kawauwi ka tuwai a likimba, u tonokoi Kashila,

◇ 10:7 Ishp. 40:6-8. ◇ 10:17 Iri. 31:33-34.

“Va ciga udarakpa u nnama n kune ku ilya wa.

Shegai vu naka mu ikyamba tsara n panaka vu.

⁶ Nnama n da a runukpai a asudarakpa n kune adama unyushi u cingi, vu tsu pana kayanyan ka le wa.

⁷ Aku n danai, ‘Mpa na, n tuwa ta n yanka vu ili i'ya va ciga, Kashila, dere tyoku da a korongi a kaci ka va a Tagarada u Kashila.’ ” ◇

⁸ Kawauwi kari ka dana ta bacipa, “Va ciga udarakpa n kune wa, kpam vu tsu pana u da kayanyan wa. Va ciga udarakpa u urunukpa n kune ku takpa unyushi u cingi wa.” (Udarakpa u na vi gba Mele ma ma zuwai a yain u da.) ⁹ Aku u danai, “Mpa na Kashila, n tuwa ta n yain ili i'ya va ciga.” Adama a nala, Kashila ka takpai gba udarakpa u kagita, tsara u zuwa udarakpa u ire. ¹⁰ An Yesu Kawauwi u yain ili i'ya Kashila ka ciga yi u yain, tsu tsara uza u unyushi u cingi an u yankai ikyamba i ne udarakpa kuten koshi kpam gba a'ayin.

¹¹ Caupa, adarakpi a yansai manyan ma le kain dem, a lyai kapala n udarakpusa u da bawu wa takpa unyushi u cingi. ¹² Shegai Kawauwi ka nakai kaci ka ne u woko udarakpa u shinga kuten koshi u da wa yan manyan bawu utyoku. Gogo-na wa ta ndishi a ulyaki u Kashila. ¹³ Kpam nte wa rongo de hal she Kashila ka zuwa atokulalu a ne a kere ka adeshikpetsu a ne. ¹⁴ N udarakpa kuten ku nala ki, u zuwai ama a woko uwulukpi hal ubana tyoku da u gain a woko, aza da Kashila ka zuwai a woko ama a ne.

¹⁵ Kulu Keri ku tonuko tsu ta dem ukuna u na. U gita ta u danai:

¹⁶ “Magono ma Zuba ma danai, ‘A'ayin a ka tuwa ta a da ma yan kazuwamgbani ka savu n ele.

Mpa, Magono ma Zuba, ma zuwa ta mele ma va a atakasuvu a le kpam ma korongu ta ma a asuvu a le tsara a toni ma.’ ”

¹⁷ Aku u doku u danai:

“Ma doku kpam ma ciba unyushi u cingi u le

n ili i cingi i'ya a yansai wa, ko kenu.” ◇

¹⁸ A'ayin a da baci Kashilā ka cimbusai unyushi u cingi, ili i'a la ya zuwa kpm a yain udarakpa wa.

Lya kapala n upityanangu n Kashilā

¹⁹ Ama a va, tsa uwa ta a Asu u da u Lakai Uwulukpi* bawu uwonwo adama a mpasa n Yesu. ²⁰ U naka ta ikyamba i ne tsara i kukpunka tsu ure u savu u da wa banka uza a asu u uma! Kpm ure u na u banka tsu ta asuvu n kunya ka a barakpai a utsutsu, Kawauwi ka la vi. ²¹ Tsa ta n Magono ma Adarakpi ma pige uza da wa lya tsugono tsu kuwa ku Kashilā a zuba. ²² Adama a nala, tsa fuda ta tsa bana evu n Kashilā. Tsu yain nala n katakasuvu ka te kpm bamu n malala. Mpasa n Kawauwi n za ta atakasuvu a tsunu, kpaci a da a tsu rongo ta ucibusu n ili i cingi i'ya tsu yansai, shegai u woko ta yavu a za tsu ta gba gba n mini ma mari uwulukpi. ²³ U kana ta tsu kana uzuwa u uma u da tsu danai u tsunu u da n ugbami, kpaci tsu wushuku ta Kashilā ka yan ili i'ya u zuwamgbani. ²⁴ Asakai tsu yawunsai ka'bolo tyoku da tsa wenike uciga a asu u ama n uyansa ili i shinga. ²⁵ Ama roku a tsu bolomgbono a asu u ulya kayala wa, shegai tsu yain tyoku u le wa. Tsu lyai kapala n ugbamatangusu atoku a tsunu, an u wokoi tsu revei kain ka ugonu u Asheku ka yan de evu.

²⁶ Tsu lya baci kapala n uyansa unyushi u cingi daun cina tani tsu reve de ukuna u mayun, udarakpa wa kpm la u da a ka doku a ka yan adama unyushi u cingi wa. ²⁷ A una u nala, ili i'ya i buwai she tsu vana n uwonwo afada a da a ka tuwa n akina a kasudugbate cika a da a ka wacinsa atokululu a Kashilā! ²⁸ Ama a re ko ama a tatsu a sapula baci uza an u 'yuwain utono Mele ma Musa, she a wuna yi bawu iyali. ²⁹ Uza u 'yuwan baci unaka Maku ma Kashilā karinga, nala u la ta u'yuwan Mele ma Musa tsicingi. Kpm uza tuko baci mpasa n kazuwamgbani n da ma gonuko tsu uwulukpi uwono, u la ta dem u'yuwan Mele ma Musa tsicingi. Kpm hal n gogo-na, uza wisha baci Kulu Keri uza da u tsu wenike tsu ukuna u shinga, u la ta dem u'yuwan Mele ma Musa tsicingi. Icun i ama a nala, mavura ma le ma la ta ma uza da

'yuwain utono Mele ma Musa. ³⁰ Tsu reve ta Kashilā ka danai, "Ma yan ta aza da a yain ukuna u cingi mavura. Ma tsupa le ta." Kpm dem u dana ta, "Magono ma Zuba ma yanka ta ama a ne afada." ³¹ Ili i uwonwo i'ya cika vuma u rukpa baci a kukere ku Kashilā Uza u Uma.

³² Cifa n a'ayin a da a wurai, a'ayin a da i gitai urotsongusu ukuna u mayun u Kashilā. I kawunki na mmodu kabolo n upana u ikyamba i lyai kapala n uyan ucira. ³³ Roku she a foro da kpm a wishisa da a kapala ka kakuma ka ama. Roku tani i banga aza da a ka so mavura ucun u de. ³⁴ I pana ta iyali i aza da a zuwai a kuwa ku a'ali. A wusa da baci ili i'ya i'ari n i'ya, i tsu kawunku ta n ipeli, kpaci i reve ta i'ari n ili i shinga i'ya ya barakpa ubana, ya vana da.

³⁵ Adama a nala, kotsu i asaka upityanangu n Asheku wa, ko ndya baci i gitai, kpaci i lya baci kapala n ugbama asuvu ya ta ta katsupi ka pige. ³⁶ Rotsongusi akawunki gogo-na, tsara i yain ili i'ya Kashilā ka ciga, kotsu i wushi ili i'ya u yain kazuwamgbani. ³⁷ Tyoku da Tagarada u Kashilā u danai,

"A ka barakpa wa, uza da wa tuwa vi wa tuwa ta.

Wa barakpa wa.

³⁸ Ama da Kashilā ka wushuki n ele a ka yan ta uma

adama upityanangu u le.

Shagai u tsu pele n uza da u kpatalaka yi kucina wa." ³⁹

³⁹ Shegai atsua aza da a kpatalai kucina a ka kuwa a lya wa. Tsu pityanangu ta n Kashilā, kpm adama a nala, u wauwa tsu ta.

11

Upityanangu

¹ Aza da a pityanangi n Kashilā a'ari n malala an wa naka le ili i'ya a zuwai uma wa. A reve ta ili i'ya bawu kotsu a wenei mayun da. ² Kashilā ka wushunku ta ama a'ayin a cau adama a upityanangu u le.

³ An tsari n upityanangu, da i zuwa tsu tsu reve an a asu u kadyanshi da Kashilā ka yain likimba n ili i'ya i'ari pini gba. An u yain

* 10:19 Kunya ka a barakpai a utsutsu vi, ku pecene ta Asu u Uwulukpi n Asu u da u Lakai u Uwulukpi u Kuwa ku Kashilā. Ku kara ta a'ayin a da Yesu kuwai tsara u wenike an Kashilā ka wushunki ko ya wa u tuwa ara ne karara. ^{10:30} U.M.I. 32:35-36. ^{10:38} Hab. 2:3-4.

nala, u yain manyan n ili i'ya bawu uza wa wene, tsarā u yain i'ya tsa wene.

⁴ An Habila† wari n upityanangu, da i zuwai u yain udarāka a ure u da u lai u Kayinuf tsulobo ubana a asu u Kashilā. Kashilā ka danai u pana ta kayanyan ka kune ku ne, aku u isa yi vuma u maci. Ko an u wokoi Habila kuwai caupa, aya pini wa dansa ara tsunu adama upityanangu u ne.

⁵ An Anuhu wari n upityanangu, da i zuwai Kashilā ka canga yi ubana a zuba bawu u kuwai. A wene ikyamba i ne wa, an Kashilā ka canga yi ka laza ga yi vi. Tagarāda u Kashilā u danai, kahu Kashilā ka canga yi ubana a zuba, u zuwa ta Kashilā ka panai kayanyan ka ne. ⁶Upityanangu wa baci la wa, uza wa la wa zuwa Kashilā ka pana kayanyan wa. Uza da baci dem wa tuwa a asu u Kashilā, u kana ta u yain n upityanangu an Kashilā kari n uma, kpam u wushuku an Kashilā ka wenike kaci ka ne tyoku u katsupi a asu u uza da baci dem wa bolo yi mayun.

⁷ An Nuhuf wari n upityanangu, da i zuwai u panai an Kashilā ka rono yi atsuvu a ili i'ya bawu kotsu u wenei. U panakai Kashilā kpam u shei kpatsu ku pige tsara u wauwa aza a kuwa a ne. Asu u upityanangu u ne u da, u wenikei likimba an a nusai, kpam asu u upityanangu u ne u da u wokoi asuvu a aza da a gonukoi ama a maci a asu u Kashilā.

⁸ An Ibrahi wari n upityanangu, da i zuwai u panakai an Kashilā ka isa yi u bana a asu u roku u da Kashilā ka yain kazuwamgbani wa naka yi. U asakai uyamba u ne, kpam u reve asu u da wa bana wa. ⁹ An Ibrahi wari n upityanangu, da i zuwai u rongoi a iyamba i kazuwamgbani tyoku u kamoci a uyamba u tsumoci. U rongoi pini a katani, nala dem Ishaku n Yakubu aza da a lyai agadu a ne, Kashilā ka naka le ucun u kazuwamgbani ka te. ¹⁰Ibrahi yain nala an wa vana u uwa ilyuci i pige i'ya Kashilā ka fobusoi kpam u mai i'ya ya rongoi ubana.

¹¹ An Saratuf kabolo n Ibrahi a'ari n upityanangu, da i zuwai a tsarai maku ko an u wokoi a kutsai cika kpam Saratu madari ma. Ibrahi pityanangu ta Kashilā ka yan ili i'ya u yain kazuwamgbani. ¹²Vuma u na u kutsa wa wa, eyi n kakushe unā u te u da a'ari, shegai gba n nala u wokoi makoshi

ma cau ma ama ushani. Mayun, a'a ta n kakuma ushani tyoku u atala a zuba ko tani kayala ka ikengi i kushiva, kpam a'ari ukece wa.

¹³Gba ama a na a da a'ari n upityanangu vi a kuwai bawu a wushai ili i'ya Kashilā ka yanka le kazuwamgbani. A yan ta ipeli an a wenei ili i na yi ya tuwa, ko i'ari mbari. A da ele amoci a da a likimba u na. ¹⁴Ama a dana baci ili icun i nala, wenike da a wenikei a ka bolo uyamba u roku u da wa woko u le. ¹⁵A'ari a ka yawunsa baci a kaci ka uyamba u da a asakai vi, ko i te i'ari ya bishinka le ugoni pini wa. ¹⁶Shegai asu u da u lai tsulobo u da a ka bolo. U da pini a zuba. Ili i'ya i zuwai bawu Kashilā ka tsu pana uwono a isa yi baci Kashilā ka le, kpaci u fobusoko le ta ilyuci i pige.

¹⁷ An Ibrahi wari n upityanangu, da i zuwai wari u fobusi u yain udarāka n Ishaku an Kashilā ka kondo yi. Ibrahi da Kashilā ka yankai kazuwamgbani ki, shegai u fobuso ta u naka maku ma te ma ne koshi tyoku u udarāka. ¹⁸Caupa, Kashilā ka tonuko yi ta, “Mmuku n tsikaya n da n yanka vu kazuwamgbani ki a asu u Ishaku u da a ka wuta.” ¹⁹Ibrahi bidya ta Ishaku kuwa baci, Kashilā ka fuda ta ka 'yangasa yi u woko kpam n uma. U woko ta yavu a asuvu a akushe a da u gonoi u tsarai Ishaku vi.

²⁰ An Ishaku wari n upityanangu, da u zuwukai mmuku n ne n re, Yakubu n Isuwa unā u shinga. U reve ta Kashilā ka yanka le ili i shinga a kapala.

²¹ An Yakubu wari n upityanangu, da i zuwai an u yain evu n ukpa u pityanangi n kalangu ka ne u lyakai Kashilā kayala, kpam dem u zuwukai mmuku n re n Isuhuf unā u shinga.

²² An Isuhu wari n upityanangu, da i zuwai an u yain evu n ukpa u yain kadyanshi ka a'ayin a da aza a Isara'ila a ka asaka Masar. Aku u tonuko le a pura atele a ne a ka laza baci.

²³ An isheku i Musa i'ari n upityanangu, da a sokongu yi uwoto u tatsu an a matsa yi. A wenei Musa lobono wa wa, kpam a pana uwonvo u da a ka 'yuwan utono udani u magono wa.

²⁴ An Musa wari n upityanangu, da i zuwai an u gbonguroi u 'yuwain a isa yi maku

ma makere ma magono ma Masar. ²⁵ U dangasai u soi mavura n ama a Kashila, n u da wa pana kayanyan ka unyushi u cingi ka a'ayin kenu. ²⁶ U yawunsai, u la ta tsulobo u soi mavura adama a Kawauwi, n u da wa tsara kuzuwate ku Masar gba, kpaci katsupi ka Kashila ka ka tuwa ka wa vana. ²⁷ Adama a upityanangu u ne, u asakai Masar, kpam u pana uwonvo u upan u magono wa. Musa lyai kapala n akawunki yavu wa wene Kashila ka bawu uza wa wene. ²⁸ Adama a upityanangu u ne, u fobusoi Abiki a Upasamgbana u vishanasai mpasa a apashi a re gba n a zuba u utsutsu u kuwa, tsara kawuni ka ka tuko ukpa u wuna mmuku n kagita ma Isara'ila wa.

²⁹ An aza a Isara'ila a'ari n upityanangu, da a pasai Mala ma Shili a iyamba i ekpi. Shegai an aza a Masar a tonoi, gba le a kuwai asuvu a mini.

³⁰ An ama a Kashila a'ari n upityanangu, da a kyawunsai ilyuci i Jeriko a'ayin a shindere, aku kasaga ki ka wasai.

³¹ An Rahaf kashankala wari n upityanangu, da i zuwai u wushai aza a ukyawunsa iyamba aza a Isara'ila. Ili i'ya gai i zuwai bawu a wuna yi an a wunai aza da a 'yuwain upanaka Kashila da la vi.

³² Nda wa kpam ma doku n dana? Ma n a'ayin a da ma yan kadyanshi a kaci ka Gidiyo,† n Baraku, n Somso,† n Jafita, n Dawuda, n Sama'ila† na ntsumate wa. ³³ Aza da upityanangu u le u zuwai a lyasai iyamba ushani n kuvon. A yain ili i'ya i'ari dere aku a wushai ili i'ya Kashila ka yain kazuwamgbani. A kimbai anana a igabako.

◇ ³⁴ A cimbusai akina a kasudugbate. A lai a akere a aza da a ka ciga a wuna le n iburundu. Ko an u wokoi a'a n ucira wa, a wokoi aza a ucira. Acirani a da a asu u kuvon kpam a wacinsai asoje a amoci. ³⁵ A gonunko ta aka a roku akushe a le n uma a da a'ari a kuwai. Ama roku a so ta mavura cika, shegai gba n nala a 'yuwan ta uwusha utsara u kaci u da a ka naka le, tsara a tsara u'yangasa u da u lai tsulobo. ³⁶ A yankai aza da a wushuki n Kashila majari a cada le, a sirasai ama a roku n ikani kpam a ukusa le a kuwa ku a'ali. ³⁷ Aza roku a kuwai an varasa le n atali. Aza roku a kuwai an a kidamgbana le mere-mere. A wunai aza roku n iburundu. Aza roku a'a n ili i uka wa,

she abaci a ikpan i nlala. A rongoi n unambi, n a sukutasi le, n magori. ³⁸ Ama a na a rongo ta mai, hal gbam likimba u ratsa a rongo pini wa. A gengei a kakamba na nsasa, a kpawunsai a a'aburu n a'ele a iyamba.

³⁹ Ama a na yi gba a zuwai Kashila ka panai kayanyan adama upityanangu u le! Shegai ko n nala a kuwai bawu a wushai ili i'ya Kashila ka yain kazuwamgbani. ⁴⁰ Kashila ka fobusuko tsu ta ili i'ya i lai i le tsulobo, tsara a zuwa a woko uwulukpi kabolo n atsu tyoku da u gain tsu woko, shegai ele koshi wa.

12

Kubari ku Kashila

¹ Tsa ta n ama da a'ari iryoci i upityanangu ushani a ukyawan. Adama a nala asakai tsu sumai kalambale ka kari a kapala ka tsunu kotsu tsu shamgba wa. Tsu takpa asuvu a uma u tsunu gba ili i'ya ya kangu tsu uyan ili i'ya i gain tsu yain; wata, unyushi u cingi u da wa fuda u gonuko tsu a kucina.

² U kana ta tsu zuwa a'eshi a tsunu a asu u Yesu, uza da wari kagita ka upityanangu u tsunu, uza da kpam u gonukoi u da tyoku da u gain u woko. U soi mavura, kpam u kuwai a mawandamgbani. Shegai u wushuki n uwono yavu ili i roku i'ya wa, adama a mazanga ma wa tsara a kapala. Gogo-na wa de ndishi a ulyaki u karatsu ka tsugono tsu Kashila. ³ Yawunsai n iryoci i Yesu uza da u kawunki an aza a cingi a yanka yi tsicingi. Kotsu i wowo wa, lyayi pini kapala.

⁴ Kumodu ku de n unyushi u cingi ku rawa a wuna da wa. ⁵ Kotsu i asansa wa an Tagarada u Kashila u tonukoi mmuku n ne tsara u gbamatangusu le atakasuvu:

“Maku ma va, zuwa atsuvu, Magono ma Zuba ma yanka vu baci kubari. Kotsu vu wutukpa uma wa, wa bongo vu baci.

“Kpaci Magono ma Zuba ma tsu bara ta aza da wa ciga, kpam u yanka gba aza da u wushunki a woko mmuku n ne mavura.” ◇

⁷ Kawunki n mavura ma ya so, kpaci icun u mavura ma Tata ma. Maku ma la ma tata u ne u kpadai uyan mavura wa. Kirana da Kashila ka kirana n ada tyoku mmuku n ne.

⁸ Kashila ka tsu yanka ta gba mmuku n ne kubari, kpam u kpada vu baci ubarana u

wenike t̄a maku ma kateshe ma wari, avu maku ma ne ma wa. ⁹ Gb̄a tsunu ts̄a t̄a n isheku pini na a likimba aza da a tsu bara tsu, kpm̄a tsu tsu n̄aka le t̄a tsupige. U la tsulobo tsu n̄aka Tata u uma u tsunu tsupige ts̄ara tsu yain uma wa? ¹⁰ Isheku i tsunu i likimba a tsu bara tsu t̄a a a'ayin kenu a ure u da a wenei wari dere. Shegai Kashil̄a ka tsu bara tsu t̄a ts̄ara u b̄anga tsu tsu woko uwulukpi tyoku da wari. ¹¹ Kuḅari ka la ka ku yankpai a'ayin a da a ka yan ka wa, ka t̄a n̄a mb̄ala! A'ayin a da baci Kashil̄a ka yan le mavura ts̄ara u wenike le ili i'ya a yain i gan wa, kotsu a rotsongusu a yain dere kpm̄a a rongo n̄a ndishi n shinga.

Panakai Kashil̄a

¹² I woko t̄a usorukpi, adama a nala doki kpm̄a i gbamatangu kaci ka de. ¹³ Lapulukai kaci ka de ure mai. Ts̄ara aza da a ka tono da a taḁats̄a wa, ko an u wokoi a'ari awunu n usorukpi u ikymba ts̄ara a ts̄ara ucira.

¹⁴ I maṁsa i rongo n̄a ndishi n shinga n ama gb̄a, kpm̄a i maṁsa i rongo n uwulukpi. Uza da baci dem bawu uma u ne wari uwulukpi, wa wene Magono ma Zuba wa. ¹⁵ Kiranai ts̄ara uza u namba ukuna u shinga u Kashil̄a wa. Kiranai kotsu kami ka ahali a cingi ka yain a asuvu a de wa. Icun i nala yi ya nangasa t̄a ama a asuvu a de ushani. ¹⁶ Kiranai kotsu uza u te u de u yain tsishankala wa, ko tani u 'yuwan utono Kashil̄a tyoku da Isuwa yain wa. Isuwa da maku ma pige ma Ishaku, kpm̄a wari wa ts̄a t̄a gb̄a ili i'ya tata u le wari n i'ya, shegai u dengei i'ya a un̄a u kapara ka kpayan. ¹⁷ I ciba t̄a an Isuwa yain ili i na yi, wari wa ciga tata u le u zuwuka yi un̄a u shinga, shegai tata u ne u 'yuwain. Kpm̄a ili i'la la wa yan u savaḁa ukuna vi wa, ko an u foloi tata u ne n kushen n meshi. ◇

¹⁸ Eḁa tyoku u aza a Isara'ila aza da a tuwai a Masasa ma Sinai' da i'ari wa, a asu u da a ka wene kpm̄a a sawa. Mari ur̄ana n akina, karimbi ka kimbai ma dan n kabatarakpa. ¹⁹ A panai mawura ma kavana n kalagatsu. An ama a panai kalagatsu a foloi Kashil̄a ka asaka kadyanshi, ²⁰ kpaci a fuda a kawunku wa, an u danai, "Ko manama ma baci ma sawai masasa mi, u kana t̄a a varasa ma

a wuna." ◇ ²¹ Musa n kaci ka ne dem u giruwa t̄a cika adama a ili i'ya u wenei an u danai, "N pana t̄a uwonvo cika kpm̄a ma jeke ikymba." ◇

²² Shegai gogo-na i tuwa de a Masasa ma Sihiyona, ilyuci i pige i Kashil̄a Uza u Uma n Urishelima u da wari a zuba. Wata, a asu u atsumate a zuba a da kakuma ka le bawu kari ukece a bolomgbonoi a yain ipeli. ²³ I tuwa t̄a a asu u kabolo ka mmuku n Kashil̄a yavu gb̄a de mmuku n kagita n ne n da a'ari. A korongu t̄a a'ala a le gb̄a a zuba. I tuwai a asu u Kashil̄a uza u afada u ama gb̄a. Kpm̄a i tuwai a asu u a'ulu a aza a maci aza da a kuwai caupa, kpm̄a Kashil̄a ka gonuko le tyoku da wa ciga le a woko. ²⁴ I rawa de asu u Yesu, ka'uwu ka mere ka kazuwangbani ka savu a asu u Kashil̄a n ama. Mpasa n Yesu n da a vishan̄asai tyoku u udarakpa n da mari n akani a da a lai mpasa n Habila.*

²⁵ Adama a nala, kiranai kpm̄a kotsu i 'yuwan upanaka Kashil̄a wa, a'ayin a da baci wa dansa. Aza a Isara'ila a 'yuwan yi upanaka an u rono le atsuvu a'ayin a da a'ari a likimba, kpm̄a a la wa. Adama a nala, u tsunu wa la t̄a tsu kpatalaka baci Kashil̄a uza da wari a zuba kucina an wa rono tsu atsuvu. ²⁶ An u yain kadyanshi caupa, kalagatsu ka ne ka gbaḁa t̄a likimba, shegai gogo-na u yan t̄a kazuwangbani, "Ma doku t̄a kpm̄a n gbaḁa kuten, shegai likimba da koshi wa, hal n zuba dem." ◇ ²⁷ An u danai nala, ili i'ya wa tono i'ya na, wa wacinsa t̄a gb̄a ili i'ya u yain. Ili i'ya bawu a ka gbaḁa i'ya koshi ya woko.

²⁸ Ili i'ya i zuwai tsa cikpa i'ya, an tsu tsarai tsugono tsa bawu tsa gbaḁa u da. She tsu lyaka Kashil̄a kayala a ure u da wa pana kayanyan kpm̄a n unaka karinga u pige n uwonvo, ²⁹ kpaci Kashil̄a ka tsunu ka t̄a tyoku u akina a kasudugbate da a ka wacinsa ili.

13

Tyoku da va zuwa Kashil̄a ka pana kayanyan

¹ Lyayi kelime n i cigi atoku n uciga u Kawauwi. ² Kotsu i ciba i wushi amoci mai

◇ 12:17 Kag. 25:27-34. ◇ 12:20 Uwt. 19:13. ◇ 12:21 U.Ml. 9:19. * 12:24 An Kayinu wunai vangu u ne Habila, Kashil̄a ka dana t̄a, "Mpasa n vangu u vunu n da mari a iyamba n tuko t̄a kushen ara va" (Kagita 4:10). Mpasa n Yesu n tuko t̄a ucimbusa u unyushi u cingi, shegai mpasa n Habila mari ma ciga t̄a a yain uza da u wuna yi mavura. ◇ 12:26 Hag. 2:6.

a a'uwa a de. Aza roku a yan ta nala, aku a ryabusai atsumate a zuba bawu a revei. ³Kotsu i asansa n aza da a'ari a kuwa ku a'ali wa. Panai ikyamba kabolo n ele yavu i'a pini a kuwa ku a'ali ki n ele. Cifai n aza roku aza da a ka yansa mavura, yavu eda a ka yanka ma.

⁴Ya dem u naka iyolo tsupige, vali n uka u ne a kana kaci ka le mai, kpaci Kashila ka yan ta uza da u yain tsishankala ko u kpadai ushamkpa iyolo i ne mavura. ⁵Kotsu vu asaka uciga u ikebe u pura ugboji u vunu wa. Asaka i'ya vari n i'ya i ratsa vu. Kashila ka dana ta,

“Ma asaka vu wa, ko kenu.

Kpam ma kpatalaka vu kucina wa.” ◇

⁶Adama a nala, tsa fuda ta tsa dana bawu uwonvo,

“Ma pana uwonvo wa, ko kenu, kpaci Magono ma Zuba ma kabangi ka va. Ko uza wa fuda wa yanka mu ko i te wa.” ◇

⁷Cifai n aza a kelime a de aza da a wen-shike da kadyanshi ka Kashila. Yawunsai ukuna u shinga u da uma u le u tukoi, kpam i wushuku n Kashila tyoku da a yain. ⁸Yesu Kawauwi wa savada wa, ko kenu! Ili i te i'ya wari nayain, n ara, hal ubana bawu utyoku.

⁹Kotsu i asaka a yinsa da, ko kpam uwen-shike icun kau-kau u zuwa da i asaka ure u shinga wa. Ukuna u shinga u Kashila u da u gain u gbamatangusu asuvu a de, shegai utono u mele ma ilikulya ma yan nala wa, ma gbam bawu ma tsu banga aza da a ka panaka ma vi. ¹⁰Tsa ta n asudarakpa u roku kau, shegai adarakpa i da a ka gbasha a asu u ulya u kayala u aza a Yahuda, a'a n ucira u da a ka lya udarakpa u da tsu yain a asudarakpa u tsunu wa.

¹¹Magono ma Adarakpa aya u tsu bidya mpasa ma nnama ubana a Asu u da u Lakai Uwulukpa i asu u da u tsu naka n da adama a unyushi u cingi. Shegai ikyamba i nnama yi a runukpa i'ya a uroto u asu da a zuwai agali. ¹²Ili i'ya gai i zuwai Yesu panai ikyamba a uroto u ilyuci i pige vi i'ya gai la vi, tsara u zuwa ama a ne a woko uwulukpa na mpasa n ne. ¹³Asakai tsu banai ara ne a uroto u asu da a zuwai agali yi tsu ba tsu panai uwono tyoku da eyi u panai. ¹⁴Tsa n ilyuci i pige pini na a likimba i'ya ya rongo hal ubana wa, shegai atsa pini tsa vana icun i ilyuci i pige i nala yi.

◇ 13:5 U.Ml. 31:6, 8. ◇ 13:6 Ishp. 118:6.

¹⁵Asaka tsu rongo utonusuko ama maco bawu uwonvo atsu atoni a Yesu a da. A'ayin a da baci tsa yansa nala vi u woko ta udarakpa u icikpali u da u rawai a asu u Kashila a asuvu a kala ka Yesu. ¹⁶Kotsu i asansa i yanka ama ukuna u shinga ko kpam i kpada ubangamgbana wa, kpaci icun i udarakpa u da u tsu zuwa Kashila ka pana kayanyan u da gai la vi. ¹⁷Panakai azapige a de i yansa ili i'ya a danai i yansa. A ka kirana ta n uma u de bawu uwunvuga, kpaci a reve ta an a ka tonuko Kashila tyoku da manyan ma le ma banga da. I panaka le baci, a ka yan ta manyan ma le n ipeli. I kpada le baci upanaka, a ka yan ta ma n unamgbukatsuma, kpam nala wa banga da wa.

¹⁸Kotsu i yansaka tsu kvasu maco. Tsu reve ta atakasuvu a tsunu a'a ta sarara, kpam kaim dem tsu tsu ciga ta uyan ukuna u maci. ¹⁹Ma folo da ta n gba ucira u da mari n u da, i yain kvasu tsara Kashila ka gonuko mu ara de gogo.

Kvasu a makorishi

²⁰⁻²¹N yan ta kvasu Kashila ka ndishi n shinga u naka da gba ili i shinga i'ya bawu i'ari n i'ya, tsara i yain ili i'ya wa ciga. U 'yangasa ta Asheku a tsunu Yesu Kawauwi a ukpa. Gogo-na Yesu woko de Kaliniki ka Pige uza da a yankai manyan na mpasa n ne tsara a gbamatangu kazuwamgbani ka Kashila na ncon n ne, ka bawu ka kotso. N yan ta kvasu tsara Kashila ka yain ili i'ya i yankpa yi a asuvu a tsunu a akere a Yesu Kawauwi. Tsupige tsu woko ara ne hal ubana bawu utyoku. Ami.

²²Ama a va, n folo da ta i zuwa atsuvu a akani a ugbamatangu a na yi. Ukanikorongi u kenu u da koshi.

²³Ma ciga ta i reve an a asaka de utoku u tsunu Timoti, wa kpam a kuwa ku a'ali wa. U rawa baci gogo, atsu dem tsa tuwa ta kabolo tsu wene da.

²⁴Danasai gba azapige a de n gba ama a Kashila.

Atoni a Italiya a da a'ari kabolo na mpa a ka danasa da ta dem.

²⁵Asaka ukuna u shinga u Kashila u rongo n ada gba.

Ukanikorongi u Yakubu

Ukukpa u kadyanshi

Yakubu vangu u Yesu Asheku Kawauwi aya u korongi ukanikorongi u na vi. U korongu ta ukanikorongi vi ubana a asu u Atoni a Yesu aza da a wacuwai ubana a iyamba kau-kau adama a upana u ikyamba u da a ka so adama a utono Yesu Kawauwi.

An upana u ikyamba vi u gbonguroi, da i zuwai a sumai a wacuwusai. Da gai i zuwai Yakubu koronku le ukanikorongi u na vi kpaci wa ciga ta u gbamatangu le kpam a kawunku pini a utono. Da kpam i zuwai tagarada u na vi u yain kadyanshi ka upana u ikyamba vi, n awuya, n ahankuri, n kavasu n urongo shiriri a asuvu a utono Kawauwi.

Gogo-na Atoni ushani a ka pana ta ikyamba a akere a aza da bawu a'ari atoni a Kawauwi. Gba n nala u gan ta tsu toni yi mai. Tagarada u na u wenike tsu ta an utono u Kawauwi vi urongo mai da kain dem.

Ili i'ya i'ari a tagarada u na vi

Idyani (1:1)

Uma u upityanangu n kakiri (1:2-18)

Upana u upanaka akani a Kashila (1:19-27)

Kotsu vu naka aza a utsari n aza a ucira karinga koshi wa (2:1-13)

Upityanangu n manyan (2:14-26)

Kakiri n Idani (3:1-18)

Kubari adama a tsije n likimba (4:1-5:6)

Ahankuri, ben n kavasu (5:7-20)

Ukukpa u kadyanshi

¹Mpa Yakubu, kagbashi ka Kashila, kpam n ka Asheku Yesu Kirisiti Kawauwi.

Ama da a pityanangi n Kashila alya ma koronku, aza da a wacuwai a asu kau-kau.*

Ma sukunku da ta idyani.

Uwenishike a kaci ka ukondo

²Ama a va, gba de u gan ta i yain mazanga a'ayin a da awuya a cina da. ³Kpaci ukondo n ukuna u nala u da wa zuwa da i reve an upityanangu u de wari n ucira, kpam u zuwa da akawunki. ⁴I kawunku hal she

ukondo vi u wura. Pini nala, da ya gbonguro i shadangu, kpam ya namba i'ya i gain i tsara wa. ⁵Uza da baci wa ciga kakiri a asuvu a de, u foli Kashila wa naka yi ta ka. Kashila uza da u tsu naka ya dem gbani, kpam u tsu naka uza da baci dem u folo yi kakiri, u tsu yan uza da baci u folo yi mavura nala wa. ⁶Shegai va folo baci ili, u kana ta vu pityanangu kotsu vu yain malala wa. Ko ya baci dem wa yan malala, tyoku u abali a kushiva a da uwule u tsu kyawunsuka kabarikete da wari. ⁷Ucun u vuma u nala, kotsu u wundi yavu Kashila ka naka yi ili wa. ⁸Uza da bawu u tsu fuda u shamkpa katakasuvu ka te, ucun u vuma u nala u tsu shamkpa ukuna u te u yain wa.

⁹Katoni ka kari uza u unambi, u yain mazanga an Kashila ka yangasa yi. ¹⁰Katoni ka kari uza u utsari, u yain mazanga an Kashila ka wenike yi tyoku da wa vakunku kaci ka ne. Uza u utsari wa ta yavu apalu a da a tsu wuta a mete, aku a laza a rukpusa. ¹¹Kaara ka tsu wuta ta shen cika, aku ka ekpetengu apalu yi hal a rukpusa a iyamba, kpam tsulobo tsu le tsu kotsu. Nala dem uza u utsari wa kotso ko wa baci a kumodu n manyan ma ne.

¹²Kashila ka tsu naka ta mazanga a asu u aza da a kawunki n ukondo vi n ahankuri. Ukondo u kotso baci, Kashila ka naka ta uza da u lyai ukondo vi funi u uma u da bawu wari n utyoku. Kashila ka zuwamgbana ta ka yan ili i na a asu u aza da a ka ciga yi.

¹³A'ayin a da baci uza wa ciga u yain tsicingi, kotsu u dana Kashila ka ciga ta ka kondo yi u yain tsicingi wa. Tsicingi tsa kondo Kashila tsu zuwa yi u yain tsicingi wa. Kashila kpam ka kondo uza adama a da u yain tsicingi wa. ¹⁴Uciga u tsunu adama tsu yain tsicingi u da u tsu zuwa tsu uciga u ili, kpam aku u lapanasa tsu. ¹⁵Uciga u nala vi u tsu yan ta katsuma, aku u matsa unyushi, unyushi kpam u gbonguro baci aku u tuko ukpa.

¹⁶Eda aza da ma ciga cika, kotsu i toni ka ban wa. ¹⁷Ko ndya baci i lobonoi, kune ku a asu u Kashila. Kpam ko ndya baci bawu i'ari n unyushi, i wuta ta a zuba a asu u Tata uza da u yain atyashi n alishi. U tsu

* 1:1 Idani i Tsheline pini na i'ya "Ubana asu u aletsu kupa n a re" adama a aza a Yahuda da a wokoi Atoni ushani. Yakubu yanka ta ure u da bawu u wuyanai manyan a'ayin a nala yi tsara u wenike an ukanikorongi u ne u korongu ta u da a asu u aza da a ka toni Kashila.

savada wa, u tsu savada u gono tyoku da kulu ku madanga ku tsu savada wa. ¹⁸U dangasa tsu ta tsu woko ama a ne a da wa ciga, adama a nala, u sukunku tsu akani a mayun a ne, kpm a gonuko tsu mmuku n kagita n ne.

Zuwai atsuvu mai

¹⁹Eda aza da ma ciga cika, i yain maloko a asu u upana, shegai kotsu i yain maloko a asu u udana wa, kpm kotsu i yain maloko a asu u uyan upan wa. ²⁰I yan baci upan, ya fuda ya yan ili i'ya Kashila ka ciga da i yain wa. ²¹U kana ta i asaka uyansa ili i'ya bawu i gain n i cingi. I vakunku kaci ka de, i wushuku n akani a da Kashila ka naka da tyoku u icun a atakasuvu a de. Akani a na yi a'a ta n ucira u da a ka fuda a wauwa da.

²²I woko aza da a ka yansa ili i'ya akani yi a danai. Panai n atsuvu koshi wa, kpaci nala baci ya yansa, ya lapanasa ta kaci ka de. ²³Uza da baci wa pana udani u Kashila, aku bawu u yain ili i'ya a danai u yain, vuma u nala tyoku u uza da wa wundya kaci ka ne a madubu da wari. ²⁴U laza baci u asakai madubu mi, aku u asansa tyoku da u wenei kaci ka ne. ²⁵Shegai uza da baci wa wundya mele ma maci ma Kashila, kpm wa yan ili i'ya ma danai, vuma u nala wa tsara ta una u shinga u utsara u kaci u da mele mi ma naka. Nala wari n uza da wa wundya n u asansi wa.

²⁶Uza da baci wa wundya eyi Kashila ka wa tono, kpm u fuda u kana una u ne wa, kaban ka wa yan kpm utono u Kashila u ne u gbani u da. ²⁷Ure u maci n u da u mayun u utono u Kashila Tata u tsunu u da, a kirana na mkpan na nran a asuvu a awuya a le, kpm a kirana n utono u likimba kotsu u nangasa le n ili i icadi wa.

2

Kotsu i wenike kudyangi wa

¹Ama a va, Asheku a tsunu Yesu Kirisiti Kawauwi uzapige u da. Kotsu i takpana unaka tsupige wa, i'a baci upityanangi n eyi. ²Tyoku u naha, a dana uza roku u tuwa a asu u kafole ka de n aminya a shinga a ikebe, aku u ukai kpm nkawani n zinariya a ajubu. Pini nala, uza roku kpm u tuwai uza u unambi u ukai aminya a da bawu a gain. ³Aku i nakai vuma da u ukai aminya a shinga yi tsupige i tonuko yi, "Asu u ndishi u da na." Aku i tonuko uza u unambi

vi, "Shamgba dan," ko kpm, "Dusuku a iyamba evu n a'ene a va." ⁴I yan baci nala, ya wenike de la vi kudyangi a asu u ama a re a na yi, kpm i yan ta dere tyoku da uza u afada uza da wari n uyawunsa u cingi a katakasuvu ka ne.

⁵Ama a va aza da ma ciga cika, zuwai atsuvu a de mai. Mayun da Kashila ka dangasai aza a unambi a woko aza a utsari a asuvu a upityanangu. Kpm u dangasa le a woko aza da a ka lya agadu a tsugono tsa u zuwamgbani wa naka aza da a ka ciga yi. ⁶Gba n nala, i goroi aza a unambi yi! Shegai aza a utsari yi alya a ka sukuta da a rono da kpm ubana a kuwa ku afada. ⁷Alya kpm a tsu dana ukuna u cingi a kala ka Yesu Kirisiti Kawauwi kpm n ka a ka isa da.

⁸Ya yan ta ili i shinga ya kirana baci n mele ma tsugono ma mari a Tagarada u Kashila, "Ciga uza u karen u vunu tyoku da va ciga kaci ka vunu." ⁹Shegai ya tono baci n ama tyoku da i wene le, unyushi u cingi u da ya yan, kpm mele ma varangu da ta aku i woko aza a unyushi. ¹⁰Uza u tono baci Mele ma Kashila ka nakai, aku u kodoi ma te, vuma u nala vi u kodo de gba Mele mi. ¹¹Kashila ka ka danai, "Kotsu vu vaku n uka u uza roku wa," aya dem u danai, "Kotsu vu wuna uma u vuma gbani wa." Adama a nala, ko vu vaku baci n uka u uza wa, aku vu wunai uma u vuma gbani, vu woko de uza da u kodoi gba Mele ma Kashila.

¹²Adama a nala, yanyi kadyanshi n i yanyi yavu a ka ciga a yanka da afada n mele ma ma tuko utsara u kaci. ¹³Ya pana baci iyali i aza roku wa, eda dem Kashila ka pana da iyali wa. Shegai ya pana baci iyali i aza roku, Kashila uza u iyali, iyali i ne ya lya ta kaci ka afada.

Upityanangu n uyan ili i shinga

¹⁴Ama a va, ndya kalen ka uza wa dana u pityanangu ta bawu u wenikei manyan? Ucu n u upityanangu u nala wa wauwa uza wa. ¹⁵A dana vu wene uza roku uza da u kana ta u tsara ilikulya ko kpm aminya a u'uka. ¹⁶Aku vu dana, "U yan tsu ben, Kashila ka zuwuka vu una u shinga," i tonuko yi kpm Kashila ka tuko vuma u nala vi ilikulya ko aminya, eda kpm i naka vuma u nala vi ilikulya ko aminya wa. Ili i shinga i eni i'ya ukuna u nala wa yanka yi? ¹⁷Nala dem upityanangu utyoku u ne, bawu

wa walaka n manyan, upityanangu u nala vi kakushe ka.

¹⁸Uza roku wa fuda ta u weci mu, “Ava va n upityanangu?” Aku n wushunku yi, “Ma ta n manyan.” Pini nala, aku n tonuko yi, “Wenike ve upityanangu u vunu vi bawu manyan, mpa kpm n wenike da upityanangu u va n manyan ma ma yan.”

¹⁹I wushuku ta an Kashila ka te ka, u gan ta. Shegai ko ityoni i cingi i wushuku ta n ukuna u nala vi, adama a nala a tsu pana ta uwonvo cika hal n a jeki ikyamba.

²⁰Katengeshi ka vuma, ndya i zuwai va ciga uza roku u wenike vu an upityanangu wa baci manyan wa, upityanangu u nala vi u gbani u da? ²¹Pana na, akaya a tsunu Ibrahi, u zuwa ta Kashila ka panai kayanyan an u zuwai maku ma ne Ishaku a asudaraka tsara u yain udaraka n eyi. ²²Gogo-na vu wene tyoku da upityanangu u Ibrahi n manyan ma u yain a walakai kabolo wa. U wenike ta an upityanangu u ne u maci u da a asu u ili i'ya u yain. ²³A shadangu ta udani u da a danai a Tagarada u Kashila an a danai, “Ibrahi pityanangu ta n Kashila, kpm Kashila ka pana yi kayanyan hal u gonuko yi u woko vuma u maci.” Ili i'ya i zuwai a ka isa Ibrahi kaje ka Kashila i'ya gai la vi. ²⁴Gogo-na i wene ta an tsu wokoi dere a kapala ka Kashila adama a ili i'ya tsa yansa, shegai adama a upityanangu u da koshi wa.

²⁵Nala dem, Raha kashankala ka, u zuwa ta Kashila ka panai kayanyan an u nakai aza a ukyawunsa uyamba a asu u ukpawan, kpm u wutukpa le n kaban a ilinuku. ²⁶Ikyamba i'a baci bawu kuvi, ikyamba i nala yi kakushe ka, kpm upityanangu u da bawu wa yan ili, u lamgbana n kakushe wa.

3

Uwenishike a kaci ka kaletsu

¹Ama a va, gba de da ya bidya i'ari awenishiki wa. Kpaci i reve ta Kashila ka yanka tsu afada a pige a da a lai aza da a buwai, an tsari awenishiki.

²Gba tsunu tsu nusa ta cika, shegai aza da a tsu fuda a kana aletsu a le, a ka fuda ta dem a kana kaci ka le a asu u da u buwai.

³Tsu tsu ukunka ta adoki urim n kawun a una tsara a panaka tsu. Kpm tsu zuwa le a

yain ili i'ya tsa ciga a yain. ⁴Nala dem a'atsu a mini, a da la a pige a pige, kpm uwule u ucira u tsu gebe le ta, gba n nala kawatiki ka yan baci manyan n kazama, she u gebe ka ubana a asu u da wa ciga. ⁵Nala kpm kaletsu kapashi ka ikyamba ka kenu, shegai ka tsu yan ta ili i pige. Kondoi ve tyoku da maku ma kakina ka mazaki ka tsu daba kagozo ka pige. ⁶Nala dem kaletsu akina a da, ka la ta apashi a ikyamba a da a buwai tsicingi. Ka ka nangasa gba uma u vuma, ka savada ta ure u uma u vunu ubana a akina, kpaci kuwa ku akina ka ku tsu gebengu ka.

⁷Ama a ka fuda ta a zuwa gba ko manama ma eni ma baci ma panaka le, hal na nnu n a'ali n adan. ⁸Shegai uza wa fuda wa zuwa kaletsu ka ne ka panaka yi wa. Kpaci ili i cingi i'ya, i'ya bawu uza wa fuda wa kana, ka ta n tsukonu tsu cingi.

⁹N aletsu a tsunu a da tsu tsu cikpala Kashila Tata u tsunu. N a da kpm tsu tsu tonusuko ama kagbani, aza da Kashila ka yain, kpm a rotso yi. ¹⁰Gba icikpali n kadyanshi ka cingit a una u te u da a tsu wuta, u gan nala gita wa, eda ama a va! ¹¹Keshi ka mini ka te ka fuda ka wutukpa mini ma shinga n ma akoni? ¹²Uza wa fuda wa kasa zayitum a madanga ma kapopi ko kapopi a katyaci? Wa yan nala wa, kpm keshi ka mini ka te ka fuda ka wutukpa mini ma akoni n ma shinga wa.

Kakiri ka likimba n ka zuba

¹³Uza roku wa la a asuvu a de uza da u gbojoi kpm u reve ili i Kashila? Ama da a'ari nala a ka wenike ta u da a asu u urongo uma u shinga, a ka wenike ta u da kpm a asu u uyan ili i maci bawu a ka yan aradi.

¹⁴Shegai malyon ma pige ma baci a asuvu a de, kpm ya wenike uciga u kaci, kotsu i yain aradi an i'ari n kakiri wa. Aradi a de ukuna u mayun u da a ka 'yanku. ¹⁵Malyon n aradi a'ari a asuvu a kakiri ka Kashila wa. Ili i nala yi gba i likimba i'ya, i uciga u katakasuvu i'ya, kpm Kalapansi ka ka tsu doku i'ya ucira. ¹⁶Asu u da baci dem malyon mari n uciga u kaci, nte wa cina pini ibili maco n ukuna u cingi kau-kau.

¹⁷Shegai kakiri ka baci ka wuta a zuba, mai da kari. Ka ciga ta kpm ndishi n shinga. Kain dem kabirika yi wa, ka tsu 'yangasaka kaci wa. Ka tsu pana ta ama

iyali ka yanka le ili i shinga. Ka tsu wenike kudyangi wa, ka tsu bidya ta kpm ukuna mayun. ¹⁸ Aza da a ka tukuso ndishi n shinga a ka ce ta ucun u ndishi n shinga kpm a kapi i shinga.

4

Asaka Kashila ka toni n avu

¹ Nda ya tukuso kushulu n ibili a asuvu a de? Gba ili i'ya ya tukuso ili i na yi i'ya, kurura ku cingi ka ka yan kuvon a asuvu a de. ² Ya ciga de ili i'ya bawu i'ari n i'ya, adama a nala i fobusoi kpm i wunai uma tsara i tsara i'ya. Ya yan de malyon ma ili i'ya aza roku a tsara i'ya wa, adama a nala i ba i shilakanai n aza da a'ari n i'ya i wusa le i'ya. Shegai ili i'ya i zuwai bawu i tsara i'ya ya ciga vi i'ya, i folo Kashila ka naka da wa. ³ Kpm ko i folo baci, i tsu tsara i'ya wa, kpaci uyawunsa u de u cingi u da, ili i'ya ya zuwa da i pana kayanyan ka uma i'ya i tsu bolo koshi.

⁴ Eda aza a ukpada u upityanangu, i reve an ya ciga likimba u na i woko de atokulalu a Kashila wa? ⁵ Ko ya yan malala ma kubari ku Tagarada u Kashila, ka ku danai, Kulu ku ne ka kari a asuvu a tsunu, ka ta n malyon. ⁶ U tsu wenike tsu ta ukuna u shinga u ne. Wene ve ili i'ya Tagarada u Kashila u danai, "Kashila ka 'yuwan ta aza a aradi, kpm u tsu wenike ta ukuna u shinga a asu u aza da a vakunki kaci ka le." ◇

⁷ Asaka Kashila ka toni n avu. 'Yuwan Kalapansi, eyi kpm wa suma ta u asaka vu. ⁸ Tuwai evu n Kashila, eyi dem wa tuwa ta evu n ada. Sawai akere a de, kpaci eda aza a unyushi u cingi a da. Wulukpei atakasuvu a de, eda ama da bawu i'ari n katakasuvu ka te. ⁹ Balai asuvu adama a ili i cingi i'ya i yain, panai mbala i namgba asuvu, namgbai katsuma a una u da ya dosuso, ipeli i de i gono unambukatsuma. ¹⁰ Vakunki kaci ka de a asu u Tata, eyi kpm wa radagba da ta a zuba.

¹¹ Ama a va, kotsu i tonusuko atoku a de kadyanshi ka cingi wa. Ya dansaka baci uza roku tyoku da wa yan ukuna u cingi, hal i tadanku yi unyushi, Mele ma Kashila ma ya tadanku unyushi kpm i yankai ma afada. Eda aza da ya tadanku Mele unyushi a da wa. Manyan ma de ma i toni ma. ¹² Kashila ka yan ta Mele, aya kpm koshi wa yan

afada a maci a asuvu a tsunu. Aya koshi wari n ucira u da wa wauwa ko u wuna. Ucira u eni u da vari n u da, u da va kidaga utoku u vunu ugana?

Yan aradi adama a nakpan wa

¹³ Panai na, i tsu dansa ta, "Ara ko nakpan tsa bana ta a ilyuci i roku, tsu ba tsu rongo de hal kayen tsu yain tsilaga, tsu yain ikebe." ¹⁴ I tsu dana ta nala, shegai i reve i'ya ya gita nakpan wa. Uma u de wa ta tyoku u maroli, kaara ka wuta baci aku ma wacuwa. ¹⁵ Shegai i'ari i dana, "Kashila ka wushuku baci tsari n uma, tsa yan ta ili i na ko i nala." ¹⁶ Shegai ya yan aradi n tsilai tsu gbani. Gba tsilai tsu nala tsi tsicingi tsa. ¹⁷ Cibai, unyushi u cingi u da uza u reve ili i'ya i gain u yain, aku u kpada i'ya uyan.

5

A baranai aza a utsari

¹ Panai na eda aza a utsari, u gan ta i sai n meshi n i salasi adama a upana u ikyamba u da wa tuwa da. ² Utsari u de u shama de, kpm karan ka takuma de aminya a de. ³ Azurufa n zinariya u de u gbani u da. Utsari u da ya pana n u da vi, wa takuma ta ikyamba i de a akina. Utsari u da i bolomgbonoi vi, wa woko da ta iryoci i'ya ya varangu da a a'ayin a afada a makorishi. ⁴ Panai kushen ka azamaninga a da i zuwai manyan a kashina, aza da i kpada utsupa ikebe i manyan i le. I 'yuwan le utsupa katsupi ka le, kpm kushen ku le ku rawa de a asu u Kashila Uza u Ucira Gba. ⁵ I rongoi a likimba bawu i yain manyan, gba n nala ya pana kayanyan ka atakasuvu a de. I gana ta kaci ka de hal i gbonguroi, shegai gogo-na kain ka a ka kida da ka na. ⁶ I kidagai aza da bawu a'ari n unyushi ugana a woko aza a unyushi, i wuna le, kpm a shilakanaka da wa.

Kawunki n upana u ikyamba

⁷ Ama a va, u kana ta i rongo n ahankuri i vana ugonu u Asheku. Kondo ve tyoku da acimbi a tsu vana mini ma zuba tsara a cei, kpm a vana mini hal ubana a'ayin a ukapa u iceshi yi. Kondo ve tyoku da a tsu yan ahankuri hal a'ayin a ukapa yi a rawa. ⁸ Nala dem, u gan ta i yain ahankuri, u gan ta i gbama asuvu kpaci Asheku a ka barakpa wa, wa gono ta. ⁹ Atoku a va, kotsu i damgarasa

kaci ka ɗe n kakpadikukuna wa. Nala baci ya yansa, Kashilā ka kidāga ɗa ɗa ugana. Uza u afada wa ɗa a utsutsu utuwa.

¹⁰ Atoku a va, kondoi ve tyoku ɗa ntsu-mate aza ɗa a tsu yan kadyanshi ka Kashilā n ucira u kala ka ne. Alya iryoci i ama ɗa a panai ikyamba. ¹¹ Tsu cikpala ɗa aza ɗa a tsu kawunku pini n upana u ikyamba. Ayuba ɗa iryoci i uza ɗa u kawunki n ahankuri. A asu u akawunki a ne, tsu wene ɗa tyoku ɗa afofi a Kashilā a shinga a kotsoi mai, tyoku ɗa Tata wari uza u asuvayali cika.

¹² Ama a va, wa ɗa n kalen cika, i 'yuwan utsina n i yanyi kazuwamgbani n i isaşi zuba. Kotsu i yain nala n isaşi likimba wa, kotsu dem i yain nala n i isaşi ili i roku wa. Ili i'ya i gain i yain i'ya i dana “eye” ko “a'a” koshi, i yan baci nala ya yan unyushi u cingi, ko a kidāga ɗa ugana wa.

Uwenishike a kaci ka kvasu

¹³ Ya wari a asuvu a ɗe uza ɗa wari n ukuna u ɗa wa ɓala yi? She u lyai kapala n kvasu. Uza roku wari n mazanga? She u shipi ishpa i icikpali. ¹⁴ Uza roku wa a asuvu a ɗe n maɓala? She u isa nkoshi ma Atoni a Yesu a yanka yi kvasu. A ka gbaraƙa yi ɗa manivi a asuvu a kala ka Asheku. ¹⁵ Kpam kvasu ka a ka yan vi, a yan baci ka n upityanangu ka tuko ɗa uza u maɓala vi alafiya. Kashilā ka ɗanaɗa yi ɗa. Uza vi u yan baci unyushi u cingi u roku, Kashilā ka cimbusuka yi ɗa. ¹⁶ Adama a nala, tonukoi atoku unyushi u cingi u ɗe, i yanka atoku kvasu tsara Kashilā ka ɗanaɗa ɗa. Vuma ɗa u zuwai Kashilā ka panai kayanyan, kvasu ka ne ka ɗa n ucira, kpam ka tsu tuko ɗa makorishi ma shinga.

¹⁷ Iliyaɗ vuma ɗa tyoku u tsunu, u yain kvasu cika kotsu a roi wa, kpam a ro wa hal ayen a tatsu n uwoto u teli. ¹⁸ U doki u yain kvasu, aku zuba nakai mini, uyamba kpam u wutukpai ilikulya.

¹⁹ Ama a va, uza roku u puwan baci bawu wa yan ukuna u mayun, uza roku u gonuko yi a ure. ²⁰ U gan ɗa i reve mai, uza ɗa baci u gonukoi uza u unyushi u cingi a ure u maci u asakaɗi tsicingi tsu ne, vuma u nala vi u wauwa yi ɗa a asuvu a ukpa, adama a nala a ka cimbusuka yi ɗa unyushi u cingi ushani.

Ukanikorongi u Kagita u Bituru

Ukupka u kadyanshi

Bituru uza da u korongi Tagarada u na vi, kasuki ka. U rongo ta kabolo n Yesu. A'ayin a da Yesu panai ikyamba u wene ta n a'eshi a ne. A ukanikorongi u na vi, u yan ta kadyanshi n Atoni a asu kau-kau a kaci ka upana u ikyamba.

Bituru tonuko ta Atoni u da, gba a a'ayin a da baci upana u ikyamba u cina le, a yain mazanga. Cinda Yesu panai ikyamba a'ayin a da wari a likimba, nala dem atoni a ne u kana ta a pana ikyamba. Upana u ikyamba u tsu zuwa ta upityanangu u uza u doku u gbama. U tonuko le ta ukuna u shinga u Kashila wa ta n ele a'ayin a da baci dem a ka pana ikyamba.

Gogo-na Atoni a ka pana ta dem ikyamba. Kashila ka ta pini tyoku da wari. Ukanikorongi u na u naka tsu ta ureve a kaci ka ukuna u mayun u kulu u da wa banga tsu a'ayin a da baci dem tsa pana ikyamba. U tonuko tsu ta dem ukuna u shinga u shinga u da tsa yan, a'ayin a da baci tsa pana kayanyan ko tsa pana ikyamba.

Ili i'ya i'ari a Tagarada u na vi

Idyani n kvasu (1:1-2)

Ili i maci i uzuwa u uma (1:3-12)

Kuryongo tyoku u ama a uwulukpi a Kashila (1:13-2:17)

Iryoci i upana u ikyamba u Atoni (2:18-25)

Uwoko u katoni n upana u ikyamba (3:1-4:19)

Adooki ubana a asu u nkoshi n kuwa ku Atoni (5:1-11)

Idyani i makorishi (5:12-14)

¹ Mpa Bituru kasuki ka Yesu Kirisiti Kawauwi da ma sukunku da ukanikorongi u na vi. Ama da Kashila ka dangasai aly a ma koronku. Alya aza da a'ari ndishi yavu ma pada a uyamba u Pontu, n Galatiya, n Kapadosiya, n Asiya, n Bitiniya.

² Kashila Tata u dangasa da ta caupa, kpm Kulu Keri ku wuluke da de. An u wokoi i naka Yesu Kawauwi karinga, mpasa n ne kpm n za da de. Kvasu ka va ka i

tsara tsishinga tsu Kashila ushani, na ndishi n shinga n ne a uma u de.

Atoni a yain n uzuwa u uma

³ Cikapalai Kashila Tata u Asheku a tsunu Yesu Kawauwi. Wa ta n asuvayali cika hal u doku u matsa tsu ilimaci i savu. Adama a ilimaci i nala yi da tsari n uzuwa u uma u da wari n uma, kpm tsu tsara ilimaci yi an a 'yangasai Yesu Kawauwi a ukpa. ⁴ I naka tsu ta dem agadu a da bawu a ka namgba, n a da a'ari sarara kpm a ka kporo wa. Kashila ka ta n agadu a de a zuba, kpm wa asaka ko i te i sawa a da wa. ⁵ I wushuku baci n Kashila, agadu a nala yi a de a da, kpm adama a ucira u ne, wa kanku da ta ili i cingi kotsu i sawa da wa, hal she u wenike iwauwi a a'ayin a makorishi. Gba ama a ka reve ta n ukuna u iwauwi i nala yi.

⁶ Ili i nala yi mayun da, yanyi mazanga adama a ili yi. Shegai gogo-na ya pana ta ikyamba icun kau-kau a ukondo a'ayin kenu. ⁷ Upana u ikyamba vi wa tuwa ta tsara u wenike upityanangu u de u mayun u da. Upityanangu u de wa ta n kalen cika, u la ta zinariya kalen. Akina a tsu zuwa ta zinariya u woko sarara, shegai gba n nala u tsu namgba ta. A'ayin a da baci a ka wenike Yesu Kawauwi a asu u ama, ya tsara ta icikpali, n tsupige, n karinga adama a ukuna u mayun u upityanangu u de. ⁸ Ya ciga ta Kawauwi ko an bawu kotsu i wene yi. Ko an u wokoi bawu ya wene yi gogo-na, i wushuku ta n eyi. Kpm ko gogo-na ya pana ta kayanyan n i yanyi mazanga ma gbam bawu ya fuda ya dana. ⁹ Adama a da i wushuki n eyi, ya tsara ta kune ku iwauwi i uma u de.

¹⁰ Ntsumate n yan ta kadyanshi ka tyoku da Kashila ka wenike ukuna u shinga u ne ara de. A vece ta ben tsara a reve ureve u iwauwi i'ya wa naka da. ¹¹ Kulu ku Kawauwi ka ta a asuvu a le, kpm ku yan ta kadyanshi ka upana u ikyamba u Kawauwi n tsupige tsa tsa tuwa ara ne a'ayin a da baci u panai ikyamba yi. Ntsumate mari ma ciga ta n reve ko nwere da, ko kpm nida ukuna u na wa gita. ¹² Kashila ka wenike le ta ili i'ya a ka yan kadyanshi a kaci ka ili i'ya ya gita, shegai a a'ayin a le a da ya gita wa. Ukuna u mayun u da a danai vi adama a de a da. Gogo-na Kashila ka suku ta Kulu Keri tsara ku banga ama an a yanka da Kadyanshi ka

Shinga ka kuɓari. Ko atsumate a zuba a ciga ta dem a reve ikuna i na yi.

U kana ta vuma rongo uwulukpi

¹³ Adama a ili i na yi gba, yawunsai mai i rotsongusu tyoku da ya kana kaci ka de. Yawunsai tyoku da Kashila ka wenike ukuna u shinga u ne ara de a'ayin a da baci Kawauwi ka gonoi. A'ayin a da baci ya yawunsa a ikuna i na yi, ya tsara ta uzuwa u uma. ¹⁴ Nakai Kashila karinga, kpaci eda mmuku n ne da. Kotsu i gono i kpatala i yain ili i'ya bawu i gain tyoku da i yansai a uma u cau u de wa. A a'ayin a nala yi, i'ari i reve ili i'ya i gain i yain wa. ¹⁵ Kashila ka dangasa da ta i woko mmuku n ne. U kana ta i woko uwulukpi a ili i'ya dem ya yan, tyoku da Kashila kari uwulukpi. ¹⁶ Kpaci Kashila ka dana ta n kaci ka ne, "U kana ta i woko uwulukpi, kpaci mpa ma ta uwulukpi." ◇

¹⁷ Cibai i tsu yan ta kavasu a asu u Tata da wari a zuba. Aya uza u afada, kpam u tsu wenike ukuna u shinga a asu u vuma te kapala n uza roku wa. Wa yanka da ta afada a una u ili i'ya i yain. U kana ta i naka Kashila karinga a'ayin a da ya yan tsumoci pini naha a likimba. ¹⁸ I reve ta gai Kashila ka tsupa ta ili i pige tsara u wauwa da a uma u cingi u de, an u wokoi isheku i de i yansai dem nala. Kpam ili i'ya u tsupukai vi tyoku u zinariya ko azurufa da i'ari wa, kpaci zinariya ko azurufa u tsu barakpa wa. ¹⁹ U tsupuka da ta n mpasa n Yesu Kawauwi n da mari n kalen cika. Aya Maku ma Kondom ma Kashila† uza da bawu u nusukai ko uza, kpam wa n ashinda wa, ko kenu. ²⁰ Kashila ka dangasa yi ta adama a ukuna u nala vi caupa kahu a yain likimba, kpam a a'ayin a makorishi a na yi Kashila ka suku yi ta a likimba tsara ya dem wene. Kashila ka yan ta ukuna u nala vi gba adama a de. ²¹ Gogo-na i wushuku ta n Kashila adama a Kawauwi. Kpam adama a da Kashila ka 'yangasa yi a ukpa u naka yi kpam tsupige, ya wushuku ta kpam i zuwa uma a asu u Kashila.

²² Gogo-na u gan ta i cigi atoku a de n uciga u mayun, tyoku da aza da a'ari ilimaci i te a tsu cigamgbana. A wulukpe da ta an i wushuki n Kadyanshi ka Shinga, ukuna

u maci u da. Adama a nala, i cigamgbana cika, n ucira u atakasuvu a de. ²³ Kashila ka zuwa ta a doku a matsa da ilimaci i savu. Uma u savu u de a asu u isheku i de u da u wutai wa, kpaci uma u da ele a naka da, wa kotso ta a ukpa. Shegai uma u savu u na wa rongo ta pini bawu makorishi, kpaci u wuta ta a asuvu a kadyanshi ka uma u Kashila, uma u nala vi kpam u da wa kotso wa. ²⁴ Matsumate ma korongu ta:

"Ama gba a'a ta tyoku u mete ma ma tsu laza ma kuwa;

tsulobo tsu le kpam tsu laza tsu kotso tyoku u tsulobo tsu apalu a kakamba.

Mete mi ma ekpe,

aku apalu a rukpa a iyamba.

²⁵ Shegai kadyanshi ka Magono ma Zuba ka kotso wa." ◇

Kadyanshi ka Magono ma Zuba ka nala ki, ka gai Kadyanshi ka Shinga ka tsa tonuko da na vi.

2

¹ Adama a nala, u kana ta i varangu gba ikuna i cingi i'ya ya yansa. I asaka uyinsa ama. Asakai u dansaka kaci ka de aza a shinga kpam nala i'ari wa. Kotsu i yain malyon ko kpam i yain kadyanshi ka ka balala aza roku wa. ² U kana ta i yain maluwa ma uso mani ma mari uwulukpi ma kulu, tsara i gbonguro n ucira u maci u iwauwi. Sayi adama a mani mi tyoku da baba tsu saka mani, ³ kpaci i pede de ukuna u shinga u Yesu Asheku.

Katali ka uma

⁴ Tuwai ara Yesu Asheku Katali ka uma. Ama ushani a 'yuwan yi ta, shegai Kashila ka dangasa yi kpam wa ciga yi ta cika. ⁵ Eda dem tyoku u ne da i'ari. Eda atali a uma a da Kashila ka yanka manyan tsara u mai kuwa ku tsugono tsu ne a asuvu a de. Eda dem kabolo ka adarakpi a uwulukpi a da i'ari, tsara i yansa udarakpa u kulu u da wa zuwa Kashila ka pana kayanyan adama a Yesu Kawauwi. ⁶ Kadyanshi ka Kashila ka tonuko tsu ta ukuna u na vi:

"Wundayai! Ma zuwuka da ta katali

ka ka lakai kale† cika a asu u kuma a Sihiyona†

ka n dangasai kpam ka n lakai uciga.

◇ 1:16 Adkp. 11:44-45; Adkp. 19:2; Adkp. 20:7. Urishelima. ◇ 2:6 Isha. 28:16.

◇ 1:25 Isha. 40:6-8.

* 2:6 Sihiyona kala ka dem ka

Gba uza da baci u wushuki n eyi, wa yan uwono wa.” ◇

⁷Mayun da, aya macigi ma de, eda aza da i wushuki n eyi. Shegai aza da a 'yuwan yi, “Katali ka aza a kuma a 'yuwain ka ka lakai cika a asu u kuma.” ◇

⁸Kadyanshi ka Kashiḷa ka dana ta dem, “Aya katali ka ka tsu zuwa ama a taḍatsa, katali ka ka zuwa urukpa.” ◇

A tsu taḍatsa ta kpaci a tsu pana kadyanshi ka Kashiḷa a naka ka karinga wa, kpaci nala Kashiḷa ka fobusuko le.

⁹Shegai eda i'la tyoku u ama a nala yi wa, kpaci eda kaletsu ka ka Kashiḷa ka dangasai ka. Eda kabolo ka adarakpi a da a gbashikai Kashiḷa yavu Magono, eda ama a uwulukpi u da, kpam eda kaletsu ka Kashiḷa ka. Kashiḷa ka wutukpa da ta a asuvu a karimbi u tuko da a asu u katyashi ka ne. Gogo-na u kana ta i dansa gba manyan ma pige ma pige ma u yansai. Kadyanshi ka Kashiḷa ka dana ta,

¹⁰“Caupa, eda kaletsu ka wa;

shegai gogo-na eda kaletsu ka Kashiḷa ka.

Caupa i'ari i wusha asuvayali a Kashiḷa wa; shegai gogo-na i wusha ta asuvayali a ne.” ◇

¹¹Ama a va, eda amoci a da pini na kpam aza a kugengu. N rono da ta atsuvu kotsu i toni uciga u ili i cingi wa, kpaci a tsu shilakana ta n uma u mayun u de. ¹²Kiranai n tyoku da ya rongo n atoku a de aza da bawu a'ari atoni. Ko a takunku da baci unyushi, eda gai i wenike le ahali a shinga. A ka wushuku ta kpam a naka Kashiḷa tsupige u tuwa baci u yanka likimba afada.

Gorimukoi azapige a de

¹³Kashiḷa ka ciga da ta i gorimuko gba aza a tsupige. Gorimukoi aza a tsugono, ¹⁴n azapige a da dem u tsu suku. Yansai nala kpaci magono ma suku le ta tsara a foro gba uza da baci u nusai, kpam u suku le ta tsara a naka uza da yain ili i maci tsupige.

¹⁵Kashiḷa ka ciga da ta i yain ili i shinga, kpam i yan baci, ya zuwa ta atengeshi a ama da a tsu takunkusu da unyushi a pada bini.

¹⁶Eda agbashi a da wa; i tsara de kaci ka de. Shegai utsara u kaci u de u naka ucira u da ya yan ili i cingi wa. I tsara ta kaci ka de tsara i woko tyoku u agbashi a Kashiḷa.

¹⁷Nakai ya dem karinga kpam i wenike uciga u maci a asu u ama a Kashiḷa. Nakai Kashiḷa tsupige kpam i gorimuko magono.

¹⁸Agbashi, u kana ta i gorimuko azakuwa a de kpam i naka le karinga kain dem. Yanyi nala a asu u aza a shinga n aza a ahali a maci, u kana ta dem i yain nala a asu u aza a asuvu a shen. ¹⁹Uza yan baci unyushi wa, aku u kawunki upana u ikyamba u ili i'ya bawu u yain adama a da u revei Kashiḷa, Kashiḷa ka pana ta kayanyan ka ne. ²⁰I lekede ili wa a lapa da baci adama a unyushi u da i yain. Shegai Kashiḷa ka zuwuka da ta unu u shinga i pana baci ikyamba a asu u uyan ukuna u shinga. ²¹Kawauwi ka iryoci i de, u pana ta ikyamba adama a de. Tono dem nala. Upana u ikyamba wa ta a asuvu a ili i'ya Kashiḷa ka zuwa tsu tsu pana. Kadyanshi ka Kashiḷa ka dana ta:

²²“Kawauwi ka yan unyushi u cingi wa,

kpam u yinsa uza wa.” ◇

²³An ama a wisha yi, u tsupa wa. An a zuwa yi u pana ikyamba, u dana ele dem a pana ikyamba wa. U zuwa ta kaci ka ne a akere a Kashiḷa uza da u tsu yan afada a maci. ²⁴Eyi n kaci ka ne u bidya ta unyushi u cingi u tsunu a ikyamba i ne a mawandambani tsara tsu 'yuwan uyan unyushi, kpam tsu rongo n ili i shinga. A tanaṣa da ta adama a a'utsu a ne! ²⁵Caupa i'ari ta a kugengu tyoku u ncon n da n puwain. Shegai gogo-na i gono de a asu u Kaliniki ka de, uza da wa guba uma u de.

3

Tyoku da a tsu yan a asuvu a iyolo

¹Eda aka she i gorimuko a'ali a de. Ko a'ali a roku a 'yuwain baci uwushuku n Kadyanshi ka Shinga ki, uma u shinga u de wa pura ta ugboji u le kapala n kadyanshi ka roku. ²Yan da a ka yan nala an a wenei uma u shinga n u maci u da ya rongo.

³Kotsu i matsa i lobono a uwene a a'eshi a aza roku wa. Kotsu i dambula kaci ka de n kuca ku kenji ushani wa, ko ili i udyoku i ikebe wa, ko aminya a ikebe a shinga wa. ⁴Nala wa. U la ta tsulobo a reve vu n tsulobo tsa tsa wuta a katakasuvu ka vunu. Tsulobo tsu nala tsi tsu tsu wuta ta a asu u uvakunku u kaci n ukana u kaci n kakirani. Wa ta n kalen cika a asu u Kashiḷa kpam wa kotso

wa. ⁵Tyoku da gai aka a uwulukpi a caupa a gonukoi kaci ka le n tsulobo u da la vi. A wushuku ta n Kashila kpm a ka gorimuko a'ali a le. ⁶Hal gai Saratu,† u gorimuko ta vali u ne Ibirahi, an u isa yi uzakuwa u ne. Eda nkere n ne n da, ya yan baci ukuna u shinga kotsu i asaka uwonvo u bishinka da uyan ili wa.

⁷Nala dem a'ali, u gan ta i wundi aka a de n karinga. I toni n ele mai tyoku da ya rongo kabolo. Kotsu i ciba an i la le n ucira. I reve kpm an ele dem a wushai kune ku shinga ku uma u Kashila. Ya ciga baci ko i te i kangu kavasu ka de ubana a asu u Kashila wa, she i yain nala.

Rongoi mai a asuvu a de

⁸Gogo-na gba de she i wushuku n atoku a de, i kirana n i'ya ya tsarasa atoku a de. I cigamgbana yavu uza n vangu u da i'ari. I pana asuvayali a atoku, i vakunku kaci ka de. ⁹Uza u yanka da baci ukuna u cingi, kotsu i yanka yi dem ukuna u cingi wa. Uza roku tonuko da baci kagbani, kotsu i gonuko yi n kagbani wa. Nala gita baci, i zuwuka icun i ama a nala yi una u shinga. Yanyi nala kpaci Kashila ka isa da ta tsara i zuwuka ama una u shinga. Kpm eda dem Kashila ka zuwuka da ta una u shinga. ¹⁰Kadyanshi ka Kashila ka dana ta,

“Uza wa ciga baci u rongo n mazanga

n a'ayin a shinga,

u kana ta u kirana n kaletsu ka ne a asu u udansa kadyanshi ka gbani.

U kirana kpm n una u ne a asu u uyansa kaban.

¹¹U kana ta u suma uyansa ukuna u cingi, u gono u yansa ukuna u maci.

U matsa u wene u rongo n ya dem na ndishi n shinga.

¹²A'eshi a Magono ma Zuba a ka wundya ta aza da a ka yansa ukuna u shinga.

Kpm atsuvu a ne a'a ta ukupki tsara u pana ka le a yan baci kavasu.

Shegai u tsu kpatalaka ta aza da a tsu yansa ukuna u cingi kucina.” ◊

¹³⁻¹⁴Ya wa yanka da ukuna u cingi i'a baci ufobusi i yanka le ukuna u shinga? Shegai a ka yan da baci mavura an ya yansa ukuna u maci, kotsu i pana uwonvo wa kpm kotsu i namgba asuvu wa. Kashila ka naka da ta katsupi ka ya yansa ukuna u da wari u

shinga. ¹⁵A una u da ya dambula a asuvu a de, she i lyaka Kawauwi kayala tyoku u Asheku n katakasuvu ka de. I rongo ufobusi u da ya wushunku uza da baci dem u wece da i tonuko yi ili i'ya i zuwai i'ari n uzuwa u uma. Kpm u kana ta i yain u da sawu na unaka tsupige. ¹⁶I rongo n atakasuvu a de sarara. Pini nala, ama a dansa baci kagbani a kaci ka de, a ka woko ta n uwono a wene baci uma u shinga u da ya rongo an i'ari aza a Kawauwi.

¹⁷Cibai, u la ta tsulobo i yain ukuna u shinga i pana ikyamba, Kashila ka baci ka cigai u da nala. I pana baci ikyamba nala, u la ta tsulobo n u da ya pana ikyamba an i yain ukuna u cingi. ¹⁸Kawauwi ka pana ta dem ikyamba an u kuwai adama a unyushi u cingi u tsunu, kpm wa doku wa yan nala wa. U yan unyushi u cingi wa, shegai u kuwa ta adama a aza a unyushi u cingi tsara u tuko tsu a asu u Kashila. Ikyamba i ne i kuwa ta, shegai a 'yangasa yi n ucira u Kulu Keri.

¹⁹Aku ku zuwa yi u ba u yankai a'ulu a akushe a da a'ari a kuwa ku a'ali kufari.

²⁰Ama a na yi a 'yuwan ta upanaka Kashila a'ayin a da Nuhu wa yan kpatsu. Shegai Kashila ka yan ta ahankuri n ele. Ama kulla a uwa ta pini a kpatsu ki, aku Kashila ka wauwa le a mini mi.

²¹Mini ma nala mi ma woko ta yavu ulyubugu u da wa wauwa da gogo-na. Shegai ulyubugu u uza u ashinda a ikyamba u da wa. U ukpatala ubana a asu u Kashila n katakasuvu ka de sarara da, kpaci a 'yangasa ta Yesu Kawauwi a ukpa. ²²Gogo-na Kawauwi ka ta a zuba ndishi a kukere ku ulyaki ku Kashila. Gba atsumate a zuba n ucira kau-kau u zuba n gba ityoni i cingi u kana ta a pana ka yi.

4

Ya dem yain tyoku u Kawauwi

¹An u wokoi Kawauwi ka panai ikyamba n ikyamba i ne, eda dem she i fobusi i yain nala. Ili i'ya i zuwai tani i'ya, i wushuku baci ya pana ikyamba adama a Kawauwi, uyan u unyushi u cingi u da la vi ya suma.

²Nala kpm ya tono upana u kayanyan u cingi u ikyamba i de wa. Shegai ya yanka ta gba uma u de manyan i yain i'ya Kashila ka ciga. ³I'ari i bapaka ta n i yanyi ili

i'ya aza da bawu a revei Kashila a ka yansa. Tsishankala tsu kabarikete, uciga u ili i cingi, i rongoi a kuso n i gutukpi, ya yansa kpam abiki a gbani hal n isoshi i kabarikete, i lyakai ameli kayala ili i'ya Kashila ka kovo.

⁴Aje a cau a de a yan ta majiyan an bawu ya bansa kpam n ele a asu u uyansa ukuna u gbani vi. Hal gbam a ka yansa kadyanshi ka gbani a kaci ka de adama a ukuna u nala vi. ⁵Shegai u kana ta a wushunku uza da wa tuwa u yanka ya dem afada, aza a uma n aza da a kuwai gba. ⁶Adama a nala, Yesu yanka ta aza da a kuwai vi kuBari ku Kadyanshi ka Shinga. Ko an u wokoi a ka yanka le dem afada tyoku u ama da a buwai, yanka da u yanka le nala tsara a tsara a'ayin a da a ka kpatala a rongo a asuvu a uma tyoku da Kulu ku Kashila ku tonoi n ele.

⁷Ko ndya wa ya kotso ta na n a'ayin kenu. Adama a nala i vakunku asuvu a de, i kana kaci ka de tsara i yain kvasu. ⁸Gba ili i'ya gbam i lakai kalen i'ya, i lyai kelime n i weniki atoku a de uciga u maci. Ili i'ya kpam i zuwai i'ya, ya cimbusuka ta gba ikuna i cingi i kakuma i'ya a ka yanska da. ⁹U kana ta i wushi ama a a'uwa a de, kpam kotsu i yain tsali wa.

¹⁰Kashila ka naka ta ya dem kune icun kau-kau. U gan ta i yanka ili i'ya Kashila ka naka da manyan mai, tsara i wenike ukuna u shinga u Kashila a asu u ama. ¹¹Avu uza da Kashila ka nakai kune ku kuBari, vu yain ka yavu Kashila ka ka dansa a asuvu a vunu. Isa da a isa vu vu banga ama? Banga le n gba ucira u da Kashila ka naka vu. Pini nala, Kashila ka wusha ta tsupige tsu ili gba a asu u Yesu Kawauwi. Tsupige tsu Kashila tsu ta pini hal ubana bawu utyoku, nala kpam dem ucira u ne. Ami.

A ka yan da ta mavura

¹²Ama a va, kotsu i yain majiyan an a ka konduso da n upana u ikyamba yavu i'ari a asuvu a akina wa. Kotsu i wene yavu ukuna u roku u da u savu wa. ¹³Wa laka da ta tsulobo i yain mazanga an eda dem i uwai a asuvu a upana u ikyamba u Kawauwi. Yansai nala ya tsara ta mazanga cika a'ayin a da baci a wenike tsupige tsu ne. ¹⁴A yanka da baci kagbani adama a kala ka Kawauwi, i tsu la vi de una u shinga, kpaci u wenike ta an tsupige tsu Kulu Keri ku Kashila tsari

n ada. ¹⁵Mai da wari uza u pana ikyamba u wuna baci uma gbani gbani, ko uboku ko kpam ukuna u gbani u roku u da uza u yain. Nala dem wari, uza wa uwusa baci ukuna u ama kabarikete u gan ta u pana ikyamba. ¹⁶Nala wari wa, a ka yan da baci mavura an i'ari Atoni. Kotsu i pana uwono n upana u ikyamba u nala vi wa. Shegai i cikpala Kashila an i'ari n kala ka nala ki.

¹⁷Gogo-na da a'ayin a da Kashila ka gita afada a ne, kpam wa gita ta u yanka kuwa ku ne. Pini nala, a gita baci n atsu an tsari Atoni, ndya ya woko makorishi ma aza da a 'yuwain upana Kadyanshi ka Shinga ka ne? ¹⁸Kadyanshi ka Kashila ka da,

“Iwauwi i tsu tuwa ta a asu u ama a shinga n upana u ikyamba, shegai ama da a 'yuwain upanaka Kashila kpam a tsu nususa, ama a na a ka la ta ama a shinga upana ikyamba.” ◇

¹⁹Ili i'ya ukuna u na wa tono u da: va pana baci ikyamba tyoku da Kashila ka ciga, vu lyai kelime n unaka kaci ka vunu a asu Kashila uza da yan vu. Vu lyai kpam kelime n uyansa ili i shinga, wa banga vu ta. Mayun, wa kpa da vu ubanga wa.

5

Uwenishike ubana a asu u nkoshi

¹Gogo-na nkoshi ma Atoni n da ma dansaka. Mpa dem makoshi ma kpam n wene ta upana u ikyamba u Kirisiti Kawauwi. Ma tono yi ta a tsupige tsu ne n karinga ka ne u gono baci. ²Tyoku da aliniki a tsu kirana na ncon n le, nala dem u gain i kirana n gba ko ya baci Kashila ka zuwai a akere a de. I yain u da n uciga u de, kotsu i yain tsali an ya yan u da wa. I yain nala an ya pana kayanyan ka ugbashika Kashila. Kotsu i yain nala n i zuwi uma a ili i likimba i'ya ya tuwa da wa. ³Kotsu i gonuko kaci ka de azapige hal n i baranasi ama kabarikete wa, shegai i gonuko kaci ka de i woko iryoci i shinga. ⁴Nala kpam, Magono ma Aliniki ma tuwa baci, wa naka da ta funi u tsupige u da bawu wa kporo.

Uwenishike ubana a asu u aloba

⁵E da aloba, panai karinga ka nkoshi. Gba de kpam she i bangamgbana yavu agbashi a da a vakunki kaci ka le, kpaci

“Kashilā ka 'yuwan t̄a aza d̄a a'ari n arādi, u nak̄ai k̄pam ukuna u shinga u ne a asu u aza d̄a a vakunki kaci ka le.” ⁶

⁶ Adama a nala, i vakunku kaci ka d̄e a ucira u Kashilā. A'ayin a d̄a baci a'ayin a ne a tuwai, wa rad̄agb̄a d̄a t̄a a zuba. ⁷ Tsunki Kashilā gb̄a ili i'ya ya b̄alā d̄a, k̄paci wa kirana t̄a n ad̄a.

⁸ Kain dem i rongo a uwundya n afobi. Kalapansi ka utokulalu u d̄e, k̄pam aya pini wa genge tyoku u gabako wa bolo uza d̄a wa k̄ana tsara u takuma. ⁹ Shamgbai n ucira a ili i'ya i wushuki n i'ya, nala ya yan i lyai kaci ka ne n ucira. U gan t̄a i reve, gb̄a Atoni a Asheku ko nte wa a likimba a ka pana t̄a icun i upana u ikyamba u na vi.

¹⁰ A'ayin a d̄a baci i panai ikyamba kenu, Kashilā ka kirana t̄a n ad̄a, k̄pam u zuwa atakasuvu a d̄e a gbama, wa zuwa d̄a t̄a k̄pam i shamgbai n ucira. Yan d̄a Kashilā ka tsu yan nala adama a d̄a wari uza u shinga a'ayin dem. U zuwa d̄a t̄a i tsara tsupige tsu ne bawu utyoku a asu u d̄a u bolomgbono d̄a n Kawauwi. ¹¹ Kashilā ka lya t̄a tsugono tsu ko ndya wa hal ubana bawu utyoku. Ami.

Idyani

¹² Ma wundya t̄a Sila tyoku u utoku k̄pam uza d̄a n wushuki n eyi. U b̄anga mu t̄a a asu u ukorongu maku ma ukanikorongi u na vi. Ili i'ya i zuwai n korongi u d̄a i'ya, tsara n gbamatangu d̄a, k̄pam n tonuko d̄a tyoku d̄a Kashilā kari uza u shinga, adama a d̄a kain dem i rongo uwushukusu n eyi.

¹³ Atoni a Babila* a ka sukunku d̄a t̄a idyani. Kashilā ka dangasa le t̄a dem tyoku d̄a u dangasa d̄a. Maku ma va dem Marku wa danasa d̄a t̄a. ¹⁴ Damamgbanai a asuvu a uciga u Atoni. Kvasu ka va ka Kashilā ka nak̄a d̄a ndishi n shinga, ed̄a aza d̄a i'ari aza a Kirisiti Kawauwi.

* 5:13 Arevi a Tagarada u Kashilā a wushuku t̄a an Bituru yankai “Babila” manyan tsara u yain kadyanshi a kaci ka ilyuci i Roma.

Ukanikorongi u Ire u Bituru

Ukukpa u kadyanshi

Ukanikorongi u ire u da u wutai ara Bituru ubana a asu u Atoni aza da a wacuwai a asu kau-kau u da na vi.

A asuvu u ukanikorongi u na vi, Bituru tonoko ta ayain a kaneshi, Kashila ka kirana ta n aza da a korongi Tagarada u Kashila, adama a nala u gan ta Katoni dem ka reve Tagarada u Kashila mai. U todugbuso ta kpm u da, a ka yan ta awenishiki a kaaban, u wenikei kpm tyoku da a ka reve ili i maci n i kaaban. A makorishi u da a zuwa uma a a'ayin a da Kawauwi ka gono.

Awenishiki a kaaban n uwenishike u kaaban u da pini ushani gogo-na. Adama a nala, u kana ta Atoni a reve Tagarada u Kashila mai. Tsu kondo baci a Tagarada u Kashila, tsa wene ta an Asheku Kawauwi wa gono ta, adama a nala a da tsari n uzuwa u uma u da bawu uza roku wa fuda wa wusha tsu u da vi.

Ili i'ya i'ari a tagarada u na vi

Idyani n kvasu (1:1-2)

Tyoku da Atoni a Asheku a gain a rongo (1:3-15)

Tsupige tsu Kawauwi (1:16-21)

Ntsumate n awenishiki a kaaban (2:1-22)

Ugono u Asheku mayun da (3:1-18)

Ukukpa u kadyanshi

¹ Mpa Simo Bituru, kagbashi ka Yesu Kirisiti Kawauwi, kasuki ka ne ka dem mari. Gba de da ma koronku, eda aza da i'ari n upityanangu tyoku da tsari n u da. Upityanangu u nala tani wa ta n kalen cika, kpaci Kashila n Yesu Kawauwi aly a naka tsu u da adama a ukuna u maci u le.

² Ma ciga ta Kashila ka wenike da ukuna u shinga na ndishi n shinga cika a'ayin a da baci i'ari a ureve Yesu n i revi, kpaci aya Kashila n Asheku a tsunu.

Ili i'ya i zuwai tsari n uzuwa u uma

³ An ureve u Yesu u tsunu wari a ulya kapala, u yanka ta ucira u tsugono u ne manyan tsara u naka tsu gba i'ya tsa ciga, kpm tsu rongo tyoku da wa yankpa Kashila. U isa tsu ta tsu tuwa tsu wushi

tsupige tsu ne, tsu wushi kpm ukuna u shinga u ne. ⁴ N ucira u pige u nala u da kpm u naka tsu kazuwambani ka pige ka pige n ka shinga ka shinga. U zuwambana ta u da a ka zuwa tsu ta tsu lai a asuvu a ukuna u cingi u da u kyawan tsu u da uyawunsa u ukuna u cingi u tsu tuko. U zuwambana ta kpm u da ya woko ta tyoku u Kashila.

⁵ Adama a nala, cinda i wokoi tyoku u Kashila, kotsu i kaka tsara i doku ukuna u shinga a asuvu a upityanangu u de. Uma u ukuna u shinga u tsu zuwa da ta i doku ureve u Kashila cika. ⁶ Ureve u Kashila u tsu tuko ta ukana u kaci. Ukana u kaci kpm u tsu tuko ta akawunki. Akawunki yi kpm a tsu zuwa da ta i rongo gba adama a Kashila. ⁷ Ya rongo baci nala, ya yan ta n uciga u atoku. A makorishi kpm ya yan ta n uciga u maci a asu u ama gba. ⁸ I lya baci kelime n udoku u ili i shinga i na yi, ya bishinka da ta uwoko aza a gbani n aza a ndishi n gbani, i yain kpm ili i shinga ushani adama a ureve u Asheku Yesu Kawauwi. ⁹ Shegai aza da a kpadai uyan ili i shinga i na yi arumba a da, ko kpm a ka wene mai wa. A asansa ta an Kashila ka zai uma u cau u le u unyushi u cingi.

¹⁰ Ama a va, adama a nala, u kana ta i doku uyan ili i'ya ya wenike an Kashila ka isa da mayun, i wenike kpm an u dangasa da i woko ama a ne. I yan baci nala ya tadatsa wa, ya rukpa tani wa. ¹¹ Kashila kpm ka wusha da ta mai a asuvu a tsugono tsu Yesu Kirisiti Asheku n Kawauwi ka tsunu.

Zuwai atsuvu a asu u akani a Kashila

¹² I reve de ili i na yi, kpm i'ari kushani a ukuna u mayun n ucira. Gba n nala ma ciga ta n rongo da ucibusuka ili i na yi. ¹³ Wa lobono ta n rongo da ucibusuka ili i na yi hal she kain ka n kuwai. ¹⁴ Kpm Asheku Yesu Kawauwi u wenike mu de a ka barakpa wa ma kuwa ta. ¹⁵ Adama a nala, ma matsa ta n wene n wenishike da ili i na yi mai. Ma ciga ta i ciba ko u barakpa baci an n lazi.

¹⁶ An tsu tonoko da tyoku da Asheku a tsunu Yesu Kawauwi a ka gono n ucira, itete i ugboji i'ya uza roku u yain i'ya tsa dansa wa. Tsu wene ta tsupige tsu ne mayun n a'eshi a tsunu. ¹⁷ Kashila Tata u naka yi ta tsupige tsa a radagba yi kpm an u isa yi n kalagatsu a asu u Ucira n Tsupige, u da,

“Maku ma va ma na vi, uza da ma ciga cika, kpam ma pana ta kayanyan n eyi.” ¹⁸ Tsa ta pini a zuba u masasa ma uwulukpi ma nala mi kaḅolo n Yesu a'ayin yi, kpam tsu pana ta kalagatsu ki ka dansai a zuba.

¹⁹ Gba ikuna i na yi i zuwa tsu ta tsu doki tsu wushuki ili i'ya ntsumate n danai vi mayun da. Adama a nala she i gonuko ugboji a asu u kadyanshi ka le ki i woko yavu macikalu ma ma wantukpa a karimbi. Lyayi kelime n i yanyi ili i na yi hal kain ka Kawauwi ka wenikei kaci ka ne kpam katyashi ka ne ka wantukpai a atakasuvu a de.* ²⁰ Ili i'ya i lakai gba, u kana ta i reve a'ayin a da baci ntsumate n yain kadyanshi a Tagarada u Kashila, ara le da ka wutai wa.† ²¹ Ntsumate mi a tsu yan kadyanshi adama a da an ele a ka ciga a dansa wa. Nala wari wa. Kulu Keri ka ku tsu zuwa le a dansa akani a Kashila.

2

Awenishiki a kaḅan

¹ A'ayin a da a wurai, a yan ta ntsumate n kaḅan aza da a yain kadyanshi a asuvu a Isara'ila, nala kpam a asuvu a de ya tsara awenishiki a kaḅan. A ka yan ta manyan n ugboji a tuko kaḅan ka ka tuko kunan-gasu a kaci ka Kashila. A ka 'yangasaka ta Ashekapige, uza da u wauwa le. Ele n kaci ka le dem a ka barakpa n uwusha u ukpa wa. ² Ama ushani a ka tono ta uwenishike u cingi u le, aku a toni ukuna u gbani u uwono u le. Adama a le ama a ka dansa ta kadyanshi ka gbani a kaci ka Kawauwi n uwenishike u mayun u ne. ³ Awenishiki a na yi a'a ta n kurura, kpam a tsu yanka ta ugboji n kaḅan manyan a ryafa da. Shegai Kashila ka bidya ta u wacinsa le tun caupa kpam ukpa u le wa ta a ure.

⁴ Kashila ka jebige atsumate a zuba mavura a'ayin a da a yain unyushi u cingi wa. U tsu varangu le ta a asu upana u ikyamba kpam a asuvu a a'ele a lyungu-lyungu a karimbi, nte a ka rongo pini hal a'ayin a afada. ⁵ Kashila ka jebige ama mavura a likimba a'ayin a cau a Nuhu wa. U wauwa ta Nuhu n ama a shindere aza a

kuwa a ne. Nuhu rono ta ama atsuvu a kaci ka afada a maci a Kashila, pini nala, Kashila ka cimbusai gba likimba n ama a cingi yi n mini ma pige.

⁶ U doki u yain ilyuci i Sodom n Gomora mavura u da'ai i'ya u gonukoi i'ya kakomo. U zuwai a wokoi iryoci a ili i'ya ya gita n aza da a kpa'ai upanaka Kashila. ⁷ Shegai gba n nala, Kashila ka wauwa ta Lutu. Lutu vuma da rongoi n Kashila mai da, kpam u pana kayanyan ka ukuna u gbani n u cingi u da a ka yansa a asu u da wari vi wa. ⁸ An u wokoi vuma da uza da wa pana Kashila karinga, u dambula ta a asuvu a ne cika an u wenei tsicingi kpam wa pana ukuna gbani kain dem.

⁹ Ili i na i wenike ta an Kashila ka fuda ka wauwa ama da a ka tono yi mai a asuvu a upana u ikyamba u da a ka pana. Ili yi ya wenike ta dem an Kashila ka kana ama da a 'yuwan yi unaka karinga, kpam wa lya ta kelime n uyan le mavura hal ubana kain ka afada.

¹⁰ Kashila ka doku ta upana u ikyamba u ama da a ka tono uciga u ili i ikyamba i le kpam a 'yuwan yi unaka karinga. Icu n ama a na yi a'a ta n aradi kpam a bidya kaci ka le evu wa. Hal gban a tonusukoi tsupige tsu aza a zuba kadyanshi ka gbani, kpam a tsu wece kain ka a ka yan nala wa. ¹¹ Shegai atsumate a zuba a la ta ama a na yi ucira cika, kpam gba n nala atsumate a zuba yi a tsu tonusuko tsupige tsu aza a zuba a nala yi kadyanshi ka gbani a kapala ka Kashila wa.

¹² Ama a na a a'a ta tyoku u nnama n mete n da bawu n tsu yan majiyan. N da a matsai tsara a kana a wuna. A tsu tonuko ta ili i'ya bawu a revei kadyanshi ka gbani. Ahali a cingi a le a da a ka wuna le. ¹³ A ka wusha ta ukpa u woko katsupi ka malen ma manyan ma le adama a ukuna u cingi u da a ka yansa ama. A tsu yan ta mazanga a'ayin a da a ka yan ukuna u cingi ko n kaara ka baci. A tsu tuko ta uwono a kaḅolo ka de, a gonuko da aza a ashinda. A tsu lya ta kelime n a yanyi ukuna u kaḅan u na vi ko a ka lya baci ilikulya kaḅolo n ada a asu u abiki. ¹⁴ A tsu yan ta tsishankala n a'eshi a le, kpam a tsu cuwa n

* 1:19 Idani i na n Tsiheline i'ya, “She a'ayin a da kain ka wansai kpam katala ka kpasani ka 'yangai a katakasuvu ka vunu.” † 1:20 A ka fuda ta a ka reve idani i Tsiheline pini na n kalen ka na dem, “U kana ta vu reve an uza wa la wa reve akani a ntsumate n kaci ka ne wa.”

uyan unyushi wa. A tsu kpatalasa ta aza da bawu a shamgbai a asu u te a yain unyushi. A tsu wenishike ta kaci ka le kurura, ele aza da a yankai una a da. ¹⁵A asaka de ure u maci a tonoi ure u matsumate Bala'amf maku ma Beyu. Bala'am vuma da uza da u lai uciga ikebe a asu uyan ili i'ya bawu i gain. ¹⁶Shegai makparyagi ma barana ta Bala'am. Manama ma bawu ma tsu dansa, ma dana ta ukuna yavu vuma ma bishinkai matsumate mi uyan ijan i ne.

¹⁷Ama a na a'a ta yavu a'eshi a mini a da a ekpei. Tyoku u alishi a da a tsu kyawunsa a zuba a uwule da a'ari. A tsu yan ta kazuwamgbani cika shegai ko i te a tsu shadangu wa. Kashila ka zuwa ta icun i ama a na yi a asu u da u lakai karimbi. ¹⁸Ama a na yi a tsu yan ta aradi n kadyanshi ka gbani. Vuma wa yan baci evu n u'asaka ure u cingi, ama na yi a ka yanka ta kurura ku cingi ku le manyan a gonuko yi a ure u cingi.

¹⁹A yanka ta ya dem kazuwamgbani ka tsara u kaci, shegai ele dem agbashi a uyanasa ukuna u cingi a da, kpaci ama agbashi a ili i'ya ya tono n ele a da. ²⁰Ama a ka tsara ta iwauwi a ili i likimba i'ya ya nangasa le, a tuwa baci a asu u Asheku a tsunu Yesu Kirisiti Kawauwi. Shegai ili i nala yi i doku baci i kana'i ama a nala yi pini, hal i lyai kaci ka ama ki, upana u ikyamba u le wa la ta upana u ikyamba u cau. ²¹Wari wa laka ta ama a nala tsulobo a'ari a kpa'ada baci ureve ili i'ya ya zuwa Kashila upana u kayanyan. U lobono wa, ko kenu, uza u reve ili i'ya i gain u yain, aku u 'yuwan kadyanshi ka uwulukpi ka shinga ka Kashila ka naka le a yain. ²²Ili i'ya i'ari i mayun a asuvu a tsizagadi tsu na tsi, i mayun i'ya dem a asu u ama a na yi, "Mashe ma tsu gono ta tsara ma lyai tsishami tsu ne." Tsizagadi tsu roku kpm tsu dana ta, "A sumba baci maburusunu, ma gono ta a asu u icadi."

3

Yesu wa doku ta wa gono

¹Aza da ma ciga, gogo-na n koronku da de ikanikorongi i re, kpm a asuvu a ikanikorongi yi n matsa ta tsara n zuwa da i yawunsa mai kpm i ciba dere. ²Ma ciga ta i ciba i reve kpm n akani a ntsumate ma

uwulukpi n caupa, ma ciga ta kpm i ciba i reve kpm ili i'ya Asheku n Kawauwi ka tsunu ka zuwai asuki a tonuko da i yain.

³Wa ta n kalen cika i reve a a'ayin a makorishi a ka yan ta aza a majari, aza da a ka dosuso ukuna u maci, a yain gba ili i cingi i'ya a ka ciga a yain. ⁴A ka dana ta, "Utawa u da u zuwamgbani wa tuwa vi u da te? Azapige a kagita a kuwa de gba, kpm ko ndya wa i'a ta tyoku da i'ari tun a kagita ka uyan likimba."

⁵Shegai ama a na yi a zuwa ta kaci ka le a asansa an tun caupa Kashila ka yain zuba, u wutukpai uyamba a asuvu a mini u zuwai kpm mini ma kyawain uyamba vi n kadyanshi ka ne. ⁶An a tsara i yain a'ayin, Kashila ka zuwai mini ma nala mi ma wacinsai likimba. ⁷Shegai Kashila ka tonuko ta zuba n likimba u gogo-na a yain pini hal ubana kain ka afada. Pini nala, aku akina a tuwa le, kpm a wacinsa aza da bawu a wushuki n Kashila.

⁸Aza da ma ciga, kotsu i asansa an Kashila ka tsu wene kain ka te yavu ayen kazu ka te wa, u wene kpm ayen kazu yavu kain ka te. ⁹Aza roku a bidya ta Magono ma Zuba ma barakpa ta kahu u shadangu kazuwamgbani ka ne, shegai nala wari wa, wa barakpa tyoku da a ka yawunsa wa. Wa ta n ahankuri ara de. Wa ciga ko uza u kuwa wa, shegai wa ciga ta ya dem u kpatala ugono ara ne. ¹⁰Kain ka Asheku ka ta a utuwa ka danda ama tyoku da kaboki ka tsu tuwa. Zuba kpm wa kotso ta n mawura ma pige, aku akina a runukpa ko ndya wa. Wa wenike ta ya dem tyoku da a ka todugbo likimba n gba ili i'ya i'ari pini kpm a kidaga u da u gano.*

¹¹An u woko i a ka wacinsa ko ndya wa, icun i ama a eni a da ya woko? Adama a nala she i gbashika kpm i naka Kashila tsupige n uma u de. ¹²I zuwa a'eshi a de a kain ka nala ki i banga ka ka tuwa gogo. A'ayin a nala yi a ka wacinsa ta zuba n akina, kpm gba i'ya i'ari pini a akina yi i darakpa. ¹³Shegai tsa vana ta zuba u savu n likimba u savu u da Kashila ka zuwamgbani wa yan, likimba da gba aza da a'ari pini a ka yan ili i'ya Kashila ka danai i'ari dere.

◇ 2:15 Mkc. 22:1. * 3:10 Akorongi a cau a roku aza da a purai a tagarada u 2 Bituru a korongu ta "kpm ili i likimba ya darakpa ta n usudugbi u shen cika."

Idyani i makorishi

¹⁴ Aza da ma ciga, adama a nala, she i rongo na ndishi n shinga n Kashila kpan i yain gba i'ya ya yan i rongo mai bawu unyushi u cingi a asuvu a a'ayin a da ya vana ukuna u na u gita vi.

¹⁵ Kotsu i ciba, Magono ma Zuba uvana u da wari tsara ama a tsara kabala ka a ka tsara iwauwi. Tyoku da utoku u tsunu Bulus uza da tsa ciga, u koronku da n ureve u da Kashila ka naka yi. ¹⁶ Bulus yan ta kadyanshi ka ili i na ki asuvu a gba ikanikorongi i'ya u korongusi, shegai ili i roku i'ya u korongi vi i wuyana ta ureve. Aza roku aza da bawu a revei ili n aza da bawu a shamkpai kaci ka le a asu u te a vura ta ikanikorongi i ne yi tsara i naka kalen ka roku kau. Nala dem a tsu yan n apashi a roku a Tagarada u Kashila. Pini na kaci ka le ka a ka ronuko uwacinsa.

¹⁷ Aza da ma ciga, a rono da ta atsuvu kaku kahu kain ki, i kirana kotsu unyushi u ama a cingi u na u pura da ugboji wa. Shamgbai a asuvu a uwushuku u de, kotsu i rukpa wa.

¹⁸ I lyai kelime n ugbama a asuvu a ukuna u shinga n ureve u Yesu Kirisiti Asheku n Kawauwi ka tsunu. Asaka tsupige n karinga u woko ara ne n gogo-na hal ubana. Ami.

Ukanikorongi u Kagit̄a u Yahaya

Ukup̄a u kadyanshi

Yahaya korongu t̄a ikanikorongi i kenu i kenu i tatsu ubana a asu ama kau-kau. U na vi; wata, u kagit̄a, u is̄a t̄a aza a uyan k̄aneshi vi mmuku n ne. Cinda Yahaya kasuki ka k̄pam makoshi ma Atoni a a'ayin a nala yi, nala wenike t̄a an ukanikorongi vi u Atoni u da gba.

A ukanikorongi u na vi, Yahaya yan t̄a kadyanshi ka tyoku da uza wa rongo evu n Kashil̄a. U yan t̄a ka tyoku da uza wa rongo evu n Kashil̄a ki icun ku re. Ure u kagit̄a u da uza u rongo a katyashi ka Kashil̄a. Ure u ire k̄pam u da uza u rongo a uciga u Kashil̄a.

Tagar̄ada u na u yan t̄a kadyanshi ka urongo a katyashi ka Kashil̄a u da uza u rongo tyoku da Kashil̄a ka ciga. Adama a nala ili i'̄a k̄pam la i'ya ya rongo usokongi a asu u ama n Kashil̄a k̄pam wa. Tagar̄ada vi u yan t̄a k̄pam kadyanshi ka uza u rongo a uciga u Kashil̄a u da uza u cigi atoku pini na a likimba. A makorishi, u cibuga tsu t̄a an ts̄ari n utsar̄a u kaci u pige ts̄a baci kabolo n Kawauwi.

Ili i'ya i'ari a tagar̄ada u na vi

Udani u da wa nāka uma (1:1-4)

Kashil̄a ka katyashi, Yesu k̄pam aya iryoci i tsunu (1:5-2:6)

Kazuwamgbani ka savu (2:7-17)

Atokulalu a Kawauwi na mmuku n Kashil̄a (2:18-3:10)

Uciga u Kashil̄a n uciga u tsunu (3:11-4:21)

Utsar̄a u kaci n likimba (5:1-21)

Akani a uma

¹Uza da tun caupa wari pini a kagit̄a ki, aya uza da tsu panakai k̄pam tsu wenei. Tsu wene yi t̄a n a'eshi a tsunu, tsu sawa yi k̄pam n akere a tsunu. Aya Yesu Kirisiti Kawauwi Udani u uma. ²Uza da u tsu nāka uma, u tuwa t̄a ara tsunu! Tsu wene yi t̄a, k̄pam tsa tonuko da ili i'ya tsu wenei vi. Gogo-na ukuna u uma u da bawu wa kotso u na u da wari n Tata vi k̄pam u tuwa tsu vi, u da tsa tonuko da. ³I'ya tsu wenei k̄pam tsu panai i'ya tsa tonuko da, tsar̄a ed̄a dem i tsar̄a urongo u kabolo n ātsu u nala vi. Kabolo

ka tsari n u da n Tata n Maku ma ne Yesu Kawauwi. ⁴Koronku da tsa koronku da ili i na yi tsar̄a i shadangu n mazanga kabolo n ātsu.

Kashil̄a katyashi ka

⁵Udani u da tsu panai ara Yesu Kawauwi u da na, k̄pam u da tsa tonusuko da: Kashil̄a ka katyashi, k̄pam wari n karimbi wa, ko kenu. ⁶Tsu da baci ts̄a n uma kabolo n eyi, k̄pam tsu lyai kelime n urongo n uma u tsunu a asuvu a karimbi, aza a kaban a da tsari, tsa tonu ukuna u mayun wa. ⁷Shegai tsa rongo baci a asuvu a katyashi tyoku da Kashil̄a ka rongo a katyashi, tsa rongo t̄a la vi kabolo n atoku. K̄pam mpasa n Maku ma ne Yesu n wulukpe t̄a unyushi u cingi u tsunu.

⁸Tsu da baci ts̄a n unyushi u cingi wa, kaci ka tsunu ka tsa yinsa, k̄pam ukuna u mayun wari a asuvu a tsunu wa. ⁹Shegai tsu dana baci unyushi u cingi u tsunu, wa cimbusuka tsu t̄a. K̄paci Kashil̄a ka tsu shadangu t̄a kazuwamgbani ka ne, wa yan t̄a ili i'ya i'ari mai. Wa wulukpe tsu t̄a a asuvu a ukuna u cingi u da tsu yain. ¹⁰Tsu da baci tsu yan unyushi u cingi wa, Kashil̄a ka tsa is̄a uza u kaban. K̄pam tsa wenike kadyanshi ka ne a asuvu a atakasuvu a tsunu wa.

2

Yesu da kabangi ka tsunu

¹Mmuku n va aza da ma ciga, koronku da ma koronku da ili i na yi tsar̄a i yain unyushi u cingi wa. Shegai i nusa baci, kain dem Yesu Kawauwi uza da wari uza u maci, wa folo t̄a Tata a una u tsunu. ²Aya udarakpa u unyushi u cingi u tsunu. Unyushi u tsunu u da gba u bidyai koshi wa, shegai hal n unyushi u ama a likimba gba.

³Nala tsa reve an gogo-na tsu revei Kashil̄a, tsa tonu baci udani u ne mai. ⁴Uza da baci dem u danai, "N reve t̄a Kashil̄a," shegai bawu wa tonu ili i'ya u danai, vuma nala uza u kaban da. K̄pam wa n ukuna u mayun a asuvu a ne wa. ⁵Shegai tsa yan baci ili i'ya Kashil̄a ka danai, k̄pam uciga u ne wari ara tsunu tyoku da u gain u woko, tsa reve t̄a an tsari ama a ne mayun. ⁶Tsu da baci ātsu ama a ne a da, tsu rongo tyoku da Yesu rongoi.

Kashil̄a ka da tsu cigi atoku a tsunu

⁷Aje a va aza da ma ciga, koronku da ma koronku da adama a da ma nāka da mele

ma savu wa. Ma gai a naka da caupa vi ma, kpm i reve ta n udani vi. ⁸Shegai u savu u da dem. Kawauwi ka wenike ta an mele mi mayun da, eda kpm dem i wenike ta an mayun da. Kpaci karimbi ki ka ta a ucimba, katyashi ki kpm kari a uwakana.

⁹Uza u dana baci, "A katyashi ka ma rongu," shegai wa kovo utoku u ne, vuma nala vi a karimbi ka wa rongu. ¹⁰Uza da baci wa ciga atoku a ne, a katyashi ka wa rongu kpm wa tuko utadatsasa wa. ¹¹Tsa kovo baci atoku a tsunu, a karimbi ka tsa rongu kpm tsa wala pini. Tsa reve kpm a asu u da tsa bana wa, kpaci tsa wene ure n karimbi wa.

¹²Koronku da ma koronku da, mmuku n va, kpaci Kashila ka cimbusuka da de unyushi u cingi u de adama a ili i'ya Yesu yain.

¹³Koronku da ma koronku da, isheku, kpaci i reve ta uza da wari pini tun a kagita.

Koronku da ma koronku da, alobo na nkere, kpaci i lya ta kaci ka uza u cingi vi.

Koronku da ma koronku da, mmuku, kpaci i reve ta Tata.

¹⁴Koronku da ma koronku da, isheku, kpaci i reve ta uza da wari pini tun a kagita.

Koronku da ma koronku da, alobo na nkere, kpaci i'a ta n ucira.

Udani u Kashila wa ta ara de, kpm i lya de kaci ka uza u cingi vi.

¹⁵Kotsu i cigi likimba ko kpm ili i'ya i'ari pini a asuvu a ne wa. Ya ciga baci likimba, uciga u Tata wa la vi ara de wa. ¹⁶Tsa rongu baci tyoku da likimba wa ciga, kain dem tsa rongu ta uciga tsu yain ili i'ya i'ari unyushi. Tsa cigi tsu tsara ili i'ya baci dem tsa wenei, tsu yain dem aradi a ili i'ya baci dem tsa yan kpm tsari n i'ya. Ko an u wokoi ili i nala yi unyushi u da. Gba ili i nala yi i Tata i'ya wa, shegai i likimba i'ya. ¹⁷Likimba n gba ili i'ya i'ari pini ya wura ta, shegai uza da baci wa yan ili i'ya Kashila ka ciga, wa yan ta n uma hal ubana.

Utukulalu u Kirisiti Kawauwi

¹⁸Mmuku n va aza da ma ciga, a'ayin a makorishi a da. I pana ta a da utokulalu u Kawauwi wa ta a utuwa, gogo-na kpm atokulalu a Kawauwi a da pini na ushani. Nala tsu yain tsu revei an a'ayin a makorishi da na vi. ¹⁹Ama a na yi a asaka de kuwa ku Atoni ku tsunu, kpaci a'ari a asuvu a tsunu

mayun wa. A da baci mayun da a'ari a asuvu a tsunu, a'ari a ka shamgba ta n atsu. An a asaka tsu vi, u wenike ta an a'ari a asuvu a tsunu wa.

²⁰I'a ta n kune ka Uza u Uwulukpi u naka da, adama a nala gba de i reve ta ukuna u mayun. ²¹U kana mu she n koronku da a kaci ka ukuna u mayun vi wa, kpaci i reve ta n u da. I reve ta kpm an aza a kaban a'ari a asuvu a aza a mayun wa. ²²Ya uza u kaban? Uza da baci dem u nanai Yesu Kawauwi, uza u kaban da. Uza da baci dem u danai nala, utokulalu u Kawauwi da, kpm u 'yuwan ta Tata n Maku mi dem. ²³Uza da baci dem u 'yuwain Maku mi, vuma u nala vi u 'yuwan ta dem Tata vi. Shegai tsu da baci tsu wushuku n Maku mi, tsu ta dem n Tata vi.

²⁴Kotsu i matsa i wene i toni uwenishike u da i tsara i kagita. I lya baci kelime n utono u ili i'ya i panai a kagita, ya rongu ta kabolo n Maku mi kpm n Tata vi. ²⁵Ili i'ya kpm Kawauwi ka zuwamgbani wa naka tsu i'ya na: uma u da bawu wa kotsu.

²⁶Koronku da ma koronku da tsara n rono da atsuvu a kaci ka ama a nala yi, aza da a ka ciga a yinsa da vi. ²⁷Shegai eda, Kawauwi ka tsunku da de Kulu Keri ku ne. Kulu ku ne ka baci ara de, she kpm uza u wenishike da wa. Kpaci Kulu ku ne ka wenishike da ta ko ndya wa, kpm ko ndya baci ku wenishikei mayun da, kaban ka wa. Tono i uwenishike u Kulu vi, i rongu kpm a asuvu a Kawauwi.

²⁸Mayun mmuku n va, lya i kelime n uwoko ili i te n Kawauwi, tsara u gono baci tsa pana uwonvo wa, kpm tsa pana uwono a kapala ka ne wa. ²⁹I reve ta an Kawauwi kari uza u maci, kotsu kpm i reve uza da baci dem wa yansa ili i'ya i'ari i maci, maku ma Kashila ma.

3

Atsu mmuku n Kashila n da

¹Tata wa ciga tsu wa wa, adama a nala a da a ka isa tsu mmuku n Kashila. Kpm mayun da tsari mmuku n Kashila mi. Aza a likimba a reve Tata vi wa, da gai dem i zuwai bawu likimba vi u reve tsu vi. ²Aje a va aza da ma ciga, gogo-na atsu mmuku n Kashila n da, kpm kotsu u wenike tsu ve ili i'ya tsa woko wa, Kawauwi ka gono baci. Shegai tsu reve ta Kawauwi ka gono baci, tsa woko ta tyoku u ne, kpaci tsa wene yi ta tyoku da wari mayun. ³Gba aza da a wushuki n

ukuna u na vi, a ka zuwa *tā* kaci ka le a rongo uwulukpi tyoku da Kawauwi *kāri* uwulukpi.

⁴Uza da baci u yain unyushi u cingi, mele ma Kashilā ma u pasai, kpaci uyan u unyushi u cingi dere da *wāri* n kushulu n Kashilā n mele ma ne. ⁵I reve *tā* an Kawauwi ka tuwai u takpa unyushi u cingi, kpaci *wā* n unyushi u cingi wa. ⁶Adama a nala, uza da baci wa rongo kaḅolo n eyi, wa lya kelime n uyansa unyushi u cingi wa. Shegai uza da baci u lyai kelime n uyansa u unyushi u cingi, kotsu u wene yi wa *kpam* u reve yi wa.

⁷Mmuku n *vā*, kotsu i *asakā* uza u yinsa da a kaci ka ukuna u na vi wa: ama a ka wenike baci uma u shinga, aza a uma u shinga a da tyoku da Kawauwi *kāri*. ⁸Gba uza da baci wa yansa unyushi u cingi, uza u Kalapānsi da, kpaci Kalapānsi ka *gita* *tā* uyansa u unyushi u cingi tun a kagita. Adama a nala a da Maku ma Kashilā ma tuwai tsarā u cimbuṣa manyan ma Kalapānsi. ⁹Aza da baci a'ari mmuku n Kashilā a ka fuda a ka lya kelime n uyansa u unyushi u cingi wa, kpaci u *naḳā* le *tā* uma u savu. An u wokoi Kashilā ka Tata u le, a ka lya kelime n uyansa u unyushi u cingi wa. ¹⁰Adama a nala, tsa wene *tā* ko ya maku ma Kashilā, n ko ya *kpam* maku ma Kalapānsi. Uza da baci dem bawu wa rongo n uma u shinga, maku ma Kashilā ma wa, nala dem uza da bawu wa ciga utoku u ne.

Cigai atoku a de

¹¹Udani u na u te u da n u da i'ari i gitai i panai vi: tsu cigi atoku a tsunu. ¹²Kotsu i woko tyoku u Kayinu wa, uza u uza u cingi vi u da, aku u wunai vangu u ne. Ndya i zuwai u wuna yi? Kpaci ili i'ya Kayinu yain i gan wa, ili i'ya *kpam* vangu u ne u yain i'ya i lobono *tā*. ¹³Aje a *vā*, kotsu i yain majiyan an ama a likimba a ka kovo da wa. ¹⁴Uciga u atoku a tsunu, wa wenike *tā* an tsu pasamgbantai ukpa ubana a uma. Uza da baci bawu wa wenike uciga nala, u buwa *tā* a asuvu a ukpa. ¹⁵Uza da baci dem wa kovo utoku u ne, kawuni ka uma u vuma gbani ka. Kpam i reve *tā* aza da a ka wunusa uma u ama gbani, a'a n uma u da bawu wa kotso a asuvu a le wa.

¹⁶Tyoku da tsa reve uciga vi *wāri* u da na: Kawauwi ka neke *tā* uma u ne adama a tsunu. Adama a nala *atsu* dem u *kanā* *tā* tsu neke uma u tsunu adama a atoku a tsunu. ¹⁷A dana uza roku *wā* n *utsari*, aku u wenei uza roku uza da bawu *wāri* n ili *kpam* u

ḅanga yi wa. Vuma nala uciga u Kashilā wa a asuvu a ne wa. ¹⁸Mmuku, tsu tsu wenike *tā* atoku uciga mayun a asu u ubanga le, shegai tsu yain kadyanshi ka ubanga u le koshi wa. ¹⁹Tsa ciga baci atoku, tsu reve *tā* an tsari a asuvu a ukuna u mayun, *kpam* asuvu a tsunu a ka dusuku *tā* a asu u Kashilā. ²⁰Kpam ko asuvu a tsunu a dusuku baci wa adama a uwono, Kashilā ka la *tā* atakasuvu a tsunu *kpam* u reve *tā* ko ndya wa.

²¹Aje a *vā*, asuvu a tsunu a dusuku baci, tsa fuda *tā* tsa shamgba a kapala ka Kashilā bawu uwonvo. ²²Wa *naḳā* tsu *tā* i'ya baci dem tsu wecikei, kpaci tsa tonon yi *tā* *kpam* tsa yansa ili i'ya ya zuwa yi u pana kayanyan. ²³Ili i'ya Kashilā ka danai i'ya na: Tsu wushuku n Maku ma ne Yesu Kawauwi, *kpam* tsu cigi atoku a tsunu. Nala dem Yesu wenishike tsu tsu yain. ²⁴Aza da a ka pana kadyanshi ka Kashilā, a asuvu a ne a da a ka rongo, eyi *kpam* a asuvu a le. Tsu reve *tā* Kashilā *kāri* a asuvu a tsunu adama a Kulu Keri ku ne ka u *naḳā* tsu.

4

Awenishiki a kaḅan

¹Aje a *vā* aza da ma ciga, gba uza da danai *wā* *tā* n Kulu Keri ku Kashilā da ya wushuku n eyi wa. Kondo le i wene ko a asu u Kashilā da ku wutai. Ntsumate n kaḅan n uwa de a likimba ushani. ²Tyoku da ya reve Kulu Keri ku Kashilā u da na: uza da baci dem u danai Kawauwi ka tuwa *tā* a likimba n ikyamba i vuma, vuma u nala vi a asu u Kashilā da u wutai. ³Uza da baci dem bawu u wushuki n ukuna u na vi, *wāri* n Kulu ku Kashilā wa. Kulu ku nala ku utokulalu u Kawauwi ka, uza da i panai wa tuwa a likimba vi *kpam* gogo-na u tuwa de.

⁴Mmuku n *vā*, eḅa aza a Kashilā a da, *kpam* i lya *tā* kaci ka atokulalu a ne. Kulu Keri ku Kashilā *ka* *tā* a asuvu a de, *kpam* u la *tā* uza da *wāri* a likimba ucira. ⁵Atokulalu a nala yi a tsu yan *tā* kadyanshi ka ili i likimba, aza a likimba *kpam* a tsu panaka le *tā*, kpaci ele aza a likimba a da. ⁶Shegai *atsu* aza a Kashilā a da, da gai i zuwai aza da a revei Kashilā a tsu panaka tsu vi. Ama a Kashilā a da baci a'ari wa, a ka panaka tsu wa. Nala tsu tsu reve ko uza *wāri* n kulu ku mayun ko ku kaḅan.

Uciga u Kashilā ara tsunu

⁷Aje a *vā*, *asakā* tsu cigamgbantai, kpaci uciga a asu u Kashilā u da u wutai. Uza da

baci dem wa ciga atoku, maku ma Kashilā ma, kpam u reve t̄a Kashilā. ⁸Uza d̄a kpam bawu wa ciga atoku, u reve Kashilā wa, kpaci Kashilā uciga u d̄a. ⁹Kashilā ka wenike tsu t̄a uciga u ne an u suki Maku ma te ma ne koshi a likimba tsarā tsu tsarā uma. ¹⁰Uciga u ukuna u mayun u d̄a la vi. Ātsa tsa ciga Kashilā wa, shegai aya wa ciga tsu hal u suki Maku ma te ma ne ma woko ufarakpa u d̄a wa cimbusa unyushi u cingi u tsunu. ¹¹Aje a va, an u wokoi Kashilā ka ciga tsu nala, ātsu dem u kana t̄a tsu cigi atoku a tsunu. ¹²Uza w̄a la kotsu u wenei Kashilā wa, shegai tsa ciga baci atoku a tsunu, Kashilā ka t̄a kabolo n̄ ātsu ubana. Uciga u ne kpam u shadangu a asuvu a tsunu tyoku d̄a u gain u woko.

¹³Kashilā ka naka tsu t̄a Kulu Keri ku ne. Da gai i zuwai tsu revei an tsari kabolo kpam ili i te n̄ eyi vi, tyoku d̄a eyi wari kabolo kpam ili i te n̄ ātsu. ¹⁴Tata suku t̄a Maku ma ne ma woko uza d̄a wa wauwa likimba, tsu wene yi t̄a kpam gogo-na ātsa na tsa tonusuko ama ukuna u ne. ¹⁵Uza roku u dana baci Yesu Maku ma Kashilā ma, w̄a t̄a kabolo kpam ili i te n̄ Kashilā, Kashilā kpam ka t̄a kabolo kpam ili i te n̄ eyi. ¹⁶Tsu reve t̄a tyoku d̄a Kashilā ka ciga tsu cika, kpam tsu pityanangu t̄a n̄ eyi.

Kashilā uciga u d̄a. Tsu lya baci kelime n̄ uciga atoku a tsunu, tsa woko t̄a kabolo kpam ili i te n̄ Kashilā, eyi kpam wa woko t̄a kabolo kpam ili i te n̄ ātsu. ¹⁷Tsa ciga baci atoku mayun hal tsa rongo tyoku d̄a Kawauwi ka rongoi a likimba u na, tsa pana uwonvo kain ka afada wa. ¹⁸Uwonvo w̄a pini a uciga wa, uciga u mayun u tsu takpa t̄a gba uwonvo. Uza wa pana baci uwonvo, an u wokoi wa yawunsa yavu a ka yan yi mavura d̄a. Uza pana baci uwonvo, uciga u Kashilā u shadangu asuvu a ne tyoku d̄a u gain wa.

¹⁹Kashilā ka ka gitai ka ciga tsu, d̄a gai i zuwai tsa wenike dem uciga vi. ²⁰Ama a ka dansa baci, “Ma ciga t̄a Kashilā,” shegai aku a ka kovo atoku a le, a woko t̄a aza a kaban. Aza d̄a bawu a ka ciga ama a le aza d̄a a ka fuda a ka wene, a ka fuda dem a ka ciga Kashilā wa, uza d̄a gbam bawu a ka wene. ²¹Kashilā ka tonuko tsu t̄a kadyanshi ka na ki: aza d̄a a ka ciga Kashilā, u kana t̄a a cigi atoku a le.

5

Ulya u kaci u tsunu n̄ likimba

¹Gba uza d̄a baci wushuki Yesu Kirisiti Kawauwi ka, vuma u nala vi maku ma Kashilā ma. Kpam uza d̄a baci wa ciga Tata, wa ciga t̄a la vi mmuku n̄ ne. ²Tyoku d̄a tsa reve an tsa ciga mmuku n̄ Kashilā u d̄a na: tsu cigi Kashilā kpam tsu pana udani u ne. ³Uciga u Kashilā u d̄a tsu pana udani u ne, kpam udani vi u wuyana utono wa. ⁴Maku ma Kashilā dem ma lya t̄a kaci ka likimba, kpam upityanangu u tsunu u d̄a u tsu naka tsu ulya u kaci u nala vi. ⁵Ya wa lya kaci ka likimba? She uza d̄a u wushuki Yesu Maku ma Kashilā ma.

Kadyanshi a kaci ka Yesu Kawauwi

⁶Yesu Kawauwi aya u tuwai n̄ mini ma ne na mpasa ma ukpa n̄ ne. N̄ mini ma u tuwai koshi wa, shegai gba n̄ mini mi kabolo na mpasa. Kulu ku dana t̄a dem ukuna u na vi mayun d̄a, kpaci Kulu ki mayun d̄a. ⁷Ili i tatsu i na yi i wenike tsu t̄a ukuna u mayun a kaci ka Yesu, ⁸i'ya: Kulu, n̄ mini, na mpasa, kpam kadyanshi ka te ka a yain. ⁹Tsu tsu wushuku t̄a n̄ ama a'ayin a d̄a baci a danai ukuna wa t̄a mayun, shegai ili i'ya Kashilā ka danai i tsu la t̄a ucira, kpam u yanka tsu t̄a kadyanshi ka mayun a kaci ka Maku ma ne. ¹⁰Uza d̄a baci u wushuki n̄ Maku ma Kashilā, u reve t̄a la vi ili i'ya Kashilā ka danai a kaci ka Maku ma ne mayun d̄a. Shegai uza d̄a baci bawu u wushuki n̄ ili i'ya Kashilā ka danai mayun d̄a, u woko d̄e dere n̄ u'isa Kashilā uza u kaban. ¹¹Ili i'ya Kashilā ka tonuko tsu i'ya na: Kashilā ka naka tsu t̄a uma u d̄a bawu wari n̄ utyoku, Maku ma ne ma kpam ma zuwai uma vi u yain. ¹²Uza d̄a baci wari n̄ Maku mi, w̄a t̄a n̄ uma. Uza d̄a baci bawu wari n̄ Maku ma Kashilā, w̄a n̄ uma wa.

Uma u d̄a bawu wari n̄ utyoku

¹³Eda aza d̄a i wushuki n̄ Maku ma Kashilā eda ma koronku, tsara i reve an i'ari n̄ uma u d̄a bawu wari n̄ utyoku. ¹⁴Tsa fuda t̄a tsa tuwa a asu u Kashilā bawu uwonvo, an tsu revei tsu folo yi baci ili i'ya u wushuki n̄ i'ya, wa panaka tsu t̄a. ¹⁵U tsu panaka tsu t̄a a'ayin a d̄a baci dem tsu folo yi, tsu reve t̄a kpam u tsu naka tsu t̄a ili i'ya baci dem tsu folo yi.

¹⁶Vu wene baci katonni ka ka yan unyushi u cingi u d̄a bawu wa zuwa ukpa, vu yanka yi kvasu tsara Kashilā ka naka yi uma. Aza d̄a bawu unyushi u cingi u le wa zuwa ukpa,

alya ma dansaka pini na vi. Unyushi u cingi u da pini u da wa zuwa ukpa, shegai ma zuwa da i yain kvasu ubana a asu u Kashila a kaci ka ama da a ka yansa unyushi u nala vi wa.* ¹⁷ A'ayin a da baci dem i yain ukuna u cingi, unyushi u da. Shegai gba unyushi u cingi u da u tsu zuwa ukpa wa.

¹⁸ Tsu reve ta aza da a'ari mmuku n Kashila a tsu lya kelime n uyansa u unyushi u cingi wa. Maku ma Kashila ma tsu kirana ta n ele, adama a nala uza u cingi vi u tsu sawa le wa.

¹⁹ Tsu reve ta an tsari ama a Kashila, shegai uza u cingi vi aya wa lya tsugono tsu likimba gba.

²⁰ Tsu reve ta an Yesu Kawauwi Maku ma Kashila u tuwai kpam u wenike tsu Kashila ka mayun. Tsa ta kabolo n Kashila mayun an tsari kabolo n Maku ma ne Yesu Kawauwi. Aya Kashila ka mayun uza da u tsu naka uma bawu utyoku.

²¹ Mmuku n va, banai dan n ameli.

---

* 5:16 Unyushi u da u tsu zuwa ukpa wa woko ta ukpada u uwushuku an Yesu Kawauwi ka, kpam n ukpada u uciga atoku. She uza u unyushi vi u kpatala, aku u tsara ucimbusuka u unyushi vi.

Ukanikorongi u ire u Yahaya

Ukukpa u kadyanshi

Yahaya korongu *ta* ikanikorongi i kenu i kenu i tatsu ubana a asu u ama kau-kau. U na vi; wata, ire, u da uka u da *na* mmuku n ne aza da *Kashila* ka dangasai da wa koronku. A'ayin a nala yi, atoni a so *ta* mavura cika, pini nala, da Yahaya yankai idani i na yi manyan a una u kuwa ku Atoni n ama a da a'ari pini.

Yahaya da uciga *wa* *ta* n kalen cika a asu u *Kashila*, nala kpam dem uciga *wa* *ta* n kalen a asu u Atoni. A'ayin a nala yi, aza roku a ka dansa *ta* Kawauwi *ka* vuma u maci wa, shegai kulu ku ama a ka wundya n a'eshi a ne koshi. Yahaya dana *ta* ukuna u nala ka⁶an ka. Ukuna u mayun vi u da, Yesu Kawauwi da vuma u maci. U tonuko *ta* Atoni a 'yuwan awenishiki a ka⁶an.

Nala dem gogo-na, awenishiki a da pini a da bawu a ka wenishike ukuna u mayun. Atoni a gan *ta* a 'yuwan icun i awenishiki a nala yi. U gan *ta* Atoni a cigi ukuna u mayun, kpam a cigamgbana.

Ili i'ya i'ari a tagarada u na vi

Idyani n kvasu (1-3)

Ukuna u mayun n uciga (4-11)

Idyani i makorishi (12-13)

Idyani

¹ Mpa Yahaya makoshi, ma korongu ukanikorongi u na ubana a asu u uka u da *Kashila* ka dangasai *na* mmuku n ne.* Ma ciga *da* *ta* n ukuna u mayun. Mpa ma ciga *da* utyoku u *va* wa. Gba aza da a revei ukuna u mayun a ka ciga *da* *ta* dem. ² Tsa ciga *da* *ta* adama a ukuna u mayun u da *wari* a asuvu a tsunu, kpam wa rongo *ta* a asuvu a tsunu bawu utyoku.

³ Kvasu ka *va* ka, *Kashila* Tata n Maku ma ne Yesu Kirisiti Kawauwi a ka woko tsu *ta* ukuna u shinga kpam a pana tsu asuvayali! *Asaka* a *naka* tsu ndishi n shinga, n ukuna u mayun, n uciga.

Ukuna u mayun n uciga

* 1:1 Makuna ma 'Uka *na* mmuku n ne' pini na, kalen ka ne ka, 'Kuwa ku Atoni n ama a da a'ari pini'. † 1:13 Umaku pini na kalen ka ne ka, kuwa ku Atoni ka Yahaya *wari* a'ayin a da u korongi ukanikorongi u na vi. Mmuku kpam alya aza da a'ari pini a kuwa ku Atoni ki.

⁴ N pana *ta* kayanyan cika an n panai a da mmuku n vunu n roku ma tono *ta* ukuna u mayun, tyoku da Tata u danai tsu yain. ⁵ Uka, n koronku vu tsara n tonuko vu ili i savu i roku wa. Tonuko da ma tonuko vu i cigi atoku a de. Ili i kagita i'ya a tonuko tsu tsu yain i'ya gai la vi. ⁶ Uciga u da na: tsu pana udani u *Kashila*. Kpam tun a kagita u tonuko tsu *ta* tsu cigi atoku.

⁷ Awenishiki a ka⁶an a da pini ushani a ka kyawunsa a likimba. Alapansi a na yi a ka dansa *ta* mayun da Yesu Kawauwi *wari* n ikyamba i vuma wa. Aza a ka⁶an a da, kpam atokulalu a Kawauwi. ⁸ Kotsu vu kirana. Vu kirana baci wa, va namba *ta* gba i'ya vu yain manyan a kaci ka ne ki. Shegai vu kirana baci, va wusha *ta* katsupi ka malen ma manyan ma vunu gba. ⁹ Uza da baci dem u kpa⁶ai ushamgba a asuvu a uwenishike u Yesu, aku u doki ko u wuta⁶i pini, *wari* n *Kashila* wa. Shegai uza da baci shamgbai pini a uwenishike vi, *wa* *ta* n Tata vi n Maku mi. ¹⁰ Uza roku tuwa da baci wa wenishike ukuna u da bawu *wari* u Kawauwi, kotsu i banka yi a kuwa ku de ko i danasa yi wa, ko kenu. ¹¹ I yan baci nala, u woko de yavu i bolomgbono de kaci n eyi a asuvu a manyan ma cingi ma ne.

Udani u makorishi

¹² Ma *ta* n ili ushani i'ya ma ciga n tonuko vu, shegai ma ciga n korongu i'ya a tagarada wa. N zuwa *ta* uma tsa barakpa wa tsa gawunsa *ta*. Pini nala, aku tsu dansa a'eshi a'eshi tsara tsu yain mazanga.

¹³ Mmuku ma umaku[†] u vunu aza da *Kashila* ka dangasai ma sukunku vu idyani.

Ukanikorongi u tatsu u Yahaya

Ukupka u kadyanshi

Yahaya korongu ta ikanikorongi i kenu i kenu i tatsu ubana a asu ama kau-kau. U na vi; wata, u tatsu, u da Gayu da wa koronku, kaje ka ne ka maci. Gayu katonu ka Yesu ka ka shinga uza da u bangai awenishiki a Atoni a a'ayin a nala yi.

Yahaya koronku ta Gayu n icikpali tyoku da u bangai awenishiki a mayun. U yan ta kadyanshi ka Diyotirifa, uza da u 'yuwain ubanga aza da a ka wenishike ukuna u da wari u mayun.

Yahaya yanka tsu ta kadyanshi ka ama a re a na yi, u naka tsu iryoci i ahali a shinga n ahali a cingi. Wa laka tsu ta tsulobo tsu toni ahali a shinga.

Ili i'ya i'ari a tagarada u na vi

Idyani ubana ara Gayu (1-4)

Kalen ka uyan manyan kabolo (5-12)

Idyani i makorishi (13-15)

Idyani

¹ Mpa Yahaya makoshi, ma koronku vu Gayu, kaje ka va. Ma ciga vu ta kpaci tsa tonu ta ukuna u mayun.

² Kaje ka va, kavasuu ka va ka ko ndya wa i vunuu ya wala ta mai, kpam ikyamba i vunuu i'a ta n alafiya tyoku da uma u vunuu wari n alafiya. ³ N pana ta kayanyan cika an Atoni a roku a tuwai a tonuko mu tyoku da vu shamkpai ukuna u mayun a uma u vunuu, n tyoku da va tonu ukuna u mayun vi. ⁴ N tsu yan ta mazanga n pana baci a da mmuku n va ma tonu ukuna u mayun. Ili i'a la i'ya i lai la upana kayanyan wa.

⁵ Kaje ka va, va yansa ta ili i shinga an va bangasa awenishiki a maci a'ayin a da a'ari a asuvu a nwalu, ko an u wokoi amoci a da a'ari ara vunuu. ⁶ A tonuko ta Atoni ukuna u uciga u vunuu. Ma folo vu vu banga le a ure u da wa zuwa Kashila ka pana kayanyan a lya baci kapala na nwalu. ⁷ A laza ta na nwalu n le adama a ugbashika Kirisiti Kawauwi. A tsu wusha ili i roku a asu u aza da bawu a'ari Atoni wa, ko kenu. ⁸ Adama a nala, she tsu banga le n kaci ka tsunu, tsara tsu yain manyan ma ukuna u mayun kabolo.

⁹ N koronku ta Atoni maku ma ukanikorongi kenu, shegai Diyotarifa, uza da u tsu ciga u woko uzapige u le u 'yuwan tsu ta upanaka. ¹⁰ N tuwa baci ma tonuko da ta ili i roku i'ya wa yan, n ukuna u cingi u da wa dansa a kaci ka tsunu. Bamu n nala gbam, u 'yuwan ta uwusha awenishiki a mayun a da a tuwai vi. Hal gbam u kangi aza da a ka ciga a wushi le, u loko le a wuta a kuwa ku Atoni.

¹¹ Kaje ka va, kotsu vu toni ili i'ya i'ari i cingi wa, tonu ili i'ya i'ari i shinga. Uza da wa tonu ili i shinga uza u Kashila da. Shegai uza da wa yansa ili i cingi u reve Kashila wa. ¹² Ya dem wa dansa ta ili i shinga a kaci ka Dimitiriyu, kpam uma u shinga u mayun u ne u zuwa ta ama a revei an wari uza u shinga. Atsu dem tsu tsu dansaka yi ta mai. Kpam vu reve ta ili i'ya tsu danai mayun da.

Udani u makorishi

¹³ Ma ta n ili ushani i'ya ma ciga n tonuko vu, shegai ma ciga n korongu i'ya a tagarada wa. ¹⁴ N zuwa ta uma tsa barakpa wa tsa gawunsa ta, pini nala, aku tsu dansa a'eshi a'eshi.

¹⁵ Kavasuu ka va ka Kashila ka zuwuka vu unu u shinga na ndishi n shinga. Aje a vunuu a da a'ari pini na a ka sukunku vu idyani. Ma folo vu vu dansa ko ya wa.

Ukanikorongi u Yahuza

Ukukpa u kadyanshi

Yahuza da korongi ukanikorongi u na vi. Vangu u Yesu da. Ili i'ya tani i zuwai a revei n ukuna u nala vi, an u danai eyi utoku u Yakubu u da, kpam Yakubu vi vantu u Yesu u da.

Korongu da Yahuza korongi tsara u roni atsuvu a atoni a Yesu a kaci ka awenishiki a kaaban. Yahuza rono ta atsuvu a Atoni tsara kotsu a toni uwenishike u kaaban u ama a nala yi wa. U rono le ta dem atsuvu tsara kotsu a toni dem ahali a cingi a ama a nala yi wa.

Gogo-na dem tsu ta n awenishiki a kaaban. A kagita, uza wa wene ta yavu u gan ta a toni ukuna u le. Pini nala, she vu tuwa vu wene ukuna u da bawu u gain u gita vu ucinasa. Tagarada u Yahuza wa zuwa ta uza u takpanasa awenishiki a mayun n awenishiki a kaaban.

Ili i'ya i'ari a tagarada u na vi

Idyani (1-2)

Ukangu u upityanangu a kaci ka awenishiki a kaaban (3-23)

Kavasus ka makorishi (24-25)

¹ Mpa Yahuza, uza da wa korongu ukanikorongi u na vi. Mpa kagbashi ka Yesu Kirisiti Kawauwi ka mari kpam utoku u Yakubu.

Aza da Kashila Tata u isa a rongo a asuvu a uciga u ne, aku Yesu Kawauwi wa kirana n ele, alya ma koronku.

² Asuvayali na ndishi n shinga n uciga u Kashila u rongo n ada.

Ili i'ya ya gita n aza a unyushi

³ Aje a va aza da ma ciga, mari ma ciga ta n koronku da a kaci ka ukuna u iwauwi i'ya tsari n i'ya gba tsunu. Shegai gogo-na u kana ta n koronku da ili i roku kau. U kana ta n korongu n gbamatangu da asuvu, i siraka ukuna u mayun u Kadyanshi ka Shinga kabetsu. Kuten ka hal ubana Kashila ka nakai ama a ne a da u dangasai ukuna u mayun u da bawu wa savada. ⁴ Kpaci ama da a goroi Kashila a bolomgbono de kaci n ada ukpawunsi. A tsu wenishike ta a dana, "Kashila ka lobono ta, u tsu

cimbusuka ta ama unyushi." Nala mayun da, shegai a lyai kapala n uwenishike a danai, "Adama a nala, tsu yansai unyushi u cingi ushani." Kashila ka yawunsa ta tun caupa ili i'ya wa yanka ama a na yi, an u woko a 'yuwain uza da wari aya koshi Yesu Kawauwi Ashekapige a tsunu.

⁵ Ma ciga ta dem n cibuga da ukuna u na vi, ko an u woko i reve ta n u da. Magono ma Zuba ma wauwa ta ama a ne a uyamba u Masar, shegai an nala u wurai, aku u wunai aza da bawu a wushuki vi. ⁶ N cibuga da kpam ukuna u atsumate a zuba a da a kpada u shamgba n ucira u da Kashila ka naka le. A asakai asu u da wari u le, aku Kashila ka sira le n ikani u zuwa le a kuwa ku a'ali a karimbi. Gogo-na kain ka afada ka a ka vana. ⁷ Kotsu i asansa n ilyuci i Sodom n Gomora n ilyuci i'ya i'ari evu evu n ele wa. Gba ilyuci i nala i shadangu ta n tsishankala n tsishankala tsu cingi tsu kabarikete. Akina a da a lyai ilyuci i nala yi gba, kpam a woko tsu kubari a kaci ka akina a da bawu a ka cimba a da a ka yan aza a cingi mavura.

⁸ Gba n nala, awenishiki a kaaban a nala a bidyai ele a'la ta n ucira a asuvu a alavutanshi a le. A nangasai ikyamba i le n tsishinda tsu tsishankala. A goroi tsupige, a yankai ucira u tsupige tsa aza a zuba kadyanshi ka majari. ⁹ Ko katsumate ka zuba ka pige ka a ka isa Mika'ilu u kawan u naka Kalapansi unyushi wa. A'ayin a da wa nanamgbana n Kalapansi a kaci ka ikyamba i Musa, tonuko da u tonuko Kalapansi, "Magono ma Zuba ma barana vu." ¹⁰ Shegai ama a na yi a tsu yanka ta ukuna u da bawu a revei unu u cingi, a tonuko u da kpam kadyanshi ka gbani. Tyoku u nnama n da a'ari. Shegai a yain ili i'ya uyawunsa u le u tonuko le kabarikete. Nala tani, aku u ronuko le ukpa. ¹¹ Ter le, kpaci a ka tono ta tyoku da Kayinu yain, uza da u wunai vantu u ne. Tyoku u Bala'am, ko ndya a ka yan a tsara ikebe

i'ya a ka yan. N tyoku u Korat* kpm, a ka kuwā tā adama a u'yangasaka u le. ¹² A'ayin a da baci icun i ama a na a tuwā dā, tsarā a lyai kabolo n adā a asuvu a uciga u Magono ma Zuba. A tsu woko tā tyoku u ili i icadi i'ya ya tuko dā kunangasu a ilikulya yi. N kaci ka le ka koshi a tsu kirana, kpm u tsu tuko le tā uwono. Tyoku u ulimā u da u tsu lapana uwule bawu mini da a'ari. A'a tā kpm tyoku u ndānga n da bawu n tsu naka ilimaci a'ayin a uta. Ukpa u de u da a kuwai wa, hal gbam kure ka a kuwai kpaci a mudusa le tā a asuvu a alu a le. ¹³ A'a tā tyoku u abali a kushiva a da a tsu vura ashinda a kapufu, a da a tsu wenike ukuna u uwono u le. A'a tā tyoku u atala a da a ka tamba, nala a'ari a u'uwa a karimbi ka pige ka bawu ka kotso.

¹⁴ Anuhu rongo tā hal uyan kushindere cina Adamu kuwā de, pini nala, Anuhu yain kadyanshi ka ili i'ya ya tuwā a kaci ka ama a na yi,

“Wenei, Asheku a da pini a ka tuwā n atumate a zuba a ne ushani a da bawu a ka fuda a ka kece.

¹⁵ Kpm wa yanka tā ama a likimba afada.

Pini nala, da wa wenike aza da a goroi Kashila, unyushi u le an a yain ukuna u cingi a asu u da a 'yan-gasaka yi.

Wa wenike le tā kpm aly aza a unyushi u cingi aza da bawu a'ari n Kashila kpm a nusa tā an u wokoi a yankai Kashila kadyanshi ka gbani.”

¹⁶ Ama a na yi aly aza a tsali kpm kain dem she kakpadikukuna. Ukuna u cingi u da baci u luwa le uyan u da a tsu yan. A'a tā n aradi cika, kpm a reve tā uyinsa ama n kadyanshi tsarā a tsarā ili.

Ulya kapala n manyan

¹⁷ Atoku a va, u gan tā i ciba n ili i'ya asuki a Asheku a tsunu Yesu Kirisiti Kawauwi a tonuko dā. ¹⁸ A dana tā, “Ubana a'ayin a makorishi, a ka tsarā tā aza da a ka rongo uyansaka Kashila magori, aku a cigi a toni ukuna u kaci u le u da bawu Kashila ka ciga.”

¹⁹ Kpm gogo-na aly aly pini, aly aly kpm a ka

pecishe dā. A tsu la tā uciga a toni ili i'ya ikyamba i le ya ciga, kpaci a'ari n Kulu Keri ku Kashila a atakasuvu a le wa.

²⁰ Shegai aza a va, lyayi kapala n i gbonguri a asuvu a upityanangu u uwulupki cika. I lyai kapala n i yanyi kvasu tyoku da Kulu Keri ka tono n adā. ²¹ Rongoi uma u da wa wenike an Kashila ka ciga dā, hal n i vani uma u da bawu wari n utyoku u da Asheku a tsunu Yesu Kawauwi adama a asuvayali a ne wa naka dā. ²² Panai asuvayali a aza da a ka yan malala a kaci ka ili i'ya a pityanangi. ²³ I wusa aza roku a asuvu a akina a mavura i wauwa le. Aza roku a da kpm pini aza da ya pana asuvayali, shegai i yain n i kirani. Hal aminya a le dem a da unyushi u cingi u le u nangasai kotsu i cigi wa.

Kvasu ka ucikpa

²⁴ Gogo-na i naka Kashila tsupige kpaci aya wa fuda wa kirana n adā bawu ya tadatsa. U peci dā n unyushi u cingi, u naka dā mazanga cika. Kpm u tuko dā a asu u tsupige tsu ne. ²⁵ Tun caupa hal utuwā gogo-na n ubana a makorishi, Kashila Kawauwi ka tsunu ka, adama a Yesu Kawauwi uza da wari Asheku a tsunu. Gba tsupige tsā tā ara ne, gba tsugono tsā tā ara ne, gba ucira wā tā ara ne hal n ucira u afada gba wā tā ara ne. Kpm nala wari ili i'ya i bidyai gogo-na hal ubana. Ami.

* 1:11 A alabari a Bala'am asuvu a alabari a da a dangasai a Kazuwamgbani ka Cau a Makeci 22:1-23:12, tsu wene tā asu u da Bala'am tonukoi Balaku Magono ili i'ya Kashila ka tonuko yi u dana. Alabari a Bala'am a kotso pini na wa. A'ayin a roku a da pini Bala'am wushai ikebe a asu Balaku asu da u zuwai aza a Isara'ila a lyakai ameli kayala, (Makeci 31:16). Alabari a na yi a'aj pini asuvu a alabari a da a dangasai a Kazuwamgbani ka Cau wa.

Kuwene ku Yahaya

Ukupka u kadyanshi

Yahaya kasuki da u korongi tagarada u na vi. U dana ta ili i'ya u wenei a kuwene a kaci ka afobi a Kashila n ili i'ya ya tuwa ya gita a makorishi ma likimba.

Akani yi a'a ta n abon a tatsu. A dana ta ucira u ityoni i cingi u da pini a uyan manyan a likimba, kpam u kana ta Atoni a pana ikyamba hal a kuwa. A dansa ta kpam ukuna u Maku ma Kondom ma Kashila, aya Yesu. Wa lya ta kaci ka ama a cingi n ucira le gba. A makorishi, Kashila ka ta n katsupi ka shinga ka wa naka aza da a lya kelime n uwushuku n Kawauwi. Akani a da a'ari a makupki dem a da, Kashila ka ta uwulukpi kpam uza u ulya kaci u da wari.

Tagarada u na vi kuwene ka vuma bawu wa wene ka. Yahaya yanka ta idani i vuma manyan tsara u ratsanaka ili i'ya i'ari a zuba. Ire i'ya pini ushani i ureve ili i'ya i'ari a tagarada u na vi, shegai akani a pige yi a'ari upuwun wa kpam a ka savada a da wa. Akani yi a da na: Yesu Kawauwi u lya ta kaci ka ityoni i cingi gba a asu kau-kau. Kain ka ta a utuwa ka a ka vutala Kanangasi n ityoni i cingi a kushiva ku akina, kpam zuba u savu n likimba u savu a ka tuwa ta a asu u aza da a tonoi Yesu a rongo kabolo n eyi na ndishi n shinga n maci.

Ili i'ya i'ari a tagarada u na vi

Kadyanshi ka ili i'ya ya tuwa ka Yahaya (1:1-8)

Kuwene ku Asheku a uma (1:9-20)

Ikanikorongi ubana a A'uwa a Atoni a shindere (2:1-3:22)

Kuwene ku ulya kayala a zuba (4:1-11)

Maku ma tagarada n cirakpa tsu shindere (5:1-6:17)

Ulya kayala a kapala ka karatsu ka tsugono tsu Kashila (7:1-17)

Avana a shindere (8:1-11:19)

Ubungu n adin a re (12:1-13:18)

Kuwene a kaci ka afada a Kashila n uki-rana u ne (14:1-15:8)

Abelu a shindere a upan u Kashila (16:1-21)

A lya ta kaci ka atokulalu a Kashila (17:1-20:10)

Afada a makorishi (20:11-15)

Zuba u savu n likimba u savu (21:1-8)

Urishelima u savu (21:9-22:5)

Ugono u Kawauwi (22:6-21)

Ukupka u kadyanshi

¹Ili i'ya Kashila ka wenikei Yesu Kirisiti Kawauwi i'ya na, tsara Yesu tonuko agbashi a ne ili i'ya Kashila ka zuwa i gita gogo. Aku Yesu suki katsumate ka zuba ka ne ka wenike kagbashi ka ne Yahaya. ²Yahaya vi kpam u dansai gba ili i'ya u wenei a ukuna u kadyanshi ka Kashila, n ili i'ya kpam Yesu Kawauwi u danai n i'ya u yain. ³Kashila ka zuwuka ta uza da baci dem u yankai aza roku kaneshi u idani i akani a na yi una u shinga; wata, akani a ili i'ya ya gitasa gogo-na n i'ya ya tuwa ya gita a kapala. Wa zuwuka ta dem uza da u panai a da kpam u nakai a da karinga. Kpaci a'ayin a yan de evu a da gba ili i na yi ya gita.

Idyani ubana a a'uwa a Atoni a shindere

⁴Ukanikorongi u da Yahaya korongi ubana a asu u a'uwa a Atoni a shindere a da a'ari a Asiya:

N yan ta kvasu tsara Kashila ka wenike da ukuna u shinga u ne na ndishi n shinga. Kashila uza da wari pini caupa, aya dem wari gogo-na, kpam aya wa tuwa. Kpam dem a'ulu a shindere a Kashila a da a'ari a kapala ka karatsu ka tsugono tsu ne a ka yanka da ta dem nala. ⁵Nala dem Yesu Kawauwi, uza da u tsu dansa ukuna u mayun a ukuna u maci u Kashila. Aya uza u kagita a asuvu a aza da a 'yangai a ukpa. Aya uza da wa lya tsugono tsu ngono n likimba.

Aya uza da wa ciga tsu, uza da u zuwa tsu tsu lai a ucira u unyushi u cingi u tsunu an u wotsongi mpasa kpam u kuwai adama a tsunu. ⁶Adama a nala, tsu woko de kagali ka ne; wata, adarakpi aza da a ka gbashika Kashila Tata u ne. Asaka Yesu Kawauwi u tsara tsupige n ucira hal ubana bawu utyoku! Ami.

⁷Webele, aya la wa tuwa a asuvu a alishi! Ya dem wa wene yi ta, hal n aza da dem a zuwai a sapa yi n kasovu. Aletsu a likimba gba a ka sa ta cika n unambbukatsuma adama a ne. Eye, nala wa gita! Ami.

* 1:4 Asiya uyamba u da a Roma u da gogo-na a ka isa Turukiya.

⁸ Magono ma Zuba Kashilā u dana tā, “Mpa Alfa† mpa dem Omega.†† Wata, mpa Kagita mpa dem Makorishi. Mpa mari gogo-na, mpa uza da wari pini caupa, mpa kparam ma tuwa. Mpa Uza u Ucira Gba.”

Kuwene ku Yahaya a kaci ka Kawauwi

⁹ Mpa Yahaya, mpa dem Katoni ka a asuvu a Kawauwi tyoku u de, a yan mu tā dem mavura tyoku da a yanka da. Mpa dem uza u te u da a asuvu a tsugono tsu Kashilā tyoku u de, kparam u kana tā n kawunku upana u ikyamba u va tyoku da dem i kawunki. A banka mu tā a Patumo uyamba u mere u mini, a asaka mu de adama a da n yain kubari ku kadyanshi ka tsugono tsu Kashilā, n ukuna u mayun u da Yesu Kawauwi wenikei. ¹⁰ Kain ka Asheku, Kulu Keri ku Kashilā ku tonoi na mpa, aku n panai kalagatsu ka ucira a kucina ku va yavu mawura ma kavana. ¹¹ Kalagatsu ki ka danai, “Korongu ili i'ya va wene vi a asuvu a tagarada aku vu suku u da a a'uwa a Atoni a da a'ari a ilyuci i shindere i na yi: Afisu, n Simirana, n Birigama, n Tayatira, n Saridisa, n Filadalifiya, n Lawudukiya.”

¹² An n kpatalai tsara n wene uza da wa dansa na mpa, aku n wenei ashampatsu a ncikalulu a shindere a da a yain n zinariya. ¹³ A mere ma ashampatsu a ncikalulu mi, uza roku u da pini uza da u rotsoi Maku ma Vuma u'uki n matogo ma bululu ma ma rawai a makoto ma kune. Wa tā dem n kunya ku uwambana ku kagbodo ka a cai n zinariya uwambani a makamba ma ne. ¹⁴ Kenji ka ne kparam pun yavu tsugbere, a'eshi a ne yavu kapeli ka akina. ¹⁵ Adeshikpetsu a ne kparam a ka lafa yavu urim u shili u da a gboroi sarara. Mawura ma kalagatsu ma ne yavu mawura ma mini ma pige ma ma rukpusa. ¹⁶ U bana atala a shindere a kukere ku ulyaki ku ne, n burundu u kulya u da wari n unā u kulya u re wari uwuta a unā u ne. Upetiwa'eshi u ne kparam wa lafa yavu kaara a kaci.

¹⁷ An n wene yi, aku n rukpai a kapala ka ne yavu kuwa da n kuwai. U tadanku mu kukere ku ulyaki ku ne, u danai, “Kotsu vu pana uwonyo wa. Mpa Kagita mpa dem

Makorishi. ¹⁸ Mpa uza da u tsu naka uma. Mari n kuwa tā, shegai gogo-na ma tā n uma hal ubana bawu utyoku. Ma tā na nkukpunku n da n naka mu ucira u ukukpa ko kparam n gbagirya asu u da akushe a'ari, aku n gonuko le n uma.

¹⁹ “Korongu gba ili i'ya vari a uwenishe gogo-na vi a tagarada, n ili i'ya kparam ya tuwa ya gita ubana a kapala. ²⁰ Kalen ka kari pini usokongi ka atala a shindere a da vu wenei a kukere ku ulyaki ku va, n ka ashampatsu a ncikalulu a zinariya a shindere yi ka na: Ashampatsu a ncikalulu yi a da a'uwa a Atoni a shindere. Atala a shindere kparam a da atsumate a zuba a da a ka wundya a'uwa a Atoni a shindere yi.

2

Akani ubana a Afisu

¹ Aku u tonuko mu, “Korongu ukanikorongi u na ubana a asu u katsumate ka zuba ka kuwa ku Atoni ka kari a ilyuci i Afisu. Mpa uza da ma bana atala a shindere a kukere ku ulyaki ku va ma wala a asu u da ashampatsu a ncikalulu a shindere a zinariya a'ari vi, mpa ma suku akani a na yi ubana ara vunuu: ² N reve ta gba ili i'ya va yan. N wene ta manyan ma vunuu n akawunki n ahankuri a vunuu. N revei vu lyuwan ta ama a cingi. Vu kondoi kparam aza da a danai ele asuki a da, kparam a da tani wa, vu cinai aza a ka ban a da. ³ Vu kawunku ta upana u ikyamba adama a va, kparam katakasuvu ka vunuu ka ta pini n ucira tyoku da vari mu utono.

⁴ “Shegai u kana ta n barana vu a ukuna u roku. Vu buwa kparam n uciga tyoku da vari va yan a'ayin a da vu gitai vu wushuki na mpa wa. ⁵ Kotsu vu asansa n tyoku da vu rukpai a asuvu a unyushi u cingi wa! U kana ta vu asaka uyansa unyushi u cingi, vu rongo uma tyoku da vari vu yain a'ayin a da vu gitai vu wushuki na mpa. Vu lya baci kapala n uyansa unyushi u cingi, ma tuwa ta n yan vu mavura a asu u da ma takpa kashampatsu ka macikalulu ki a asu u da kari vi. ⁶ Shegai ili i shinga i'ya va yan i'ya na: Vu kovo ta ili i'ya atoni a aza a Nikala* a ka

† 1:8 Alfa n Omega alya idyani i kagita n i makorishi a asuvu a idyani i Tsiheline. Dana da u danai wa ta pini kahu a yain ko ndya wa, kparam wa yan ta pini hal ubana bawu utyoku.

* 2:6 Atoni a Nikala awenishiki a ka ban a da, aza da a ka ciga ama a rongo a ulyasaka ameli kayala kparam a yansa tsishankala.

yansa, tyoku da dem mpa n kovoi ili i'ya a ka yansa.

⁷“Uza da baci wari n atsuvu a upana, u pana ili i'ya Kulu Keri ku tonukoi a'uwa a Atoni! Ma asaka ta aza da a lyai kaci a lyai madanga ma ma naka uma ma mari a asu u uwunvugusa a zuba.”†

Akani ubana a Simirana

⁸Aku u tonuko mu, “Korongu ukanikorongi u na ubana a asu u katsumate ka zuba ka kuwa ku Atoni ka kari a ilyuci i Simirana. Uza da wari a Kagita n Makorishi, kpm wari u kuwai shegai gogo-na u 'yanga de, aya wa suku akani a na yi: ⁹N reve ta upana u ikyamba n unambi u vunu, shegai va ta n utsari! N reve ta kadyanshi ka cingi ka ama a dansai a kaci ka vunu. A da ele ama a Kashiḷa a da, shegai nala a'ari wa. Ele aza a Kanangasi† a da a'ari. ¹⁰Kotsu vu pana uwonvo wa, vu ciba baci n icun i upana u ikyamba u da va tuwa va so. N tonuko vu, Kalapansi ka zuwa ta a zuwa a aza roku a de a kuwa ku a'ali tsara a kondo da, kpm ya pana ta ikyamba hal a'ayin kupa. Lya kapala n utono karara, ko u kana baci a wuna vu, ma naka vu ta funi u uma u da bawu wari n utyoku u woko vu katsupi ka ulya kaci.

¹¹“Uza da baci wari n atsuvu a upana, u pana ili i'ya Kulu Keri ku tonukoi a'uwa a Atoni! Aza da baci a lyai kaci ka ucira u cingi, a ka doku a kuwa kpm ire wa.”

Akani ubana a Birigama

¹²Aku u tonuko mu, “Korongu ukanikorongi u na ubana a asu u katsumate ka zuba ka kuwa ku Atoni ka kari a ilyuci i Birigama.‡ Uza da wari n burundu u kulya u da wari n unu u kulya u re, aya wa suku akani a na yi: ¹³N reve ta va ta ndishi a ilyuci i'ya Kanangasi ka lya tsugono. Avu Katoni ka va ka ka maci, kpm vu asaka mu utono wa. Vu wushuku ta tun a'ayin a da a zuwai Antiba kuwai pini a ilyuci i de, asu u da Kanangasi ka lya tsugono. U wenishike ta ama maco a asu u kadyanshi ka ne n manyan ma ne, an eyi Katoni ka va ka.

† 2:9 Kanangasi; wata, “Shetan” kala ka dem ka Kalapansi. ‡ 2:12 A ilyuci i Birigama, a'uwa a ameli a da pini a asu u da ama a tsu lyasaka magono ma Roma kayala yavu Kashiḷa ka. Asudaraka u da pini evu u da a tsu lyaka kameli ka Zeyu kayala. Birigama da kami ka asu u da tsugono tsu Kanangasi tsari a likimba. ◇ 2:14 Mkc. 25:1. § 2:17 Aza a Yahuda a wushuku ta Irimiya matsumate u sokongi magbodo ma mana a Akpati u Kazuwamgbani. A'ayin a makorishi, a ka wene ta ma aku a lyatangu ama n u da.

¹⁴“Shegai u kana ta n barana vu a ukuna u na. Ama roku a asuvu a kabolo ka vunu a ka tono ta uwenishike u Bala'am, uza da u wenikei Balaku tyoku da wa zuwa aza a Isara'ila a yain unyushi. Balaku zuwa le ta a takumai inyama i'ya a yankai ameli a le udaraka. U zuwa le ta dem a yain unyushi u tsishankala. ◇ ¹⁵Aza roku a de a ka tono ta uwenishike u aza a Nikala, adama a nala a yan ta unyushi u cingi tyoku da aza a Isara'ila a yain. ¹⁶Gogo-na kpatala a unyushi u vunu! Vu yan baci nala wa, ma tuwa ta ara vunu gogo n shilakana n ama a nala yi n burundu u da wa wuta a unu u va vi.

¹⁷“Uza da baci wari n atsuvu a upana, u pana ili i'ya Kulu Keri ku tonukoi a'uwa a Atoni! Aza da a lyai kaci, ma naka le ta a asuvu a mana da a'ari a sokongi. Ma naka ta ya dem katali ka pun ka a korongi pini kala ka savu. Uza da u wushai katali ka nala aya koshi wa reve kala ka nala ki.”§

Akani ubana a Tayatira

¹⁸Aku u tonuko mu, “Korongu ukanikorongi u na ubana a asu u katsumate ka zuba ka kuwa ku Atoni ka kari a ilyuci i Tayatira. Maku ma Kashiḷa,† uza da a'eshi a ne a'ari yavu kapeli ka akina, kpm adeshikpetsu a ne a'ari yavu urim u shili u da a gboroi, aya wa suku akani a na yi ubana ara vunu: ¹⁹N reve ta gba ili i'ya va yansa. N reve ta ya cigamgbana ta, kpm eda Atoni a va da mayun. N reve ta kpm tyoku da i tsu banga atoku, n reve ta kpm vu kawunki n ahankuri. N reve ta gogo-na ya yan ta ili i'ya i lai a'ayin a da i gitai i wokoi Atoni a va.

²⁰Shegai u kana ta n barana vu a ukuna u roku. Avu vu kangu Jezebe uka u nala vi wa, uza da u yain kaban an u danai eyi matsumate ma Kashiḷa ma. An wa wenishike, u puwunsa ta agbashi a va tsara a yain unyushi u tsishankala a lyai kpm ilikulya i'ya a darampkai ameli. ²¹N naka yi ta kabala tsara u kpatala u asaka unyushi u cingi u ne, shegai u 'yuwan ta u asaka tsishankala tsu ne. ²²Adama a nala ma zuwa yi ta u yain mabala. Ma zuwa ta aza da a yain tsugbani n eyi dem a pana ikyamba cika. Ma yan ta

nala gogo-na a 'lyuwan baci u'asaka tsicingi tsu le tsa a ka yansa. ²³Ma wuna ta aza da a wokoi mmuku n ne. Aku a'uwa a Atoni gba a reve an n revei uyawunsa u le kpam n ili i'ya a ka ciga. Ma yan ta ya dem mavura tyoku da unyushi u ne wari. ²⁴Aza roku a asuvu a de aza a Tayatira a tono uwenishike u ne wa. Irotsongusu ili i'ya aza da a wokoi mmuku n ne mi a isai "ili i usokongi i pige i Kanangasi!"* wa. Ma tonuko da i yain ili i roku kpam wa, ²⁵shegai i lyai kapala n i toni mu mayun mayun hal n tuwa.

²⁶⁻²⁸"Ma asaka ta aza da a lyai kaci ki a tsara ucira ucun u te u ulya tsugono tsa Tata u va u naka mu. Ma yan ta nala a asu u aza da a ka lya kapala n uyansa ili i'ya n tonuko le a yansa, hal ubana makorishi ma likimba. Ma asaka le ta a tsara ucira u ulya tsugono tsa aletsu gba. A ka lya baci tsugono tsu nala tsi, a ka shamgba ta n ucira, kpam a ka gbashangu le ta tyoku da ama a tsu tassa mgbodo n cin. Ma naka le ta dem katala ka ka tsu wantukpa n kpanani ku de ka woko iryoci i ulya u kaci u le.† ²⁹Uza da baci wari n atsuva u upana, u pana ili i'ya Kulu Keri ku tonukoi a'uwa a Atoni!"

3

Akani ubana a Saridisa

¹Aku u tonuko mu, "Korongu ukanikorongi u na ubana a asu u katsumate ka zuba ka kuwa ku Atoni ka kari a ilyuci i Saridisa. Uza da wa lya tsugono tsu a'ulu a shindere a Kashila, kpam wa bana atala a shindere, aya uza da wa suku akani a na yi: N reve ta ili i'ya va yansa. Ama a dana ta va ta n uma, shegai avu kakushe ka. ²'Yanga! Kenu da ucira u vunuu u wokoi, kpam u yan de evu n ukotso. Adama a nala, gbatamangu ili i'ya i buwa vu vi. N wene ta ili i'ya vari uyan i cina i'ya Kashila ka va ka ciga vu vu yain wa. ³Kotsu vu asansa n ili i'ya vu wushai n i'ya vu panai wa. Tono i'ya, kpam vu kpatala vu asaka unyushi u cingi u vunuu. Vu 'yanga baci wa, ma tuwa vu ta a'ayin a da bawu vu zuwai ma tuwa, tyoku da kaboki ka tsu tuwa. ⁴Aza roku a de a asuvu a Saridisa a nangasa aminya a le n ashinda a unyushi u

cingi wa. Ama a nala a ka uka ta aminya a pun aku a wala kabolo na mpa, adama a da a ratsa ta a yain nala. ⁵Uza da baci u fudai u lyai kaci ka ucira u tsicingi, wa uka ta aminya a pun tyoku u ama a nala yi. Ma cimbusa kala ka ne a asuvu a Tagarada u Aza a Uma wa. A'ayin a da baci mari kushani a kapala ka Tata u va n atsumate a zuba a da a ka gbashika yi, ma dana ta bawu malala n reve ta vuma u na vi.

⁶"Uza da baci wari n atsuva u upana, u pana ili i'ya Kulu Keri ku tonukoi a'uwa a Atoni!"

Akani ubana a Filadalifya

⁷Aku u tonuko mu, "Korongu ukanikorongi u na ubana a asu u katsumate ka zuba ka kuwa ku Atoni ka kari a ilyuci i Filadalifya. Uza da wari uwulukpi n mayun wa ta ukani n makukpunku ma Dawuda.* U giduwa baci utsutsu, uza wa la wa fuda wa gbagirya u da wa. Kpam u gbagirya baci utsutsu, uza wa la wa fuda wa giduwa u da wa. Aya uza da wa suku akani a na yi: ⁸N reve ta ili i'ya va yansa. N reve ta ama a bidya vu vu woko uzapige wa. Vu tono ta uwenishike u va, kpam kain ka la ka vu danai, "N kpada ureve Yesu wa." N giduwa ta utsutsu a kapala ka vunuu u da bawu uza wa fuda wa gbagirya. ⁹Gogo-na va wene ta ili i'ya ma yan n ama da a'ari aza a Kanangasi.† A dana ta ele ama a Kashila a da, shegai ele aza a kaban a da. Ma zuwa le ta a tuwa a kudangu a kapala ka vunuu. Nala wa wenike le ta an ma ciga vu cika. ¹⁰Vu kawunku ta tyoku da n tonuko vu vu yain. Adama a nala, ma kangu vu ta a'ayin a da baci ma tuko ama a likimba ukondo u pige. ¹¹Ma ta utuwa gogo. Lya kelime n ugbama a asuvu a upityangu u vunuu, kotsu uza roku u wusa vu funi u da wa wusha an vu lyai kaci wa. ¹²Ma zuwa ta vuma da u lyai kaci ka ucira u cingi u nala vi, u woko kadawatsu ka roku ka ka banga Kuwa ku Kashila ku Kashila ka va. Vuma u nala vi wa rongo ta pini maco. Ma korongu ta kpam a'ala a re a ikyamba i ne: kala ka Kashila ka va, n kala ka Urishelima u Savu, u da wari ilyuci i savu i Kashila ka va, u da wa cipa a asu u Kashila

* 2:24 Kanangasi; wata, "Shetan" kala ka dem ka Kalapansi. † 2:26-28 Katala: An u wokoi a'ayin a nala yi ama a wushuki an atala a ka yanka le ili i roku a uma u le, a naka uza ucira a kaci ka katala ka ka lakai ucira gba u woko ta yavu ucira u kuyante u Kawauwi, u da a ka pece n eyi.

* 3:7 Makukpunku ma Dawuda ma wenike ta an wari n ucira u da wa lya tsugono. † 3:9 Kanangasi; wata, "Shetan" kala ka dem ka Kalapansi.

a zuba. Ma koronku yi tã kpm kala ka savu ka va.

¹³“Uza ða baci wari n atsuva a upana, u pana ili i'ya Kulu Keri ku tonukoi a'uwa a Atoni!”

Akani ubana a Lawudukiya

¹⁴Aku u tonuko mu, “Korongu ukaniko-rongi u na ubana a asu u katsumate ka zuba ka kuwa ku Atoni ka kari a ilyuci i Lawudukiya. Aya Nala Wari, eyi dem uza ða u wenei ukuna vi ða, kpm uza u maci uza ða u tsu dansa ukuna u mayun kain dem. Ara ne ða Kashila ka yain ili gba. Aya uza ða wa suku akani a na yi: ¹⁵N reve tã ili i'ya va yansa. Kpm va yuwu ko shen[‡] wa. Wari wa la tã tsulobo vari baci ili i te a asuvu a le. ¹⁶An u wokoi avu mere-mere ma vari, avu uza u yuwu u ða ko uza u shen wa, ma 'yuwan vu tã. ¹⁷Vu dana tã, 'Mpa uza u utsari u ða, kpm n cirangusuku tã kaci ka va udukuyan. Ma ciga kpm ili i roku wa, ko kenu.' Shegai vu reve tyoku ða vari mayun wa: Avu ili i uwono i'ya kpm ili i iyali, uza ða u tsu ciga ili dem. Avu karumba ka kpm kataba ka vari. ¹⁸Adama a nala, ma naka vu tã adooki vu tsila zinariya u ða ma denge. Zinariya ða a darakpai kpm a wulukpei u ða na. Tsila u ða kotsu vu yain utsari. Vu tsila kpm aminya a pun a ða ma denge vu ukunka kaci ka vunu, tsara vu asaka upana uwono an vari kataba. U gan tã dem vu tsila aguma a a'eshi a ða ma denge tsara vu gbara a a'eshi a vunu, kotsu vu fuda vu wene.

¹⁹“Aza ða ma ciga alya ma bara kpm ma yan mavura. Matsa vu asaka unyushi u cingi u vunu. ²⁰Panai! Ma tã kushani a utsutsu mari u'isa, “Azakuwa!” Uza ða baci u panaka mu, aku u tonuko mu n uwa, ma uwa tã, aku n lyai ilikulya kabolo n eyi.

²¹“Aza ða a lyai kaci, a ka dusuku tã na mpa a karatsu ka tsugono tsu va, tyoku ða mpa dem n lyai kaci n dusuki n Tata u va a karatsu ka tsugono tsu ne.

²²“Uza ða baci wari n atsuva a upana, u pana ili i'ya Kulu Keri ku tonukoi a'uwa a Atoni!”

4

Yahaya wenei zuba

¹An n kotsoi uwenishe u ili i nala yi gba, aku n lyai kapala n uwene kuwene. N wenei

utsutsu ukupki ubana a zuba. Aku uza ða wari n kalagatsu tyoku u kavana vi u yain kadyanshi na mpa u danai, “Yuwa utuwa pini na ma weneke vu tã ili i'ya ya gita bamu n i nala yi.” ²Kute-kute Kulu Keri ku Kashila ku tonoi na mpa, aku pini a zuba vi n wenei karatsu ka tsugono n uza roku pini ndishi. ³Uza ða u dusuki pini vi, wa wakanasa san n mini ma avuku tyoku u atali a tsulobo. Kasomini ka pini ka lada cika ukyawin n karatsu ka tsugono tsi. ⁴Aratsu a tsugono kamanga n a nishi a kyawain karatsu ka tsugono tsi. Nkoshi kamanga n ama a nishi a ða a'ari pini a zuba u le. A ukusa tã aminya a pun n ifuni i zinariya a a'aci a le. ⁵Ili i na yi i'ya i'ari uwutusa a karatsu ka pige ki: ulada, n mawura ma pige, n makpankashila. Avasu a shindere yi a ða a'ulu a shindere a Kashila a nala yi a'ari a utasa a kapala ka karatsu ki. ⁶Nala kpm dem a asu u ða a kirai a kapala ka karatsu ka tsugono tsi u rotso tã kushiva ka kari pun cika ka lada yavu madubu ma ma wundyangbanaka.

Ili i uma i nishi i'ya i kyawain karatsu ki, kabon dem i te. Ili i nala yi i'a tã n a'eshi kapala n kucina.

⁷I kagita i'a tã n kaci tyoku u gabako. I ire kpm kaci ka ne tyoku u kagono ka kanaka. I tatsu i'a tã n upetiwa'eshi tyoku u vuma. I nishi yi kpm i rotso tã kajambu ka ka imkpusa. ⁸Ili i uma i nishi yi, ya dem wa tã n ashan a teli, ikyamba i le kpm i'a tã upali n a'eshi, hal n kere ka ashan ki dem. Kaara n kayin a tsu asaka ushipa wa:

“Magono ma Zuba uza u uwulukpi u ða. Uza u uwulukpi u ða. Uza u uwulukpi u ða.

Aya Kashila Uza u Ucira Gba.

Aya uza ða wari caupa, aya dem wari gogo-na, kpm aya wa tuwa.”

⁹Ili i uma i nala yi i lyai kapala n i cikpali uza ða wari ndishi a karatsu ka tsugono ki. I naka yi kpm tsupige n ucikpa. Aya uza ða wari n uma hal ubana bawu utyoku. ¹⁰Nkoshi kamanga n ama a nishi n nala mi dem n kudangi a kapala ka uza ða wari ndishi a karatsu ka tsugono ki. Tyoku ða a'ari pini ulyaka uza ða wari n uma hal ubana bawu utyoku kayala, aku a zuwusai

[‡] 3:15 Pini na, “Shen” kalen ka ne ka unaka kaci a asu u manyan ma Kashila, “Yuwu” kpm ukpa ða u unaka kaci a asu u manyan ma Kashila.

ifuni i le a kapala ka karatsu ka tsugono ki a danai,

¹¹“Magono ma Zuba n Kashilā ka tsunu, u lobono tā vu wushi icikpali, tsupige, n ucira kpaci ada vu gain i'ya. Ada vu yain ili gba, vu yain i'ya tyoku da i'ari adama a da nala va ciga i'ya.”

5

Maku ma Kondom ma kukpa tagarada

¹Ili i roku i'ya kpam n wenei a kuwene ku va i'ya, vuma da wari ndishi a karatsu ka tsugono ka nala ki wa bānā tagarada u da wari waraka u bululu n ikorongi* a apashi a re gba. Kashilā ka katalā tā u da kpam u padarai u da mai n cirakpa† tsu shindere n ili i uzuwa iryoci.† ²Aku n wenei kpam katsumate ka zuba ka ucira, kari kadyanshi n kalagatsu ka ucira, ka danai: “Ya ratsai u fukpa cirakpa tsi aku u barakpa tagarada vi? ³Shegai uza wa la a zuba ko a likimba ko kpam a kere ka iyamba uza da u ratsai u kukpa tagarada vi u yain u da kaneshi wa.

⁴Aku n rongoi a kushen cika, kpaci ko uza wa la u rawai u kukpa u da u yain kaneshi wa. ⁵Aku uza u te a asuvu a nkoshi mi u tonuko mu, “Pada kushen ki! Wene na, uza roku u da pini uza da u lyai kaci. Aya a tsu isa Gabako, magono ma, uza da u wutai a asuvu a kaletsu ka Yahuza. Aya matsukaya ma pige ma Dawuda Magono. Aya uza da wa fuda wa fukpa cirakpa tsu shindere tsu nala tsi, aku u barakpa tagarada vi.

⁶Aku n wenei Maku ma Kondom kushani a mere ma asu u karatsu ka tsugono ki. Ili i uma i nishi i nala yi na nkoshi mi n kyawan yi. Iyamba i ne i'a tā yavu ama a'ari a wuna yi a yankai udarakpa. Wa tā n avana a shindere n a'eshi a shindere, a da a'ulu a shindere a Kashilā a nala yi a da Kashilā ka suki ubana a abon a likimba gba. ⁷Maku ma Kondom mi ma banai ma bidyai tagarada u da uza da wari ndishi a karatsu ka tsugono wa bānā a kukere ku ulyaki ku ne ki. ⁸An wari pini uyan nala,

* 5:1 Tagarada u da wari waraka u bululu: A'ayin a nala a tsu yan tā itagarada i le a waraka u te u bululu, aku a katalā u da a mmuku ma alangu. † 5:1 A'ayin a nala yi, a tsu kimba tā ukanikorongi n cirakpa aku a zuwa iryoci a kucina i'ya ya wenike uza u ili. A kukpa baci u da she cirakpa tsi tsu fukpa kpam ko uza wa fuda kpam wa kimba u da tyoku da wari caupa wa. Uza da uza u ili u dangasai aya koshi wari n ucira u da wa fukpa iryoci yi. ‡ 5:11 Kakuma ka atsumate a zuba yi ka rawa tā azu azu hal ubana a asu azu azu kupa bawu utyoku.

aku ili i uma i nishi na nkoshi kamanga n ama a nishi yi a kudangi a kapala ka ne. Ya dem wa bānā molo n kabelu ka zinariya. Kabelu ki ka tā ushadangi n ili i magulani i'ya i'ari kushani ka kavasu ka ama aza da a ka gbashika Kashilā. ⁹Aku a shipai ushipa u savu u na:

“Vu ratsa tā vu bidya tagarada vi vu fukpa cirakpa tsi vu barakpa u da. Ili i'ya i zuwai i'ya, ama a'ari a wuna vu tā, kpam mpasa n wunu n wokoi katsupi an vu wutukpai ama a agali kau-kau, n aletsu, n ama, n iyamba, kpam gogo-na ama a Kashilā a da a'ari. ¹⁰Vu zuwa le a woko kagali ka ne; wata, adarakpi aza da a ka gbashika Kashilā. Kpam a ka lya tā tsugono tsu likimba.”

¹¹Aku n doki n webelele, n panai atsumate a zuba a ka shipa. Kakuma ka le ka kari ukece wa.‡ A kyawain karatsu ka tsugono ki n ili i uma i nishi na nkoshi mi. ¹²Aku a shipai n alagatsu a ucira: “Tsa cikpala tā Maku ma Kondom ma a'ari a wunai vi, adama a ucira u pige, n utsari, n kakiri n ucira u ne. Wa wusha tā karinga n tsupige, n icikpali cika!”

¹³Aku n panai gba ili i uma ya shipa; wata, gba i'ya i'ari a zuba, n likimba, n i'ya i'ari a kere ka likimba, n asuvu a kushiva. Ushipa u le vi u da na: “Uza da wari a karatsu ka tsugono kabolo n Maku ma Kondom mi wa tā n karinga ka pige n icikpali, n tsupige, n ucira hal ubana bawu utyoku.”

¹⁴Aku ili i uma i nishi yi a wushuki, “Nala wari!” Nkoshi mi kpam n kudangi n lyaka yi kayala.

6

Maku ma Kondom ma fukpa cirakpa

¹Aku n wenei Maku ma Kondom mi ma fukpa cirakpa tsu kagita a asuvu a tsu shindere, pini nala, n panai ili i uma i te a asuvu a i nishi yi i yain kadyanshi n kalagatsu ka

makpankashilā, u danai, “Tuwa!” ² An n webelei, aku n wenei kadoki ka eri. Uza dā kpam u yuwāi ka vi wa bānā u taun, aku u wushai funi. Wa wala ili i ne yavu uza dā u lyai kaci ka kuvon ushani, kpam wa doku ma lya.

³ Aku Maku ma Kondom mi ma fukpai cirakpa tsu ire, pini nala, n panai ili i uma i ire i danai, “Tuwa!” ⁴ Aku kadoki ka roku ka shili yavu akina ka wutai. Uza dā u yuwāi ka vi u wusha tā ucira u dā wa zuwa ama a likimba a shilakanā utyoku u le, tsarā a wunamgbana a asu u kuvon. Uza dā wa wala ka ka vi u wusha tā burundu u pige.

⁵ Aku Maku ma Kondom mi ma fukpai cirakpa tsu tatsu. N panai ili i uma i tatsu yi i danai, “Tuwa!” An n webelei, aku n wenei kadoki ka lima. Uza dā kpam u yuwāi ka vi wa bānā ili i ukondugo araji a kukere ku ne. ⁶ Aku n panai ili i roku i'ya kalagatsu ka ne ka wutusa a mere ma ili i uma i nishi i nala yi. Ka danai, “Ikebe i'ya vuma wa tsarā a manyan ma uliva,* i'ya a tsu tsupa ikebe i kakundatsu ka te ka ityabi.† Ikebe yi kpam unā u te u dā n i'ya a tsu tsilaka akundatsu a tatsu a i'ya. Kpam kotsu vu nangasa manivi ko mini ma cinwi mi wa!”

⁷ Aku Maku ma Kondom mi ma fukpai cirakpa tsu nishi, pini nala, n panai ili i uma i nishi yi i danai, “Tuwa!” ⁸ An n webelei, aku n wenei kadoki ka kari dusu. Uza dā u yuwāi ka vi kala ka ne ka Ukpā, uza dā a ka isa Asu u Akushe wari utono uza u kagita vi evu evu. Kashilā ka pecei ama a likimba abaci a nishi. Ukpā n Asu u Akushe a wushai ucira u dā a ka wuna kabaci ka te a asu u kuvon, n kambulu n usara kau-kau, nā nmana n kakamba.

⁹ Aku Maku ma Kondom mi ma fukpai cirakpa tsu tawun. N wenei a'ulu a aza a maci a cuku tsu asudarakpa. Ama a na yi alya aza dā atokulalu a wunusai adama a kadyanshi ka Kashilā ka maci ka a dansai.

¹⁰ A'ulu yi a 'yangasai alagatsu n ucira a danai, “Ashkepige, avu uza u uwulukpi u dā, kpam uza u mayun! Tsa folo vu, kotsu vu barakpa wa vu yanka aza a likimba a dā a wunusa tsu afada kpam vu yan le mavura.”

¹¹ Aku Kashilā ka nakai ili i uma yi ya dem matogo ma pun ma bululu, u tonuko le a wunvuga kenu hal she atokulalu a le a wuna atoku a tsugbashi a le; wata, atoku a le hal

she a shadangu kakumā ka ama ka Kashilā ka zuwuka le.

¹² Aku n wenei Maku ma Kondom mi ma fukpai cirakpa tsu teli. Likimba gbada i ucira. Kaara ka nakā kpam katyashi wa, aku karimbi ka kimbai asu gba. Uwoto u wokoi san yavu mpasa. ¹³ Atala a rukpusai a zuba utuwa a likimba tyoku dā apopi a gburu a tsu rukpusa uwule u ucira u sakata le baci. ¹⁴ Zuba katalai yavu kajiba ka a katalai aku a takpai ka. Nsasa n iyamba i mere ma mini a 'yangasai a asakai asu u dā a'ari caupa vi adama a ugbada vi.

¹⁵ Pini nala, ama hal nā ngono a matsai tsarā a kpawunsa a a'aburu ko kpam a mere ma atali a ugadi a nsasa. Azapige a gomunati, n atigi dem a boloi tsarā a kpawan. N wenei dem aza a utsari, n aza a ucira a ka kpawunsa. Hal n agbashi n aza dā bawu a'ari agbashi dem a ka kpawunsa. ¹⁶ A'ari u'isasa nsasa n atali, a ka dansa, “Tsa folo dā, tuwai i rukpa tsarā i sokongu tsu kotsu uza dā wari ndishi a karatsu ka tsugono ka nala ki u wene tsu wa, kpam Maku ma Kondom mi ma fuda ma yan tsu mavura wa. ¹⁷ Mayun dā Kain ka upan u Kashilā n Maku ma Kondom mi ka a ka yanka ya dem mavura ka rawa de, kpam uza wa la wa la a upana u ikyamba u nala vi wa.”

7

Ili i uzuwa iryoci i aza a Isara'ila

¹ An nala wurai, aku n wenei atsumate a zuba a nishi kushani a aḅon a nishi a likimba, a kanai uwule u nishi tsarā uwule u lapana a likimba ko a kushiva kpam ko a madanga wa. ² Aku n wenei kpam katsu-mate ka roku ka wutai a kasana, wa bānā ili i uzuwa iryoci i Kashilā Uza u Uma. U yankai atsumate a nishi a dā a nakai ucira a foro iyamba n kushiva kadyanshi n kalagatsu ka ucira. ³ U danai, “Kotsu i asaka uwule u nangasa iyamba, n kushiva ko kpam ndanga wa, she a'ayin a dā tsu zuwusukai agbashi a Kashilā ka tsunu iryoci n ili i uzuwa iryoci i ne a acen a le. ⁴ Aku n panai kalagatsu ka isai kakumā ka lamba u ama dā atsumate yi a yankai iryoci n ili i uzuwa iryoci i Kashilā a acen a le yi. Kakumā ka ama ki ka azu amangatawun n azu amangare n azu a nishi (144,000). Ama a na yi alya mmuku n tsikaya m aletsu kupa n a re a aza a Isara'ila.

* 6:6 Kondo “Ikebe i azurufa” a kaci ka idani ka “Ikebe” a Idani i Uḅanga.

Aza da atsumate yi a zuwusukai iryoci yi alya:

⁵⁻⁸ A zuwuka ta ama azu kupa n azu a re (12,000) a kagali ka Yahuza, n ama azu kupa n azu a re a kagali ka Roben iryoci.

A zuwuka ta ama azu kupa n azu a re a kagali ka Gadu, n ama azu kupa n azu a re a kagali ka Ashiru iryoci.

A zuwuka ta ama azu kupa n azu a re a kagali ka Nafutali, n ama azu kupa n azu a re a kagali ka Manase iryoci.

A zuwuka ta ama azu kupa n azu a re a kagali ka Saminu, n ama azu kupa n azu a re a kagali ka Levi iryoci.

A zuwuka ta ama azu kupa n azu a re a kagali ka Isaka, n ama azu kupa n azu a re a kagali ka Zebulun iryoci.

A zuwuka ta ama azu kupa n azu a re a kagali ka Isuhu, n ama azu kupa n azu a re a kagali ka Bayami iryoci.

Kakumɓa ka ama ka lyakai Kashila kayala

⁹ An nala wurai, aku n webelei pini nala, n wenei kakuma ka ama ushani ka ka wurai ukece. A wuta ta a asuvu a iyamba, kagali, ama n aletsu a likimba gba, aku a shamgbai a kapala ka karatsu ka tsugono ki n Maku ma Kondom mi. A ukusai aminya a pun cika kpm wa dem wa bana avuku a mashuwan a kukere ku ne. ¹⁰ A ka salasa n kalagatsu ka pige, n a dansi,

“Kashila ka tsunu ka n Maku ma Kondom uza da u wauwa tsu, Kashila ka tsunu uza da wari ndishi a karatsu ka tsugono.”

¹¹ Gba atsumate a zuba a shamgbai a kyawain karatsu ka tsugono ki kabolo na nkoshi n ili i uma i nishi yi. Aku a kudangusi a varai a'aci a le a iyamba a lyakai Kashila kayala. ¹² A ka dansa,

“Mayun da,
Kashila ka tsunu
uzapige da, uza u ucira,
n tsupige, n kakiri.
Asaka tsu cikpala yi
tsu cikpa yi
tsu naka yi karinga
hal ubana bawu utyoku.
Ami!”

¹³ Uza u te a asuvu a nkoshi mi u wece mu, “Ama da a ukusai aminya a pun yi an yayi? Nte a wutusai?”

¹⁴ Aku n wushunku yi, “Uzapige, mpa n reve wa, shegai avu reve ta.”

Aku u tonuko mu, “Alya aza da a soi upana u ikyamba u pige u nala vi bawu a kuwusai. A zasai aminya a le na mpasa n Maku ma Kondom, aku aminya a le a wokoi pun cika.

¹⁵ “Adama a nala a da a'ari kushani a kapala ka karatsu ka tsugono tsu Kashila. A tsu lyaka yi ta kayala kaara n kayin, a kuwa ku ne ka a tsu gbashika yi. Uza da kpm wari ndishi a karatsu ki wa rongo ta n ele kpm u kirana n ele.

¹⁶ “Ama a nala a ka doku a ka pana kam-bulu wa, a ka pana kpm kakuli wa. Kaara ka doku ka damgbarasa le wa, usudugbi kpm wa runukpa le wa, ¹⁷ adama a da Maku ma Kondom ma mari a mere ma asu u karatsu ka tsugono ki aya kaliniki ka le. Wa tono ta n ele ubana a asu u da mini ma ma tsu naka uma ma wutusa. Kashila kpm ka yansasa ta gba meshi ma le.”

8

Cirakpa tsu makorishi

¹ An Maku ma Kondom mi ma fukpai cirakpa tsu shindere tsu makorishi tsu waraka u bululu vi, mawura ma la a zuba wa, hal ubana kagbidi ka ulapa u uwule.

² Aku n wenei atsumate a zuba a pige a shindere a da a shamgbai a kapala ka Kashila ki, a wushai avana.

³ Katsumate ka zuba ka roku kpm kau ka tuwai ka shamgbai a asudarakpa. Wa bana kabelu ka zinariya ka urunukpusa ili i magulani. U wusha ta ili i magulani ushani i'ya u darakpai kabolo n kvasu ka ama a Kashila. Katsumate ki ka zuwai kune ku na ki a asudarakpa u da a yain n zinariya u da wari pini a kapala ka karatsu ka tsugono ki. ⁴ Aku kanga ka ili i magulani ka katsumate ka bana a kabelu ki n kvasu ka ama a Kashila ka 'yangai a zuba ubana a asu u da Kashila kari. ⁵ Aku katsumate ki ka kenei tsikina pini a asudarakpa vi u shadangi kabelu ki. U vutalai ka a likimba, a rongo uyansa mawura icun kau-kau, na mpankashila, n ulada, aku likimba gbadai cika.

Atsumate a zuba a fulai avana

⁶ Aku atsumate a zuba a shindere a da a ka bana avana a shindere a fobusoi tsara a fula.

⁷ An katsumate ka zuba ka kagitai ka fulai kavana ka ne, aku atsumate a zuba a vutalasai mini ma atala n akina a da a'ari

kasatari na mpasa a likimba. Akina yi a kulatangi kabaci ka te a asuvu a abaci a tatsu a likimba, a nangasai gba ndanga n iceshi i'ya i'ari a kabaci ka nala ki.

⁸ Aku katsumate ka zuba ka ire ka fulai kavana ka ne. A wutajai ili i roku yavu masasa ma pige ma ma tasa n akina a asuvu a kushiva. Kabaci ka te a asuvu a abaci a tatsu a kushiva yi ka woko'i mpasa. ⁹ Gba ili i'ya i'ari pini a kabaci ka nala ki i kuwai, a'atsu a da kpam a'ari pini a namgbusai.

¹⁰ Katsumate ka zuba ka tatsu ka fulai kavana ka ne, katala ka pige ka ka tasa yavu kavasu ka wutajai a zuba ka rukpai. A asuvu a agata a tatsu dem, ka rukpa ta a asuvu a agata a te. A asuvu a a'eshi a mini a tatsu dem, ka rukpa ta a keshi ka mini ka te. ¹¹ Kala ka katala ki ka Aguma a Akoni, aku kabaci ka te a asuvu a abaci a tatsu a mini yi ka konikpoi. Ama ushani a kuwa ta adama a akoni a mini yi.

¹² Aku katsumate ka nishi ka fulai kavana ka ne. Ili i roku i gbashai kabaci ka te a asuvu a abaci a tatsu a kaara u nangasai ka n uwoto n atala. ^{*} Aku kabaci ka te asuvu a abaci a tatsu ka katyashi ka kain ka woko'i karimbi. Nala dem kabaci ka te asuvu a abaci a tatsu ka uwoto n ka te asuvu a abaci a tatsu ka atala a naka katyashi n kayin wa.

¹³ An n webelei aku n wenei kajambu ka impusa a zuba, n panai ka salasa cika, "Up-ana u ikyamba! Upana u ikyamba! Upana u ikyamba wa tuwa ta a asu u ama a likimba, atsumate a zuba a tatsu a da a buwai vi a fula baci avana a le."

9

¹ Aku katsumate ka tawun ka fulai kavana ka ne. N wenei ili i roku yavu katala ka ka rukpai a likimba vi. Katala ki ka wusha ta makukpunku ma ukukpunka kadaka ka bawu kari n utyoku. ² An ka kukpai, aku kanga ka wutajai yavu kanga ka kari a asuvu a kunu ka kari n akina walu-walu. Kanga ki ka kimba ta zuba kpam ka kangi dem kaara, aku asu vi u woko'i n karimbi. ³ Pini nala, abaruma a wutajai ushani a asuvu a kanga ki a cipai a likimba. A wuta ta n ucira u da a ka tadasa ama tyoku da adabu a tsu yan. ⁴ A

tonuko le, "Aza da bawu a'ari n iryoci i ili i uzuwa iryoci i Kashila a acen a le, alya koshi ya tadasa. Shegai kotsu i tadasa ndanga ko iceshi wa." ⁵ Kashila ka wushunku le ta a yanka ama a nala yi mavura cika hal uwoto u tawun, shegai u wushunku le a wuna le wa. Mbala mi tyoku u mbala n kuda bu n da mari ku tada baci uza. ⁶ A a'ayin a nala yi, ama a ka bolo ta ukpa, shegai a ka tsara u da wa. A ka ciga ta a kuwa, shegai a ka fuda wa.

⁷ Abaruma yi a rotso ta adoki a da a fobusoi adama a kuvon. A'a ta n ifuni i zinariya a a'aci a le, kpam upetiwa'eshi u le u rotso ta u ama. ⁸ Kenji ka le ka ta n akumgbi yavu ka aka, a'anga a le kpam tyoku u a'anga a gabako da a'ari. ⁹ A ukai ntogo ma urim a akamba a le. Mawura ma ashan a le a ka wura, ma ta yavu mawura ma adoki na nringongo n le a ka wura a ka daraka ubana a asu u kuvon. ¹⁰ Na ntafatsu n da mari a iwunja i le n da n tsu naka le ucira u da a tsu zuwa ama a pana ikyamba hal uwoto u tawun vi. ¹¹ Magono ma le aya katsumate ka zuba ka ka lya tsugono a kadaka ka bawu kari n utyoku vi. Kala ka ne ka Kawuni (n Tsiyahuda aya Abadon, n Tsihelinet kpam aya Apoliyo).

¹² Upana u ikyamba u kagita u kotso de. Shegai upana u ikyamba i re i roku i'a ta a utuwa.

¹³ Aku katsumate ka zuba ka teli ka fulai kavana ka ne. N panai kalagatsu ka yain kadyanshi a asuvu a avana a da a'ari a ngan n asudaraka u da a yain n zinariya u da wari kushani a kapala ka Kashila.

¹⁴ Kalagatsu ki ka tonukoi katsumate ka zuba ka teli ka ka bana kavana ki, "Surukpa atsumate a zuba a nishi a da Kashila ka zuwai a sira le a Agata a Yufirita a pige yi!" ¹⁵ Aku katsumate ka zuba ka teli ki ka ba ka surukpai atsumate a zuba a nishi yi a wutajai tsara a ba a wuna kabaci ka te a asuvu a abaci a tatsu a ama a likimba. Kashila ka fobuso le ta tsara a yain nala dere u ulapa u uwule u nala vi n a'ayin a nala yi hal n uwoto n kayen ka nala ki dem.

¹⁶ Atsumate yi a tonu ta n asoje a da a ka

* 8:12 Kaara ka tsu naka ta katyashi hal ulapa u uwule kupa n u re, shegai a'ayin a da a korongi makpanda ma na mi, ulapa u uwule kulla u da koshi ka tsu naka katyashi. Nala dem uwoto n atala; ulapa u uwule kulla u da koshi a tsu naka katyashi. A'ayin a da baci bawu katyashi ka le kari pini karimbi ka ka tsu kimba asu. * 9:16 Kakuma ka asoje ka 200,000,000.

walaka adoki. N pana ta a da alya pini hal azururu amangatawanre (200,000,000).*

¹⁷ A asuvu a kuwene ku va, n wene ta adoki n ayuwi a le. Ayuwi yi a ukusa ta ntogo ma irim n da mari san yavu akina, ulima u le kpam yavu mbucu ma ivashi i akaryabi kpam n ulada u mini ma tsulon. A'aci a adoki yi a'a ta yavu a'aci a igabako, akina n kanga n akina a eri a ka wutusa a anana a le. ¹⁸ Usara u tatsu u nala vi, (wata, akina, n kanga, n akina a eri a da a ka wutusa a anana a adoki yi,) n u da a wunai kabaci ka te a asuvu a abaci a tatsu a ama a likimba. ¹⁹ Anana a adoki yi a da gbam koshi wa, hal dem n iwunja i le i'ya i'ari n ucira u da a ka ne ama usan. Iwunja i le tyoku u a'ali a da, a'a ta n a'aci a da a ka kapa ama.

²⁰ Shegai ama da bawu a kuwai n usara u na vi a 'yuwan ta ukpatala a asaka tscingi tsu le. A lyai kelime n ulyasaka ityoni i cingi kayala, a lyasakai kpam ameli kayala a da a rumai n zinariya, n azurufa, n irim i shili, n a da a sadarai a atali, n a da a shei na ndanga. Ameli a nala yi a tsu wene ko ili, ko kpam a pana kadyanshi, ko a wala wa! ²¹ Ama a na yi a asaka uwunusa atoku a le wa, a asaka uyansa tsukunu wa, kpam dem a asaka uyansa tsugbani, n uboki wa.

10

Katsumate ka zuba n maku ma tagarada

¹ Aku n wenei kpam kuwene, katsumate ka zuba ka ucira kari ucipa a iyamba. U wambanai kalishi yavu kunya, n kasomini zuba n kaci ka ne. Upetiwa'eshi u ne wa lada yavu kaara, a'ene a ne kpam yavu adawatsu a akina. ² Wa bana maku ma tagarada ma mari ubarakpi. U shamgbai n kune ku ulyaki ku ne a kushiva, ka ugula kpam a kagida. ³ U wurangi yavu gabako. An u wurangi, aku mkpankashila n shindere n wushuki. ⁴ An mkpankashila mi n wushuki, mpa na n cigi n gita ikorongi, aku n panai kalagatsu a zuba ka danai, "Sokongu ili i'ya mkpankashila n shindere mi n danai vi, kotsu vu korongu i'ya wa."

⁵ Katsumate ka zuba ki ka radagbai kukere ku ulyaki ku ne ubana a zuba. ⁶ Aku u tsinai n kala ka Kashila, ka kari n uma hal ubana bawu utyoku, uza da u yain zuba n ili i'ya i'ari a asuvu a le, n iyamba n ili

i'ya i'ari a asuvu a le, n kushiva n ili i'ya i'ari a asuvu a le gba, ukuna u maci u da wa tonu. U da, "Kashila ka barakpa wa, aku u yain ili i'ya u fobusoi. ⁷ Shegai katsumate ka zuba ka shindere ki ka fula baci kavana ka ne, Kashila ka yan ta ili i'ya wari u sokongi hal utuwa gogo-na vi, tyoku da u tonukoi agbashi a ne, ntsumate."

⁸ Kalagatsu ka doki ka isa mu: "Wala vu ba vu wushi tagarada u da wari ubarakpi vi, u da katsumate ka zuba ka bana vi."

⁹ Aku n banai a asu u katsumate ka zuba ki, n tonuko yi u naka mu maku ma tagarada mi. Aku u tonuko mu, "Wusha tagarada vi vu takuma u da. Wa yankpa ta a unu u vunu yavu ishigi, shegai wa vura vu ta ksuma." ¹⁰ N wushai tagarada u da wa bana vi n takumai. U yankpa ta cika yavu ishigi a unu u va, shegai an n sodugi u da, aku u vura mu ksuma. ¹¹ A tonuko mu kpam, "U kana ta vu doku vu tonuko ama ili i'ya Kashila ka fobusoi u yanka ama n iyamba n aletsu kau-kau, na ngono gba."

11

Ama a re aza da a wenei ukuna vi

¹ Pini nala, a naka mu kalangu ka urat-sanaka, aku Kashila ka tonuko mu, "Wala vu ba vu ratsanaka Kuwa ku Kashila n asudarakpa, vu keci kpam ama da a'ari ulya kayala pini. ² Shegai kotsu vu ratsanaka ulanga u kuwa vi wa, kpaci n naka u da de Awulawa. A ka lya ta tsugono tsu ilyuci i va hal uwoto amangare n u re.* ³ Ma suku ta ama a va ama a re aza da a revei n kami ka ukuna ki a yain kubari ku akani a mayun a va. A ka uka ta aminya a da a tsu uka adama a unamgbukatsuma, kpam a ka dansa ta akani a va a asuvu a a'ayin kazu ka te n amangatawanre n amangatsatu (1,260) a nala yi. ⁴ Ama a re a da a dansai akani a Kashila yi, a shamgba ta a kapala ka Asheku uza da wa lya tsugono tsu likimba gba. Alya ndanga n zayitum n re n ashamkpatsu a ncikalun n re n da mari pini vi. ⁵ Uza wa ciga baci u ne le usan, akina a ka wuta ta a anana a le a wuna atokulalu a le yi. Nala Kashila ka wuna uza da baci dem wa ciga u ne le usan. ⁶ A a'ayin a da a'ari uyan kubari ku akani a Kashila yi, u naka le ta ucira u da a ka fuda a ka shamkpa mini ma zuba. A wusha ta dem

* 11:2 Uwoto amangare n u re ili i te i'ya n a'ayin 1,260. Ili i te i'ya dem n ayen a tatsu n kagbidi a masala ma 12:14.

ucira u da a ka savada mini ma woko mpasa, kpm a zuwa usara u da u nei likimba usan. A tsu yan ta nala a'ayin a da baci dem a ka ciga a yain.

⁷An ama a re yi a kotsoi udansa akani yi, aku kadin ka ka wutai a kadaka ka bawu kari n utyoku vi ka yain kuvon n ele. Ka lyai kaci ka le ka wuna le. ⁸A ka asaka ta ikyamba i le a ure u pige u ilyuci i pige i nala yi a asu u da a wandamgbani Asheku a le. U da a yankai tsizagadi a isa yi "Sodom"† n "Masar." ⁹Ama n agali n aletsu n iyamba a ka wundya ta ikyamba i le. A ka asaka uza u cidangu le wa hal she a yan a'ayin a tatsu n kagbidi. ¹⁰Ama a likimba gba a ka yan ta mazanga adama a ukpa u ama a re a nala yi. A ka yan ta abiki hal a sukusuku atoku a le kune, kpaci nsumate n re n nala mi n zuwa ta ama a panai ikyamba cika.

¹¹Shegai an a'ayin a tatsu n kagbidi a nala yi a wurai, aku Kashila ka doki ka fulaka le kuvi ka uma. Aku a 'yangai a shamgbai, ama da a wene le vi a panai uwonvo cika. ¹²Ntsumate n re mi n panai kalagatsu ka ucira ka wutai a zuba, ka danai, "Yuwai utuwa na!" Aku a yuwai ubana a zuba a asuvu a kalishi, atokulalu a le n a wundi le.

¹³Kute-kute iyamba i gbadai n ucira, pini nala, kuma ku te a asuvu a kuma kupa ku ilyuci ki ku wasasai. Ama azu a shindere (7,000) a da a kuwai adama a ugbadai u iyamba vi. Aza da kpm a buwai n uma a pana ta uwonvo cika aku a nakai Kashila ka kari ndishi a zuba tsupige. ¹⁴Upana u ikyamba u ire u kotso de, shegai a tatsu wa ta a utuwa.

Kavana ka shindere

¹⁵Aku katsumate ka zuba ka shindere ka fulai kavana ka ne, n panai alagatsu a ucira a ka dansa,

"Kashila ka tsunu n uza da u dangasai u woko Kawauwi ki, wa ta n ucira u da wa lya tsugono tsu likimba gba.

Kpm Kashila ka lya ta tsugono hal ubana bawu utyoku."

¹⁶Nkoshi kamanga n ama a nishi aza da a'ari ndishi a aratsu a tsugono a kapala ka Kashila, a kudangusi a varai a'aci a le a iyamba a lyaka yi kayala. ¹⁷A danai,

"Magono ma Zuba Kashila Uza u Ucira Gba, uza da wari gogo-na kpm uza da wari caupa,

Tsu cikpa vu ta an va wenishike ucira u wunu,

kpm vu gitai de ulya tsugono tsi.

¹⁸Ama a likimba a'ari a ka pana ta upan u wunu cika,

shegai gogo-na a'ayin a upan u wunu a rawa de.

A'ayin a yan de a da va yanka akushe afada, vu naka kpm agbashi a wunu katsupi.

Va naka ta nsumate n wunu n aza a uwu-lukpi a wunu katsupi.

Va naka ta gba aza da a panai uwonvo u kala ka wunu katsupi,

ili i'ya i bidyai uza u kenu hal ubana uza u pige.

Aku vu wuna aza da a tsu zuwa ukpa a likimba."

¹⁹Pini nala, Kuwa ku Kashila ka kari a zuba ku kukpai, tsara a wene Akpati u Kazuwamgbani† u da wari pini. A rongoi ulada, n mawura ma pige, n mak-pankashila, n ugbadai u iyamba u pige, n mini ma atala.

12

Uka n ubungu

¹Aku n wenei iryoci i pige i roku a zuba i'ya i zuwai ya dem u yain majiyan. Uka roku u da pini kpm kunya ka u sirai kaara ka. A'ene a ne kpm a uwoto u da a'ari utadangi. Funi da pini a kaci ka ne u da wari n atala kupa n a re. ²U yan de evu n umatsa, kpm mbala n upana u ikyamba m ilimaci yi i zuwa yi ta isali cika. ³Kute-kute n wenei iryoci i roku a zuba. N wenei ubungu n shili u pige u da wari n a'aci a shindere n avana kupa. Kaci dem ka ta n maku ma funi ma ne.

⁴Uwunja u ne u rononoi kabaci ka te a asuvu a abaci a tatsu a atala a zuba, aku u vutalai a da a likimba. U shamgbai a kapala ka uka u ilimaci vi tsara u matsa baci maku mi aku u sodugu ma. ⁵Aku u matsai kalobo, uza da wari n ucira u da wa lya tsugono tsa ama a likimba gba n kalangu ka urim. Katsumate ka zuba ka fulai maku mi u bankai ma a asu u Kashila, tsara u ba u dusuku a karatsu ku tsugono tsu ne. ⁶Aku uka vi u sumai u banai a mete a asu u da Kashila ka fobusuko yi. Nte a ka kirana n eyi de hal a'ayin kazu ka te n amangatawanre n amangatatsu (1,260).

⁷Kute-kute a gitai kuvon a zuba: aku Mika'ilu katsumate ka zuba ka pige n atsumate a ne a gitai kuvon n ubungu vi, ubungu vi n atsumate a ne a kanai dem

kuvon n ele. ⁸ Shegai ubungu vi u lya kaci ka kuvon ki wa, kpmam a ka asaka yi n atsumate a ne a shamgba de a zuba kpmam wa. ⁹ Mika'ilu n atsumate a ne a vutal'ai ubungu vi a wutukpa yi a zuba ubana a likimba ka'fola n atsumate a ne. Ubungu u na vi aya gai wari pini tun caupa vi, aya a tsu isa Kalapansi kpmam dem a tsu isa yi ta Kanangasi.* Aya u tsu zuwa ama a yain unyushi u cingi.

¹⁰ Aku n panai kalagatsu a zuba ka yain kadyanshi n ucira ka danai:

“Gogo-na Kashila ka tsunu ka wauwa ta ama a ne!

Gogo-na wa yan ta manyan n ucira u ne, u lyai tsugono tyoku u magono!

Gogo-na Kawauwi ka ne ka wenike ta ucira u ne a likimba!

Adama a da Kalapansi ka buwa kpmam kushani a zuba a kapala ka Kashila wa,

kpmam wa doku wa tuko kadyanshi ka atoku a tsunu agbashi kaara n kayin wa.

A vutala de Kalapansi a wutukpa yi a zuba!

¹¹ Ama a tsunu a lya ta kaci ka ne adama a mpasa a Maku ma Kondom mi, n kadyanshi ka Kashila ka a yain ku'fari.

A pana uwonvo u da a ka kuwa wa.

¹² Gba eda aza da i'ari a zuba yanyi mazanga. Shegai eda aza da i'ari a iyamba n a asuvu a mini ya pana ta ikyamba cika.

Kpaci Kalapansi ka bana ta a likimba a asu u da i'ari,

kpmam upan u de u da wari,

kpaci u reve ta a'ayin a ne a buwa ushani wa.”

¹³ An ubungu vi u wenei a vutala yi de a likimba, aku u gitai uloko uka da u matsai maku ma vali mi. ¹⁴ A nakai uka vi ashan a kajambu ka pige tsara u imkpa ubana a asu u da wari a mete. Nte a ka kirana n eyi de hal ayen a tatsu n kagbidi,† ubungu vi kpmam wa fuda wa yanka yi ili wa. ¹⁵ Aku ubungu vi u cikpunkai uka vi mini n unu u ne yavu agata tsara ma pura yi. ¹⁶ Shegai iyamba i bangai uka vi: i kukpai unu u ne i soi mini ma ubungu u cikpai vi. ¹⁷ Ubungu vi u panai uka vi upan cika, aku u lazai tsara u ba u yain kuvon na mmuku n ne n da n buwai. Mmuku n ne mi alya aza da a nakai udani

u Kashila karinga a tonoi kpmam akani a da Yesu wenishikei.

¹⁸ Aku ubungu vi u shamgbai a ikengi i kushiva.‡

13

Kadin ka ka wutai a asuvu a kushiva

¹ A kuwene ku va ki, n wene ta kadin ka 'yanga ka wuta a asuvu a kushiva. Ka ta n a'aci a shindere n avana kupa. Kavana dem ka ta n maku ma funi ma ne. Kaci dem a korongu ta pini a'ala a da a wishai Kashila. ² Kadin ki ka rotso ta kanama, shegai adeshikpetsu a ne yavu manama ma a tsu isa biya.* Wa ta kpmam n unu yavu u gabako. Ubungu vi u naka yi ucira dere n ucira u ne, n karatsu ka tsugono n tsugono.

³ Kaci ka te ka pini a asuvu a a'aci a kadin ki ka kari n kalani ka usan u da wari u gain u wuna yi, shegai usan vi u tana de gogo-na. Ya dem a asuvu a likimba u yan ta majiyam ma kadin ki. ⁴ A lyakai ubungu u da u nakai kadin ki ucira vi kayala. A lyakai dem kadin ki kayala a danai, “Uza wa la tyoku u kadin ka na wa! Uza wa la wa shilakana n eyi u lyai kaci wa.”

⁵ Kashila ka asaka ta kadin ki ka yain agoni n ucira u ne nala, kpmam dem u wishai Kashila. U asaka yi ta u tsara ucira u nala vi hal uwoto amangare n u re. ⁶ U gitai uwishisa Kashila. U yankai kpmam kala ka Kashila unu u cingi, n a asu u da wari, n ama da kpmam a'ari a zuba gba. ⁷ Kashila ka asaka yi ta u yain kuvon n ama a ne kpmam u lyai kaci ka le. Kpmam dem a naka yi ta ucira a kaci ka agali n ama n aletsu n iyamba gba. ⁸ Ya dem a likimba wa lyaka yi ta kayala, shegai bamu n aza da a'ala a le a'ari ukorongi a Tagarada u Aza a Uma tun kahu a yain likimba. Tagarada nala vi u Maku ma Kondom ma a'ari a wunai vi u da.

⁹ Uza da wari n atsuva a upana, u pana.

¹⁰ Uza da baci dem Kashila ka dangasai a ka kana, a ka kana yi ta.

Uza da baci dem Kashila ka danai a ka wuna n burundu, a ka wuna yi ta.

Nala wa wenike ta u kana ta ama a Kashila a kawunku kpmam a yain n upityanangu.

* 12:9 Kanangasi; wata, “Shetan” kala ka dem ka Kalapansi.

† 12:14 Kondo kadyanshi ka masala ma 11:2 ‡ 12:18

Itagarada i Kashila i roki i zuwa ta idani i na yi a makpanda ma 17, i roki tani a 18. I roki kpmam a masala ma 13:1 ma a zuwai i'lya. * 13:2 Adeshikpetsu a biya a gbonguro ta, kpmam a ta n tsileme n akulukpatsu a bululu.

Kadin ka ire ka ka wutai a uyamba

¹¹ Aku n wenei kadin ka roku ka wutai a asuvu a uyamba. Wa ta n avana a re tyoku u maku ma kondom, u yain kadyanshi n kalagatsu ka ubungu. ¹² Kadin ka na ki ka shamgbai a kapala ka kadin ka kagita ki, kpam u yain manyan n ucun u ucira u da kadin ka kagita ki ka yankai manyan. N ucira u nala vi u da u zuwai gba uza da baci dem wari a likimba u lyakai kadin ka kagita ki kayala, uza da wari n kalani ka usan u da wari u rawai u wuna yi u da u tanai vi. ¹³ Aku kadin ka ire ki ka yansa ikunesavu i pige i pige. Hal gbam u zuwai akina a wutai a zuba utuwa a likimba, ama n a wundi. ¹⁴ Kashila ka zuwai kadin ka ire ki ka yain ikunesavu a kapala ka kadin ka kagita ki, hal u yinsai gba ama a likimba n ikunesavu i ne yi. U tonuko le a mai kameli ka ka rotsoi kadin ka kagita, uza da a'ari a wunai n burundu, shegai u gonoi n uma. ¹⁵ Kashila ka asakai kadin ka ire ki ka zuwai kameli ka kadin ka kagita ki ka yain uma, tsara ka dansa ka zuwa a wuna gba uza da baci bawu u lyaka yi kayala. ¹⁶ A matsai ama a yansai kugyan a akere a ulyaki a le ko kpam a acen a le, ko azapige ko aza a kenu, ko aza a utsari ko aza a unambi, agbashi ko aza da bawu a'ari agbashi. ¹⁷ Ama da a'ari n kugyan ku na alyu koshi a ka tsila kpam a denge. Kugyan ku na ki kala ka kadin ki ka ko kpam lamba da wari a kushani ku kala ka ne.

¹⁸ Ya ciga ta kakiri tsara i reve lamba u kadin vi! Uza da wari n kakiri cika wa reve ta u da. Lamba u ne vi u da amangatawan-teli n amangatsa n u teli (666), kpam wa ta a kushani ku vuma u roku.

14

Maku ma Kondom n ama a ne

¹ Aku n wenei Maku ma Kondom kushani a Masasa ma Sihiyona.* Ama azu amangatawan n azu amangare n azu a nishi (144,000) a'ari kushani n eyi. Ama a nala yi alyu aza da a'ari n kala ka Maku ma Kondom ki n ka Tata u ne a acen a le. ² N panai kalagatsu ka roku ka dansa a zuba. Kalagatsu ki ka ta yavu mawura ma mini ma pige ma ma rukpusa ko kpam yavu mawura ma makpankashila. Yavu mawura ma ama ushani aza da a ka keme molo. ³ Ama azu amangatawan n azu amangare n azu a nishi

a shamgbai a kapala ka karatsu ka tsugono, kabolo n ili i uma i nishi yi, na nkoshi mi. A ka shipa ushipa u savu u da bawu uza wa fuda wa rotsongusu, she ele koshi. A asuvu a ama a likimba gba, alyu aza da a wutukpai koshi. ⁴ Alyu aza da a kanai kaci ka le uwulukpi bawu a yain tsishankala; adama a nala yi a da a'ari uwulukpi. A tono ta Maku ma Kondom mi a asu u da dem u banai. Ele ama a Kashila a da n Maku ma Kondom mi; a'a ta tyoku u ilimaci i kagita i'ya a nakai Kashila. ⁵ A tsu yan kaban wa, kpam a'a n unyushi wa.

Atsumate a zuba a tatsu

⁶ Aku kpam n wenei katsumate ka zuba ka imkpusa a zuba bilibili. Wa danasa ta akani a Kadyanshi ka Shinga a da bawu a'ari n utyoku a asu u ama da a'ari a likimba; wata, iyamba, n agali, n aletsu, n ama. ⁷ U yain kadyanshi n ucira, "U kana ta i wenike Kashila karinga, kpam i dansa tyoku da wari n tsupige. Kpaci a'ayin a yan de a da wa yanka ama a likimba afada. Wenike ni karinga, adama a da aya u yain zuba n iyamba, n kushiva, n a'eshi a mini."

⁸ Aku katsumate ka zuba ka ire ka imkpai a zuba tyoku ka kagita ki n ka dansi, "Ilyuci i Babila i pige i rukpa de! Ilyuci i na yi tsishankala tsu ne tsu zuwa ta iyamba dem i wokoi n icadi. Nala dem u zuwai ama a wokoi yavu asoi n tsishankala tsu ne."

⁹⁻¹⁰ Aku katsumate ka tatsu ka tono le, n ka salasi, "Gba ama da a lyakai kadin ki kayala n kameli ka ne a'a ta n kugyan ku kadin ki a acen a le ko kpam a akere a le. Kashila ka zuwa le ta a soi mini ma cinwi ma mavura ma ne. Mini ma cinwi ma na mi a goso ma n mini wa, Kashila n kaci ka ne aya u tsungi ma n ucira nala a mako ma upan ma ne. Ama a nala yi dem a ka zuwa le ta a pana ikyamba a asuvu a akina a eri a da a ka tasa a kapala ka atsumate a eri n a kapala ka Maku ma Kondom. ¹¹ Akina a da a ka zuwa le a pana ikyamba yi a ka runukpa le ta hal ubana bawu utyoku. Ama a nala yi a da a ka lyaka kadin ki kayala n kameli ka ne kpam a'ari n kugyan ku kala ka ne ki, upana u ikyamba u le wa kotso wa, ko kenu." ¹² Gba ili i'ya ili i na yi ya tono i'ya, u kana ta ama a Kashila a kawunku. Alyu ama da a tonoi udani u Kashila kpam a tonoi Yesu mayun.

* 14:1 Sihiyona kala ka dem ka Urishelima.

¹³ Aku n panai kalagatsu a zuba ka danai, “Korongu na: Edā aza a mazangā a dā, aza dā ili i'ya i bidyai n gogo-na ubana ya kuwā a asuvu a utono u Asheku!”

Aku Kulu ki ku wushuki, “Mayun dā, a ka wunvuga tā a manyan ma a yain, kpm alabari a manyan ma shinga ma le ma tono le tā.”

Ukana u likimba

¹⁴ Aku n webelele n wenei kalishi ka pun. Uza roku uza dā u rotsoi vuma ndishi pini a asuvu a kalishi ki. Wā tā n funi u zinariya a kaci ka ne kpm wa bānā makanatsu ma kulya a kukere ku ne. ¹⁵ Aku katsumate ka roku ka wutai a asuvu a Kuwa ku Kashilā ka salakai uza dā wari ndishi a kalishi ki n kalagatsu ka pige, u danai, “Gitā ukana n makanatsu ma vunu. Ili i'ya a ka kana a likimba i gewe de, kpm a'ayin a dā gai na vi a dā a ka bolomgbono i'ya.” ¹⁶ Aku uza dā wari ndishi a kalishi ki u koronoi iceshi yi n makanatsu ma ne u kanai i'ya.

¹⁷ N wenei katsumate ka zuba ka ire ka wutai a Kuwa ku Kashilā a zuba, ka tā n makanatsu ma kulya cika. ¹⁸ Katsumate ka tatsu uza dā wari n ucira a kaci ka akina, u wutai a asudaraka. Katsumate ka na ki ka isa katsumate ka ire ki u danai, “Bidya makanatsu ma vunu vu bolomgbono ilimaci i atyaci a cinwiṭ a likimba, kpaci ilimaci i le i gewe de.” ¹⁹ Katsumate ki ka bankai makanatsu ma ne a likimba u kanai cinwi vi. U bolomgbonoi ilimaci i atyaci a likimba a asu u pige u dā a ka pishisa i'ya. Tyoku dā upan u Kashilā wari u dā gai la vi. ²⁰ Ilimaci i atyaci yi a pisha tā i'ya a ulanga u ilyuci, kpm mpasa n wotsongi n wutai a asu u dā a ka pishisa vi yavu agatā a dā a rawai mel amangatawanre (200) kpm kadaka ka agatā ki ka rawa tā udeshe kutawun.

15

Usara u shindere u makorishi

¹ Aku n wenei iryoci i pige i roku a zuba i'ya i zuwai ya dem u yain majiyan. N wenei atsumate a zuba a shindere a ka bānā usara u shindere u makorishi. Kashilā ka kotso baci uyan ama mavura n usara u shindere u na vi, wa asaka tā upana upan. ² N wenei ili i'ya i rotsoi kushiva ka ka lada yavu madubu kasatari n akina. Kpm n wene tā aza dā a lyai kaci ka kadin ki n kameli ka ne; wata,

kadin ka lamba wari kushani ku kala ka ne. Ama yi a shamgbai a ikengi i kushiva, ya dem wa bānā molo u dā Kashilā ka naka yi. ³ A shipai ushipa u dā Musa kagbashi ka Kashilā u shipai n ushipa u dā Maku ma Kondom ma shipai, a danai,

“Avu Magono ma Zuba Kashilā Uza u Ucira Gba,

vu yan tā manyan ma pige ma pige, ma ma zuwa majiyan.

Vu lyai tsugono tsu ama gba.

Ili i'ya vu yain gba mayun dā kpm i lobono tā.

⁴ Ama gba a ka naka vu tā tsupige, Magono ma Zuba!

Ama gba a ka dana tā, ‘Vu gbonguro tā cika kpm va tā n ucira.

Vuma wā la uwulukpi wa, she avu.

Ama a likimba gba a tuwa tā a lyaka vu kayala.

Ya dem wene tā manyan ma maci ma vu yain.’”

⁵⁻⁶ N wenei kpm pini a zuba, atsumate a zuba a shindere aza dā a ka bānā usara u shindere vi a wutai asuvu Asu u Uwulukpiṭ a Kuwa ku Kashilā. Ya dem u ukai kunya ku eri ka ka lada, n kunya ku uwambana ku kagbodo ka a cai n zinariya uwambani a makamba ma ne. ⁷ Aku uza te a asuvu a ili i uma i nishi yi u nakasai atsumate a shindere yi abelu a zinariya a dā a'ari ushadangi n mavura ma Kashilā, uza dā wari n uma hal ubana bawu utyoku. ⁸ Aku Kuwa ku Kashilā ki ku shadangi n kanga ka ka wutai asu u tsupige tsu Kashilā n ucira u ne. Uza wā la wa fuda wa uwa pini wa, she usara u shindere u dā atsumate a shindere yi a tukoi u kotso.

16

Abelu a upan u Kashilā

¹ Aku n panai kalagatsu ka pige Asu u Uwulukpi ka tonukoi atsumate a zuba a shindere yi, “Walai i ba i tsalasa abelu a shindere a upan u Kashilā a likimba.”

² Katsumate ka zuba ka kagita ka ba ka tsalai ili i'ya i'ari a kabelu ka ne a likimba. Aku agalama a tadasai a ikyamba i aza dā a'ari n kugyan ku kadin ki, aza dā a gbashikai kameli ka ne.

³ Katsumate ka zuba ka ire ka tsalai ili i'ya i'ari a kabelu ka ne a kushiva, aku mini mi ma wokoi yavu mpasa n kakushe, aku gba ili i uma i kushiva yi i kuwai.

⁴ Katsumate ka zuba ka tatsu ka tsalāi ili i'ya i'ari a kabelu ka ne a agatā n a'eshi a mini, aku a gonoi mpasa. ⁵ N panai katsumate ka zuba ka ka kirana n mini ka danai,

“Ada Kashilā Uza u Uwulukupi.

Ada Kashilā uza da vari gogo-na kpam va ta pini tun caupa!

Dere da an va yanka likimba afada naha.

⁶ Ama a cingi a zuwa ta mpasa m ama na ntsumate n vunu n yeni.

Adama a nala vu nakā le de mpasa a soi n da n wokoi katsupi ka malen ma manyan ma le.

Ili i'ya i gain a tsasa i'ya a ka tsasa.”

⁷ Aku kpam n panai kalagatsu ka wutai a asudarakpa n ka dansi:

“Eye, Magono ma Zuba Kashilā Uza u Ucira Gba,

mayun da kpam dere da tyoku da vu yain ama a cingi mavura.”

⁸ Katsumate ka zuba ka nishi ka tsalāi ili i'ya i'ari a kabelu ka ne a kaara, aku Kashilā ka asakā ka runukpa ama n akina a ne.

⁹ Usudugbi u pige u runukpai ama gba, aku a wishai kala ka Kashilā uza da suki usara u na vi gba. Shegai a 'yuwain ukpatala a asaka unyushi u cingi u le a cikpala tsupige tsu ne.

¹⁰⁻¹¹ Katsumate ka zuba ka tawun ka tsalāi ili i'ya i'ari a kabelu ka ne a karatsu ka tsugono tsu kadin ki, aku uyamba u da wa lya tsugono tsi u wokoi n karimbi. Ama a ka lumusa ajiri a le adama a upana u ikyamba na mbala ma agalama. Shegai a wishai Kashilā ka Zuba a 'yuwain ukpatala a asaka unyushi u cingi u le.

¹² Katsumate ka zuba ka teli ka tsalāi ili i'ya i'ari a kabelu ka ne agatā a pige a Yufiriti aku mini mi ma wumkpai. Nala gita ta tsara a fobusuko ngono n kasana ure u da a ka tuwa n asoje a le. ¹³ Aku n wenei pini ityoni i cingi i tatsu i'ya i rotsoi apodo. A ka wuta a una u ubungu, n a una u kadin ka kagita, n a una u kadin ka ire ki uza da wari matsumate ma kaƙan. ¹⁴ Ityoni i cingi i na yi i'a ta n ucira u da a ka yan ikunesavu. A bana ta a asu u ngono n likimba gba a bolomgbono le a yain kuvon n Kashilā Uza u Ucira Gba a kain ka pige ka wa yan ama afada.

¹⁵ Asheku a danai, “Kiranai ma tuwa ta tyoku da kaboki ka tsu tuwa bawu uza revei.

Kashilā ka zuwuka ta uza da bawu wari alavu kpam wari ufobusi n aminya a ne tsara u rongo ukyawunsa katafa wa una u shinga, kpam wa pana uwono u ama wa a ka wundya yi baci.

¹⁶ Ityoni yi i bolomgbonoi ngono mi asu u te a asu u da a ka isa Aramagado n Tsiyahuda.

¹⁷ Katsumate ka zuba ka shindere ka tsalāi ili i'ya i'ari a kabelu ka ne a uwule, aku kalagatsu ka pige ka wutai asuvu a Kuwa ku Kashilā a karatsu ka tsugono ka danai, “N kotsu de ko ndya wa.” ¹⁸ Aku a rongoi ulada, n mawura ma pige, n makpankashilā, n ugba da u iyamba u pige u da u wurai i'ya a'ari a yansai an ama a'ari a likimba. ¹⁹ Ugba da u iyamba vi u pecei ilyuci i pige i Babila abon a tatsu. Ilyuci i pige i pige i likimba i wasasai gba gba. Kashilā ka cibai inyushi i Babila gba aku u zuwai Babila vi u soi mini ma cinwi ma mako ma ne; wata, upan u pige u ne. ²⁰ An iyamba i gba da nala, aku gba iyamba i mere ma mini na nsasa a puwain. ²¹ Mini ma atala ma pige* ma araji a le a rawai uratsanaka evu n amangatawun (100) ma rukpusai a zuba u ama. Adama a nala ama a wishai Kashilā, an u wokoi aya u sukunku le usara vi.

17

Kashankala n kadin

¹ Katsumate ka zuba ka te asuvu atsumate a shindere a da a'ari n abelu a shindere yi ka tuwai ara va aku ka danai, “Tuwa na n wenike vu tyoku da a ka yanka kashankala ka ya dem u revei vi mavura; wata, ilyuci i pige i'ya a mai asu u da agatā a'ari ushani. ² Ngono n likimba n vakusu ta n eyi, kpam ire i unamba u uwono u ne tyoku u mara ma ma makai ya dem a likimba da i'ari.”

³ Kpam asuvu a kuwene ka Kulu ku zuwai n wenei vi, katsumate ka pura mu ubana a mete. Pini de n cinai uka ndishi a zuba u kadin ka san kpayaya. A korongi inyashi i Kashilā a ikyamba i ne gba, kpam wa ta n a'aci a shindere n avana kupa. ⁴ Uka vi u ukai aminya a tsugono a da a'ari n ushili u galura n san kpayaya. Kpam dem u ukai ili i ikali i zinariya, n atali a ikebeƙ icun kau-kau. A kukere ku ulyaki ku ne u banai mako ma a yain n zinariya ushadangi

* 16:21 Araji a mini ma atala mi a rawa ta araji a kakkapka ka siminti.

n ili i icadi; wata, ili i icadi n ashinda a tsishankala tsu ne. ⁵ A korongi kala ka kari n kalen usokongi a kucen ku ne. Kala ka danai, “Mpa Babila Kacirani, anuku a ashankala, uza da u gitai ili i icadi gba a likimba.”

⁶ Aku n wenei uka vi ugutukpi an u soi mpasa m ama a Kashila, aza da a wunai adama a da a dansai ukuna u Yesu.

An n wene yi n yain majiyan. ⁷ Aku katsumate ka zuba ki ka wece mu, “Ndy a zuwai vu yain majiyan? Ma tonuko vu ta ukuna u usokongi u uka u na vi n kadin ka u yuwai uza u a'aci a shindere n avana kupa vi. ⁸ Kadin ka vu wenei na vi wari ta n uma caupa, shegai gogo-na kakushe ka. Ciga da wa ciga u wuta asuvu a kadaka ka bawu kari n utyoku aku u bana asu u da a ka wacinsa yi. Ama da a'ari a likimba, aza da bawu Kashila ka korongi a'ala a le a Tagarada u Aza a Uma kahu uyan u likimba, a ka yan ta majiyan a webele baci kadin ki. Wari ta n uma caupa, gogo-na kakushe, shegai wa gono ta kpm.

⁹ “Va ciga ta katakasuvu n kakiri tsara vu reve ili i na yi. A'aci a shindere a nala yi agalala a da asu u da uka vi wari ndishi. A'aci yi ngono n shindere n da dem. ¹⁰ Ngono n tawun n rukpa de, gogo-na ma teli ma ma lya tsugono, kpm ma shindere mi kotsu ma tuwa wa. Shegai tsugono tsu ne tsa barakpa wa. ¹¹ Kadin ka kari n uma caupa vi kpm gogo-na u kuwai vi, aya magono ma kulla. Wa ta tyoku ngono n shindere mi, kpm a asu u uwacinsa u da wa bana.

¹² “Avana kupa a da vu wenei vi, ngono kupa n da bawu n gitai ulya tsugono n da, shegai a ka wusha ta ucira u da a ka lya tsugono tyoku u ngono hal ulapa u uwule u te kabolo n kadin ki. ¹³ Gba a ka wushuku ta a naka yi ucira n tsugono tsu le. ¹⁴ A ka yan ta kuvon n Maku ma Kondom mi, shegai Maku ma Kondom mi ma lya ta ucira u le, kpaci aya Asheku a zuba u isheku gba, kpm Magono ma a zuba u ngono gba. Ama a ne a da u isai kpm u dangasai a ka tono yi ta kain dem.”

¹⁵ Aku katsumate ka zuba ki ka tonuko mu, “Agata a da vu wenishei nala vi; wata, a asu u da kashankala ki kari ndishi, ama a da n kakuma ka ama n iyamba n aletsu. ¹⁶ Kpm avana kupa n kadin ka vu wenei vi a ka kovo

ta kashankala ki. A ka wusa yi ta gba ili i'ya wari n i'ya, aku a asaka yi kataba. A ka karasa ta ikyamba i ne, aku akina a koruso a lya yi gba. ¹⁷ Ngono kupa mi ma yan ta nala kpaci Kashila ka ka zuwai gba afofi a ne a shadangu. Adama a nala a ka wushuku ta a naka kadin ki ucira n tsugono tsu le. A ka naka ta kadin ki karinga hal she Kashila ka zuwa afofi a ne a shadangu. ¹⁸ Uka da vu wenei vi, ilyuci i pige i ucira i'ya, i'ya magono ma ne ma lya tsugono tsu ngono n likimba gba.”

18

A wacinsai Babila

¹ An kuwene ku uka da u kumbai kadin ki ku wurai, n wene ta katsumate ka zuba ka roku ka cipa a iyamba. Wa ta n ucira cika, aku katyashi ka ka lada ka ka wutusara ne ka wakanai likimba. ² U salai n kalagatsu ka ucira:

“Ilyuci i pige i Babila i wasa de.

Ama a'ari kpm pini wa, shegai ityoni i cingi kau-kau i ashinda i'ya i'ari pini.

Gba nnu ma ashinda ma ta pini.

³ Gba iyamba i so ta mara ma ne, adama a da u lai uciga tsishankala.

Ngono n likimba n yan ta tsishankala n eyi, kpm gba aza a tsilaga a tsara ta ikebe ushani

adama a da u la ta uciga ili i shinga i shinga.”

⁴ Aku n panai kalagatsu ka roku a zuba ka danai:

“Wutai pini a ilyuci i nala yi, ama a va, kotsu i yain unyushi u cingi tyoku da u yain wa, kotsu kpm i wushi mavura ma wa wusha wa.

⁵ Unyushi u ne u yan ta kazana ka ka rawai a zuba,

Kashila kpm ka asansa n ili i cingi i'ya u yansai wa.

⁶ Yankai Babila dem tyoku da u yankai aza roku.

I tsupuka yi ili i cingi i'ya u yansai hal kure. I fobusuko yi mara ma ma rawai ucira kure tyoku da u fobusukoi aza roku.

⁷ U naka ta kaci ka ne tsupige cika

u tsarai kpm gba ili i'ya wa ciga.

I naka yi upana u ikyamba n unamgbukat-suma cika.

U yanka ta kaci ka ne aradi, u danai,

‘Mpa na n dusuki,

mpa uka da wa lya tsugono.

Mari n vali da wa kuwa mu wa, adama a nala ma saka yi wa.'

⁸ Adama a da uka vi u yain aradi nala, wa barakpa wa,

Kashila ka yan yi ta mavura n mabala, n ukpa u ama a ne, n kambulu.

Akina a ka lya yi ta,

kpaci Kashila, uza da u yanka yi afada, wa ta n ucira cika."

⁹ "Ngono n da a yain tsishankala kpm a pecei utsari u ne, a ka wene ta kanga ka ukana u akina a da a ka lya yi, aku a sai a namgba katsuma adama a nala yi.

¹⁰ A shamgbai a mbari, kpaci a ka pana ta uwonvo u upana u ikyamba u da u tsara yi kotsu u tsara le dem wa. A danai,

"Upana u ikyamba!

Upana u ikyamba u ilyuci i pige i nala yi, ilyuci i pige i Babila,

kpaci mavura ma vunu ma tuwa ta a asuvu a ulapa u uwule u te!

¹¹ "Kpm aza a tsilaga a likimba a ka sa ta a namgba katsuma adama a ne, kpaci gogo-na ko uza wa la wa tsila ili i'ya a ka dengishe wa. ¹² Ili i'ya a ka dengishe vi i'ya zinariya, n azurufa, n atali a ikebe,† n ityali. A ka tsara kpm katsili ka aminya a da a lai tsugbere tsulobo, n aminya a mini ma galura n san kpayaya wa. A ka tsara uza da wa tsila ndanga n da mari n magulani ma shinga, n ili i'ya a yain n a'anga a karon, na ndanga ma ikebe wa. Nala dem n urim u shili, n urim, n katali ka ikebe cika ka kuma.

¹³ A ka tsara uza da wa tsila ili i magulani i kusan,* n ili i magulani i urunukpa, n i kusugburu wa. Nala dem n mini ma cinwi, n manivi, n kira, n ilya. Hal n anaka, na ncon, n adoki, na nringongo ma adoki ma ucanka ucanga a ka tsara katsili wa. Nala dem a ka tsara katsili ka agbashi, n ama da a kana i asu u kuvon wa.

¹⁴ "Aza a tsilaga yi a tonuko yi,

" 'Gba ili i'ya vari vu zuwukai a'eshi yi i kotso de,

kpam gba ili i'ya i lobonuso vu vi i puwan de,

vu buwa kpm utsara i'ya wa!'

¹⁵ "Aza a tsilaga a ne, aza da a yain utsari a asu u dengishike yi ili i nala yi, a ka

shamgba ta a mbari, adama a da a ka pana ta uwonvo u upana u ikyamba u da u tsara yi kotsu u tsara le dem wa. A ka sa ta a namgba katsuma. ¹⁶ A ka dana ta,

"Upana u ikyamba!

Upana u ikyamba u ilyuci i pige i nala yi!

Wari u tsu uka ta aminya a ikebe

a da a'ari n mini ma galura n san kpayaya.

U uka ta dem ikali i icanga i zinariya,

n atali a ikebe† icun kau-kau!

¹⁷ A asuvu a ulapa u uwule u te u da a nangasai gba utsari u ne!

"Atig† a a'atsu a pige n ayain a manyan a le kabolo n aza a nwalu a mini yi, n aza a tsilaga tsu ili i'ya a ka cangasa pini a a'atsu yi a ka shamgba ta a mbari. ¹⁸ A ka sa ta cika an a wenei kanga ka ukana u akina ka kari yi ulya vi, 'Kotsu a'ari a yan ilyuci tyoku u ilyuci i ucira i na yi wa!'

¹⁹ "A ka polusuko ta a'aci a le kabuta tsara a wenike unamgbukatsuma u le. Kpm a ka dana ta:

" 'Upana u ikyamba!

Upana u ikyamba u ilyuci i pige i nala yi!

Tsu yan ta utsari adama a udukuyan u ne.

Kpm gogo-na a asuvu a ulapa u uwule u te gba u puwan de.'

²⁰ Eda aza da i'ari a zuba yanyi ipeli,

i yain kpm mazanga,

kpaci Kashila ka wacinsa de Babila.

Ama a Kashila ka abolo n asuki

n aza da a tsu dansa akani a Kashila

a ka yan ta mazanga.

Kpaci Kashila ka kidaga de Babila ugana

adama a ili i cingi i'ya u yanska da."

²¹ Aku katsumate ka zuba ka ucira ka bidyai katali ka pige, yavu ka a tsu wurika kira, aku u vutalaji ka a kushiva, u salai:

"Babila, avu ilyuci i ucira,

tyoku da Kashila ka wacinsa vu n ucira da na

tyoku da n vutalaji katali ka na ki!

Avu ilyuci i na yi, ama a ka doku a ka wene vu kpm wa.

²² Ama a ka doku a ka pana a kemi kpm molo wa,

ko ashipi, ko kpm ama a fulusa avula n igbali wa.

Uza wa doku wa yan kpm manyan a asuvu a vunu wa.

* 18:13 A asuvu a ili i magulani yi, a bolomgbono ta pini n mar, n furankinsen. Ili i te i'ya n ili i'ya arevi a tukoi Yesu kune a'ayin a da a matsa yi.

Uza wa doku wa pana mawurā ma kira kṑam wa.

²³Uza wa doku wa wene katyashi ka ncikalu a asuvu a vunu kṑam wa.

Uza wa doku wa pana kṑam kalagatsu ka kalobo n makere a yain iyolo wa.

Aza a tsilaga a vunu alya a'ari a lakai ucira a asuvu a likimba naha.

Tsuboci tsu vunu tsu yinsa tā ama a likimba gba.

²⁴Kashilā ka yanka tā Babila mavura

kṑaci ilyuci yi i wuna tā aza ḁa a dansai akani a Kashilā,

n aza ḁa a'ari ama a Kashilā.

Mayun ḁa, Babila wuna tā ama a likimba ukyawan."

19

Ama ḁa a'ari a zuba a cikpalai Kashilā

¹An katsumate ka zuba ka ucira ka nala ka kotsoi kadyanshi, aku n panai mawurā ma kakumā ka ama a zuba, a ka salāsa:

"Cikpalai Kashilā!

Iwauwi, n tsupige, n ucira i Kashilā ka tsunu i'ya!

²Mayun ḁa kṑam dere ḁa tyoku ḁa u tsu yan ama a cingi afada.

U yawunsa ḁe tyoku ḁa wa yanka kashankala ka pige ka nala ki mavura,

uza ḁa u zuwai ama a likimba a yain tsicingi a asu u ḁa a yain tsishankala n eyi.

Kashilā ka tsupa yi tā kṑaci u wuna tā agbashi a ne."

³Aku a doki a salai:

"Cikpalai Kashilā!

Kangā ka ukānā u akina ka ilyuci i pige yi ka 'yanga tā a zuba hal ubana bawu utyoku!"

⁴Nkoshi kamanga n ama a nishi mi n ili i uma i nishi yi a kuḁangi a lyakai Kashilā kayala, uza ḁa wari ndishi a karatsu ka tsugono. A danai, "Ami! Cikpalai Kashilā!"

Abiki a iyolo a Maku ma Kondom

⁵Aku n panai uza roku wa isa pini a karatsu ka tsugono ki, u danai,

"Gba ama,

azapige n aza ḁa bawu a'ari azapige.

Aza ḁa ya lyaka Kashilā kayala, danai,

"Tsu naka vu tā tsupige."

⁶Aku n panai mawurā ma kakumā ka ama a zuba a ka salāsa yavu mawurā ma mini ma pige ma ma rukpusā kṑam yavu mawurā ma

makpankashilā ma pige. N panaka le a ka dansa:

"Cikpalai Kashilā!

Kṑaci Magono ma Zuba Kashilā

Uza u Ucira Gba aya Magono!

⁷Tsu yanyi ipeli n mazanga.

Tsu cikpalai tsupige tsu ne.

Kṑaci a'ayin a ḁa a ka yan iyolo i

Maku ma Kondom mi a rawa ḁe.

Ukasavu vi u fobuso ḁe

kaci ka ne adama a iyolo yi.

⁸Kashilā ka naka yi tā aminya a pun,

a ḁa a lai aminya a tsugbere,

a ḁa a'ari sarara kṑam a ka laḁa."

(Aminya yi a ḁa ili i shinga i'ya ama a Kashilā a ka yansa.)

⁹Aku katsumate ka zuba ki ka tonuko mu, "Korongu na: Kashilā ka zuwuka tā gba uza ḁa baci dem a libanai a asu u abiki a iyolo i Maku ma Kondom mi unā u shinga." Katsumate ka zuba ki ka danai kṑam, "Ili i'ya Kashilā ka dansai na vi mayun ḁa."

¹⁰Aku n kuḁangi a a'ene a katsumate ka zuba ki tsara n lyaka yi kayala, shegai u tonuko mu, "A'a! Kotsu vu lyaka mu kayala wa! Mpa dem kagbashi ka tyoku u vunu n tyoku u Atoni a ḁa a buwai, n gba aza ḁa a kana ukuna u mayun u ḁa Yesu todugboi. Cikpalai Kashilā!"

Ukuna u mayun u ḁa Yesu todugboi vi u ḁa u tsu zuwa ama a dansa akani a Kashilā.

Uza ḁa u yuwai kadoki ka eri

¹¹Aku n wenei zuba kukpai, n wenei kadoki ka eri kari kushani pini. Uza ḁa u yuwai ka vi kala ka yi Uza u Maci n Uza u Mayun. U tsu yan tā afada a ne dere, kuvon kṑam dere. ¹²A'eshi a ne a ka laḁa yavu akina, aku u ukai ifuni ushani a kaci ka ne. A korongu tā kala ka ne a ikyamba i ne, shegai aya koshi u revei ka. ¹³U ukai matogo ma a rumbugi a asuvu a mṑasa. Kala ka ne ka, "Udani u Kashilā." ¹⁴Asoje a zuba a yuwusai adoki a eri a ka tono yi. A ukusai aminya a pun a ḁa a lai aminya a tsugbere, a ḁa a'ari sarara. ¹⁵Burundu u kulya u wutai a unā u ne, kṑam n u ḁa wa yan manyan u yain kuvon n uyamba. Wa lya tā tsugono tsu le n kalangu ka urim. Wa wenike tā upan u pige u Kashilā Uza u Ucira Gba a asu u upisha cinwi a kadaka ka upishisa mini ma cinwi.

¹⁶A kapashi ka matogo ma ne ma ma palai maguta ma ne a yain ikorongi n na:

MAGONO MA NGONO N ASHEKU A ISHEKU.

¹⁷ Aku n wenei katsumate ka zuba ka shamgbai a kaara. U salakai gba asakali a da a ka impusa a zuba n kalagatsu ka ucira, u danai: “Tuwai! Bolomgbonoi i lyai ilikulya i abiki ushani i'ya Kashila ka tuwa ka fobusuko da! ¹⁸Tuwai! Takumai ikyamba i ngono, n atigi, n asoje, kabolo n ikyamba i adoki n ikyamba i ayuwi a le. Tuwai! Takumai ikyamba i ama gba: agbashi n aza da bawu a'ari agbashi, azapige n aza da bawu a'ari azapige!”

¹⁹ Aku n wenei kadin na ngono n likimba gba, kabolo n asoje a le, a bolomgbonoi tsara a yain kuvon n uza da u yuwai a zuba u kadoki ki n asoje a ne dem. ²⁰ Aku a kana i kadin ki kabolo n matsumate ma kaban uza da u yanka yi ikunesavu yi. (U yansa ta ikunesavu i nala yi tsara u yinsa aza da a'ari n kugyan ku kadin ki, aza da kpam a lyakai kameli ka ne kayala.) Kadin ki n matsumate ma kaban mi a vutala le ta n uma u le pini a kushiva ku akina ka kari urana n akina a eri. ²¹ Uza da u yuwai kadoki ki u wunusai asoje a le gba n burundu da wari a uwutusa a una u ne. Aku gba asakali yi a takumai ikyamba i le a cuwusai hal ucuwi u leje le.

20

Ayen kazu (1,000)

¹ An uza da u yuwai kadoki ki u lyai kaci ka kadin ki, n matsumate ma kaban n asoje a le dem, aku n wenei katsumate ka zuba ka roku kari ucipa a iyamba, ubani n makukpunku ma kadaka ka bawu kari n utyoku n ikani i araji a kukere ku ne. ^{2,3} Katsumate ka zuba ki ka kana ubungu vi; wata, kali ka nala ka kari tun caupa vi ka a tsu isa Kalapansi ko kpam Kanangasi.* U bidyai ikani yi u sira yi mai n i'ya. Aku u vutala yi a kadaka ka bawu kari n utyoku. N makukpunku ma wa bana a kukere ku ne ki ma u gbagiryai utsutsu u kadaka vi, aku u zuwai iryoci pini a utsutsu vi tsara ko uza u kupa wa. Kalapansi ki ka rongu ta pini hal ayen kazu (1,000), adama a nala wa doku wa yinsa kpam ama a likimba wa. Ayen kazu yi a wuru baci, katsumate ki ka asaka yi ta ve a'ayin kenu.

* 20:2-3 Kanangasi; wata, “Shetan” kala ka dem ka Kalapansi.

⁴ Aku n wenei aratsu a tsugono, kpam aza da a'ari ndishi pini a zuba le alya ama da Kashila ka nakai ucira u da a ka lya tsugono. Alya a'ulu a aza da atokulalu a kidasai a'aci a le adama a da a dansai akani a Yesu n kadyanshi ka Kashila. Ama a nala yi a lyaka kadin ko kameli ka ne kayala wa, kpam a wusha kugyan ku ne a acen a le ko a akere a le wa. A gonoi a yain uma aku a dusuki a aratsu a tsugono, a lyai tsugono kabolo n Kirisiti Kawauwi hal ayen kazu. ⁵ A'ayin a kagita a da pa vi a da Kashila ka 'yangasa akushe a ukpa. (Akushe a da a buwai a gono n uma wa, she a'ayin a da ayen kazu yi a kotsoi.) ⁶ Aza da Kashila ka 'yangasai a ukpa a'ayin a nala yi a yan ta ipeli cika; alya ama a ne. A ka wuna le a kushiva ku akina wa; wata, ukpa u ire u da la vi. Shagai a ka gbashika ta Kashila n Kawauwi ka u dangasai tyoku u adarakpi, kpam a ka lya ta tsugono kabolo n eyi hal ayen kazu.

Kashila ka lyai kaci ka Kanangasi

⁷⁻⁸ An ayen kazu yi a kotsoi, katsumate ka zuba ki ka asakai Kanangasi a asu u da a'ari a sira yi caupa vi, wa wuta ta u yinsa iyamba n aza da a wacuwai a asuvu a likimba gba. Iyamba i nala yi i'ya a ka isa Gogu n Magogu. Wa tuko le ta a asu u te a asu u da a ka yan kuvon. A ka yan ta ushani cika hal gbam ko uza wa fuda wa kece le wa. ⁹ A wacuwai a asuvu a likimba a kyawain a asu u da ama a Kashila a zuwai agali; wata, ilyuci i'ya wa ciga. Shagai akina a wuta a zuba a wacinsa le. ¹⁰ A'ari a vutala de kadin ki n matsumate ma kaban mi a kushiva ku akina ka kari urana n akina a eri, aku a vutalai kpam pini Kalapansi, uza da u yinsai ama a na yi gba. Akina yi a ka zuwa le ta a pana ikyamba kaara n kayin hal ubana bawu utyoku.

Afada a makorishi

¹¹ N wenei karatsu ka tsugono ka pun ka pige, aku n wenei uza da wari ndishi pini vi. An u wenikei kaci ka ne, aku likimba n zuba a puwain kpam ko uza u doku u wene le wa. ¹² N wene ta kpam gba ama da a kuwusai a'ari kushani a kapala ka karatsu ka tsugono ki, azapige n aza a kenu. Aku a kupa itagarada i'ya a korongusi ili i'ya ya dem yansai. A kupa kpam tagarada roku; wata, Tagarada u Aza a Uma. A yanka ta akushe yi afada ya dem n ili i'ya u yain,

tyoku da a korongi pini a itagarada yi. ¹³Aza da a kuwai a kushiva a banai dem tsara Kashila ka yanka le afada. Ukpa n Asu u Akushe a tukusoi ama da a'ari ara le, aku Kashila ka yanka le afada ya dem n ili i'ya u yain. ¹⁴A vutalaji Ukpa n Asu u Akushe a kushiva ku akina. (Kushiva ku akina ku nala ki ka ukpa u ire.) ¹⁵Aku a vutalaji ama a kushiva ku akina ki; wata, uza da baci dem kala ka ne bawu kari ukorongi a asuvu a Tagarada u Aza a Uma.

21

Zuba u savu n likimba u savu

¹An n kotsoi uwene kuwene ka Kashila ka yanka ya dem afada, aku n wenei zuba u savu n likimba u savu. Zuba u kagita n likimba u kagita a puwain, kpm kushiva ku buwa wa, ko kenu. ²N wenei kpm ilyuci i pige i'ya a wulukpei i'ya Kashila ka suki; wata, Urishelima u savu, u wutaji a zuba wa cipa a iyamba. Ilyuci i pige yi tyoku u uka da u ukai aminya a iyolo a ne da wari, kpm u fobusoi u gawunsa n vali u ne. ³Aku n panai kalagatsu a karatsu ka tsugono, ka danai, "Gogo-na kuwa ku Kashila ka ta n ama! Wa rongo ta n ele, kpm a ka woko ta ama a ne. Kashila n kaci ka ne wa rongo ta n ele kpm wa woko ta Kashila ka le. ⁴Wa yansa ta meshi ma le gba. Ko uza wa kuwa kpm wa. Uza wa namgba kpm katsuma wa, ko u sai ko kpm u doku u pana ikyamba wa. Ili i cau i'ya i kotso de.

⁵Uza da wari ndishi a karatsu ka tsugono ki u danai, "Webele! Ma gonusuko ko ndya wa i savul" Aku u tonuko mu, "Korongu na, kpaci idani i na yi mayun da kpm a ka wushuku ta n i'ya."

⁶Kpm dem u dana ta, "N yan de gba ili i na yi! "Mpa Alfa mpa dem Omega.† Wata, mpa Kagita mpa dem Makorishi. Ma naka ta aza da a ka pana kakuli mini ma uso a keshi ka mini ka ka naka uma gbani, bawu a tsupai ko i te. ⁷Gba aza da baci dem a lyai kaci a ka wusha ta ili i na yi gba: Ma woko ta Kashila ka le, kpm a ka woko ta mmuku n va. ⁸Shegai gba ama a na yi; wata, aza da a kpadaji ukawunku adama a uwonvo, n aza da a asakai upityanangu na mpa katsupi ka le ka kushiva ku akina ka kari urana n akina a eri. A ka tsupa ta dem aza da a

nangasai kaci ka le n unyushi u cingi, n aza a mawunuka, n ashankala n akina yi. A'eli, n aza da a ka gbashika ameli, n aza a kaban, asu u le u da kushiva ku akina ka kari urana n akina a eri. Ukpa u ire u da la vi.

Urishelima u Savu

⁹Katsumate ka zuba ka tuwai ka tonuko mu, "Tuwa n wenike vu makere ma ma yan iyolo n Maku ma Kondom mi." (Katsumate ka zuba ka na ki uza u te da a asuvu atsumate a shindere a da a'ari n abelu a shindere a usara u shindere u da a yain a makorishi.) ¹⁰Kulu ku Kashila ku tonoi na mpa, aku katsumate ka canga mu ubana a zuba masasa ma ugadi. Aku u wenike mu Urishelima ilyuci i pige i uwulukpi i'ya Kashila ka suki, i wutaji a zuba ya cipa a iyamba. ¹¹I shadangi n tsupige tsu Kashila kpm ya lada n katyashi ka shili usatari n mini ma avuku tyoku atali a ikebe† cika a da a'ari sarara yavu madubu ma ma wundyamgbana. ¹²Kasaga ka kari n ugbami ka ugadi cika ka kyawain i'ya. Itsutsu kupa n i re i'ya pini, kpm utsutsu dem katsumate ka zuba ka pini ka wundya u da. A itsutsu yi a korongu ta pini a'ala a agali a aza a Isara'ila kupa n a re, utsutsu dem kala ka te. ¹³Kaƙon dem ka ta n itsutsu i tatsu: i tatsu a kasana, i tatsu a gadi, itsutsu i tatsu a daka, i tatsu kpm a kalivi. ¹⁴Kasaga ka ilyuci ki ka ta n atali kupa n a re a kami, katali dem a korongu ta pini kala ka kasuki ka te a asuvu a asuki kupa n a re a Maku ma Kondom mi.

¹⁵Katsumate ka zuba ka ka dansa na mpa vi ka banai kalangu ka zinariya. Ka wa ratsanaka ilyuci i pige, itsutsu, n kasaga ka ilyuci ki. ¹⁶An u ratsanakai, u wenei i'ya yavu akpati da ugadi n upeti n akumgbi a ne a'ari derere. Uratsanaka u akpati vi mel kazu ka te n amangatawantawun (1,500) u da. ¹⁷Aku katsumate ka zuba ki ka ratsanakai kasaga ki, n uratsanaka u tsunu, upeti u ne u rawa ta udeshe amangatawanre n kupa n u teli (216). ¹⁸N atali a da a ka lada san n mini ma avuku a da a makai kasaga ki. Gba ili i'ya i'ari a ilyuci yi n zinariya da wari sarara cika hal wa lada yavu madubu ma ma wundyamgbana da a yain i'ya. ¹⁹⁻²⁰Asuvu a atali kupa n a re yi katali dem ka ta kau kpm ka ikebe a kami ka kuma ki. A roku

* 21:16 Ugaƙi u kasaga ka ka kyawain ilyuci yi, u rawa ta nwalu ma ukyawawan uyamba u Najeriya kure n kagbidi.

a shili a da, a roku tani mini ma tsulon ma le, a roku tani mini ma avuku ma le, a roku kpam mini ma limā icun i mabucu ma ivashi i akaryabi.† ²¹ Itsutsu kupa n i re yi ityali i ikebe† i'ya cika. Utsutsu dem n utyali u te u da a yankai u da. Ure u pige u ilyuci vi n zinariya u da wari sarara katyashi ka ne ka lada yavu madubu ma ma wundyamgbanaka da a yankai u da.

²² N wene kuwa ku ulya kayala pini a ilyuci i pige yi wa, kpaci Magono ma Zuba Kashila Uza u Ucira Gba n Maku ma Kondom alyakuwa ku ulya kayala ku ne. ²³ Ilyuci i pige yi ya ciga kaara ko uwoto a naka katyashi pini wa. Kpaci tsupige tsu Kashila tsa tsa lada pini aku Maku ma Kondom ma wakanai asu vi yavu macikalu. ²⁴ Gba ama a likimba a rongo ta pini a katyashi ka ka lada pini a ilyuci yi. Kpam ngono ma tukuso ta utsari u le pini. ²⁵ Itsutsu i ilyuci yi ukukpi u da ya rongo kain dem. A ka gidaku i'ya wa, kpaci kayin ka pini asu vi wa. ²⁶ Ama a ka tukuso ta pini gba ili i shinga n i karinga pini a ilyuci i pige yi. ²⁷ Ili i cingi i'la la i'ya a ka asaka i uwa pini asu vi wa. Nala dem uza da baci dem u yain ili i uwono, ko kaban a ka asaka yi u uwa pini wa, shegai aza da a korongi a'ala a le a Tagarada u Aza a Uma u da Maku ma Kondom mari n u da.

22

Agata a da a tsu naka uma

¹ An katsumate ka zuba ki ka wenike mu ilyuci i savu yi, aku kpam u wenike mu agata a da a'ari n mini ma ma tsu naka uma. A ka lada cika yavu madubu ma ma wundyamgbanaka. A gitai uyene a karatsu ka tsugono tsu Kashila n ka Maku ma Kondom a dusuki vi. ² Ma yenei a mere ma ure u ilyuci vi. Ndanga n da n tsu matsa mmuku n da n tsu naka uma n gbonguroi pini a apashi a re gba a agata yi. Kayen dem a tsu matsa ta ilimaci kupa n u re; wata, kuten a uwoto. Ama a likimba a tsu yanka ta avuku a le aguma a tanasa mballa. ³ Ili i'la la i'ya Kashila ka yankai una u cingi pini a ilyuci yi wa. Karatsu ka tsugono tsu Kashila n ka Maku ma Kondom a dusuki vi a ilyuci yi i'ya ka rongo, kpam agbashi a ne a ka gbashika yi ta. ⁴ A ka wene ta upetiwa'eshi u Kashila

n kala ka ne ukorongi a acen a le. ⁵ A ka doku a yain kayin kpam wa. A ka ciga kpam katyashi ka macikalu ko ka kaara wa, kpaci Magono ma Zuba Kashila ka naka le ta katyashi. Kpam a ka lya ta tsugono hal ubana bawu utyoku.

Utuga u Yesu

⁶ Aku katsumate ka zuba ki ka tonuko mu, "Idani i na yi mayun da, a wushuku kpam n i'ya. Magono ma Zuba Kashila uza da u naka Kulu Keri ku ne a asu u ntsumate, u suku ta katsumate ka zuba ka ne ka wenike agbashi a ne ili i'ya ya tuwa ya gita gogo."

⁷ Yesu danai, "Panai na! Ma ta a utuga gogo. Tagarada u na u dana ta ili i'ya ya gita gogo-na n ubana a kapala. Kashila ka zuwuka ta aza da a tonoi u da una u shinga."

⁸ Mpa Yahaya, uza da n panai kpam n wenei gba ili i nala yi. An n kotsoi upana n uwene i'ya, aku n kudangi a a'ene a katsumate ka zuba ka ka wenike mu ili yi gba tsara n lyaka yi kayala. ⁹ Shegai u tonuko mu, "A'a! Kotsu vu lyaka mu kayala wa! Mpa dem kagbashi ka tyoku u vunu, n atoku a vunu ntsumate, kpam n gba ama da a wenei karinga ka idani i tagarada u na vi. Lyaka Kashila kayala!"

¹⁰ Aku u tonuko mu kpam, "Kotsu vu kimba ili i'ya a danai a tagarada na vi a kaci ka ili i'ya ya gitasa gogo-na n i'ya ya tuwa ya gita a kapala wa. A'ayin a da ili i na yi ya gita a ka rawa de gogo. ¹¹ Asaka gba aza da a ka yansa tsicingi a rongo uyansa tsicingi hal kain ki ka rawa. Aza da kpam a ka yansa ili i icadi a rongo uyansa i'ya. Aza da kpam a ka yansa ili i shinga, a rongo uyansa ili i'ya i'ari i shinga, aza da kpam a'ari uwulukpi a suma uyansa tsicingi."

¹² Yesu doki u danai, "Panai na! Ma ta a utuga gogo. Ma ta a utuga n tsupa ko kpam n yanka gba ama mavura a ili i'ya a yansai.

¹³ "Mpa Alfa mpa dem Omega.† Wata, mpa Kagita mpa dem Makorishi. Mpa Uza u Iyan mpa kpam Uza u Utyoku.

¹⁴ "Kashila ka zuwuka ta aza da a zai ntogo n le sarara una shinga, kpam adama a nala, a ka fuda ta a ka lya ilimaci i ndanga n da n tsu naka uma kpam a wura a itsutsu a uwa a asuvu a ilyuci yi. ¹⁵ Shegai a ka bishinka ta ama a na u'uwa a asuvu a ilyuci yi: aza

† 21:19-20 Atali kupa n a re yi, katali dem ka ta n kala ka ne: ka kagita ka jaspā, aku safiru, n agatu n zumurudu n onis n yakutu n kirisolati n berili n tofazu n kirisofaras n yakinta n ametis.

da a gonukoi kaci ka le n ashinda adama a unyushi u le, n aza a uyansa tsukunu, n aza a uyansa tsishankala. A ka bishinka ta dem aza a magalaka, n aza da a ka lyasaka ameli kayala, n gba aza da a tsu dansa kaban.

¹⁶“Mpa Yesu, n suku ta katsumate ka zuba ka va ka naka da akani a na yi a a'uwa a Atoni. Mpa Kami; wata, Matsikaya ma Dawuda Magono. Mpa Katala ka Kpasani.”

¹⁷Kulu Keri n ukasavu u Maku ma Kondom mi a danai, “Tuwa!” Uza da baci u panai akani a na yi asaka u dana, “Tuwa!” Uza da baci wa pana kakuli u tuwa, uza da baci dem wa ciga, asaka u kene mini ma uma gbani.

Makorishi

¹⁸Mpa Yahaya da ma rono atsuvu a uza da baci dem wa pana akani a kaci ka ili i'ya

ya gitasa gogo-na, kpam n i'ya ya tuwa ya gita a kapala i'ya n korongi a tagarada u na vi: Uza u doku baci ili a asuvu a akani a na yi, Kashila ka doku yi ta dem mavura ma ne. Wa yanka yi ta mavura n usara u shindere u da n yain kadyanshi ka le pini a tagarada u na vi. ¹⁹Kpam uza u takpa baci ili a asuvu akani a na yi, Kashila ka bishinka yi ta utsara una u shinga u da a dansai a tagarada na vi. Kashila kpam ka bishinka yi ta ulya ilimaci i madanga ma unaka uma, kpam wa asaka vuma u nala vi u rongo a ilyuci i uwulukpi i nala yi wa.

²⁰Yesu, uza da u danai ili i na yi mayun da, u dana ta, “Mayun da, ma ta a utuwa gogo.”

Ami. Tuwa, Yesu Asheku!

²¹Asaka Yesu Asheku u wenike gba de ukuna u shinga u pige u ne. Ami.